

firo pfeuerat. qui sancte viuere studet
qui delectationes calcant. ⁊ cupidita
tes mundi. qui carnis affectus copri
munt qui omnibz suggestionibz manu
cordis repugnāt. qui in visceribus pi
etatis semp grad iuntur. hi tales culto
res dei sunt. A postolorz imitatores pe
disseque beatitudinis hxc Criso. Habe
mus itaqz iā de temptatōibz diuersis
prouit dñs donare dignatus est expla
narum qd prinet ad pficientes. quoz
status vt dictū fuit supra pñstis tercio
loco in tempracōnū ppeffione atqz sic
pater de statu pficientiū ⁊ in quibus
idē status dependeat. vicz in vicioruz
de restatione virtutum operatione. ac
temptationum perpeffione.

Incipit tercius liber malogranati.

Distinctio I Filius

Distquam in
formatus sum a te o pater
de statu pficientiū. Hūc de
statu pfectoz instrui desidero. Et pri
mo in quibus pñstis idem status per
fectoz de hoc cupio per te edoceri.

Capitulum I Pater

Patre de
bes fili q status
pfectorum vt su
pra dictū est cō
sistit in tribz vi
delicet ī cordis
mundicia siue

puritate. in dei caritate. ⁊ ī pditoris
omniū pteplatoe. Primus status p
fectoz dependet in cordis puritate. qz
quāto quis cor magis purgatū habet
tāto pfectioz in sancta vita repicitur.
Cū bñ ⁊ apte pmissa sunt illa vt super
rius patuit. que viā dant ad mundici
am seu puritatē cordis. scz pñia pec
catoz. ⁊ restatō vicioz. opacio virtu

tum. ac ppeffio tēptationuz. hxc enim
sunt per que ad cordis puenit purita
tem. Et quis malignus spūs corda es
lectoz diuersis temptatōibz pulset nō
enī pualet illā maculare. qz virtus āge
lica ex diuina dispositōe eos adiunat
ne ī lapsuz criminis cadāt ⁊ cū hostis
violētus oppugnet illos nec tamē ex
pugnat nō solū corda eoz nō maculat
sed etiā mercedē future retributiōis
illis cumulat. de hoc Petrus dāmi. sic
dī **S** Nō em ver surie tā callidi tā
exercitati hostis posset fragilitas hūa
na resistere. nisi eos a tēptatōibz elect
toz virtus angelica ppulsaret. Ante
vnicuiqz nostrū a die baptis maris vsqz
qz ad obitū delegatus est angelus. qz
vixiliter decertāt a tēptatōe custodi
at. ⁊ auxilium ptere in bonis opibus
non desistat. Felices ergo qui iustevit
uūt quia dū malignis spiritibus inse
derabiliter obluantur. angelice for
titudinis auxilio mununt. Adde eti
am q ipsi spiritus iniqui pfectus
nostri sunt obsequio deputati. naz dū
temptamur et non succumbimus. dū
impetimur et non pzeuaemur. Dum
oppugnat cerre violentus hostis et nō
expugnat future nobis retributiōis
pondus accumulāt. Et dum laborem
certamīs irrogat victorie nobis ma
teriam subministrat hxc Petrus Pa.
Unde notandum q illi ad vitam sine
macula ingredi dicuntur. qui ad pfee
tionez irreprehensibiliter currunt ca
rentes peccatis mortalibus. Quis nō
dñm sint pfecti. quod probat beatus
Aug. sic dicens Si peccatores deus
sperneret. omēs vtiqz sperneret qz sine
pctō nemo ē Angredi aut sine macula
nō absurde ille dī nō q iā pfectus ē s
q ad ipaz pfectionē irrephensibiliter
currit carens criminibz damnabilibz
hxc Augustinus. **Filius**

Quero quid sit cordis mundicia
et de hoc **Op** cupio informari
Capitulum II **Pater D**

Mundicia cordis

est puritas mentis omnes ab-
horrens imundiciā. Vel sic. **M**undici-
cia cordis est puritas hominis integri-
tas divini amoris intuitu observata.
Necessesse est aut ante omnia ut intellec-
tus et effectus purgetur in nobis. **I**ntel-
lectus ut sciamus quid agere debeamus.
Affectus ut ea que intelligimus agere va-
leamus. **D**e hoc bea. bern. dicit. **D**uo
sunt que in nobis purganda sunt intel-
lectus ut noverit affectus ut velit. **E**t
notandum quod cum cor sit principium radix et
fons a quo fluit in totum corpus vita sen-
sus et motus naturaliter et in cogitaci-
one in delectationem et in consensum mundi-
cia vel imundicia puritas vel impuritas
specialiter et in lingua et in opere sensibiliter
et corporaliter. **P**rimo origo cogitationis et
scaturigo delectationis et prologo lingue et
operis est a corde. **U**n si fons cordis pu-
rus est et mundus tunc fluitus et fluvius
mundus exiens ab eo et si est impurus
et imundus tunc et illa similiter que pro-
cedunt ab ipso. **U**n dicitur in **M**arthe. **D**e
corde exeunt cogitationes. **E**t hec sunt que
mundant vel conquinant totum hominem.
Et propter hec ut ad suam perfectionem et
perfectum et deo rem, proficiat mundatus
in cogitatione delectatione lingua et ope-
recte pro. **P**rimo petit ipsum fontem cor-
dis mundari dicens. **F**iat cor meum sicut
maculatum quod ab ipso cetera mundantur et
maculantur. **I**tem specialiter tamen po-
test distingui quod alia sit mundicia cordis
alia lingue. alia operis. **M**undicia ope-
ris est innocencia actionis que est mundicia
magna. **M**undicia lingue est refrenatio
sermonis. que est mundicia maior. **M**un-
dicia cordis est restrictio cogitationis

et delectationis. que est maxima. quod videtur
vina est et immediate in deum redens ad vi-
dendum et diligendum. de qua mundicia prope
intelligitur illud. **M**arthe. **B**eati mundo
corde quam ipsi deum videbunt. **S**uma enim
perfectio videtur esse cordis mundicia et
corruptio. quam ad veram beatitudinem que
persistit in visione dei est immediata dispo-
sicio. **D**e hac triplici mundicia dicitur in
Innocentis manibus. **E**cce mundicia ope-
ris. et mundo corde id est cogitatione.
Ecce mundicia cordis. que non accepit in-
vanam animam suam sed nec iuravit in colo-
rum primo suo. **E**cce mundicia lingue. **M**un-
dicia igitur operis magna est quod magnum et
perfectum est cohibendo se a malo opere in-
nocentiam custodire. **U**n psal. **C**ustodi
innocentiam et non equare. **M**undicia lingue
maior est quod magis perfectum est linguam
refrenare quam opus cohibere. illud facit
multi. istud sciunt vel possunt facere pau-
ci. **U**n dicitur bea. **J**aco. **S**i quis non offende-
rit in lingua hic perfectus est vir. **M**un-
dicia vero cordis maxima est. quod maxi-
mum et perfectissimum est cogitationis et
delectationis ad huc in corde restringe-
re. cum enim opus cohibetur cum lingua esse
natur et regitur. sole cogitationes et de-
lectationes adhuc in corde scaturire
et sperguntur de illa antiqua fontis
putredine intantum. quod sicut nec primi
motus affectionis et concupiscentie
ita nec primi motus cogitationis
sunt in nostra potestate que sanctis et
perfectis viris adhuc in carne inveniunt.
Ab hac autem cogitationis va-
rietate et mutabilitate in presenti ne-
mo ad perfectum potest liberari sed suffi-
cienter posse per gratiam ipsas refrenare
et restringere ab illicita volitione
et revolutio in mente quod est iam mun-
dicia et puritas cordis in hac vita pos-
sibilis quia ab ipsa mutabilitate cogi-
tationum per solam visionem dei penitus

liberamine. **C**ausa nonnulla illius est
 qz cū anima nō capi capax quicquid in
 tra deum est animā replere nō pōt. vñ
 vnus rei cogitō exiente in animā
 semp locum hz ad huc alia. donec illō
 videat quo faciata nihil aliud capere
 possit qz p hoc tūc erit imutabilis cogi
 tatōe qz affectōe quibz naturaliter mu
 tatur. **D**e hoc p ps dō: **S**aciabor cum
 apparuerit gloria tua. **Vñ** eciam bea.
 greg. sup **Ezech.** de hoc sic dicit. **P**er
 hoc qz pspiciemus in futuro naturam
 diuine essentie liberati a nostra muta
 bilitate. figimur in eternitate. **I**mmu
 tabimur em̄ in ipso quē videbimus qz
 carebimus morte videndo vitam mu
 tabilitatē nostram transcēdemus vi
 tendo imutabilitatē. qz corruptōz no
 stram videbimus vidento incorrupti
 onem. vñ valde salubre est vt homo ī
 uigilet qz custodiat ac cōseruet cordis
 mundiciam qz mens pura est diuine
 maiestati familiaris qz amica. **D**e hoc
 dicit **Egesippus** **O**mnis qui esse volu
 erit maiestati essentieqz diuine famili
 aris. in mētis se exerceat puritate sp.
 nimiz ab eterno amica extirrit diuini
 tatis excelsē ipa mundicia qz puritas
 mentis nostre hęc ille. **Nō** solum autē
 mens munda est amica qz familiaris
 deo sed ecia ipm diuine maiestatis do
 nū mereē in se recipere qz eo frui ac in
 ipso quiescere qz replū sūmi dei ē. qd
 pbat beatus **Ambro.** sic dicens **N**unqz
 dicitur mentis sola deum in se recipere
 meretur eo frui in eo quiescere qz gau
 dere. **E**t hugo. **M**ens pollens mundi
 cia qz virtute ipsa sola est templū maie
 statis excellens. **E**t sicut cristus mun
 dis se aīab libenter applicat qz iungit
 sic a mente sordida fugit qz se elongat.
Et beatus gre. **C**uz summa felicitatis
 dulcedine cristus mūde anime se ap
 plicat. sed a feda mente in infinitū in

damnatōne corporis qz anime elonga
 tur. **Nā** quisquis cordis mūdiciā ad
 pisci nō appetit a se mundicie auctore
 repellit qz si mentem polluerē in cogi
 tatōe eius qui mundicie est auctor. eē
 hereditas neqz possuz. **E**t cassiodo.
Quale igitur gaudiū. qualis nāqz cō
 solatō. peccatrici anime esse poterit. ve
 ra autē qz pfecta delectatio munde men
 ti diuinitus innotescit. vñ qui celestes
 dulcedines gustare desiderat. cordis
 mundiciam in se conseruare studeat.
 qz s3 dictū beati **Jeromimi.** **N**isi mēs
 munda fuerit a scelere. nūqz ei datur
 suauitas dulcedinis sempiternę. **D**ic
 ecia beatus **Bern.** **I**mpossibile est qz
 nisi munda fuerit anime domus ali
 quis infundatur liquor celestis rosis
 et gracie. vt ergo mundum cor quisqz
 habere valeat necesse est vt non solum
 ab operibus prauis vtumeciam a co
 gitationibz malis ac viciosis se absti
 neat. quia ante dei oculos tociens las
 bimur. quotiens a recta via per cogi
 tationes illicitas deuiamus. **Q**d bea
 tus gregorius tangit. **xxv.** moralium
 sic dicens. **N**otandum qz ad deuz tot
 gressibus mens accedit quod bonis
 moribus proficit. **E**t rursus tot gres
 sibus longe fit quot malis cogitacioni
 bus decrescit. **U**nde plerūqz contin
 git vt necdū pcedat ī opemot? mētis
 qz tñ iā pfecta culpa sit ex reatu ipō co
 gitatōis. qz ergo non minus qz disricte
 omnia nō solū facta sed ecia cogitata
 pēsent qd faciem? d īcessu mali opis
 si sic subtiliter de? iudicat gressus cor
 dis. **E**cce ocltra mētis nostre īterna
 null? hōinū videt qz tñ aī dei ocllos tot
 gressus pomimus quot affectus moue
 mus tociēs aī illū labimur quociēs
 a recto itinere infirme cogitationis
 pede claudicamus. nisi enim ī cōspec
 tu eius iste assiduus nostrazum men

tius lapsus increfceret. p. p. l. x. t. a. m. n. o. d. i. c. e. r. e. t. **A**uferte malum cogitationū
 vestrarū ab oculis meis h. c. n. i. m. i. t. u. z. d. i.
 cens v. i. m. c. o. o. p. t. e. n. o. s. t. r. e. m. a. l. i. c. i. e. q. u. a. s. i.
 ferre se posse testat. q. z. c. o. o. p. t. a. i. l. l. a. e. s. s. e.
 nō potest q. z. v. i. c. z. i. n. o. p. o. r. t. u. n. e. e. i. u. s. c. o. n. s. p. e. c. t. u. i. i. n. g. e. r. i. t. u. r. q. u. i. c. q. u. i. d. i. n. o. b. i. s. o. c. c. u. l. t. e. i. l. l. i. c. i. t. u. m. c. o. g. i. t. a. t. u. r. d. e. u. s. e. m̄. m. a. l. a. h. o. m. i. n. u. m. n. e. c. c. o. g. i. t. a. t. i. o. n. e. s. i. g. n. o. r. a. t. n. e. c. p. e. r. p. e. t. r. a. t. a. o. b. l. i. u. i. s. c. i. f. m. i. s. i. a. b. e. i. u. s. o. c. u. l. i. s. p. e. n. i. t. e. n. d. o. d. e. l. e. a. n. t. u. r. **L**ux e. m̄. e. t. e. r. n. a. q. u. e. d. e. u. s. e. s. t. q̄. t. o. i. n. c. o. m. u. r. a. b. i. l. i. t. e. r. f. u. l. g. e. t. t. ā. t. o. p. e. n. e. t. r. a. b. i. l. i. t. e. r. v. i. d. e. t. q. n. e. q. o. c. c. u. l. t. a. n. e. s. c. i. t. q. u. i. c. u. n. c. t. a. p. e. n. e. t. r. a. t. n. e. q. p. e. n. e. t. r. a. t. a. o. b. l. i. u. i. s. c. i. f. q. z. i. n. c. o. m. u. r. a. b. i. l. i. s. d. u. r. a. t. p. r. o. i. n. d. e. q. u. o. c. i. e. n. s. i. d. i. g. n. u. m. a. l. i. q. u. i. d. i. n. c. o. r. d. e. p. r. o. c. i. p. i. m. u. s. t. o. c. i. e. n. s. i. n. l. u. c. e. p. e. c. c. a. m. u. s. **N**unc ergo dū
 possumus a conspectu eterni iudicis
 et male cogitata et peius perpetrata dele
 amus. reuocem? ad memoriā cordis.
 quicquid peruerse egimus p. nequici
 am p. r. e. s. u. m. p. t. i. o. n. i. s. p. r. o. p. o. n. a. t. h. o. m. o. c. o. n. t. r. a. s. e. f. u. t. u. r. i. i. u. d. i. c. i. u. m. q. u. e. q. u. i. n. s. e. f. e. n. t. i. t. d. i. s. t. r. i. c. t. e. f. e. r. i. e. n. d. a. p. s. e. n. t. e. n. t. i. a. m. i. u. d. i. c. i. s. h. c. i. n. s. e. p. i. e. f. e. r. i. a. t. p. p. e. n. i. t. e. n. t. i. a. z. p. r. o. f. e. s. s. i. o. n. i. s. h. c. g. r. e. **D**e. b. e. t. e. r. g. o. v. n. u. s. q. u. i. s. q. u. e. f. i. d. e. l. i. s. z. m. a. x. i. e. r. e. l. i. g. i. o. s. u. s. a. d. c. o. r. d. i. s. p. u. r. i. t. a. t. e. m. t. e. n. d. e. v. t. m. e. r. e. a. f. i. l. l. o. r. u. m. c. o. n. s. o. r. t. i. o. a. s. c. r. i. b. i. d. e. q. u. i. b. u. s. d. i. c. i. t. u. r. **B**eati mundo corde quoniam ipsi
 si deum videbunt. **A**d quod faciendū
 hortatur **L**eo papa sic dicens **U**niver
 fitas fidelium ad perfectam innocentiam
 et plenam debet tendere puritatem vt cō
 sortio eorū mereatur ascribi de quibus dicitur. **B**eati mundo corde quoniam ipsi de
 um videbunt. **O**mnī instancia omni
 virtute intēdendū est. vt quicquid se
 cretum p. s. c. i. e. m. a. c. u. l. a. t. q. u. i. c. q. u. i. d. a. c. i. e. z. m. e. n. t. i. s. o. b. s. c. u. r. a. t. d. i. l. i. g. e. n. t. i. s. s. i. m. i. s. e. m̄. d. a. c. i. o. i. b. u. s. d. e. l. e. a. n. t. u. r. q. u. i. s. e. m̄. s. c. r. i. p. t. u. m. s. i. t. **Q**uis gloriabitur castum se habere cor
 aut mundum se esse a peccato non tñ

despanda est apprehensio puritatis. q.
 cum semper perit semper accipit. nec
 remanet iudicio condemnandū. qd su
 erit confessione purgatū hoc est. quod
 omnes ecclesie filij orantes dicūt. **D**i
 mitte nobis debita nostra. qz nemo tā
 iustus tam sanctus est. qui in tempo
 re istius vite que tota tempratio ē cur
 iuscūqz peccati remissione non egeat.
Circūstant vndiqz picula innumera
 bilium delictorū et per licitos vsus ad
 imoderatos transit excessus dū p. u.
 ram salutis irrepit delectatio volupt
 tatis et non sufficit p. cupiscētie quod
 satis potest nature. h. c. **L**eo papa. **U**n
 sancti viri vt puritatem ac mūdiciam
 cordis acquirere ac retinere possent.
 pro hac diuicias dignitates ac delicti
 as huius mundi vniuersas libenti ani
 mo p. t. e. m. p. s. e. r. u. n. t. **D**e hoc dicit moy
 ses abbas. i. collarōe patrū. **Q**uidē
 nos ad puritatē cordis potest dirigē
 te tota virtute sectandū est quicquid aut
 tē ab hac retrahit vt p. n. i. c. i. o. s. u. s. a. c. n. o. r.
 ium deuitandū. p. hac e. m̄. v. n. i. u. e. r. s. a. a. r.
 gimus atqz toleramus. pro hac parē
 tes. p. p. r. i. a. d. i. g. n. i. t. a. t. e. s. d. i. u. i. c. i. e. d. e. l. i. c. i. e.
 huius mundi et voluptas vniuersa
 p. t. e. m. n. i. f. v. t. s. e. z. p. u. r. i. t. a. s. c. o. r. d. i. s. p. e. r. p. e.
 tua recreet. h. c. moy ses ab. **F**ilius
Audio ex p. d. i. c. t. i. s. s. i. q. u. i. d. e. s. t. m. u. n. d. i. c. i. a. c. o. r. d. i. s. s. i. q. u. i. d.
 boni p. f. e. r. a. t. v. e. l. q. u. e. m. f. e. u. c. t. u. m. a. f. f. e. r. a. t.
 homini de hoc c. v. p. i. o. e. t. o. c. e. r. i.
Capitulum III. Pater
Sire debes qd
 mundus cor sine puritas cor
 dis generat bonā consciā qua nihil
 est in hac vita iocundius. **E**ste beatus
 aug. qui dicit. **N**on est maior iocunditas
 qz p. s. c. i. e. p. u. r. i. t. a. s. q. u. i. a. g. a. u. d. i. u. m.
 et exultatio deuorū viroꝝ ex bona cō
 scientia procedit. vnde dicit **S**eneca

Viri boni gaudiū ex bōa p̄scia proce-
 dit. **Dura** aut̄ p̄scia, p̄t̄ dicit **Aug.** ē
 que nō h̄nt̄ de preterito iustā accusati-
 onem ac de p̄nti in iustam delectatiōz
 et de futuro falsam volūtatē. **hec hugo.**
Unde quietā et bonā p̄sciaz duo faci-
 unt vīz de p̄teritis mal̄ p̄ digna satisf-
 factio. et de futuris cauta declinatio.
De hoc dicit **Rich.** de sancto victore
 Quietam p̄sciam faciūt p̄teritoz ma-
 loz p̄ digna satisfactio et instanciū ma-
 loz p̄vida cautāq̄ declinatio. **Quies-**
cus est. quē p̄scia sua nec de preterita
 nec de p̄nti culpa remordet. **Idez** sen-
 tit b̄t̄s bern. sic dicens **Duo** faciūt bo-
 nam p̄sciaz de malis penitere et de mal-
 is abstinere. **Debet** autē vnusquisq̄
 cū diligēti examīe p̄sciaz discutere q̄
 lis sit. ne p̄tingat euz in piculū eternū
 tā ante q̄ corporis incidere. vñ bea.
Aug. dicit. **Omnia** p̄scia que verā sui
 discussione amiserit et iudiciū in picu-
 lum vergit tā mēt̄is q̄ corporis eternuz
Dec aug. **Et** notanduz q̄ q̄
 diu carnis imperus et carnalis volupt-
 tas viget in homīe. p̄scia tota p̄turba-
 tur. **Quia** cū sciamus omnipotēre de-
 um respicere et intelligere occulta cor-
 dis nostri. q̄n̄ aliquo reatu culpe gra-
 uamur p̄scia nostra nos accusat et ido
 ad deū leuare cordis nostri faciē time-
 mus. postq̄ vero post p̄ntie lamēra fue-
 rit abluta. et cogitatiōes illicite cepe-
 rint in nobis languescere et de die in
 diem magis ac magisq̄ deficere tunc
 incipit nostra p̄scia ad pacē et tranq̄l-
 litatē seipsaz paulatī p̄ponere et fidu-
 ciam de gaudio superne retributiōis
 habere. **Uñ** **Richa.** de sancto victore.
Quādiu viget in homīe vel x̄mēter in-
 perus carnis et torrens voluptatis car-
 nalis. solet esse causa timoris et idig-
 narōis solet sane p̄sciaz totā turbare.
 et amaritudis fluct̄ exagitare. postq̄

vero cepint infirmaz delectatiōnū flue-
 tus languescere atq̄ euanescere. inci-
 pit p̄scia pariter ad pacē et tranq̄lita-
 tem seipsaz paulatī p̄ponere. futuri iu-
 dicii metum magis magisq̄ deponere
 et illas p̄teritas anxietatis estuaciōes
 amittere. **beatus** etiā **Greg.** xvi. mō.
 de hoc sic ait. **Sicut** p̄ corporis faciē ho-
 mini ita p̄ interiorē ymaginē deo noti
 atq̄ p̄spicabiles sumus. **Cū** vero rea-
 tu culpe d̄primimur ad deū leuare cor-
 dis nostri faciē verem̄. **Dū** em̄ nulla o-
 perū bonoz p̄fidencia fulcitur iutneri
 mens sūma trepidat q̄ ip̄a p̄scia se ac-
 cusat. **Dū** v̄o iā p̄ntie lamēris culpa di-
 luit et sic p̄petrata plāgū vt plangen-
 da mīme p̄perent. magna menti fi-
 ducia nascit et ad p̄spiciēda sup̄ne re-
 tributiōis gaudia cordis nostri faciēs
 leuat. **hec gre.** **Et** quīs discussio et re-
 morsus p̄scie in p̄nti mētē multū per-
 turbet. eternā t̄n̄ retributiōz p̄ter hoc ī
 futuro acquirat. vñ **criso.** **Remorsus**
 p̄scie multū nūc mētē discussio-
 nibz ferit et p̄cutit. sed p̄mūratē sup̄-
 ne beatitudinis acquirat. **Sci-**
endū etiā q̄ q̄to quis maiorē graciā
 a deo p̄cipit. tanto maiorē remorsum
 p̄scie h̄z quociēs peccat. vñ **ric.** **Quā-**
to maiorē graciā a domino accipi-
 mustanto acriore remordētis consci-
 entie stimulo vrgemur quociēs pecca-
 mus. q̄ diu em̄ in nobis ipsa p̄scien-
 cia aliqd̄ imp̄fectōis inuenire poterit
 eius nos respectus cōfundit et cruciat
 huius itaq̄ cōscientie stimulus nūq̄
 finit̄ donec omnis imp̄fectō de medio
 tollat et ad integritatis plenitudinē
 homo reformet. **hec Rich.** **Quicunq̄**
ectam de actibz suis deo placere festi-
 nat. testem se in celo et sue conscientie
 h̄e d̄siderat. **Quid** em̄ nobis nocere
 p̄t̄ si h̄ūana ignorancia aut malicia
 d̄iudicat. cū cōsciētia excusat. **Uñ** si

bonum de nobis dicitur quod non habemus
tristari debemus. Si vero malum de no-
bis quod in nobis non inuenitur non solum
non tristari ex hoc. sed potius gaudere
re debemus. quod probat beatus Augustinus. dicens
Quid obest illi si illa tabula est uult
humana delere ignorantia. si eundem
de libro uoluentium non quod propria deleat con-
scientia. nam et si bonum quod de nobis di-
citur in mente non inuenitur. magnam in
nobis debet tristitiam generare. Eodem
modo si malum quod de nobis dicitur in nobis non
inuenitur in magna debemus leticia. pro-
fili. Et beatus Gregorius. mora. de eodem dicit. Dicitur
enim qui ex eo quod agit humanas laudes
appetit. testem in terra querit. Qui autem
de actibus suis omnipotenti deo placere
festinat. testem se habere se in celo pro-
ferat et sepe proferit ipsa quoque in nobis
bona opera ab incautis hominibus reprehenduntur.
sed qui testem in celis habet reprehensionem
hominum metui non debet. hec gre. **S** Et notandum quod sunt nonnulli
qui membra corporis suis uelut
nitidius et preciosius operire solent. conscientiam
vero suam bonis moribus ac uirtutibus
ornare non curant. Sed quid pestem
externam fulgere uelut in intus in conscientia
sordere flagitios. De hoc dicit leo papa.
Uelut membra enim nitida membra operire
possunt. conscientiam ornare non possunt. Interi-
oris ergo hominis primo ornemur ef-
fectu ut exterioris quoque sit amictus
ornatus. spirituales maculas abluamus
ut carnalia in nobis fulgeant uelut membra
ta. nihil enim potest fulgere uelut in sordere
flagitios ubi enim conscientia tenebrosa est
totum corpus obscurum est. Unde patet dicit
Augustinus. Quanto amplius corpo-
ris huius id est hominis exterioris ap-
petunt ornamenta. tanto sunt maiora
hominis interioris detrimenda. quanto autem mi-
nus appetunt. tanto magis moribus
pulchris homo interior adornatur. hec

Augustinus. Qui etiam desiderat in domo
non gaudere et non quod tristis esse. studeat
iuste et uerose uiuere et conscientiam mundam
habere. quod conscientia imunda seu mala sem-
per est in pena. Unde ysidorus. Si non
quod uis esse tristis bene uiuere. conscientia enim rea
semper est in pena quod nulla pena graui-
or conscientia mala. Reus enim animus non quod
securus est. hec ysidorus. Cum igitur ex pro-
dictis intelligamus salutem hominis maxime
consistere in bona conscientia ualde necessa-
re est. ut omnem operam ad hoc tendamus. quod
tenus illibatam in nobis illam conscientiam
mus. quod nihil dulcius in rebus creatis
nihil dicitur in terra huic thesauro esse
potest. De cuius commendatione beatus Bernardus.
in tractatu de spirituali uita sic dicit.
P Magne diuicie bona conscientia. Et
reuera quid dulcius in rebus creatis
aut quid dicitur in terra aut securus
aut quietius hoc thesauro. Conscientia enim
bona titulus est religionis. Ager bene-
dictus. ortus deliciae arca dei. gau-
dium angelorum. thesaurus regni. habitaculum
spiritus sancti. Liber signatus et clau-
sus et in die iudicii aperiendo. nihil se-
curius nihil iocundius conscientia bona pro-
nat corpus trahat mundum. terreat et
abolus et secura erit conscientia. Secura
quod corpus mortis. Secura quod anima
coram deo presentabit. Secura quod uergetur ante
terrificum tribunal christi iusti iudicis con-
stituet. future etiam beatitudinis non esse
utilius remedium nec certius restimonia
um bona conscientia. Corpus submergetur
in penam. uerberibus lamet gladio et
eidei supplicio afficiatur et secura erit
bona conscientia. In speculo anime status in-
terioris hominis agnoscitur. anima uero
to non nouit se que sine speculo est. Spe-
culus enim mundum claret et purum rocinare
ligionis est conscientia. nec immerito specu-
lo ipsam conscientiam commiserim. quo-
miaz in ea tamquam in speculo rois oculus.

tam quod indecens quod decens est claro aspectu apprehendere potest. sed non veniunt ad bonam coram conscientia nisi per coram custodia. Cor enim suo arbitrio dimissum aut ad vitam severit aut ad mortem. Unde quidquid cor cogitat quod ad utilitates suam vel proximorum quoquomodo modo non praveat respiciendum est ut possit acquiri bona conscientia. humana enim conscientia dei est vinea. quam extollere debet peccatorum confessio et eorum satisfactio. Exhibito etiam bonorum operum et custodia eorum. unicuique enim nostrum liber est propria conscientia et ad hunc librum discutiendum et emendandum alij omnes reperiuntur. **R** Anima cum egreditur de corpore nullum alium preter conscientie liberum secum portare potest. atque in illo cognoscet quo debeat ire. et quid debeat recipere. Ex his enim que scripta erunt in libris nostris iudicabimur et ideo scribi debent sicut exemplar libri vite. Et si quid aliter habuerit corrigantur. ne in illa ultima collatione si quod spiam inveni fuerint aliter habentes abiciantur. **hxc Ber.**

Filius

Uelle scire quid possit homo assequi salutis. habendo bonam conscientiam
Capitulum III Pater

Scire debes quod per bonam conscientiam pervenit ad pacem cordis et ad sabbatum sive gaudium spirituale. Circa quod notandum quod frequenter pax et gaudium se comitantur. quia ex pace cordis concipitur gaudium ex spiritu sancto de conscientie tranquillitate. sic e contrario non est pax impiis unde nec gaudium quos enim conscientia remordet gaudium vel pax spirituale non habent. Unde de bonis per Paulum dicitur. Deus spei repleat vos omni gaudio et pace. De impiis dicit dominus per prophetam. Non est pax impiis. quomodo enim pax potest esse illi

qui guerram et iram in domo conscientie habet. cui omnia tam bona quam mala nocent. qui iacet in spiritibus viciis. quem dominus conscientie remordet. qui onus diaboli portat qui iacet in immundicia. **O**portet ergo ut faciat iusticiam hoc est habeat vitam virtuosam. per quam pervenit ad bonam conscientiam. quod pacem cupit et tranquillitatem cordis possidere. **U**nde beatus Augustinus. **F**ac iusticiam et habebis pacem si enim non amaveris iusticiam pacem non habebis bona enim res est pax. vis ergo venire ad pacem fac iusticiam. **N**ec Augustinus. **Q**ui autem voluit pacifici in semetipsis esse. necesse est motus inordinatos et carnales concupiscentias sibiipsis subiciat ac in se demerit. meretur vero suam et rationem subiciat deo per obedientiam mandatorum eius. **U**nde beatus Augustinus. **P**acifici in semetipsis sunt. quod omnes animi sui motus proponentes et subicientes rationi carnalesque concupiscentias habentes edomitas sunt dei regni filii. in quo ita ordinata sunt omnia ut quod est in homine precipuum et excellens imperet sit ceterisque reluctatibus. que sunt nobis bestisque communia atque id ipsum quod excellit in homine id est mens et ratio subiciatur potiori id est deo. **N**ec enim inferioribus impare quis potest. nisi superioribus subiciatur et hęc est pax que datur hominibus in terra bone voluntatis. non tamen aliquis ad hoc pervenire potest in hac vita ut lex repugnans legi mentis non sit omnino in suis membris sed hoc nunc pacifici agunt domando concupiscentias carnis ut ad pacem plenissimam quandoque perveniant. **E**t notandum quod quanto perfectior est vita in homine. tanto maior pax cordis. et quies interior copiosior ab eodem acquiritur ac possidetur. **S**igna autem perfecte quietis interioris hominis Iohannes ab. montis synai de scribit sic dicens. **Q**uietis est incessabilis dei laetitia et assistentia. **I**esu memoria tui statui uniatum et tunc cognoscas quietem. **G. ii**

tis utilitatem. Signa autem quieris interioris hec sunt. intellectus non elatus. mens non arrogans. sanctificata intentio. raptus ad dominum oratio incessabilis custodia impedibilis. fornicationis mortificationis. huiusmodi ad aliquid passibiliter affectionez ignorantia. mors mundi aviditatis gula et appetitus omnium gulosoque privatio discretiois fons lacrimarum libamen multiloquii privatio et omnis contentio et litis interitus. multus vero in morte in quiete tibi necessarius est quod nihil ita persequi accidere poterit. hec Iohannes ab. Diligenda est ergo pax et quies cordis. et habita cum diligentia est custodia cum vero fuerit per aliquam negligentiam amissa. iterum per puritatem cordis ac bonam conscientiam est revocanda. ne quod propter inquietudinem cordis a spiritu sancto efficiat alienus. De promedatione etiam pacis dicit beatus Augustinus. Pax est serenitas mentis. tranquilla conscientia. simplicitas cordis. amoris vinculum. confortium caritatis. hec est que bella respicit propinquitates. superbos calcat. humiles amat. discordes sedat. inimicos concordat. cum tuis est placita. non querit alienum. nihil deputat suum. docet amare quod odisse non novit. nescit extolli nescit inflari. hanc ergo que accipit tenet. que perdit reperat. quam qui in eadem non fuerit invenit abdicat a patre. exhereditat a filio. a spiritu sancto alienus efficitur. nec poterit ad hereditatem pervenire. que noluerit testamentum pacis observare. nec poterit concordiam habere cum christo. que discors esse voluerit cum christiano hec Augustinus. **U** Post pacem vero et quietem cordis sequitur sabbatum spirituale et gaudium in spiritu sancto. quod cum mens per bonam conscientiam a future peccati quierit. in gaudio spiritus sancti iocundatur. unde Augustinus de factovictore. Sabbatum hominis quod ei exterius visibiliter servandum precipitur. sacramentum est interioris sabbati. ubi

mens sancta a future peccati per bonam conscientiam quiescens. in gaudio spiritus sancti iocundatur. hec sabbatum quisque in presenti vita servaverit. ut nullis sentiat malis. perveniat in futura vita ad illud eternum dei sabbatum ubi nulla sentiat mala hec Augustinus. Et sciens quod illi spirituale sabbatum non observant secundum beatus Augustinus. nisi qui ita tempore operibus terreis ac comodatur tamen letitiam et orationem et si non semper vel frequenter insistat secundum apostolum. **A**ttendite letitiam et doctrine. Et iterum. sine intermissione orate. Qui enim tales sunt quotidie spiritualiter sabbatum colunt. que vero inquieti sunt et iugiter in terrenis actibus implicati sabbatum. id est requiem habere non possunt. de quibus scriptum est. **I**mpedimenta mundi fecerunt eos miseros. hec Augustinus. Considerans quod nullus malus existens sabbatum seu requiem habere poterit. quod remorsu conscientie que sufficit spiritui perturbatibus vivit. qui autem conscientiam bonam habet in tranquillitate et gaudio est et ideo sabbatum id est requiem cordis frequenter possidet. de hoc beatus Augustinus sic ait. Sabbatum indicit nobis deus. quale intus est in corde est sabbatum nostrum. multi enim vacant menter et tumultuant conscientiam. omnis enim homo malus sabbatum habere non potest nisi quod enim quiescit illius conscientiam et necessitas est ut in perturbatibus vivat. cui autem est bona conscientia tranquillitas est. et ipsa tranquillitas sabbatum est cordis. Accedit enim premissorem deum et si laborat in presenti extendit spei futuri et serenatur omnino nubibus tristitie sic dicit apostolus. **S**epe gaudentes ipsum autem gaudium tranquillitate spei nostre sabbatum nostrum. **H**ec Augustinus.

Episcopus etiam de hoc informari quod vix valeat ad servandam quietem interiorum et pacem cordis. **Capitulum V** **P**ater **X**

Silire debes qd

ad p̄seruādā pacē cordis ⁊ q̄
 eris interioris multū valet vita solita
 ria ⁊ frequē māsio in cella. qz p̄ vitaz
 solitariā tollū occasiōes diūsaꝝ pas
 sionū p̄ q̄s ip̄edit̄ pax ⁊ quies cordis
 Cella nāq̄ est spūale habitaculū. que
 de sup̄bis hūiles. d̄ gulosis sobrios. d̄
 iracundis mites d̄ odiosis reddit fra
 terna caritate feruentes. ip̄a inq̄ cel
 la nouit hoīes ad p̄fectōis culmē pdu
 cere atq̄ p̄sumate sc̄itatis fastigiū sub
 limare. De hac vita solitaria ⁊ q̄s sa
 lubre sit in cellis habitare petrus. da.
 sic dicit Consuetudo facit monacho
 cellā lenē ac dulcē. vagatio mūdi fac
 t̄ horribilē. vagantibz cellā carcerē. per
 manētibz suaue cubiculū assuetū ieiū
 nis corpus sobrietate roborat. effluen
 ciā epulaz flux⁹ enervat. Vigilia mo
 derata aciē hūane mētis exacuit. gei
 natio repetit i soporis obrundit. Secu
 lariz negotioꝝ relatio aniaz passioni
 bz desiderij facit obnoxia. Sacri elo
 quij assidua meditatio mundo reddit
 extinctam. Dauptas monachi securi
 tas est mentis. securitas vero est maf
 puritatis. ecōtra rez habūdancia acu
 leos parit sollicitudis. sollicitudo est
 radix anxietatis. Cella negociatoꝝ
 celestiu apotheca in qua vitz illa mez
 ciū vel meritoꝝ sūma recōdit. quibz
 terrene vineciū possessio cōpar. Felix
 merciu vbi terrenis celestia. p̄ transi
 toꝝ mercā eterna. Felices inquam
 mundi vbi venalis vita eterna. p̄poni
 tur. ad quā emēdā eciaz si minimum
 quid solus sufficit qd̄ hēf vbi breuis
 afflictō carnis emit celeste iuuiz. ⁊
 erigunt lacrimis risum pariūt sempitez
 nū vbi possessio terrēa distrahif ⁊ ad
 eterne hereditatis patrociniū puenit
 Cella spūale. p̄sus habitaculū. que

de sup̄bis humiles. d̄ gulosis sobrios
 de crudelibus pios. de iracundis mites.
 de odiosis reddis in fraterna caritate
 feruentes. tu ociose lingue frenū tu lu
 xuriosis remibz mitide castitatis exhi
 bes cingulū. tu facis vt leues quiq̄ ad
 grau irarē redeāt. vt iocosi scuzilitati
 bus p̄cāt vt vaniloqui se sub discreti si
 lēci cēsurā p̄strigāt. tu ieiunioꝝ ac vi
 giliaꝝ nurix. tu pacie custos. tu facis
 vt vagos quosq̄ xpi cathena coherce
 at. vt indisciplinati moribz a sua se p̄
 uitate p̄pescāt. tu nosti hoīes ad p̄fec
 tionis culmē euexere. atq̄ ad p̄sumā
 te p̄fectōis ⁊ sanctitatis fastigiū subli
 mare. tu hoīes a seip̄is extraneos red
 dis ⁊ vaſa vicioꝝ flozere d̄ turibz facis
 Qui igif singularē vitā vsq̄ ad finez
 vite p̄ diuino amore tenuerit d̄ habi
 taculo carnis egressus ad edificatōnē
 pueniet. domū nō manufactā eternaz
 in celis. lxx pe. da. Qui igif seq̄strati
 a turbis secularibz fuerit. ⁊ in locis so
 litaris habitare didicerit. mentesq̄
 suas a d̄naciōe desiderioꝝ tpaliū excuf
 ferit. Hi tales ecia i hac vita magna
 mentis quiete ac libertate p̄fruitur. d̄
 hoc gre. xxx. mo. exponēs illud dictuz
 Quis dimisit onagrū liberum. sic ait
 Onager q̄ in solitudine p̄morat. non
 incōgrue eoz vitā significat. q̄ remori
 a turbis popularibz p̄uersant. Qui a
 p̄te ecia liber d̄ qz magna est seruitus
 seculariū negotioꝝ. q̄bz mens vlxm
 ter atterit. Quis in eis sponte desu
 tur. Cuius seruitutis p̄ditōe carere ē
 in mūdo iā nihil p̄cupiscere. q̄si enim
 quodam iugo seruitutis p̄mūt. p̄spera
 dū appetūt. p̄mūt aduersa dūz formi
 dātur. At si quis semel a d̄naciōe desi
 derioꝝ tpaliū colla mentis excufserit.
 quadā ecia iā in hac vita libertate per
 fruitur. dū nullo d̄sidio felicitatis
 afficitur. nullo aduersitatis terroze co
 G .iij.

artatur. hoc breue fuit utis in quibus dominus vidit secularium cernicibus impressum. cum diceret. venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiam vos. Et illud Tollite iugum meum super vos et sperate quippe iugum et dure fuit utis pondus est subesse temporalibus. ambire terrena retinere labentia. Velle stare cum non stantibus appetere quidem transiuntia sed cum transiuntibus nolle transire. Liber ergo dimittit qui calcatis terrenis desiderijs ab appetitu rebus temporalium securitate mentis exonerat. hęc gre. **A** Circa quod nota dum quod si forte aliquis non potest esse solitarius corpore eo quod in congregacione et comitate fratrum perversari cogit. vel quod plus est aliquis forsitan occupat in negotijs et curis rebus secularibus ex mandato superiorum ob obedientiam tenet ex preceptis regulę exhibere. talis ergo cui non superbit solitudo corporis. debet intendere solitudinem cordis. Et quis positus sit inter homines et occupaciones temporales. tamen curas debet rebus secularibus et cogitacionem inutilium a se in quantum valet excludere. ut possit eo liberius devocare. quia nec solitudo corporis utilis est. si defuerit quies et solitudo cordis. **Q**uod gre. xxx mo. tangit exponens illud. cui dedit in solitudine domum sic dicit. hoc loco solitudinem debemus intelligere corporis an solitudinem mentis. **S**ed quod predest solitudo corporis si defuerit solitudo cordis. qui enim corpore remorus vivit. sed tumultibus perversacionis humane terrenorum desiderio rum cogitacionibus se inserit. non est in solitudine. **S**i vero premissa aliquis corporaliter pparibus turbis et tamen nullos curarum secularium tumultus in corde patitur non est in verbe. itaque bene perversaribus premissa solitudo mentis tribuit. ut exurgente extrinsecus strepitu terrenorum desiderio rum premanet vel ebullientes ad infima curas cordis per supernam gratiam restringant amos.

ris. omnesque motus ipsoz tunc se offerunt leuium cogitacionem quasi quasdam circumvolantes muscas ab oculis mentis alligant manu gravitatis et quoddam sibi cum domino intra se secretum querant. ubi cum illo exteriori cessante strepitu per interna desideria ferventer vel silenter loquuntur hęc gre. **B** Vbi quilibet religiosus qui desiderat familiaris esse deo et per gratiam sancti spiritus in anima sua consolari fugere debet tumultum hominum. quantum ad solitudinem maxime mentis diligere. quia deus magis requirit ab homine spiritus quam corporis solitudinem. Ad quod faciendum bea. ber. vnaquamque devotam animam hortatur sic dicens. **D**e sancta anima sola esto. ut soli creatori serues te ipsum que ex omnibus tibi elegisti fuge publicum et ipsos domesticos. secede ab amicis et inimicis nihil tibi et turbis. ipsum obliviscere populum tuum et domum patris tui et recundum te habere sponsum. qui nequam suam tibi indulgere potest precia precibus certis. **S**ecede ergo non corpore sed mente sed intentione sed devotione sed spiritu. **D**eus enim requirit cordis non corporis solitudinem solus es si non omnium cogites. si non assectes precia si despicias quod multi suscipiunt. si fastidias quod omnes desiderant si iurgia venites. si damna non sentias si non recorderis iniurias. alioquin nec si solus corpore es solus es hęc bea. bernardus **F**ilius **D**esidero etiam aliqua scire de. vnde dominus sancti spiritus et de fructu et virtute illa dona vnde etiam valeant predicta dona ad puritatem cordis promouenda seu etiam preseruanda et de his cupio edoceri. **Capitulum. VI** **P**ater **S**ire debes fili **Q**uod omnes gratie et habitus da

si diuinitus possint dici generaliter dei specialiter tñ a ppriate septē sunt dona spūsfacti. q̄ ylatas per ordinē enumerat a sumo incipiens vsq̄ ad vltimū descēdēdo. nos dō qui a terra ad celestia tendimus eosdē gradus ascendendo enumeramus ab infimo incipiendo scz a dono timoris ascēdēdo vsq̄ ad donū sapiētie. **R**ationē huius ascensionis reddit bea. gre. sic dicens **N**emo infima deserens. repente fit sumus qz ad obtinēdū p̄fectōis merituz dū quortidie mēs i altū ducit ad hoc p̄culdubio velut ascēsiōis eiusdē gradus puenitur. vñ ascēsiōes i corde nostro disponere debemus. i hac valle lacrimay. vt ad donū sapiētie p̄rigam?

Est igit nobis in hac scala ascēdenduz ab infimo dono timoris vsq̄ ad sumuz donū scz sapiētie p̄ gradus disponētes ascēsiōes in corde. vt eas mus de virtute in virtutē donec videatur deus deoz in syon. **P**rimus igitur gradus ascēdēdi est timoris scz amoris in oibz agilibz p̄tinuatio. **S**ecundus est pietatis viscerose ad deū et primū sancta liquefactio. **T**ercius ē scie omnū bñficioz dei grata p̄cogitatio. **Q**uartus est fortis oīm opaconū bonay excurio. **Q**uintus est p̄sulta a deo oīm elegēdoz ruta electio. **S**extus est intellectus oīm veritatū necessariaz lipida p̄tēplato. **S**eptimus est sapiencialis celestiu desiderioz et deliciarū p̄gustato. **E** dicūf autē hec dona multiplici rōe. **P**rius qz p̄ hec expellūf. vñ. vicia. timor em̄ dñi expellit supbiā. pietas inuidiā. scia iram. q̄ est quasi quedaz infamia. fortitudo accidiā. p̄siliū avariciam. intellectus gulā. sapiētia luxuriā. **E**t norandū q̄ vñ. sunt spūs boni et septē mali.

Quā p̄ donuz timoris spūsfanctus ab homine supbiā expellit. et deus hūm-

liter introducit. p̄ donum pietatis inuidiam turpidinis p̄culcat et primuz ad se dulciter inuitat. p̄ donū scieiray totaliter cedit et totū hominē intra se prudēter pacificat et quietat. p̄ donuz fortitudinis accidiā velocit̄ opprimit et vigorem mentis velxmēter ad opādum impellit. p̄ donū p̄siliū avariciam potenter extirgat et thesauros celestes sapienter p̄quirit. p̄ donū in intellectus gulam velxmēter reprimit et celestibz delicis mentē spūaliter reficit. per donum sapiētie luxuriā respicit et totū hominē castitati et libertati omnino restituit. **E**xpulsis igitur oīm viciis spūsfanctus p̄ dona sua ex domo mentis nostre locūdū et sanctū sibi habitaculum p̄parat. nā donum sapiētie mentis nostre domum d̄turibz edificat. **D**onum intelligēcie mētis domum p̄tēplatoe illuiat. **D**onum p̄siliū domū mētis p̄rudētia gubernat. **D**onū fortitudinis mētis domuz stabilitat et defendit. **D**onū scie mētis domuz diuinis veritatibz vel virtutibz multiplicat et ditat. **D**onum pietatis mentis domuz diuino cultu p̄ornat. **D**onuz timoris mentis domuz mundaaz p̄seruat. et omne peccatum totaliter ab ea expellit et extirpat. **U**n̄ bñ spiritus sanctus p̄paf̄ igni qz sicut ignis diuersos effectus habet et primo purgat ita spiritus sanctus p̄ donuz timoris purgat mentes hominum a sordibz peccatoz et viciorum. timor em̄ dñi expellit peccatum. **I**tem liquefacit p̄ donum pietatis sicut ignis metalla ceram et piguia. **I**tem p̄gregat p̄ donum scie sicut em̄ ignis diuersa metalla in vnay massam cōiungit. sic et spiritus qui docet bene p̄uersari iter malos. p̄iungit eciam malis bonos. **I**tem consolidat per donum fortitudinis. **U**nde apostoli recepto igne spiritus sancti ita fuerūt

G. iij.

robusti q̄ qui prius cedebāt eciaz mo
 dico timori iam ibant gaudētes a cō
 spectu d̄culi. Itē eleuat p̄ donum d̄silij
 sc̄z vsq; ad celū p̄m illud vade r̄ vende
 omnia que habes r̄ habebis th̄sauruz
 in celis. Itē illuminat p̄ donū intel
 lectus p̄m illd̄ docebit vos omnē verita
 tem. Itē accēdit p̄ donū sapiētie quo
 gustant celestia r̄ q̄ro magis gustant
 tanto feruencius desiderāt p̄m illud.
Qui edunt adhuc esurient. **S**
 Dicūt eciā dona sp̄s sancti. vñ. eē p̄p̄
 vires naturales expiandas. nā irasci
 bilis indiget expediri tā in p̄speris q̄
 in aduersis. in p̄speris quidē p̄ timorē
 rem. in aduersis aut p̄ fortitudinē. Cō
 cupiscibilis indiget expediri q̄tum
 ad affectū respectu p̄ximi qd̄ fit p̄ pie
 etatē. r̄ q̄tū ad affectū qd̄ ē respectu dei
 fit p̄ gustū sapiētie dei. Racio quoq; i
 diget experiri in veritatis speculatiōe
 qd̄ fit p̄ donū intellectus. r̄ in verita
 tis elatiōe. qd̄ fit p̄ donū d̄silij. atq; in e
 lecti executiōe qd̄ fit p̄ donū sc̄ie p̄ hoc
 em̄ donū recte p̄uersam in medio n̄
 cōis prauē r̄ p̄uerse. **D** Et notā
 dum q̄ sp̄s sanctus d̄. p̄cedere a pa
 tre r̄ filio vt donū ad creaturā. p̄ quem
 electi omnes vocant̄ iustificant̄ r̄ glo
 rificant̄. **De hoc d̄r bea. ber.** Spiritus
 qui a patre filioq; p̄cedit tāq; siemis
 simū r̄ indissolubile v̄iculū trinitatis
 r̄ tāq; in quo omnia dona donā ē do
 num. de quo testat̄ scriptura qz. p̄cedit
 spirat̄ inhabitat̄ replet ac glorificat̄. p̄
 cedere d̄r a patre r̄ filio vt donū ad cre
 aturam vnde p̄cedēdo p̄destinat̄ in
 spirando vocat̄. quos p̄destinauit iha
 bitando visitat̄. quos replendo accūe
 lat̄ meritis. quos iustificat̄ glorifican
 do d̄tat̄ p̄m̄is quos accumulauit me
 ritis h̄c ber. **I** Et quia spiritus
 sanctus multiplex in virtute omnium
 est ei artifex omnē b̄is virtutē omnia

p̄spiciens vnde radios suos donos of
 bus liberaliter exhibet diuersimode in
 p̄m capacitatez singulorū. **Q**ñ bea. ber.
 in sermone festi p̄ eum sic dicit. Vere
 multiplex est spiritus i virtute qui tā
 multipliciter filijs hominū inspiratur
 vt nō sit qui se abscondat a calore eius
 id est a radijs beneficiorū eius. Si qui
 dem conceditur hominib; ad vsuz. ad
 miraculū. ad salutē. ad auxiliū. ad
 solaciū. ad feruorē. **A**d vsuz quidē vi
 te p̄ntis p̄cedit bonis r̄ malis dignis
 pariter r̄ indignis cōia bona habūdā
 tissime tribuens. ita vt videatur hic
 discretionis limen al̄s limitem non
 tenere. Ingratus est ergo vel cecus. q̄
 in his b̄nificiis sp̄s sancti nō agnoscit.
Ad miraculū d̄at̄ in signis ac prodigi
 is r̄ virtutib; quas p̄ quorū
 liber manus opatur. **I**tem infunditur
 ad salutem cū in toto corde nostro cō
 uertimur ad d̄m̄ deum nostruz. **P**or
 ro ad auxiliū d̄at̄ cū in omni colluc
 tatiōe adiuuat̄ infirmitatem nostram
Datur eciā ad p̄solationem vt cū festi
 moniū p̄hibet sp̄i nostro. q̄ filij dei i
 mus. h̄c inspiratiō est ad nostram cō
 solationem. **D**at̄ etiā ad feruorē cū
 iu cordib; p̄fectorū feruencius spiras
 validum ignē caritatis accēdit vnde
 nō solū in spe glorie filiorū dei sed eciā
 in tribulatiōib; gloriem̄ p̄m̄eliā glo
 riam reputātes obp̄robiū gaudiū r̄ d̄
 spectuz exaltationē. pauci autē sunt
 qui hoc spiritu repleantur. h̄c ber nar.
His itaq; de. vñ. donis sp̄s sancti in
 generali p̄missis nunc in sp̄ali de sin
 gulis donis videamus.

De donis spiritus sancti in speciali
 per ordinē r̄ p̄rio de dono timoris.
Capitulum. VII

Sciendum ē igitur q̄ primus r̄ infimus gra

dus ascendēdi ad gustū sapientie ē timor domini De quo beatus Anselm⁹ sic dicit. **D**onoz primum timor estre luti alioz quoddaz fundamentū. hūc nāq̄ spiritus sanctus in campo mētis supponit. aliaq̄ dona in suo ordine vel luti in edificio superponit. prius enī metuere facit hominem. ne pro peccatis suis a deo separetur. et post ī peccatis inferni cū dyabolo torqueatur. **D**e q̄ tortura **D**ugo sic dicit. **T**erreat te timor iudicij. terribilis metus gelenne laquei mortis. dolores inferni. ignis vrens. vermis mordens. et sulphur fetens. flāma tartarea et omnia mala ut tandem clames in eternū nō peccabo. **A**d hunc timorem salubrem inuitat nos spūs sanctus post psalmiste dicens. **V**enite filij audite me ti. do. do. **E**t notandū q̄ triplex est timor. seruilis inicalis et filialis. **T**imor seruilis facit duo. **P**rimus est q̄ pparat viam eternitatis. **S**ecundum est quod trahit a peccato metu pene. **U**nde per sapientem dicitur timor domini expellit peccatum **E**t beatus bernardus. **R**epletus timore domini nō habet locum vbi admittat peccati te nebras. **U**nde qui pugnāt cōtra vicia erouit desideria carnis vincere necessē est. ut timorem domini habeat. **D**icit etiam **R**ichardus de sancto victore. quis in illo plio vñq̄ victor exiit vbi spūs aduersus carnē et caro aduersus spūm p̄cupiscit. q̄ sine timore pugnavit. **H**ec rich. **S**cōsus timor dicitur inicalis q̄ ē incipiētis inicalis sapie et dicitur timor spūs sc̄i sed tñ sub īfecto eē q̄ illū timorē cobibet se hō a peccato ppter deū principaliter sc̄dario ppter penā eternā. **D**e isto timore dicit beatus bernardus. **N**ō immerito hic timor dicitur inicalis q̄ se pesti alias p̄ posse insipientie opponit. hic enī timor quidā in

gressus est ad sapientiaz plane domus dei et porta celi est. et tanq̄ ingressus glorie. in veritate enī didici nil eque efficacē esse ad graciā p̄merendam retinendā et recuperadā q̄ si omni tpe coram deo inueniaris nō alia sapere. sed deū timere. nō eī locus est quo ad mitras supbiam repletus timore dñi. **H**ec **B**ernardus **E**t notandū q̄ perfecta caritas dicitur foras mittere timorem inicalis inq̄tum habet naturam timoris seruilis. s̄m hoc scilicet q̄ habet oculum ad penam. timor enī inicalis habet duos oculos vnum ad gloriā. qui est inicalis aliā p̄ncipalis. alterum ad penā qui est ei accidēralis sed timori seruili est fencialis. **P**reterea timor inicalis abstinēt a peccato veniali ppter penas purgatorij. in quo casu potest conuenire cum perfecto qui eciaz timet penā purgatorij in quantum est dilatoria glorie siue separatiua ad tēpus. **T**ercius timor dicitur filialis et est vnum de septem donis spiritus sancti. per ipsū enī anima redditur bene mobilis ab inspiratōibus spiritus sancti ad q̄ q̄ operatur virtuosā. quia per talem timorem se spiritui sancto omnino subicit et in nullo repugnat prout possibile ē in via. **E**t sciendū q̄ timor filialis p̄prie timet offendere deū. q̄ ecia si p̄ peccatū nō separetur a deo. tñ a peccato abstinēt. ne ip̄z offenderet. **E**t in hoc differt filialis timor ab inicali. quia timor inicalis propter conscientiam peccati timet separari a deo. **T**imor vero filialis timet tantum offendere. **A**lia eciam est differentia quia timor inicalis est imperfectorum sed timor filialis est perfectorum. **E**t notandum q̄ cum caritas intrat cor hominis incipit timor exire. cuz hō illa tota intrauerit et cor possede

Lib. III.

est. tunc nullus timor erit quia perfecta caritas foras mittit timorem. de hoc beatus Augustinus dicit de duobus apostoli sic. Cum igitur caritas intrat cor hominis. incipit timor exire et quanto plus illa intraverit. tanto minor erit. cum illa tota intraverit. nullus timor erit. quia perfecta caritas foras mittit timorem. intrasque caritas expellit timorem non autem sola intrat sed et ipsa in comitatu habet secum timorem. quem introducit ipsa sed solum castum permanentem in seculo seculi. Servilis timor est quo times cum dyabolo ardere. Timor castus est quo times deo displicere. hoc Augustinus. Cum secundum apostoli dicitur. Mundemus nos ab omni iniquitate carnis et spiritus. perficientes sanctificationem in timore dei.

De dono pietatis Capitulum VIII

Sequitur donum pietatis quod est secundum donum in ascendendo. quod ostendit beatus Augustinus sic dicit. hinc enim dono suppletur timoris spiritus sanctus superponit pietatem cum mentis sic timori aspirat superius? passionibus pieque recollere facit. quod misera erit. si a deo separata in inferno cum dyabolo tora fuerit. ideo rationabilis dono timoris ascendit ad donum pietatis. de hoc dono dicit apostolus paulus. Exerce te ipsum ad pietatem. nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est. Pietas autem ad omnia utilis est. promissio vite habens que nunc est et future. ostendit apostolus in his verbis duplex exercitatio quod dicitur haberi scilicet corporale et spirituale. Sed spirituale corporali preferendum est quia utile est. corporale est modicum utilitate habet ut ipse dicit. Quantum spiritualia corporalibus eterna temporalibus invisibilibus visibilibus prevalerunt. tanto spiritualis exercitatio corporali. Et notandum quod exercitatio pietatis consistit in triplici actu scilicet in reuerentia veneratōis diuine. in custodia scitatis intrinsicē. et in affluentia

Dist. I. Ca. VIII.

miserationis fraternae. primo exerceri debet pietas in reuerentia veneratōis diuine. unde dicit yosia in ecclesiastico. In diebus peccatorum corroboraui pietatem. id est cultum diuinum quod ante ipsum non vigebar nisi in israel. quod ante pietas sit cultus dei de hoc dicit Augustinus. in libro de ciuitate dei pietas proprie cultus dei dicitur. qui dicitur latine cultus et hic cultus debet soli deo tantum excellētiori et perfectiori. Sed notandum quod sit iste cultus. ad hoc dicit Augustinus in libro de verbis domini sic dicit. Colimus deum et deus colit nos. Colimus deum oratione et ut colonum nomen inuocando. colit nos deus arando tantum agricultura quia agricultura eius in nobis est. eo quod non cesset verbum suo extirpare mala semina de cordibus nostris. et aperire cor nostrum tantum aratione finibus plantare secula preceptorum et expectare pietatis fructum hoc Augustinus. Secundo exerceri debet pietas in custodia scitatis intrinsicē. summa autem pietatis siue religionis christiane consistit in puritate et tranquillitate timore. Pie ei non potest affici homo nisi amet scitatem. unde per iacobum dicitur. Religio mundana et immaculata apud deum et preter hoc exultatione pupillos et viduas in tribulatione eorum et immaculatum se custodire ab hoc seculo. De hac pietate beatus Bernardus super illud apostoli. Exerce te ipsum ad pietatem sic dicit. Pietas hoc iugis est dei memoria. continua intentio actio. ad intelligentiam eius indefessa affectio in amore eius. ut nulla unquam seruus dei intemiat non dicam dies sed hora nisi vel in exercitio labore et proficiendi studio vel in experientie dulcedine et fruendi gaudio. Hec beatus Bernardus. Tranquillitas etiam esse non potest nisi in sanctitate scientie ut sit bona et pia ut scilicet pre ceteris bonis preferat virtutis vitam vite mundane et vitam gratie vite corporali. qui deo secus facit non habet affectum piuum in se. hoc est quod pietas debet ut homo animam suam custodiat in scitatem quod si non facit

perdit vitam perdit gratiam et virtutē
 sicut illud psalmiste. Dominus interrogat
 iustum et impiū quod autem diligit iniquitatē
 dicit aniam suam. propter hoc dicitur Eccl. xxx
 Misere anime tue placens deo. et progre
 ga cor tuum. hoc dicit non solum de exte
 riori conuersatione sed etiam de inte
 riori quia simulata pietas non est pie
 tas sed duplex iniquitas. unde dicit
 apostolus Nouissimis temporibus instabunt te
 mperata periculosa et erunt homines seipos ama
 tes cupidi. elati voluptatum amatores
 magis quam dei. habentes quidem spiritus pieta
 tis virtutē autem eius abnegantes. Tertio
 exerceri debet pietas in affluentia mise
 rantis fraternalis. sicut Noe. Abraham
 Moyses. Samuel. David. Noe enim
 propter pietatē hominum ceterum amicus fecit ar
 chaz. Abraham propter pietatem propitius
 misrogauit sodomitis et extorsit a de
 o quod si essent decem viri iusti in ciuitate non
 destrueret ciuitas propter eos. Moyses
 autem pro populo propterea dei et sui orauit d.
 Aut dimitte eis hanc noxam aut dele me
 de libro vite. Samuel vero quem populus repro
 bauerit ne esset cum ira domini protra plim se
 uiter et populus diceret ei. Ora pro nobis
 dei. Absit hoc a me ut non orem pro vobis
 David autem in summo piculo sui positus
 percipit saul cum nec protra deum nec protra les
 gē fuisset si eum occidisset. isti ergo sunt viri
 in quibus quorum pietas non deficit. Ad hanc pie
 tatē imitari nos beatus petrus in sua causa. sic
 dicit. Misistrate in fide vestra virtutē. in virtutē
 autem sciatis. in scientia autem abstinentia. in
 abstinentia autem pacia. in pacia pietatē
 in pietate fraternali caritatē. quod ei vult pi
 us esse ad proximum oportet quod habeat hanc
 patienter et caritative ad hostem se ha
 beat ut david aliter pietas non est in homine nisi
 habeat extrema sua scilicet pacia et carita
 tē. de hac pietate dicit beatus in quodam epistola
 clementissima pietas quod non deficit sua lar
 giri beneficentia non solum his vbi nullum meri

tum inuenit sed his et vbi totum videtur
 um. hoc beatus in primo apostolo. Sobrie pie
 et iuste viuam in hoc seculo. Sobrie
 quantum ad nos iuste quantum ad proximos. pie
 quantum ad deum in ipso fideliter credendo ex
 pectantes beatam spem et aduentum glorie
 magni dei et saluatoris nostri Iesu christi.

De dono scientie
 Capitulum IX.

Scie debes eti
 am fili protercium donum sancti
 spiritus est donum scie. quod legitur immediate
 donum pietatis. unde dicit Augustinus. Post donum
 pietatis spiritus sanctus donum scie superponit
 pietati. cum mens sic timet sibi et propter
 ut quod valeat saluari scrutatur. et quod spi
 ritus sanctus huius rei propter largitur
 Et notandum est beatus beatus. quod dicitur super canonem. quod est
 scia quodam secularis quod inebriat non cari
 tate sed curiositate implet sed non nutrit. in
 flamat. sed non edificat. ingurgitat sed
 non confortat. et talis scia non est donum spiritus sancti
 est. et alia dicitur quod beatus Augustinus in libro de tri. sic
 dicit. Est scia quod non reprobatur nec curiositas
 sed de his dicitur quod fides saluberrima quod ad
 veram beatitudinem ducit gignit nutrit
 defendit et roborat et hoc dicitur donum spi
 ritus sancti. Et hoc donum gratuitum est in
 me supernaturali. cuius actus est bene in
 dicare secundum regulas legis eterne. Unde
 donum scie primo respicit speculatores scilicet
 in quantum homo scit quod fide debet tenere. Se
 cundo extendit se ad operatores eorum que ad
 credibilia cōiter dirigunt. Unde illi do
 num scie habent quod ex infusione gratie certus iu
 diciū habent circa credenda et agenda ita
 quod in nullo duiat a rectitudine iustitie.
 et hoc scia scilicet est. de qua dicitur sapientie. et
 iustum deduxit dominus pro vias rectas et de
 dit illi sciatis scilicet. Ex his propter quod donum
 scie est habitus infusus quo habet iudiciū
 certum circa credenda et agenda. Et no
 tandum est quod salubris scia tepedet in noticia

facre scripture vbi tot delicias anime inuenimus quot ad pfectū nos itelli gēcie diuinitates accipi? vñ gre. i mo. dicit. i amoze sacre scripture tot nimirū delicias inuenimus. quot ad pfectū nřz intllncie diuinitates accipi? vt mō nos nuda pascat hystoria mō sub textu lēe velata nos reficiat medullis tus allegoria mō ad altōza suspendat p̄replacō anogoge i p̄ntis vire tenet b̄ris tā d̄ lūie eremitaris itermicans. In his verbis gre. innit triplicē m̄sā eē sacre scripe. i q̄baie studiose medi ante dono scie diuinitatē et dulcis reficiūt. **P**ria ē m̄sa hystorie. scda allegorie. scia anogoge. i m̄sa hystorie cibā simplices fercul grossioribz. In m̄sa allegorie cibā doctores fercul subtilioribz. In m̄sa anogoge pfectōres cibā fercul d̄lcioribz. In m̄sa hystorie simplices cibā fercul grossioribz h̄dē roboratibz. dū simplices legūt i sacre scriptura q̄ aq̄ i vinū mutat. **A**asar? resuscitaf leproso? mūdāf. cecus illumināf. et alia h̄ mōi. **E**t tūc turba simpliciū pascit q̄n fides exēplis roborat. i m̄sa allegorie efficiūt subtiliores vt doctores et filios subtilioribz et dulcioribz ferculis dū eis pat̄s verus d̄ celo p̄mittit h̄ns i se oē d̄lectamētū suauitatis. ex e? mā ducatōe resurrectio nobis p̄mittitur vita eterna speratur. ianua regni celestis ap̄it. m̄sa eterne refectōis p̄parat corpus xp̄i hic de māducat i quo nobis gustus diuinitatis p̄pinaf. vñ d̄t hu **C**arnē assūptā iesus nobis i eduliū p̄posuit vt p̄ cibū carnis it̄rē? ad gustū diuinitatis. **E**x his p̄fortaf aīa et surgit in spē viuā. d̄ q̄ spē gre. d̄t spes i eternitātē aīaz erigit. et idcirco nlla exteri? aduersa q̄ tolerat sentit. qd̄ n̄ ē modi ca refectō m̄tis. In scia m̄sa anogoge spirituales et p̄fectōres pascūt ferculis d̄licissimis et lapidissimis. Cuius rō

eē p̄talis. **S** Anogogia eī v̄t bu. sup̄ p̄mū āgelice ier. ē ascētio siue eleuatō m̄tis i p̄replatōz sup̄nop. iō a scedēdo trāscēdit narracōz m̄se hystorice h̄ p̄replādo transcendit vltra vela m̄ia m̄se allegorie. plena aut̄ eleuatō et pura p̄replatō i m̄te mirā et d̄lcē generat̄ d̄lectariōz et refectōz. vñ gre. super **E**zec. Cōtēplatō amabilis vald̄ dulcedo ē q̄ sup̄ se ip̄az aīaz rapit celestia apit. terrea d̄bere eē p̄reptū oīdit. et qd̄a aīa speculat̄ vñ ēctā p̄ficiat et p̄ modū aduisiōz glorie p̄rigat h̄c gre. **E**t notād q̄ sūt nōnulli q̄ amāt sciaz et sapiāz n̄ vt h̄ant eā in vita vt moribz. h̄ vt p̄ eā vanā gloriā accipiunt et acquirāt. vñ au. **A**mant aliqui d̄ba scie vt h̄ant ea in doctrina et i vita. nō vt p̄ mores eaz augeāt. sed vt inanē gloriā acq̄rant. et sic verbis illius inflati ab ea magis sūt aliē. **D**e sciētia eē bōa et mala sic d̄t ber. **S**unt q̄ dā q̄ volūt scire vt sciant et turpis curiositas est qd̄az vt sciant et turpis vanitas est qd̄az sciaz vendant et turpis q̄ stus est vt edificētur et prudētia ē. h̄c ber. **E**t notād q̄ plures h̄ntes sciam salutis minorē saluāt. et nōnulli habentes sciaz maiorē peūt et damnant. **U**n felices sunt q̄bz scia q̄cūq̄ siue sit exterior siue sp̄ualis est scala ascēsiōnis ad vitam eternā et n̄ ruina d̄lectōis vñ **R**ich. d̄ sanc. victo. **V**ere salutis sciaz alq̄ h̄nt maiorē alq̄ minorē et p̄tingit sepe saluari eos q̄ h̄nt minorē et p̄ire eos q̄ h̄nt maiorē. magnitudo namq̄ scie q̄bz dāz est fomes sup̄bie et coipo causa ruine. **U**n felices sunt q̄bz exterior sciētia fit scala ascēsiōis n̄ ruina d̄lectariōis. **F**elices q̄bz scia illa q̄ inflat n̄ ē ad inflatōz sed ad illam matōz eius q̄ edificat h̄c richardus.

De dono fortitudinis
Capitulum X

U

Virae consequē

ter debet q. iij. donū spū s̄san-
 ti est donū fortitudinis et seq̄t̄ imedia-
 te donū sciē. qd̄ oñ dit̄ bea. **Ans.** sic di.
 Spū s̄sancti donū fortitudinis sup̄po-
 nit donū sciē. c. rō est qz dū mēs pau-
 da rimens sibi qz dono pietatis opaci-
 ens et qd̄ tā agere dēat dono sciē sciē
 oportet vt dono spū s̄sancti sit fortis ad
 opand. q̄ vidicit et q̄b se saluari posse
 p̄didit. qz sicut. **Hug.** d̄t. p̄fectū n̄ facit
 p̄gnitō veritatis i mēte. nisi subseq̄tur
 habitus virtutis in opatōe iō fortitudi-
 nis donū sequit̄ donū sciē. **X.** Et no-
 tā qd̄ aīa disponit̄ ad suscipiēdū donū
 fortitudinis p̄ tria. p̄mo p̄ inexpugnabi-
 le fidē scuti. quo scuto munūf̄ oēs bel-
 latores xp̄i vt possint vincere munduz
 et dyabolū et oīa vicia et p̄ oīs pueni-
 re ad regnuz dei. hi sunt s̄z d̄ctm̄ apli
 ad heb̄. xi. **Qui vicerūt regna. opa-
 ti sūt iusticiā. adepti sunt repromissio-
 nes. Quauerūt d̄ infirmitate. fortes
 facti sūt i bello.** **Frē ad epl̄. vi.** In oī-
 bus scuti fidei sumentes. vt possitis
 oīa tela nequissimi ignea extinguere
 et hoc max̄e fit p̄x̄ritatē fidei. c. for-
 titudo sup̄at omnē fortitudinē. **Uñ et**
ap̄lus pe. hortat̄ nos ad resistēdū dya-
 bolo p̄ fidei virtutē dicēs. **Sob̄. ij.** esto
 te qz aduersarius vt dyabolus tāq̄ leo
 rugiens circuit q̄rēs quē duoret cui
 resisti. for. in fide. q̄ eī mediāte illabitur
 aīe. **Uñ d̄. ij.** palipōn. xij. **Oculi dñi**
**p̄tēplāt̄ vniuersaz terrā et p̄bet fortitu-
 dinē his q̄ p̄fecto corde credūt in eū.**
Sc̄do disponit̄ aīa ad suscipiēdū do-
 nū fortitudinis p̄ ineffabile spei sola-
 cū. de hoc d̄. ysaie. iij. **Qui spant in**
**dño mutabūt fortitudinē. assumēt pē-
 nas vt aq̄le currēt et n̄ laborabūt. abu-
 labūt et n̄ d̄ficiēt.** **Hec aut̄ spes d̄. h̄c**
silentiū dicēte ysaia. **In silencio et spe**

erit fortitudo v̄ra. Magnā nāq̄ forti-
 tudinē dat deus speratibz. vñ d̄. ysa-
 ie. iij. **Qui dat lassitudinez et his q̄ n̄**
sunt fortitudinē et robuz multiplicat
idest his q̄ nihil reputāt se. s̄z deū et iō
hō nullo mō speret i se s̄z in deo tantū
Tercio disponit̄ aīa ad suscipiēdū do-
 nū fortitudinis p̄ inexpugnabile carita-
 tis incēdiū. vñ bea. **Aug.** Fortitudo ē
 amor qz fortis est vt mors dilectō. om-
 nia p̄pter deum facile p̄ferens nā iusti
 viri fortiter radicati in amore dei ad-
 uersa queq̄ libenter et patienter susti-
 nent dicentes cū **Pau.** **Quis nos sep-**
erabit a caritate xp̄i tribulatō an an-
gustia an fames an nuditas an gladi?
Certus sum qz neq̄ mors neq̄ vita po-
terit nos separe a caritate dei que est i
xp̄o ih̄su dño nostro **A** Sciēduz
 etiam qd̄ donū fortitudinis dat̄ fidelibz
 p̄pter tria. p̄rio ad p̄ficiēdū opacōes
 viriles. nā donū fortitudinis p̄tra oīa
 vicia decertat. et ornamenta virtutuz
 in hoībz p̄suat. **De hoc bea. Amb.** sic
 d̄t. **Nō mediocris virtus anī est forti-**
tudo q̄ sola d̄fendit ornamenta virtutū
omniū et iusticiā custodit et q̄ inexpug-
nabili p̄lio aduersus vicia decertat. i
uicta ad labores. fortis ad picula. ri-
gidior aduersus voluptates. auariciā
fugat. q̄ virtutē effemīnat et mentē ob-
tenebrat **h̄c Am.** **Sc̄do** dat̄ donū fo-
 ritudinis ad p̄sternēdas aereas p̄tates
 sc̄z ad fortit̄ pugnādū vñ d̄. i. ioh. i.
Scribo vobis iuuenes. qm̄ fortis estis
et verbū dei i vobis manet et vicistis ma-
lignū. **Signū est fortitudinis qm̄ hō p̄-**
sternit aduersariū suuz. debet ergo qui
libz virilif̄ resistere maligno spūi ne p̄-
ualeat. ad qd̄ hortat̄ **Ja. iij. vi.** **Resi-**
stite dyabolo et fugiet a vobis. **Tercio**
 datur donum fortitudinis ad tolerā-
 das mundi tribulationes. ipsa quoq̄
 fortitudo patientiam generat p̄ quas

Liber. III.

hōies vincūt aduersa nō repugnādo
s; sufferendo. vñ **Cassianus.** Pacia
vincit aduersa. nō colluctādo s; suffe
do. nō murmurando. s; grās agendo.
ipā est que feces tocius vlupratis ab
stergit. ipsa est que limpidas animas
deo reddit. hxc **Cassia.** Vñ iustitiri p
donū fortitudis nec p̄sp̄eris extollunt
nec aduers; frāgūf. q; sp̄e in dño ha
bentes in suis tribulatiōib; a deo non
derelinquūt ⁊ sicut in electis opaf pa
cientiā ⁊ sp̄e future glorie. sic i repro
bis tribulatio parit d̄sp̄eratiōz. Ita cō
memorat bea. ber. sic dicēs. Iust; nec
laude extollit. nec vituparōe frāgitur
non diuictis timet. nō p̄fūd̄it paup̄ra
te. ⁊ leta p̄rem̄it ⁊ tristia. sicut em̄ san
ctis ⁊ electis tribulatiōib; opaf paciē
ciā. paciētia. p̄batōz. p̄batio aut̄ sp̄em
sp̄e aut̄ nō p̄fundit sic e contrario dā
nandis ⁊ reprobis tribulatio opatur
pusillanitatez. pusillanitas turbatiōz
turbatio d̄sp̄eratiōz d̄sp̄eratio aut̄ez
interimit. hxc **Bernardus.**

De dono consilij. Ca. XI

Sciens in super
q̄ quintū spū sancti donū est
donū cōsilij qd̄ im̄mediate seq̄ donum
fortitudinis. vñ d̄t **Ansel.** P̄ donuz
fortitudinis spū sanctus donū p̄silij su
peredificat. q; cū iā mēs est fortis ad
opandū. q̄ pie timēdo scit eē faciēda
sui exp̄imēto didicit ex spū sc̄to. qd̄ d̄
his oīb; p̄sulere d̄eat ex quo p̄cludit
q̄ donuz fortitudinis seq̄ im̄mediate do
nū p̄silij. **E**sciēdū aut̄ q̄ ē triplex
p̄silij quo erudit̄ ad discernēdū quo
subleuam̄ ad eligēdū quo exp̄dit̄ ad
p̄sequēdū. Primū est p̄silij quo eru
dit̄ ad discernēdū qd̄ s; ⁊ decet ⁊ exp̄
dit̄ ad dictam en rōis recte. **U**nde
puer. viij. Ego sapiā habito in p̄silio
in quo erudit̄ bō ad discernēdū que

Dist. I. Ca. XI.

qd̄ est otile decēs ⁊ licitū. P̄tio em̄ or
porter videre an liceat. **S**cdo an dece
at. **T**ertio an exp̄diat. **U**tra em̄ licet
s; n̄ oīa exp̄diūt s; apostolū. **S**cōz
est p̄silij quo subleuam̄ ad eligēdū qd̄
licet ⁊ decet ⁊ exp̄dit̄ ad anime salutē
vñ **Ec̄. xl.** **A**uz ⁊ argētū ⁊ p̄stitutō p̄
dū ⁊ sup̄p̄t q; p̄silij bñ placitū **A**uz ē
sciētia sacre scripture. **A**rgētū d̄o p̄o
pheta pedes ḡstabilūt sup̄ documen
ta istius ⁊ illi; s; sup̄ oīa p̄silij bene
placitū qd̄ est d̄r; q̄ in morib; certior
est oīa arte ⁊ iō est sup̄ auz ⁊ argētū
Tertū est p̄silij quo exp̄dit̄ ad opaf
quēd̄ qd̄ licet decet ⁊ exp̄dit̄ ad opaf
cōz d̄tuosā. d̄ hoc d̄t **Judith. x.** **D**eus
p̄m nostror; det tibi grā ⁊ oīe p̄silij
cordis tui corroboret. **E**t p̄s. tribuat
tibi s; cor tuuz ⁊ omne p̄silium tuum
p̄firmet. vbi p̄pheta imprecas fidelib;
dōa spiritus sancti. vt p̄silia sana ⁊ ad
anime salutē spectācia valeāt adiple
re. **D** **E**t notād q̄ oportet hōies
scire bonum p̄siliarium vt d̄t. **Ec̄. vi.**
Utri pacifici sint tibi ⁊ p̄siliari; sit tu
bi vnus d̄ mille x̄ps scz vñ ysa. ix. **G**o
cabit̄ nomē ei; admirabil̄ p̄siliarius
iste sūm; p̄siliari; h; p̄siliarios suble
p̄ncipalit̄ ap̄los inf̄ quos paul; d̄t
Beatior erit si sic p̄māserit fm̄ p̄silij
meum scz custodiēdo castitatē q; hxc
est s; deū. **U**ñ seq̄ puro aut̄ q̄ ego spi
ritū dei hēaz. **E**t sic p̄z q̄ nihil p̄silij
it nisi qd̄ vidit̄ i x̄po. **U**ñ idē ad choz.
Scitis grām dñi n̄i **I**esu x̄pi qm̄ p̄
ter nos egenus factus est cū eēt diues
vt eius iopia nos diuites essemus ⁊ i
hoc p̄silij d̄o. vt vic; eius paup̄ratem
imitam̄ i castitate i hūilitate ⁊ pau
p̄rate. q̄ sunt arrogācia p̄silia q̄ eēt p̄si
mata sunt p̄ apostolos et sanctos **D**e
bemus ergo consilij obediēte ⁊ precep
tis nostri redemptoris v̄vira ⁊ anime
nostre iuenire valeamus. **U**ñ p̄oer.

iq. Custodi legē meā atq; p̄siliū meū
 & recitā aī me tue. h̄tat ecīā nos dō
 minus vt eius cōsiliū suscipiamus &
 seruemus. **Ecc̄l. vi.** Fili audi & acci
 p̄ p̄siliū meū & ne abicias illd̄ ac si di
 car audi p̄siliū meū q̄rū ad it̄lectuz
 accipe q̄rū ad affectuz vt dicas cum
 psal. **Hane** astabo tibi ad cōsilia tua
 sollicite inquirenda & videbo veracit̄
 int̄l̄ndo & ex his qd̄ tibi placet vel di
 spliceat fideliter exe q̄ndo in his autē
 mētib; q̄ cōsilijs & p̄ceptis d̄n̄icis sic
 p̄mpte obediūt sc̄a trinitas libēt̄ so
 let ib̄itare. & dulcī illas visitare. vñ
Job. xiiij. q̄ diligit me p̄mōz meū ser
 uabit. & p̄ me diliget eū & ad eū veni
 emus & man. ap̄d eū facie. **Veniet** ad
 nos p̄ visitādo memoriā & exercitando
 ad op̄adū. veniet ad nos verbuz p̄is
 verificando ad int̄l̄n̄iaz ad clare p̄tē
 plandū veniet ad nos sp̄s sanctus v
 lūtatē inflāmando ad dulciter aman
 dū. mansiōz aut̄ faciūt ap̄d nos. cui?
 rōz assignat b̄t̄s gre. in qd̄a ome. di
 cens. in quoz̄libet corda venit d̄ns &
 mansiōz nō facit qz sic deū recipiūt vt
 tñ r̄pe tēpratois ab eo recedūt. i quo
 r̄ndā vero corda venit & mansiōz fa
 cit. qz sic eos amor diuinus inflāmat
 & penetrat. vt r̄pe tēpratois ab amo
 re eius nō recedāt. ille em̄ vere deū a
 mar cuius mentē delectatio praua ex
 consensu nō supat. **Qui aut̄ in carita**
 te manet i deo manet & deus i eo. **De**
 hac māsiōe d̄z **Prover. viij.** Delicie
 mee sunt esse cū filijs hōiz. delectatur
 em̄ deus esse cū filijs hōiz sua p̄silia et
 p̄cepta observātū. **E** Sed p̄sile
 r̄andū est q̄ sunt nōnulli qui p̄riū cō
 siliū sequūtur. qui sibi sapiētes vidē
 tur sequentes errozē suū. nec volētes
 acquiescere p̄cilijs alioz h̄t̄les sunt
 vanitate tumētes sibi placētes & in o
 culis suis magni. quos bea. ber. i quoz

dā sermone rēphendit sic dicēs. **Le**
 pra. p̄riū cōsiliū eo perniciosior ē. quo
 magis occulta. et quanto plus habun
 dat. tanto sibi quisq; sapiētiōz. **Ixc** il
 loz est qui zelum dei habētes. sed nō
 p̄m̄ scienciā sequentes errozē suum. &
 obstinati in eo ut vt nullis cōsilijs ve
 lint acquiescere. h̄t̄ sunt veritatis de
 r̄siores. inimici pacis. caritatis ier
 pertes. vanitate tumētes. sibi placē
 tes. & magni in oculis suis. ignoran
 tes dei iusticiā. & suam voluntatē statu
 ere volentes. **Et** que maior est super
 bia. quomiam v̄v̄nus homo totius cō
 gregatōis iudicio suum preferat iudi
 cius. tāq; ip̄e solus habeat spiritū dei
 qui se faciūt religiosiores alijs. qui n̄
 sunt vt ceteri hominum. & ecce arioli
 & ydolatre facti sunt. **Ixc Bernar.** **U**
 necesse est vt postponentes p̄rie volū
 tatis p̄siliū submittamus nos confi
 lijs dei & p̄ceptis eius. ne incurramus
 periculū anime & eternum iteritum.
Unde proverbiōzū. i. dicitur quasi cō
 minando v̄caui et tenuistis. extendi
 manum meam. et nō fuit qui aspice
 ret. desperastis omne cōsiliū meum
 et increpatōes meas neglexistis. ego
 quoq; in interitū vestro ridebo & sub
 s̄nabo cū vobis quod timebatis adue
 nerit. cum irruerit repentina calami
 tas & interitus q̄si rēpestas ingruerit
 q̄n venerit sup̄ vos tribulatō & agustia
 tunc iuocabūt me & nō exaudia mane
 p̄surgēt & nō iueniāt me. eo q̄ exo fas
 habnerūt disciplinā. & timorē d̄ni n̄
 susceperunt. nec acquieverint cōsilio
 meo & detraxerūt v̄m̄erse correptioni
 mee. **Comedēt** igit̄ fructus vie sue. su
 isq; p̄silijs saturabunt̄ auersio pauloz
 iterficiet eos & p̄speritas stultoz p̄det
 illos. **Qui aut̄ me audierit absq; ter
 rore t̄q̄scet̄ & h̄ndācia p̄seuerit ma
 loz t̄iore sublato & sic p̄z d̄ dono p̄silijs.**

Liber III.

De dono intellectus.

Capitulum XII

Consequenter

scies fili q̄ sextū donum spūs sancti est donum intellectus. qđ sequitur donum concilij. **U**n̄ dicit be. Aug. post quintū gradū sc̄z psilij. per quod anima leuat̄ ab appetitu sordidū inferiorū ascendit in sextū gradū sc̄z donū intellectus ubi iā ip̄s oculum purgat̄ hec Aug. Quare autem donū intellectus p̄cedentia quinq̄ dona sequitur. Anselmus. de hoc rationem assignat dicens. Quinq̄ dona p̄cedentia pertinent ad vitāz actiuā. hec aut̄ duo sc̄z intellectus et sapiētia prinent ad vitā cōtemplatiuā. que duo spūs sanctus postq̄z mentē facit pauentem p̄ donū timoris. sibiq̄ compaciētē p̄ donū pietatis. et ea agat que sunt faciēda per donū sciētie. et illa fortiter exēq̄tur per donū fortitudinis. et d̄ ip̄is sui exemplo facit alijs p̄sulentem per donum consilij. post spūs sanctus accēdit mentē ad intelligendum cur hec et illa fieri debeant. et ultimo q̄ a solo deo remunerationem querat istorum hec Anselmus. Et norandum q̄ cū hō sit ordinatus ad beatitudinem sicut ad finem sup̄naturalem. idō oportet ponere intellectum siue lumen aliqđ vt est habitus sup̄naturalis que sunt articuli fidei. et ex p̄sequenti quatūdaꝝ opacionū que ordinant̄ ad fidem que per dilectionem opaf̄ vt dicit apostolus et hoc lumen sup̄naturale et superadditū intellectui et hōi datū vocaf̄ donū intellectus et notat quandam excellēciam p̄gnitōis penetrans vsq̄ ad intimas res intelligēdaꝝ essēcias et veritates. qđ non fit ita explete ex virtute naturalis intellectus sicut ex virtute luminis sup̄naturalis sup̄additi intelle-

Dist. I. Ca. XII.

ctui De hoc in libro de spiritu et anima sic dicit. Intellectus est ea vis anime qua potēcia quantum homini possibile est agnoscit ad celestia archana penetranda. que penetrari non possunt nisi per spūm eius qui etiam profunda dei scrutat̄. Unde dicit apostolus. **N**obis aut̄ reuelauit deus p̄ spiritū sanctū. qui omnia scrutatur etiam profunda dei. Cum igit̄ veritates necessarie ad salutem sint nobis abscondite et velata in reꝝ naturis q̄z eē in diuinis sacramētis et figuris. tñ in vt intellectus humanus sine adiutorio sup̄naturalis lum̄is n̄ possit ad eas apprehēdēdas contingere. planū est q̄ necesse fuit vt spūs sanctus intellectui humano sup̄ adderet aliqđ lumē sup̄naturale. quo velamina dictarū virtutū penetraret et veritates absconditas apprehenderet et sic eas nobis manifestaret. qđ vtiq̄ spūs sanctus facit. dū nobis donū intellectus inspirat. hoc em̄ donū intellectus primo facit nos penetrare velamina siue tenebras mentis nostre. de nec ad noticiam p̄riam perueniamus. et sanctam trinitateꝝ ad cuius ymaginē creati sumus agnoscamus. **P**riō igit̄ tur donum intellectus facit nos ad interiora nostra ingredi. dum menti inspirat vt primo seipsaꝝ cognoscere discat. et in hoc diligenter se exerceat donec se revidere quid sit incipiat. **D**e hoc dicit richard. de sancto victo. exercicio cordis oculus mundaꝝ. ingenij acuitur. intelligentia dilatat̄. nescit em̄ quantum sub pedibz eius omnia mundana gloria iaceat. qui condicio mis sue dignitatē nō p̄sar. nescit omnino quid de spiritu angelico. quid de spiritu diuino sentire debeat qui spiritum sanctum prius non cogitat. **E**t sequitur. **S**i nōdum idoneus es ad rem manduz ea q̄ intra in te metipso sunt

quod ad illa rimanda ydoneus eris que
sunt supra te ipsum. **I**tem richardus. In hoc
exercitio homo per donum intellectus inci-
pit aequaliter videre. quod factus est ad
ymaginē sancte trinitatis. quod ad yma-
ginem et similitudinem suam creavit de-
us hominem. De hoc dicitur in libro de spiritu et
anima. Sicut deus pater. deus filius
deus spiritus sanctus unus deus non tres
sed tres persone. ita anima intel-
lectus. anima voluntas. anima memoria
non sunt tres anime. sed una in uno cor-
poris et tres vires. Et sicut ex patre ge-
neratur filius. ex patre et filio procedit spi-
ritus sanctus. ita ex intellectu generatur vo-
luntas. sed ex intellectu et voluntate pro-
cedit memoria. Ex eo autem quod anima est
ymago dei et capax dei ut dicit beatus Au-
gustinus. quia propter quosque diligentius atten-
dat prime sue conditionis excellentiam ut
venerandam sancte trinitatis in semetip-
so ymaginem agnoscat. honoremque divine
similitudinis ad quam creatus est nobis
litate morum exercitatio virtutum ac di-
gnitate meritorum habere intendat ut quoniam
apparebit similes ei appareamus qui
nos perdidit et reformavit. **S**ci-
endum etiam quod intellectus est regula et
circumscriptio actionum moralium. **U**n-
de philosophus. Intellectum tibi dabo et instruam te in via
hac qua gratia. scilicet super te oculos meos. scilicet si
nisi gratie et deus glorie. quod sit quoniam de-
us acceptat opera hominis in presenti appro-
bando. et in futuro remunerando. **S**ed
oportet ad hoc quod simus aperti ad istum in-
tellectum ut regloziamur non solum sen-
sibilia fantasmata. sed solum iudicia in-
telligibilia. sicut per eundem philosophum dicitur. **N**on
solum fieri sicut equus et mulus quibus non
est intellectus. alioquin accideret nobis
sicut primo homini. qui cum in honore esset
non intellexit. **S**ed anima est iumen. insensibile. et simili.
factus est illis. id est quod non est secutus in-
tellectum ut sequere mandatum dei sanctus

est miser et captivus. **U**n-
de nota dicitur quod intellectus predictus prudentis
alio qui solum dictamen legis divine docet
tria. scilicet quid evitandum sit. quid exequendum
dicitur. quid expectandum. **P**rimo donum in-
tellectus docet quid evitandum. quod officium
malum. **U**nde puerus. **S**i inclinaveris
cor tuum prudentie. si quesieris eam quasi
pecuniam. et sicut thesauros effoderis in
lana. tunc intelliges timorem domini et sciam
dei invenies. id est qui vult habere hunc in-
tellectum debet se inclinare per humilitatem
et querere per desiderium. effodere per exer-
citiu. et sic instructus in moribus intel-
liget quod in timore domini viter. **S**ed malum.
Unde philosophus. **I**ntitium sapientie timor domini. in-
tellectus bonus omnibus facientibus eius.
Secundo donum intellectus docet quid ex-
equendum. quod omne opus bonum solum actum
cordis oris et operis. **D**e actu cordis dicitur
Josue. **N**e declines a lege ad dextram
vel ad sinistram ut intelligas cuncta que
agis tunc diriges viam tuam et intelliges
eas. **I**tem oris **E**ccl. **I**ntelligas et eius
sapientia profectus non sum verum. **S**i est tibi in-
tellectus unde primo tuo. si autem. ma-
nus tua sit super os tuum. ne capiaris in
verbo indisciplinato et profundario. **I**tem
operis. **U**nde beatus ambrosius. **N**ihil homo
dicit agere nisi si queritur possit reddere
rationem. **T**ercio donum intellectus docet quod
sit expectandum. scilicet bonum eternum. **D**e hoc
per sapientem dicitur. **G**ermine gratissima
expectatio prestolantis. quocumque severus
terit prudenter intelligit. non enim potest
homo tenere bonam vitam nisi sciat termi-
num quo debeat ire. debet enim considerare fi-
nem in suo tempore gratissimum. gratum est
enim solum bonum temporale. gratius bonum
spirituale. ut scias vel virtutes. gratissimum
autem bonum eternum. **U**nde dicitur **B**aruch
iiij. **D**isce ubi sit sapientia. ubi sit virtus.
ubi intellectus. ut scias simul ubi sit
longiturnitas vite et virtus. ubi sit lu-

men oculoꝝ ⁊ pax. Nec eñ sunt in bo-
no eterno. Prover. iij. Longitudo vi-
erũ in dextera eius. ⁊ in sinistra eius
diuitie ⁊ gloria. Et ps̄ d̄r. Apud te est
fons vite. ⁊ in lumine tuo videbimus
lumen. ibi eñ debet esse oculus inelle-
ctualis q̄ rectificat. quẽ nõ hēbant il-
li de q̄b̄ d̄r in deutro. Gens absq̄ consi-
lio ⁊ sine prudētia vtiñā sap. ⁊ intelli-
ac. no. pui. per memoriã. s. p̄teritoꝝ.
discretionēq̄ p̄ntiũ atq̄ futuroꝝ pui-
dentiã ⁊ sic patet de dono intellectus.

De dono sapientie Ca. XIII. ¶

Distremo hoc

Pte non lateat fili q̄ septimũ ⁊
vltimũ donũ sp̄s̄ sancti est donũ sapie
q̄d̄ imediate sequit̄ donũ intellectus.
Ad hoc itaq̄ donũ sapie. s. a timore in-
cipiēdo q̄h̄ p̄ quosdã gradus puenit̄.
Cñ d̄r beatus aug. q̄ a timore vsq̄ ad
sapiam. que septima in donis est ⁊ vlti-
ma p̄ gradus tendit̄ ⁊ puenit̄. Et red̄
dit rōnes di. Sapia hęc vltima ⁊ sum-
ma est. q̄ hac habita aĩmus pacatus
⁊ trāquillus p̄fruit̄ ⁊ delectat̄. in ea ḡ
est vltima in qua est p̄summatō Simi-
lem rōem assignat ansel. di. Sp̄s̄ san-
ctus mēti inspirat ad postremũ sapiē-
tiã. quã alijs donis supaccumulat vt
q̄d̄ recte intelligit. s. in dono intellect⁹
fit sibi sapidũ atq̄ dulcissimũ in dono
sapie. soloq̄ rectitudinis amore sequa-
tur q̄d̄ intelligit eẽ sequendũ Non eñ
p̄fectũ facit cognitio vitatis. nisi etiã
sequat̄ experimētal̄. q̄ experientia est
magistra intelligentie vt d̄r hugo. Et
addit ansel. dicens. in isto edificio sic
p̄posito sp̄s̄ sanctus residet totaq̄ fa-
miliã domus interioris. i. oēs anime
sensus regit ⁊ ad suũ obsequiũ dispo-
nit. s. ascēdendo ad deũ ⁊ descendēdo
ad p̄ximũ. hęc ansel. ¶ Primo igit̄
videndum est quid sit sapientia ⁊ que

dicat̄ donũ sapientie. Unde notandũ
q̄ obmissa sapia carnis que inimica ē
deo. ⁊ sapia huius mūdi que stulticia
est apud deũ. que nec dicunt̄ sapie nisi
abusive. q̄ non sapide scie sunt. s. stul-
te ⁊ insipide. nulla itaq̄ istarũ est do-
nũ sapie. Et est alia sapia ⁊ increata.
De qua d̄r in sapientie. vij. q̄ ipsa est
candor lucis eterne ⁊ speculũ sine ma-
cula dei maiestatis ⁊ imago bonitatis
illius qui est xp̄s̄ dei filius. quem pau-
lus appellat dei virtutē ⁊ sapiam dei.
De q̄ etiã br̄s̄ ang. d̄r Sapientia in-
creata que est dei filius nõ cessat ocul-
ta inspiratione ⁊ reuelatione ad intel-
lectualem creaturã se transferre. vt ad
se p̄uertat̄. Sed nec ista sapia dei est
donũ sp̄s̄ sancti sed potius largissima
oĩm donoz̄ doctrix est. Est ⁊ alia sapiē-
tia creata que ⁊ duplex est q̄ quedam
est p̄ studiũ humanum acquisita ⁊ est
vltus intellectualis. De q̄ loquit̄ p̄b̄s̄
in methaphisica sua que aliter p̄ vlti-
ci sapia cū in ea quidam sapor inueni-
atur. h̄z eñ p̄b̄s̄ admirabiles delecta-
tiōes vt d̄r x. ethicoꝝ. Licet sapor ille
non sit oleo ḡte p̄ditus p̄t̄ etiã sapia
hęc p̄ rōnis inquisitionē aliquantulum re-
ctũ iudiciũ circa aliqua d̄na habere li-
cet incōplete. sicut oñdit hugo in pho-
go sup libro angelice ierarchie. vbi
fic d̄r. Philosophis datum fuit p̄p̄-
nos quibz̄ p̄summatio seruabat̄ ⁊ in-
choatio parabat̄. vt inuenirent verita-
tem illam. quam oportuit suscipere su-
lios vite ad obsequium summe verita-
tis. cuius labor ip̄s̄ appositus est. nõ
b̄s̄ aut̄ fructus seruabat̄. ¶ Nonissime
aut̄ theologiam quandam pro ratione
diuinoꝝ ⁊ scrutationem inuisibilium
quasi p̄summaturam sapientiam ad-
diderūt. ⁊ ibi corruere ceperunt ⁊ e-
uanuerunt. hęc hugo. Unde nec ista sa-

pientia est donum spūs sancti. et quibus
 ab eo datur. **E**st et quedam alia
 sapia que de sursum a patre luminum
 creata est. Unde dicitur Jaco. i. Omne da
 tum optimū et omne donū pfectum de
 sursum est descendens a patre luminū.
 Et hoc est vera sapia et donum spūs sancti.
 quia ipsa est veri splendoris et boni saporis.
 Splendor namque eius dirigit in
 intellectū ad veri cognitōem. et sapor ei
 erigit affectum ad boni saporosam di
 lectōem. Igitur que sursum sunt sapite.
 non que super terram ait apłs. **O**bie
 ctum ergo domi sapie principale est de
 us. put est excitariuum voluntatis ad
 eius saporosam dilectōem. Actus autē
 eius sapie est preemplari deū non quocūq;
 modo. sed ex dilectōe cum quadam ex
 pimentali suauitate in affectu. Ex his
 igitur apparet quod donū est habitus super
 naturalis aie a spūs scō infusus ad deū
 cognoscendū et saporose diligendū.
Et notandū est quod dicit beatus ber
 nar. in libro de amore dei. quod sicut cor
 pus suos habet quinq; sensus quibus
 anime coniungit vita mediante. sic anīa
 bz suos quinq; sensus spūales quibus
 deo cōiungit mediante caritate. Per
 sensus enim corporis veterescimus. et
 huic seculo pformamur. p sensum vo
 luntatis renouamur in cognitōem dei.
 in natiuitatem aie vite sū voluntatez
 et beneplacitū dei. Unde dicit apostolus
 Nolite pformari huic seculo. sed reno
 uamini in nouitate sensus vestri vt p
 betis que sit voluntas dei bona et bene
 placens et perfecta. Sicut autē oēs sen
 sus corpales vt visus. gustus et cetera. infir
 mans et ebrians in omnibus operibus su
 is. sic omnes sensus spūales infirman
 tur et languescunt in opationibus suis si
 ne gustu spūali qui gustabilia spūalia
 sapida facit. Quod beatus bern. ostendit
 sup cantica sic dicens. Hunc saporēz

perdidimus ab ipso pene exordio ge
 neris nostri. ex quo cordis palatū sen
 su carnis pteualente infecit virus ser
 pentis antiqui. et cepit anime non bo
 num saporē ac saporē noxius subintrare.
 scz pcurpē. et sensus hoīs pmpri sunt
 ad malum. et ideo multa bona sunt quę
 non sapiunt facientibus. quia saporē mali
 non est totaliter exterminatus. s; nūc
 assidue sapia vincit maliciam in men
 tibus ad quas intrauerit. saporē mali
 quez illa inuexit saporē meliore exter
 minante. intrans autē sapia sensus car
 nis infirmat et infatuat. intellectus pu
 rificat. cordis palatū sanat et reparat.
 sanato palato iam sapit bonū. sapit et
 ipsa sapia. qua in bonis nullum est me
 lius. hęc bern. **S**ensu autē gustus in ani
 ma reparato per sapiam omnes sensus
 spūales pualescunt et vegetant. hic em
 gustus saporose sapie sensum visus in
 teriore clarificat ad deū sapide pte
 plandū. **H**ic gustus sensum auditus
 interiorē excitat ad verbum dei dulciter
 audiendum. **H**ic gustus sensum olfactus
 interiorē excitat ad dilectum su
 auiter odorandū. **D**e hoc beatus bern.
 in libro de amore dei sic dicit. **G**ustū qui
 fit in sapiētia quedam sequit dulcedo
 quam in interiori suo anima sentiens
 modo quodam singulari quo suscipit
 gustabilia cūtra discernit et indicat se
 omnesq; sensus vegetat et pfortat. i. in
 teriores. hęc bern. **A**d hanc sapiētia
 querendā et assequendam. hortat nos
 apłs ad colof. iij. di. **S**i surrexistis cū
 xpō que sursum sunt querite vbi xpō ē
 in dextera dei sedens. que sursum sunt
 sapite. non que sup terrā. **I**n
 quibus vobis monet nos apłs adipisci
 donum vere sapiētie et hoc dupliciter
Primo veram sapiam suadendo cum
 dicit. que sursum sunt sapite. **S**ecūdo va
 nam dissuadendo cum addit. non que
 sup terrā. **I**d. ij.

super terrā. Sicut enim duplex est aspectus aīe. s. ad spalia et ad terrā. sic duplex est affectus et duplex sapia. s. eterna que sursum est et spalis que deorsum est. De hoc dicit iaco. iij. Quod si zelum amaram habetis et contentiones sint inter vos nolite gloriari et medaces esse adversus veritatem. Non enim ista sapia desursum descendens sed terra aīalis et diabolica. que autem desursum est sapia primus quidem pudica est etc. Primo ergo videamus que sit vana sapia ut per hoc melius donum vere sapie agnoscamus. **V**ana est enim sapia terrena aīalis et diabolica. Terrena sapia consistit in habundantia opulentiarum terrenarum de hac dicit prima ad corin. j. Perdam sapientiam sapientium et prudentiam prudentium reprobo. **U**bi sapientia ubi scriba ubi doctor huius seculi. **N**one stultam fecit deus sapientiam huius seculi. perdam inquit quod non est vera. sapientes enim sunt ut faciant mala divitias avarie congregando. bonum autem facere nescierunt. Animalis autem sapientia consistit in experientia sensibilius delectationum. **U**n ad roma. viij. Non secundum carnem ambulate. sed secundum spiritum. **Q**ui enim secundum carnem sunt que carnis sunt sapient. nam prudentia carnis mors est. **P**rudencia autem spiritus vita et pax. quam sapientia carnis inimica est deo. **Q**ui autem in carne sunt placere deo non possunt. **D**iabolica vero sapientia consistit in ambituone mundialium excellentiarum. **U**n apostolus ad corin. iij. Si quis inter vos videtur sapiens esse in hoc seculo stultus fiat ut sit sapiens. sapientia enim huius mundi stulticia est apud deum. **S**criptum est enim comprehendam sapientes in astutia eorum. **D**e quersantibus autem in his tribus querit apostolus ad philip. iij. di. **N**ulli ambulat quos sepe dicebam vobis nunc et flens dico inimicos crucis christi. hoc propter diabolicam sapientiam. quorum

deus venter. hoc propter animale sapientiam. **E**t gloria in confusione eorum qui terrena sapiunt hoc propter terrenam habentem perdit christus qui carum contraria eligens. s. pauperem acerbitatem et vilitatem et pauperem acerbitissime et abiectissime pro nobis voluit crucifigi. **Y**sa. liij. **P**uravimus eum quasi leprosum et percussimus a deo et humiliatum. **H**anc ergo sapientiam terrenam animalis et diabolicam moriens in cruce. s. dominus docuit despicere tanquam vanam et appetere veram sapientiam que de sursum est siue celestis. **D**e qua per salomonem dicitur. **T**ransiui ad contemplandam sapientiam errorum et stultitiam vidi quod tamen precederet sapientiam stultitiam quantum differt lux a tenebris. **H**ec enim sapientia tanquam datum optimum et donum perfectum descendit a parte luminis. ut lux ad nostram potentiam cognitivam illustranda et hoc per verbum inspiratum ad nostram potentiam affectivam letificandam et per hoc verbum incarnatum. **P**rimo enim est sapientia ut lux illuminativa respectu nostre cognitivae. **U**n dicitur sapiens. viij. **N**eminem diligit deus nisi eum qui cum sapientia inhabitat. **E**st enim hec speciosior sole et super omnem dispositionem stellarum. luci comparata invenit prior. ipsa enim sapientia ad instar solis dat a se lumen respectu cognoscendorum. instar lune respectu agendorum. instar stellarum respectu contemplandorum. **U**nde merito dicitur. **A**ia iusti sedes est sapientie. **P**rimo ergo cum do sapia est ut lux letificativa respectu nostre affectivae. **U**n eccle. xl. **U**inum et musica letificant cor et super virtutes dilectio sapientie. quam amans sapiens dicat sapientie. viij. **H**anc amantem et exquisivi eam a iuventute mea. et quesivi eam sponsam mihi assumere et amator factus sum forme illius. **I**tem viij. capi. **S**uper salutem et sapientiam dilexi illam et proposui pro luce habere

Illam quoniam inextinguibile est lumen eius
 Venerunt tibi omnia bona pariter cum
 illa. Tercio sapientia est lux corroborata
 tria respectu nostre operativae. Unde dicitur ec-
 cles. viij. Sapientia sapientem confortavit.
 et vult dicere quod nulla virtus creata tan-
 tum corroborat quantum sapientia. Ideo dicitur
 Sapientia. x. Certamen forte dedit illi ut
 vinceret et sciret quoniam potentior est omnium
 sapientia. Et sic apparent ista tria per que
 anima fit domus dei pulchra amena et
 robusta. De qua anime domo dicitur puer.
 ix. Sapientia edificavit sibi domum exci-
 dit columnas sepre. Columnas sacra-
 scriptura innuit Iaco. iij. ubi sic dicitur
 tur. Que autem de sursum est sapientia pri-
 mum quidem pudica. deinde pacifica.
 modesta. suadibilis. bonis presentiens
 plena misericordia et fructibus bonis. iudicans
 sine simulatione. **Attende ad**
bas columnas si posses eas habere. ut
edifices domum sapientie in corde tuo. Om-
nia enim alia dona spiritus sancti ordinata
sunt ad hanc sapientie domum edificandas.
Iste igitur septem columne sunt pudici-
cia in carne. innocentia in mente. mo-
derantia in sermone. suadibilitas in af-
fectu. maturitas in iudicio. simplici-
tas in intentione. Primo quidem pud-
ica est per pudicitiam in carne que est pri-
ma columna. Unde per sapientes dicitur sa-
pient. j. In maliuolam animam non introi-
bit sapientia. nec habitabit in corpore sub-
dito peccatis. Hec est ergo principa-
lis columna domus sapientie videlicet uir-
pudica. contrario uir impudica est in-
tuina. De hoc dicitur ecci. ix. Vinum et mul-
eres apostatate faciunt sapientes et ar-
guunt sensatos. Deinde sequitur paci-
ca. ecce secunda columna que est innocentia
in mente per tranquillitatem. pax enim et
tranquillitas ordinis exhiberi solent per
obiam ad superiorem. per equalitatem
ad paratem. per iustam presidentiam ad in-

feriorem. Unde dicitur eccle. iij. Filie sapi-
 entie ecclesia iustorum et natio illorum obe-
 dientia et dilectio. iudicium patris audi-
 te filij et sic facite ut salui sitis. Deinde
 sequitur modestia. hęc est tertia columna
 sapientie que est moderatiua in sermone.
 Unde dicitur ecci. xxx. Homo sapiens ta-
 cebit usque ad tempus. lasciuus autem et im-
 prudens non seruabunt tempus. **Operet**
enim hominem multum sermoni suo cauere quod
est gladius ledens loquentem et primum
per uerbum scandali. Unde dicit apostolus pau-
lus. Omnis sermo malus ex ore uestro
non procedat. sed si quis bonus est ad edi-
ficatorem fidei erudiat. ut det gratiam
audientibus. Post hęc sequitur quarta co-
lumna cum dicitur. suadibilis bonis present-
ens que est suadibilitas in affectu siue
benignitas. Contrario est in benignitas.
Unde sap. j. Benignus est spiritus sapie-
ntie et non liberabit maledictum a labijs su-
is. Quanto autem quis est sapientior tan-
to suadibilior ad bonum alios puocan-
do. Sed stultos perculcat uerbum respexerit
stomachis. Unum puer. ix. Noli arguere de-
risorem ne oderit te. Melius est enim a sa-
piente corripi quam a stultis adulatoribus
decipi. Deinde. plena misericordia et fructibus
bonis. ubi describitur quinta columna.
que est liberalitas in effectu. De hoc dicitur p-
uer. vltio. Os suum aperuit sapientie. et lex
clementie in lingua eius. Et premisit
ibidem. Manus suam aperuit inopi. ecce
manus quam docet sapientia. Docet etiam
opam uirtuosa et fructuosa operari. quod qui
domum sapientie habet a bono opere vacare
non potest. Post hęc sequitur. Non disiudi-
cans. ubi tangitur sexta columna que est
maturitas in iudicio. ne. scilicet. quis iudi-
cet temerarie. Unum ps. Os iusti medi-
tabit sapientiam et lingua eius loquetur ius-
dicium. Lex dei eius in corde ipsius et non
super. gressus eius. qui. scilicet. iusto zelo mouet
ad omnia. omne bonum approbando et omni-
bus. iij.

ne malum reprobando Deinde sequitur. vij. columna vbi vltimo dicitur sine simulatione. in qua est summatio totius us edificij istius domus. Vñ salomon iij. reg. x. Fecit thronus de eboze gran dem et vestiuit eam auro fulno nimis que habebat. vij. gradus per quos sex colune precedentes designant et summitas throni rotunda erat in parte posteriori quod erat in figura huius colune omnia summantis. scilicet simplicitatis intentionis. His columnis vij. perfectis et summatis in anima incipit homo que sursum sunt sapere non que super terram vbi videlicet christus est in dextera dei sedens. in quo sunt omnes thesauri sapientie et scie absconditi. que cognoscere et amare est vita eterna. ipso attestante qui ait Johan. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscant te solum verum deum et que misisti ihesu christum Si ergo desideramus christum agnoscere et in statu vite ipsum contemplatione cernere. necesse est vitemus culpam deformatam naturam et exerceamus nos ad gratiam reformatam et hoc per ordinem ad iusticiam purificantem. et hoc per uersationes ad scientiam illuminantem. et hoc per meditationem ad sapientiam et hoc per contemplationem Sicut igitur ad sapientiam nemo peruenit nisi per gratiam iusticiam et scientiam sic ad contemplationem non peruenitur nisi per meditationem perspicuam. per uersationem sanctam. et orationem deuotam Sicut enim gratia est fundamentum rectitudinis voluntatis et illustrationis perspicue orationis. sic primo orandum est nobis. deinde sancte agendum. tercio ueritatis spectaculis intendendum et intendendo gradatim ascendendum quousque ueniamus ad montem excelsum ubi uideatur deus deorum in sion Unde ad uonum sapientie inueniendum et obtinendum multum ualeat diligens inquisitio et oratio Nam sapientia est inquirenda et postu-

landa. querendo inuenitur sed postulando a deo possidetur inuenitur per cognitionem sed possidetur per dilectionem. per cognitionem uideatur. per dilectionem amplectatur et gustatur. uidere pertinet ad intellectum sed amplectari et gustari pertinet ad uoluntatem et affectum. **R** De hoc dicit richardus. Sicut deus per memoriam audit et per intellectum uideatur. ita per affectum amplectatur gustatur uel astringitur. et sic tenetur hoc utique perfectius est quam uidere solum. primo igitur queramus sapientiam inuestigando per cognitionem donec tandem mereamur eam a deo recipere per amplectum et degustationem. hunc thesaurum preciosum sapientie docet querere salomon puer. v. sic dicens. Si quesieris sapientiam quasi pecuniam et sicut thesauros effoderis eam tunc intelliges timorem domini. que uerba beati iheronimi exponens dicit. Qui thesaurum effoderit excipit terram foveam in altum fodit. sedulus insidit. donec inueniat quod querit sic qui thesauros sapientie inuenire desiderat. omne pondus terretatis faciat. in se foueam humilitatis faciat. nec requiescat donec inueniat. hinc iheronimus. Quomodo uero cognoscatur inuenta sapientia hoc docet beatus bernardus. cum dicit. inuenisti plane sapientiam si per uoluntatem uite peccata desleas si huius seculari desideria perpendas. si eterna beatitudinem toto desiderio percipiscas. inuenisti sapientiam si horum singula tibi sapienter putantur. ut hinc quidem amara et transitoria fugienda. illa quoque caduca et transitoria premenda. ista uero perfecta totius desiderij appetenda quam inuenimus quodam sapore iudicemus et discernamus. hinc bernardus. Simus igitur huius salubris sapientie amatores que uocatur et dicitur. **T**ransite ad me omnes qui percipiscitis me et a generationibus meis adimplemini **E**t notandum quod sapientia dei uel potest esse firma et stabilis in cordibus fide-

um per diuersas vias roborat et confir-
 mat. De hoc hugo in .iiij. li. de archa
 noe sic dicit. Sapia dei in cordibus san-
 ctorum tanquam in paradiso inuisibili per timorem
 seminatur. per gratiam irrigatur. per dolorem
 oritur. per fidem radicitus per spem viuet. per
 deuotionem germinat. per prouisionem
 oritur. per desiderium crescit. per caritatem
 roboratur. per circumspersionem frondet. per
 disciplinam floret. per virtutem fructificatur.
 per patientiam maturefcit. per mortem car-
 pit. per contemplationem cibatur. Sapia
 ergo per timorem seiat. quia timor
 domini initium est sapientie. Item sapia
 per gratiam irrigatur. sicut enim timor est sili-
 semini. ira gratia similis est humori. qui
 irrigat semen iactum in terram et germinat
 re facit. postquam enim homo a delectatione
 carnali per timorem abstractus fuerit. ne-
 cesse est ut statim aliquid gaudij spiritus
 lis preguftare incipiat. ne si omnino a de-
 lectione alienus remanserit. quasi semen
 aridum absque humore ad germen sapientie
 pualescere non possit. Sapia igitur per
 timorem seminatur. et per gratiam irrigatur.
 quia timor primum carnalis delectationis
 ab anima affectum praeferit. ac deinde gratia
 redeunte quasi iam a sordibus mundatur
 spirituali delectatione perfunditur. Item sa-
 pia per dolorem moritur. sicut enim seina
 germinare non potest nisi prius incineretur
 et putrescant et quodammodo moriantur
 ita nos germen bonum ferre non possu-
 mus nisi prius per salubrem dolorem mun-
 do moriamur. Et bene post preceptum
 gratie dolor nascitur. quia tunc erit in quibus
 mali sumus agnoscimus quoniam per infusi-
 onem gratie illuminari dulcedine spiritualium
 bonorum degustamus. Quicumque autem spiritu-
 alium bonorum dulcedinem non nouerit
 carnalis concupiscentie passio etiam tunc amant
 cum affligunt. Item sapia per fidem ra-
 dicatur. fideles enim radices figunt non in
 hoc mundo. quia per fidem et dilectionem sunt

radicati et fundati in deo. Item sapi-
 entia per spem viuet. Spes enim est qua
 si memoria inuisibilium gaudiorum que in
 corde hominis recordata calefacit illud in-
 trinsecus et non sinit illud arefcere fri-
 gore infidelitatis in hyeme penitentis vi-
 te. et quod diu hec spes uiuit in nostra mente
 nunquam arefcit arbor sapientie. sed que ad
 modum lignum illesum seruat virorem suum
 dum equalem habet prouisionem humoris
 et caloris. sic animus seruat virorem
 quem calor spiritus nutrit qui desuper radiat
 et studium bone operationis quod subter est
 rigat. Item sapia per deuotionem ger-
 minat. que deuotio diuiditur in tria. in
 zelum. in passionem et beniuolentiam. Ze-
 lus est dum per amorem iusticie ad defen-
 sionem ultro se offert animus calumnia
 veritatis pati non sustinens. Compassio
 est quoniam miseris aliorum proletemus. Beni-
 uolentia est quoniam prompta voluntate bene-
 ficia rogati annuimus. Et sicut grana-
 tum germinare dicimus quoniam natura quod
 dam occultum germen producit quod intus la-
 tuit. Sic et bona voluntas zelare se non
 valens quadam ut ira dicam violentia ad
 exhibitionem boni operis foris exit. Item
 sapia per prouisionem oritur quoniam
 veritas manifestatur. veritas autem ma-
 nifestatur quoniam ignorantia pellitur. igno-
 rantia autem pellitur quando mens il-
 luminatur thesaurus sapientie inuenitur.
 Item sapia per desiderium crescit. sicut
 enim prouisio incendio paratur. ita
 desiderium simile est fumo qui de incen-
 dio nascitur. qui in directum ascendit. et
 quanto magis sursum attollitur. tanto
 magis attenuatur. tandemque eleuatus
 in sublime ab oculis intuentium prius
 subducitur. Ita homo per perfectum desi-
 derium celestibus appropinquans. et om-
 nem terrene concupiscentie nebulam euaporans
 totus spiritualis efficitur et se humanis sub-
 ducit aspectibus. dum ad terrena concupi-
 scit. **D. iiij.**

scenda amplius exire recusat. Item sapientia per caritatem roboratur. caritas enim similis est vino. vinum namque eos quos inebriauerit reddit hilares audaces fortes obliuiosos et quodammodo insensibiles. sic caritas mundando conscientiam mentem exhilarat deinde audacem reddit quoniam fiduciam praestat. deinde vires auget quod sicut dicit scriptura. Qui confidit in domino fortis est ut leo. Obluionem quoque reddit quod cum tota animi intentione ad desiderium eternorum trahit. omnique transuentium memoriarum funditus ab animo euellit. Insensibile reddit quod dum mentes dulcedine medullitus replet. quicquid exterius amare offert premit quod non sentiat. Item sapientia per circumspectionem frondescit et ramos expandit quidam enim sunt in quibus sapientia in altum crescit. quidam quibus in latum se expandit in contemplationis in altum surgit. qui per acumen mentis perueniunt usque ad celestia contemplanda. in actiuis vero in latum se expandit. quod hi intentionem mentis sue multipliciter foris spargunt ad dispensanda terrena. Debet autem homo esse prudens et circumspectus ut ante periculum animi firmet. ut non solum quid eueniat sed euenire possit attendat. accidenti fortune non nimis credat. in aduersis iudicium non amittat. et quicquid finem habentium est siue bonum siue malum eque despiciat omnem euentum consilio suo perueniat amicos ante necessitates visitare studeat. omnes diligat. non omnibus eque credat maioribus obedientiam debere. equalibus dilectionem subiectis paternam sollicitudinem imperat. et sic per diuersa studia virtutum arbor sapientie ramos diffundet et frondibus circumspectionis vnicuique vestita sursum ad alta cacumen leuabit. Item sapientia per disciplinam floret. sicut enim in flore fructus speratur. ita in bono opere future retributionis premium expectatur.

Item sapientia per virtutem fructificat fructus boni operis est virtus occulta recte intentionis. proinde qui sine virtute bonum opus in oculis hominum foris exhibet. velut arbor est que sine fructu floret. Item sapientia per patientiam maturescit. qui enim virtutem inchoat quasi quedam in se fructum bonitatis format. Sed qui virtutem quam inchoat ante finem deserit est velut immaturus fructus. qui non appetitus est esur quod ante tempus cadit et ideo patientia necessaria est ut in bono opere quod inchoamus constanter usque ad finem peruenemus. Item sapientia per mortem carpitur. quoniam enim fructus maturus est tunc discipulis percipitur ut ad patrem in familiam esse famulatum et nos cum ad perfectionem perducti fuerimus ab hac vita per mortem persequimur ut ad patriam eternam transierimus. Item sapientia per contemplationem cibatur. iste est cibus de quo propheta. Adimplebis me leticia cum vultu tuo. Teletra. in dextera tua usque in finem. **S** Considerandum quoque est quod duplex potest esse sapientia. Alia namque est secularium ac puerorum hominum qui terrena sapientiam perueniunt. Aliam vero est iustorum qui celestia diligunt. De qua duplici sapientia beatus Gregorius moral. exponens illa verba. Deriderunt iusti simplicitas sic dicit. huius mundi sapientia est corum machinationibus regere sensum verbis velare. que falsa sunt ostendere. que vera sunt fallacia demonstrare. hec nimis prudentia vultu viuendi discitur. hec a pueris precioso discitur. hanc qui sciunt ceteros superbiendo despiciunt. hanc qui nesciunt subiecti et timidi in aliis mirantur quod ab eis hec eadem dupliciter iniquitas nomine prudentie palliata diligitur. dum mentis pueritas vrbamitas vocatur. hec sibi obsequentibus precipit honorum culmina querere. a preceptis spiritualis glorie vanitate gaudere. irrogata ab aliis mala multipliciter reddere cum vires suppetunt. nullis resistens cedere

in virtutis possibilitas deest quicquid
ex plere per maliciam non v3. hoc in pa-
cifica bonitate simulat. **A** contra iustorum
sapientia est in per orationem fingere. sen-
sum verbis aperire. verum sunt dilige-
re. falsa deuitare. bona gratis exhibere
mala libentius tolerare quam facere. nul-
lam iniuriam pro domo querere. per veritate
promeliaz lucem purare. **S**ed hoc iusto-
rum simplicitas deridet. quod ab huius
mundi sapientibus puritatis virtus fatu-
itas credit. omne enim quod innocenter a-
gitur ab eis perculdubio stultum putatur et
quicquid in opere venit approbans carna-
li sapientie fatuitatem sonat. **Q**uid namque
stultius videtur mundo quam mentem verbis
condere. in callida machinatione simu-
lare. nullas iniurias promeliaz reddere.
per maledicentibus orare. pauperes
querere. possessa relinquere. rapienti non
resistere. percutienti maxillam alteram pre-
bere. **U**nde bene huius mundi dilecto-
ribus ille egregius dei suus sapiens dicit
Abominatioes egyptiorum immolabimus
domino deo nostro. **Q**ui quippe egypti
edere dedignant. sed quod abominatioes
egypti hoc israelite deo offerunt. quia
simplicitatem persciscunt quam iniusti quique
velut infirmam abiectamque despiciunt.
hanc iusti in virtutis sacrificium vertunt.
et excellentes recti puritatem ac mansue-
tudinem deo immolant quam abominan-
tes reprobi fatuitatem putant. **H**ec gre-
gorius sic habemus de dono sapientie
Sed considerandum persciscunt quod spiritus sanctus
cum inhabitat cor hominis per gratiam suam me-
tam mirabile reficit ac per. v3. dona sua
eam suauiter pascit. et in ea quoddam
conuiuium spirituale ac delectabile facit
Sed ipsa dona seu virtutes se invicem
pascunt ac sibi suffragantur ne detrimen-
tum aliquod vel ruinam patiantur **D**e hoc
beatus gregorius in mora. exponens illa
ba. **E**t ibi ait filii eius et faciebant conuiuia

per domos. sic ait **F**ilii per domos conuiuia
faciunt dum virtutes singule iuxta mo-
dum proprium mentem pascunt. **U**nde et bene
ibidem subdit. unusquisque in die suo
Dies enim unuscuiusque virtutis. ut enim
incipit dona septiformis breuiter gratie
dei replicemus. **A**lium diem habet sapientia.
alium intellectus. alium consilium. alium forti-
tudo. alium scientia. alium pietas. alium timor
Nec enim hoc est sapere quod intelligere. quod
multi qui eterna quidem sapiunt. sed hoc
intelligere nequaquam possunt. **S**apientia ergo
in die suo conuiuium facit. quod mentem de
eternorum spe et certitudine reficit **I**ntel-
lectus in die suo conuiuium facit et parat.
quod in deo quod auditu penetrat. reficiendo
cor illustrat tenebras eius **C**onsilium
in die suo conuiuium exhibet. quod dum esse
precipere prohibet ratione animam replet
Fortitudo in die suo conuiuium facit. quod
dum aduersa non metuit trepidanti men-
ti cibos perfidencie apponit. **S**cientia in die
conuiuium pat. quod in ventre mentis igno-
rantie ieiunium superat **P**ietas in die suo
conuiuium exhibet. quod cordis viscera ope-
ribus misericordie replet. **T**imor in die conuiuium
facit quod dum premit mentem ne de presen-
tibus superbiat. de futuris illam spei cibo
perfortat. sed illud in hoc filiorum conuiuio
perscrutando video quod semetipsos inui-
cem pascant. valde enim singula quelibet
destituunt si non vno alia virtus virtuti suf-
fragantur. minor est quippe sapientia si intel-
lectu careat. et valde inutilis intellectus est
si ex sapientia non subsistat. quod cum altiora si-
ne sapientie pondere penetrat. sua illius le-
uitas grauius ruitur leuat **U**tile est con-
silium cui robur fortitudinis deest quod tracta-
to inuenit carere viribus usque ad perfecti-
onem operis non perducit. **E**t valde fortitu-
do destruit nisi per consilium fulciatur. quod quo-
plius se posse perspicere conuersus sine rationis mo-
deramine deterior in precipis ruit. nulla
est scientia si utilitatem pietatis non habet. quod

duz bona cognita exequi negligit. sese ad iudiciū artius astrigit. Et valde in utilis est pietas si scie discretionē careat qz dū nulla hāc sciam illuminat qñ vel quō misereat ignorat. timor quoqz ipse nisi has etiam virtutes habuerit ad nullū opus pculdubio bone actionis surgit. qz dū ad cūcta trepidat ipa sua fortitudine a bonis oīb corpis vacat qz g̃ alternato ministerio virtusa virtute reficit. recte d̃r qz apud se vicissim filij p̃nuant. Cūqz vna aliā subleuādo subleuat. qñ p̃ dies suos numerosa soboles pascēdo p̃nuū parat. h̃c greg.

Ex his g̃ ṽbis colligere possumus qz vnū donū sine alio subsistere non p̃t qz nisi fulcia vna virtus p̃ aliā nō nūqz etiā ipa virtus in virtū declinat ac ruit. Quod pbat idem gre. in libro sup ezechiele sic dicēs. in mente etem̃ nostra primus gradus ascensionis est timor d̃m. secundus pietas. tercius scia. quartus fortitudo. quintus p̃siliū. sextus intellectus. septimus sapia. Est etem̃ timor d̃m in mente s̃z qualis ille timor est si cū eo pietas nō est. qui em̃ misereat. primo ignorat. qui p̃pati eius tribulationibz dissimulat. huius timor ante oīpotentis dei oculos nullus est. q̃ nō subleuat ad pietatē sed sepe pietas per inordinatam m̃iam errare solet. si fortasse peccerit que p̃cenda nō sunt. peccata em̃ que fieri gehenne ignibz p̃nt discipline sunt verberare corrigenda. s̃z inordinata pietas cū t̃paliter peit ad eternū supplicium p̃trabit. vt g̃ vera et ordinata sit pietas ad gradū aliū est subleuāda. i. ad sciam vt sciat vel quid ex iudicio p̃nsat vel quid ex m̃ia dimittat. S̃z quid si sciat quid agere debeat quisqz. virtutem ṽo agendi nō habeat Scientia g̃ nostra crescat ad fortitudinē vt cū videt quid agēduz sit hoc agere p̃ mentis fortitudinē possit. ne t̃

more trepidet. et pauore collapsa non valeat bona defendere. que sentit se sepe fortitudo si improvisa fuerit et minus p̃ra vitia circūspecta. ipa sui p̃sumptione in casum ruit. Ascendat g̃ ad p̃siliū vt p̃uidendo p̃muniat oē qd fortiter agere p̃t. sed esse p̃siliū nō p̃t si intellectus deest. qz qui non intelligit malū qd agentem grauat. qd potest bonum solidare qd adiuuat. itaqz a confilio ascendamus ad intellectum. Sed quid sit intellectus magno quidē acumine vigilet. et moderari se nesciat p̃ maturitatē. ab intellectu g̃ ad sapiam ascendat. vt hoc qd acute intellectus inuenit sapientia mature disponat. Qui igit per timorem surgimus ad pietatem. per pietatem ad sciam duim. per sciam ad fortitudinē. roboramur per fortitudinē ad p̃siliū. tēdimus per p̃siliū ad intellectū. p̃ficimus p̃ intellectum ad maturitatē sapie p̃p̃rimus. Per hos septē gradus ad p̃tū ascendimus per quas nobis adiutus vite sp̃ualis apit̃. Quia p̃ timorem dei humiles. per studiuz pietatis misericordes. per scientiam discreti. per mentis fortitudinē liberi. per p̃siliū cauti. p̃ intellectum p̃uidi. per sapientiam maturi efficimur. h̃c greg.

Cū igit tante efficacie sint dona sp̃s sancti manifeste apparet qz h̃c dona nō solū mundāt cor et expurgant mentem hominis sed etiam p̃seruant corpus et animam et omni puritate et sic de claratum habemus de septem donis sp̃s sancti.

Filios. **D**ist̃ g̃ igit edoctus sum de septē donis sp̃s sancti. nūc de beatorū euangelio et vtrum ipse beatitudines valeant ad purgationē cordis de hoc cupio o pater edoceri.

Hic scire debes

Septē sunt beatitudines s̄m
 d̄stinctōnem graduū. Quis. viij. sint
 s̄m essentiaz. quas saluator enumerat
 in sermone in monte h̄ito. s̄. paup̄tas
 sp̄s. mititas. luctus. esuries iusticie
 mundicia cordis et pax. **A** **H**az
 beatitudinū numerus accipit s̄m inte
 gritate perfectionis. Requiritur autē
 ad integritatē p̄fectōnis tria. s̄. regres
 sus a malo. p̄cessus in bono et p̄fectus
 status in optimo. Sane autē malū p̄ce
 dit ex tumore superbie. aut ex rancore
 malicie. aut ex languore p̄cupiscentie
 Contra h̄c tria sunt tres beatitudines.
 sc̄z paup̄tas sp̄s p̄tra malū tumoris
 mititas p̄tra malū rancoris. luctus
 malum libidinis. Itē p̄cessus in bono
 attendit s̄m divinā imitatōem que est
 s̄m duas vias d̄m. s̄. m̄iam et veritatez
 Unde p̄s. **U**nuerse vie d̄m misc̄dia et
 veritas. igit̄ s̄m duas vias sumuntur
 due beatitudines. s̄. esuries iusticie. et
 affectus m̄ie. **P**reterea p̄fectus status
 in optimo attendit in duobz. s̄. in lim
 pida cognicione. et in tranquilla affe
 ctōe. s̄m h̄c sumunt̄ due vltime beati
 tudines. s̄. inūdicia cordis ad deū vi
 dendū. et pax mentis ad p̄fecte fruendū
 d̄m. **E**t notandū q̄ ad bonuz ordinare
 se tunc h̄z aīa. si bona t̄palia non dili
 gat. sed vera bona esuriet et ficiat. si eis
 ab eis separe valeat **A**d primū p̄tinet
 illud. s̄. beati paup̄tas sp̄s. ad secunduz
 illud. beati qui esuriunt et ficiunt iustis
 ciam. ad terciū illud. beati qui persecu
 tionem patiunt̄ p̄pter iusticiā. **A**d ma
 lum vero se ordinare h̄z anima si nullū
 malū primo inferat. si sibi ab altero il
 larum vel gratis assumptū equanimif
 ferat. si alij illatū malum p̄ posse aufe
 rat. si studiosē caueat ut non inquinet̄

malo culpe. nec perturberur malo pene
Ad primū p̄tinet illud. beati mites.
 ad secundū illud. beati qui lugent. ad
 terciū illud. beati misc̄des. ad quartū
 beati mundo corde. ad quintū illud. be
 ati pacifici **S**ciendū etiam q̄
 per beatitudines excludunt̄. vij. vitia
 capitalia. **P**aup̄tas sp̄s excludit su
 perbiā. mansuetudo irā. luctus inuidi
 am. qm̄ qui luget p̄ peccatis aliorū nō
 inuidet illis. esuries iusticie accidiā.
 misc̄dia auariciam. mundicia cordis
 gulaz. qz cordis mundicia non seruit
 ventri ad modū bruti animalis. pax ex
 cludit luxuriā. qm̄ gustato sp̄s desipit
 omnis caro. **H**is ergo in genere p̄e
 missis de beatitudinibz. nunc in specie
 de vnaquaqz beatitudine videamus.
Et primo de paupertate.

Capitulum XV. e

Prima beatitu

do est paup̄tas sp̄s. et p̄t̄ su
 mi p̄ abstinentia ab amore mūdi. i. ab
 amore carnaliū voluptatū ac diuitiaz
 et p̄prie excellentie. h̄c tria complecti
 tur amor mūdi. **U**n̄ d̄r sup̄ lucā. **P**au
 pes sunt qui nō querūt illecebrosa. **E**t
 sup̄ mathe. d̄r **P**aupes sp̄s sunt humi
 les deū timentes. **A**lia etiā glo. dicit.
Paupes sunt qui nihil h̄nt et oīa pos
 sident. **S**pecialiter t̄n paupes spiritu
 sunt p̄tempores mundi et huiles. **U**n̄
 paup̄tatis deuotio duas habet p̄es. s̄.
 rez abdicatōem et sp̄s p̄tritionē. **C**ō
 remptoribz vero rez t̄paliū p̄mittit̄
 regnum celozū quasi iure emptiōis.
Unde beatus bern̄. **P**auperibz p̄iter et
 martiribz regnum p̄mittit̄ celozū. **E**st
 etiam humiliū regnum celozū. iuxta il
 lud. **S**imite paruulos venire ad me. ta
 lium em̄ est regnum celozū **U**n̄ quilibet
 deuotus et p̄cipue religiosus dicitur
 virtute paupertatis et humilitatis seu

vilitatis diligere et sibi assumere et non abdicere si desiderat regnum celorum possidere. **U**n beatus aug. in persona saluatoris sic dicit. Venale habeo. quid domine. regnum celorum. quo emis. paupere regnum. dolore gaudium. labore requies. vilitate gloria. morte vita. **h**ec aug. Sed nota domine quod non omnis pauper seu humilitas accepta est deo sed solum illa que voluntarie propter amorem dei assumitur placita est illi. **U**n beatus bernardus. Non pauper virtus reputatur sed amor pauperum. Denique beati pauperes non rebo sed spiritu. **D**icit etiam de hoc crisostomus. Sunt multi humiles nolentes. rebus necessitate coacti. non est laus. **U**n illos dominus beatificat qui seipsum ex electione beatificant. ideo autem hic incipit radicatus euellere superbiam. quod hec fuit radix et fons malicie vniuersere terra quam ponit humilitatem velut quoddam stabile fundamentum. qua subiecta cum stabilitate alia superedificantur. hac autem destructa penitunt quecumque congregaueris bona. **h**ec crisostomus. Considerandum etiam quod aliqui sunt spiritu diuites aliqui vero de spiritu nihil habentes aliqui autem spiritu pauperes. **D**e quibus richardus de sancto victore sic dicit. Alii sunt spiritu diuites. alij quodammodo de spiritu nihil habentes. alij pauperes spiritu. Spiritu diuites sunt superbiens de spiritu. nihil habentes nimis pusillanimes. spiritu pauperes humiles. Superbiens faciunt non facienda perelatione. pusillanimes facienda pretermittunt per pusillanimitatem. humiles non facienda pretermittunt. et facienda faciunt per humilitatem. pauperes itaque spiritus nihil habentes defectiois nihil superfluitatis per viam regiam ducit ad beatitudinem supernam et hec de prima beatitudine.

De miritate

Ca. XVI.

Secunda beati

tudo est mititas que sequitur immediate paupertatem. quod non potest esse pauper et carere diuicijs nisi que mitis et mansuetus fuerit. **U**n beatus ambrosius. **C**um de posueris oem peccatum et exueris oem maliciam et simplicitate contentus fueris in opere malorum superest tibi morose temperem. quid tibi prodest tibi carere secularibus nisi fueris mitis. **D**ec ambrosius. **M**itis est ille est que mentis asperitas seu amaritudo non afficit. sed simplicitas fidei ad oem iniuriam patienter patiendam instruit. **U**n beatus augustinus. **M**ites sunt qui cedunt improbitatibus et non resistunt in malo sed vincunt in bono malo. **C**um igitur animus ex aliqua occasione ad iracundiam et moros fuerit necesse est. ut refrenet in se impatientie motum. ne brutem mansuetudinis et mititatis perdat. **A**d quod horatius beatus ambrosius. sic dicit. **M**itiga affectum. ut non irascaris aut certe iratus ne peccaueris. **P**ecclorum enim motum repare consilio nec minoris virtutis debet cohibere iracundiam quam oino non irasci. cum plerumque istud leuius hoc fortius estimet. **h**ec ambrosius. **S**ed notandum quod sunt nonnulli qui mites ac mansueti euidenter quod diu nihil aduersitatis patiuntur. cum vero aliqua occasio ad ueritatis illis occurrerit que longe patet a vera mansuetudine. eorum impatientia patefacit. **D**e talibus dicit beatus bernardus. **S**unt aliqui mites sed quod diu nihil agunt aut debent nisi per eorum arbitrio. patebit autem quod longe sint a vera mansuetudine si uel leuis occurrat occasio. **h**ec beatus bernardus. **D**iligenda uero est hec mansuetudinis uirtus. que in hoc multa bona operatur. **D**e cuius commendatione iohannes abbas montis sinai sic ait. **M**ititas est patientie firmamentum caritatis porta. confidentia in oratione. spiritus sancti locus. christi imitatio. angelorum appropinatio. demonum vinculum et contra amaritudinem scutum. in cordibus enim mititium requiescit dominus. anima uero turbans

perbata est sedes demonū. hec ioban
nes abbas. **S**z considerandū q̄ sunt nō
nulli ita mites vt nullā curā habere ve
lint d̄ cura ⁊ vita aliena. neminē quip
pe curāt de bono ammonere. neminē
de malo corripere ⁊ talis māfuerudo nō
est p̄mendabilis sed potius rephēnsibi
lis. **S**z rangit rich. de sc̄to victore sic
di. **M**ites sunt lenes ⁊ patientes. qui
neminem cedunt ⁊ improbis cedunt.
Sunt aut̄ quidā qui ita mites esse vo
lunt vt nihil curent de vita aliena. ne
minē de bono ammonēat. neminē de
malo corripiant. sed talis lenitas non
est multū laudāda qz patit̄ defectū vbi
deberet exercere virtutis effectū. **T**ales
igif̄ d̄nt esse mites vt neminē ledant.
mala illata patienter sustineāt ⁊ nō so
lum suā sed nec alienā negligant vitā
vt si opus fuerit ⁊ bonis ad meliora ex
hibeant exhortatōem ⁊ malis de malo
correptōem. **E**st em̄ modus in rebz qz
sicut homo nō d̄ esse nimie aspirantis
sic nec esse d̄ nimie lenitatis. vt inter
dextram ⁊ sinistra per discretā māfue
ritudinē ad beatitudinis pueniat terrā.
hec rich. **Q**ui igif̄ puenire desiderant
ad hereditatē celestē ⁊ ad terrā viuēti
um d̄nt mites esse ⁊ mansueti cor̄de vt
ipm̄ valeant possidere. **U**n̄ bea. augu.
Rixent̄ igif̄ immites ⁊ dimicent p re
bus t̄p̄alibz ⁊ terrenis sed beati mites
qm̄ ipsi possidebunt terrā. de qua euēl
li non p̄nt. illā inq̄ terrā de qua in ps̄
d̄. **P**ortio mea d̄ne sit in terra viuē
tiū. **S**ignat em̄ quandā stabilitatē he
reditatis p̄perue. vbi aīa per bonū af
fectum in loco suo requiescit sicut cor
pus in terra. ⁊ inde cibo suo alit̄ sicut
sanctorū. hec augustinus.

De luctu.

Capitulum XVII. E

Tercia beatitudo

Uest luctus que sequit̄ immedi
ate miritatē siue mansuetudinē qz mā
fuetus ⁊ mitis d̄ reuocare ante men
tis oculos pctā que fecit ⁊ p̄ illis luctū
habere. **A**d qd̄ h̄oꝝ ita beatus aug. sic di
cens. **C**ū hoc feceris vt sis paup̄ ⁊ mi
tis memento q̄ pctōꝝ es ⁊ lugeto pctā
tua. **U**nde sequit̄. beati qui lugent. **E**t
bene tercia beatitudo est pctā de sentitū
qz trinitas ē que pctā p̄donat. **L**uctus
aut̄ put sumit̄ p̄ beatitudine est gratia
vehementer dolendi de malo. qd̄ acci
dit vel de bono qd̄ deficit. **U**n̄ luctus ē
lugere p̄ peccato ⁊ odire pctā ita vt in
surgamus ad destructōem ipsius. **L**u
gere aut̄ de malo vt fugiamus ipm̄ in
q̄rum auertit ab amaro. sic lugere est
solius caritatis. **L**ugere vero de aliquo
sp̄uali est cuiuslibet caritatis vel virtutis.
quelibet em̄ virtus luget de suo con
trario. **E**t notandū q̄ quatuor
sunt sp̄s luctus. **P**rimus est luctus p̄
pp̄is peccatis. **D**e quo per ps̄ d̄. **E**ri
tus aquar̄ deduxerunt oculi mei qz nō
cust. le. tuā. **S**c̄d̄s luctus est p̄ alienis
pctis. **U**n̄ iher. ix. **Q**uis dabit capi
ti meo aquā ⁊ oculis meis fontē lacri
mar̄ ⁊ plorabo die ac nocte inter secti
onē filie ppli mei. **T**ercius est p̄ incola
tu p̄ntis miserie. **U**n̄ p̄lx̄ta d̄. **D**eu
mibi qz inco. me. plon. est. **Q**uartus
est p̄ delatōe patrie. **U**n̄ ps̄. **S**up̄ flui
na babiloīs illic sedimus ⁊ fleuimus
dū recordaremur syon. **S**ed p̄siderā
dū q̄ sunt nōnulli qui damna rez t̄pa
lium ⁊ mozem caroz̄ suoz̄ lugent. dā
naxero sp̄ualia ac detrimentū virtutū
lugere nō curant. **S**z qui p̄solari a do
mino desiderant necē est vt p̄ peccatis
suis luctū hēant. ⁊ p̄ defectu virtutū
placētū sibi assumant. **U**n̄ rich. de sc̄o
victo. **D**eu q̄ multi lugēt caros suos

J. j.

qui nequaquam lugent semetipsos quam multi lugent damna corporalia. qui lugere contemnunt damna spiritualia quam alique infirmat aut moritur lugent amici. qui autem peccant damnabiliter non lugent. **S**anctitas insana. o visio ceca. o vita mortua. **U**e istis qui non lugenda et parlugenda grauer lugent et grauer lugenda spiritualia. scilicet damna non lugent. **L**ugeamus igitur fratres. lugeamus amissionem bonorum operum. et fructum. lugeat corruptus amissionem virginalem integritatis lugeat maliciosus amissionem pietatis lugeat superbus amissionem humilitatis lugeat iracundus amissionem interne tranquillitatis. lugeat auarus amissionem largitatis. lugeat ebriosus amissionem sobrietatis. lugeat accidiosus amissionem spiritualis exultationis. lugeat inuidus amissionem caritatis. **B**eati namque qui lugent modo per penitentiam. quod consolabuntur per indulgentiam. deinde etiam per iusticiam. postremo autem per gloriam. **P**ossumus etiam dicere tria esse genera spiritualiter et fructuose coram oculis creatoris lugentium. alique namque lugent per indulgentiam culpe. alique lugent ex suauitate diuinitus sibi collata. alique ampliori feruore accessi lugent ex desiderio future glorie. **E**t in his omnibus beati sunt qui lugent quod si seminant in lacrimis in exultatione merent. abstergent enim deus omnem lacrimam ab oculis sanctorum suorum. et non erit amplius neque luctus neque clamor sed nec ullus dolor. quam prius transierunt. **D**ec richardus. **E**t notandum quod sunt nonnulli qui in luctu et lamento penitentiae non perseverant sed post gemitus habitos per peccata ad lenitates et scurrilia et alia in convenientia se tradunt. et per consolationem diuinam priuant se. **U**n de beatus bernardus. **L**uctus eorum qui perseverantiam non habent non merentur consolationem. alios inquit lugentes video. sed si de corde procederet luctus

non tam facile soluerent in risum. nunc autem cum habundantius ociosa et scurrilia verba profliant quam prius lacrimae. homo de his esse non arbitror quibus consolatio vana permittitur. quam quidem post illos tam facile consolatio admittitur aliena. hoc bernardus. **S**ed et hoc considerandum quod habendum luctum et gemitum per peccata et excessibus perpetratis multum valet. ut mortis horrorem et metum gehenne ardentis ante oculos habeat et ut etiam per tali luctu consolatio a domino repromissam accipiat. **E**t quod horat beatus bernardus. sic dicens. **I**n omnibus operibus memorare nouissima tua. mortis horrorem. iudicij tremendum visum. ardentis gehenne metum ab oculis tuis elongari nullatenus poteris. cogita peregrinationis tue miseriam. recogita annos tuos in amaritudine anime tue. et cogita humane vite pericula. cogita fragilitatem propriam. in homo cogitatione si perseveraueris. dico tibi parum fenueris. quicquid foris videtur esse molestum dum toto corde circa molestiam iterorum te occupaueris. sed nec paties dominus sine consolatione te esse. quam est pater miser cordiarum et deus totius consolationis et plebis omnino quod veritas. **M**atth. v. potest licet dicens. **B**eati qui lugent quam ipsi consolabuntur.

De esurie et siti iusticie.
Ca. XVIII.

Quarta beatitudo
est esuries et sitis iusticie. et se
quif immediate luctum. quod homo post lamenta penitentiae incipit iusticiam esurire et sitire. **U**n de beatus ambrosius. **P**ostquam te fleui vix peccata. esurire et sitire incipio iusticiam. **U**n et sequif beati qui esurire et sitiunt iusticiam. **E**suries deo iusticie et vehementer desiderium iusticie siue summi boni. **E**t notandum quod iusticia hic accipit generaliter per probitatem vel bonitatem seu

rectitudine vite. Quanto aut magis quis esuriat iusticie h3. tanto maiorem leticia h3 opandi iusticia. Amatoribus naq; veri boni no est satis q iusti sunt. sed sp fitiunt opus iusticie. et reddere vnicuiq; qd suu est. viz deo. sibi et pri/ mis. naz ppter esuriam et fitim iusticie multi sci mortui sunt mundo et mortui sunt corpale qz p illa iusticia morti se tradiderunt. Esurienda igit iusticia e vt thesaurus altissimis preualens. Unde ecci. xix. Bone thesaur tuum in pceptis altissimi. et pderit tibi magis q; aur. Alios naq; thesauros relinquit homo cu morit. sed hunc thesaurum viz iusticia etiam post morte se cu defert. Un in apoca. dz. Opa em illoz sequunt illos. Sed pferandū est q hoies esuriunt et fitiunt diuersimode. alij malu. alij bonu. alij aurum et argentu. alij possessiones innuēras. alij honores et seculi voluptates q oino sariare non pnt. sola aut est iusticia que pducit ad gloria. vbi satietas eterna possidebit. Un rich. de sero viro. sup illo verbo. Beati qui esuriunt et fitiunt iusticia. sic ait. Des hoies esuriunt et fitiunt sed diuersimode. alij naq; esuriunt et fitiunt malu. alij bonum. alij aur et argentu vel vestes preciosas predia vineas et possessiones innumeras. ista tm oia bona sunt in se. sed in hoc quodammodo mala esse dicunt q a malis male esuriunt et fitiunt. sic et dominus iniquu dixit mamona. i. diuitias. non q res diuitiarum essent iniqua. s; per iniquitate acquisite. Alj esuriunt et fitiunt prates et honores. alj voluptates. alj saluatores in foro et vocari ab hoib; rabbi desiderant. sed tales non pnt saturari. totus em mundus no sufficit hoim. dñs ho i sufficit. qui dñs est mundi. no em implet oculus visu nec auris implet auditu. nec i ceteris sen

sibi pt homo saturari ex eoz delectato nib; Qd rex dd benepfideravit qui q; uis hret ad comedendu et bibendu no solu ad necitate sed etiaz fivellet ad supfluitate cu dixit. Satiabor cu apparuerit glia eius. Igit esuriemus et fitiamus no terrena sed iusticia. qz p esuriam et fitim iusticie puenimus ad saturitatem eterne glorie. hxc richar.

De misericordia.

Capitulum XIX. R

Quinta beatitudine est misericordia. et sequit immediate iusticia. Un dicit quedā glo. q misericordia et iusticia ita pincta sunt. vt altera ab altera tempari debeat. iusticia em sine misericordia crudelitas est. misericordia vero sine iusticia dissolutio. Unde post iusticia dñs psequit dicit. Beati misericordes qm ipsi misericordiam psequunt. Et notandū q misericordia est virtus per qua animus sub calamitate afflictioz mouet. Scdm da. Misericordia est tristitia in alienis malis. Un illi misericordes dicunt. qui de malo alterius quasi de suo dolent. De hoc cremitius. Misericors dz quasi miseruz hñs cor. qz alterius miseria quasi sua reputat. et de malo alteri quasi de suo dololet. hxc remi. Debet ergo vnusquisq; fidelis cui superunt res tempales opus mte in pauperes exercere elemosinam largiendo. vt per hoc deum creatorem omnium ad miserandum sibi debitorem faciat. qz qd pauperibus tribuit in gazophilaciū xpi mittit et in manu dimittur. Unde beatus aug. Dicit tibi xps. Da mihi de eo quod dedi tibi. de meo quero et mihi no donas. da et redde. habuisti me largitorem. facito et me debitorem. hxc aug. Item dr. Manus pauperum sunt gazophilaciū xpi. Unde qd in manus pauperum ponit in gazophilaciū xpi mittit. imo qd plus e in

manus dei ponitur. et iam auferri non potest ei qui dedit cum non sit qui de manu eius possit eruere. lxx aug. **S**icut aliquis religiosus est vel pauper qui non habet unde tribuat necessitate patienti. debet tamen facere quod in se est videlicet compassionem erga proximos. miseriam patientibus exhibendo quod nonnunquam maioris est meriti ex corde proximo participare quam terrenam substantiam eidem tribuere. Unde dicit beatus gregorius. Exteriora largiens rem extra se metipsum probat. quod autem fletum et compassionem tribuit proximo. ei etiam aliquid de seipso dedit. lxx gre. **Q**ui ergo misericordiam a dominis sequi desiderat ipse opus pietatis et misericordie proximo impendere studeat. Unde richardus. **B**eati misericordes quam ipsi misericordiam consequentur. **S**i ergo vis misericordiam accipere exhibe misericordiam. dimitte inquit et dimittemini. secundum enim mensuram qua mensi fueritis remetietur vobis. **B**eati quoque misericordes. qui alijs in misericordijs suis assistunt et eos secundum possibilitatem suam defendunt et protegunt.

De mundicia cordis.

Ca. .XX. I

Sexta beatitudo est mundicia cordis et sequitur immediate misericordiam. quod qui opera misericordie exercet. nisi hoc mundo et simplici corde fecerit. mercede eterna se privat. Unde beatus ambrosius. **Q**ui misericordiam differt misericordiam amittit. nisi mundo corde mereatur. nam si iactantiam querit. nullus est fructus. Unde sequitur. **B**eati mundo corde. **M**undicia vero cordis est integritas vtriusque hominis. diuini amoris intuitu seruata. qua clarificatur cor et mundatur ad videndum deum et ardentissime diligendum. Unde raba. super illo verbo **B**eati mundo corde sic ait. **A**udi corde sunt. quos non arguit ulla conscientia peccati. Unde mundus deus mundus

de corde respicitur. et templum dei non potest esse pollutum. deum enim mundi corde videntur hic per gratiam in emigrare. in futuro autem facie ad faciem. lxx raba. **N**ecessario est ergo qui deum videre desiderat ut oculos cordis ab omni squalore peccati tergant. Unde leo papa. **P**lenam deum veri luminis sordens acies videre non poterit. et quod erit iocunditas mentibus mundis. hoc erit pena maculosis. **D**eclinent ergo terrenarum caliginem vantarum. et ab omni squalore iniquitatis interioribus oculis tergantur ut serenius intuitus tanta dei visione pascantur. lxx leo papa. **Q**uanto magis unusquisque a malis operibus se abstraxerit et iustitiam dilexerit ac bona opera fecerit. tanto amplius secundum possibilitatem humanarum mentium oculis videbitur. **D**e hoc crisostomus. sic dicit. **Q**ui omnem iustitiam facit et cogitat. mente sua deum videt. quam iustitia figura dei est. **U**is enim iustitia est. secundum ergo quod aliquis corripuerit se a malis et fecerit bona. secundum hoc videt deum. aut pariter aut amplius aut interdum aut semper secundum possibilitatem humanam. in seculo autem illo tantum de corde deum videbunt non in speculo sed facie ad faciem. lxx crisostomus. **U**nde minus ergo nos non solum ab operibus prauis. verum etiam a cogitationibus immundis ut deum videre mereamur in celiis. **Q**uia secundum quod dicit richardus. de sancto viatore. **A**udi sunt illi corde. qui nec polluuntur pollutione inuicilis cogitationis. nec luto fedantur prauae delectationis. **A**udi corde sunt. quos nec tergit nebula terre ignorantie. nec corrumpit ardor fidei cupiditatis. **A**udemus ergo corda nostra ab omni ignorantia per inquisitionem veritatis. et ab omni praua cupiditatis per amorem virtutis. ut mereamur deum videre in gloria regni celestis. lxx richardus.

De pace.

Capitulum XXI.

et

Septima beatitudo

do est pax. que sequitur immedi-
ate post mundiciam cordis. q2 purgato
corde ab omnibus passionibus vitiorum et
carnalium delectationum ac immundarum
affectuum incipit homo pacem interiorum
et tranquillitatem mentis possidere
Uñ beatus ambrosius. Cum interiora tua
vacua feceris ab omni labe peccati. ne
dissentones prentonesque ex affectu tuo
pdeant. a te pacem incipis ac si pacem
alios feras. Uñ sequitur. beati pacifici.
Et notandum quod pax est status virtutis
in quo est delectatio in deo sine tradi-
tione carnis. mundi. et dyaboli. De
hac pace dicit Leo papa. Vera pax est a
deivoluntate non diuidi. et in his que
solius dei sunt delectari. Pacifici autem
in iero. bene dicuntur illi qui puri sunt
in corde suo. deinde inter fratres dissiden-
tes faciunt pacem. Quid enim predest alius
per te pacificari cum in tua anima sint bella
vitiolorum. hxc ihero. Et sciendum quod pacifi-
cis magis attribuit esse filios dei quod ce-
teris. q2 licet maxima maxime assimilet
hominem deo quantum ad opera exteriora.
tamen quantum ad interiora magis assimi-
lat deo pax. Uñ hilarius. Pacificorum
beatitudo adoptionis est merces. et ideo
dicitur quod filii dei vocabuntur. Parens enim
omnis deus vnus est. neque enim transire
aliter in nuncupationem familie eius li-
cebit nisi fraternam inuicem pace viuam
mus. hxc hilarius. Et sicut dei filii vocan-
tur qui pacem diligunt. sic vocantur fi-
lii dyaboli qui discordiam querunt. Uñ
beatus gregorius. Sicut vocantur filii dei qui
pacem faciunt. ita peul dubio sathane
filii sunt qui pacis discordiam confundunt.
Qui vult ergo christum suscipere in sui cor-
dis hospitium pacem diligat. et inuidiam

que pacis inimica est a se repellat. q2 si-
cut in cordibus pacificis christus requiesce-
re cupit. sic inuidiosos et inquietos omnibus
modis execrat. De talibus etiam pacifi-
cis et inuidiosis abbas effrem sic dicit. Qui
amplectitur pacem in mentis sue hospio
mansione prepat christo. q2 christus pax est et
in pace quiescere cupit. vix autem inui-
dus omnibus modis execrat. Vir pacifi-
cus in tranquillitate est spiritus. inuidus autem
similis est navi cum iactat fluctibus. ho-
mo pacificus securam possidet mentem. in-
uidus autem in pruritione est spiritus. Qui se-
crat pacem tutus est vndique ac munitus
inuidus ut lupus rapax insamit. homo pa-
cificus est quasi vitis dans fructum copiosum
se. inuidi autem opus in egestate et mise-
ria detinet. Et quantum pacificus gau-
dens in domino letatur. tantum inuidens rabe-
scens ad nihilum redigitur. Ex abundantia
leticie pacificus homo dinoscitur ex vul-
tu madido furore pleno inuidus mon-
stratur. Pacificus homo portum angelorum
merebit. inuidus autem princeps demonum
efficit. Et sicut pax secreta mentis illu-
minat. ita inuidia occulta cordis obce-
cat. pax enim effugit et prurbit omnem dis-
cordiam. inuidia autem iracundiam cumulat.
Secretare ergo filii desiderabile nomen
pacis ut fructus pacis acquirere possis.
et execrare inuidiam ne malorum fructibus
replearis. hxc effrem abbas. Quisquis
ergo desiderat esse de numero filiorum
dei necesse est ut pervitiolorum ac malorum cogi-
tationum expulsionem cordis pacem ac tran-
quillitatem in se preseruet et custodiat. ac
proximis suis sibi aduersantibus se paci-
ficum et benignum exhibeat ut hereditatem fi-
liis dei promissam possidere valeat. De
hominibus pacificis richardus de scovicto. sic
dicit. Pacifici sunt qui in semetipsis pacem
facere et custodire volunt. quovis aduer-
santia subiungant. adutes erigunt. et quic-
quid in se puerse cogitationis locutionis
J. iij.

liter factam ad misericordiam eternā per cordis mundiciā ad deivisionem per pacem ad dei filiatōez. per pñtem persecutōnem ad eternā celestis regni tranquillitatē. Beati ergo qui persecutōnem patiunt ppter iusticiam qm̄ ipsoꝝ est regnuz celoz. lxx richar. de scō victo. An̄ octo sunt beatitudines quārum ad essentiā vt supradictuz est. sed tm̄ septem quantū ad distinctōez grauiū. qm̄ supra pacē non est virtus alia. Dicit etiā beatus aug. Pax est finis et summatio omniū virtutuz. Octava etiam redire dicit ad caput duobus modis. Primo qz idem premiū sibi promittit qd̄ prime beatitudini. s. regnuz celoz. Secdo qz omnes pbat ab vltima vsqz ad primam vtz vere sint. Unde dicit beatus grego. Qualis vnusqz qz apud se lateat illata pumelia. pbat **P** Et notandū qz habitus virtutum cardinaliuz principaliter disponunt ad exercitium vite actiue. Habitus vero donoz disponunt maxime ad actus vite prelatiue. habitus autē beatitudinū disponunt ad pfectōnem vtriusqz. Ex his igit colligere possumus qz beatitudines habent efficaciaz ad mundandū et purgandū cor hōis. vt eo pfectius ad premia beatis repro- missa valeat peruenire. Sed et hoc pserandū qz beatitudines pgruunt operationibz septiformis gte spūs sancti. Qd̄ affirmat beatus augu. sic dicens. His enim septē gradibz pgruit septiformis operatio spūs sancti. quam ysa- ias describit. sed ille a summo. hic ab ymo. qz ibi vocet filius dei ad yma de- scensus. hic homo de ymis ad simi- litudinē dei ascensus. In his prima est timor qui pgruit humilibz. de qui- bus dicit beati pauperes spūs. i. non alta sapientes sed timētes. Secunda pie- tas que puenit mitibus. qui enim pie-

querit deus honorat. non repulendū non resistit. quod est mite fieri. Tercia est scientia que puenit lugentibus qui didicerūt quibz malis nūc vincti sint. que quasi bona petierunt. Quarta est fortitudo que puenit esurientibz et siti- entibz. qz desiderantes gaudium terre- ris bonis laborant fortiter a terrenis cupientes auerti. Quinta est p̄silium. quod puenit misericordibz. qz vnicuz remediū est de tātis malis etui dimit- tere alijs et dare. Sexta est intellectus. que puenit mundis corde qui purgato oculo possunt videre qd̄ oculus nō vi- dit. et. Septima est sapia que puenit pacificis in quibz nullus motus est re- bellis sed obtempat se spūs sancto. lxx aug. Et lxx de beatitudinibz.

Filius.

Habita iam informatōne de beati- tudinibz. nunc de septem sacra- mentis et maxime de sacramento euca- ristie cupio et desidero a te o pater eto- ceri.

Ca. XXIII. Pater

Sire debes qd̄ facta noue legis sunt. vij. s. m̄ diuersitatē hōim in eccia exstrū. Pri- mū est intrantiū. s. baptisimus. secundum pugnantiū. s. p̄firmatio. tertium vires resumentū vt eucaristia. quartū resurgentium vt penitentia. quintū ex- euntiū vt extrema vinctio. sextum mi- nistrantiū vt ordo. septimū nouos mi- lites introducentiū vt matrimonium. Hec sacramenta legis gratie xp̄us in- stituit tanqz noue legis latoꝝ. In q̄uo- cauē ad p̄mia. dedit p̄cepta. institu- it facta. xp̄s em̄ est verbū patris. Et cū ipse sit summe virtutis. summe verita- tis et summe bonitatis. rōe bonitatis p̄misit premia beatificantiā. rōe veri- tatis dedit p̄cepta dirigentia. ratōe

J. iij.

virtutis instituit sacramenta adiuan-
tia. ut sic p̄ facta reparet̄ et p̄ implēda
p̄cepta pueniat̄ ad p̄mia. Instituit aut̄
x̄p̄s facta in v̄bis et elemētis ut ait au-
gust. Accedit inquit v̄bū ad elemētū
et fit factū Sacramētū v̄o ut ait idē
aug. Est inuisibilis gratie visibilis for-
ma. Et notandū q̄ effectus factōz no-
ue legis est multiplex. Primo a pctō
mundat̄. sc̄do in bono p̄firmat̄. tercio
corp̄i m̄stico incorp̄ant. quarto iustifi-
cant. quinto ad futuraz vitā p̄parant.
sexto erudiendo illuminat̄. septimo a
malo p̄seruat̄. ista patēt in sacramētis
p̄ ordinē. naz primū op̄a baptismus
secundū p̄firmatio. terciū eucharistia
quartū penitētia. quintū extrema
unctio. sextū ordo. septimū matrimo-
nium. Considerandū etiā q̄ hęc sacra-
menta disponunt ad septē v̄tutes habē-
ndas. et ordinant̄ p̄tra triplicē cul-
pam. et p̄tra quadruplicem penā. De
hoc thomas de aq̄no sic d̄t. Numerus
sacramētōz p̄t accipi p̄ quandā adap-
tationē ad v̄tutes et ad defectus culpa-
rum et penalitatū. Sic q̄ fidei respon-
det baptismus. et ordinat̄ p̄tra culpā
originalē. Spei extremā unctio. et or-
dinat̄ p̄tra culpam venialem. Caritati
eucharistia et ordinat̄ p̄tra malicie pe-
nalitatez. Prudentie ordo. et ordinat̄
p̄tra ignorantiam. Iusticie p̄mia et or-
dinat̄ p̄tra peccatū mortale. Temperan-
tie matrimoniū et ordinat̄ p̄tra p̄cupis-
cētiā. Fortitudinē p̄firmatio. et ordina-
tur p̄tra infirmitatē. hęc thomas. Sed
et hoc notandū q̄ introitus ad regnū
celoz clausus fuit. p̄pter p̄uaricatōez
primi hoīs. sed p̄ x̄pi passiones celum
iterum fuit resecratum. nūc vero pctm̄
originale vel actuale multis manet
clausum et ideo sacramenta sunt neces-
saria et clauēs ecclesie. per que tollunt̄
peccata. que impediunt introitū regni

celestis. Quod affirmat thomas de a-
quino sic dicens. **R** Sciendum
q̄ ostium celi quantum est de se semp̄
est apertum. sed alicui clausum dicit̄
p̄pter impedimentum intrandi. quod
in ipso est. impedimentum aut̄ totius
hūane nature ex peccato primi homi-
nis p̄secutum p̄ passionem secundi ho-
minis amotum est. Et ideo iohannes
post passionē vidit in celo hostiū aper-
tum sed adhuc quotidie alicui manet
clausum p̄pter peccatum originale qd̄
p̄trahit vel actuale qd̄ p̄mittit et p̄pter
hoc indigemus sacramentis et clauibz
ecclesie. hęc thomas. Unde sciendum
q̄ septem ecclesie sacramenta septem
remedia sunt. per que homo quodam
modo creaturā regenerat̄ fouet et nut̄-
trit. inter que tamen quodam excellē-
tiori modo diuini amoris radius ac
celestis gratie quidam fluminis deuot̄
tas animas feliciter incendens et sua-
uiter inebrians de sacramento eucha-
ristie noscitur peculiariter emanare.
nam inter omnia indicia amoris nihil
est quod a deo totum sibi rapiat animū
diligentis sicut dilecti desiderata p̄-
tia. que ceteris oibz antefertur. Unde
eucharistia est sacramentum caritatis
tā diuine q̄ nostre qz deus in hoc factō
magne dilectionis nonne signū ostēdit
et nostre dilectionis affectum p̄ idem
sacramentū sp̄ualiter et specialiter er-
ga se inflammat. Et notandū super
oīa ac p̄supponendū est certissimē vera-
citer et sine omni dubitatione q̄ in hoc
factō p̄tinet v̄p̄ corpus x̄pi deus et ho-
mo cū corpore et aīa in carne et sanguine
sicut tunc p̄d̄t ex v̄tero virgimis et in
cruce p̄pēdit ac se tet̄ ad dexterā p̄is.
hoc affirmat beatus augu. sic dicens.
Hoc accipite in pane quod p̄pendit
in cruce. Et hoc accipite in calice quod
effusum est de christi latere. in ipsa

carne hic ambulavit. et ipse carnes ad manducandum nobis ad salutem dedit. Idem sentit beatus ambrosius. sic dicens. Panem istum quem sumimus in misterio. ubi quod illum intelligo qui manu sancti spiritus formatus est in utero virginis et igne passionis decoctus in ara crucis. panis enim angelorum factus est cibus hominum. Dicit etiam de hoc damascenus. quod in altari videtur species est panis et vini. quod autem sub specie illa credimus esse corpus et sanguis christi quod in ara pendit et quod fluxit de latere filii hominis. hoc damascenus.

Considerandum etiam quod sub specie panis est corpus christi per conversionem et sanguis per conjunctionem. Ita enim quatuor non possunt dividi nec ab invicem separari. Eodem modo dicendum est de sanguine. et sub utraque specie christi totus continetur. Unde thomas de aquino. **F**acta consecratione panis ibi est corpus christi ex vi sacramenti et sanguis ex reali conjunctione. sed postmodum per vini consecrationem fit ibi converso sanguis ex vi sacramenti. corpus autem christi ex reali conjunctione. ita quod totus christus est sub utraque specie. hoc thomas. propter inseparabilitatem sanguinis a glorioso corpore christi secundum albertum.

Sed et hoc notandum quod convenit deo esse ubique simpliciter et proprie. Creature vero convenit esse in uno loco tantum. Corpus christi medio se habet. Cum enim sit creatura non debet coequari creatori in eo quod fit ubique. cum vero sit unitum divinitati debet in hoc excellere alia corpora. ut simul et semel in locis pluribus possit esse. scilicet sub isto sacramento. Unde quilibet fidelis et maxime qui es religiosus cur ad reverendum altare accedis facere dei tui corpus et sanguinem fidei oculis respice sic vis ut certissime et sine omni hesitatione toto corde credas et ore profitearis. scilicet quod illa hostia consecrata sit verus dei filii

us ex virgine natus. qui mortuus est et resurrexit inter vivos et mortuos. ut sis de numero illorum qui sunt veri iudei non in lege sed spiritu. non secundum carnem sed secundum permissionem. induitur professione cordis et oris sicut vestimento. ut omnia interiora tua eum esse dominum profiteantur. Deinde cum reverentia debita et honore precipuo occurrere deo tuo et devotione quamdam humiliter mirare quod tantus dominus ad tantillum servum. et tanta maiestas ad miserrimum vermiculum et ad vilem peccatorem dignatur venire et dicere cum metu et reverentia. Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum. sed permissus de tanta pietate tua et clementia accedo infirmus ad medicum vite. sitiens ad fontes misericordie. egenus ad dominum celi et terre. ovis ad pastorem. figmentum ad suum factorem. creatura ad suum creatorem. desolatus ad piissimum consolatorem et liberatorem.

Postea ardentissimo desiderio manu cordis haustu interiori tantum preclaram christi suscipere corpus eius preciosa dulcissima quam plurimum delectatus. Ut autem tam excellentis boni vis faciem corporis christi unusquisque sacerdos in salutem anime et corporis sui offerre et suscipere valeat necesse est ut ad sumendum illud per contritionem et cordis devotionem se prepararet et aptet.

Unde dicit hugo. Triplex est genus sacrificii. Unum divini corporis. alter contritionis cordis. tertium mortificatione carnis. Oportet precedere sacrificium humilitatis in mente. et afflictionis in carne. ut habeas devotionem in divini corporis consecratione. hoc hugo. Vultum namque vestis salutaris hostia ad delenda peccata si fuerit cum cordis contritione vel lacrimarum effusione oblata. Unde beatus gregorius. Singulariter namque ad absolutionem nostram oblata cum lacrimis et benignitate mentis sacri altaris hostia suffragatur. quia is qui in se resurgens

a mortuis iam non morit. adhuc per
hanc in suo misterio, p nobis itez pa
rif. nā quociens ei hostiam sue passio
nis offerimus. totiens nobis ad abso
lutōem nāz passionē illius repamus
lauare g lacrimis maculas pctōz. ele
mosinis tergite. sacris hostijs expiare
Hec gre. Debet g quilibet sacerdos in
quocūq; gradu vel religione existat cū
timore et reuerentia ad tm̄ misterium
huius sacramenti celebrandū et sumē
dū accedere. vt p hoc salutē psequi va
leat aīe sue **Ad** qd̄ horat̄ beatus augu.
sic dicens **A**nimaduertite vos sacerdo
tes cū quanta puritate timore et reue
rentia debeat̄ accedere ad illud sacri
ficium. ad qd̄ xps̄ accessurus pati vo
lens sanguinem sudauit. in quo sacri
ficio ip̄e sacerdos est et sacrificiū mira
biliter et ineffabiliter. **Hec augu.** Et no
tandum qd̄ potestas sacerdotū et digni
tas valde excellens est. nā fm̄ beatum
berñ. **C**redimus qd̄ nō est potestas possi
deum sicut potestas v̄a. **O** vos sacerdo
tes a deo vobis p̄cessa est **O** inquit ve
nerāda sacerdotū dignitas intra quo
rū manus velut in vtero marie dei filii
us incarnat̄ qd̄ p vos pater et filius et
spū sanctus mirabiliter operat̄. **S**up
hoc taz insigni p̄uilegio vestro super
celū. terra mirat̄. horret infernus. con
tremiscit diabolus. veref homo. vene
rat̄ angelica creatura. qd̄ vno eodēq;
momento deus ip̄e qui p̄fidet in celo
in manib; v̄is est in sacrificio. **O** ve
nerabiliū sanctitudo manū. **O** felice
exercitiū. **O** vere mūdi gaudium. vbi
yma summis p̄iugunt. cū xps̄ tractat
xpm̄. s. sacerdos dei filium cuius deli
cie sunt esse cū filijs hoīm. **Hec berñ.** Ex
quib; colligit̄ quantā dignitatē deus
p̄tulit sacerdotib;. quā etiaz tangit
idem beatus berñ. sic dicens. **O** quan
tam dignitatē p̄tulit deus sacerdotib;

quanta est p̄rogatiua sacerdotalis ordi
nibus. p̄tulit em̄ eos regib; oib; et p̄i
cipib; terre p̄tulit ordinē hunc sacer
dotalē oib; hoīb; .imo vt altius lo
quat̄ p̄tulit eū angelis archangelis
thronis dñationib; oib; q; angelicis
ordinib;. **Hec berñ.** **N**ec nimirum qd̄ sa
cerdos cū sit homo et creatura creatorē
suū quodāmodo creat. qñ officium misse
pagit et celebrat. **U**n̄ idē d̄t ille qui cre
auit me dedit mibi creare se. qui crea
uit me sine me creat̄ mediante me. **Hec**
berñ. **C**um igit̄ tam magne dignitatis
et excellētie sit ordo sacerdotalis si ip̄s
ordinē sacerdotes officiū misse sacro
sanctum celebrando mō debito et con
gruo executi fuerit. **S**ic viceuerfa ma
gni criminis est et de decoris si quod ab
sit sacerdos indigne tractat corpus no
stri saluatoris **Q**uod clarius tangit be
atus berñ. sic dicens. **O** sacerdos os
tuum quotidie efficitur sepulcrum xpi
quō ergo ex ore tuo egredif̄ falsitas. p
quod ingredif̄ veritas. quomodo ocu
li tui respiciunt vanitatem. qui respici
unt veritatem. quare manus tue ad
illicita extendunt. que tenent tenentē
oīa. quomodo te ingurgitas ebrietate.
qui semp̄ plenus esse debes sobrietate.
Hec berñ. **S**ed quod peius est sunt peb
doloꝝ nōnulli sacerdotes. qui postposi
to timore se tradunt incontinētie et lu
xurie. et tamen p̄sumunt ad xpi men
sam accedere eiusq; sanctū corpus pol
lutis manib; tractare ac immūdo sume
re. **A**udiant hi quid de eis narrat bea
tus aug. sic dicēs **S**i sacerdotib; v̄as
fuerit incontinētie et libidinis iuxta fi
liū v̄ginis statuet in altari ydolū vene
ris. et cū p̄fert verba canonis os eius
plenus est amaritudine et dolo et q̄uis
oret cum labijs. tamen expuit in faci
em saluatoris et cum p̄sumit sumere
dñicū corp; i os pollutū melius ei cēt

et minus peccaret si illud proijceret in
 lutum. hec aug. Et beatus bern. de eodē
 sic ait. Turpissimū est manus deo di-
 catas et sacro crismate consecratis pudē-
 dis ingerere mulierem et post hoc corpus
 dñi sanctissimū euz eis tangere. **Q**uod
 temerariū. quod ne phandū est pollutis
 manibz filiū tractare dignis. et immū-
 dis osculari labijs et ore sordido sume-
 re. **Q**uemēs nō rapit ad excessum. quō-
 oculus nō erubescit. cuius auditus nō
 reueret. ubi mundi salus pñcipit in ster-
 quiliniū. in os videlicet indigne sumen-
 tis. **T**ales sacerdotes indigne corpus
 dñi tractantes et sumentes magis deli-
 quant quā hi qui eū crucifixerunt in ter-
 ris. quod illi semel eū crucifixerunt. Illi
 vero quantū in eis est quotidie crucifi-
 gunt. **U**nde itez beatus aug. in psona
 dñi dicit. **P**eccator tu sacerdos indi-
 gne tu me amplius affligere noli pec-
 catis tuis. plus enim me ledit vulnus
 peccati tui quā vulnus lateris mei. **X**
Item idē. **M**agis delinquunt qui ias
 regnantē in celis detrahunt. scilicet indig-
 ne tractantes et sumentes corpus xpi.
 quod qui crucifixerunt eū ambulantes in
 terris. nō quasi crucifixoze. sed qua-
 si tranti sacramenti indigni pfectoze. et
 presumptuosi pceptoze. quod illi se-
 mel crucifixerunt. isti vero quātum in
 eis est eū quotidie crucifigūt indigne
 tractantes et sumentes. **E**t beatus am-
 bro. **Q**ui indigne sumunt corpus xpi
 idem est ac si interficiant. hec ambros.
Non solū aut qui in sacris ordinibus
 sunt pstituti. verū etiam oēs fideles dñt
 magnam diligentiam et studiū adhibere
 ne vnū quod indigne et maxime in peccatis
 mortalibz accedant ad sacrosacm xpi
 corporis sacm. quod tales per hñōi in-
 dignā sumptōem totā trinitatē inhō-
 rant. **U**n̄ beatus amb. **H**oc pollutus
 ois in cor accipiat quod nō solū corpus

xpi impie lacerat. sed totam trinitatē
 coadunatā corpi atrociter inhonorat.
Et ut dicit beatus bern. **D**e hōi illi cui pp-
 ter pctā sua salus mundi iudicium est.
 cui vita mors est. cui absolutio damna-
 tio est. cui grā ira est. cui calix ppiciati
 omis vas est indignatōis. hec ber. **N**ā
 qui indigne corpus et sanguinē sump-
 serit iudiciū sibi māducat et bibit. **U**n̄
 cassia. **Q**ui carnalibz oblectatus quod
 tidie voluptaribz fuerit et dulcedie. ip-
 sumqz cibū sumpserit scē eucaristie in
 damnatōem sibi et iudiciū sumit pena-
 litatis eterne. nec mirū. quod ut dicit beatus
 aug. **C**ristū pculcat qui libere peccat. et
 qui eum absqz timore indigne percipit.
Talis aut homo pnt dicit hilarius de
 um ad vindictā pccat. sanctosa se fu-
 gat. hostē suū letificat. suam vitā ab-
 breuiat. corpus xpi indigne lacerat et
 manducat. hec hila. **N**on solū aut hec
 mala sed etiā alia quā plurima indigne
 accedēs ad sacm corporis xpi incurrit.
Indigna namqz cōiō hōiem peccatis
 illaqueat. damnatōem pccat. pñm
 scandalizat. mentē execat. temptatō-
 ni subiugat. deū iritat. vitā tempalez
 breuiat. gratuitis et eternis bonis spoli-
 at. **D**e his dicit per singula in ps. **F**iat
 mensa eoz coram ipsis in laqueuz. ec-
 ce pñmū. et in retributiones. ecce sex-
 cundum. et in scandalum. ecce terciū
Obscurent oculi eoz ne videant. ecce
 quartum. et dorsum eoz semp incurua
 ecce quintum. **E**ffunde super eos iram
 tuam. ecce sextum. **F**iat habitatio eoz
 deserta. ecce septimū. **E**t in tabernacu-
 lis eoz non sit qui inhabitet. ecce octa-
 uū. **C**um ergo tot mala indigne tractā-
 tes vel sumentes corpus dñi incurrit.
 necesse est s̄m ap̄lm ut vnusquisqz se p-
 bet et examinet qualiter ad illud terri-
 ficum sacrificium digne accedat.

Filius.

Adito igitur piculo indagine tractantium ac percipientium corpus dominicum. nunc de fructu et utilitate quam assequuntur hi qui in statu gratie illud sacrosanctum corpus christi percipiunt cupio informari.

Ca. .XXIII. **A**

Hoc precipue sci

re debes quod anima nullam salutem assequi poterit sine huius salutiferi cibi christi corporis viz digna sumptione. Teste remigio qui dicit nulla est nobis salus corporis et anime absque carnis et sanguinis susceptioe. in hoc enim sacramento ut dicit richardus de sancto victore. tota salus consistit fidelis anime. quod omnem gratiam quam habet homo. mediante christi sacramento illi tribuitur. Unde dicitur. De donum celestis gratie sancta eucharistia tribuitur mediante. Unde notandum quod dominus noster declarare volens magnam caritatem quam erga nos habet non solum ad videndum sed etiam ad palpandum et comedendum seipsum nobis tribuit. Unde crisostomus. Hoc fecit christus docens nos ad maius amicitie sedus suamque caritatem declarans erga nos. prestans se non solum videri desiderantibus sed et palpanti comedere et amplecti. hec crisostomus. Tractare autem et manducare corpus christi est vitam eternam habere. Unde ipse dominus dicit panis quem ego dabo. caro mea est pro mundi vita. Et bene dicitur vita. sicut enim vita naturalis est in membris eo quod vniuntur capiti a quo recipiunt in fluentiam sensus et motus. sic in fidelibus qui sunt membra christi vita spiritualis conseruat eo quod vniuntur capiti christo per hoc amoris sacramentum. Bene autem dicit mundum quod alia sacramenta solum perficiunt ipsi recipienti. solus enim baptisatus recipit gratiam baptismalem et non alij. Sacramentum autem eucharistie non solum

perficit sacerdoti sumenti sed etiam toti ecclesie etiam illis qui sunt in purgatorio. Et ratio est quod eucharistia non est tantum sacramentum sed et ecclesie sacrificium in quantum pertinet christum passum. Et ideo dum offertur ab ipso sacerdote perficitur omnibus christi fidelibus. si autem sumatur alio modo sicut a layco tunc solum perficitur sumenti. quod officium eius est non offerre sacrificium sed tantum sumere sacramentum. Sequitur. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem habet vitam eternam. post hanc vitam. aut potest dici habere vitam eternam etiam in presentia. sicut enim cibum corporalis non solum nutrit et conseruat vitam. sed deducit etiam ad perfectam quietatem sicut visus sacramenti perducit hominem ad gratie summationem que est gloria eterna. Et hoc est quod dicitur. Qui manducat meam carnem non tantum sacramentaliter sed etiam spiritualiter percipiens effectum sacramenti habet vitam eternam quod habet deus inhabitantem qui est vita eterna. Ad hoc etiam in presentia vita parua est hec mensa cum in illa sumatur hec eucharistia. que quidem liberat a malo ac conseruat in bono. delet venialia cauet mortalia. huius etiam virtute sacramenti vniuersae virtutes augetur. et omnium gratiarum fructus exuberant. **U**bi sciendum quod eucharistia sacramentum est vniuersum quod per eius susceptionem omnes efficiuntur vni in christo. Et ideo bene spiritualis manducatio vocatur communio per ipsam namque sanctam communionem quasi membra incorporamur christo. Unde dicit damascenus. Propterea communicamus ad inuicem per ipsam christum. et percipimus carnem et veritatem quod ex vno pane assumimus omnes vnum corpus et vnum sanguinem et membra generamur incorporati christo. hec damascenus. Unde primus et principalis eius effectus eius iam

vntū corpi cristi mystico p caritatē
 magis vnire. magis at vnire est tripli
 citer. quia aut quis vnitur maiori vin
 culo vt ille magis qui habet maiore ca
 ritatem aut qz eodē vinculo vnti stric
 tus vt ille qui scōz eundē habitū fer
 uentius amat aut qz eodē firmiter vt
 ille qui in eodē habitu est magis ra
 dicatus. **Dicit ergo hoc sacramentū**
 magis vnire qz digne accedētem red
 dit feruenciozem. **Et ex hoc qz reddit**
 caritatem magis ignitam. adiuuat ad
 psumēdum peccati venialis rubiginē.
Et ex hoc qz magis firmat adiuuat ad
 vitādū omnia scelera et recte adiutorū
 vntū vnūqz valet ad augmentū virtu
 tum et maxime caritatis. feruor ei ca
 ritatis. quotidie minuit p malia.
 ideo oportet p hūc cibū restaurari p
 dicit. **hec etiam esca spiritualis i illis**
 qui salubriter percipiūt eā et sensum
 munit ab illicitis et in grauioribz pec
 caris custodit omnino a consensu. **Un**
 cū aliquis rarius solito vel mirius sen
 tit motus vicioz gratias agat huic sa
 cramento. qz hoc opaf in ipso. **C**
De hoc bea. ber. sic dicit. Duo sacramē
 tum corpi dñi opaf in nobis. vt vi
 tellet sensum munit. et in grauioribz
 oribz peccatis tollat oīno sensuz. **Et**
 bi gratia. **Si quis nostrū nō tam cre**
 bros vt solebat nec tam acres sustinet
 ita cū die motus inuidie luxurie ac ce
 teroz vicioz. gratias agat corpi et san
 guini dñi nostri. qm virtus sacramēti
 opaf in eo. **hec ber. Naz post h? cibi sa**
 luberrimi perceptōnem fit homo mā
 suetioz ad correptōz. potencioz ad la
 borē. feruencioz ad deuotionē. ac deu
 tior ad ceterarū virtutū opacōz. effec
 tū aut et virtutē h? sacrosancti sacramē
 ti sic dicit beatus **Ber. Corpus cristi ē**
 pegrinantibz dieta. egrotis medicia
 debiles pfortat. valentes delectat. **lāg**

uores sanat. sanitatē pseruat. fit homo
 mansuetioz ad correptōz. porē cior ad
 laborem. ardentioz ad amorem. sagat
 rior ad cautelam. ad obediētiā promi
 or. ad gratiaz actōz deuotioz. **hec ber.**
Igitur accedamus ad hūc spūalē ci
 bū qui est panis vite et cor hominis in
 oī bono pfirmat et remissionē peccato
 rū pstat **De quo yfido. ait. hic cib? nō**
 corpus ipīgnat s? cor hoīs cōfirmat.
 hic est panis vite qui ergo vitā mādu
 cat. mori nō pōt. accedite igif ad euz
 et saturemī qz pāis est accedite ad eū
 et illuminamī qz lux ē. accedite ad eū
 vt liberemini. qz vbi spūs dñi ubi liber
 tas. accedite ad eū vt absoluamī quia
 remissio peccatorum est. **hec yfidorus**
Et sciendū qz sicut filius recipit vitaz
 a patre sic qui vnitur cristo p corpi
 illius pceptōnem habet vitaz a cristo
 sed differenter **De quā differētia tho**
 mas super iohāne sic ait. **Filius p p**
 vnitatem quā habet a patre recipit vi
 tam a patre. ergo qui vnitur xpo habz
 vitam a cristo sed differenter. nā fili?
 habet pprium qz sic est a patre qz tam
 recipit totam plenitudinē diuine na
 ture intrī qz quicquid est naturale pa
 tri sit etiaz naturale filio. **Creatura ve**
 ro accipit aliquā pfectōz et vitam pri
 cularē. id est participatā nō autē es
 sentialem qd ipm est vita in quolibet
 aut genere rez qd est p essenciā est cau
 sa eoz que sunt per participatōz sicut
 ignis est causa oīm ignitoz. **Qd igif**
 per essenciam est vita. causa est et prin
 cipiū oīs vite. **Sicut igif pater pāa**
 causa est vite viuenciu. ita et filius. qz
 autem dicit. **Sicut misit me viuēs pa**
 ter loquitur d processione sua a patre
 cum vero dicit **Qui manducat me et**
 ipse viuet ppter me. loquit de participati
 one corpi et sanguinis sui q nos effi
 cimus meliores **hec Thomas.** **D**

Considerandum est etiam ut ait Dugo
 q̄ sapia .acreatavicz xp̄us ihesus do-
 minus .oster qui sem p̄visibilia ma-
 nifestat voluit ostēdere quō ip̄a aniarū
 cibus ⁊ refectio est. Et p̄pterea carnez
 assumptā nobis in edulū p̄posuit ī sa-
 cramento ut p̄ cibū carnis ad gustū in-
 vitaret divinitatis .Ixc bugo. Igitur
 ihesus xp̄us in sacramēto verus cibus
 ē. ⁊ vere gustabilis . ut p̄ gustū corp̄is
 eius p̄veniat ad gustū divinitatis ei⁹
 q̄ ip̄a est via sc̄dm humanitatē ad ei⁹
 divinitatē. Sūme aut̄ necessarius est
 ad hoc ut ad gustū intime divinitatis
 p̄tingatur p̄ corpus cristi in sacramen-
 to. q̄ sensus corp̄alis aliquo sensibili
 signo determinet ⁊ foueat. ⁊ intelec-
 tus lumie sup̄naturali fidei p̄fortetur
 ⁊ voluntas caritate inflāmet. ⁊ sic
 per manducatōz corp̄is cristi sp̄uales
 ad gustū abscondite divinitatis prin-
 gatur. Unde dñs d̄t. Ego sum hostiū
 vicz sensui corp̄ali p̄ signa sēnsibilia
 monstratū. Ego suz hostiū intellectui
 p̄ fidem rectā referatū. Ego sum hosti
 um voluntati p̄ caritatem feruidā ap-
 tuz gustatū ⁊ inhabitatū. Ego inquit
 dñs suz hostiū sc̄z sensui corp̄ali p̄ sig-
 na sensibilia monstratū in sacramen-
 to sc̄z p̄ sensibiles sp̄s sacramētales
 panis ⁊ vini. **E** Unde d̄t Dugo
 Ne humana infirmitas contactū car-
 nis in sumptione h̄reret ido sub cō-
 sucti edulij sp̄m illam velavit in sum-
 ptōe corp̄is ⁊ sanguinis xp̄i ex divini-
 tate xp̄i ⁊ ecia intellectus credendo ⁊
 affectus diligēdo determinate dirigere-
 tur ad cibuz quem pater signavit sub
 sp̄ibus panis ⁊ vini. que eciam signat
 perfectōz esse ⁊ sic sumendam p̄posuit
 ut sensus in vno foueret ⁊ fides in al-
 tero edificaretur. refouentur em̄ sen-
 sus in vno duz solita tantum ⁊ p̄suetā
 perceperit. Edificat̄ aut̄ fides in alte-

ro. dum in eo qd̄ videt quale sit illud
 quod nō videt agnoscit. Ixc bugo.
E Ego sum hostiū intellectui p̄ fi-
 dem p̄fectam referatū. vñ crisostom⁹.
 in tractatu d̄ simbolo sic dicit. Fides
 est lumen anie. ostiū vite fundamētuz
 vite eterne. Et ysaie sepr̄io fm̄ vnay
 translatoz d̄t. Nisi crederitis nō in-
 telligētis. Ergo p̄ fidem intratur ad
 veritatis p̄gnitionem. Et augu. sup̄ io-
 hānē dicit. Noli intelligere ut credas
 sed crede ut intelligas. Intellectus ei
 est merces fidei. Fides mūdet te ut in-
 tellectus repleat te. Ixc Aug. Intelec-
 tus em̄ humanus sine radio fidei cre-
 ca diuina q̄si cecus est. Un̄ ip̄ossible
 ut intellectus intelligat corpus xp̄i ut
 existit sub sp̄ibz sacramētalibz nisi lu-
 mine sup̄naturali certissime fidei illu-
 mine ⁊ dirigat. alias non viderit ri-
 uulos fidei butiri ⁊ mellis. **A**it iob
 qd̄ exponens bea. gregori. mora. vic
 Butirz nascit̄ ex carne ⁊ signat xp̄i hu-
 manitatē. Mel vero descendit ex aere
 siue roze ⁊ significat xp̄i divinitatem.
Et his duobz fluūt riuuli p̄replatois
 humanitatis ⁊ p̄templatois divinita-
 tis quos solū fideles in tanta plenitu-
 dine q̄nq̄ p̄cipiūt ut videant qd̄ dice-
 re nō valeant. attingit em̄ fides in acce-
 sa. ait Bern̄ sup̄ cantica q̄ p̄ fidē in-
 tellectus illuminatus ⁊ p̄fortatus attingit
 hāc veritatem indubitatē q̄ xp̄s
 vere est in sacramento ⁊ veritas vere in
 xp̄o. Un̄ huius sacramēti misterium
 nō nūq̄ dat̄ agnosci quozdā de uo-
 tis cordibz ⁊ si nō sp̄ tñ q̄nq̄ ex sp̄ali
 gratia. ut quodā mō ineffabiliter p̄ci-
 piant veritatem huius sacramēti p̄
 gratiā eis infusam. p̄ quā congnoſcit
 q̄s huius ineffabilis sacramēti veriſi-
 mā existentiā ⁊ presentiam ut p̄ tunc fi-
 des quodā mō actualiter cessare vide-
 atur ⁊ res putet̄ transisse in verā p̄fect

tamq̄ p̄gnitōz. In hac aut̄ felici hora
cū talis mirifica p̄gnitō cor possederit
homo deuotus in magnā p̄punctiōz et
deuotionē rapit. Nā si peccator aliqui
fuit p̄ suis excessibz in lacrimas resolu-
uit. q̄z suū iudicē et qui iudicat uiuos
et mortuos principaliter in hoc sacra-
mento adesse sentit. Si uero aliquis
minus excessit uel ea que p̄misit per lō-
gā penitentiā sufficienter deterfit ac-
cepta fiducia de speremē et de introitu
celestis patrie in magnā anī exultatō-
nem et feruidā deuotionē cordis exur-
git et inardescit. q̄z illū in hoc sacramē-
to adesse p̄gnoscat. qui uita et gloriā
eternā suis dilectoribz post hāc uitaē
dare p̄sueuit. Et quanto quis corde et
corpore mundioz fuerit et in religiosa
uita p̄fectior tanto habundācius huius
uisuū gratia p̄sueat. hoc tñ non scōz
p̄munē cursū sit cū oīm sciāz elemen-
ta et p̄cipia hęc excedat p̄gnitō. Nec
etiā ip̄s quidē carissimis hęc gratia
semper adest dō melius eis p̄ fidei p̄ci-
pia. p̄uidente sed solū interdū cum
uis anī ad sup̄na rapit et ad celestia
miseria p̄gnosca eueniat. p̄tunc
diuina gratia hęc uol̄ his similia digna-
tur mōstrare. que reuelat occulta et ad-
inuisibilia et archana secretorū dei ex-
tollit. a quibz tñ cū auulsus fuerit eue-
nit. rē sequit̄ ego sum hostiū uol-
luntati p̄ caritatē feruidā aptū gusta-
tū et inhabitatū. q̄z qui manducat car-
nē meā et bibit sanguinē meum in me
manet et ego in eo. hęc aut̄ manducatō
fit sp̄ualiter. māducare itaq̄ sp̄ualit̄
est attingere ad rem huius sacramēti
¶ Res aut̄ huius sacramenti ē du-
plex. q̄z una cōtenta et significata et hęc
est xp̄s integer qui p̄tinet sub sp̄ibus
panis et uini. Alia est res significata et

non p̄tenta et hęc est corpus xp̄i mysticū
quod est ecclesia. Ille igit̄ manducat. spi-
ritualiter qui xp̄o p̄iungit p̄ fidē et ca-
ritatez. Fides aut̄ p̄tinet ad p̄gnitōz ca-
ritas ad refectōz. ideo etiā unitur cor-
pori xp̄i mystico sc̄z eccie. Ex ista autē
manducatōe oritur attingentiā sp̄ual̄
alias xp̄o nō incorporarem. dū carnē
eius gustamus. De ista incorporatōe
bea. aug. sup̄ iohānē sic d̄t. O sacru pi-
eratis. o signū unitatis. o uinculū cari-
tatis. qui uult uiuere accedat credat i
corporez ut uiuificet. Et hugo de san-
cro victore. sup̄ septimo āgelice ieiari-
chie sic d̄t q̄ ista manducatio d̄t uiui-
ficatō est q̄z unū secū efficit omēs qui-
bus se p̄bet sumendum. Dicat igitur
manducans illud. Cān. quinto Come-
di fauū cū melle meo. Fauus sicut di-
cit origenes. Est cera uirginea cellul-
distincta melle repletis igit̄ quid est a-
liud comedi fauum cū melle meo nisi
māducaui corpus uirginee carnis d̄-
cissima diuinitate repletū. et sic p̄ gu-
stum humanitatis puenit ad gustum
diuinitatis. Un̄ quisquis est religio-
sus et huius sacramenti saporem tibi
inexpertū experiri desideras. cura ani-
mam tuā prius abstrahere a negociis
secularibz a uicis et carnalitatibz. ut
eius sumptōz p̄cedat. p̄funda p̄reitō et
pura p̄fessio. Item q̄ actualis deuotō
potius te trahat ad hoc sacramentum
q̄z indulta consuetudo. Ardētissimis
etiā affectōibz ac sanctissimis medita-
tōibz tanq̄z rosas rubescētibz et lilis al-
bescentibz hospiciolū cordis tui ad or-
na et thalamū tanto sponso peruerā pa-
cem cordis p̄para. Et cū p̄sentē suscep-
peris intra cordis brachia ip̄m recla-
per exclusionē omnis terreni et carnal-
amoris et inclusionē sponsi celestis ut
merearis uniri cū ip̄o et uidere et gusta-
re q̄z suauis est d̄s. Felix qui hoc gu-
st. .ij.

fitu interno percipere meruit. qui hoc per
 verā experientia magis q̄ p̄ verba vel
 scripta cognouit. In hac felicitatione
 si processa fuerit de sup̄ ineffabilis pau-
 satio raptica preplatō et inusitata fru-
 ctio illius sumi et vere p̄ntis boni. que
 etiam sursum trahat ad purā preplati-
 onē dilecti pauli p̄ transmigrare faci-
 at. gratias referat homo bonarū oī in
 largitōnū nec se verbis effūdāt. sed se-
 cretū secrete teneat. et cū p̄fundo cor-
 dis gemitu ī hanc vocē erūpat et dicat
 vere tu es deus absconditus. Et q̄ oculus
 nō vidit nec auris audiuit nec in
 cor hōis terrestriū ascendit. nō solum
 que deus electis suis in futuro reſuat
 sed nec ea que in hac vita suis amato-
 ribus dare p̄suevit. **U**n̄ q̄ dig-
 ne ad hoc sacramentū accedit et sumit
 maximū ex hoc gaudiū in corde suo p̄-
 cipit. Testat hoc bea. bern̄. sic dicens.
 Qui sanctā eucharistiā digne sumit.
 nunq̄ maius gaudiū in tota vita sua
 refrigeriū quoq̄ expressus fuit. q̄ qd̄ in
 sumptōe corporis et sanguinis xp̄i fides
 liter degustauit. h̄c ber. Nec mirū qz
 p̄ dignā corporis xp̄i sumptōz mens de
 uota transmutat in deū. et cor gratiaz
 fonte potat. **U**n̄ bylarus. Digne ac-
 rite credit q̄ mens illa sancta tora in
 deū salubriter transmutat que digna
 sancte eucharistie demonstrat. Item
 fulgēci. Qui digne scr̄az eucharisti-
 am miserit in cor suū. in ip̄o p̄culdu-
 bio fontes gr̄az fluent et refluēt in eter-
 nū. **I**tes damascenus. Qui digne per-
 esum corporis et sanguinis xp̄i in corpo-
 ratus xp̄o fuerit vnus cū xp̄o incorrup-
 tus et floridus p̄manebit in eternum.
Notandū est etiā q̄ inter oīa do-
 na nulla gr̄a ita valēter accēdit ī amo-
 rē dī. quē admodū corporis xp̄i digna
 susceptio. De hoc p̄ quendā sic d̄. Ho-
 ra q̄ p̄re oībo alijs gr̄az xp̄i corporis

coīcatō in nobis accendit caritatem.
 Qui em̄ panē calidū de clibano iā ac-
 ceptū comederit. cū pane vtriq̄ sumet
 et calorē. Sic qui corpus xp̄i come-
 dit in clibano cordis sui. in maxia car-
 itate decoctū. in eadē comedit etiam
 caritatē. Ignitus quippe amor et sui-
 scipis in corpe ei? quo sumpto et nos
 inardescimus et ip̄m semp̄ amplius
 esurimus. h̄c ille **H**ec vero curius
 quanto maior fuerit tanto maiorē car-
 itatē in hōie accēdit. et quanto quis
 maiorē caritatē habuerit. tāto corpe
 eius intimius et validius māducabit.
Testat hoc anselmus qui sic d̄. **S**acra-
 mentum dñici corporis ille plus mādu-
 cat. qui plus amat. et plus amādo ruc-
 sum et plus manducat et plus et plus a-
 mat. licet huius amoris in hac vita n̄
 nisi vt pignus quoddam accipiamus
 plenitudinē eius in p̄m̄tū in futuro se-
 culo expectātes. h̄c anselmus. **Q**uā-
 uis em̄ p̄fectiviri cū magna habūdā-
 tia gratie hoc sumant sacramētū. nul-
 la tñ est p̄ratio gratie ad eternā glori-
 am in quā angeli et sanctorū ante deū
 vident facie ad faciem. et d̄gustāt dul-
 citer eterna xp̄i munera. **D**e hoc bea.
Ber. in sermōe d̄ cena domini sic ait
Mibi apponit veritas sed in sacramē-
 to. angelus ex adipe frumenti sagina-
 tur et nudo grano saturat. me oportet
 interim quodā sacramenti cortice es-
 septentū carnis sursure. palea littere
 fidei velamine et h̄c talia sunt que ḡ-
 stata afferūt mortē. si nō de p̄m̄ctis
 spūs quātulū cūq̄ accipiunt p̄dimen-
 tū. qd̄ fit per donū intellectus. **D**em̄
 q̄ absq̄ spū sacramentū ad iudicium
 sumit qz caro nō prodest et littera oc-
 cidit et fides sine op̄ibo octosa v̄l mor-
 tua est. sed spiritu sancto est qui vivifi-
 cat. vt vivamus in eis. **Q**uā tali bet
 aut̄ habundancia spūs noster pingue

scat non tamē pari iocunditate sumi
tur cortex sacramenti ⁊ adeps frumē
ti fides ⁊ res memoria ⁊ p̄sentia eter
nitas ⁊ r̄ps vultus ⁊ speculuz ymago
dei ⁊ forma serui. nempe in omnibus
fides est locuples. intellectus v̄o pau
per. h̄c Bern. **R** Sed ⁊ hoc con
siderandū q̄ sacra communio ⁊ p̄cep
tio huius salutiferi sacramenti nō so
lum facit in dei amore feruentes sed
etiaꝝ reddit homines ad resistendum
temptamentis dyaboli fortiores quia
malignus sp̄s cū persp̄erit hospici
um cordis vniuscuiusq̄ deuoti per ho
spitem fore occupatū. intelligit p̄pter
diuinā p̄senciā locū ad temptandum
sibi esse preclusū ⁊ iō quodā p̄cussus
timore p̄fusus abscedit. **Uñ** dicit ȳsi
corus. **S**uscipe dominū ih̄sū tue mē
tis hospicio. cū aut̄ aduersarius tuus
hospiciū tuū viderit occupatū celestis
fulgore p̄ncie intelligit temptamētis
suis interclusus esse p̄ cristū. **Hec** ȳsi
corus. **Nā** scdm̄ q̄ d̄t Criso. **U**t leo
nis flammā spiritātes. sic ab illa men
sa discedi? terribiles effecti dyabolo.

Filius

Quopro etiā hoc scire an scz hoc sa
cramentū delectemalia. ⁊ vtrū
possit homo accedere ad cōionē sanc
tam in venialibus peccatis

Capitulum XXV Pater I

Sire debes qd̄
sacramentū corporis domini
ei maxime efficacie est. qz homo cū ac
cedit ad hoc sacramentum sumendo
illud deuote. peccata venialia si que
sunt delectur ⁊ in gratia dñi roborat
tur. **Testat̄** hoc bea. bern. qui sic ait.
In sacramento altaris peccatū venia
le delect. homo in gratia roborat. ani
ma celesti dulcedie inebriat. **Et** notā
dū q̄ x̄ps semel obtulit hostiā corporis

sui in cruce moriendo p nobis. **Nūc**
veroyt d̄t bea. Augu. **Q**uotidie obla
tio iterat̄ licet x̄ps semel sit passus. qz
quotidie peccamim? peccatis. sine q̄
bus mortalis infirmitas vivere nō p̄t
⁊ qz quotidie labim. quotidie x̄ps p
nobis mistice ymolat. **D**edit etiā no
bis hoc salutis sacramētū vt quia nos
quotidie peccamus. ⁊ ille iā mori n̄
p̄test. per hoc sacramētū remissionē
peccatorū p̄sequamur. **Q**uotidie cōe
ditur ip̄e ⁊ bibit in veritate sed iteger
et viuus manet. h̄c Aug. **D**ic ⁊ de eo
dem beatus Ambro. x̄ps semel vnam
obtulit hostiā corpus scz suū. ⁊ q̄ hoc
sacrificiū sepius a nobis reperit̄ idēz
quotidie causa est n̄e infirmitatis qz
quotidie peccamus. **S**i quocienscū
q̄ effundit̄ sanguis cristi in remissionē
peccatorū effundit̄. deo illū semp̄ acci
pere. vt semp̄ m̄sibi peccata dimittat̄.
qui semper pecco. semp̄ deo habere
medicinā. qui em̄ vulnus habet. medi
cinā requirit. vulnus est qz sub pecca
to sumus medicina est celeste ⁊ venera
bile sacramētū. **Hec** ambro. **U**
Ubi etiā p̄siderandū q̄ res h̄? sacramē
ti est caritas que excitat̄ in hoc sacramē
to p̄ qd̄ peccata venialia remittūt ma
ior em̄ est virtus caritatis cuius est hoc
sacramentū q̄ venialiu peccatorū. **D**e
hoc thomas de aquino sic dicit. **I**n sa
cramento cristi duo possunt p̄siderari
vicz ip̄m sacramentū ⁊ res sacramēti
et ex vtroq̄ apparet q̄ hoc sacramentū
habet virtutē ad remissionē venialiu
peccatorū. nam hoc sacramentū sumi
tur sub specie cibi nutrientis. nutritiū
tū aut̄ cibi est necessariū corpori ad
restaurādū id quod quotidie deperdit̄
ex actiōe caloris natural̄. spiritualit̄
autem a nobis quotidie aliquod deper
ditur ex calore p̄cupiscentie p̄ peccata
venialia. que diminuūt feruorez cari
R .iij.

tatis et ideo appetit huic sacramēto. ut remittat peccata venialia. **U**n̄ ambro. dicit q̄ iste panis quotidianus sumitur in remediū quottidiane infirmitatis. Res autem huius sacramenti est caritas nō solum quantū ad habitum sed etiā quantū ad actū. qui excitatur in hoc sacramēto. p̄ quod venialia solvuntur. **U**n̄ manifestū est q̄ virtute huius sacramenti remittunt peccata venialia. et si non contrarian̄ caritati quantum ad habitū contrarian̄ tam̄ et quantum ad feruorem actus. qui excitatur in hoc sacramento. rōe cuius peccata venialia tollunt. **M**ajor est virtus caritatis. cuius est hoc sacramentus. q̄ venialium peccatorū. nā caritas tollit p̄ suū actū peccata venialia que tamen n̄ possunt totaliter impedire actū caritatis et eadez ratio de sacramento. **h**ec tho. **U**trum t̄n̄ aliquis accedere debeat ad hoc sacramentū in peccatis venialibus. **S**ciendū q̄ si quis in peccato veniali fuerit et habet graciā cōicandi aut missam celebrandi prius debet satisfacere p̄punctōz cordis et orationes. et habeat bonū p̄positū de cetero non peccandi. et securus confidens de dei misericordia et pietate accedat **U**n̄ bea. **A**ugu. quibus quis mordeat veniali peccato. tamen de cetero nō habeat voluntatē satisfaciāt lacrimis et orationibus et p̄fidens de dñi misericordie et misericordia accedat ad eucharistiam intrepide et securus. **h**ec augustinus. **U**n̄ dicit beatus **A**mbrosius. **I**lli indigne sumūt hoc sacramentū eucharistie qui vel sunt in criminibus. id est mortalibus peccatis vel sine penitētia de venialibus id est quadā securitate et negligētia de venialibus nolunt penitere. **h**ec **A**mbrosius. **E**t notandus q̄ corpus cristi quattuor modis sumit. **Q**uidā em̄ spūaliter t̄n̄. ut qui accipi-

unt rem sacramenti id est graciā et nō ip̄m sacramentū corpus. **D**e hoc modo sumendi dicit bea. **A**mbro. **C**rete et manducasti id est corpus cristi mystico in corpore es. **Q**uidā accipiūt sacramentaliter t̄n̄. ut cōicantes in peccato mortali. quidā spūaliter et sacramentaliter ut qui cōicant in grā p̄cipientes rem et sacramentū. **Q**uidāz nec spūaliter nec sacramentaliter ut qui nec rez nec sacramentū p̄cipiūt. primi nō manducantes manducant. sc̄d̄i manducantes nō manducant. terciū manducantes nō manducant. quarti nō manducantes nō manducant. **U**bi advertendū q̄ bonus rez q̄ cristi carnem id est sacramentū et rez accipit. malus vero t̄n̄ sacramentum id est corpus cristi sub sacramēto et rem spūalē sumit. **T**riq̄ t̄n̄ vera carnem et verū sanguinē cristi accipiunt. **U**n̄ bea. **A**ugu. **E**st quidem in peccato ribz et indigne sumentibus vera cristi caro et verus sanguis sed essentia non salubris efficientia. **h**ec augustinus. **Q**uia malus sumit cristi corpus ad iudicium et damnatōz. iustus vero ad eternam salutem. **D**e indigne sumentibus dicit **O**rigenes. **C**orpus quidē et cristi sanguinē in damnatōz sibi sumūt tā mēris q̄ corporis. qui absq̄ gustu accesserint interne dei dulcedis et amoris **h**ec **O**rige. **U**n̄ illi solūmō dicunt virtutem carnis cristi sumere et vere manducare qui spūaliter manducāt. quod affirmat bea. **A**mbro. sic dicit. **Q**ui manducāt spūaliter virtutē carnis et sanguinis cristi dicūt sumere et vere manducare. q̄ ip̄z corpus cristi efficaciam quottidie sumunt in remissionē peccatorū **h**ec **A**mbrosius. **A**d circo non habens vitam spūalem spiritualiter nutrice non potest in sumptōe corporis cristi. **U**n̄ dicit **E**gidius. **S**icut monstrum esset naturaliter et contra naturam q̄

aliquid nõ viuens corporaliter. cibuz
manducaret aliquẽ corporalẽ. ita mon
strum est et contra naturaz. q̄ aliquis
nõ viuens sp̄ualiter sumat hũc cibum
sanctuz et sp̄ualẽ. Cibus nãq̄ sp̄ualis
similis est cibo corporali in hoc q̄ si
ne ip̄o vita sp̄ualis esse nõ potest. sicut
neq̄ sine cibo corporali vita corporal.
Sed amplius h̄z ab eo. q̄ causat etiã
indeficientem sumentĩ qd̄ cibus cor
poralis nõ efficit. nõ em̄ qui corpales
cibum sumit semp̄ uiuet. sp̄ualẽ ve
ro cibuz qui digne sumit habet vitam
eternam. **De Egidius** Igitur vt di
cit beatus **Augusti.** super ioban. **Eda**
mus inquit cristi carnem nõ tm̄ in sa
cramento qd̄ etiam multi mali faciũt
sed vsq̄ ad sp̄us p̄cipacõm mandu
cemus. vt in domini corpore itãq̄ mẽ
bra maneamus et eius sp̄u vegetemur
hoc **Augusti.** **P** Diligenter quo
q̄ et hoc p̄siderandũ est q̄ aliqua sunt
peccata venialia. que in nullo impedi
unt effectum huius sacramenti. et sunt
nonnulli que nõ ex toto impediũt eũ
dem effectum s̄z in parte. et causas isti
us clarius assignat **Thomas de aquino**
sic dicens. Peccata venialia dupli
ter accipiunt. vno nõ put sunt p̄teri
ta. alio nõ prout sunt acta exercitata.
primo nõ venialia peccata nullo mo
do impediunt effectũ huius sacramenti
potest nanq̄ p̄ringere q̄ aliquis post
multa peccata venialia p̄missa deuote
accedat ad hoc sacramentũ. et plena
rie eiusdem sacramenti p̄sequat̄ effec
tũ. scdo modo peccata venialia nõ ex
toto impediunt effectũ sacramenti s̄z
in parte. nam effectus huius sacramẽ
ti non est solũ adeptio habitualis gra
tie et caritatis sed est quedã actualis
refectio sp̄ualis dulcedinis. q̄ quidez
impedif. si aliquis accedat ad hoc sa
cramentũ mẽte distracta p̄ peccata ve

mialia. nõ aut tollit augmentum gratie
habitualis v̄ caritatis. vñ ille qui cũ
actu peccati venial' accedit ad hoc sa
cramentũ habitualiter quide mandu
cat et spiritualiter sed nõ actualiter et
ideo habitualẽ h̄ sacramenti effectũ
p̄cipit nõ aut actualẽ. **Ex** quibz collig
gere possumus q̄ aliq̄s exñs sine mor
tali peccato et accedẽs ad hoc sacramẽ
tum in peccato veniali et tñ faciens qd̄
in se est v̄icẽz dolẽdo de hoc ac p̄ordẽs
sed ad hoc aprando et si talis nõ sentit
actualẽ deuotionẽ in p̄ceptõẽ sacra
ti habitualiter. tñ manducat sp̄ualit̄
et ideo habitualẽ effectũ huius sacra
menti p̄cipit. **Et** quibz venialia pecca
ta nõ tollat effectũ huius sacramenti
vt dictũ est. tamen maius bonũ est si
homo p̄fessionẽ et p̄ alia remedia cẽ
ab h̄mõĩ peccatis se studeat emẽdare
q̄ quanto quis cum maiori puritate
cordis ac corpis ad hoc sacramentum
p̄cipiendũ accesserit. nõ dubiũ quin
maiozem gr̄am et vberiorẽ fructũ spi
ritualium bonoz ex hoc reportabit. ve
rendũ nãq̄ debet esse ante deuote. cuz
ad celeste sacramentũ sumendũ acces
serit. ne celestis sponsus ad ip̄z veniẽs
aliquam maculã cuiuscũq̄ peccati eẽ
venialis quantũ possibile est inueniat
q̄ per cõionẽ sacra illi copulat. cuius
pulchritudinẽ sol et luna mirant. **Cũ**
scd̄z apostoli dictũ mĩdemus nos ab
omni inquinamento carnis et sp̄us p̄
ficientes sanctificatõz i timore dei. vt
ei p̄cipatiõẽ digni efficiam̄ q̄ nihil
purius ea mente esse debet. que in dei
habiraculũ p̄paranda est. **Sed** et hoc
norandũ q̄ omnipotens deus p̄pter su
am pietatez et misericordiã nõ abho
ret etiã eos. qui in max̄is flagitijs car
naliũ imundiciãz et voluptatũ aliqua
do fuerunt nam tales nonnũq̄ post cõ
uersionẽ et pactã penitentiam ac vite

emendationē nō solū nō verentur sed omnino audent tractare et sumere corpus dominicū in suā salutē animā. De non pueris bea. Ber. sic dicit. Qui puritatis auctori in puro corde et corpore ministrantes sunt. mirū quod non verentur stare ante se angelū dñi. qui fecerit eos medios et disperdat de terra viuenciū sed omnino audent agni immaculati perigere carnes et intingere in sanguine saluatoris manus nepharias. quibus paulo ante perdidit carnis meretricis attractauerāt. hec Ber. Filius

Transformari etiam desidero de hoc utrum melius sit frequenter accedere vel rari ad hoc celeste sacramentū.

Capitulum XXVI Pater

Quidetur quod su

per hac questione non possit omnino dari regula vniuersalis. ratio est quod varia sunt merita singulorum. diuersa opum studia. differentia desideria. et multiplices sancti spiritus operationes. atque diuersi status. et gradus in religione. Et ideo sicuri in egrorantibus non vna potest forma seruari in dandis medicinis corporis propter diuersitates complexionum aut virium aut loci aut temporis aut diete aut aliarum considerationum pro quibus aut rarius aut sepius aut in minore aut maiore quantitate aut eadem medicina datur. ita enim de medicina spirituali que corpus christi intelligenda est. mundialibus eius curis occupati rari se possunt expedire ad illud recipiendum. quod qui tamen spiritualibus intenti sunt. et alij magis et alij minus sunt circumspecti in custodia vite sue morum ac conscientie puritate. alij etiam ardentiori desiderio ad illius salutaris cibi perceptionem trahunt. alij quodammodo terrentur cum accedere debent. et nisi presciuerint et presuetudo religionis. vel timor

maioris elongationis a deo impelleret. rari valde accederent ad illud terrificum sacramentum. vix tamen aliquis religiosus aut sanctus esse videtur exceptis sacerdotibus. quin semel in ebdomada ei sufficiat ex presuetudine comicare. nisi specialis causa quoniam plus suadeat. ut in infirmitatibus et supueniens singulariter solemnibus festiuitas vel inuisitate deuotionis intemperata desiderij sitis pro illius susceptioe. qui solus sufficit ardorem se amantis refrigerare. et quod talis ardoris imperus non nisi a spiritu sancto infunditur. ideo legibus humane presuetudinis et statibus moralium non ardet. Salubre igitur est et vrile quod homo ad illius sacramenti susceptioem se preparat. et quanto deuotius valeat illud percipere studiat. et post susceptioem in studio deuotionis se conseruet attentius maxime religiosi. et qui se deo obtulerunt ad perpetue seruendum. Sic enim erunt in maiori custodia vite nostre sue et presciet. dum et ante et post eucharistie preceptionem ob reuerentiam eius student magis innocentius viuere et studio deuotionis frequentius intendere. Et licet aliqui aliquis trepidet tamen presciet de dei misericordia fiducialiter accedat. quod qui se indignus reputat. cogitet quod tanto magis eger necesse habet requirere medicinam. quanto magis sentit se egroratum male habentibus. et ideo querat te iungere christo ut tu sacrificeris ab ipso nec propterea pretermittenda est sacra comio. si quandoque homo non sentit gratiam deuotionis cum se ad illam preparare studet. vel cum in ipsa preceptione post se forte minus deuotum sentit quam vellet. attendere namque debet unusquisque diligenter quod hoc pietatis sacramentum fidelibus in remedium est institutum. Et ideo quoniam cum homo facit quod potest abilitando se ad gratiam sufficit

nec requirit deus ab hoīe qđ viderit si
 bi esse ipossibile. Quicūq; igit suscipi
 ens dñi cū corp? fac hoc qđ p̄t eius pi
 etas supplet p̄ ḡtam hoc. ad qđ pueni
 re sine gr̄a nō p̄t. Et iō ceteris paribz
 accedēdū est ex p̄sidētia diuine pieta
 ris potius q̄ ex p̄sideratōe. p̄prie fragi
 litatis abstīnēdū q̄uis v̄t q̄ p̄ loco ⁊
 tpe reddat p̄mēdabile. nēpe egrotus
 festinat ad medicū. ⁊ pauper diuiri
 pulsat ad ianuā accede pulsa nihil h̄t
 fitas medicus ē p̄ssimus distributor
 largissimusq; remunerator. ip̄e q; solo
 s̄bo istaurat vniuersa. sua p̄ntia curat
 vulnera. medet corda. tristitiā depel
 lit. ⁊ cordi leticiā tribuit. Quis gr̄a
 inconsulte dicere audeat qđ hi q; sunt
 sp̄ualit̄ infirmi nō dēant accedere ad
 deū. qui hūanos languores tulit. infir
 mitates n̄as ip̄e portauit. Ecce muli
 er imunda accessit retro ⁊ tangens eū
 sanata ē. peccatrix dñi eius osculat̄ p̄
 tes est mūdāta Chananea dñz seq̄tur
 nec desistit exaudita est. Leprosi acce
 dentes curati sūt. Ceci demoniaci pa
 litici ⁊ cuncta nature monstra dñz cre
 dūt ⁊ accedūt salutē p̄sequūt. naz̄ v̄t
 de illo exibat ⁊ sanabat oēs s̄z ⁊ publi
 cam ⁊ peccatores dñi a p̄pinq̄at ad de
 uenimā merēt. q̄nymo p̄uiniū eoz n̄
 spernit. qui nō venit vocare iustos sed
 peccatores. Quā nō icōuenienter dici
 pōt. qđ sicut aduentus eius in carne fu
 it in saluatiōz peccatoz sic ⁊ salutaris
 hoc hostia fit fidelibz collata in remis
 sionē peccatoz. Quā cristus in vltia ce
 na in institutiōe h̄ saluiferi sacramē
 ti sic dicebat. hoc est corpus meū qđ p̄
 vobis tradet̄. Et hic est calix qui p̄ v
 bis fundet̄ in remissiōz peccatoz qua
 p̄pter homo cū fecerit qđ in se est secu
 te d̄z accedere ad hoc sacramētū absq;
 repidatiōe ī fide ⁊ ī caritate. nihil h̄t
 fitans d̄ ip̄i pietate. Quā graue est vt

de beatus Ambro. qđ ad mensaz tom
 ni mundo corde ⁊ manibz innocētibz
 nō venimus. s̄z grauius est si de pecca
 tis metuimus etiā si sacrificiū nō red
 damus. cū magna ergo deuotiōe ⁊ re
 uerēcia ad hoc sacramētū est acceden
 dū ⁊ iō si aliquis quortidie se ad hoc
 paratum inuenit maxie sacerdos. lau
 dabile est qđ quortidie sumat. Quā bea
 tus Augustinus cū dixisset accipe qđ
 quortidie tibi p̄sit subiungit. Sic vi
 ue vt quortidie merearis accipere Et
 quidā pater mōachoz appolomius mo
 nebat vt si fieri posset. quortidie cōmu
 nicarēt monachi. ne qđ se lōge facit ab
 his longe fiat a deo. **R** Et notan
 dū qđ reuerencia huius sacramenti ti
 morem habet cū amoze. Quā timor re
 uerencie ad deum dicitur timor filia
 Ex amoze nāq; puocatur desiderium
 sumendi. ex timore autem consurgit
 hūilitas reuerēdi ⁊ iō v̄t q; p̄riet ad
 reuerenciā huius sacramenti ⁊ qđ p̄ti
 nue sumat ⁊ qđ aliquā abstīneat. Quā
 d̄t bea. August. Quortidie eucharistie
 communionē accipe nec laudo nec vi
 tupo. Itē dicit licet dixerit quispiam
 quortidie accipiendā eucharistiaz sic
 alius affirmat quortidie faciat vnus
 q; qđ scōz fidē suā pie credit esse fa
 ciēdū. neq; eī litigauerūt iter se zache
 us ⁊ cetero cū alter eoz gaudēs susce
 pit dñm. alter dixit nō suz dignus vt
 itres sub tectū meū abo saluatore glo
 rificātes. quāuis n̄ vno mō. amoze tñ
 ⁊ spes ad qđ sēp scriptura nos puocat
 p̄ferūt timorē. Quā cū petrus dixisset
 Eri a me dñe qđ hō peccatoz sū rñdit
 ih̄s? noli timere. Circa sacerdotes tñ
 p̄t hoc forma teneri. vt nec nimis raro
 nec semp̄ p̄tinue ⁊ ip̄termisse sanctas
 hostiam studeant ymolare. nimis em̄
 p̄tinue celebrare aliquā notare videret̄
 irreuerenciam. cum raro aliquis taz

deuotus sit qui semp eadē deuotione serueat et cū tam debita semp reuerētia illud faciat et cordis ardoze quin aliquando tepeat quātulūcūq; nimis etiā raro celebrare quāuis ex reuerencia soleat aliqñ fieri et ex humilitate, tamen corpoze qñq; nutrit. qz minus circūspectus homo est tunc in omnib; quasi nō indigere videat custodia sui cū non pponit accedere ad mensaz crisi humilitas etiā non est vsq; quaq; secura ppter quā diu se hic subtrahit qz sicut non est dignus sepe corpus crisi accipere ita nec semel. id em̄ cū recipimus non quasi digni sumus sed vt ibi lo nos sepe visitate et habitaculū cordis et corpis nostri subtrahente magis digni efficiamur. Quo em̄ introierit benedicet de? sicut oliz domui eberb edō benedixit ppter archā dñi in qua māna seruabat. sic et nos suscipiamus eū in templū cordis et corpis crisi. vt benedictōz eternā ab ipso cōsequamur.

Sed et hoc p̄siderandū qd nō nunq; eē deuoti cū se ad hoc sacramentū p̄cipiendum p̄parant et quāuis numerū cōsuetum psalmoz et etiā oratōnū p̄soluant et se p̄fessionis lauachrū expurgent. corde tñ duro et affectu remanēt frigidō. nec gratie spūalis gustū ali quem p̄cipiunt.

Circa qd sciēdum qd multis causis atq; modis duricia talis aniam deuotā affligere consuevit. vt ex p̄p̄o existat sententia sed hoc vñ timendū est. vt qñcūq; p̄ diligētem inquisitionē aliquis eidez duricie causam dedisse se nō inuenerit. s; qd suuz erat fecerit ad hoc sacramentū p̄p̄tuit se abilitādo et si sup hoc m̄ris duriciā p̄missiōe diuina emiseric. qui electos suos mille mōis tribulare p̄suevit. nō debet aliquē res hoc frāgere. nec se notabiliter p̄pter h̄mōi causam a saluari hoc sacramento subtra

here sciens qd diuina pietas salutē anime sepius secretissime et fidelissime operatur. cū solo dei subsidio anima inuitē nec aliqua dulcedine spūali fulcitur nō minus q̄ si p̄speritate spūaliū charismatū afflueret nec tamen in his se p̄p̄tuit op̄tēt caute teneret.

Et iō interdū ḡte tales vtilius subtrahunt. vt subtrahere auidius reperant. et recepte cauius p̄seruent. vt sic anima dilecta in humilitatis scala exercitetur. Porro vñ diligēter attendendū se; qd hic sapor spūalis p̄missus ac intim? quidā gustus nō est debitus si dei effectus nā est p̄ncipis t̄pis sed ē eterne beatitudinis et cū alicui dat i sacramento vel extra ḡtas agat et patienter sustineat sciens qd nō est i potestate hominis s; sūmi et benignissimi dei largitoris. qui nō p̄t quisq; vult s; qñ placuerit dabit. p̄t iudicauerit ad laudē esse sūp̄sū ac suscipiētis vtilitatem.

Sed et hoc notādū qd illud sacramentū ē ita copiosū et infinitū. vt quāto magis p̄cipiat tāto p̄cipias quod amō capatioz efficiat ipi? Vñ ex hoc sacramēto sepe p̄rigit qd q̄nto ex timore iordiato se quis notabili? subtraheret tāto d̄ die i die differēdo maiore indispōsitōz incurrit. Melius ē ceteris parib; accedere ex amore q̄ abstinere ex timore. meli? ē singul ebdomadis vel eē diebz accedere cū vera humilitate et p̄p̄ie i p̄fectōis p̄gniciōe. q̄ semel in anno ex p̄p̄ie iustitie p̄sumptōne. sic tñ accedere d̄z vt ad illud sacramentū sumēdū prius se studeat cū deuotōe q̄ p̄t et cordis puritate p̄parare.

Quā mlti sunt qd nō adhibēt nec curant p̄p̄terare sacramēti h̄? d̄rurē ac hūilitatē ineffabilē accedūt qdā arida qdā ducti p̄suetudine morē cōicāris sectāres festinātes n̄ vt accedāt s; vt ecedāt

defectu diuini feruoris et ergo sicut fa-
 tui accedunt sic et inanes et sine gratia
 recedunt. Et hi sunt sicut animalia non
 ruminantia. que in lege tamquam imunda
 reiciebantur. non enim studiose recogitant
 neque pretractant quem suscipiunt vel quanta
 bona seu mala inde sequantur bene
 recipientes vel male. Sed et si forte su-
 per superficialiter et quasi profunctorie hoc
 eorum memorie occurrerit statim quasi
 parua scintilla in frigido exstinguuntur
 et ultra non apparet. **U** Sed religi-
 osus quisque summam diligenciam debet
 adhibere per morum custodiam et vite
 sanctimoniam. ut post susceptionem
 huius sacramenti non solum non appareat
 in gratia vacuus sed etiam fructus salu-
 tis eterne exinde percipiat. **X** Hoc
 etiam considerandum quod diuersi diuersis af-
 fectibus et intentionibus ad conuocandum tra-
 huntur atque celebrandum. alios namque
 trahit amor dei. ut dilectum ad se inui-
 tent sepius. eumque in ipsis amplexetur.
 alios infirmitatis proprie intuitus ut eum
 quasi medicum ad se uocet. per quem ab omni
 infirmitate curentur. alios conscientia delictorum
 suorum. ut per eum quasi per hostiam placati-
 onis ab omnibus peccatis expiati purgentur.
 alios pressura alicuius tribulationis ut
 per eum qui omnia potest ex omni aduersitate
 citius liberentur et tutius prestantur. alios
 quos desiderium alicuius gratie vel beneficii
 impetrandi. per eum cui pater nihil potest
 negare. per se intercedenti. alios gratia-
 ctio per diuina beneficia cum nihil
 dignius habeat reddere deo. per illis ob-
 bus que illi tribuitur quam calicem salutaris
 accipere id est ihsus. Alios laus et ho-
 nor dei ac sanctorum. cum non habeamus
 maius quo possumus deum vel sanctos
 suos per sua dignitate laudare quam christum
 ymolando deo patri. Aliquos caritas
 et compassio primorum. cum per salutem uiuorum
 et reque defunctorum nihil efficacius in-

terpelleret quam sanguis christi. qui pro nobis
 effusus est. hoc est summum auxilium nostrum
 cum oramus deum. ut illum intercessores
 inuocemus ac habeamus. qui nos pa-
 tri reconciliauit et semper interpellat pro
 nobis. Considerandum insuper utrum aliquid
 aliud quam peccatum mortale et precipue no-
 cturna pollutio impediatur a precepto huius
 sacramenti seu a missae celebratione.
A Super quo sciendum secundum **L** hoc. dicitur a quo
 non quod ad hoc uel bene digne accedat ad sa-
 cramenta tria requiruntur. Primo req-
 uiritur mundicia conscientie. que non nisi per pec-
 catum tollitur. Secundo eleuatio mentis ad
 deum per actualem deuotionem et hoc per me-
 tis ebrietatem uel occupatos aut euaga-
 tionem interdum amittitur. Tercio mun-
 dicia corporalis. etiam tractari aliquid sa-
 cramentum propter reuerentiam manus la-
 uentur. **U** In primo et principaliter pecca-
 tum impedit. secundo in deuotio seu ebe-
 tudo mentis. tercio corporalis immundicia
 et hoc tria concurrunt quibus in aliqua
 pollutio nocturna quibus duo ex his
 quibus unum tantum et secundum hoc homo magis
 uel minus impeditur et ideo distinguen-
 dum est de pollutioibus. nam pollutio aliqua-
 do contingit ex illusione dyabolica alia
 quando ex superfluitate uel ex nature de-
 bilitate aliquando ex cogitationibus pre-
 cedentibus aliquando ex crapula. **O**mnibus
 predictis pollutioibus conscientia est corporalis
 immundicia sed ebrietudo mentis non est nisi
 si in illis pollutioibus que accidunt cum yma-
 ginatione quod in illis que sine ymaginari-
 one accidunt anima nihil precipue uide-
 tur. nulla autem dicitur in se esse peccatum
 quod si in scripturis cum uisus rationis ligatus
 sit. nemo peccare potest. Aliquod tamen potest esse
 signum uel effectus peccati. Ergo considerandum
 est utrum in casu pollutionis possit
 inueniri cogitatio turpium. quando-
 que enim cogitatio huiusmodi turpium
 est sine peccato sicut cum in cogitatione

Liber. III.

tantum maneret cū quis est disputās
de talibz oportet q̄ loquens cogitet.
Aliqn̄ aut̄ cū peccato veniali q̄n̄ sc̄z ad
affectōz cogitatio prinens ī sola dlec
tatione finit̄ sc̄z sine p̄sensu deliberati
uo. Quandoq̄ aut̄ mortale est q̄n̄ sc̄z
p̄sensus adiūgitur ⁊ q̄ cogitacōni ta
li de p̄pinguo adest delectatio ⁊ delect
tationi p̄sensus ⁊ ideo in dubiuz verri
potest. vtrū sequens pollutio ex pecca
to acciderit vel non ⁊ vtrum veniale vel
mortale. q̄n̄ ergo sic dubitat d̄ p̄sensu
cū recurrerit ad causaz pollutōis om̄i
no abstinere debet. si aut̄ expresse inue
niat p̄sensum nō p̄cessisse ⁊ necesse vr̄
geat̄ aut̄ aliqua causa potior potest ac
cedere aut̄ etiā abstinere. Sin aut̄ nō
incūbat aliqua necessitas melius ē ab
stinere p̄pter reuerēciā sacramēti si ta
men celebrat nō peccat mortaliter s̄z
venialiter. q̄n̄ aut̄ accidit ex illusione.
tunc causa illusionis in nobis p̄cessit
idē est iudiciū. q̄d de pollutōe que ex
cogitacōe p̄cedēte p̄cessit. Si aut̄ cog
itatio in nobis nō p̄cessit ymo potius
p̄traria causa. ⁊ hoc frequenter ac
cidit ⁊ precipue in diebus. quibz q̄s
cōdicare debet. signū est q̄ dyabolus ho
mini fructū eucharistie p̄cipiende au
ferre conat̄. Cū in tali casu p̄sultū fu
it cuidā monacho vt legit̄ in collatio
nibus patrū q̄ cōdicaret. sic dyabolus
videns se intentū suū non posse p̄sequi
ab illusione cessauit. Si aut̄ ex cibo p̄
cedenti aut̄ potu acciderit est idem iu
diciū q̄d de pollutōe que ex turpi cog
itacōe p̄cessit nisi int̄m q̄ non ira de
facili p̄tingit peccare mortaliter in su
sceptōe cibi sicut̄ in cogitacōe turpi.
Et q̄ aliquando p̄tingit hec pollutō si
ne ymaginatione turpi. illa vero nūq̄
Illa aut̄ que ex nature dispositōe acci
dit sc̄z ex debilitate vel sup̄fluitate nō
est signū alicuius peccati. sed potest ex

Dist. I. Ca. XXVI

betatem mentis inducere si cū ymagi
natōe p̄tingat. imundiciā aut̄ corp̄a
lem habet. Et ideo si necessitas imine
at vel deuotio exposcat. talis non imp̄
ditur ⁊ precipue q̄n̄ sine ymaginatione
accidit. tamen si p̄pter reuerenciā ab
stineat laudandū est. **B** Et quia
non ita faciliter p̄cipi p̄t̄ ex qua caus
sa p̄tingat. ideo tutius est semper absti
nere nisi necessitas incūbat. **H**oc etiā
notandū q̄ illusio nocturna nō soluz
euenire solet ex ciboꝝ multitudie s̄z n̄
nūq̄ p̄tingit. p̄pter elatōz mentis cum
aliquis longo tempore talem imūduz
fluxum non sentit. vel cum proximoz
p̄pter talia aliosq̄ defect̄ iudicat. **P**lu
ries etiā p̄tingit ex demonum inuidia
deo p̄mittente vt per talem euentū
seipsum in humilitate custodiat. nec
debet illusio postea p̄ diem fantasmat̄
ta somnoꝝ reuoluerē in cogitacōe. q̄
ista intentio dyaboli est vt ex somnis
etiam possit vigilantes inquinare. ista
tangit Johannes abbas mōris sinay
sic dicens. Est in somnis fluxus multi
tudinis escarum ⁊ quietis. **A**lter ē ex
sup̄bia q̄n̄ ī lōga diuturna nēi inflexi
bilitate inflāmani ⁊ rursus ē ex eo q̄ p̄
ximū iudicemus. **S**ivero aliquis ab
omnibus causis p̄dictis absolurus
fuerit beatus hic talis est. impassibili
tatis causa opatur. **S**epius etiā con
tingit ex demonum inuidia et solum
quod euenit paciens humiliter suffe
rat hoc dō ad tempus in ipso fieri per
mittente. vt per euentuz sine peccato
altissimam possideat humilitatē. **T**er
tio etiā fantasmat̄a somnoꝝ ad
seipsum postea per diem velit recogita
tare etenim intentio ista demonuz est
vt ex somnis nos vigilantes inquinēt hec
Jobā. ab. **Q**ualiter cūq̄ aures illatio
eueniat commendabile est vt p̄pter
reuerenciā sacramenti a cōmuniōe

abstineatur. nisi necessitas hoc aliqua
exigat vel dies sollemnis inueniat.

Sed et hoc notandum quod si aliquis
dicat nemo scit se esse sine peccato. quod
ergo secure debet ad hoc sacramentum
accedere. Ad hoc respondet Thomas dicitur
non sic dicens. Licet de hoc non possit
haberi certitudo scilicet. tamen potest haberi
probabilis coniectura et precipue per quatuor
signa que ponit beatus Bernardus. Primo
quando quis verba dei deuote audit iux
ta illud Qui ex deo est verba dei audit
Secundo cum quis promptum se iuenit ad bonum
operandum. quod probatio dilectionis est ex hi
bitio operis. ut dicit beatus Gregorius in omelia.
Tercio cum quis propositum habet abstinere
de peccatis in futurum. Quarto cum de
peccatis preteritis dolet. quod secundum beatum
Gregorium. In his enim vera penitentia consistit
Unde si quis per huiusmodi signa facta dili
genti discussione sue conscientie quamuis forte
te non sufficienti ad corpus christi deu
uote accedat aliquo peccato mortali in
se ipso remanente. quod eius cogitatio pre
terfugiat non peccat. immo magis ex sa
cramenti precepto peccati remissionem
sequitur. Unde dicit beatus Augustinus in quodam sermo
ne. Cum corpus christi manducatur viuificat
mortuos. nam tale peccatum in contritione
generaliter dimissum est. licet non ita ple
ne. sicut ea que in se confessus est.
Notandum etiam quod nullum sacramentum est
istud salubrius. quo purgantur peccata
virtutes augentur. et mens omnium spiritualium
charismatum inpinguatur. suauitatem
etiam huius sacramenti nullus explicare suf
ficere potest. quod spiritualis dulcedo in suo fon
te gustatur et recolitur memoria illius be
neficentia excellenter caritatis. quod
in passione sua christus nobis monstra
uit. Unde amplior materia deuotionis
et gratie ille habet. qui vtrumque suscipit
et huiusmodi sacramentum et rem sacramenti hoc
est corpus christi et affectum amoris dei et

spiritualis consolationis. quod qui alterum tantum
quod talis simul habet donum cum dono
causam cum effectu. Offeritur etiam hoc
sacramentum in ecclesia per viuis et mortu
is ut omnibus proficit. quod pro salute omnium est in
stitutum. quod nullum remedium tam efficaciter
ad delenda peccata quemadmodum hoc
diuinum sacramentum nam principaliter
ibi adest. qui solus peccata dimittit.
Hic enim qui marie magdalene sua cri
mina indulget. cum dicebat dimittuntur
tibi peccata. si ergo beate marie que prius
peccatrix erat ut euangeliz testatur ad
tactum pedum domini et propter effusionem la
crimarum quibus lauit et rigauit pedes
christi peccata sunt dimissa. quare non
credatur etiam sacerdoti si bona conscientia et
puro corde accesserit ad hoc sacramen
tum hoc tractando atque sumendo dimittit
tenda esse peccata. cum vnus atque idem
dominus est. ibi quidem deus sed car
ne humana indutus. hic vero deus et
homo sub sacramento velatus. vtrumque
et tamen hic et ibi verus deus et verus
homo. Cum igitur nullum sacramentum ita
efficaciter sit ad delenda peccata tam viuio
rum quam mortuorum ut premissum est sic
eucharistie sacramentum. salubre est ut
qui in ordine sacerdotali constitutus et
maxime religiosus studeat se ad hoc
percipiendum per vite sanctimoniam
et deuotionem ita aptare. ut illud va
leat in remissionem suorum percipere pecca
torum. melius namque et tutius est ut bo
num quod quisque post mortem suam
sperat sibi fieri per alios tam in missis
legendis quam in aliis pietatis operibus ag
gat ipse studiose per se dum viuunt bea
tus est enim post resolutionem corpo
ris liberum exire ex hac vita quam post se
cula libertatem querere. unde presens
seculum debemus tota mente contemne
re et quotidiana lacrimarum et con
punctionum deo sacrificia offerre.

et quotidianas eius carnis et sanguinis hostias ymolare. nam si ante mortem cri-
sti hostia accepta propunctio cordis et
lacrimarum effusione deo fuerimus reco-
noscere post mortem. saluari hostia non
indigebimus. **E** De quo beatus
grego. in libro dya. sic ait Pensandum
est quod turior via est bonum quod quisque
post mortem suam sperat agere per alios agat
dum ipse vivit per se. beatus quippe est libe-
rum exire quam post vincula libertatem quere-
re. debemus itaque seculum presentem ne-
re rota mere quotidianam. deo lacrima-
rum sacrificia offerre. quotidianas eius
carnis et sanguinis hostias ymolare. hec
namque singulariter victima ab eterno in-
teritu animarum saluat. quod illam nobis mortem
vniuersi per misterium reparat. qui licet
in seipso immortaliter atque incorrupte
biliter vivens est tamen pro nobis iteque in hoc
misterio sacre oblationis ymolatur.
Quis etiam fidelium habere dubium possit
in ipsa ymolationis hora ad sacerdotis
pacem celos aperiri in illo ihesu christi
misterio angelorum choros adesse. sum-
mis yma sociari. terrena celestibus iun-
gi. unum quidem ex visibilibus et invisibili-
bus fieri. sed necesse est ut cum hoc agi-
mus. deo nosmetipsos in cordis contri-
tione mactemus. quod que passionis do-
minice misteria celebramus. debemus
imitari. quod agimus. **T**unc ergo vera pro
nobis deo hostia erit cum nosmetipsos
hostiam fecerimus. **I**gitur dum pro indul-
gentiis spacium licet dum iudex sustinet dum
perversione nostram is qui culpas exami-
nat expectat. fleamus in lacrimis duri-
cia mentis. conformemur in proximi
gratiam benignitatis. **E**t fidenter dico quod
saluari hostia post mortem non indigebi-
mus si ante mortem deo ipsi hostia fuerim?
hec gre **F** Debet etiam quilibet re-
ligiosus post precepta confessionem gratiam con-
punctiois et devotionis animam in ipso suo vi-

gore domino coadiuvante servare. nec se ad
cogitationes inutiles aut leticia vanam
vel seculari tradere. ne fructum quem per
susceptionem corporis christi seu punctio-
nem cordis luctatus fuerit per huiusmodi leuita-
tem vel negligentiam perdat sed quod beatus gre.
hortatur dicit. **C**um redemptoris nostri cor-
pus et sanguinem accipimus debemus
nos pro peccatis nostris in silentio afflige-
re quatenus ipsa amaritudo penitentiae ab-
stergat a mentis nostre stomacho puer-
sevite humorem. et post orationis et con-
fessionis tempora quanto deo adiuvante possit
servare. ne plus cogitatio fluxa dissolu-
uat. nevana mentem leticia surripiat. et
lucra punctiois animam per incuriam fluxe
cogitationis perdat. **S**ic quippe anima quod
propositum obrinere meruit. quod se post la-
crimas in eodem mentis vigore servavit
De qua scriptum est vultus eius non fi-
nit amplius in diversa murari. hec gre.
Sic quippe de sacramento corporis christi
habemus igitur nunc de mundicia et purita-
te cordis explanatum. ac etiam de his
quod eandem puritatem promouet ac in suo
vigore profuunt vix septem dona spiritus
sancti. octo beatitudines. et septem sacra-
mentum dominici corporis ad mundandum cor-
poris ac profuendum in eadem puritate efficac-
cia huius maioris. hec igitur mundicia seu
puritas cordis profertur ad perfectos. quod
rurum status ut patuit superius profertur in mun-
dicia et puritate cordis.

Distin. ij. tercij libri malogranati.
Distquam in
formatum sum de mundicia
cordis ipsaque discernentibus
donis et virtutibus. In quibus primo loco
dependet status perfectorum nunc de secun-
do in quo idem profertur status perfectorum
cupio a te o pater edoceri

Capitulum. I

T superius audisti filii status perfectorum secundo consistit in di caritate ac proximi dilectione in quibus quanto quis ferventior fuerit tanto etiam perfectior in sanctimonia vite spiritualis ac ceterarum virtutum consummatione erit. nam secundum apostolum plenitudo legis est caritas. **N**otandum ergo quod tres sunt virtutes theologice videlicet fides spes et caritas. per fidem namque pervenit ad spem. per spem vero ad caritatem. nam ubi fides est spes esse non potest ubi autem non est spes nec caritas haberi potest. **U**n de sancto victo. sine fide impossibile est deo placere. nam ubi fides non est non potest esse spes. oportet enim accedentem ad deum credere quod est et quod inquirere ubi se sit remunerator pius alioquin quam spes esse poterit. ubi autem non est spes. caritas esse non potest. quis enim eum amet de quo nihil boni speret. per fidem ergo promovemus ad spem et per spem perficimus ad caritatem. **Q**uis autem sit fructus caritatis audis ab ore caritatis. **S**i quis inquit diligit me diligetur a patre meo et ego diligam eum et manifestabo ei me ipsum. **E**x dilectione itaque manifestatio. ex manifestatione contemplatio. ex contemplatione cognitio. vide unde et quo pervenitur vel quibus gradibus ascendit mediante fide spe et caritate. de fide ad cognitionem dei et per cognitionem ad vitam eternam hec ille. **U**n anima quantum ad superioris partes in qua consistit ymago trinitatis rectificari habet per tres virtutes theologicas. nam sicut ymago creatoris consistit in trinitate personarum et unitate essentiali. sic ymago recreationis consistit in trinitate habituum cum unitate gratie. per hos autem tres habitus virtutum anima fertur in summam trinitatem secundum tria appropriata tribus personis. **I**taque fides dirigit in summe verum credendo et assensiendo spes vere in summe arduum imitando et expectando. caritas autem in summe bonum desiderando et amando. **V**irtutes etiam theologice differunt inter se. primo secundum actus proprios. nam fides facit deo assentire. spes deo confidere. caritas facit deum diligere. **I**tem differunt ratione finis quod per fidem deus cognoscitur et veritas per spem habet ut eternitas per caritatem diligitur ut bonitas. primo videndum est de fide. **P**ro quo sciendum quod fides est virtus qua creditur illud quod non videtur. unde ysidorus. **F**ides est que veraciter credimus id quod nequaquam videre valemus. **D**e hac etiam dicit apostolus paulus. **F**ides est substantia rerum sperandarum argumentum non apparecium. in qua diffinitione dicitur substantia id est fundamentum subsistens edificatio spirituali. quod est gratia et gloria. ipsa namque fides facit iam aliquantulum res sperandas in nobis subsistere per gratiam et facit tandem per gloriam. nam fides catholice religionis ut dicitur **C**ristosomus est lumen anime. ostium vite et fundamentum salutis eterne. **U**n quicquid meriti quicquid beatitudinis anima habet ex fidei fundamento procedit. **D**e hoc beatus augustinus super iohannem sic dicit **S**icut in radice arboris nulla pars apparet pulchritudinis spes et tamen quicquid est in arbore pulchritudinis vel decoris ex illa procedit. **S**ic ex fidei humilitate quicquid meriti quicquid beatitudinis anima susceptura est ex fidei fundamento procedit hec **A**ugustinus. **D**icitur etiam fides rerum sperandarum. quod fides per ascensum facit in nobis subsistere res sperandas. **A**rgumentum dicitur quasi arguens mentem

tate habituum cum unitate gratie. per hos autem tres habitus virtutum anima fertur in summam trinitatem secundum tria appropriata tribus personis. **I**taque fides dirigit in summe verum credendo et assensiendo spes vere in summe arduum imitando et expectando. caritas autem in summe bonum desiderando et amando. **V**irtutes etiam theologice differunt inter se. primo secundum actus proprios. nam fides facit deo assentire. spes deo confidere. caritas facit deum diligere. **I**tem differunt ratione finis quod per fidem deus cognoscitur et veritas per spem habet ut eternitas per caritatem diligitur ut bonitas. primo videndum est de fide. **P**ro quo sciendum quod fides est virtus qua creditur illud quod non videtur. unde ysidorus. **F**ides est que veraciter credimus id quod nequaquam videre valemus. **D**e hac etiam dicit apostolus paulus. **F**ides est substantia rerum sperandarum argumentum non apparecium. in qua diffinitione dicitur substantia id est fundamentum subsistens edificatio spirituali. quod est gratia et gloria. ipsa namque fides facit iam aliquantulum res sperandas in nobis subsistere per gratiam et facit tandem per gloriam. nam fides catholice religionis ut dicitur **C**ristosomus est lumen anime. ostium vite et fundamentum salutis eterne. **U**n quicquid meriti quicquid beatitudinis anima habet ex fidei fundamento procedit. **D**e hoc beatus augustinus super iohannem sic dicit **S**icut in radice arboris nulla pars apparet pulchritudinis spes et tamen quicquid est in arbore pulchritudinis vel decoris ex illa procedit. **S**ic ex fidei humilitate quicquid meriti quicquid beatitudinis anima susceptura est ex fidei fundamento procedit hec **A**ugustinus. **D**icitur etiam fides rerum sperandarum. quod fides per ascensum facit in nobis subsistere res sperandas. **A**rgumentum dicitur quasi arguens mentem

Liber. III.

quia fides inclinatur intellectus ad credendum ea que non apparent. propter quod fides potius dicitur argumentum quam conclusio. quia fides probatur de non apparentibus que sunt et non probatur. Non apparentium dicitur quia fides sua luce et veritate manifestat ea que non apparent tam preterita presentia quam etiam futura. Et notandum quod fides catholica secundum quod dicitur Beda super Lucam tanta firmitate polleret quantum tuncque rudis vel ydeota iudeus vel scismaticus aut paganus si fidei christianae intelligat fundamenta naturali quadam cognitione sciet quod omnis preterita omnis veritas huic salutifere fidei sunt inserte. **hec Ber.** Quilibet christianus firmus debet esse in fide catholica. quia nullus thesaurus maior ac salubrior esse potest quam fides. **hec clara.** que peccatores salvat. fideles iustificat et ad portum angelorum perducit. **De hoc bea. Augu.** sic dicit. Nolle maiores divicie. nulli thesauri nulli honores. nulla huius mundi substantia maior quam fides catholica. que omnes peccatores salvat. cecos illuminat fideles iustificat. penitentes reparat. istos augmentat. et in hereditate eternam cum sanctis angelis collocat. **hec Augu.** Ipsa namque fides omnes credentes filios dei efficit. iuxta illud iohannis. dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. **Uñ sicut testatur bea. Augu.** Si quis non ambulaverit per fidem non perveniet ad spem quia sine fide nemo potest ad filiorum dei numerum pervenire. sed sicut sine fide impossibile est hominem deo placere posse. ita fides sine operibus mortua est et ideo oportet ut recti fidei sint bona opera per que ipsa fides grata et accepta possit esse deo. **De quo beatus aug.** sic dicit. Nolite tamquam de fide securi esse. adiungite fidei recte vitam rectam. ut christum profiteamini verbis vera dicendo et factis bene vivendo

Dist. II. Ca. I.

nam si confitemini verbis et non factis fides est demoniorum et non christianorum. **hec aug.**
I Circa hoc sciendum quod aliud est credere christum et aliud est credere in christum illud namque est credere in christum quantum ad aliquis sperat in christum et diligit ipsum. **De hoc bea. Aug.** in libro de verbis domini sic dicit. Aliud est credere christum aliud credere in christum. nam et ipsi esse christum dominos credunt. nec tamen in ipsi credunt. ille enim in christum credit. qui et sperat in christum et diligit. nam et qui fidem habet sine spe et dilectione christum esse credit. non in christum credit. **Quis** in christum credit. credendo in christum venit in eum. et membrum in corpore eius efficit quod fieri non potest nisi spes accedat et caritas. **hec augustinus.** Et notandum quod sunt nonnulli qui plus quam debent de suis sensibus presumunt nam ea que non intelligunt per rationem potius quam per fidem investigare volunt ideo tales nonnunquam in errorem labuntur. **De talibus beatus gre.** xvj. mo. sic dicit. Nonnulli sunt qui dum iniquitatum suarum frigus declinant. ad veram fidem vel sanctitatis habitum veniunt. sed quia plus quam necesse est de suis sensibus presumunt. sepe in fide potius quam que accipiunt ea que non accipiunt perscrutari volunt. ut ratione in deo. magis quam fide teneantur. **Quia** vero humana mens perscrutari non valet divina secreta omne quod ratione perscrutari non possunt credere contemnunt. et per inquisitionem nimiam in errorem labuntur. **hec gre.** **Unde** quilibet christianus ea que ad fidem pertinent non debet per rationem scrutari sed fidem credulam his omnibus adhibere. ut fidei meritum possit obtinere. quia ut dicit beatus gre. in quadam omelia sic. Divina operatio si ratione apprehenditur non est admirabilis. nec fides habet meritum cui humana

ratio p̄bet experimētū. **hxc gre.** Carnales tñ hōies q̄z inuisibilia scire p̄ experimēta nō valent dubitāt de his vtrū sint que corporalibz oculis nō vident. s̄ omnipotens deus sp̄m sanctū misit in corda nostra. vt p̄ eū iustificari et illuminari possum? illa credere. q̄ adhuc scire p̄ experimētū non valemus. **De hoc bea. greg. sic ait.** Carnales quippe hōies q̄z inuisibilia scire nō valent p̄ experimētū dubitant. vtrūne sit qd̄ corporalibz oculis nō vident. **Uñ factus est vt ip̄e inuisibiliū et visibiliū creator sp̄m sanctū ad corda nostra mitteret quatenus p̄ eū iustificari crederimus qui adhuc scire p̄ experimēta nō possumus.** Quotquot ergo habent sp̄s hereditatis nostre. accepimus de vita inuisibiliū nō dubitamus. nam quia post mortem carnis animam viuat parz ratione sine fidei admixtōe. **Nunquid non sancti apostoli et martires cristi p̄ sentē vitā respicerent. i morte carnis animas p̄nerent nisi certiorē aniarū vitā subsequi scirent.** Et ecce hi qui animas in morte posuerūt. atq̄ aniarū vitā post mortem carnis crediderunt. quotidianis miraculis choruscant. ad extincta nāq̄ eoz̄ corpora viuentes egruunt et sanantur. **Si igitur vitā anime manentis in corpe deprehendis ex moru mēbrorum. cur nō p̄pendis vitāz anīe post corpus et iam per ossa mortua inuiture miraculoz̄.** **hxc gre.** Quisquis igit̄ p̄vicū infidelitatis pulsatur debet sanctorū patrū fidē credulam adhibere. qui p̄ sp̄m sanctum d̄ inuisibilibus exp̄ienciā habuerunt. **Ad hoc hortat̄ bea. gre. sic dīcēs.** Quisq̄s in credulitate inuisibilitū solidus non est debet. p̄culdubio maiorum dictis fidem p̄bere. eisq̄z per sp̄m sanctū inuisibilitū exp̄tenciā habentibz credere **hxc gre.** **R** Item notandū q̄ ar-

ticuli fidei collecti sunt in tribus symbolis. tria nāq̄ sunt symbola. primus est apostolorū qd̄ ip̄i p̄posuerūt et illō dicit̄ submisit. **Secd̄m est Nicenū p̄ciliū** qd̄ a sanctis patribz ibidē ē p̄positū et cantatur in missa. **Tercium est anastasiū** qd̄ legit̄ ad primaz̄ vicz̄ **Quicū** q̄vult saluus esse. primū factū est ad fidei instructōz̄. scd̄m ad fidei explanationē. **Tercū ad fidei defensionē** **Primū** igit̄ d̄z submisit q̄z qñ ab apostolis factū fuit non ita publice fiebat fidei p̄testatō sicut mō **Alia** vero duo alta voce dicūtur. q̄z facta fuerunt contra hereticos p̄clamatōz̄ et q̄z tūc publica erat p̄testatō fidei. **Primū** symbolum d̄z ad primā et ad p̄pletorium duplici rōe. primo q̄z altera istaz̄ horarū p̄icipiū est diei altera noctis. in p̄cipio ergo diei et in principio noctis dicitur **Credo in deū** q̄z fides est principuz̄ oīs boni. scd̄o q̄z fidei p̄fessio valet ad effugandos demones. qui diurnis et nocturnis horis hōim actibz infidiantur et ideo eisdē horis eisdē rati omnibus a fidelibz est dicendum. a religiosis etiā d̄z qñ aliquis frater morti appinquat ad demones effugandos q̄ fini hōis infidiāf. **Sed et hoc** notandū q̄ t̄m̄vna fides est tam in p̄sentibus q̄ futuris ac etiā in p̄teritis iustis. licet magis clarescat et explicata sit in eis. qui sequūtur cristuz̄. q̄z in eis qui p̄cesserūt eius aduētū sicut nouum testamentū clarius est q̄z vetus. qd̄ em̄ nos credimus esse factū antiq̄ partes veteris testamētī futurū credēbant. **De hoc bea. Aug. in glosa super ps̄ sic ait.** Omnes qui ab inicio seculi fuerūt iusti. caput cristū habuerūt. illū em̄venturū esse crediderūt. quez nos venisse iam credimus. et in eius fide ip̄si sanati sunt in cuius fide sumus nos vt esset ip̄e caput totius ciuitatis **hxc gre.** **I. j.**

rusalem omnibus connumeratis fidelibus ab inicio vsq; ad finem. adiunctis etiam legionibus et exercitibus angelorum ut fiat illa vna ciuitas sub vno rege et vna quedam puincia sub vno imperatore felix. in perpetua pace et salute laudans deum sine fine. hxc aug. Filius

Habita iam in formatione de fide nunc de secundavirtute theologice cupio a te o pater edoceri.

Capitulum II **P**ater **D**

Sperare debes quod

spes est virtus que spiritualia et eterna bona sperantur et cum fiducia expectantur. Est enim spes certa expectatio future beatitudinis pueniens ex gratia dei precedentibus meritis. Et quoniam vis opera nostra non sunt meritoria nisi ex dei gratia. sine meritis tamen aliquid sperare non est spes sic ait gregorius. sed presumptio. **U**n spes est audacia mentis de largitate dei precepta habendi vitam eternam per bona merita. **U**bi notandum quod hi qui habent bonam conscientiam per spem deum expectant qui vero habent conscientiam lesam timent coram domino presentari. **D**e quibus **R**ichardus de sancto victore ait. **Q**ui in deum sperat deum per spem expectat. qui enim misericordie sperat. minime expectat sed per miseram conscientiam diuinam fugit presentiam nec deo querit presentari deum ab eo timet condemnari hxc **R**ichardus. **U**n sancti viri quanto duriora per christo patiuntur et maiores labores agendo bona opera per domino sustinent tanto certius eterna premia sperant. **U**n beatus gregorius. **B**eatorum mens quo duriora per veritate tolerat. eo certius premii sperat. nam tanto spes in deum solidior surgit. quanto per illo quisque grauiora protulerit. **U**n sancti viri quot labores nunc veritati commendantes exhibent. tot iam remune

rationis sue pignora intra cubiculum clausa tenent. hxc gre. **C**onsiderandum vero est quod sunt nonnulli qui post peccata perpetrata ad penitentiam peruersi nimis indiscretum timorem ac metum per suis factoribus habent. et quauis illa sepius sint confessi et in statu penitentie ac in profectu virtutum existant tamen illa nimis trepidant. **S**ed tales debent interdum reflectere cor suum ab anxia recordatione viarum suarum malarum et dirigere illud in terna plamiora miseracione dei. ne forte per tristitia induentur et desperatione plus pereant. nam iustus non perit sed tantum in principio accusator est sui. et extrema sermonis sui in dei laudibus persequuntur confirmare. **I**sta commemorat beatus bertholdus super cant. sermone. xi. sic dicens. **S**ua deo vobis amicis meis reflectere interdum pedem a molestia et anxia recordatione viarum vstrarum et vadere in itinera plamiora senioris memorie beneficio: **D**eus qui in nobis perfundemini. ipsius intuitu respiretis voluimus expediri illud. quod sanctus phetia per seculum dicens. **D**electate in domino et dabit tibi petitiones cordis tui. **E**st quidem necessarius dolor per peccatis sed si non sit peritius sane interpoletur leticiose recordatione diuine benignitatis. ne forte per tristitia induetur cor. et desperatione plus pereat. misceam per absinthio mel. ut salubris amaritudo salutem tunc dare possit. per mixta temperata dulcore bibi poterit. **A**udi denique deum quomodo ipsius contriti cordis amaritudinem temperat quomodo a desperationis baratro per fillaminem reuocat. quomodo blate et fidelis per missionis melle merentem consolatur. et erigit diffidentem. **A**it per phetiam. **E**go infrenabo os tuum laudem meo. ne intereris. hxc est ne intuitu facinorum tuorum nimiam incurras tristitiam. atque instat effreni equi desper

tatus in preceptis tuis et per eas freno
te inquit inhibeo. indulgentie mee et
meis laudibus erigam. respirabisque in
bonis meis. qui de tuis confundebaris
malis. dum me sane benigniore quam te cul
pabilior inueniris. hoc freno si infre
natus fuisset Chayn. nequam desperan
do dixisset maior est iniquitas mea quam
vixit mereretur. absit absit maior est pi
etas eius quam quevis iniquitas ideo in
fusus non continue sed tantum in principio
sermonis accusator est sui. Porro autem
in dei laudes extrema sermone claudere
resuevit. videre tamen hoc ordine in
stium precedentem. Cogitavi autem vias me
as et uerti pedes meos in testimonia
tua. ut qui vixit stridor et infelicitates
in peccatis vestris pressus fuerat. in via tes
timonio dei delectaret. sicut in omni
bus diuicis. Et vixit exemplo ius
sti de vobis in humilitate sentire et de vo
mino in bonitate. hinc etiam. Et
quis necesse sit peccatoribus ad deum
peruenire de perpetratis malis se penitere
et illa phorescere. non tamen necesse semper
illa deslere et trepidare sed post dignam
satisfactionem et vite emendationem ad spem
venie animam reformare. De hoc rich.
in libro de exterminatione mali sic dicit
Semper quidem necesse est de perpetratis
malis penitere odio et detestatione
persequi et phorescere. non tamen illa semper
deslere et trepidare sed post dignam sa
tisfactionem et cupiditatem edomitam pro
latam recipere et ad spem venie et securi
tate quietis animam reformare. hinc rich.
ubi tamen diligenter aduertendum est quod
quis penitens non debeat semper deslere
et trepidare excessus preteritos sed ad
spem venie animam reformare. Salubre
tamen est ut unusquisque suam conscientiam disci
plinetur digne pro suis facinoribus peni
merit sollicite penset. nam quanto quis
in plura et maiora crimina prolapsus

est. tanto maiorem medicinam pro peniten
ciam et bona opera suis vulneribus ad
bibere studeat. si plenam diligentiam suo
rum delictorum a domino consequi desiderat
De hoc beatus gre. sup illo verbo facite vi
gnos fructus penitentie sic dicit. Tanto
debet quisque a se licita abscindere quan
to se quis meminit et illicita perpetrare
neque par fructus boni operis esse debet
eius qui minus et qui amplius deli
quit. pro hoc ergo quod dicitur facite fructus dig
nos. penitentie uniuscuiusque prouentur
tali confidentia. ut tanto maiora querat
bonorum operum lucra pro penitentie. quam
to grauiora sibi intulit damna pro cul
pam. hinc gre. Quamuis enim per
professionem et penitentiam deleatur pecca
tum quantum ad culpam. non tamen semper quan
tum ad penam. et ideo necesse est ut hi qui
in multa peccata mortalia et crimina
enormia inciderint habundantiores
penitentie pro punctonum cordis seu la
crimam effusionem ac etiam bonorum operum
executionem proficere studeant. sic tamen ut
pro spem firmam et fiduciam de sua eterna
salute apud dominum habeant. Nam dicit
dama scenus. Plus diligo securam et
absque timore in dei pietate confidentiam
quam pestilentem desperationis desidiam. Di
cit etiam beatus Aug. Nemo bene faciens
de dei bonitate misericordiam despe
ret. si enim peccatoribus deus peccat. quan
to magis ipsis iustis clementer et mise
ricorditer descendet. hinc ille. Et licet
omnibus ad deum pro penitentie peruenire et
in statu virtutum proficientibus sit habenda
spes firma ac fiducia in domino. tamen etiam
salubre est ut circa ipsam confidentiam timor
habeatur. ut pro eius virtutes in suo
vigore perferantur. De hoc beatus gre
gorius in libro moralium sic dicit. Quam
uis securitati timor semper longevitate
tur abesse nobis tamen nihil est securius.
quam sub spe semper timere. ne incauta
L .ij.

mens desperando se i vicijis deiciat nec extollendo de donis ruat. Anselmus Boni em̄ ac p̄i iudicis oculus quāto sub spe humilius trepidat. tanto robustius stat in illo. Unde in spe nō soluz debet esse securitas sed etiā timor i cōuersatōe. vt ⁊ illa certantes foueat et iste torpentes pungat. vñ recte p̄p̄he tani d̄r Qui timēt dñm sperant in domino. ac si aperte diceret de spe in casum presumit. qui timere deū in suis operibz renuit. de hoc etiā glosa sup illo verbo. Letetur cor meū vt timeat nomen tuū. sic d̄r. miscenda sunt spes ⁊ timor vt sub spe timeamus ⁊ sub timore letemur. qui em̄ sperat ⁊ nō timet negligēs est. qui aut̄ timet ⁊ nō sperat depressus est. Unde bene placitū ē domino sup timentes eum in eis qui sperant sup misericordia eius. Nam timor nō valet sine spe uenie. ergo qui timet deū speret ⁊ ab ip̄o ⁊ ad ip̄m fugiat ab irato ad placatū. placabis autez euz si speres in misericordia eius atqz de cetero ita peccare caueas. vt de preteritis deprecis vt dimittant tibi. hec glosa. Unde sancti viri q̄ diu in hac vita sunt securitatis sibi p̄sidentia nō promittunt. sed sic sub spe recti sunt vt tamen sp̄ sint de temptatōe suspecti. nam occulti hostis semp̄ insidias metuūt ⁊ etiā temptatōe cessante futuraf rā ipugnatōes quas sibi suspicantur euenire pertimescunt. De quibz beatus gre. xx. mō. sic ait. Electi quibz quā diu invita sunt. securitatis sibi p̄sidentiam nō pmittūt. horis em̄ omnibz cōtra temptamenta suspecti occulti hostis insidias metuunt. qui etiā temptatōe cessante vel sola grauit̄ suspicione turbantur. naz sepe multis graue piculū incauta securitas infigit vt callidi hostis insidias nō temptati s̄ iaz prosirari p̄gnoscerent. vigilādū quip

pe semp̄ est vt prius sollicita nōq̄ relaxetur intentio. ne supna ⁊ laboriosa deserens in cogitationibz fluxis quasi in quibusdā mollibz stramētis iacēs uenienti corruptori dyabolo mens resoluta se p̄stituat. Semp̄ vero est ad certamē aduersarij erigendus animus. semp̄ contra occultas insidias cautela prouidenda. hinc etem̄ p̄p̄tra Ababuc. ait Super custodiā meaz stabo hinc rursus scriptuz est. Statue tibi speculū pone tibi amaritudines qui euangelizas syon Hinc p̄ salomonem dicit̄ Beatus homo qui semper est pauidus. qui aut̄ mentis est dure corruet in malum. Hinc itez dromiseulū ensis sup femur suū p̄ter timores nocturnos. nocturni quippe timores sunt insidie temptatōis occulte. Ensis aut̄ super femur ē custodia vigilās carnis illecebras premens. ne ergo nocturnus timor id ē occulta ⁊ repentina temptatio subrepat semp̄ necesse ē vt femur nostrū suppositus ensis custodie premat. Sancti etem̄ viri sic de spe certi sunt vt tamen semp̄ suspecti sint de temptatōe. quibz d̄r Seruite domino i timore ⁊ exaltate ei cū timore vt ⁊ de spe exultatio ⁊ de suspicionē nascatur tremor. quoz vice itez p̄sident letetur cor meū vt timeat nomē tuū. Et notandū q̄ nō ait letetur vt securus sit. sed letetur vt timeat. no. ru. ⁊ c. meminerūt nāqz q̄nis eoz actio p̄ speraretur quia adhuc in hac vita sūt De qua peundē iob d̄r. Temptatio ē vita hoīs super terram meminerunt rursusqz scriptū est. quia cor pus qd̄ corumpitur aggrauat animā ⁊ deprim̄ terrena in habitatio sensum multa cogitantem meminerunt ⁊ metuūt certitudinem sibi in se promittere nō presumunt sed positi iter gaudiū spei ⁊ temptatōis metu p̄sident ⁊ timēt

confortantur et turbant certionant et suspecti sunt. Bene igitur iob ex pso-
na cristi dicit si bene ridebam ad eos
non credebant quod redemptori nostro
quasi accidenti non credimus dum mis-
erisiam commiserantibus et gratiaz fa-
uoris eius accipimus et tamen adhuc sub-
eius iudicio de nostra infirmitate titu-
bamur. hxc gre. **P** Et quamuis
corda bonorum stant turbata propter iudi-
cium. tamen in ipso timore positi reuocant a-
nimu ad dona que a domino preperunt et
per hunc in spe solidantur. Quod idez bea-
tus gre. xvi. mora. restatur sic dicens
Non secuta sed turbata sunt corda bo-
norum. quod dum futuri examinis pondus con-
siderant. quietem hic habere non appet-
tunt tamen inter ipsa timoris supplitia ut
seipos solatione refoueat inter hoc
quod metuunt sepe animu reuocant. et
reducunt ad dona que receperunt vel pre-
ceperunt. ut spes subleuet que mens
premit. hxc Grego. Sed considerandu
quod sunt nonnulli qui totis viribus labo-
rantur in districto iudicio liberi inue-
niri possint. existimant enim seruire esse
dominica prenciam formidare et idcirco
co talia agunt carne suam per abstinens
ciaz castigando et alia opera virtuosa
exercendo per que patris aspectu non
metuant sed potius diligendo et spera-
do filios sumi genitoris se esse possidant
De quo beatus gre. xxxi. mora. expo-
nens illud. Gloria narium eius terror.
sic ait pro eo quod non visa res odore des-
cenditur non immerito narium noie
spei nostre cogitantes exprimunt. quod
bus venturus iudicium quod et si oculis
adhuc non cernimus iam tamen sperando
preuidemus. Omnis autem qui viuere
bene incipit audiens quod per extremu iu-
dicium iusti ad regnu vocentur hylas
reficit. Sed quod adhuc quedam mala re-
liquis sibi inesse considerat. hxc ipm

iudiciu de quo exultare inchoat appro-
pinquare formidat. vitam sua quippe
bonis malis que pmixta respicit et cogi-
tantes suas aliquo modo spe et timore co-
fundit. nam cum audit que sint regni gau-
dia. mox mentem leticia subleuat et rur-
sum cum respicit que sint gehenne tormen-
ta. mox mentem formido perturbat. Bene
ergo gloria narium eius terror dicitur quod in-
spem et metum posuit dum futurum iudici-
um mente respicit. hxc ipm timet. vnde
gloria. ipsa enim sua gloria terror est quod
inchoatis iam bonis spe de iudicio les-
tus est. et necdum finis malis omnibus
perfectus securus non est. Sed inter hunc
solicite ad mentem reuertitur et precellas
tante formidinis reuens sequitur in soli-
us pacis tranquillitate disponens to-
ris viribus a districto iudicio inueni-
ri liber conatur. seruire quippe estimat
dominica prenciam formidare ac ne con-
spectum patris mereat illa agit per quam se
filium recognoscat. discit ergo iudicem
tota expectatione diligere. atque ut ita
dixerim timendo reuertitur timere omnes
autem cordis formidinem per carnali affec-
tione considerat. et idcirco ante omnia car-
ne forti edomatione castigat. quo enim
plus caro premit. eo de celesti spe ani-
mus securius letatur. tantoque mens
melius ad superna appetenda propinquit
quanto ab illicitis arcus corpus edo-
metur. hxc Gregorius. **F**ilius

Formari satis desidero per que
signa aut testimonia homo intelli-
gere possit se esse de predestinatis ac re-
missionem peccatorum a domino esse persecutum.

Capitulum III Pater

Scire debes quod
fidelibus data sunt quedam sig-
na et iudicia manifesta salutis. ut idu-
bitanter sit ille de numero electorum. in
quo ea signa permanserint. Sunt autem
L. iij.

Liber .III.

Dist. II. Ca. III.

hec tria. primum est si homo se cōtinet a peccatis. scdm si dignos agit penitētie fructus. tertium si agit opera vite. **I**sta pbat bea. bern. in quodā sermone de. lxx. sic dī. **Q**uis potest dicere Ego de electis sum. ego de predestinatis sum ad vitā. ego sum de numero filiorum dei. reclamante nimirū scriptura. **N**escit homo vtrius amore dignus sit an odio. certitudinē vtrius nō habem? sed spei fiducia solatur nos. ne dubitationis h? anxietate cruciemur ppter hec data sunt signa quedā et iudicia manifesta salutis vt indubitabile sit eum esse de numero electorū. in quo ea signa pmāserint. ppter hec in q̄ nos psciuit deus et pdestinavit pformes fieri ymaginis filij sui vt quibus certitudinē negat cū sollicitudinē vel fiduciam prester gratiam solationis. ita qui stat videat ne cadat et in ea salutis forma que iudiciū est et argumentum pdestinationis pseuerat atq; pficiat. **E**st at testimonium qd̄ in terra datur ad discernendos vtrius qui in ea exules sunt ab indigenis hoc est celi ciues a ciuibus babilonis. qm̄ em̄ sine testimonio electos suos deserit deus aut certe que naz eis poterit esse solatio inter sp̄ et meritum. si nullū omnino electōis sue habere testimonium merentur fidelis ē em̄ sermo et omni acceptatōe dignus. quo salutis testimonia pmendant. **T**res itaque qui testimonium dant in terra spiritus aqua et sanguis in primo hōie peccauimus omnes in ip̄o etiā cecidim? vniuersi **C**ecidimus sane in carcere luto piter et lapidibus plenū **E**xintētiacebamur captiui inquinati qua ssa ti donec venit desideratus gentiū. qui nos edimeret ablueret et coadiuaret hic est em̄ qui cū p̄riū sanguinē dedit in redemptōnem aquā simul pduxit de latere suo in ablutionē. emisit dem̄

q̄ de excelsis sp̄m suum. qui adiuuaret infirmitatem nostrā. **Q**uis est autē qui testimonium habet effusi sanguinis nisi qui p̄inet a peccatis suis em̄ peccati est qui facit peccatū. vt si deiceps continere potuerit et iugū abicere miferē seruitutis certissimū sit testimonium redemptōis. quā opatur sine vitio sanguis cristi. verū nō sufficit peccatori p̄nencia si nō assit etiā penitētia. habet ergo ab aqua testimonium qui laborat in gemitu suo lauans p̄ singulas noctes lectum suū. **S**ane nouum superuenisse sp̄m certissime noua cōuersatio testatur iam vt breuiter repetam a sanguine aqua et sp̄ habere ē testimonium si cōtines a peccatis si dignos agit fructus penitētie. si facis opera vite. hec bernat. **Q**uomodo vero vel p̄ que signa possit homo se intelligere remissionē peccatorū esse consecutum. **D**e hoc sciendū q̄ omnipotens et pius deus in v̄er e penitentes solet remitte. vt medicus ad egrotos. infūdēt eis oleū salutis et vinū id est sp̄ salutis et leticiam de remissionē peccatorū qd̄ tunc misericorditer agit. cū deus ppter deuotionē nostrā et p̄punctionē cordis a lacrimarū effusionē ac v̄ite in melius emendationē misericordiā suaper nos motus dimittit nobis peccata nostra omnē horrorem et omnem timorem extergens a cordib; nostris. dicens vnicuiq; peccatori sed penitenti deleui vt nubem iniquitates tuas et quasi nebulā peccata tua. qd̄ tunc digna fit cū rugosa lamentatō in letā q̄ndas p̄sciam pmutatur in nobis ita vt quociens penitens ex deuota p̄suetudinē redire voluerit ad luctū penitētie ponē ante mentis sue oculos peccatorū magnitudinē et multiplicatē volens se p̄ hoc vt nudius tertius ad luctū et amaritudinē penitētie puocare. ip̄e spiritus

sanctus prohibens spiritui nostro testi-
 monium quod dimissa sunt peccata duoco-
 nem nostram de eadem materia pctō
 rum de qua prius amaram penitentiam
 habuimus non ad planctum sed ad can-
 tum non ad tristitiam sed ad letitiam
 non ad contritionem sed ad gratiarum ac-
 tiones nobis inuitis et quodammodo
 non conscientibus promurat. ita ut ex per-
 sona sua dicat spiritus sanctus illud ysaie
 Dominus ad annuntiandum mansuetis-
 misit me. ut mederer contrito corde et
 consolaretur omnes lugentes et darem eis
 coronam pro cinere. oleum gaudium pro luctu
 pallium laudis pro spiritu meroris. **U**n-
 de dicit beatus bernardus. **A** quanta me ad
 multitudinem frequenter liberaisti adue-
 niens tamquam medicus bone illi. quoci-
 ens post anxios fletus post inenarrabi-
 les gemitus sanctam conscientiam meam unxi-
 stiunctione misericordie tue. ac oleo
 leticie perfudisti. quociens me oratio que
 fere desperante suscepit reddidit exul-
 tante et veniam presumentes. **h**ec **B**ernardus.
Et ne nobis vlla erroris facul-
 tas imbecitat. pro qua decepti fingere nos
 possemus esse peccatorum veniam securus.
 id est cum in ore duum vel trium steterit omne ver-
 bum id est introducendi sunt tres testes. quo-
 rum testimonia credibilia facta sunt mi-
 nis scilicet fides spes et caritas quos ad
 probationem huius gratie sic introduce-
 re possumus. primo cum ascendit homo
 tribunal mentis sue hoc est quod dicitur in psal-
 mo Signatum est super me. ubi tangitur fides
 leticia in corde meo. ubi spes in pa-
 ce in idipsum. ubi caritas. **I**n lectulo
 meo pro noctem quefui quem diligit anima
 mea cant. iij. ut examinet aliquod
 peccatum in conscientia. quod non amata penitenti-
 a progreua et digna satisfactione puni-
 tum sit. penitus tamen confessus est et gemit illud
 tunc accedit primus testis scilicet **E**zechiel
 el cui et credendum est qui dicit ex persona

domini. **I**n quocumque hora genuerit peccator.
 omnium peccatorum suorum non recorda-
 bor amplius. pro quod dicitur probatur in coram
 de hominis emissionem peccatorum. et hoc
 maxime quantum ad culpam et si non dum
 ad penam. **S**i autem deuotus homo hoc
 testimonio non contentus ulterius progre-
 diens puniens in se quod deliquit suppli-
 cans deo et satisfaciens quantum potest
 accedit alius testis testificans in corde
 suo remissionem peccatorum et hic testis
 spes dicitur ex serena conscientia procedens que te-
 stimonium perhibet in corde nostro quod
 dimissa sint peccata nostra. **D**e hoc te-
 stimonio dicit sanctus iohannes. **S**i conscientia
 nostra non reprehendit nos fiduciam
 habemus ad deum. **E**t beatus augustinus. **I**nter
 iustum iudicium et puram conscientiam noli tu-
 mere causam tuam. **E**t beatus graecus. **Q**uam con-
 scientia defendit. inter accusatores li-
 ber est. verum quod hic testis dat fiduciam
 nullam autem certitudinem quod clare patet
 per apostolum qui cum ex testimonio conscien-
 cie diceret nihil mihi conscius sum. sub-
 iunxit sed non in hoc iustificatus sum
 nullam sibi ex hoc testimonio dans cer-
 titudinem quod in conscientia sua nesciebat sci-
 uerat ipse deus. **U**n deus addit. **Q**ui autem tu
 dicat me ipse dominus est id est ad veritatem
 et puram certitudinem remissionis pec-
 catorum. accedit tercius testis caritas
 vicia quod tunc fit cum homo deuotus ad
 consilium apostoli que retro sunt oblitus
 ad ea que sunt ulteriora se extendens
 non contentus prioribus testibus se totum
 effundit in obsequium christi gemens et
 supplicans ut cum eo faciat suam mi-
 sericordiam deus. ad quam supplicationem
 misertus pater misericordiarum de celo
 mittit terciū nunciū vel testē caritatem
 in qua infundit spiritum sanctum qui se-
 cundum apostolum testimonium perhibet
 spiritui nostro quod filij dei sumus et quod remis-
 sionem peccatorum omnium persecuti sumus
 .iij.

Detur igitur adhuc evidencius argumētū vicz cū de timore transiit penitus in amorē. ut deū quē prius timorosum in nostra deuotione et terribilē ymaginabamur. nunc amabilē et graciosum adremus. et cui prius in oratōe supplicātes diximus. Noli me pōdēnare. nūc fiducialiter dicimus. Abba pater in dōbo tuo suspexauim? hęc mutatio certissimū est signū quod remissione peccatorum simus psecuti. hos duos aduersus tangebatur apostolus cū diceret. Nō accepistis spūm seruitutis itē in timore sed accepistis spūm adoptiōis filiorum in quo clamamus abba pater. in eo quod dicit spūm seruitutis tangit primum aduentum. cū vero subiungit Sed accepistis spūm adoptiōis filiorum tangit secundū de quo modo agit. in eo em̄ quod nostra deuotio se habet ad deū non ut ad dñm. nō ut ad iudicē sicut ad patrem in eadē ip̄a deuotione stat ip̄a attestatio vel infundit ut simus filij dei. quod fit per spūm sanctū. ip̄e namque spū sanctus put dicit beatus beatus. Certissima signa imprimunt cordibus nostris quod remissionē peccatorum simus psecuti fiducialiter. **U**bi notandū quod quanto perfectior et sanctior vita fuerit in hōie. tāto maior certitudo tam de remissione peccatorum quod etiā de eterna beatitudine possidenda habet. **C**ertitudo autē spei ex tribus oritur vicz ex infusione gratiarum diuinitus. ex habundantia meritorum et ex p̄gustatione eternorum. hęc vero tria spū sanctus operatur in electis ip̄e em̄ infundit gratiam ad deū diligendū ip̄e dat vires ad bonū opandū. ip̄e donat spūalē dulcedinem ad celestia degustanda. hūc spū sanctus oīpotens deus dat suis dilectis quasi quoddam pignus eterne felicitatis. per quod ad iterioris spei certitudinē roborant. **D**e hoc beatus greg. xvi. mo. sic dicit **I**n sacra scriptura appellatio pignoris

aliqui donū spū sancti signat. pignus namque accipit donū spū sancti sic p̄ beatus paulus dicit. Qui dedit nobis pignus spūs. **A**d hoc em̄ pignus accipimus ut de p̄missione quod nobis fit. certitudinē teneamus donū sancti spūs pignus dicitur quod per hoc anima nra ad iterioris spei certitudinē roboratur. hęc greg. **S**ed et hoc notandū quod p̄scia erronea et nimis stricta multū impedit et obnubilat fiduciam spei. nam sūt nonnulli qui formantur si bi p̄sciam de aliquo factore vel peccatū vel culpa nō est. **D**e quibus beatus greg. sic ait p̄ciā mencitū est ibi culpā agnosce re vbi culpa nō est. Cū igitur talis p̄plexitas p̄ualuerit magnā pusillanimitatem et tristitiā generat in hōie. **U**n̄ qui tales passionē erronee p̄scie sustinet de eas aut p̄siliū alterius deponere ut fiducia spei eo liberius possit ad celestia se dirigere. hęc de spe. **F**ilius **D**icitur informatus sum de fide et spe nunc de caritate. **E**t prius vñ ip̄a caritas ortum habeat. de hoc dicitur to informati.

Capitulum III. Pater

De scire debes **Q**uod caritas ortū habet et p̄cedit ex spū sancto. qui dat fidelibus ad salutem animę. **U**n̄ dicit apostolus paulus. Caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum. qui datus est nobis. **D**e quo spiritu sciendum. quod cū p̄ suā presenciā cor hominis possederit. primo illud si peccatū pollutum est ad penitentiam compungit. quia quod homo cōfiteatur et penitet hoc habet ex spiritu sancti dono. **T**estatur hoc beatus augustinus sic dicens. Nam donum spiritus sancti habet qui p̄fiteretur et penitet quia non potest esse confessio peccati et compunctio in homine ex seipso. **C**um em̄ quisque sibi irascitur et displicet sine

no spū sancti non est. Purgato vero corde a vicijs p penitentiā ipse spū sctus dat robur & vires ad facienda bona opa nec patit quicquā maculosus residere in mente hominis. vt ex eo expeditius possit suum affectū dirigere in caritatem dei. De hoc dicit beatus ber. Porro ad faciendū bonū tria in nobis spūs bon? opaf pfecto monet docet & mouet. monet memoriā. docet rationē. & mouet voluntatem. **X** In his em tribus p̄sistit anima nostra Memoria bona suggerit in cogitatio nibz sanctis atq; ita ignauiā nostram torporemq; repellit. p̄terea quotiens huiusmodi suggestionē boni senseris in corde tuo. da honorez deo. & age reuerenciaz spiritui sancto. cuius vox sonat in auribus tuis. ipse nāq; est qui loquitur iustitiam & remissionem opaf peccatorū. facitq; sollicitē ambulare cum deo. Scrutatur etiā p̄funda peccatorū nostrorū & intentionē cordis. qui nec paleā intra cor cuius possidet habitaculum patitur residere. sed statim igne subtilissime circūspicōis exurit. Est etiā spiritus dulcis & suavis. qui nostram voluntatem erigit et dirigit vt eam veritatem intelligere & feruenter diligere & efficaciter implere possimus. hec Bernardus. Ipse nāq; spiritus sanctus illa q̄ scdm naturā sunt homini difficilia vel impossibilia p suam p̄senciā facit leuia & facilia. Quod affirmat beatus bernardus ita dicens Spiritus sanctus spiritus dulcis. infirma roborans. aspera planans. corda purificans. & quicquid in seculo nequam videtur difficile & angustum. facit leue & latum. Ipse em spiritus dat robur vite. vt quod per naturam tibi impossibile est facile videatur vt in laboribus. vigilijs fame maledictione. & persecutione hominum & in omnibus

obseruantijs regularibus hilariter incedas sicut in omnibz diuicijs. hec bernardus. **A** Et notandum q̄ sine spiritu sancto nemo saluari potest. nā ab ipso sunt dona sine quibus ad vitā eternam perueniri non potest. vt sunt virtutes fides spes & caritas humilitas & patientia Spiritus sanctus semper in electis omnibus manet per miraculorum vero opacionem non semper sed quando est indigencia p̄t̄er edificationez ecclesie. De hoc beatus gregorius .ij. moralium. Notandum qd̄ alia sunt dona dei. sine quibus ad vitā nequaquam pertingitur. atq; alia quibus vite sanctitas pro aliorū utilitate declaratur. mansuetudo nāq; humilitas. paciēcia. fides spes. caritas dona eius sunt. sed ea sine quibus ad vitam homines nequaquam peruenire possunt. p̄t̄ecie autem virtus curatio infirmorum genera linguarum. interpretatio sermonum dona eius. Sed que virtutis p̄senciam pro correptione intuentiū ostendunt. In his igitur donis sine quibus quis ad vitam peruenire non potest spiritus sanctus siue in predicatoribus suis siue in electis suis omnibus semper manet. In illis autem quibus per ostensionem illius non nostra vita seruatur s; aliorū queritur. nequaquam semper in predicatoribus permanet. quia p̄t̄er hoc quietem eorum cordibz ad beneuendū p̄sident. nec tñ per eos virtutū signa semper ostendit. s; aliqui se eis signorū ostensionibz subtrahit. vt eo humili? virtutes eius habeant. quo habito teneri nō possunt. hec gre. Etia spū sanctus cor quod possidet celestibz resisteris inflammat. & ad contemptum rerū temporalium stimulat que carnales & seculares homines capere non possunt quia cor suū per desideria terrena

dilatant. De hoc beatus Gregorius v. mo. exponens illa verba Porro ad me venit verbum absconditum. sicut ait potest per verbum absconditum allocutio intime aspiracionis intelligi. de qua iohannes ait. Unctio eius docet vos de omnibus. Que nimirum aspiracio diuinarum humanarum mentem perstringendo subleuat. et temporales cogitationes deprimens eternis hanc desiderijs inflammat. ut nihil ei iam nisi que superna sunt libeat et cuncta que inferius de humana perstreperunt corruptione premant. Absconditum ergo verbum audire est locutionem sancti spiritus corde percipere que perfecto scire non potest nisi a quo haberi potest. **U**nique veritatis voce de abscondita locutione dicitur. Ego rogabo patrem et alium paraclitum dabit vobis ut maneat vobiscum in eternum spiritum veritatis quem mundus non potest accipere. Sicut enim idem patet per mediatoris abscissum a lius humani generis consolator in semetipso inuisibilis est. ita hominem quem repleuerit ad desideranda inuisibilia accendit. et quoniam munda corda sola inuisibilia diligunt. hunc mundus non accipit. qui ad diligenda visibilia non affurgit. **S**eculares etiam multos quanto se foras per desideria dilatant. tanto ad receptionem illius finis cordis angustant et quoniam valde in humano genere pauci sunt qui a desideriorum carnalium purgati foras de ad preceptum spiritus sancti ipsa hac purgatione dilatent. **V**erbum hoc absconditum dicitur quia illud a quibusdam perculdubio in corde concitatur quod a maria parte hominum nescit. hoc Gregorius. **H**abet etiam spiritus sanctus alios diuersos virtutis effectus. omnium est enim artifex. omnes habens virtutem omnia prospiciens. **E**t ideo bene propter ignem materiali non est frustra aut sine causa deus ignis dicitur sed per proprietates in igne repletas. **E**st ei ignis

obmissis alijs proprietatibus calefactus. illuminarius. renouatus. attractiuus. eleuarius. immutatus. diffusiuus. vnitiuus. has proprietates ignis materialis deus spiritualiter in anima operatur. **S**ed enim diuinus ex virtute calefactua dat dilectionem. ex virtute illuminaria dat cognitionem. ex virtute renouatiua peccatorum expurgationem. ex virtute attractiua spiritualis vite dispositio. ex virtute immutatiua spirituali consolationem. ex virtute eleuariua celestem peruersationem. ex virtute diffusiuua meritorum cumulationem. ex virtute vnitiuua plenissimam perfectionem. **S**ed et hoc notandum quod sicut spiritus sanctus in corde nostro erigit nos quodam fiducia postulans pro nobis gemitibus inenarrabilibus. ut dicit apostolus ita in corde dei deum inclinatur ad nos sua misericordia. **E**t sicut in nobis interpellat pro nobis. sic in patre delicta condat cum patre. **D**e hoc beatus Bernardus sic ait. **S**piritus procedendo predestinat. spirando vocat quos predestinauit. habitando iustificat quos vocauit et repleto accumulatur meritis. **P**er quem sicut pater et filius unum sunt. sic et nos unus in ipsis ipse est qui postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus et hoc quidem in corde nostro. **Q**ui autem in corde patris sicut in nobis interpellat pro nobis ita in patre delicta condat cum ipso patre. **A**duocatus noster in cordibus nostris ad patrem dominus noster in corde patris ita quod postulamus et ipse condat qui condat ut postulemus et sicut erigit nos pia quadam fiducia. ita deum inclinatur ad nos magis pia misericordia sua. **H**ec Bernardus. **E**cce quomodo misericors deus per spiritum sanctum mentes sanctorum celesti desiderio implet et amore accedit ad postulandum et ipse impletas exaudit ac ex cordibus eorum suscipit preces. **Q**uod

etiā beatus Gregorius sentit in libro
 super Ezech. sic dicens. Omnipotēs
 deus implet mentē sanctorū celesti de-
 siderio et ipse exaudit impletas. ipse ei
 in sanctorū cordibz creat amorē. et ipse
 se ex nostris cordibus suscipit preces
 Negationē suā petrus fleuit amare sz
 tū illic p̄mittitur. qz dñs respexit petz
 Venit maria magdalena post multas
 maculas culpe ad pedes redēptoris
 nostri cū lacrimis cecidit sed quis ill
 lam infudit intus nisi qui benigne sus-
 cepit foras. Quis illam ad lacrimas
 p̄punctōis vrgebat. nisi qui hanc exte-
 rius coram simul recūbentibz recipie-
 bar ad venias. Uñ quicquid in sanctorū
 virtutibz agit eius est gr̄e qui me-
 rita largit. Hec Gre. Dicit etiā de hoc
 beatus Augu. Caritas que p̄ spūm san-
 ctum facta est in nobis. ipsa gemit ip-
 sa orat p̄tra hanc aures claudere non
 nouit. qui illā dedit. Hec Aug. Cū igitur
 tā multa bona spūsancti opat in
 cordibz hōiz necesse est vt vnusquisqz
 in hospicio sui cordis illū p̄seruet. cū
 ab eo visitatur. Nec p̄ terrena desides
 ria aut cogitationes carnales eū a se ex-
 cludat. nam mentes carnales spiritus
 sanctus fugit quia apud ipsas requiē
 non inuenit. De hoc beatus Gregori⁹
 p̄viti. moralium sic dicit. Cogitationes
 supflue que assidue ī animo carnalia
 cogitante et nascuntur et deficiunt. eaz
 suauitatem qua vnusquisqz intrinse-
 cus p̄ spūm vncus est perdunt. quem
 integritate eius perfrui non permit-
 tunt. a terrenis em̄ mētibus tanto lon-
 gius spiritus sanctus fugit. quāto apd
 has quietem non inuenit. Et eorum
 corda qui terrenaz vitam diligunt de-
 sideriorum suorum inquietudinibus
 feriuntur turpisqz cogitationum car-
 naliū feditatibus ad yma depressi
 sunt. vt ad quietis intime desiderioz

non leuētur. Unde cū mira opera pie-
 tatis ad cor veritas venit prius ab eo
 cogitationū carnaliū estus eicit. et p̄
 in eo virtutū dona disponit. Hec Gre.
B Nō solum aut̄ peruerse et illicite
 cogitationes fugant spūm sanctum a
 corde sed etiā vane et inutiles que ani-
 mū impediunt et nonnūqz etiā ificiunt
 Cū vero mens ea que ad deū prinet
 cogitat ac meditat̄ in eius amore ac-
 cenditur. statiz spūsanctus p̄viā amo-
 ris se infundit cordibz hōim deuotoz
 eos adiuuans in orōe et in ceteris vir-
 tutibz exercendis. Hoc affirmat bea-
 tus bernaz. in epistola ad carthuz ita
 dicens. Cogitationes sine intellectu
 alie sunt vane alie ociose sunt neutro
 intellectui p̄ cogitatis intentōz se ap-
 plicantes nō repente p̄mientes sz sen-
 sim et paulatī corūpentes et occupan-
 tes. tpa necessaria impediētes. et aniz
 inficientes. Ubi tamē et si repellere a se
 spūm sanctū nō est in voto cogitantis
 fit tū ex culpa negligentis vt spūs di-
 scipline merito se auferat a cogitatio-
 bz indisciplinatis. Cū vero de eis que
 de deo sunt vlad deū sunt cogitat̄ et
 luntas eo pficitur amor fiat. cōtinuo
 p̄viā amoris se infundit spūsanctus
 spūs vite et omnia viuificat adiuuans
 in oratione seu meditatione infirmi-
 tatem cogitantis. sed modus hic co-
 gitandi de deo non est in arbitrio cogi-
 tantis. sed in gratia donāris scz spiri-
 tus sanctus vbi vult spirat quādo vult
 et quomō vult et quibus vult inspirat.
 sed hōis est iugiter p̄parare cor volun-
 tatem expediendo ab affectiōibz alie-
 nis rationem vel intellectum a sollici-
 tudinibus. memoriam a negotiis. nō
 nuqz etiam a necessariis occupationi-
 bus vt in die bona domini et in hora be-
 placiti eius cum audierit vocem spi-
 ritus in ea que cogitationem faciunt

continuo concurrunt sibi et cooperantur
in bonum. Unde voluptas neglecta facit
cogitationes ociosas et indignas deo
corrupta perversas que separant a deo
recta necessarias ad usum huius vite. pia
efficaces ad fructum spiritus et ad fruendum
deum. hxc ber. **E**t notandum
quod spiritus sanctus semper fugit corda pec-
catis mortalibus sauciata venialia vero
peccata quantum non excludant spiritum sanctum
a corde hominum quantum ad habi-
tum. non tamen requiescit in eis quantum
ad actuales devotioes. quia tales pristina
in se spiritum sanctum et idcirco consolatio-
nes ipsius accipere non merentur. **D**e-
testatur beatus gregorius sic dicens. Non re-
quiescit in eo spiritus sanctus qui domum
cordis sui pulvere venialium peccatorum
aspergit. tales enim spiritum sanctum qui
est in eis pristina ideopfectam lericiam
et consolationes spiritus sancti non mere-
ntur. **S**i ergo ut beatus Augustinus di-
cit. cupimus promereri gratiam spiritus san-
cti et tantivisitatoris ingressum mun-
demus primum domum anime nostre ab
indignis carnalibus concupiscentie pas-
sionibus a superbie dominatione a ferore iac-
tancie. preparamus hanc domum quotidi-
ne ad sacri regis adventum. eamque di-
versis probabilium morum floribus adornamus.
Repleamus eam iocundis et preciosis odoribus
castitatis fidei et promissionis incenso balsamo
benivolentiae et timide caritatis ut amputatis
vitiis. et virtutibus insertis. destruc-
ta in omnibus habitatio dyaboli mu-
temur in templum dei. ut tam beatus hos-
pes mundo delectatus hospicio stabili-
lem ac perpetuam in nobis faciat mansio-
nem propter hoc enim ad nos ille descendit. ut
nos ad illum possimus ascendere. hxc Augu.
Cum vero homo in corde suo tam
felicem suscepit hospitem videlicet spiritum
inestimabile gaudium ex eius presentia in-

tra semetipsum percipit. **U**n dea. Aug.
Quod inestimabile gaudium ex eius pre-
sentia intra semetipsum concipit cor
humanum per spiritum sancti intra se dulcissi-
mum felicissimumque adventum. hxc Aug.
Nulla enim potest esse voluptas ac maior
dulcedo corporis et anime quam dum mens
senserit suum per gratiam spiritus sancti fi-
bi advenisse creatorem. **D**e hoc beatus
Iheronimus ad paulum sic dicens. Tu
te assero nunquam maiorem fore corporis
aut anime voluptatem. quam dum spiritus san-
ctus per suam dulcissimam mentem advene-
rit caritatem. **D**icit etiam de hoc Cri-
sostomus super cantum. Nullus homo
in hac vita excogitare poterit felicita-
tem viriorem suavitatemque dulcioris
quam dum mens per gratiam sancti
spiritus advenisse senserit creatorem
hxc Crisostomus. Spiritus etiam sanctus
non solum in futuro perfectam sed
etiam in presenti maximam quietem
iustis confert. quia hxc est sola in hac
vita requies animarum devotarum di-
vina dilectione firmare. et propter spem futu-
re glorie prospera mundi simul et ad-
versa contemnere que sunt per spiritum
sanctum. **D**e hoc Beda sic dicit.
Spiritus sanctus non solum in futuro
perfectam sed etiam in presenti fide-
lium maximam iustis quietem tribuit
cum eorum mentes igne caritatis ac-
cedit et est vera ymo hxc est sola in hac
vita requies animarum. divina dilectio-
ne repleti. spe superne retributionis
prospera mundi simul et adversa contem-
nere. ac concupiscentijs secularibus
renunciare. hxc Beda. **E**t notandum
secundum dictum beati Augustini. quod
non habitat in aliquo spiritus sanctus
sine patre et filio nec filius sine patre
et spiritus factus nec sine illis pater. **I**n-
separabilis quippe est eorum habitatio quo-
rum inseparabile opacio. hxc aug. **U**n die

beatus Ambrosius. Sancta trinitas
 pater et filius et spiritus sanctus ad nos ve-
 niunt. dum nos venimus ad eos. veniunt
 subueniendo veniunt illuminando veni-
 mus obediendo. venimus metuendo.
 veniunt iplendo. venimus capiendo.
 hec Ambro. Considerandum igitur est quod
 biveraciter habent spiritum sanctum. in quorum
 mentibus humilitas et ceterae virtutes per
 fecte simul conveniunt. Quod affirmat bea-
 tus gre. in libro dya. sic dicit. Mens quae
 divino impletur spiritu habet evidentissima
 sua signa et virtutes scilicet et humilitates. quae
 si in vtraque in vna mente conveniunt. pro-
 fecto liquet quod de personis spiritus sancti te-
 stimonium fuerunt. hec gre. Sed
 et notandum quod voluntas hominis non potest esse li-
 bera a cupiditatibus huius mundi nec valde
 actus bonos operari sine gratia spiritus sanc-
 ti. unde ubi spiritus domini ibi libertas est. vici-
 a peccato non tamen quod tales penitus sint si-
 ne peccato in hac carne sed peccatum eius non
 dominatur. De hoc bea. Aug. sic dicit. Sine
 spiritu sancto non est voluntas hominis libera
 a cupiditatibus vincit. non enim est libe-
 ra ad bonum nisi liberata fuerit non autem
 liberata nisi per spiritum sanctum caritas dis-
 fundat in cordibus hominum. nam ista libe-
 ratem que est a peccato illi soli habet
 unum. quos filius per gratiam liberat et res-
 parat. non ita tamen quod penitus sint sine pec-
 cato in carne hac mortali sed ut in eis
 peccatum non dominetur neque regnet et hec est
 vera et bona libertas. que bonas parit
 servitutes scilicet iustitiae. hec Aug. Nam spi-
 ritus sanctus ingrediens animam. ut dicit
 Crisostomus. amplectitur eam et quasi numero
 quodam inexpugnabili circumdat eam et non
 permittit ut carnales concupiscentie per-
 valeant contra eam. Non quidem facit ut caro
 non concupiscat sed tenet animum non ei
 presentiat hec Crisostomus. Etiam ut dicit bea.
 gre. Spiritus sanctus mentem quam replet ob-
 umbrat. et omnem temptationum furoribus

et pat. et dum aura suae inspirationis mentem
 suaviter tangit. quicquid noxii caloris
 sustinebat expellet et quem iam forsitan
 nimis vicio est macid fecerit vni-
 bra spiritus sancti pregens recreat. ut dum
 in eius inspiratione sedens pausat vires
 tollit quibus ad vitam eternam robustius
 currat hec gre. quod autem omnipotens de-
 us hominem post susceptioem gratiae spiritalis
 permittit temptari. hoc ideo facit. ne
 ipse homo de se presumat vel in elatione
 mentis cadat. sed tamen irruente tem-
 ptatione exterius percutitur. intus eum per di-
 toris manus roborat. ne frangatur. De
 hoc bea. gre. x. morali. exponens illam ver-
 ba. Memento queso quod sicut lutum fece-
 rit me. sic ait. Sic lutum quippe homo non
 fieri interior existit quod sanctus spiritus gra-
 tia terrene menti infunditur. ut ad intel-
 lectus sui perditionis erigatur. humana
 namque cogitatio. quae peccato sui celerita-
 te aruit per vim sancti spiritus quasi irriga-
 ta terra virescit. Sed sepe dum precep-
 ti domini virtutibus sine interruptione vi-
 mur ad privatam fiduciaem usque continue
 prosperitatis elevamur. Unde fit ple-
 rumque ut isdem qui subleuaverat parum
 per spiritus deserat. quatenus ipsum sibi ho-
 minem ostendat. Quod vir sanctus pro-
 tinus exprimit cum subiungit et in pul-
 verem reduces me. Quia enim per sub-
 tractionem spiritus mens ad aliquan-
 tulum in temptatione deseritur. quasi
 ab humore pristino terra siccat. ut
 infirmitatem suam derelictus sentiat
 et sine infusione supernae gratiae quantum
 homo aruit cognoscat. qui apte quoque
 reduci ad pulverem dicitur. quia dimis-
 sus sibi cuiuslibet temptationis aura rap-
 tatur sed cum relictus sentimur ea que
 afflictis cognovimus subtilius iam do-
 na cogitamus. Sequitur pelle et
 carnibus vestisti me. pelle quippe et car-
 nibus interior homo vestitur quia in eo

¶ ad supna erigit carnaliū metuū ob
sidione vallatur. sed tendentē ad iusti
ciam neq̄q̄ in temptatōe conditor de
serit. qui p̄ infusionē gratia etiā pec
cantē p̄uenit. sed subleuatā mentem
et ad bella exterius laxat et interius ro
borat. **U**n̄ ad huc apte subiungit. **O**s
sibi et nervis p̄pegisti me. pelle et car
ne vestimur sed ossibus nervisq̄ p̄pan
gimur q̄ et si temptatōe foris irruen
te concutimur. intus tamen nos p̄dis
toris manus roborat ne frangamur.
Carnis itaq̄ moribz nos humiliat ad
dona. sed postea virtutibz roborat p̄tra
temptamenta. **A**it ergo pelle et carnis
bz vestisti me. ac si aperte dicat foris
ad p̄bationē me deseris. sed tū intus
me p̄eam virtutibz astringendo custo
dis. **Q**uid idcirco beneuolenti reci
tudinē nobis tribuit. q̄ benigne p̄tere
rita que delinquimus parcat. **U**n̄ sub
dit vitā et misericordiā tribuisti mihi
vita quippe tribuit. cū malignis men
tibz benignitas aspirat. **S**ed vita sine
misericordiā accipi nequaq̄ valet. q̄
ad obtinenda bona iusticie dñs non
adiuuat si prius ante actas nequicias
misericorditer nō relaxat. vel certevi
tam nobis et misericordiā tribuit. q̄
ea qua nos misericordiā ad beneuolē
dum p̄uenit. etiā subsequēdo custodit
nisi em̄ misericordiā subroget seruari
nō valet vita quā p̄bet. ipso quippe
quotidie hūane vite vsu veterascim⁹
et exterioris hūis impulsu cogitatōe lu
brica ab interioribz eximus. et nisi nos
supna visitatio vel ad amorē p̄pungen
do viuificet vel ad timorem flagellan
do restauret. repentino lapsu mēs sū
ditus tota destruit. que lōge virtutis
studio innovata videbat. **U**n̄ subiun
git. **E**t visitatio tua custodiuit spiritū
meum. **H**umanū quippe spūm visita
tio supna custodit. cuz hunc virtutibz

ditatum vel flagello p̄cuteretur p̄pung
gere amore nō desinit. nam si dona p̄
stet sed hunc p̄tinne restaurando non
subleuat citius bonū p̄ditur quo non
a largiēte custodit. **lxx gre.**

Filius
Habita informatōe de spū sancto
et de quibusdā eius effectibz nūc
de gratia que p̄ eundem spūm sanctus
cordibz infundit. **fideliū cupio eto ceteri.**

Capitulum V **Pater** **E**

Silire debes q̄d
gratia dupliciter dicit. **P**ri
mo quia nos miseros consolatur. **S**e
cundo quia gratis datur. **U**nde ad bo
num gratie non potest quis per se p̄ue
nire. cum hoc non fiat scdm̄ limita
nature sed secundū influenciam largi
tatis diuine. **S**ic em̄ creatura pro sua
flexibilitate semper suo indiget p̄in
cipio. vt sit in esse nature. sic idē p̄in
cipiū pro sua bonitate influere nō ces
set nature rationali vitam spūalem vt
benefit in esse gratie. quā habere nō po
test sine deo largitore. **U**eruntamē ier
cusabilis est homo si gratiā gratū faci
entē non receperit q̄ grā gratis data
semper presto est liberum arbitriū ex
citare et cōmouere. cuius est huic ad
mōitiōi consentire. et hoc est facere
quod in se est. quo facto poterit homo
gratiam gratū facientem habere. q̄
hoc est ad gratiam gratū facientem
se preparare. **Q**uamuis enim gratia
habeatur dei dono efficiente. non tamē
sine libero arbitrio consentiente quia
sicut dicit beatus **Augusti.** **Q**ui crea
uit te sine te non iustificabit te sine te.
Unde gratia dicitur tripliciter. **P**ri
mo generaliter et sic grā d̄ ad interioriū
diuinū creature gratis ip̄sū et idiffer

renter ad quemcūq; actum sine huius
adiutoris gratia nihil possumus face-
re nec in esse durare. **S**ecundo dicitur gra-
tia specialiter et talis gratia dicitur gratis scilicet
ad donū quo se preparat homo ad susci-
piendū donū spūs sancti. huius gratie
est reuocare liberū arbitriū a malo et ex-
citare ad bonū. sine qua nullus facit
sufficienter quod in se est ut preparat se ad
salutem. **T**ercio dicitur gratia proprie scilicet do-
nū datū diuinitus ad merendū. quod
quidem donū gratia gratū faciēs ap-
pellatur. **S**ine ista gratia nullus potest
mereri. nec in bono proficere nec ad glo-
riam peruenire. **I**sta triplex gratia inu-
itur in verbis apostoli cū dicitur. **G**ratia dei
sum id quod sum. ecce prima. **E**t gratia
dei in me vacua non sunt. ecce secunda. **E**t
gratia eius semper in me manet. ecce ter-
cia. **S**ciendū etiam secundū
dictū beati bernardi. quod triplicem gratiam
accipimus. unam qua pervertimur. aliam
qua in temperatō ibi adiuuamur. terci-
am qua per bonū remuneramur. prima nos
iniciat per quam vocamur. secunda pro-
uehit qua iustificamur. terciā consummat
qua glorificamur. **D**e prima dictum
est de plenitudine eius omnes accepimus.
de duabus reliquis dictum est. **E**t
gratias pro gratia id est munera eterne
glorie pro merito temporalis militie
habet **B**ernardus. **E**t notandū
quod nullus potest superare vicia nec pre-
cepta dei adimplere sine gratie diuini-
ne adiutorio. hoc affirmat **A**ugustinus. ita di-
cens. **N**emo viribus suis implet. quod
deus iubet. nisi ipse adiuet ad facien-
dū quod fieri iubet. **Q**uia propter oremus
humiliter. ut qui dedit preceptū lar-
giatur auxiliū. nullū enim bonū non di-
co proficere sed nec incipitur sine illo qui
solus bonus. nam ipsa voluntas nisi dei
gratia liberet a seruitute qua facta est
serua peccati. et vicia super adiuuet

tur. recte pieque vivere a mortalibus non
potest et hoc diuinū beneficiū quo liber-
ratur anima nisi eam preueniret. iam
meritis eius daretur et non esset gratia
que vtiq; gratis datur. **H**ec **A**ugustinus.
Unā etiā iustitiam et licet perfecti
iustificari recte vivere non possint. nisi
per diuinā gratiā adiuuent. quod non om-
nis virtus illius bonitate est processa. ip-
se enim bonū opus quod in nobis operando
incipit etiā cooperando proficit. **D**e hoc
beatus **A**ugustinus sic dicit. **S**icut oculus corporis
etiā plenissime sanus nisi candore lu-
cis adiutus non potest cernere. sic et homo
etiā perfectissime iustificatus nisi eter-
na luce iusticie diuinitus adiuuetur re-
cte non potest vivere. **Q**uātulūcūq; enim
tuus dicitur nostra illius est nobis bonitate
processa. nam cooperante nobis deo proficit
quod operando incepit. quod ipse vult
operari incipiens. quod volentibus cooperatur
proficiens. **U**nā carissimi vita nostra nihil
est aliud quam dei gratia sine dubio et vita eter-
terna. que bone vite reddit dei gratia
est. **H**ec **A**ugustinus. **E**t his verbis colligitur quod
non solum bona opera sed etiā premia sunt
ipsius dei dona. quod et bonū cogitare. vel-
le et proficere operatur in nobis. **D**e hoc
beatus **B**ernardus sic dicit. **D**eus sunt. proculdubio mu-
nera tā nostra opera quam ipsius premia. et quod
se fecit debitorem in illis et nos pro me-
ritore hoc est bonum cogitare vel-
le et proficere operatur in nobis. primum
profecto sine nobis. secundum nobis
scum. tercius per nos facit. a deo ergo
sine dubio nostre sit salutis exordium
nec per nos vtiq; nec nobiscum. **U**nā
consensus et opus et si non ex nobis
iam tamen sine nobis. **H**ec **B**ernardus.
Et ergo ut dicit beatus **A**ugustinus.
Cum deus coronat merita nos-
tra nihil aliud coronat quam munera sua
benevita eterna. que in fine a deo me-
ritis precedentibus redditur quia et eadē

merita quibus redditur non a nobis sunt sed in nobis facta sunt per gratiam. recte et ipsa vita et gratia nuncupatur quia gratia datur nec ideo gratis quia non meritis datur sed quia data sunt per gratiam et ipsa merita quibus datur. nam omne bonum nostrum nihil in nobis facit nisi gratia. gratia enim est que preuenit et sanat arbitrium hominis. et ex ipso arbitrio preceatur in anima bonus affectus siue boni mentis motus. **hec Aug.** Qui igitur sine gratia dei nec agere operum bonum nec pervenire ad futuram gloriam valeamus. ne cesset valde estote ipsi dominum timeamus ne afferendo a nobis suam gratiam nos derelinquat et reprobando cum impiis perdat. quia omnipotens deus mentem hominis non debellando destruit sed ab ipsa per gratie ablationem recedendo. **De hoc beatus gregorius xi. moralium. super illo** Si destruxerit nemo est qui edificet sic dicit Omnipotens deus humanum cor destruit cum derelinquit. edificat cum implet. neque enim humanam mentem debellando destruit sed recedendo quia ad perditionem suam sufficit sibi dimissa gratia. **Unde plerumque fitur** cum audientis cor exigentibus culpis omnipotentis dei gratia non repletur. quia mutum est os omne quod loquitur si ille interius in corde non clamat. qui a spirat verba. que audiunt. **hec gregorius.**

R. Et notandum quod gratia per quam pius dominus consolatur suos dilectos est quidam gustus spiritualis et suavissima quedam delectatio. qua benignus deus afflictam recreat animam. **De hac gratia beatus Bernardus. sic dicit** Consolatio divina nihil aliud est quam gratia quedam deuotionis procedens de spe venie. et quidam gustus boni licet exiguus et suavissima quedam delectatio qua benignus deus afflictam recreat animam qua ad deum querendum inuitat et ad diuinum amorem vehementer accenditur.

hec Bernardus. Dunc odor est suauissimum gratie idem beatus Bernardus. in statu vite preceperat cum dicit. Non accessit adhuc cor meum domino deus ad multitudinem dulcedinis tue. quam abscondisti timentibus te foris. eius odor est utrumque sustentor. quod est mirum super odorem balsami cunctis generis suavis odoriamenti. **O** domine deus si tam nobilis est odor quam dulcis est dulcedinis sapor. Si tamen virtutis est modica degustatio. quantum iocunditatis habet felix inebriatio. **hec Bernardus.** Qui ergo vult de sancto victo. Semel gustauerit fontem celestis gratie. nec scit iam aliud nisi soli deo firmiter ac inseparabiliter adherere. **hec Richardus** Considerandum etiam vult de glossa in libro de nominibus de diuinis nominibus. quod ipsa diuina gratia illuminatio est et ipsa tota gratie lumina sunt illuminantia omnia que se precipiant. et omnis gratia ab uno fonte descendit. et omnis illuminatio ab uno lumine. et multi sunt radii et unum lumen. ut multos illuminet. et multi lucent illuminari et non vident nisi unum lumen et sunt in lumine uno. quomodo unum bonum multis se precipiant prebetur unum sint in illo. qui unam trahunt similitudinem ex illo. itaque dei sapientia quamuis se varie dissimiliterque mentibus spiritualiter illuminantia capaciter infundat. in se tamen una permanet et simplex nec maior fit illis que habundant in ea. nec minor fit illis que secundum inferiorem participationis gradum gratiam accipiunt unum in ipsa sed tota in toto et in singulis tota. summa transcendens et ymaginem condescendens participandam se prebet. et in se una permanens. a se ipsa non recedit. Quod autem non uniformiter omnino diuinum lumen accipiunt. hoc non est in culpa luminis. sed in differentia

accipientis. qz enim nō eadem est virtus oculorū intellectualiū quibus lux mentiū sequit̄. vt alij plus alij minus ea fruant̄. alij penitus excludantur. vt immundi spūs qui ad eam nolūt conuerti. non q̄ et ipsi s̄m intellectualem substantiaz qua a summo bono creati sunt p̄icipatione vere exñtis luinis secludant̄. alioquin in nihilū redigerentur. omne em̄ p̄icipatōe eius p̄riuatū in reꝝ natura nō est. sed in q̄tum in irrationabili b̄o p̄uere se suē uolūtatis motib̄ p̄aminant̄ a vera lucis excluduntur p̄icipatōe. non em̄ ad illam sed ad semetipsos hoc est ad nequiciā suā p̄uerfi a summo et incōmutabili bono se auertunt. si enim ad naturā si iam et eius creatorē respicerent. p̄fecto beati fierent. Et quis nemo bonus nisi sol? deus. n̄ diuine bonitatis p̄icipatōe rationalis creatura bona fieri p̄ōt. dño p̄ouidente qui d̄r. pater vester dabit sp̄m bonum petentibus se. vt p̄icipatōe spūs fiant boni qui fuerūt mali. h̄c glosa. Debet ergo quilibet deuotus cor suum ad suscipiendū spūs sancti grām p̄pare. vt ueniens dñs et habitaculū cordis p̄ vite sanctimoniam p̄p̄ inueniēs dignet̄ in illud effundere imbres gratiarū ac p̄solari. De hoc per quendam sic d̄r. Cum cor deuotum ad bona domini suscipienda aptum fuerit. nec est in eo aliquid qd̄ dei gratiam phibeat vel retardet. tunc pius dñs et benignus largus et misericors non cessat infundere imbres gratiarū. nunc immittens sapiām diuinorum. nunc noticiā secretorū. aliqñ gustum et experientiā eternorū. aliqñ reuelatōes misteriorū. aliqñ securū facit et certificat eternalium bonorū retributōe. et alijs multis modis quib̄ p̄solat d̄s electos suos p̄iter et dilectos. h̄c ille.

¶ Quanto autē quis frequentius p̄

gratiam a deo uisitat̄. tanto maiorem ipsius dñi familiaritatem p̄sequit̄ et fiducia habundantiorē ac gustum spūs aliozem et alia q̄ plura bona ab ip̄o p̄cipit. Unde d̄r beatus bern̄. Crebra dei uisitatio dat familiaritatē. familiaritas ausum. ausus gustū. gustus famem. famēs p̄emptum oīm. p̄emptus ocium. ocium deū. h̄c bern̄. Ecce quanta bona p̄fert dei gratia deuotis hominibus habentibus eam. Debet ergo quilibet religiosus donū gratie possidens illud in semetipso p̄seruare. carnales et terrenas delectatōes et p̄solationes fugiendo declinare. qz vt dicit beatus bern̄. Cum mens ad alias p̄solationes inhiat et non penitus rennuat in caducis et transitorijs p̄solari. ipsa sibi p̄fecto subtrahit gratiam celestis p̄solatōis. h̄c bern̄. Nam seculares vt d̄r beatus greḡo. quanto se foras per desideria dilatan̄. tanto ad receptōem gratie spūs sancti sinum cordis angustant. Delicata namq̄ et p̄ciosa est diuina p̄solatio. que per grām sancti spūs cordibus fidelium infundit̄. sed nō dabitur admittentibus alienā p̄solatōem. De hoc d̄r beatus auḡ. Tam p̄ciosam diuinā p̄solatōnem cognouimus tā amenā q̄ tñ nequa q̄ tribuitur qualem cunq̄ admittentibus alienā. nā si h̄z animus vn̄ de oblectetur extrinsecus. sine delictis manet intrinsecus. h̄c auḡ. Si aut̄ vt d̄r beatus Greḡ. qd̄libet qd̄ delectat in carne abscindimus mox intus in xp̄o qd̄ delectat inuenimus. Dicit etiaz de hoc bea. ber. Iustus est vt quos p̄ntia nō delectant. p̄sto sit in eis memoria futurorū. vt qui de reꝝ affluentia respiciūt p̄solari. recordatio illos delectet eternitatis. h̄c bern̄. **¶** Aīa namq̄ sine delectatōe esse non p̄r. aut em̄ delectat̄ in summis et p̄remittit infima. aut delectat̄ in infimis et p̄remittit summa.

¶ i.

Unde aia que desiderat in dei memori-
am delectari. non debet in alijs quibus-
cuq; rebus solari. De hoc beatus bern.
sic dicit **R**enuat aia tua in alijs solari
sivis in dei memoria delectari qz imple-
ri aia dei visitationibus non potest. nisi delectat-
ionibus carnis funditus renuncietur.
Et absit ut intus in spiritu non inveni-
amus super modum maiores delectationes
quam in qualibet carnis feditate. hec bern.
Anima etiam cum habeat quinque sensus
spirituales. sicut et corpus quinque corporales.
Qui propter deum in corporalibus pre-
mit delectari utique in spiritualibus merebitur
a domino solari. Hoc affirmat
bernar. ita dicens. Deus est iustus for-
ma speciosissima ad oculum. armonia
deliciosissima ad auditum. odor suavissi-
mus ad gustum. amplexus delectabilissi-
mus ad tactum. Cum igitur anima habeat quin-
que sensus spirituales sicut corpus quinque
corporales. qui renuit propter deum in cor-
poralibus delectari. merebitur utique in spi-
ritualibus solari. hec bern. Et quis pro-
pter delectamenta carnalia priventur ho-
mines gratia dei. maxime tamen arrogan-
tes et superbi gratiam gustare non potue-
runt in eternum. teste hilario qui dicit. Cum
enim solationem gustent divinam de cu-
cris generibus. homines ipsam arrogantes
et tumidi nunquam gustare potuerunt in eter-
num. hec hila. **S**peret ergo ut quilibet re-
ligiosus resistat superbie malicie et car-
nali concupiscentie ac ceteris vitijs. si de-
siderat potum celestis gratie degustare.
De hoc dicit beatus ambrosius. **N**isi abstuleris
de corde tuo fomitem malicie. estum
prave concupiscentie. dulcedinemque mi-
dan voluptatis. nequaquam gustum cele-
stis gratie imbibere poteris nec hauri-
re. hec amb. **U**bi notandum quod non solum
a vitijs est abstinendum verum etiam bona
opa exercenda. ut suavitas divine gratie
haberi possit. Quia ut dicit yfido. Quam-

to quis diutius exercitatus fuerit erga
virtutum ardorem tanto profecto in se
divinam dulcedinem accipiet portorem.
Dicit etiam basilius **M**ulte virtuti ho-
minis multa debetur suavitas celestis
gaudij et dulcoris. **E**t sciendum
quod quoniam est homo existens in gratia. nihil illi
grave. nihil difficile apparebit in agere
dis bonis operibus. qui autem caret gratia
ad omne opus bonum faciendum sepe fit
De hoc hugo dicit sic. **Q**uod diu in statu gra-
tie quis vixerit. nihil grave. nihil intolerabile
apparebit. mens autem experta gra-
tie segnis in omni bono extat ope et virtute.
hec hugo. **N**on solum autem possidens
gratiam agilis est ad quecumque opera virtu-
osa facienda sed etiam paratus est ad
omnia que pro christi nomine occurrerint
facienda aut verius sustinenda etiam
tormentorum supplicia. **I**n dicit cassiodorus
humana siquidem mens in gratia exi-
sians gaudens et parata est ad omnia
que pro christi nomine occurrerint. De
hoc etiam beatus augustinus in libro de natu-
ra et gratia sic dicit. **G**ustus celestis gratie
tante est virtutis. quod extinguit sitim om-
nium mundanorum. et tante dulcedinis quod
in dulcedinem convertit supplicia tormen-
torum. tante suavitatis quod animam exercit ad
desiderium supernorum. hec augustinus. **E**st etiam
desiderandum ut dicit beda. quod in quocumque corpore
deus pro gratia sui amoris adest mor-
vitijs universa et aduersantis mundi
sive spirituum malignorum bella precessa
quiescunt. hec beda. **E**t quis gratia christi
firmum facit hominem aduersus vitia
et temptationes inimici. tamen quod
diu portamus terrenum corpus ac fragi-
le timendum est nobis. **U**nde augustinus
in glosa super psalmistam sic dicit.
gratia christi firmum facit hominem et
immobilem aduersus omnes tempta-
tiones inimici. sed ubi est humana fra-
gilitas ibi est prima captivitas. ibi lex

in membris repugnans legi mentis.
et captiuum volens ducere in lege pec-
cati. Adhuc corpus quod corrumpit ag-
grauat animam. Unde quantumcumque fir-
mus sis ex gratia dei quod diu portas ter-
renum vas in quo thesaurus est dei. ali-
quid etiam de ipso vase fictili formidan-
dum est. **lxxcangu.** **O** Et sciendum
quod carentes gratia dei diu stare non possunt.
quin incidant in peccatum mortale. habentes
vero christi gratiam possunt euadere
omne peccatum mortale. quod sicut gratia
diungit deo et fomitem peccati ita di-
minuit quod habens eam potest vitare pec-
catum mortale. **De hoc quedam glo.**
super apostolum sic dicit. **Per gratiam christi**
euadere possumus omne peccatum mortale.
Carentibus autem gratia hoc non sic est pos-
sibile. quod licet non sit necessarium eos
peccare quotidie. tamen non possunt diu vi-
tare peccatum mortale. cuius ratio est. quod
sicut existentes in gratia non possunt om-
nino vitare peccatum veniale. eo quod sensu
aliter non est in eis subdita totaliter
rationi. **Sic in carentibus gratia ratio**
non est subiecta deo. et ideo non possunt
diu stare quin incidant in peccatum mor-
tale. **Gratia autem sic deo diungit et ineli-**
natioem fomitis diminuit. quod habens
eam potest vitare peccatum mortale.
lxxc in glosa et.

Filius.

Sed etiam hoc scire affecto. quod
re nonnunquam etiam deuotis homi-
nibus gratia subtrahatur. Et quomodo gra-
tia que per negligentiam amissa fuerit
recuperanda sit. vel cum deest gratia que
liter homini sit agendum.

Ca. VI. Pater

Sire debes quod
gratia subtrahitur homini propter
superbiam et presumptioem. **Quod pater**
Richardus de sancto victore ita vi-

cens. Sepe superbit homo nesciens. se
pe presumit et iteque non intelligit. pro
utraq; ignorantia solet subtrahi diui-
na gratia. nam dum presumptuose a-
git et nescit. subtrahitur gratia. ne effici-
at quod cupit dum superbit et nescit. per-
mittit sepe in id cadere quod erubescit et
odit. lxxc richardus. **Et norandus**
quod opera virtutum tunc in nobis qua-
lescunt. dum gratiam cooperatricem
habent. tunc vero deficiunt et moriuntur.
cum reus gratia cooperatrix subtrahitur.
Subtrahitur autem dum improba mens
de bonis spiritualibus superbit et sua sibi me-
rita ascribit. De hoc richardus de san-
cto victore super illud Daniel. donec
cognoscant viuentes quod dominetur ex-
cellus in regno hominum. sic dicit. Affe-
ctus in nobis sane secundum deum viuunt dum
in bono fortes et cum virtutum opera
qualescunt. dum gratiam cooperatri-
cem habent et in studiis spiritualibus se ex-
ercere valent. tunc procul dubio moriun-
tur cum eis gratia cooperatrix subtra-
hitur. subtrahitur autem cum de suis
bonis diuinis vero donis mens impro-
ba superbit. et sua sibi merita ascribit.
Subtracta gratia affectus boni defici-
unt. et ad omne bonum languescunt.
et sic de viuentibus mortui fiunt. Quid
enim aliud est virtutum defectus quam quod
si quidam illarum interitus. Qui igitur
infirmam suam gratiamque diuinam
tunc primum attendunt cum iam
in bono deficiunt. isti post mortem et quod
si per mortem diuine dominationis et
moderationis magisterium vel benefi-
cium discunt et agnoscunt. Quid igitur
est superne maiestatis dominium et
principatum in regno hominum viuere
et agnoscere. nisi vnumquemque eo etiam
tempore cum adhuc in bonis ope-
ribus viuunt. infirmam suam attende-
re et nihil sibi. nihil suis meritis ascri-
bi.

tere. et inter quelibet virtutum exerci-
tia humilitatis custodiam non desere-
re. sinceraciter et absque simulatione que-
quid mali sibi ipsi. quicquid boni divi-
ne gratie ascribere. Et solet quidem pi-
etas supnavires etiam virtutum in quibus
dam humiliare et gratiam subtrahere
donec discant inter quelibet morum insi-
gnia nil altum sapere. nil de propria virtu-
te presumere. felices qui alieno casu po-
tius quam proprio humilitatis fragilitatisque
infirma addiscunt. Sed et cum eis quidem
bene agitur. qui ex propria ruina ad humi-
litaris custodiam evigilant. cum tandem
aliqui post infirmitatis sue lapsum for-
tiores resurgunt. Qui ergo morum ruinam
timet. pro omnibus contra superbiam vigilare
debet. hec richardus. Ex istis verbis colli-
gere possumus quod omnipotens deus sub-
trahit gratiam hominibus etiam mundam vitam
habentibus. et hoc ideo ne in superbiam ele-
ventur. et ne sequenter in bonis studiis
negligentiores fiant. Quod probat etiam
crisostomus. sic dicens. Aliqui plerique et vi-
tam habentes mundam non accipiunt
gratiam. Quare. ne in superbiam eleven-
tur. ne inflentur ventositate iactantia. ne
alitudine muneris negligentiores fi-
ant. hec crisostomus. Subtrahitur autem gratia non
solum propter mentis elationem sed etiam
nonnunquam propter negligentiam. nam sunt non
nulli qui desiderant esse boni et virtuosos
sed se pro opera virtuosa que illos bonos
faciant nolunt exercere. ideo multi re-
ligiosi querunt sibi deesse gratiam cum
magis gratia debet queri se factores
bonorum operum non habere. per que gra-
tia obtineatur. De hoc pro quodam dicit sic
pauperes sumus et miseri qui multum
desideramus et modicum facimus. de-
siderium nostrum minime in opus de-
ducimus. neque desideramus esse boni
sed opera que nos bonos faciant non mo-
ueamus. Hinc est illa querela omnium re-

ligiosorum querulantium fidei deesse gra-
tiam cum magis ipsa gratia queri debe-
at se factores bonorum operum non habere
habemus omnes desiderium sanctitatis.
sed ea que sanctitatem efficiunt nulla-
tenus habemus. Hec ille putat dicitur beatus.
Vix est aliquis qui in eis que de i sunt
expiri velit quid possit. etiam quod promp-
tissime potest. Et idcirco propter negligetiam
talem frigida sunt corda multorum
religiosorum divina gratia carentium.
Debet ergo quisvis timens deum hec
duo videlicet superbiam et negligentiam
a se abijcere. et humilitate cordis et bo-
norum strenuitatem assumere ut divine
solationis gratiam crebrius et habun-
dantius ab ipso domino valeat obtinere.
Rubi considerandum quod sunt nonnulli
religiosi qui in principio conversionis
sue magnam devotionis gratiam percipiunt
sed secundum processum temporis eadem gratia
propter suam negligentiam privatur. Hic
desiderant gratiam pristinam recuperare
debent in se renovare fervorem devotionis
prioris et in omnibus virtutibus que prius
initio conversionis gesserunt studeant se
exercere. De hoc richardus in libro de
mistico somnio. nabuchodonosor. sic ait. Si
gratia quam habuisti exciderit te sentis
attende diligenter quid agis. cogita
quibus cogitationibus vehementius occu-
patus si solaviana meditaris quid mireris
si futurorum revelatione fraudaris. In
initio conversionis tue quam sola eterna spi-
ritualia et futura cogitasti quando ad so-
la sublimia aspirasti quid mireris si
desiderium tuum solari meruisti. Deside-
rium inquit prolixiter pauperum exarduit
dominus. Si igitur pristinam illam gratiam cupis
reformare renouare devotionem. et
secundum monita iohannis in apocalypsi.
Memento unde excideris et age penitenti-
am et priora opera fac. hec richardus.
Et notandum ut dicit hugo quod misericors

deus nobis sepius cum non queritur
 se offerret nos in amore suū accendat
 et sepe fugit dum querit ut nos post se
 currere faciat. nisi enim prius ipse no-
 bis ostenderet nemo eū diligeret. et mi-
 si dum querit fugeret nemo eum sequi
 veller. hoc hugo. Unde dñs gratiaz de-
 votiois subtrahit nonnunquam etiam ut
 vis religiosis ut amplius desideret ab-
 sentem. et postmodum strictius teneant
 partem. Unde beatus bern. q. dñs sub-
 trahit devotioem. hoc ideo facit ut am-
 plius desideres illam. et ne vilescas ci-
 ro datum. nam si differet non aufertur.
 Dñs enim aliquando se subtrahit. aliqua-
 do ad tempus recedit. ut dum requirit ab-
 sens. strictius teneat presens. hoc ber.
 Sed devoti viri gratia devotiois et spi-
 rituali dulcedine assuefacti cum gratia
 privant magis lugent de amissa dulce-
 dine. quam prius planxerant admissam pec-
 catorum amaritudinem. hoc tamdiu faci-
 unt donec miserante deo consolatio spūa-
 lis iter eis reddat. qua precepta cogno-
 scunt. de novo eam quam passi sunt temp-
 tationem ex carentia gratie perbatōem su-
 isse non desolatōem. Et ideo visitant
 per grām tempe oportuno ne deficiat.
 et iter temptant ne superbiant. Quod be-
 atus bern. in quadam auctoritate memo-
 rat ita dicens Devotus quisque nonnun-
 quam amarior deplorat dulcedinem amif-
 sam quam prius fleuerat admissam pecca-
 torum amaritudinem. et hoc tamdiu facit
 donec deo miserante consolatio redit. qua
 redeunte de novo cognoscit eam quam
 passus est temptatōem perbatōem suis-
 se ad eruditōem non ad destructōem.
 Unde cognito suo de temptatōne pfe-
 ctu. non tamen non refugit sed etiam temp-
 tati appetit. Crebris itaque huiusmodi vicis-
 situdinibus inter gratie visitatōem et tem-
 ptationis perbatōem in scala virtutis
 proficiens fauente utriusque visitatōe ne de-

ficiat temptatione. ne superbiat tantē
 tali exercitio. mundato oculo interio-
 ri statim adest lux. cui fideliter inhxre-
 re cupiens sed corpe pressus non sua-
 lens ad seipsum nolens volensque resilit
 Gustato tamen aliquotiens quam suavis est do-
 minus ad sua etiam cum redierit in cor-
 dis palato saporem retinet. quo fit ut
 iam ipsum non ipsius bona quecumque
 desideret. hoc bern. **E**t sciendum
 quod nihil in filiis gratie et in animabus san-
 ctis tantum deo placet. quantum diligens
 et contra internam visitationem observan-
 tia. Quia enim venit et recedit periculo-
 sissime ignorat Unde dicit beatus ber.
 Cum spiritu sancti dispensatorie vicissi-
 tudines vigilantissime non observan-
 tur. tunc fit nec absentem desideres
 nec presentem glorifices. neque qui idcir-
 co recedit ut avidius querat. quo nam
 modo abesse nescit requiritur. et qui di-
 gnanter ad hoc redit ut soleat. quali-
 ter digne per maiestatem suam recipitur. si
 nec adesse sentit Unde vigilans finis
 et solliciti circa gratias visitationis que
 mira suavitate divine sue artis inces-
 santer actitat spiritu sanctus in corde no-
 stro. nunquam sine vigilantia nostre consci-
 entie gratia recedat vel veniat Unde do-
 minus dicit. vigilate. quia nescitis qua ho-
 ra dominus vester venturus sit. Mens enim
 que gratiam visitationis non observat.
 erit ingrata visitatione. nunquam ergo in-
 veniat nos gratia imparatos. sed spiritus vul-
 tus suspensos et expansos nostri cordis
 per facultas vicium nostrorum suppetit
 ad domini adventum habeamus. hoc bern.
Sed et hoc notandum diligenter
 quod spirituales viri non possunt semper in
 uno statu permanere. ut testatur idem bea-
 tus bern. super cantu. sic dicens. Vide
 illum qui in spiritu ambulat nequaquam per-
 manere in uno statu. nec eadem semper
 facilitate proficere. et quod non sit in huius-
 modi.

via eius sed quemadmodū spūs eius moderatoꝝ dispensat. put vult nūc se/gnū. nunc alacrius. q̄ retro sunt ob/liuisci ⁊ ad anteriora se extendere. Er/go cū te accidia vel tedio affici sentis. noli p̄pterea diffidere vel desistere a stu/dio spūali sed iuuantis require manū dicens. **T**rahe me post te trahi te obse/crans sponse exēplo donec deuo susci/tante grā factus p̄mōꝝ alacriōꝝ cur/ras viam mandatoꝝ dei. **U**n̄ q̄ diu ad est gratia delectare in ea. nec te existi/mes donū dei iure hereditario posside/re. ita videlicet vt sis securus de eo. q̄ si nunq̄ p̄dere possis. ne forte cū subito traxerit manū ⁊ subtraxerit donum tu aīmo p̄cidās ⁊ tristioꝝ fias q̄ oporteat **C**urabis igif̄ s̄m p̄siliū sapientis vt in die bonoꝝ non immemoꝝ sis maloꝝ. atq̄ in die maloꝝ nō imemoꝝ sis bonoꝝ. **E**rgo in die virtutis tue noli esse securus sed clama ad dñm cū p̄p̄ta ⁊ dic. **C**ū defecerit virtus mea ne dereli/quas me porro in tpe temptationis cōsolare ⁊ dic cū sponsa traxe me post te. **S**ic te deseret spes in tpe malo nec in bona p̄uidencia deerit. **E**risq̄ inter p̄spera ⁊ aduersa mirabiliū tempoꝝ te/nens quandā eternitatis ymaginē vti q̄ hanc immobilē ⁊ incōcussam. p̄stā/tis em̄ equalitatē. benedicens dñm in omni tpe. **I**te ber̄n̄. **X** Scienduz etiā q̄ spūalis dei aduētus in aīam est triplex. occultus. dubius ⁊ manifestus. **P**rimus aduentus dei occultus d̄. cū in cordibz eoꝝ qui pctā mortalia non p̄mittunt deus p̄ suam gratiā inhabi/rat. qui p̄pter hoc occultus d̄ q̄ in suis affectibz nō sentit. **U**n̄ ap̄s ad epl̄e. d̄ xpm̄ habitare p̄ fidē in cordibz ves/tris. **F**ides aut̄ catholica hęc est vt qui cūq̄ puritatē suā p̄seruauerit ⁊ morta/lia pctā non p̄miserit. licet in magnis se nondum exercitauerit. tñ in illoꝝ

cordibz dicimus esse deū. **D**e hoc occulto aduentu d̄ in ps̄. **V**estigia tua non cognoscē. **S**ecundus aduentus dubius d̄. cū mutationes nouarū affectioꝝ in nobis cognoscimus ⁊ sentimus p̄ quas peccatū qd̄ prius placu/it ⁊ delectabat nūc p̄ amarā peniten/tiam displicet. ⁊ non delectat. vera em̄ p̄mā certissimū signū est diuine penite/tie. cuius spūs licet dulcis sit sicut d̄ in libro sap̄ie. **D** q̄ dulcis est spiritus tuus in nobis. nihil tñ qd̄ amāꝝ est in eadem p̄mā sentit. hic ergo aduētus p̄uenienter dubius d̄ id est prim̄ no/tus ⁊ prim̄ ignotus. notus ex mutatio/ne deuotionis q̄ veraciter cognoscit ⁊ sentit. ignotus q̄ ex sui penitencia pe/grinam impressionem facit in anima amaritudinem videlicet cū ip̄e sit dul/cis. **E**t notandum q̄ h̄mōi aduentus dubius orit̄. ex accipientis inhabilitate. q̄ cū multoꝝ maloꝝ sibi p̄sciū atq̄ reus non potest spiritum sanctum aliter accipere q̄ iratū ⁊ arguentem li/cet suam naturalem dulcedinem non amittat. illa em̄ amaritudo non exx̄m̄ entis amaritudine sed ex infectōne re/cipientis. sicut cū quis nobilem porū ⁊ dulcem accipit. quez ex infectis fau/cibz felleum iudicat ⁊ amarū. **D**e hoc spiritus sancto d̄. **U**lle arguet munduz id est mundanū hōiem de peccato. **T**er/cius aduentus d̄ manifestus. quez tot/minus cū sanctis viris ⁊ amicis bene/purgatis ac virtutibz ornatis in euidētibz ⁊ manifestis gratijs operatur. vt hęc grām recipientes de dubijs ⁊ occul/tis. ⁊ añ grāz penitus ignorantes ma/nifestissime doceant. de hac d̄ ps̄. **I**n certa ⁊ occulta sapientie tue manife/stasti mihi. **A** **I**gif̄ per p̄dicta colligere possumus q̄ omnis qui est in statu gratie hoc est sine peccato morta/li habet gratiam aut occultam aut ma

nifestam. hoc est habet gratiam habitu
 alem vel actualem. Sicut enim ihesus
 primum natus panis est inuolutus.
 sic primum spiritualiter natus in nobis ha-
 bet quasi panis quodammodo inuolu-
 tus. Tunc enim deum in praesepio cor-
 dis nostri habemus inuolutum. quando
 per fidem habitat in nobis. et nulla ad-
 huc incalescente deuotione sentit. Cum
 autem homo bonis operibus et virtutibus
 diu exercitatus fuerit. interdum sentit
 in corde suo vel mentem ignem carita-
 tis quem alij vicibus nequaquam sentit
 tunc deus habitare in cordibus nostris non
 solum per fidem inuolutus. sed per sen-
 sibilem gratiam quasi quodammodo tenu-
 datus. De hac duplici in homine gratia
 occulta et manifesta dicit beatus bernardus. De-
 us et si iustis non desit ad meritum. ple-
 rumque tamen absit ad solacium. illud vtiliter.
 istud iocundius. Habet itaque et later.
 dum sensum cordis minime tangit. illa
 suauitas habita seruat. hinc beatus bernardus.
 debet ergo quilibet religiosus se in statu
 gratiae seruare ab omni peccato mor-
 tali abstinendo. etiam a venialibus. prout
 possibile est continentendo. ut gratiam non
 solum habitualement. verum etiam actualiter
 ab ipso domino tempore suo consequi valeat
 ad suam consolationem. quia misericors de-
 us nequaquam deserit se timentes et in pre-
 ceptis suis ambulantes. sed tempore et
 loco consolatur eos. aut affectum deuotionis
 aut gratiam percussionis illis infundendo.
 Qui vero per hominum dona sic consolantur
 debent esse grati dominoque pro acceptis
 beneficiis suorum donorum reddere gratiarum
 actiones. ut ex hoc postmodum maiorem
 gratiam ab ipso percipere mereantur. De
 hoc beatus bernardus. ita dicit Felix qui ad sin-
 gula dona gratiae redit ad eum. in quo
 est plenitudo gratiarum. cui dum pro acce-
 ptis nos ingratos non exhibemus. lo-
 cum in nobis facimus gratiae ut maiorem

rem adhuc percipere mereamur. **B**
 omnino enim sola ingratitude a per-
 fectione puerionis impedit. dum quodam-
 modo amissum reputat datur quod ingra-
 tus accepit. Cauet sibi de cetero ne ra-
 to plura pdat. quanto plura daret in-
 grato. hinc beatus bernardus. Ecce quomodo ingratitude
 tollit gratiam ab homine. Debemus ergo
 spiritus gratias agere omnipotenti deo. pro be-
 neficiis nobis ab ipso concessis. ut bene-
 ficia portiora gratiarum et spiritualium dono-
 rum ab eo consequi mereamur.

Filius.

Acepta in formatione de dei gra-
 tia que per spiritum sanctum menti-
 bus fidelium infunduntur. nunc de cari-
 tate quam idem spiritus sanctus in cordi-
 bus religiosorum ac deuotorum hominum ope-
 ras cupio edoceri.

Ca. VII. Pater

De charitate su-
 per qua petrus informari. scire
 debet quod caritas prout dicitur in. iij. lib.
 sententiarum. est dilectio qua diligunt deus
 propter se. et proximum propter deum in deo
 secundum vero augustinum. caritas est virtus que
 videre deum et eo perfrui desiderat.
 Hec autem nobilissima virtus carita-
 tis per donum sancti spiritus infunditur
 cordibus fidelium ut possint deum dili-
 gere et amare. Testatur hoc beatus augustinus.
 in libro de verbis domini dicens. Mag-
 na est misericordia dei nostri. dedit enim
 dona hominibus. inter que dona spiritus
 sanctus donum quippe dat equale sibi
 quia donum eius est spiritus sanctus. et
 unus deus tota trinitas pater et filius et
 spiritus sanctus. Quid prestiterit enim no-
 bis spiritus sanctus audi apostolum. Cari-
 tas dei diffusa est in cordibus nostris.
 Et ne putaret quisquam a se sibi esse quod di-
 ligat deum. continuo addidit. per spiritum
 ritum sanctum qui datus est nobis **U**
 O. iij.

ergo ames deum habitet in te deus et amet se de te. i. ad amorem suum te moueat. accendat te. illuminet te. et excuset te. hxc augu. Unde spiritus sanctum ille habere dinoscitur. qui deum amat. Quod idem beatus augu. affirmat sic dicens. Restat ut intelligamus spiritum sanctum habere illum. qui diligit et habendo mereri ut plus habeat. et plus habendo diligit. hxc augu. **D** Et notandum quod amor dilectio et caritas in sacra scriptura frequenter per eodem accipiunt. ut dicit dyonysius in libro de diuinis nominibus ubi sic ait. Communiter et uniformiter utendum est in diuinis nomine amoris et nomine dilectionis siue etiam caritatis. Sed confiderandum quod affectus siue amor anime si rectus est dicitur caritas. si prauus dicitur cupiditas. Unde dicit beatus augustinus. Spes anime amor est. qui si prauus est dicitur cupiditas vel libido si rectus est dicitur caritas. hxc augu. Amore namque mouetur anima quasi ad locum quo tendit id est ad delectationem bonam vel malam quo se peruenisse letatur. sed quanto magis cupiditas de corde hominis eliminatur. tanto maior caritas acquiritur. De istis motibus anime sic dicit beatus augustinus. Caritatem motum anime esse ad fruendum deo propter ipsum et se atque proximo propter deum. Cupiditatem autem motum anime ad fruendum se et proximo et quolibet corpore non propter deum. quanto autem magis regnum cupiditatis destruitur tanto magis regnum caritatis eleuatur. nam caritatis venenum est species adipiscendorum et retinendorum temporalium. nutrimentum eius est diminutio cupiditatis perfecta nulla cupiditas. Quisquis ergo eam nutrire vult instet minuendis cupiditatibus. perfecta enim caritas nec cupiditatem seculi nec tumorem habet per quas duas ianuas intrat inimicus

et regnat. sed prouo timore dei et amore pellendus est. hxc aug. **E** Item de hac caritate et cupiditate et quod rebus terrenis utendum est vel sit ad necessitatem et non fruendum. idem beatus augustinus sic probat dicens. Amor turpis cupiditas dicitur. quo animus seipso inferiora insectatur. Amor bonus caritas vel dilectio dicitur. quicquid amaueris aut hoc est quod tu aut inferioris est te. aut superioris est te. Si inferioris est te quod amas. ad preueniendum amam. ad tractandum amam. utendum amam. non ad diligendum amam. Verbi gratia Aurum amas noli te alligare auro. deus posuit sub te aurum. Amor ergo iste est preueniendus ad usum. assumenda sunt ista. non eis vinculo amoris quasi glutino est adhaerendum. hxc aug. Et notandum quod quilibet peccator longe est a deo. ut dicit beatus augustinus. super preceptis non sed dissimilitudine quod est dissimilitudine mala vita. malis moribus. si enim bonis moribus appropinquat deo malis moribus recedit a deo. Unus ergo idemque homo corpore stans vno loco et amando deum accedit ad deum et amando iniquitatem recedit a deo. nusquam pedes mouet et tamen potest accedere et recedere. pedes enim nihil in hoc trahere affectus nisi sunt. per quosque habuerit ira accedit et recedit a deo. sed cum omnium bonorum radix sit caritas. et omnium malorum cupiditas nocet est. ut vna destruitur siue extirpetur et alia plantentur. quod nisi vna mul ambe esse non possunt. quod nisi vna radicitus euulsa fuerit. alia plantari non potest. sine causa aliquis conatur incidere si radicem non prendat euellere. hxc augustinus. Unde dicit crisostomus. Ille odit et abhorret celestia. cuius dilectio spargitur ad mundana. Et namque qui dilectione carnali est uenerit omnem quod salutis sue fuerit grane et insipidum apparebit. hxc crisostomus. Opus ergo illi mundi amorem ponat quod dei amore impleri desiderat. **Am**

Liber .III. **Dist.** II. **Ca.** VII.

aug. Si h'rat in te amor mundi nō est
quo intrer amor dei. vas es sed plenū
est qd habes qd recipias quod non ha
bes. funde amorē seculi vt implearis
amore dei. nam amor dei ⁊ mundi pa
rter in vno corpore habitare non pnt
cepisti deum diligere. incipit in te de
us habitare. Quantum in te crescit a
mor dei. tantū crescit ipsa pulchritudo
caritatis que anime pulchritudo est.
Quisquis etiā pretendit habere se dei ca
ritatē sine dei adiutorio. quid aliū cō
tendit nisi habere deū posse sine dō. h'c
aug. Neceesse ergo ē vt ait hugo de san
cto victore vt homo qui a carnalibz ad
spūalia puerit prius his omnibz qui
bus animo per affectū inlaxerat auella
tur. Tunc siquidē libere se spūalibus p
amorem pglutinat. cū de terrenis affe
ctibz. nihil sup' est qd eius mentem in
desideria aliena puerat. Itaqz tps stu
dendi est vt prius mentes a desiderijs
homo terrenis auellat. postea tempus
psuendi vt anima per amorē spūalem
eternis ⁊ pmanentibz bonis inherere
incipiat. Sic quippe psuunt humana
⁊ diuina in vnu. vt que duo fuerunt p
naturā. fiant vnum per grām. Cōpun
ctio siquidē acus est ⁊ dilectio filium ⁊
facit viam acus ⁊ perforat. vtrūqz pti
near. h'c hugo. Et sciendū vt dicit beatus
aug. qd recedere ab illo simplici ⁊ sin
gulari bono hoc est a dō ⁊ in istas volu
ptates ac amorē seculi. corruptōnesqz
terrenas accedere fornicari est a dō.
Ergo amandus est dō sup' omnia. ⁊ p
amore eius ita vt si fieri potest nosmet
ipso obliuiscamur. h'c aug. Hinc est
q homo toto affectu non potest suā di
lectōem dirigere in deum. qz animus
eius dum per res varias ⁊ trāsitorias
occupat. ac per amorē inordinatū im
plicat. minus ab illis ad diligendum
deū seu ad celestia efficit. De hoc bra.

Augu. quasi plangendo in libro solilo
quoz sic ait. O lux mentis. o lucens
veritas. o beata veritas. que illuminas
omnem hominē venientē in hunc mū
dū. venientē quidē. sed non diligentē
qz qui diligit eū inimicus dei p'stituit.
Expelle tenebras de super facie abyssi
mentis mee vt videat te intelligendo.
vt cognoscat te pprehendendo. vt dili
gat te cognoscendo. Quisquis em cog
noscat te diligit te. obliuiscit se. amat
te plusqz se. relinquit se. venit ad te. vt
gaudeat de te. Hinc est ergo dicit q nō
diligio quantum debeo qz nō plene agno
sco te. Et qz pat' te cognosco. parū te
diligio. pat' gaudeo. s' a te vero interi
ori gaudeo. p exteriora recedo. ⁊ dum
te solo careo adulterias amicicias in
his exterioribz quero. ⁊ sic miser ego
cor meum qd tibi soli debui toto amo
re totoqz affectu impendere. vanis de
di. ⁊ vanus effectus sum dū vanitates
dilexi. Hinc est etiam domine q in te
non gaudeo. ⁊ ideo tibi non adhxreo.
quia ego in exterioribz. tu in interiori
bus. ego in temporalibz. tu in spūali
bus. ego in transitorijs animo diffun
dor. cogitatione verso. locutione im
plicor ⁊ tu domine in eternis habitas
ego in terris. tu diligis alta. ego infi
ma. tu celestia. ego terrena. ⁊ qn pote
runt h'c oia puenire. miser ego suz quō
poret obliquitas mea tue rectitudi
ni adequari. h'c aug. Quid quilibet ho
mo deuotus debet quantum p'ualet do
mino auxiliante cor suū ab amore cre
ature ⁊ rez transeuntiu excurrere. ⁊ p
dilectōnem suo cōditōri adhxere. ne
amando creaturā amittat suū ⁊ omniū
creatorē. ⁊ sic efficiat adulter. nam aī
ma de ferro create ⁊ amans creaturā
adultera est. Unde ⁊ amando creatorē
in creatura ⁊ non creaturā beatus Au
gusti. h'c ita sic dicens. Disce amare

in creatura creatorem et in factura factorem. ne teneat te quod ab illo factum est. et amittas eum a quo et ipsa facta es. relinque omnes amores. pulchrior est ipse. qui fecit celum et terram. Evellere igitur cor tuum ab amore creature. ut inhxreas creatori. si autem deseris eum qui te fecit et amas illa que fecit. deserto illo qui facit adulter es. **A**ia enim deserto creatore amans creaturam adultera est. illius enim amore nihil castius. nihil delectabilius est. illo deserto hanc amplectendo immunda efficeris. **Q**uia ut illius amplexu digna sis dimitte ista. et illi inhxere stude gratis. noli diligere deum propter premium sed gratis cole deum et ipsum accipies. **Q**uicquid enim aliud dederit minus est quam ipse. **A**dherens autem deo anima incipit habere securitatem et libertatem nec pavores sustinet nec timores. **H**ec aug. **E**t secundum beatum bernardum. **A**mor extrinsecus cor nostrum non occupat quia non potest commisceri veris vanis. eterna caducis. spiritualia corporalibus. summa vniuersis. **U**t dicit beatus augustinus. **B**oni ad huc videntur mundo. ut fruantur deo. mali autem fruuntur mundo. uti nolunt deo. **E**rgo anima deuota cum diuino igne hoc est caritate accensa fuerit. cuncta que in terra sunt respicit et solum deo intendit. **U**nde crisostomus. **A**ia cum ignita fuerit igne diuino ad nihilum eorum que in terra sunt de reliquo inspicit. nec ad gloriam nec ad recundiam sed ad vnam solum que dicitur eam flammam. **H**ec crisostomus. **U**bi considerandum quod anima sine amore non potest esse. aut enim concupiscit terrena aut diligit celestia. **Q**uod affirmat quedam glossa. ita dicens per hec verba. **Q**ualiscumque amor sit. vacare non potest nam si terrenus est. animum ad concupiscendum terrena inclinat. **S**i vero celestis est. ad celestia subleuat. et ad eterna inflammat. alligata enim anima terreno amori visum habet.

in penis volare non potest. sed amor sanctus ab hoc visco solutam ad superam gloriam leuat in iherosolimam celestem. **H**ec glossa. **N**am secundum beatum augustinum. **A**ia media inter deum et creaturas posita per uersionem ad deum illuminatur. melioratur. perficitur. conuersione ad creaturas obtenebratur. deterioratur et corrumpitur. **Q**uia ut dicit beatus gregorius. **I**lli qui bona temporalia appetunt veluti in nihilum rediguntur. quia dum manentem dei essentiam deserunt. diligenter transitoria quasi a domino esse tendunt. **H**ec gregorius. **E**t ut dicit beatus augustinus. **S**icut uita corporis anima est. ita uita anime deus est. sicut corpus expirat cum animam emittit. ita expirat anima cum deum amittit. deus autem missus mors anime. anima amissa mors corporis. **E**t licet corpus nostrum possit mori tamen id ipsum quo diligimus. scilicet anima mori non potest. nisi dum non diligit deum cui mors est non diligere deum quod nihil est aliud quam ei aliquid diligendo atque obsequendo preponere. **H**ec augustinus. **E**t notandum quod inter amorem mundi et dei hoc est differentia. nam amor mundi in principio dulcis esse uidetur sed finem habet amarum sic econuerso amor dei incipit ab amaritudine et ultima eius sunt plena dulcedine. que affirmat hugo ita dicens. **I**nter amorem dei et mundi hoc est differentia. quod amor mundi in principio dulcis esse uidetur. sed finem habet amarum. **A**mor vero dei ab amaritudine incipit. sed ultima eius sunt dulcedine plena. **Q**uod ostendit dominus in euangelio dicens. **O**mnis homo primo bonum uinum potest. quia in sua delectatione falsam quandam dulcedinem sentit. sed postquam feruor mali desiderii mentem inebriauerit. tunc quod deterius est. proinat quia spina conuersionis superueniens mentem quam prius forte delectabat grauiter cruciat. sed spon-

sus nosse postremo bonum vinū porri-
 git. dū mētem quā dulcedine sui amo-
 ris replere disponit. quadam prius tri-
 bulatōe in p̄punctōe amaricari finit.
 ut post gustū amaritudinis avidius bi-
 bat suauissimū poculū caritatis. q̄ in
 de peccatoꝝ et penitens de mīa dei fidu-
 ciam habere incipit. et post longa me-
 roꝝ remedia sancti spūs solatōe cor su-
 um releuari sentit. hęc bugo. ¶
 Sciendum etiam q̄ cure et sollicitudi-
 nes impediunt feruorē caritatis. teste
 beato bern. qui ait. Fons vite est cari-
 tas. nec viuere ammā dixerim que de
 illo non hauserit. haurire potest qm̄ ni-
 si prius ad hēserit ipsi fonti qui caritas
 est que deus est. viuere non p̄t. Prius
 igit̄ deo ad hēreat qui deū amat. in quo
 em̄ minus amat absens p̄fecto est. In
 eo aut̄ minus deū amare p̄uincit. qui
 carnis adhuc necessitatibꝝ occupatur
 Et quid hoc nisi a deo quedam absens
 ratio. et absentatō quid nisi peregrina-
 tio. et p̄grinamur ergo a dño et in cor-
 pore p̄grinamur. cum nimir̄ et inten-
 tio p̄pedit̄ erumnis. et caritas curis
 fatigat̄. hęc bern. Sed et hoc notandū
 ut d̄r beatus ihero. difficile est animaz
 non amare. et necesse est ut in quoscun-
 q̄ mens nostra trahat̄. affectus deum
 amet. Ergo carnis amor spūs amore
 superet̄. desiderū desiderio restringa-
 tur. quicquid minuit̄ ibi. hic crescat.
 hęc ihero. Et beatus bern. Sit suavis et
 dulcis affectui tuo dñs ihsus p̄tra ma-
 las vtiq̄ dulcis vite carnales illece-
 bras. et vincat dulcedo dulcedinē quē
 admodū clauus clauū expellit. quia si
 cur mors violēter separat aīam a corpe
 ita dilectio dei violenter segregat hōi-
 nem a mundo et a carnali amore. Hęc
 bern. Quicunq̄ ergo minimo guttam
 sine gustauerit caritatis. iā ei desipit
 oīs dulcedo trāsitoria et sola dulcescit

suauitas caritasq̄ diuina. Qui ergo
 ut d̄r bea. aug. deū desiderat hęc in cor-
 de suo ut amorē suum. oꝝ ut ab oībꝝ re-
 bustereis honozibꝝ et amicis se segre-
 get et per p̄ns de oībꝝ que in deo cū deo
 et p̄ter deū sunt diligi. hęc aug. Idcir-
 co iuxta dictū leonis pape. Sapiētes
 aīe que vnū timere. vnū diligere. vnū
 sperare didicerunt. mortificatis cupi-
 ditatibꝝ et crucifixis corpe sensibꝝ vo-
 luntatē dei sibi p̄fecerunt. et p̄e dei a-
 more se nō amant. Cūq̄ audiunt sibi
 dimittis dici. post p̄cupias tuas nō eas
 et a voluntate tua auertere. diuidūt af-
 fectus suos et legē mentis a corpis le-
 ge discernūt ut ex quadā se p̄e sibi de-
 negent p̄dentes se in his q̄ cupiūt car-
 nali. et inuenientes se in his q̄ spūali-
 ter p̄cupiscunt. hęc leo. ¶ Scien-
 dū etiā. ut d̄r bug. q̄ flāma libidinis
 est amor carnis. et eos quos accendit
 p̄sumit. Amor vero sapie lumen h̄z. s̄z
 p̄sumptōem non h̄z. Et si accendit frī-
 gidos ardentēs facit nō tñ p̄burit. Cū
 quilibet pctōꝝ q̄uis p̄ter culpā pecca-
 ri nimis in corde suo in frigidatus fue-
 rit nō despet. sed per p̄mā p̄uertatur
 ad dñm et calorē caritatis xp̄i in se p̄ti-
 nus reformabit. De hoc alexander sic
 d̄t. Nemo desperet hōim. Quantum-
 cunq̄ em̄ quis ob culpā frigidus fue-
 rit. dū tñ p̄uertit caritate xp̄i validius
 inflāmescit. Et cassiodorus Cū mens
 a culpa lota fuerit ac xp̄o applicuerit.
 scintillas caritatis xp̄i in se p̄tinus re-
 formabit. Considerandum itaq̄ ut d̄r
 bugo q̄ omnis suauitas. iocunditas.
 omnis p̄rentia. omnis opulencia cre-
 aturaz afficere cor humanum possunt
 fariare non p̄t. Unde beatus ber. Ad
 ymaginem quippe dei facta est aīa rō-
 nalis. ceteris omnibꝝ occupari potest
 fariari non potest. Capacem dei quic-
 quid minus est deo non implebit. Cū

est q̄ naturali quidem desiderio sum-
 mum quibus p̄bat appetere bonū intel-
 lectū nisi a deo eo nō est requiem ha-
 biturus. h̄c bern. **U**n̄ dicebat beatus
 ansel. **O**mnis creatura que deus non
 est mihi inopia est. idcirco sancti viri
 postposito amore transeūrium rerum ⁊
 oīū que in mūdo sunt vel q̄d carnali-
 t̄r delectare p̄ se potius p̄tulerunt ad
 amandum deum ⁊ ea que spūalia sunt
 diligentes quendam cibum quendam am-
 plexum quendam lucē spūalem ⁊ quē-
 dam odorē interioris sui hominis vbi
 veraz requiē inuenire ⁊ assequi possent
De tali amore beatus aug. in libro p̄se-
 fionū sic ait. **Q**uid amo deus meus cū
 te amo. nō amo spēm corporis. nec de-
 cus t̄pis. nec candorē lucis. istius ami-
 cum oculis. non dulces melodias sua-
 niū cantilenaz non florum ⁊ conguēto-
 rum ⁊ aromatu suauē olencia. nō man-
 na ⁊ mella. nō mēbra acceptabilia car-
 nis amplexibz. nō h̄c amo cū amo deū
 meum sed q̄d amo quādam lucē quan-
 dam vocē. quendam odorē. quendam ci-
 bum. quendam amplexum interioris
 hominis mei vbi fulget aīe mee quod
 nō capit locus. vbi sonat q̄d nō rapit
 tempus. vbi olet q̄d nō spargit flatus
 vbi sapit q̄d nō minuit edacitas. vbi
 h̄ret q̄d non euellit facietas hoc est q̄d
 amo. h̄c augu. **E**cce q̄sō spūales viri
 non temporalia ⁊ exteriora sed potius
 spūalia ⁊ interiora bona diligunt.

Filius.

Quopropter etiam aliqua scire de effe-
 ctibz caritatis Et quid possit ho-
 minē p̄mouere ad dilectionem dei.

Ca. VIII. Pater I

Dilectādum

dilectionem ⁊ augmentandā
 in nobis mibz ita valet sicut frequens

p̄sideratio beneficiorum eius. **T**estaf
 hoc beatus aug. qui sic d̄r. **A**d dei dile-
 ctionem in nobis exercitandam. nutritē
 dam ⁊ augmentandam nihil ita valet
 sicut beneficiorum eius frequens ⁊ dili-
 gens p̄sideratio. h̄c augu. **D**e quibz
 beneficijs dei idē p̄memorat dicens
 in persona cuiuslibet religiosi. **A**mi-
 ma mea si cogitare potes q̄ ⁊ quot qua-
 les in comparatione tui abiecti sunt.
 qui gratiam que data est tibi consequi
 non valebant. audisti certe ab imitios
 q̄ nunc q̄ multe generationes homi-
 num transierunt. que omnes sine cogi-
 tatione dei ⁊ precio sui sanguinis in in-
 teritum eternum dilap̄se sunt omnibz
 illis redemptor tuus. amaroꝝ tuus te
 p̄tulit. quando tibi gratiaz largitus
 est. quam nullus illorum percipere me-
 ruit. tu sola p̄e illis electa es ⁊ quare
 id in te factum sit nulla p̄ter amaroꝝ
 ris tui caritatem causam poteris assig-
 nare. nec aliquid habes nisi q̄ saluum
 me fecit quomiaz voluit me. **N**unquid
 fortioꝝ. ditioꝝ. nobilioꝝ. aut virtuosioꝝ
 omnibus illis fuisti. que gratiam elec-
 ctionis ⁊ familiaritatis p̄e omnibus
 meruisti. **Q**uot fortioꝝ. virtuosio-
 res ⁊ nobilioꝝ ibi fuerunt ⁊ tamen
 vniuersi abiecti perierunt. h̄c augusti-
 nus. **N**on solum autem beneficia dei
 sunt recolenda sed etiam peccata p̄-
 us commissa per contritionē sunt ad
 memoriā reuocanda. ⁊ quomodo p̄
 misericordiam dei absolui sumus ⁊
 pro tanto beneficio feruentioꝝ sit vnū
 quisq̄ ad deum intime diligendum.
Et hoc faciebat beatus augustinus cū
 sic in libro de confessionum dicebat.
Recordari volo transactas feditates
 meas ⁊ carnales corruptiones feditates
 mee non q̄ eas amem. sed vt amem.
 te deus meus amore amoris tui facio
 illud recolēs vias meas neq̄ssimas in

amaritudine cogitatiois mee ut tu dul
 cescas. dulcedo non fallax. dulcedo fe
 lix et secunda colligens me a dispersione
 mea in qua frustarim discissus suus. dū
 ab uno te auersus sum in multa euani
 Erarī em̄ in adolescentia aliquā et affi
 ci ausus sum varijs et ombrosīs et pta
 buit spēs mea et p̄putruī corā oculis tu
 is placens mihi et placere cupiēs ocu
 lis hōim. et quid erat qd̄ me delctābat
 nisi amari et amare. sed non tenebatur
 modus ab animo vsq; ad animū. quā
 tenuis est lūinosus lūmes amicitie. sed
 eralabant nebule de lūinosa p̄cupiscen
 tia carnis et scatebra pubertatis. et ob
 fuscabant cor meū. ut non discernere
 tur serenitas dilectionis tue a caligine
 libidinis. cū nihil blandius sit tua car
 ritate. nec amaf̄ quicq; salubrius q̄ il
 la p̄re cunctis formosa et luminosa ve
 ritas tua ubi requies certa reperitur. tu
 enim es plenitudo et indeficiens copia
 incorruptibilis suauitatis. quies apd̄
 te valde et vita in perturbabilis. qui in
 trat in te intrat in gaudiū dñi sui et nō
 timebit se. sed habebit se optime in op
 timo. De fluxu abs te ego et erravi deus
 meus nimis deuisa stabilitate. et fa
 ctus sum regio egestatis. hxc augustinus.
 Perpendere debet quisq; deuotus mi
 serationes dñi. quō cum per suam grām
 visitat ac p̄solat. ac si omnū oblitus si
 bi soli intendat. Hanc pietatē dñi ma
 gnā beatus augustinus. circa se sentiebat cū
 dicebat. Cūz dei miseratōes circa me
 attendo. sic mihi videt si phas est dice
 re qd̄ amoto nihil agit deus nisi ut salu
 ti mee p̄uideat. et enim p̄ me occupatū
 video. quasi oīm oblitus mihi soli ve
 lit vacare. hxc augustinus. Item dicit. O deus
 op̄s qui sic vnūquemq; curas tanq; so
 lus cures. et sic omnes tanq; singulos
 hxc augustinus. Hec igit̄ iam beneficia p̄mis
 sa et alia quecunq; fidelibus a deo exibi

bita dant materiā amandi ipsum deū
 Unde etiā beatus augustinus p̄ hōim benefi
 cius ad diligendū deū hortat sic dicens
 Diliges dñm deum tuū qui peccatis
 tuis seruire fecit v̄nigemū suum. qui
 tibi determinauit angelos in ministre
 rium tuū. qui tibi dedit celū cum syde
 ribus. aerem cum volatilibus. terras cum
 animalibus et germinibus. aquam cum pi
 scibus. maiorem ergo eius caritati inu
 riam facis si dona illius accipis et di
 lectionis vicissitudinē non rependis
 Aut ergo dona illius. si potes respue.
 vel si respuere non potes dilectōis vi
 cissitudinē repende. hxc augustinus. **E**
 De effectibus vero caritatis primo sciē
 dum qd̄ caritas non statim p̄fecta ē cū
 nascit̄ in hōi vel habet̄ sed nascitur ut
 perficiat̄. deinde roborat̄. vltimo per
 ficiatur. De hoc beatus augustinus. sup̄ cano.
 iohannis sic dicit. Nunquid mor̄ ut nas
 scit̄ caritas perfecta uno ut perficiatur
 nascit̄. cum fuerit nata nutrit̄. cum fu
 erit nutrita roborat̄. cum fuerit robo
 rata perficit̄. et cum ad perfectūz vene
 rit dicit cupio dissolui et esse cum chri
 sto. hxc augustinus. De hac igit̄ virtute vide
 licet caritate cum possessa fuerit gene
 rant̄ alie virtutes. s. strennuitas mor̄.
 excurio bonor̄ op̄er̄ ac ceterar̄ virtu
 tum. Unde dicit beatus augustinus. O felix
 amor ex quo nascit̄ strennuitas mor̄.
 puritas affectionum. sublimitas intel
 lectuum. sanctitas desideriorū. clari
 tas operum. fecunditas virtutum et di
 gnitas meritoꝝ. hxc augustinus. Cari
 tas cum mentem hominis plene ceperit
 ad innumera bona eandē multiformi
 ter accendit. Qd̄ p̄bat beatus gre
 g. moral. exponens illa verba qd̄ multi
 plex sit lex eius sic dicit. Bñ lex dei mul
 triplex dicit̄. qz̄ nimirum cum vna eadēq;
 sit caritas. si mentem plene ceperit.
 hanc ad innumera op̄a virtutū multi

formiter accendit Cuius nimis legis
multipliciter beatus paulus enume-
rat dicens Caritas patiens est benigna
est etc. Patiens quippe caritas est. quia
illicita mala equanimiter tolerat vel
portat. Benigna vero est. quia pro malis
bona largiter ministrat. Non emulat.
quia pro hoc quod in presenti mundo mihi ap-
petit. invidere successibus terrenis nescit.
Non inflat quia cum premium interne
retributonis anxie desiderat. de bonis se
exterioribus non exultat. Non agit prope-
ram quia querit quo se in solum amorem dei
et proximi dilatat. et quicquid a rectitudi-
ne discrepat ignorat. Non est ambicio-
sa quia quo ardenter intus ad sua satagit
foris nullatenus aliena concupiscit. Non
querit que sua sunt. quia cuncta que hic tran-
sitoria possidet. velut aliena negligit.
cum sibi nihil esse proprius nisi quod secum
permaneat agnoscit. Non irritat. quia
iniurias lacerata ad nullos se ultionis
sue motus excitat. dum pro magnis labo-
ribus maiora post premia expectat. Non
cogitat malum. quia in amore mundicie
mentem solidans dum omne odium radici-
tus eruit. versare non sinit in animo quod
inquinat. Non gaudet super iniquitate.
quia sola dilectione erga omnes inhiat
nec de perditione adversantium exultat
Congaudet autem veritati quia ut se ce-
teros diligens per hoc quod rectus in alijs
aspicit. quasi de augmento proprii affec-
tus inhiat. Multiplex ergo ista
lex dei est que contra omniumque culpe ia-
culum quod per imedam mentem impe-
dit instructiois sue munimine occurrit
ut quia antiquis hostis varia circumfusio-
ne nos obsidet. ipsa hinc de nobis multi-
pliciter expugnet. Hec greg. Beatus
etiam bernardus. verba apostoli iam me-
morata et quedam alia in tractatu de cari-
tate exponendo prosequitur sic dicens So-
la caritas est. que iniurias non rependit

quia benigna est. quia quia felicitas aliena non
cruciat. quia non emulat. quia conscientia ma-
la non pungit. quia non agit prope-
ram. que in honore non extollit. quia non inflat.
que in abiectioe non confundit quia non est
ambitiosa. quia cupiditas non coartat
quia non querit que sua sunt. quia pro-
prie non provocat quia non irritat. quam
sistere suspiciones non sedant. quia non
cogitat malum. quia aliena mala non le-
tificat quia non gaudet super iniquitate
quam errores non cecant quia gaudent ve-
ritati. quam persecutiones non frangunt
quia omnia suffert. quam perfidia non indu-
rat. quia omnia credit. quam desperatio non
non absorbet quia omnia sperat. quam mor-
tis separatio non intercidit quia nunquam ex-
cidit. Quid mirum si morte non vincit
que fortis est ut mors imo fortius mor-
te. que ipsam quoque mortem morti coe-
git in morte redemptoris. Insuper
bilis virtus caritatis. que ipsum quo-
que insuperabilem superasti. et cui om-
nia subiecta sunt omnibus quodammodo
subiecisti. dum victus amore deus
factus est obprobrium hominum. et ab-
iectio plebis. propter invidiam enim car-
itatem qua dilexit nos continere vult
tra non potuit in ira sua misericordias
suas. quo dilectam animam inimi-
cis exponeret pro amicis suis. ut mor-
tis timorem pariter toleret ab amicis
suis et vigorem et contra deum fortis
fuit quantum magis adversus homi-
nes prevalet. hec bernardus. Ubi no-
tandum quod habentibus caritatem om-
nia cooperantur illis in bonum. Lesse beato
augustino qui dicit. Diligentibus deum
omnia cooperantur in bonum. tales enim de-
us consolatur prosperis et exercet adversus.
nam propria ipsorum infirmitate exercetur
humilitas afflictione patientia. pro-
dictione sapientia. odio benignitas.
hec aug. Caritas etiam magne

Liber III. Dist. II. Ca. VIII.

efficacie est. ipsa namq; est salus moꝝ
moꝝ criminis vita virtutū. cā merito
rum premiū perfectoz. De hac p̄sper
in li. de vita p̄emplatiua sic ait. Cari
tas est volūtas recta ab oībus terrenis
ac p̄ntib; p̄sus auersa iuncta deo inse
parabititer. ⁊ v̄m̄ra igne quodam mō
sp̄s sancti a quo est ⁊ ad quem referē
incensa. inquinamenti oīs extranea.
corruptionis nescia. sine p̄emplatio
nis auida. in omnib; sp̄ inuicta. salus
moꝝ. moꝝ criminū. vita virtutū. vir
tus pugnantū. palma victoz. cā me
ritoz bonoz. premiū perfectoz sine q̄
nullus deo placuit. cū qua non potuit
aliquis peccare. fructuosa in penitenti
bus. gloriosa in p̄seuerantib;. leta in
p̄ficientib;. victoriosa in martirib;. o
pōsa in omnib; oīno fidelib;. ex qua
quicquid est boni operis viget. hęc p̄
iper. **U**nāquamq; ergo aīam v̄t d̄t hu
go de scō victo. in qua caritas habitat
supbia nō inflat. inuidia nō deuastat.
ira nō dissipat. tristitia mala non ve
rat. auaricia nō execat. gula nō inflā
mar. luxuria non inquinat. sp̄ munda
est. sp̄ casta est. sp̄ quieta est. sp̄ leta est.
semp̄ pacifica est. sp̄ benigna est. semp̄
modesta. in aduersis secura. in p̄spis
tempata. mundū p̄remnens. ⁊ deū vi
ligens. omnia bona amando sua faci
ens. sua omnib; libenter impartiens.
non timens inopiā. non magnopere
expetens habundantiā. In quo cari
tas dei est semp̄ cogitat q̄n̄ ad deū per
ueniat. q̄n̄ mundū relinquat. q̄n̄ scāda
la euadat. q̄n̄ veram pacē inueniat. sp̄
ad desideratū cor suum h̄z in superna
elevatorum. **S**i q̄n̄ ambulat. si q̄n̄ sedet
si q̄n̄ agit. si q̄n̄ quiescit. quicquid ege
rit cor a deo non recedit. tacens deum
cogitat. loquens nil p̄ter deū aut qd̄
ad amorem dei p̄inet loqui desiderat
alios ad caritatē cohortando inflam

mat. caritatem omnib; commendat.
q̄ dulcis amor dei. q̄ amarus. q̄ im
purus sit amor huius seculi non soluz
v̄ce sed ope quoq; omnib; demōstrat
Deridet huius mūdi gloriā. sollici
tudinē arguit. q̄ stultū sit in his q̄ trā
seunt fiduciā habere ostendit. miratur
cecitatē hōim qui hęc diligunt. mirat̄
quō iam dudum vniuersa hęc transito
ria ⁊ caduca non omnes p̄temnant.
Istis indicis caritas se p̄dit. ⁊ eos in
quib; habitat non solum intrinsecus
voluntate. sed etiam foris p̄uersatōne
discernit. hęc hugo. **Q**ui ex v̄t dicit
basilius voluerit veram dilectōem p̄e
gustare. xp̄m discat suaviter amare.
q̄ xp̄s amor est. **A**mor aut̄ fm̄ dictuz
hugonis. est dulcedo saporis inrimi ⁊
quanto feruentius quis amat tanto su
avius gustat. **E**t hoc notandū
v̄t d̄t beatus aug. q̄ sola dilectio dis
cernit inter filios dei ⁊ filios dyaboli.
Signent inquit se omnes signo sanc
te crucis. cantent omnes alla. bap̄tizē
tur omnes. intrent ecc̄iam. impleant
parietes basilicarū. non discernunt fi
lij dei a filijs dyaboli nisi caritate. qui
habent caritatē nati sunt ex deo. **D**ec
aug. **N**am v̄t d̄t cris. **O**mnes species
iusticie quos habent serui dei in verita
te. p̄nt habere ⁊ serui dyaboli in simu
latione. **S**olam aut̄ caritatē sp̄s sancti
cri non p̄nt habere. **I**deo hanc p̄ima
tam sp̄m caritatis sibi seruauit sp̄s
sanctus. q̄ per nullius testimoniu; sic
cognoscit vbi sit sp̄s sc̄s sicut p̄ grāz
caritatis. hęc cris. **S**ine ergo caritate
etiā nulla virtus. nec aliqd̄ exercitiuz
sp̄uale homini p̄desse potest. **I**deoq;
v̄t d̄t beatus bernar. in tractatu suo de
caritate **S**olus amor est quem deus a
nobis exigit. etiam cum beneficijs ob
ruit. vel flagellis corripit. vel instruit.
vel mādati astringit plenitudo legis

est caritas. et leges et inquit et prophetas et quicquid lege divina indicit. vel interdicit ad solū amorē reducitur. Solue tributū amoris et dñō noueris satisfactū. Quid enim inquit nobis pdest tanta in nostro victu pccitas in habitu vilitas. et disciplina iugis austeritas patenter accipe. Quedā sunt caritatis obsequia placencia. si in caritate fiant ac sine caritate nihil p̄sunt. hęc est dñus. in qua nec minimum opus respuit sine qua nec maximū acceptat nō p̄dicatā etiā si linguis fiat angelorū. Non fides etiā si montes transferat nec elemosina etiā si omnes facultates meas in cibos pauperū distribuā. nō corpis afflictio etiā si tradas corpus ita vt ardeat. nec missarū solēnia q̄ ante fratris reconciliationem munus p̄hibet offerri. hęc bñ. De hac eadē virtute p̄ quendam sic d̄. bona opa qualiacūq̄ sunt tanto magis meritoria sunt. quāto vicinīus ex intimis caritatis visceribz p̄cedūt. Ex quo p̄tingit q̄ aliquis in magno et arduo ope minus mereat q̄n ex minore caritate facit illud. q̄ alter in modico ope qd̄ facit ex amore caritatis feruēt. hęc ille. Ipsa etiā vt d̄ beatus bñ. Vere dulcis et suavis est. que fessos al leuat. debiles roborat. mestos letificat. iugum deniq̄ veritatis facit suaue et onus leue. Caritas recte vt nos vincet. prius deū superauit. vulnerauit impassibilem ligauit. insupabilem traxit. incommutabilem eternū fecit mortale. Nulla d̄o maior dilectio. nullus amor sincerior. nullus affectus ardētior. nulla caritas sanctior q̄ q̄ mortuus est. p̄ nobis innocēs. nihil qd̄ in nobis amaret inueniens. hoc aut̄ totū vt dura corda nostra emolliret. et insensibiles ac emortuos affectus nostros q̄si excitando suscitaret. hęc bñ. D̄s ergo caritatē habens dei non tepescit. q̄

vt d̄ beatus grego. in ome. Nunq̄ est ociosus amor dei. opas enim magna si ē fixero opari rennuit. amor non est. ergo probatio dilectionis exhibitio est opis. hęc grego. Dicit etiam de hoc beatus bñ. O bone ihesu amor tuus nō est ociosus. qui te diligūt nō tepescūt memoria de te sup̄ mel dulcis. meditatio tua plusq̄ cibis suauis. loqui de te plurima refectio. cogitatio de te p̄fecta p̄solatio. adhxere tibi vita eterna. hęc bñ. Caritas etiam si cor hominis p̄federit s̄m eundem bñ. Libertatē conat. timorē pellit. laborem non sentit. meritū non intuet. p̄miū non requirit. et tñ omnibz plus viget. nullus eorū sic sollicitat. nulla p̄mia sic inuitat. hęc bñ. Diligenda est ergo virtus caritatis. q̄ vt ait basilius. Omnis qui possidet eā diues ē qua etiā quis caret pauper est. Et beatus aug. Caritas est dulcedo et salubre vinculū mentium si ne qua diues pauper est. cuq̄ qua pauper diues est. q̄ dilectione dei nihil dulcius dulce verbū sed dulcius factus. hęc aug. Quisquis etiā habet caritatē vt d̄ beatus grego. in quadā ome. etiam alia dona p̄cipit. qui aut̄ eā nō h̄z. etiā que percepisse videbat amittit. Et beatus aug. idem sentit dicens. Attende quanta est caritas. que si desit frustra habent cetera. si assit habent. adde caritatē ad oīa p̄ficiunt. subtrah caritatem et cetera nihil p̄sunt. Caritas ergo est vita virtutum. quā si abstuleris virtutes illico moriunt. **P** Unde omnium diuinarū scripturarū plenitudo est et plenitudo legis est dilectio dei et p̄xi. Si non vales oēs paginas p̄scutari omnia secreta scripturarum penetrare. tene caritatē in qua p̄tēt omnia. hęc aug. **D** Debemus ergo accedere ad deum creatorem nostrū nō gressu pedum. sed moribus bonis

Liber III. Dist. II. Ca. VIII.

et sincera dilectione. ut presentiam ipsius in cordibus nostris habere et sentire valeamus ad nostram consolacionem. Unde iterum beatus augustinus. Ad deum qui ubique presens est. ubi totus est. non pedibus licet ire sed moribus. mores autem nostri non ex eo quod quisque novit. sed ex eo quod diligit iudicari solent. nec faciunt bonos vel malos mores. nisi boni vel mali amores. Tanto autem nobis melius est. quanto magis in illum imus. quo nihil est melius. imus vero non ambulando sed amando. quem tanto habemus priorum. quanto eundem amorem quo in eum redimus poterimus habere puriorem. hec autem. Et raba. de eadem sic ait. Nihil terribilius est cunctis demonibus quam cum in dei dilectione et desiderio estuamus. Dicit etiam de hoc beatus ambrusius. Cum mens incendio caritatis christi estuauerit. ab eo mox omnis maligni calliditas versutiaque discedit. hec ambrusius. Beatus etiam gregorius. eandem recomendando sic ait. Antiquus hostis castitatem in nobis si sine caritate fuerit non timet quod ipse carne non premittitur ut dissoluat luxuria. abstinentiam non timet quod ipse cibo non vrit qui ne cessitate corporis non vrigetur. Distractionem reipublice terrenarum non timet. si eadem operi caritas desit. quod diuitiarum subsidium nec ipse eget. Valde autem in nobis caritatem veram. id est amorem humilem quem nobis vicissim impendimus timet. et nimis discordie invidet. quod hanc nos tenemus in terra. quam ipse nolens tenebre amittit in celo. hec gregorius. **R** Et notandum etiam quod amantibus deum nullus labor est difficilis. non amantibus vero omnis labor qui ad spiritualem vitam pertinet gravis est. Unde dicit beatus bernardus. Ubi amor est labor non est sed sapor. quam amantibus nihil est difficile. Et iterum. Labor meus vix est vnius horae et si plures

est non sentio pre amore. Dicit et beatus augustinus. Qui amat non laborat. omnis enim labor non amantibus gravis est. solus amor est qui nomen difficultatis erubescit. hec augustinus. **U**bi amemus christum ut labor spiritualis non sit difficilis. Ad hoc hortatur beatus iheronimus. ita dicens. Nihil amantibus durum. nullus labor difficilis. amemus christum et nos et facile videtur omne difficile. breuia putabimus vniuersa que longa sunt et iaculo illius vulnerari dicemus. huiusmodi in colatus meus prolongatus est. hec iheronimus. **S**i quis ergo ut iterum dicit beatus bernardus. gustu caritatis inebriatus fuerit. ad omne opus bonum hilarescit. laborat et non lacescit. dolet et non sentit. detur et non aduertit. **D**ignu amoris christi quam dulciter capis. quam gloriose illaqueas. quam fortiter stringis. quam suaviter premis quam delectabiliter annexas. hec beatus bernardus. Dicit etiam ad hoc beatus augustinus. Omnia graua et immunda facilia et prope nulla facit amor. hec ille. **S** Qui ergo ut dicit origenes perfecte diligit. nihil est quod non toleret. Plura ergo non toleramus certe ob hoc quod caritatem que omnia tolerat non habemus. quod si non ferimus aliqua patienter idcirco est quod caritas nobis que omnia patitur deest. In lutamine quoque quod est nobis aduersus demones eo frequenter cadimus non dubitum quin ab hoc quod non est in nobis caritas illa que nunquam excidit. hec origenes. **I**deoque ut ait beatus bernardus. Vultus dicitur non alto quidem consilio sed salubri hominem tribulationibus exerceri. ut dum defecerit homo et subuenerit deus deus ab homine uenerit et persequens ad amorem. Et beatus gregorius. Studet omnipotens deus ignem sue caritatis apparenter extinguere per aduersa. ut tam felici facta in terpellatione validius quis accendat in dei dilectione et amore. hec gregorius.

Item de commendatione caritatis de ori
geni. sup. can. **N**omē quippe caritatis
tū extollit. ut etiam ipse deus caritas
appellat. sicut dicit iohannes **D**eus car
ritas est in quo ostendit et ipsum deum
caritatem esse. In quo ergo caritas est quod
deus est nihil terrenū nihil materiale
nihil corruptibile diligit. Contrariū
namque est ei corruptibile aliquid dili
gere cum ipsa sit fons incorruptionis. ip
sa enim sola est que habet immortalitatem
Si quidem deus caritas est et inhabitat
lucem inaccessibilem. quid autem aliud im
mortalitas nisi vita eterna est quam da
turum se promittit deus credentibus in
ipsum solum deum et quem misit Iesum
christum filium eius. Ergo in primis et ante
omnia hoc amabile et placitum dicitur esse deo.
ut diligat quis dominum deum suum ex toto
corde suo ex tota anima sua et ex totis
viribus suis quod deus caritas est et fili
us dei. Qui ex deo est caritas est sui si
militate aliquid requirit in nobis ut per ca
ritatem que est in christo Iesu qui est caritas
vel in cognita quadam per caritatis
nomine affinitate faciemur sicut et ille qui
iam coniunctus erat eidem. cum dicebat quis
nos separet a caritate christi. hoc origeni.
Hoc etiam privilegium sola caritas
habet ut deus dicatur et sit. Non enim
dicitur deus humilitas est. deus patientia
est et cetera. sed dicitur deus caritas est. Unde sancti
cti viri totam substantiam suam tradide
runt et omnes delectationes carnis ac omnes iocunditates inordinatas pretempserunt
ut hanc virtutem preparent et eam posside
rent. De hac nobilissima virtute ca
ritatis sic inter cetera dicit hugo. **C**aritas
si scirem quantum valeres. preter
eum apprehenderes me pro te. sed forte
excedis angustias meas. nec invenire
potero precium tuum penes me. da
bo tamen quod habeo et totum quod habeo
tota domus mee substantia pro te promuta

bo. et cum totum dederis totum quasi ni
hil iam reputabo. omnes delectationes
carnis mee omnes iocunditates cordis
mei propter te libenter impenderez. ut te
solum possidere valeam. Tu sola mihi
carior. tu sola utilior. tu sola suavior.
tu sola iocundior. amplius delectaris
habundantius facians tutius salvans
feliciter preservas. **C**aritas nescio si
forte maius sit te deus dicere an deum te
superasse quod si maius est etiam hoc liben
ter et fiducialiter de te dicam deus cari
tas est nunquid parum est deum in se ma
nentem habere et caritatem possidere.
hoc privilegium sola habet caritas ut de
us dicatur et sit. Non enim dicitur de
us humilitas est aut patientia quod cum om
nis virtus dei donum sit nullam preter
solum caritatem hoc habet. ut non solum
donum dei sed et deus dici possit. Reli
qua igitur gratiarum dona largitur deus
etiam his quos reprobat. solum autem
caritatem quasi seipsum his tantum
quos diligit in premium servat. **C**ari
tas igitur est fons proprius. de quo non
communicat alienus quod quicumque illam
habet non iam alienus est a deo. **D**ec
hugo. **E**t ideo dicit beatus bernardus
concludendo **D**eus caritas est quod preci
osius. **E**t qui manet in caritate in deo
manet. quid securius. **E**t deus in eo quod
iocundus. **H**anc ergo toto cordis desi
derio percupiscamus et diligenti studio
requiramus ut invenire ipsam et possi
dere valeamus ad nostram animarum
salutem.

Quomodo iter duodecim fectus
ab apostolo enumeratos charitas pri
matum tenet et de eius multiplici virtu
te et ceteris per ordinem.

Sed nec hoc pretereundū est q̄ apl̄s ponit. xij. fructus spūs inter quos primatū tenet caritas. De quibz fructibz ipse dicit ad Galath. v. Fructus autē spūs est caritas. gaudium &c. Circa ergo varietatem istoz fructuum est norandū q̄ caritas inter ipsos precedit tanq̄ caput virtutuz. Unde dicit beatus hiero. Que alia virtus inter fructus spūs habere debuit primatū nisi caritas sine qua alie virtutes non reputantur virtutes esse. & ex qua nascuntur omnia bona. Caritas ergo est primus. Rignū vero vite est ipsa vita spūalis que regnum dei per gratiam in se p̄tinet. iuxta illud Luc. xvij. Regnum dei intravos est. Fructus autem caritatis multiplicem h̄z virtutē. maxime q̄ ipsa sanat omnem infirmitatem spūalem. Qui enim caritatem non habet huic non sapiunt virtutes. quasi infirmo. sed caritas est dispositio gustus spūalis. habenti enim caritatē sapiunt res p̄t sapere debent. Est enim caritas amor ordinatus quo p̄ciosa habent que vere p̄ciosa sunt & diliguntur. ut sunt virtutes & res spūales. & vilia respiciunt que vere vilia sunt. s. tēporalia & carnalia. Nec itaq̄ virtus sanat languorem qui p̄pter peccata animi est inflicus. Unde petrus in cano. m. sua. j. Caritas operit multitudines peccatorū. Operire peccata est facere quasi nunq̄ peccata fuerunt. Nam ut dicit beatus ber. Plene & misericorditer remittit deus. non dānna vlciscēdo. nec p̄fundit improperādo. nec minus amat imputando. sic fructus iste sanat omnes infirmitates spūales quasi nūq̄ fuisse. **X** Secundus fructus spūs est gaudium. qui est dulcissimus Eccl. xxx. Non est oblectamentū sup cordis gaudium. In tribz autē excedit

gaudium cordis moduz carnalis gaudij. Primo in p̄trinitate. homo enim carnalis non sedet sp̄ ad mensam corporalem. sed secura mens q̄si iuge convivium. p̄t dicit p̄ter. xv. Secūdo in hoc q̄ gulosus multas h̄z amaritudines annexas gaudio suo. ut est afflictio ex dilatione divitiarū quas velimenter appetit & defectū quem in eis que sibi apponunt inuenit. Unde dicit aug. Ubi cumq̄ caro querit refectioem inuenit defectioem. p̄terea excedit moduz in sumendo delectabilia. unde ledit cōscientiam & corporis naturam. Tercō in hoc q̄ gaudium cordis est t̄m de magnis bonis & veris. Unde dicit glo. sup illud verbum. fructus spūs est caritas. gaudium. i. non est gaudendum de his q̄ indigna sunt gaudio. innuens gaudium spūale de his de quibz est dignum gaudere. Et norandū q̄ gaudium spūale facit hominem de diabolo triūphare. Unde aug. Unica ratio vincendi inimicum est leticia spūalis. q̄n enim dyabolus videt in aliquo gaudium spūale multū displicet ei. q̄ scit adesse deum. Unde. j. Reg. iij. dixerunt philisti qui tenent figuram demonum. Venit dñs in castra. & nobis. non enim fuit tanta exultatio heri & nudius tertius.

A Sequitur de tercio fructu. scz de pace. quem p̄stat p̄ciosissimū ex hoc q̄ filius dei voluit eū ita frequē esse in ore suo. Unde ipse dicit Johannis. xij. Pacē relinquo vobis. pacē meam do vobis. Voluit etiam ut apli hunc fructum haberent in ore suo cū dixit Mathe. xx. Intrañtes domū primū dicite pax huic domui. Fructus iste. s. pacis h̄z triplicē virtutē. Primo filio dei assimilat. Mathe. v. Beati pacifici. q̄m filij dei vocabunt. filij inq̄ p̄ imitatorz. Tale officiū h̄nt in terra q̄le filius dei pacificavit em̄ nos deo patri. Secūdo

fructus pacis locū preparat deo. **Uñ ps.**
In pace factus est locus eius. **S**tude
 got tu fructū istū deo apponas pacē di-
 ligendo. et habebis deū ad p̄uiuiū tuū.
Nā paulus dicit pacē habere et deus pa-
 cis et dilectionis erit vobiscū. **T**ertius
 fructus pacis eternā pacē donat. **I**saie
 Erat sabbatū ex sabbato. **Q**ui enim in
 hac vita pacē diligunt et hñt. in futu-
 ro seculo eā possidebunt in eternū. **Uñ**
 ysaie. xxxij. Sedebit p̄s meus in pul-
 critudine pacis in tabernaculis fidu-
 cie et in requie opulēta. **B** Quartus
 fructus spūs est paria quo fructu nul-
 lus videt magis esse necārius in hac
 valle miserie. vbi inter tot mala sum?
 hic fructus fortis est cibi et duricia bz
 in cortice. et sub illa duricia later mag-
 na dulcedo. qz deus tribulatos p̄solat
 in p̄nti. ipsa etiaz tribulatio est via ad
 eternā dulcedinem. **Uñ** ad hebre. xij.
Dis disciplina in p̄nti videt quidem
 nō esse gaudij sed memoris. postea autē
 fructū pacatissimū exercitatis reddet
 p̄ eā iusticie. cuius fructus facit hōies
 valde fortē. nam put dicit puerbi. **M**e-
 lior est patiens viro forti et qui dñatur
 aīo suo expugnatoze vrbū. **S**ine du-
 bio maior virtus est in patiēdo mala
 q̄ in agēdo fortia. et iō melior est pa-
 tiens viro forti. **Uñ** et sene. dicit magni
 aīmi est iniurias in summa paria pati
 et nobilior triūphus est et vtilior victo-
 ria sup̄ius q̄ expugnatio vrbū. qui
 em̄ seipsum vincit nō solū vrbē sed reg-
 nū celoꝝ capit. **Uñ** math. xj. Regnū
 celoꝝ vim patit et violenti rapiūt illd.
 nā patiens literas bz patentes in enā-
 gilio q̄ regnū celoꝝ ipōꝝ est. dicente
Matth. v. Beati qui p̄secutōem patiū-
 tur p̄pter iusticiā qm̄ ipōꝝ est regnū ce-
 loꝝ. **C** Quintus fructus spūs est
 longanimitas et consistit in sustinēdo et
 expectando deū. **Uñ ps** Expecta dñm

viriliter age. **ps.** cor tuū et sust. dñm
 Debemus em̄ deum expectare et susti-
 nere. qz non fallit sustinentes se. **Uñ**
 ps. **U**niversi qui te expectant. nō con-
 fundent. **N**on em̄ derelinquit sperātes
 in se. et si nō accipit quis qd̄ perit. **dis-**
 fert non auferit. **Uñ** dicit beatus grego.
Nemo qui tardus audit a superna cu-
 ria negligit. nā electis sepe negat qd̄
 perunt. vt afflictione et expectatione et
 purgati digni sint illud accipere. habet
 autē fructus iste triplicē virtutē. **P**rimo
 in hoc q̄ hōiem fidelem reddit deo. so-
 li namqz longanimes deum in tribula-
 tione non deserunt. et ideo merito au-
 dituri sunt a domino illud dulcerē vrbū
Uos estis qui p̄mansistis mecum in tem-
 prationibz meis. et ego dispono vobis
 regnum. **S**ecundo cum omnes virtu-
 tes mereant. hec vero virtus mercedē
 recipit. currunt alie et hec app̄elexndit
Uñ .j. ad cor. ix. **O**mnes qui de cur-
 runt sed vnus accipit vrbū. **S**on-
 gaminis. longanimitas em̄ siue perse-
 uerantia est singularis filia summi re-
 gis. qz hec res regni celestis. **T**ercio co-
 ronam vite eterne augmentat. **Uñ**
 ecclesiast. xj. **C**onūgere deo et sustine.
 vt crescat in nouissimo vita tua. **D**
Sextus fructus spūs est bonitas et dicitur
 bonitas animi dulcedo fm̄ glo. qui fru-
 ctus p̄ciosus est. qz nō solum dulcis
 sed ipsa dulcedo que tanta est. q̄ oēm
 amaritudinem huius mundi hominū
 dulcorat. **Q**uid non illa dulcedo. que
 mortem quoqz facit dulcissimā. vt pa-
 tet in sanctis martiribz. qui mortem
 passi sunt pro domino. **E**t que aduersi-
 tas resistere potest vnctiom. quam spūs
 sanctus operat in cordibz. huius
 fructus figuram videt habere manna
 quod erat in archa testamenti cum vie-
 ga aaron et tabulis. in virga intelligit
 correctio. in tabulis discretio. in man-

na dulcedo. que tria maxime debet habere prelati. virgam vicz correctionis cum discretionem in et dulcedine. ut eorum subditi eo melius possint proficere in bonis moribus et animarum salute.

Septimus est benignitas siue liberalitas. Isti fructum potest esse preciosum ex hoc. quod pertinet ad personas nobiles. Avaricia enim est servilius. sed largitas nobilium. Quanto autem aliquis benignior et liberalior. tanto nobilior. unde videmus solem et alia corpora celestia que sunt nobiliora liberalitate conferre bona sua. **H**ic autem fructus quadruplicem habet virtutem. Prima est quod facit hominem amari. et instantius efficacius quod inimicos facit amicos. Unde proverbium. Si esurierit inimicus tuus cibum illum. si fecerit da illi aquam bibere. pro nas enim congregabis super caput eius. i. accendes eum ad diligendum. Secundo facit hominem honorari. proverbium. Honoriam et honorem acquirit qui dat munera. Tercio deo assimilatur. qui liberalissimus est. Unde iacobus. Deus dat omnibus affluentem et non impropar. Et seneca. Qui dat beneficia deum imitatur. Specia liter namque deum imitatur homo misericors. Quarto hominem ad bonum fines perducit. Unde iheronimus. Non memini me vidisse male mortuum qui liberaliter ante duxit vitam. **S**extus fructus spiritus est mansuetudo qui preciosus est et delicatus. Unde psalmus. Mansueti autem hereditabunt terram. in quo innuit preciositas ut per mansuetudinem terra permissio habeat. **I**ste autem fructus habet tres virtutes. Prima est. quod presuat hominem in statu virtutum. Ecclesiasticus. x. Fili in mansuetudine preserva animam tuam. **H**omines immanes spiritus. i. frequenter franguntur per impatientiam vel igne ire accendantur. mansueti in statu virtutum preservantur. Secundo amorem et gratiam hominum

parat. Ecclesiasticus. iiij. Fili in mansuetudine opera tua profice. et super gloriam hominum diligere. Et de moysen dicitur ecclesiasticus. xlv. Dilectus a deo et hominibus. Cuius cum tangit Nume. xij. ubi dicitur quod moyses erat mirissimus hominum qui morabatur in terra. Tercio eternam salutem tribuit. iuxta illud psalmus. Cum exurgeret in iudicium deus ut salvos faceret omnes mansuetos terre. **S**extus fructus spiritus est fides. quem potest esse preciosus ex hoc quod dominus talem fructum valde diligit. Ecclesiasticus. j. Beneplacitum est deo fides et mansuetudo. **H**abet quoque idem fructus quatuor virtutes. Prima est. quod hominem facit laudari. proverbium. xxviii. Vir fidelis multum laudabitur. Secundo facit exaltari. Mattheus. xxij. Quis putas est fidelis servus quem constituet dominus super familiam suam. Tercio facit hominem multum amari deo et dominis terrenis. Ecclesiasticus. xxx. Si tibi est servus fidelis sit tibi quasi anima tua et quasi fratrem tuum tracta illum. Quarto facit coronari hominem. Mattheus. xxij. Quia super paucam fuisti fidelis super multa te constituam. **H**ic fructus spiritus est modestia. qui ideo dulcis est et preciosus. quod valde rutilat. ad Phil. ij. Modestia vestra nota sit omnibus. i. rationabilis perversa ratio dicitur glo. Hanc vult apostolus notam esse hominibus ut odore eius si mortui sint vivificent. sicut et vini confortentur. **E**t habet fructus iste quadruplicem virtutem. Prima. quod vitam hominis preservat tam spiritalem quam corporalem. Unde seneca. Mediocriam vitiorum que sunt nimiam. eo quod superflua noceant. sic segetes nimiam frangit veritas. sic et rami odore franguntur. Secundo vitam iocundam facit. sicut nimietas in iocundam. Unde boetius. Paucis nimisque natura preta est Cuius satietate si superfluis velis vergetur. **N. ij.**

te. aut inuocandū fiet qđ infundis aut
noxium. Tercio deo assimilatur. qui in
mensura numero et pondere oīa dispo
nit ut dicitur sapiē. xj. Quarto hōiem facit
sufficiētē sicut ecōtrario pdigalitas
facit hōiem non indigentē. Un̄ sene.
Pecuniā magnā h̄z qui p̄didit si auar
tus est nō h̄z. si pdigus est nō habebit.
¶ Undecimus fructus est p̄tinentia.
quē fructū pater esse p̄ciosum ex illo
p̄bo ec̄c. xxviij. Non est pdigna p̄de
ratio p̄tinentis aīe. P̄tius etiā fructus
quadruplex est v̄tus. Prima est q̄z vi
tam plonget. Sene. potest illa p̄uidē
ria longiorē progare huic corpuscu
lo mortem. si voluptates quibz maior
p̄t eius subdit poterit regere et colere
re. ec̄c. xxviij. Qui abstinentis est ad
ficiet vitā. Sc̄do ad iocūditare p̄pa
rat sp̄ialem. iuxta illud p̄s. Reuocauit
solari aīa mea. memor sui dei. et tele
cratus suus et exercitatus Et beatus ber.
Delicata est solatio diuina et non da
bit admittentibz alienā. Dñs em̄ p se
vult facere bonos et potare sobrios.
Tercio deum et angelos letificat Un̄
gen̄. xj. legitur qđ abraham fecit grāde
p̄m̄iū in die ablactatōis filij sui. Sic
et deus gaudet cuz aliquis e filijs suis
sepat a lacte tp̄alis solationis Dicit
etiā de hoc tullius. fr̄cibz et potibz v̄te
remur p̄ce. et nos imaculatos custodi
remus. fr̄uem̄ p̄ortio et a stabilitate de
orū. i. āgeloz. Quarta a pessimo hoste
quē habemus nos custodit. s. a volupta
te. h̄c est que corpus morte tp̄ali et post
morte eterna corpus et aīam interficit
Un̄ sene. Voluptates inter oēs res vi
lissimas p̄cipue extirpat in hoc ut strā
gulet. ¶ Duodecimus et vltimus
fructus sp̄s est caritas. quē filij p̄cio
sum esse patet ex hoc qđ ad sponsas re
gis celestis p̄tinet. Iste quoqz fructus
habet quadruplicē virtutem. Prima

qz facit aīam esse mirabilis pulcritu
dimis. sapiē. iij. Q̄ pulcra est casta
generatio cū caritate. Sc̄do āgelis af
simulat. de quo dicit beatus bernar. Quid
castitate decorius. que hōiem facit an
gelum. Differūt inter se pudicus ho
mo et angelus sed felicitate nō v̄tute
sed angeli castitas felicioz. hōis tñ fo
tior esse cognoscit. Tercio ad modus
balsami a sp̄iali corruptiōe hōiem cō
seruat Un̄ beatus bern̄. Castitas instat
balsami odoriferi quod p̄dita cadauera
incorrupta seruant. sensus et actus p̄i
net et p̄stringit Quarto in stabilitate
glorie hōiem quodāmodo p̄mit Un̄
iteruz beatus bern̄. Castitas sola in hoc
mortalitatis loco et tpe statū quendas
immortalitatis glorie rep̄rat. Per
hos igif. xij. fructus sp̄s. vnusquisqz
aīam suā impugnare studeat in illis se
exercendo ut alimomiam eterne glorie
post hanc vitā a dño p̄cipere mereat.

Filius
Accepta itaqz informatōe de esse
tribz caritatis atqz. xij. sp̄s fru
ctibz. Nunc quō fit deus diligendus
de hoc cupio edoceri.

Ca. X. Pater
Silire debes p̄i
mo qđ pius et misericors deus
a nobis vult amari. qz ip̄e amat nos et
p̄tior dilexit nos. Debemus ergo v̄i
cem rependere in amando. ut ipsum
feliciter possidere valeamus Unde be
atus bern̄. Cum amat deus nihil aliud
vult qđ amari. Certissime ob aliud nō
amat. nisi ut amet sciens ip̄os amore
beatos. qui se amauerint. merito ergo
ceteris renunciatis affectionibz fidei
lis aīa tota eius incumbit amori. qz
summum et verum bonum deus est. for
lus ille feliciter amatur et tanto felici
us. quanto amplius. h̄c bern̄. Iubet

ergo dominus se amari. ne miseriam
 q̄ extra eius amantē est incurramus.
Unde beatus augu. Quid tibi sum bo
 ne iesuvt amari te iubeas ⁊ precipias
 ⁊ nisi faciam trasceris ⁊ minaris mi
 hi ingentes miserias. hxc augustinus
Igit vt dicit beatus berna. exigit deus
 honorari vt pater. timeri vt dominus.
 amari vt sponsus. Amore vero reueren
 tiam nescit. ab amando quippe amor.
 non ab honorando denominat. hxc ber
 nar. **E**t notandū q̄ ppter tria
 beneficia nobis a deo impensa ip̄e sum
 me est diligendus. hoc est ppter creati
 onem. ppter recreatōem ⁊ redemptio
 nem. ⁊ ppter peccati dimissionē. **P**ri
 mo ppter creatōem. q̄ ipse fecit nos ⁊
 non ipsi nos. **S**ecundo ppter redēpti
 onem. q̄ sua amara passione ⁊ morte
 redemit nos. **P**ro tantis igitur benefi
 cijs a nobis amari d̄s meruit. **D**e hoc
 beatus berna. in libro de diligendo de
 um atq̄ alibi sic ait. Quid si me totus
 debeo p me facto ⁊ relecto. hoc mō nō
 em̄ tam facile relectus q̄ factus. **S**i
 quidez de me non solū. sed de omni qd̄
 factum est scriptū est. dixit ⁊ fca sunt.
Avero qui me tantus ⁊ semel fecit. in
 relectōe pfecto ⁊ dixit multa ⁊ gessit
 mira. ⁊ pertulit dura. nec tm̄ dura. sed
 etiam indigna. **Q**uid ergo retribuaz
 domino p omnibz que retribuit mihi.
In primo opere me mihi dedit. in se
 cundo se. ⁊ vbi se dedit me mihi reddi
 dit. **D**arus est ergo ⁊ redditus p me.
 debeo me ⁊ bis debeo. quid deo tribuaz
 p se. nā ⁊ si me milies relectere pos
 sem. quid sum ego ad deū. **H**ic primo
 vide quō. imo q̄ sine modo a nobis a
 mari deus meruit q̄ prior dilexit nos
 tantus ⁊ tantū ⁊ gratis tantillos ⁊ tan
 tes. **M**odus ergo diligendi deus est si
 ne modo diligere. **D**emq̄ dilectō que
 tendit in deū tendat in immensuz. ten

dat in infinituz. nam ⁊ infinitus est de
 us ⁊ immensus. quis naz queso finis
 debeat esse nostri vel modus amoris.
 sed vicē rependimus cū mensura. **D**i
 ligā ergo te p dono tuo ⁊ modo tuo mi
 nus quidē iusto. sed plane p posse. qui
 ⁊ si quantū debeo non possum vltra q̄
 possum. potero vero plus cū donare pl
 dignaberis. nunq̄ tantū pur dignus
 haberts. **I**mperfectū meum viderunt
 oculi tui. sed tm̄ in libro tuo scribentur
 qui qd̄ possunt faciunt. ⁊ si quod debet
 non possunt. hxc bern. **A**man
 dus igit deus est a nobis valde non so
 lum q̄ nos creauit. sed etiam q̄ nos
 redemit. **D**euota namq̄ corda multū
 alliciunt ad xpi amorem ppter illius a
 mare passionis recordatōem. **U**n ite
 rum beatus bern. **V**alde mihi omnino
 amandus est per quem sum. viuo ⁊ sa
 pio. **D**ignus plane est morte. qui tibi
 dñe ihesu xpe viuere recusat. ⁊ mortu
 ⁊ qui tibi non sapit desipit. ⁊ qui cu
 rat esse non ppter te. p nihilo est ⁊ nihil
 est. ppter temetipsum deus fecisti oīa.
 ⁊ qui vult esse sibi ⁊ non tibi nihil esse
 incipit inter omnia. **P**ro his ergo ita
 sum amans te quantum possum. sed ē
 quod me plus mouet ⁊ plus accendit
 super omnia inquā reddit te amabilē
 mihi ihesu bone calix quem bibistit o
 pus redemptionis nostre. hxc omnino
 amorē nostrum facile vendicat totū si
 bi. hxc est quod nostram deuorōnem ⁊
 blandius allicit ⁊ iustius exigit. ⁊ arti
 us astringit. ⁊ afficit exlementius. hxc
 berna. **T**ercio diligendus est de
 us ppter peccati dimissionem. quia ni
 hil potest peccator dignius relectere
 deo. p peccato nisi dilectōem. **R**eddat
 ergo amorem p suo debito. ⁊ cui plus
 dimittit amplius diligere debet. **U**nd
 beatus ambrosius. **Q**uoniam nihil est
 quod digne deo referre possumus pro
 .iiij.

peccato nisi dilectionem. reddamus a morem p debito. amplius deo diligere debet. cui amplius donat. hxc amb. Et sciendum q quicūq; deum amat. ille amat a deo. quō em non reamabit se diligentes. quos amavit. et nondum amantes Dedit namq; nobis duplex pignus spū sanctum et fidelē testem iesum xpm et hunc crucifixum. Ista p me morat beatus bernar. in quadā auctoritate sic dicēs Nemo se amari diffidat Qui nā amat bene et libenter dei amor nostrū quē puenit et subsequit. nā quō reamare pigebit. quos amavit nondū amantes. habes em dilectōis pignus spū sanctū. habes et fidelē testē iesum xpm et hūc crucifixū. O geminū ipm q; firmissimū erga nos dei amoris argumentum. xps morit et meret amari spū sanctus afficit. et facit amare Ille facit cur amef. iste vt amef. ille multā suā dilectionē p̄mendat in nobis. iste dat. in illo cernimus qd amamus. ab isto sumimus vnde amemus Caritas igitur ab illo. occasio ex isto et affectio Quāta p̄fusio dei filiū oculis ingratia cernere morientē qd quidē facile pringit si desit spūs Nūc aut quia caritas dei diffusa est in cordib; nostris p spū sanctū qui datus est nobis. Amati amamus amantes amplius meremur amari. Cū ergo teneamus geminū nostre salutis indicium. neutra sine altera p̄dest. nā nec spūs dat nisi credētib; in crucifixū. nec fides valet si nō opatur ex dilectione Dilectio aut donum spū sancti. hxc bern. Debet ergo qui libet religiosus deū diligere. vt viceversa diligat a deo. nam ipse dicit ego diliges me diligo. Quā dicit honorius super can. Non est aliquid qd mentē faciat deo cariorē. q̄ si in ipso intime delectetur. et hoc fit p̄validā caritatē Qui deo deū diligit dilectionē non p̄dit s; mu-

tar in melius. De hoc dicit beatus bern. Si diligimus deū. delectationes non perdimus. sed mutamur a corpore ad aīm. a sensib; ad cōsciam. hxc bernar. Qui q̄ xpi amore inebriatus fuit. extraneas delicias et illicitas delectationes nō querit. Quod p̄bat idem beatus bern. dicens. O xpi dulcis amor. felix ille quē semel tu inebrias. hic non vit quid sapias. hic nullas extra te vit q̄ querit delicias. hxc ille. Et iterū dicit idē. Quanto quis plus diligit plus p̄sumit. que duo quanto in hōie fuerint fortiora tanto fiducia erigent fortiorē Hec bern. Deinde notandū p̄t dicit beatus aug. q̄ deus vult se gratis colere. gratis vult se diligi. hoc est caste amari. non p̄pter hoc illū ama. q; dat quid p̄ter se. s; q; dat se. hxc aug. Ad hoc cor hōrtat idē beatus aug. super hōis apostoli vnusquisq; intus se aspiciat. et p̄bet se in oīb; factis suis et bonis opib; que facit cum caritate non expectans retributionem temporalem. sed p̄m̄sum dei. faciem dei Ommino enim me non satiaret deus nisi p̄mitteret mihi seipm deum. Quid est celū terra mare sol sidera exercitus angelor; oīm istor; creatorem scio. ipsum esurio. ipi dico qm̄ apud te est fons vite. Qui respondit ego sum panis viuus. q̄ de celo descendit. esuriam et siciam pegrinatō mea vt facies p̄ntia tua ardeat mūdus multitudine pulchris. varijs fortib; pulchriorē ille. qui fecit. fortior clarior et suauior est. ille qui fecit. Faciabor cū apparuerit et manifestabitur gloria eius. hxc aug. Debemus ergo castum amorem erga ipsum creatorem habere. ipsum solum diligendo. Quod probat glo. in libro de celesti ierarchia sic dicit. Castum habet amorem. qui deū gratis amat id est non quia dat aliud p̄ter se sed q̄ dat se. Deus em p̄ter se

solum amandus est non propter aliud. omnia enim que amantur propter eum sunt amanda. talis quippe dilectio casta est. nam spiritualiter fornicari est frigescente caritate deum minus diligere. et aliud plus quam oportet amare. sic enim elongat et recedit ab eo. De qua fornicatione scriptum est. Qui elongant se a te peribunt. perdisti omnes qui fornicantur abste. Ubi de hac castitate subdit. Ubi autem adherere deo bonum est. hxc glo. Etiam ut ait augustinus. Non est castum cor si deum ad mercedem diligit. Et subdit. Noli ex te aliquid ab eo querere. ipse tibi sufficit. quantumlibet sis avarus sufficit tibi deus. hxc augustinus. Istud summum bonum dei videlicet idem augustinus super omnia desiderabat habere cum dixit. Quicquid mihi dare vult dominus deus meus auferat rotum et se mihi det. Quicquid enim mihi propter illum est. dulce non est. vilescat ergo rotum quod propter deum est. hxc augustinus. Non solum autem debemus a rebus transitorijs affectum nostrum abstrahere. verum etiam se nec nos ipsos diligere debemus ut christum possimus lucrificare. De quo glo. in libro de celesti iherarchia sic dicitur. Causa perditionis humane proprius amor est. Amor inquam proprius inimicus est. Nescio enim quo inexplicabili modo quis quis seipsum non deum amat. ipse se non amat. Qui enim non potest vivere de se. mori utrius amando se. non ergo se amat. qui ne vivat se amat. Cum enim diligis ille a quo vivis. non solum se diligendo magis diligit. qui propterea non se diligit ut eum diligat a quo vivit. hxc glo. Quisquis etiam locum tutum et quietem anime sue desiderat invenire. deum studeat diligere. nam quicquid bonum in creaturis est sparsum. in deo invenit collectum. ergo deum per caritatem diligamus. possideamus. et in ipso habebimus quicquid sancte desideramus.

De hoc beatus Augustinus sic dicit. In omnibus que mente percuro non invenio tutum locum anime mee et quietum propter deum in quo colliguntur sparsa mea. quod quicquid boni in creaturis est ipsum in eodem non bono invenit collectum. Unde si in hoc seculo aliquid possidere delectat. deum qui possidet omnia expedita mente possideamus. et in ipso habebimus quicquid feliciter et sancte desideramus. Hec augustinus. Etiam dicit in alio loco. Solus deus sine molestia amat. et cum iocunditate amplectitur. cum securitate desiderat. que quanto quis ardentius amat. tanto melior efficitur. et quanto nunc amor dei ferventior. tanto eius visio erit suavior. et quanto nunc ardentius desideramus. tanto eum clarius intuebimur. Etiam qui amat non laborat. Vis enim non sentire laborem cogita mercedem. quicquid difficile est in preceptis. leve est amanti. Si enim cum avaris tanta peccat cupiditas nobiscum. quare non peccat caritas. Et quod id solum diligit quod amanti auferri non potest ille indubitater invictus est. Amore igitur eius ab amore seculi migremus. amore sursum habitemus. Hec augustinus. Diligamus ergo virtutem caritatis. quod qui caritatem habet deum habet et possidet. Unde dicit hugo. Qui caritatem habet deum habet deum possidet. in deo manet. O bona caritas per quam deum diligimus. deum eligimus. ad deum currimus. ad deum pervenimus. hxc hugo. Qui ergo ut dicit beatus gregorius. mente integra deum desiderat. profecto iam habet que desiderat. nec enim posset quisquam deum diligere si hunc que diligit non haberet. hxc gregorius. Qui vero deum pro que omnia facta sunt in cordis hospitio continent. proculdubio cum ipso omnia habet. Unde beatus augustinus. Si desideras omnia possidere. non per avaritiam. sed per pietatem hxc quere. si enim ira quiescit

ris possidebis . tenebis enim eum . pro quem
omnia facta sunt et cum ipso omnia possidebis .
hæc aug. Et notandum purior hugo quod
verum bonum nunquam diligi potest nisi dum
habetur . nec haberi potest nisi cum diligitur
Bona ista que foras sunt . sepe amantur
cum non habentur nonnunquam despiciuntur . non
tale est bonum . quod est deus si ametur habetur
si diligitur gustatur presens dilectio . hæc
hugo . **C**onsiderandum etiam
quod deus diligi debet ex toto corde et ex
tota anima et ex tota mente super quo dicit
basilius Quod dicitur ex toto in cetera non
recipit sectionem . nam quantumcumque
dilectionis in infimis expendis . hoc
tibi necessarium a toto deficiet Sicut enim
in vase aliquo pleno liquore in quantum
emanat foras intus est necesse plenitudinem
derogari . sic et anima in quantum ema-
naverit ab ipsius dilectione ad illicita
intantum minus necesse est amorem ad
deum . hæc ille . **U**n de sancto theophilo . oportet
nos omnem virtutem anime amoris domino
subiungere et hoc viriliter et non remisse .
propter hoc enim precipimur deum ex toto
corde et ex tota anima et ex tota mente
diligere . ut cogitationes nostras et vi-
tam nostram et omnem intellectum in illum
transferamus ac ipso fruamur **Q**uod affirmat .
beatus aug. dicens Deum ex toto
corde diligere precipieris ut omnes cogitationes
tuas . ex tota anima tua . ut omnem vitam
tuam ex tota mente tua . ut omnem intellectum
tuum in illum transferas . a quo habes ea que
proferas . Nullas ergo vite nostre preme reliquit
que vacare debeat . et quasi locus dare . ut alia
refruerit . sed quicquid aliud diligendum
venerit in animum . illuc rapiatur
quo totus dilectionis impetus currit
Tunc est enim optimus homo cum tota vi-
ta sua pergit in incommutabile bonum
Hæc aug. Hoc id est verbum evangelii
cum . scilicet Diliges dominum deum tuum . sic

exponit crisostomus . Quid est deum diligere
ex toto corde . ut cor tuum non sit in-
clinatum ad ullius rei dilectionem amplius
quam dei . non in honoribus . non
in auro vel argento . non in possessionibus
aut vineis . aut ornamentis . aut vestibus
et in ceteris rebus sed hoc omnia eris-
tians tibi esse in deo . ut pro his omnibus deum
amem . Si autem in aliquo horum amor
cordis tui fuerit occupatus . iam ex toto
corde non amas deum . pro quanta autem
parte cor tuum fuerit ad aliam rem . pro tanta
parte minus est ad deum . Unde omnis
anima christiana ad deum que sponsa est christi
ita debet diligere deum . ut nihil in mun-
do sit . quod amplius amet quam deum . Quid
est in tota anima diligere deum . id est
certissimum animum habere in veritate
et firmum esse in fide . Quid est in to-
ta mente diligere deum . id est ut om-
nes sensus tui . qui pertinent ad mentem
deus vacent . Cuius intellectus deo mi-
nistrat . cuius sapientia circa deum est . cuius
cogitatio ea que dei sunt tractat . cuius
memoria que bona sunt recordatur . Et
notandum quod diligentes deum et mandatis
illius obediunt desuper precipiunt ve-
re sapientie gustum . et eius suavitate iugiter
delectantur non se in elationem inde
extollunt sed humiliter sentientes rancore
puuli in innocentie puritate persistunt .
hæc crisostomus . Qui etiam dicit Cassiodorus
deum toto corde tota anima et tota mente di-
ligit . locum vicium non relinquit . non enim in-
trat diabolus . ubi totus est animus cum
deus occupatus . Diabolus enim vacante
desiderat . nudata perquirat . sed ubi deum re-
pit sub magna perfusione discedit . visum
bilia vasa cum aliquo plena sunt liquore
supplementum augmenta non capiunt . ita
nos divina caritas si totos repleat . non
erit quo crimine introeat hæc cassi . **P**
Hæc igitur totalitas secundum augustinum vi-
delicet deum diligere ex toto corde ex

tota anima et tota virtute hoc intendit
quod omnes motus anime ad deum referantur. quod
non impletur in via nisi forte ad tempus bre-
uia perfectissimis viris. lxx augu. Per
hoc ergo preceptum videlicet diliges dominum
deum tuum ex toto corde tuo etc. ut dicit
Thomas de aquino intendit deus. ut
homo totaliter deo uniat quod fit in pa-
trina. quando deus erit omnia in omnibus. et
ideo plene et perfecte implebitur hoc pre-
ceptum in patria. In via vero implebitur
sed imperfecte. et tamen in via tanto magis
aliis alio perfecte impletur. quanto ma-
gis accedit per quandam similitudinem et
puritatem cordis ad patrie perfectionem.
lecto. **Ubi** considerandum quod
duplex est caritas. Est enim caritas in
actu. et est caritas in affectu. De illa igitur
que est in actu mandatum datur homi-
nibus. Illam vero que est in affectu quis
ita habet mandatum ut videlicet diligat deum
ex toto corde et ex tota anima et ex tota vir-
tute. et inimicos. secundum quod dicitur. diligite ini-
micos vestros. Sed mandatum impossi-
bilia non faciunt homines prevaricatores
sed humiles ut omnes observantur. et
subditus fiat omnis mundus deo. Ista
memorat beatus Bernardus in quadam autorita-
te sic dicens. Est caritas in actu. est et
in affectu. et de illa quidem que est operis
proprie mandatum hominibus datum esse
nam in affectu quis ita habet mandatum
ergo illa mandatum ad meritum. ista ad
premiu cuius initiu perfectum est vitam
presentem experiri divina gratia posse non ne-
gamus. sed plane summationem dese-
rimus future felicitati. Quod ergo iu-
betur fieri. que implenda nullo modo
erant. Certe mandando impossibilia
non prevaricatores constituit homines sed
humiles ut omnes observantur et subditus
fiat omnis mundus deo. Quia ex operibus
legis non iustificabitur omnis caro coram
illo. Accipientes quippe mandatum et

sequentes defectus clamabimus in ce-
lum et miserabitur nostri deus noster. et scies-
mus in die illa. quod non ex operibus iusti-
cie que fecimus nos. sed secundum suam misericordiam
salvos nos fecit. Unde cum dixisset dominus
Diligite inimicos vestros. mox de ope-
ribus infertur benefacite his qui oderunt
vos. quod actuali caritati provenire debet.
Ite scriptura. Si esurierit inimicus
tuus ciba illum. Et dominus. Si diligitis
me sermonem meum servate. Superua-
cua certe de opere monuisset si in affecti-
one iam fuisset dilectio. lxx ber. **U**
mpletio ergo huius mandati non
est de necessitate salutis. alio enim omnis
homo esset in statu damnationis. sed co-
natus ad proficiendum quod mandatur ex
necessitate est salutis. Unde huius pre-
cepti incompletio non constituit homines
transgressores sed contemptus. licet enim
impossibile sit predictum preceptum in
hac vita posse attingere. transgressio-
nem eius evadimus si infimum gradum ca-
ritatis attingimus seu teneamus. Est
autem infimus gradus caritatis. ut nihil
supra deum. vel equaliter deo diligatur.
a quo gradu qui deficit a salute de fice-
re necesse habet. quod nullo modo manet in
caritate. **S** Et quis caritas in
statu vite non possit perfecte proficiat man-
datum debet tamen quilibet devotus facere quod
in se est ipsum deum diligendo secundum to-
tam possibilitatem suam. quia solus est
amor per quem anima potest. et si non ex
equo suo creatori mutuum rependere
vicem valeat. De hoc beatus Bernardus. super
canti. sic dicit. Solus est amor ex omnibus
anime moribus et sensibus in quo potest crea-
tura et si non ex equo suo respondere au-
tori. et de simili mutuum rependere vi-
cem. et si minus diligit creatura quod
magis minor est. tamen si ex toto sese diligit.
nihil deest ubi totum est. lxx ber. Debet
ergo quilibet fidelis diligere deum secundum

totum posse suum. ut lozatur hugo sic dicens. q̄tum potes t̄m dilige. possibi-
litas tua erit m̄sura tua. Quāto plus
amas. tāto plus habes. ⁊ quāto plus
habes. tanto plus felicioz es. extende
te ergo ⁊ dilatare quantum potes. ut
totū impleat. q̄d in te est etiā si totum
non capiat. q̄d in illo est. noli timere
quasi deficere debeat ille. si minus ca-
par fueris. si vas non deficit oleū suffi-
cit. Cor tuū vas est amor illius oleū
est. Quamdiu vas habes. ille infunde
te nō cessat ⁊ cū tu vas amplius nō ha-
bueris. ille ad huc oleū habet. hęc hugo.
Inde est q̄d d̄t origen̄. sup. cañ. In di-
lectione siue in diligendo deū nullus
modus nulla mensura est habenda. n̄
si hęc sola q̄ t̄m exhibeas q̄tum habes
In xp̄o ih̄su diligēdus est deus. ex to-
to corde. ex tota aīa. ex totis viribz. in
hoc ergo nulla mensura est. **D**i-
ligere d̄o primū est etiā aliqua mensu-
ra. primū inquit tuū diliges sicut te
ipsum. Si ḡ aut in dilectione minus
aliquid feceris q̄ potes. ⁊ q̄ in tuis
viribz est aut inter te ⁊ primū nō ser-
uaueris equitatē. sed aliquid differen-
tie habueris non est in te caritas ordi-
nata. nec ordinem suū tenens. hęc ori-
gen̄. Discamus ergo xp̄m d̄m nostrū
amare iuxta exhortationem beati bern̄.
sic dicentis Discite cristiane a xp̄o quē
admodum diligas xp̄m discite amare
dulciter amare prudenter amare forti-
ter. Dulciter ne illecti. prudēter ne de-
cepti. fortiter ne oppressi. ab amore d̄i
euellamur ne mundi gloria seu carnis
voluptatibz abducari dulcescari tibi
p̄ his sapiā xp̄s. ne seducari spiritu
m̄daci ⁊ erroris. luceat tibi veritas
xp̄s. ne aduersitatibz fatigeris. p̄fir-
met te virtus dei christus. Dilige d̄o
minus deū tuū ex toto ⁊ pleno cordis
affectu. dilige tota rōnis vigilancia ⁊

circūsp̄ctione. dilige etiā tota virtu-
te ut ne mori p̄ eius amore p̄imescas
unde nō abduci blandictis. nec seduci
fallactis. nec frangi iniurijs. toto cor-
de. tota aīa. tota v̄rute diligere est. hęc
bern̄. Sciendum etiā q̄ deus. qui fecit
nos exigit a nobis nosīpos totos. iux-
ta istud dictū sancti aug. sic dicentis.
Totū exigit qui fecit sed noli tristis eē
q̄si. nihil v̄nd̄ gaudeas remaneat in te
Ex hoc em̄ diligis te. q̄ diligis deū ex
toto corde. Nec nimirū si deus velit ha-
bere cor integrū cū sufficiat illud imple-
re. hęc aug. Debemus etiā nosmetip-
sos totos offerre creatori nostro ⁊ hoc
p̄ vite puritatē. ut ait beatus ansel. in
suis meditationibz. Ecce d̄ne inquit.
q̄ me fecisti debeo me ipsum amori tuo
totum. imo t̄m debeo plusq̄ me ipsum.
quanto tu maior me es p̄ quo tu dedi-
sti te ipsum. hęc ansel. Hęc igit benefi-
cia debent stimulare vnumquēq̄ fidei-
lem ad diligendū deū super omnia.

Filius

Desidero etiā aliq̄ scire de signis
⁊ p̄iecturis quibz homo possit a-
liqualiter de his intelligere se habere
caritatē gratitā ⁊ cupio edoceri.
Et primo de signis caritatis incipienti-
um.

Ca. xi.

Pater

Scire debes q̄d
p̄pter imp̄fectionem ⁊ multi-
plices defectus nostros scire nō possu-
mus certitudinaliter v̄tēz habeamus
habitū caritatis p̄fectionis. ⁊ ideo o-
p̄ter nos p̄tētos esse aliquibz signis
⁊ coniecturis. quibus quodammodo
confidamus nos habere caritatem gra-
tuitā. ista d̄o signa ⁊ p̄iecture oriunt̄ ex
actibz caritatis. quoz acruum carita-
tis aliqui sunt incipientiū. aliqui sunt
proficientium. ⁊ aliqui perfectorum

propter quod aliqua sunt signa charitatis iam genite. aliqua signa caritatis iam roborate. et aliqua sunt signa caritatis iam perfecte. **S**igna caritatis iam genite siue infuse que pertinent ad incipientes sicut dicit beatus bernardus in uno sermone de omnibus sanctis sunt quatuor que ibidem enumerat sic dicens. Primum caritatis signum iam genite siue infuse est dolor de culpa preterita. Ratio huius est. quia caritas et culpa mortalis opponuntur. et ideo simul stare non possunt in eadem voluntate. ideo quando caritas est involuntate expellit culpam per dolorem contritionis. Unde beatus augustinus in omel. viij. super iohannem sic dicit. Radix omnium bonorum est caritas et radix omnium malorum est cupiditas et simul ambere esse non possunt. quia nisi vna radicitus fuerit euulsa alia plantari non potest. Ergo dolor contritionis est signum habite caritatis. Secundum signum caritatis iam genite secundum beatum dionysium est firmiter propositum cauendi peccata futura cum effectu. Cuius ratio est. quia habere propositum cauendi omnia peccata mortalia cum effectu. nec per amorem naturalem. nec per acquisitam dilectionem habere potest sine caritate gratuita adiuuante. Unde augustinus. i. li. retractionum cap. lo. viij. sic dicit. quod voluntas ipsa nisi gratia liberetur a seruitute diaboli qua facta est serua peccati. et per gratiam ordinem recte pieque vivere a mortalibus non potest. licet enim propter libertatem possit vitare peccatum quodlibet mortale. non tamen potest propter infirmitatem diuina. non tamen potest vitare quin in aliis incidat. igitur diu esse sine conscientia peccati mortalis signum est caritatis iam genite. Tertium signum caritatis est in auditu sermonis domini. Ratio huius est quia amantes delectantur in sermonibus amatores. siue sint sermones inspirati. siue scripti. siue exterius auditi. ut ex il-

lis capiant experimentum mutuoque affectuum. quos caritas silentio tegere solet. Nos amantium secundum crisostomum. est et amorem suum silentio tegere nequeant. Et dominus dicit. Qui ex deo est verba dei audit. Ex his patet quod delectatio in tali auditu est signum caritatis genite. Quartum signum dilectionis est proprietas boni operis. Ratio est. quia caritas est maxime operatiua. et ideo imperat omnem actum ordinatum et ordinabilem. Unde beatus gregorius. Nunquam amor dei ociosus est. operatur enim magna si est. si autem operari rennuit amor non est. Ergo propria operatio bonorum operum est signum habite caritatis. quod ut dicit idem beatus gregorius. probatio dilectionis exhibitio est operis. Quintum signum caritatis ponit ambrosius in li. de similitudinibus. ubi sic dicit. quod quando aliquis de defectu spiritali aliorum tristatur. et de profectu aliorum letatur signum est caritatis. Et beatus augustinus in vna epistola sic dicit. Qui non dolet de malis proximi non est in eo caritas. Unde secundum apostolum. Caritas non gaudet iniquitati. sed magis veritati. igitur tristari de defectu spiritualium. et gaudere de eorum profectu est signum caritatis genite. quod pertinet ad incipientes.

De signis roborate caritatis proficientium.

Secundo videndum est de signis iam roborate caritatis que pertinent ad proficientes. De quo sciendum quod quinque sunt signa caritatis iam roborate. Primum signum caritatis proficientis est seruens et iusta conscientie examinatio non solum de peccatis mortalibus. sed etiam de venialibus. Ratio huius est. quia sic caritas opponitur peccato mortali. ita feruor caritatis opponitur peccato veniali ut expellat ipsum ab anima ne spiritus

fanero displiceat. qui omnes officinas
 mentis visitat et mundat. **U**n de beatus
 grego. Spūs sanctus pfecto monet.
 mouet et docet. monet memoriam. mo
 uet uoluntate et docet rōnem. nec mini
 mam paleam pcti intra cordis habi
 tulum qd possidet parit residere. s3
 statim igne subtilissime circūspectōis
 exurit. **D**e quo igne dr beatus ambro.
 sup illud luce. xij. Ignem ueni mittere
 in terram. ignē qui aurea uasa domini
 ce domus meliorat. fenum uo psumit
 et stipulā Aurea uasa sunt aīe ad yma
 ginem dei facte fm tres potentias. fm
 quas dei capaces sunt. quas ignis cari
 tatis innouat et pficit cū peccata defo
 mātia tā minora q̄ maiora liquefaciē
 do psumit. **C**ū igit frequens p̄scie exa
 minatio sit a spūs sancto p feruorem ca
 ritatis. planum est q̄ ip̄a est signū ro
 borate caritatis. **S**ecundum signū ca
 ritatis p̄ficientis ac roborate est p̄cupi
 piscencie diminutio. **R**atio est qz q̄
 to caritas diligens deū magis augmē
 taf tantomagis homo a p̄cupiscencia
 tpalium elongat et in eo ipso consum
 pra minuit. **U**nde beatus augu. dr q̄
 p̄cupiscencia minuit caritate crescen
 te. donec ueniat ad magnitudinez. qua
 maior esse non possit. ubi aut nō est ca
 ritas tibi regnat cupiditas que defide
 rium et saporem veri boni expellit. ergo
 p̄cupiscencie diminutio est signum ro
 borate caritatis. **T**ercium signū cari
 tatis roborate est sensuum interiorum
 siue spūaliū uitalis exercitatio. **R**atio
 est qz sicut exercitatio sensuū est signū
 corpalis uite. ita exercitatio spūaliū
 est signū spūalis uite. **S**unt nāqz quī
 q̄ sensus interiores in mēte sicut sunt
 quinqz exteriores sicut dicit in libro
 de spiritu et aīa. **U**nde sicut habitare
 in corpe aīam pbant sensus uitalis.
 ita habitare in anima spiritum p̄ro

bat uita spūalis. illud ex visu et audi
 tu dinoscitur. istud ex caritate et alijs
 uirtutibus dinoscitur. ideo pfectus inter
 riores siue spūales exercitationes sig
 na sunt roborate caritatis. **Q**uartum
 signū p̄ficientis caritatis est studiosa
 mādatorū obfuario. **R**ō ē qz obfuarō
 mādatorū sine uera dilectione fieri nō
 p̄t. **U**n dñs dr. **Q**ui diligit me sermo
 nez meū seruabit et pater meus diliget
 eū. **Q**uod exponens beatus grego. in
 omel. sic dr. **I**n quozundā corda uenit
 spūs sanctus et mansione non facit. qz
 tpe temptationis ab eo recedunt. **I**n
 quozundā corda uenit et mansione fa
 cit. qz sic amor siue caritas diuinitatis
 eos penetrat. ut ab amore illius in rēp
 ratione non recedant. **E**t beatus augu.
Tu qui ueram requiē que post hanc ui
 tam p̄mittit queris. eā inter amarissī
 mas uite huius molestias suauē iocū
 damqz gustabis. si eius qui p̄misit p̄
 cepta seruaueris et dilexeris. **Q**uintū
 signū caritatis p̄ficientis est diuinarū
 ueritatum manifestatio. **R**atio est qz a
 mor est cā p̄municatiōis. et ideo ami
 cus reuelat et cōmunicat amico suo se
 creta. sic dñs facit ill quos diligit. **D**e
 hoc richar. de sancto uictorio. sic ait. **U**is
 nosse q̄ subtilitas diuinarū reuelatio
 num sit maxie amoris diuini indicium
 audi iā nō dicā uos seruos sed amicos
 meos. qz oīa quecumqz audiui a patre
 meo notauis feci. **U**n ex magnitudi
 ne diuine dilectōis dependet morus
 diuine reuelationis. **I**xc richar.

De signis pfecte caritatis pfecto
 rum fm statū huius uie extrinsecis

Tercio uidentū est de signis ca
 ritatis iam pfecte. p̄t p̄fici p̄
 in uia. dr em̄. p̄ uerbiorū. iij.
 Iustoz semita q̄si lux splendēs crescit

et perficit usque ad perfectum diem videtur licet perfecte caritatis. Et ideo sciendum quod in viatoribus et perfectis viris duplex est perfectio caritatis. Una est necessitatis et sufficientie. Alia est priuilegiarie sanctitatis et excellentie. Has perfectiones tangit per libro. iij. de vita prelatiua sic dicens. Illi qui perfecte deum diligunt. qui volendo quod deus vult nullis peccatis quibus offendit acquiescunt. et semper ad virtutes habendas et diligendas se extendunt. Perfectio necessitatis tangit cum deus volendo quod deus vult. et hanc habent quicumque in caritate manent. Ad quam etiam perfectio inuitat nos dominus deuter. xiiij. sic dicens Perfectus eris et absque macula coram domino deo tuo. absque macula criminali ait glo. Perfectionem autem excellentie tangit cum dicitur. Et semper ad virtutes habendas se extendit. nam indefessum proficiendi studium et magni conatus ad perfectionem reputatur pro facto. Sed quod ait apostolus. Velle adiacet mihi. proficere autem non inuenio. Ideoque plena perfectio caritatis qualis erit in patria. nullo modo haberi potest in via. propter quod signa perfecte caritatis hic non queruntur sed signa perfectioris caritatis. prout in via haberi possunt. Est igitur notandum quod signa caritatis perfecte dupliciter considerari possunt. quod quedam habentur quasi ex actionibus exterioribus. et quedam ex actionibus interioribus. et de utrisque actionibus tam exterioribus quam interioribus quinque signa possunt assignari. Primum igitur signum extrinsecum caritatis perfecte est. si quis pro salute christi mori paratus sit. Ratio potest esse talis ut dicit beatus augustinus in libro de gratia et libero arbitrio. Parua caritas non sufficit ad implenda magna mandata. ut sunt mori pro christo vel pro fratribus et huiusmodi. sed requiritur ad hoc cari-

tas magna. Unde super epistolam Iohannis idem beatus augustinus dicit. Perfecta caritas hoc est. ut quis pro fratribus paratus sit mori. Ex hac igitur virtute potest signum perfecte caritatis. Secundum signum extrinsecum caritatis perfecte est si quis inimicos diligit et eis pro deo benefacit. Ratio huius est ut dicit hugo de arra anime. Amor transformat amantem in similitudinem amati in quantum potest. non solum quantum ad substantiam sed etiam quantum ad operationes et duas et difficiles. Cum igitur deus amatur ab eo qui diligit inimicos et benefacit eis sequens verbum domini dicentis. Diligite inimicos vestros et benefacite eis ut sitis perfecti. sicut et ipse iustus perfectus est. Et hoc fieri non potest per quamlibet dilectionem. sed per perfectam. quod talis dilectio ut dicit beatus augustinus. est perfectior. Et origenes super eam. dicit. quod exhibitio pietatis probat magnitudinem dilectionis. ideo illud verum signum est scilicet diligere inimicos. Tercium signum extrinsecum caritatis perfecte est si omnia aduersaria gaudenter quis suscipit et patienter sinit. Ratio huius est quia caritas perfecta mentem ab amore huius vite quasi totaliter auerit. et occidendo insensibilem reddit. quia penas temporales et mortem contemneret facit. De hoc beatus gregorius sic dicit. Sicut mors corpus interimit. sic caritas vite eterne ab amore temporalium mentem auerit vel occidit. Nam mentem quam perfecta caritas absorbuerit. ad terrena foris desideria insensibilem reddit. Nec sanctus quilibet pro domino mori potuisset. nisi prius a terrenis desideriis fuisset mortuus in mente. Caritas ergo omnia sustinet. ait sanctus paulus. Unde apostoli ibant gaudentes a prospectu oculi. quam digni beati sunt etc.

Quartum signum extrinsecum caritatis perfecte est si oibz quis renūciare paratus sit. et sequi xpm Ratio est qz perfecta caritas omnia renūcit. que eius officium impediunt. Unde aplos omnia arbitratus est vt stercoza vt lucra faceret xpm. sed temporalium cupiscencia maxime impedit officium caritatis. Dicit etiam beatus augu. q caritatis venenū est. spes adipiscendoz aut retinendoz temporalium Et nutrimentū caritatis diminutio cupiditatis. Perfectio vero caritatis est. vbi nulla est cupiditas. hxc aug. Et beatus greg. Sūt nonnulli iustoz qui ad apprehendendū culmē perfectionis dū altiora interiori appetunt exteriori cūtra derelinquunt qui rebo habitis se nudant. gloria honoris se expoliant. qui desiderioz interioroz assiduitate se affligunt. et de exterioribz solationē habere nolūt. hxc greg. Quintum signum extrinsecum caritatis perfecte est si quis nihil aliud q̄ solum deum diligat. et eundē timore filiali timet Ratio qz perfecta caritas foris mittit omnem timorem vt dicit iohānes in sua cano. Quod exponēs gilbertus sic ait. Caritas p xpo liuore caret sed caritas xpi caret timore. hxc em̄ nihil penale hz. timor autē penā hz igit in caritate xpi timor non erit nisi filialis. Unde norandū vt ait beatus aug. super ps. q̄ sunt nonnulli hoīes qui habent timorem et p timorem priuent se a peccato et timēt sed nō amāt iusticiam. cū aut p timorem sepe tenent a peccato sit assuetudo iusticie. et incipit qd durum erat amari et dulcescit deus et iam incipit homo iusteviuere. nō qz timet penas sed qz amat eternitatem. Exclusus ergo est timor a caritate successit timor castus veniens de amore. ille aut timor non est castus qui timere facit quicquid facit boni non timore a

mittendi illud bonum sed timore patiendi illud malum non timet ne pdat amplexus pulcherrimi sponsi. s3 timet ne mittat in gehennam. hxc aug. Ante vera et perfecta obsequia deo non reddimus. nisi cum eum ppter amoris fiduciam non timemus et cū ad bona opera agenda nos non metus ducit sed affectus. Unde beatus greg. ix. moral. super illo verbo. Non em̄ possum metuens respondere sic ait. Deo respondere est eius donis pcedētibz nostra obsequia reddere. Rectū quippe deus hominem pdidit. eumqz ad puerisā restituentem cū longanimitate tolerat. quoti die culpas aspicit. et tñ viuēdi spacia non citius abscidit. dona largit benignitate sua. et erga malos vrit. Respondere homo tot beneficijs debet. sed ratum respondere metuens non valet. qz humani generis pditorem quez ad huc seruiliter formidat. pculdubio nō amat. nā tunc soluz deo vera obsequia reddimus cum eum ppter amoris fiduciam non timemus. cum nos ad bona opera affectus non metus dirigit. cum malum nostre menti non placet etiam si licet. nam qui a puerisā ope ex timore restringit. puerisā libenter ageret si liceret. nequa q̄ ergo vaciter rectus est. qui adhuc a punitatis desiderio liber non est. Unde vera obsequia deo nō reddimus. si ex timore et nō p amoris amore mandatis illius seruimus. hxc greg. Ex his dictis patet qd diligere deum super omnia et illius mandatis non ex timore sed amore obedire ac alia pficere sunt signa caritatis perfecte.

N De signis perfecte caritatis perfectorum intrinsecis scdm statū huius vite. Hinc videndum est de signis intrinsecis eiusdem caritatis perfecte. Sunt aut quedā actio

nes caritatis quasi intus manentes a caritate elicit vel imperate. et illa signa sunt veriora quantum intimiora. quanto enim caritas est perfectior. tanto est acutior et ad intima pringens. et ideo intimiores et perfectiores eligit actus.

Primū igitur signū caritatis perfecte intrinsecū ē vel sunt profunda et intima suspiria mentis. Ratio potest esse talis. quod quoniam memoria rei amate intima mentis amantibus tangit. statim suspiria amorosa quasi nuncios amoris expellit. donec eam patria dilecti visitet et reficiat. Unde greg. v. moral. adducens illud Job. Antequam comedam suspiro. et quod mens ad inspectōem fulguris per intima suspiria vegetata qualescit. quia eam amor veritatis reficit vel afficit. et refectio preimplationis pascit. hęc greg. **T**epidus autē amor hęc facere non potest sicut amor perfectus. **S**ecundum signū intrinsecū caritatis perfecte sunt alia desideria. Ratio huius est. quia beatus aug. ij. li. p̄f. sic dicit. omnia potentibus suis agunt et loca sua petunt. gratia deorsum ut lapis. leuia sursum ut ignis. sed quod est pondus in corporibus. amor est in spiritibus. Unde aug. ibidem dicit. Amor meus pondus meū. eo feror quocumque feror. dono tuo accendimur et sursum ferimur. inardescimus et imus et ascendimus per ascensiones in corde ad pacem ih̄m. hęc aug. **E**cce quanto amor magis accendit. tanto desideria amorosa perfectius sursum ferunt nec quiescunt donec ad locū suū. scilicet ad amantem deum perveniunt. Unde et beatus greg. in mora. dicit. Sancti viri cum eternitatis desiderijs anhelant. in tanta altitudine vite se subleuant. ut audire quod mundi sunt. graue sibi ac deprimens pondus credant. valde enim intolerabile estimant quicquid illud non sonat exterius quicquid intus amant. multi

plicata enim caritate maioribus desiderijs estuant. et iam pervenire ad vitam spiritus etiam per cruciatus corporis anhelant. hęc greg. **E**t hoc patet quod alia desideria que in summū desiderabile solum tendunt signa perfecte sunt caritatis.

Tercium signū intrinsecū est cogitationes languide. Rationem assignat Fulgētius in quodam sermōe sic dicens. **N**ecessē est ut quo precesserit dilectio nisi thesaurus. id est amatum. illic sequatur cogitationis affectus. id est desiderium amorosum. ideo veritas ait. ubi thesaurus tuus ibi et cor tuum. **E**t ergo in celestibus thesauris semus celestia diligamus. **U**bi ergo vis nosse ubi sit thesaurus tuus. attende quid ames. attende etiam quid cogites. et ita fiet ut thesaurus tuus ex toto corde tuo cognoscas et amorē tuum iudicio cogitationis tue intelligas. hęc fulgen. **S**i igitur cogitationis affectus est ubi est thesaurus amoris. id est amatum planū est quod cogitatio fastidit omne aliud ab amato. Unde glo. super illud **C**an. v. **A**diuro vos ut nūcietis dilecto quod amore languet. sic dicit. **P**re magnitudine amoris omnia temporalia sunt mihi fastidio. unde languet. **L**anguet autem iste causat ab amore perfecto. Unde origenes ibidem distinguit inter simplicem amorem. ardorem. et languorem dicens. **A**mant inquit incipientes. ardent proficientes. languent perfecti. **I**gitur cogitationes languide sunt signum caritatis perfecte. **Q**uartum intrinsecū signū caritatis perfecte sunt expectationes tepidose. Ratio est. quod dicit **L**incomiensis. super. vij. c. angelice ierarchie. **A**more tendente in rem amantem nihil velocius. nihil acutius. nihil penetrabilius. nihil subtilius. quia sua natura non quiescit donec supernaturaliter penetraverit totam profunditatem et transi-

erit amabilis totalitate quantū potest
Et quā cursus istius amoris impeditur
 vel tardat qualitercūq; tota mens tur-
 bat et expectatione attendit. Quia si-
 cut dicit richardus. Amanti omnis mora longa
 videtur et expectatio onerosa. ut clamat
 cū sancto iob. **T**edet animam meam vite
 mee. **Q**uod exponens beatus gregorius. ita
 dicit. presens vita vilescere. id est tedere inci-
 pit. dū diuinus amor dulcescere ince-
 perit. **U**nde amor caritatis perfecte quo-
 dam incendio incensus fastidit oē. quod
 sui amoris cursum impedit. **S**extum
 signū intrinsecū caritatis perfecte
 sunt affectiones extaticæ. Extasis vero
 est excessus mentis. ut ait papianus. **N**ō
 huius est quod sicut dicit dyonysius. uirg. de di-
 uinis nominibus. **A**mor in deū tendens est fa-
 ciens extasim spiritus. **E**t rationem reddit
 ibidem. quod amor nō permittit amatores
 esse suspensos pro mentis sobrietatem. sed
 eorum qui amant pro mentis excessum. sicut
 illi qui non sui sed aliorum que extra se
 sunt querunt amorem. spiritum in amatis
 partem constituunt. **Q**uia sicut dicit beatus
 bernardus. **N**ō est presentior spiritus mihi
 ubi animatur. quā ubi amat. quod tamen intelli-
 gendum est quantū ad conatum affectōis
 sue. hunc autem excessum nō potest facere nisi
 caritas perfecta. que pro sua fortiter in-
 clinatione causat tendentiam vellemē-
 tem in rem amaram. **Q**uod ostendit dyo-
 nysius pro exemplū allegans paulus ita
 dicens. **B**eatus paulus in amore dei
 magnifice excellens dicit ad galatas. ij.
Uiuo ego iam nō ego. uiuit autem in me
 christus. hoc autem dicit sicut verus amator et
 extrahim passus uiuens deo nō sibi. hoc
 exponens excellens. in prologo super cantica.
 sic dicit. uiuo ego uita naturali. iam non
 ego pro mutationem excessiuā ad eterni-
 tatis immensitate quā absorpta et suo
 officio suspensa dirigo et moueo. doceo
 et rego uita supsubstantiali. cui uni-

us qua repleor. uiuit autem in me christus. id est
 sicut anima sobria me regit naturali-
 ter et disponit ad oēm actū inferiorem
 sic uirtus christi cui unio gratuite me ui-
 uificat et ad oīa disponit. **S**equitur hoc
 dicit sicut verus amator. verus autem
 amator est. qui in soluz summe et vere
 diligibile et desiderabile immediate et
 propter ipsum solū supintellectualiter in-
 tendit. hoc ille debemus ergo ad hē-
 re deo per pium amorem. quod in ipso est
 plena refectio et requies perpetua animarū
 sanctarū. **U**nde dicit beatus bernardus. **O** bone
 ihesu amor tuus non est transitorius sed
 eternus. non est ociosus sed qui te di-
 ligunt nō tepescunt meditatio tua super
 mel dulcis. loqui de te plena refectio.
 nosse te perfecta consolatio. ad hē-
 re uita eterna. a te separari mors perpetua
Hec bernardus.

Filius
Abita informatione de signis et
 coniecturis ipsius caritatis. nūc
 persequeretur quid boni proferat eadem uir-
 tus caritatis cupio edoceri.

Ca. XII. Pater.

Scire debes quod
 uirtus caritatis efficit animas ho-
 minis sponsam christi et templū spiritus sancti.
 nam omnia anima fidelis que est in cari-
 tate et in statu gratie est sponsa christi. que
 copulata est ipsi deo per sacramentum
 baptismatis. et accepit ab eo arras vi-
 delicet remissionem peccatorum et donum spi-
 ritus sancti. **D**e hoc theophilus dicit.
Omnis anime sponsus christus est. sponsa
 huius uero locus ubi coniunctio efficitur
 est baptismus siue ecclesia. **D**at deo
 arras sponse remissionem peccatorum
 et spiritus sancti communionem. perfectio
 uero in futuro seculo retribuet digni-
 tas. nullus autem est alius sponsus nisi so-
 lus christus. hoc theophilus. **H**unc ergo

sponsam animam sibi copulat quoniam ei preter
 rum amorem inleget. Unde dicit richardus
 de sancto victore. Verus anime sponsus
 deus est. quem tunc veraciter nobis co-
 pulamus quoniam ei per verum amorem inle-
 gemus. imo vere sibi ille nos connequit quoniam
 nos quibusdam intermis conmercijs ad
 suum amorem accendit et artius astrin-
 git. unde fit ut quem prius consueverat
 multum formidare. incipiat postmodum
 ardentem amare. hec richardus. Unde no-
 tandum secundum beatum augustinum. quod sicut viola-
 tio corporis violat et corrumpit virgi-
 nitatem. scilicet per peccatum carnale. sic vi-
 olatio fidei corrumpit integritatem me-
 tis. virginitas carnis corpus intactum.
 sed virginitas mentis fides incorrup-
 ta. Quoad ergo servabimus deo fidei
 veritatem ipsi fideliter adhaerentes tam-
 diu mentis integritatem quam per virgi-
 nitatem accepimus custodimus. Quod
 si quidem violaverimus peccatis nos ne-
 quiter prosternentes per penitentiam et satisfac-
 tionem reparemus. et in posterum simi-
 lia caueamus. et deo iterum per amorem
 adhaereamus. et eadem adhaesio et continen-
 tia nobis iterum per virginitatem reputat et
 si non quantum ad aureolam saltem quan-
 tum ad meritum. hec augustinus. Unde anima
 per peccatum corrupta et per vitia car-
 nalia fedata ac polluta. fedatam suam
 ac deformitatem debet deponere per veram
 penitentiam. sequitur iterum virtutibus et bonis mo-
 ribus adornare ut tanti sponsi christi. scilicet am-
 plexibus digna valeat existere. De hoc
 hugo de sancto victore in tractatu de ar-
 ta amicitie cum ipsa anima conferendo sic
 ait. Si ego electa sum quid quodso adhuc
 differo quin ad amplexus sponsi necesse
 dum pervenire possim. Nescis o anima
 mea nescis quod fedata prius fuisti. quod de-
 formis quod polluta omni horrore et enormi-
 tate plena. Et quomodo tam cito in illum
 pudoris et castitatis thalamum introdu-

ci expetis. nisi prius saltem cura aliquam
 et studio exulta ad pristinum decorem re-
 pareris. hoc est quod iste sponsus tuus ad
 huc suam presentiam tibi subtrahit et
 necdum in mutuos amplexus et dulcia
 oscula te admittit quoniam nec polluta de-
 bet mundum tangere. nec turpem decet
 mundum videre. Cum autem preparata et
 decenter ornata fueris. demum in illum
 celestis sponsi thalamum sine confusione
 permansura intrabis. Prius ergo stu-
 de faciem ornare. habitum componere. ma-
 culas tergere. mores corrigere. disci-
 plinam servare. et omnibus tandem in-
 melius commutatis digno sponso dignam
 sponsam reddere. serva te illi intractam.
 serva impollutam. serva integram. ser-
 va incontaminatam. Si olim meretricis
 fuisti. modo virgo facta es. quemadmo-
 dum amor illius consuevit corruptis in-
 tegratatem reddere. integris castitatem
 servare. hec hugo. Non solum autem vi-
 cenda est continentia a carnis illecebris
 abstinentia. sed omnium delectabilium
 carentiam continentiam debemus intelli-
 gere. Nunquam in spiritali studio aliquis
 potest proficere religiosus vel in statu sa-
 lutis persistere. nisi a carnalibus delecta-
 tionibus que sine peccato mortali admit-
 ti non possunt ex integro renunciet pro-
 pter deum. Unde secundum bernardum. Digne
 deo spirituali matrimonio illi copulatur
 qui in eius dilectionis intuitu vitiorum
 nubia. carnis delicias. mundi glori-
 am premunt. hec bernardus. **I**
 Debet ergo anima deuota que tam per-
 fidem quam et per vite meritum sponsa cri-
 sti appellari meruit et esse. seipsam a vi-
 tijs omnibus abstrahere. ac omni dilige-
 tia per vite puritatem se illi conservare.
 ipsumque solum diligere. ut per hec equi-
 lem vicissitudinem dilectionis repen-
 dere possit. Hec et quedam alia beatus
 Augustinus de sponsa et sponso spirituali
 d. ij.

Memorat ita dicens. **S**ponsa spon-
sum habes et nescis. pulcherimus oim
est sed tu species eius non vidisti. ille te
videt quia nisi te vidisset non te diligeret
quid ergo agas nunc illum videre non potes.
quia absens est. ideo non times nec erube-
scis illi iniurias facere. quia singularem
eius amorem contempsisti. teque alieno ama-
tore turpiter et impudice prostituis. non
li sic facere si adhuc scire non potes qua-
lis ille sit qui te diligit. considera saltem
arram quam dedit tibi. fortassis in ipso
munere eius quod penes te est poteris co-
gnoscere quo affectu illum diligere. quo
studio et diligentia te illi debeas serua-
re. **M**agnus ergo est quod tibi dedit. sed ma-
ius est quod in te diligit. **Q**uid tibi dedit
o anima sponsus tuus. respice uniuersum
mundum istum. et considera si in eo aliquid
sit quod tibi non seruiat omnis natura ad
hunc finem cursum dirigit. ut obsequijs
tuis famuletur et utilitati tue deserviat.
Quis putas hoc instituit certe deus. **B**e-
neficius ergo accipis et auctorem eius non
agnoscis. tanto quippe diligens suo do-
no diligendus demonstrat et quod stultum
est amorem tam potentis non cupiscere.
et quod impium tam multum diligentem
non amare. **C**ave etiam o anima ne quod absit
meretrici dicaris si munera dantis plus
quam amantis affectum diligas. maiorem
caritati eius iniuriam facis si dona illius
accipis et tamen vicissitudinem dilectionis
non rependis. **D**ilige igitur illum propter
se. dilige te propter illum. dilige illum ut fru-
aris illo. dilige te ut diligaris ab illo.
dilige in domo illius. quae tibi data sunt
ab illo. illum tibi et te illi dilige. **H**ec pura
et casta dilectio est nihil habens sordidum.
nihil amarum. nihil transitorium. **H**ec aug.
Anima igitur que sic diligit christum merebitur
eius amplexibus circumplecti. cui
etiam coniungi per hominum amplexum spi-
ritualem valde est deliriosum et iocun-

dum nam ipsius amplexus non macu-
lat sed mundat. non inquinat sed san-
ctificat. **D**e hoc per quendam sic dicitur
Deum mundana mollicies tactum meum
minis miserabiliter decipiebat et igno-
raui. quia tam suavis o bone ihesu esset am-
plexus tuus. tam honestus attractus tu-
us tamque deliriosum tibi coniungi. **T**u-
us o dulcissime ihesu amplexus non
maculat sed mundat. tuus attractus non
inquinat sed sanctificat. **D**e ihesu spon-
sio uniuerse dulcedinis et suauitatis. quam
tunc habet deliciarum honestatis et io-
cunditatis quando leua tue sapientie
eterne et cognitionis est sub capite. id
est sub ratione et dextera tua diuine cle-
mentie et dilectionis amplexabitur me
involuntate. **D**eum me miseram quis vn-
quam tam dulce tam suave tamque delirio-
sum experiri poterit. quam inter brachia
tanti sponsi requiescere. inter oscula tam-
ti regis et amici feliciter obdormire.
Hec ille. **A**nima vero que sic sponso cele-
sti coniungitur in eius desiderio ardet
nulla iam que in mundo sunt cupiscit
nec aliquam vite partem consolationem re-
cipit sed ad illum solum quem diligit
suscipit donec inueniat. ac in eius amo-
re quiescat quia anima que diligit deum
in solo deo quietem habet. **D**e hoc gre-
go. super ezechielem exponens illud.
Thalamum vno calamo longum sic dicit
in thalamo quippe sponsus et sponsa se-
derant. sibi que in amore coniunguntur.
Quid ergo sunt in sancta ecclesia thal-
ami nisi eorum corda. in quibus anima
sponso inuisibili iungitur ut eius deside-
rio ardeat. nulla iam que in mundo sunt
concupiscat presentis vite longitudi-
nem. penam deputet. exire festinet. et
amoris amplexu in celestis sponsi visi-
one requiescere. **M**ens itaque que iam
talibus est. nullam presentis vite conso-
lationem recipit. sed ad illum quem di-

ligit medullitus suspirat. feruet. anxie
lat. anxias vilis ei fit salus ipsa sui cor
poris q̄ transfixa est vulnere amoris.
Unde in can. can. dicitur. vulnerata cari
tate ego sum. mala aut salus e cordis
que dolor e huius vulneris nescit. Cū
vero anxiare iam in celesti desiderio.
et sentire vulnus amoris ceperit. fit ai
ma salubrior ex vulnere q̄ prius egro
tabat ex salute. hęc gre. **R** Et no
tandū q̄ pius et misericors dñs vt dicit
hugo desiderium hoim deuotoꝝ puo
cat et irritat vt augeat. qñ amorem su
um in nobis exercitat sed fugiendo vt se
quamur inflamat. Tale em̄ est cor ho
minis vt si qd̄ diligit adipisci non va
leat ap̄liori desiderio inardescat. Sic
in can. can. sponsus venit stat post pa
tenterem p̄spicit p̄ fenestras vt quasi la
teat et non lateat. mittit manū suam p̄
foramen. tangit sponsam voce tenui ro
cat eam et dicit veni. illa vt audit sponsus
adesse surgit. mox festinat. aperit. bra
chia ad amplexandū parat. liquefcit
anima eius. feruent precordia eius ex
ultat. gaudet et tripudiat. Sed ille cuz
teneri putat declinat. subito q̄ quasi d̄
medijs elapsus aplexibz fugit. Quid
est hoc dū non querit inuenit. dum nō
vocat venit. dum aut querit declinat et
dū vocat fugit. Si nō diligit quare ve
nit. aut si diligit quare fugit. Diligit
aut et ideo venit. sed q̄ tunc nō diligit
et ideo fugit. hic nō diligit. i. in hoc mū
do in hoc exilio. sed vocat nos ad terrā
suā q̄ talis amor non decet patriā istā
Iocundus amor amenū querit locuz.
hęc hugo. Unde deuota aīa q̄uis nō
dum videat sp̄m sponsi sui. i. xp̄i. cuz
ab ipsius amore nō recedit. s̄ in eius
desiderium semp̄ anxilat et gemit. et p̄
sequens p̄pter dilectōnem quam ad
illum habet. ab omni amore alieno se
subtrahit. De hoc beatus grego. super

canti. exponens illa verba. pulcre sunt
gene tue vt turturis sic ait. Turtur post
q̄ parem amiserit suam. nunq̄ alteri
se iungit sed semper solitarie habitās
in gemitu perseuerat. quia quem dili
gebat non inueniens querit. sic anima
sancta dum a sponso absens ē. ab eius
amore non recedit. in eius desiderio
semp̄ anxilat et gemit. et dū illū quem
valde diligit non inuenit. ab oī amore
alieno se retrahit. et quasi in genarum
verecundia castitatem cordis ipso ha
bitu et actu exteriori ostendit. hęc gre.
Ex his v̄bis colligere possum q̄ pia
et deuota corda cū xp̄m sponsum suuz
in suis animabz per sanctū et dulcem a
more adesse sentiūt. de eius presentia
valde iocundant. ac in eius desiriu
per feruidū affectum trahunt et in ip̄o
summe delectant. Cum vero suam pre
sentiam per subtractōnem gratie et pi
sui amoris ab ipsa aīa abstulerit. ipsa
quidem dolenter hoc sustinens fidē tñ
quam erga suum sponsum habet nō de
relinquit sed omnem diligentia adhi
bet quomō se illi qui absens esse videt
immaculatam p̄seruet. et ideo suuz af
fectum ab omni terreno alieno et inor
dinato amore retrahit. non solum pec
cata mortalia. sed etiam venialia in q̄n
tum possibilitas admittit vitando et il
lis resistendo. vt suo sponso dilecto ac
domino q̄uis per gratiam absenti pla
cere valeat. et cum ipso post hanc vitā
gaudium eternum possidere. quia tali
bus sic fidem erga dominum suum ser
uantibz p̄mittitur et debet vita eterna
Unde per Iobiam. v. dicitur. Filij
sanctorum sumus et vitam illam expe
ctamus quaz deus daturus est his qui
fidem suam nunq̄ mutant ab eo. **L**

Ubi etiam cōsiderandum q̄ q̄uis
anima in presentia vita p̄spicere nō va
leat. tamen pius dominus deuotū cor

psolari etiam in hac pegrinatione nō
 obmittit. ipse namq; affectū sui amo-
 ris p grām sancti spūs aīe imprimat. p
 quē ipm deū spūaliter deosculat. et in
 de multipliciter psolat. nā vt dicit beatus
 greg. sup cañ. tocienis aīa deo deoscu-
 lat quotiens in amore ppingitur. hęc
 gre. Sed magni supra modū amoris
 iudicium osculū est. **Q**uid autē
 sit hoc osculū. qz spūalis est gratia nō
 faciliter innotescit nisi vitiis spūalibz
 et in amore dei flagrantibz qd melius
 impressum cordi qz verbis expressum
 cognoscit. Est etiā manna absconditū
 et nisi gustantibz penitus ignotum
De hoc spūali osculo beatus bern. ita
 dicit. Ego arbitror neminem facile scire
 quid sit osculū. nisi q accipit. Est quip-
 pe manna absconditū et solus qui edit
 adhuc esurit fons signatus cui nō cōi-
 cat alienus. sed solus qui bibit adhuc
 sitiet et non est cuiuslibet hoīs s; si quis
 ex ore xpī semel accepit habet pprium
 experimentū qd pfecto sollicitat et cog-
 git amplius ad petendū hoc osculū so-
 la et rara pfectio expit. **O**portet em̄ vt
 sponsa xpī psumat hoc osculū petere a
 more caste sancte ardēter ipm sponsus
 Caste vt ipm solū non alium amet. pe-
 tat. et querat. sancte. qz non in pcupia
 carnis sed in puritate spiritus. **A**rden-
 ter vt ita amore sponsi inebriet q ma-
 iestatem non cogitet. nā si cogitaret nō
 psumeret hoc osculum petere velut ab
 equali. quis em̄ psumet vt ab eo qui re-
 spicit terram et facit eā tremere peteret
 osculū. **H**oc autē osculū nihil aliud eē
 credimus nisi spū sanctū ad psolatio-
 nem aīe sancte missum. Sicut em̄ spi-
 ramentum osculum se permiscet. vnus
 anhelitus iudicet. sic spiritus sanctus
 nostro spiritui immixtus fit vnus spi-
 ritus cum eo. Sed quid anima huma-
 na retribuet domino pro tanto benefi-

cio sibi a domino impenso videlicet vt
 vocaret sponsa xpī et esset illius in quā
 sponsa cuius pulcritudinez sol et luna
 mirant. **O** felix sponsa que tali pugio
 effici digna. **D**e ista etiam tam mag-
 na dignatione et pietate quā christus
 exhibet seruenti ac deuore anime **B**eatus
 tiberius sic dicit. **O** anima humana vnde
 tibi inestimabilis gloria vt sponsa esse
 merearis illius. in quem desiderat an-
 geli prospicere. vnde tibi hoc vt sit tu-
 us sponsus cuius pulcritudinem sol et
 luna mirant. ad cuius nutum vniuersa
 sa mirant. quid retribues domino p
 omnibz que retribuit tibi. vt socia sis
 mense eterne. socia teniq; thalami vt
 introducat te rex in cubiculum suum.
Si te viderit ad amorem suum xpī
 sponsus tuus marcescere et pallefcere.
 impatienti desiderio accelerabit ad te
 copule diuine se offert. oscula ptebet
 iunget amplexus. **O** letam diem tali
 um nuptiarum. o felix sponsa tali pui-
 gio digna. hęc bern. **E**t dicit
 idem nō sunt inuenta etiam dulciora
 ba quibz verbis. s. christi anime qz dul-
 ces ad inuicem exprimuntur affectus.
 quemadmodum sponsus et sponsa qui
 bus quippe omnia pmunia sunt nil pro-
 prium nil a se diuisum habentibz. vna
 vtriusq; hereditas. vna domus. vna
 mensa. vnus thorus. vna corona et fm
 aplm deo adhaerens anima vnus spūs
 est. hęc bern. **P**ost talem vero tanq; feli-
 cem punctionem inter xpī et animas
 sunt inter eos quedam colloquia spi-
 ritualia per que sibi mutuo innotescūt
De quo beatus bern. sic dicit **A**tende spi-
 ritum loqui et ideo spūaliter oportere
 intelligere que loquunt. **Q**uotiens au-
 tem vel legis sponsum vel sponsam teus
 et animam colloqui pariter. noli yma-
 ginari tibi quasi corporeas incurrere
 reuoces. nec corporeas colloquentiū ap-

parere ymagines. s; audi quid tibi in
 hmoi fit intelligendū. Spūs est deus
 spūs est aīa. ⁊ hñt linguas suas spūa
 les quib; se alterut; alloquunt. pñtes
 q; indicent. Lingua sponsi est fauor di
 gnationis eius. Animexero lingua est
 feruor deuotionis. ⁊ elinguis est oīs
 anima que non h; hanc linguā ⁊ non
 potest esse eius sermocinatio cuz spon
 so. Cum vero sponsus linguam suā mo
 uet loquens anime. non potest aīa non
 sentire. Rursum cum aīa linguā suā
 mouet sponsus multominus latere po
 terit. non solū q; vbiq; pñs est. sed p
 ter hoc magis nisi q; ipō simulāte lin
 gua anime ad loquendū minime mo
 ueret. Itaq; locutio sponsi infusio dñi
 est. rñsio aut anime eum grātumactōe
 admiratio est. hęc berñ. Post talia eri
 am colloquia tria suauia. inter xpm ⁊
 animā sequit nonnunq; canticū amo
 ris. quod non per strepitū oris. sed po
 rius fit per iubilū cordis. De quo can
 tico idem beatus berñ. sic ait. Canticū
 amoris sola vnctō docet. sola addiscit
 experientia. experti recognoscunt. in
 experti inardescunt. Non est em̄ strepi
 tus oris sed iubilus cordis. nō sonus
 labioꝝ. sed mors gaudioꝝ voluntatū
 Non vocum resonantia. solus qui can
 tat ⁊ qui cantat audiūt sponsus ⁊ spon
 sa xps ⁊ anima. hęc berñ. Non solū au
 tem virtus caritatis efficit aīam spon
 sam xpi. sed etiam templum ⁊ hñtacu
 lum dei vni qui in animabo deuotis ⁊
 in caritate ipsius feruentib; libēter in
 habitare dignat. **¶** Unde notā
 dum s; q; dicit hugo de sancto victo. in
 lib. de archa noe. q; domus dei siue ha
 bitaculū est totus mundus. domus dei
 ecclesia catholica ⁊ quelibet fidelis ani
 ma. Sed aliter mundū inhabitat. aliter
 ecciam. aliter fidelem animā. In mū
 do est vt impator in regno. in eccia est

vt paterfamilias in domo. in aīa est
 vt sponsus in thalamo. Fideles quip
 pe in domo eius sunt. ⁊ vt verius dicaz
 ipsi domus eius sunt. q; eos per dilecti
 onem inhabitans possidet ⁊ regit. Si
 aut in domo eius fueris per caritatem
 beatus eris ⁊ es. q; non solum tu in do
 mo dei. sed tu domus dei esse cepisti.
 vt ipē tecum habitet in te qui fecit te.
 ibi pacem inuenies ⁊ requiem vbi ille
 habitare dignat cuius locus i pace fa
 ctus est. **¶** Precepimus ei locuz in nobis
 ipē enim libenter ad nos veniet. qui id
 circo nos fecit vt in nobis habitet
¶ Duob; aut modis deus cor hu
 manū inhabitat. per cognitōem videt
 licet ⁊ amorē. vna tñ mansio est. quia
 ⁊ omnis qui nouit eū diligit. ⁊ nemo
 diligere potest qui eum non nouit. Et
 ideo si deū amare cupimus primo co
 gnoscere satagamus. precipue cuz ipē
 talis fit qui nequeat sciri ⁊ non amari
 tanta em̄ est species pulcritudis eius
 qui potest eū videre non possit eum nō
 diligere. hęc hugo. **¶** Templuz
 ergo dei sunt sancti homines per fidez
 ⁊ dilectōem ambulantes. Unde bea
 tus augusti. In templo suo habitat de
 us. sc; in sanctis suis qui sunt templū
 dei modo s; fidem ambulantes. ⁊ tē
 plum dei erunt aliqñ etiam s; speciē
 qualiter etiam nunc templuz dei sunt
 angeli. Sed dicit aliquis. anteq; fa
 ceret celum ⁊ terrā ⁊ sanctos vbi habi
 tabat. Rñsio. in se habitabat. apud se
 habitat ⁊ apd se est. Non ergo sic sunt
 sancti domus dei vt ipsa substantia de
 us cadat. imo sic hñt deus in sanctis
 vt si ipse discesserit cadant. Et notā
 dum q; deus vbiq; ⁊ in omnibus crea
 turis essentialiter. presentialiter ⁊ po
 tentialiter est. In sanctis vero etiam
 habitat in quibus. s. est per gratiam.
 non enim vbiq; est inhabitat. vbi
¶ .iiij.

vero inhabitat. in solis hominibus bonis. qui sunt templum eius et sedes eius. **U**n p ysaias dñs dr. Celū mibi sedes terra aut scabellū pedū meorū. qz in electis qui sunt celū habitat deus et regnat qui eius volūtati deuoti obrēpant. **U**alios dō qui in terra sunt districtōe calcāt. **U**n etiā in libro sapiē dō. **T**ronus sapiē aīa iusti. qz i sanctis spālius est q̄ in alijs rebz. in qbz tñ oībz est totus quēadmodū aīa per oēs p̄tulas corporis tora atēst simul. nec minor in minoribz. nec maioribz maior est. sed in alijs intēsius in alijs remissius opatur. cū in singulis p̄tulis essentialiter sit. ita et dō cū sit in oībz essentialiter ac totus in illis. tñ plenius esse dō in illis quos inhabitat. i. in quibus ita est vt faciat eostemplum suū. et hi tales cū eo sunt iā ex p̄tē s̄z in b̄titudi ne p̄fecte erūt. **U**alio dō et si ibi sint ubi ipse est q̄ nusq̄ deest. non tñ sunt cū eo. **D**e hoc beatus aug. sup iohāne sic dō. **N**on satis fuit dicere vbi ego sum et illi sint. sed addidit mecum qm̄ et miseri possunt esse vbi et ille ē. qui nusq̄ deest. sed beati sunt cum illo. qz non sunt beati nisi ex eo. qz cum illo sunt. qz fruūtur eo. vidēt em̄ illū sicuti est. **F**atēdum ē igitur vbiq̄ esse deus per deitatis p̄sentia. sed nō vbiq̄ per inhabitatōis gratiaz. p̄pter hanc inhabitatōis grā nō dicimus pater noster qui es vbiq̄ cum et hoc verū sit. sed quē in celis id est in sanctis. in quibus est quodā excellentiori modo. **R** **D**icit etiam de hoc quedam glosa sic. p̄ caritatē namq̄ tota trinitas inhabitat mētes iustorum. sicut amans habitat in amato et econuerso. qz caritas est quedam p̄cipatio nature diuine in nobis p̄pter qd̄ dicit. **Q**ui manet in caritate in deo manet et deus in eo. **S**ic autē non est in peccatoribz. licet sit in eis p̄sentia p̄-

sentiam et potentiam. p̄ quem modum est in ceteris creaturis. **H**ec glo. **D**ebemus ergo deo parare locū in cordibus nostris p̄vite puritatem. **A**d quod hōrat beatus augustinus. sic dicens. **C**um igitur xp̄s sedet in corde quid potest iubere nisi bona. cū possidet diabolus quid potest iubere nisi mala. **I**n tuo autē arbitrio te esse deus voluit. cui parares locū deo an diabolo. cui paraueris ille possidebit. ille imperabit. **H**ec aug. **O**portet igitur animam que desiderat christum in suum domicilium suscipere a voluptatibus carnis cupiditate ac odio atq̄ a ceteris vitijs abstinere. et se vicijs et caritate m̄cipare. qz q̄to maior caritas fuerit in anima. t̄to speciosius habitaculū et magis ornatum exhibebit factori suo in seipsa. **D**e hoc beatus bern. super can. sic ait. **Q**uanta illi anime beate latitudo. **Q**uanta et nutozum p̄rogantia. que diuinam in se p̄sentiam et digna inuenit suscipere et sufficientes capere. **Q**uid illa cui et superunt spacia deambulatoria ad opus quidē tante maiestatis. **N**on est p̄fecto intricata forensibz causis curisq̄ secularibz. nec certe ventri et luxurie dedita. sed nec curiosa spectādi seu cupida omnino dominandi vel etiam tumida dñata. **O**portet namq̄ primo his omnibz vacuā esse aīam vt celum fiat et habitatio dei. alioquin quō poterit vacare et videre qm̄ ipse est deus s̄z et odio et inuidie aut rancori minime p̄orsus indulgendum. qm̄ in malivolam animam non introibit sapientia. **D**eniq̄ necesse est eam crescere ac dilatari vt sit capax dei porro latitudo eius dilectio eius. sicut ait paulus. **D**ilatamini in caritate. nā et si aīa minime cū sit spūs corpoream recipit quāritatē. tñ confert illi grā quod negatum est a natura. **C**rescit quidē et extendit. sed

spūaliter crescit. non in substantia sed
in virtute crescit et in gloria. crescit eti-
am in templum sanctū dñi. Ergo quā-
ritas cuiuscunq; aīe estimat de mensu-
ra caritatis quā habet. ut verbi gratia
que multū h3 caritatis magna est. que
paup̄ pua. quexero nihil nihil est. dicen-
te ap̄lo. si caritates non habuero nihil
sum. h3c bern. Edificemus ergo tēplū
sc̄m dñi in animabz nostris. qz ipsa
sola est capax illius. Unde d̄r bea. ber.
Non capit deū nisi ymago sua. anima
illius capax est que nimirū ad imaginē
eius creata est. ppter qd̄ toto desiderio
et digna cum gr̄arum actione studeat
et tēplū edificare in nobis. h3c
be. **H**oc vero tēplū qd̄ anima ē ma-
xime edificari oportet p caritatis vir-
tutē. De hoc beatus aug. in li. de tribus
ap̄stoli sic d̄r. Sumus tēplū dei sic
ait ap̄stolus. ppter qd̄ dicit. Inhabi-
tabo in illis et deambulabo. Deambu-
lar aut̄ in nobis p̄ntia maiestatis si la-
titudinē inuenerit caritatis. Un̄ idēz
ap̄lo ait. Dilatamini. si dilatamur de-
ambulat in nobis deus. sed ut dilate-
mur opere ipse deus. videlicet qz deus
sibi in nobis latitudinē facit. dicente
ap̄lo Caritas dei diffusa est in cordibz
nostris per spūm sanctū qui datus est
nobis. ppter hanc latitudinē in aīa
in nobis deambulat deus. h3c aug. De-
temus ergo amare deū ut illi tēplū et
locū aptū in nobis preparare valeam?
Unde idem sup̄ ps. sic ait. Hospitari
apud te deus vult. fac illi locum. noli
amare teip̄m. illum ama. et sic facis il-
li locū. si te amaueris p̄tra illum clau-
dis. si illū amaueris aperis illi. si autē
aperieris et intraueris non peries. sed
inuenieris cū amante. h3c augustinus
Si quis cupit etiā videre deū. carita-
tem habeat et p̄sciam suam intendat et
ibi videt deū. **H**oc itēz testat̄ idēz sup̄

ps. sic dicens **S**i amamus videmus
deū ubi est deus. Interroga iohannē.
deus inquit caritas est. quisquis h3 ca-
ritatē. ut quid illū miramur longe ut
videat deum. p̄sciam suam attendat et
ibi deum videt. **S**i caritas ibi non ha-
bitat. non habitat ibi deus. si autē cari-
tas ibi habitat habitat ibi deus. **U**ult
illum forte videre sedentē in celo. ha-
beat caritatem et in illo habitat sicut in
celo. h3c aug. Et fm̄ cundez. Caritas
est via dei ad hoīes. et via hoīm ad deū
Per caritatē namq; venit deus ad hoī-
nes. venit in homines. factus ē homo
per caritates. deum diligunt homines
ad deū currunt. ad deum veniunt. **H**ec
aug. **Q**uicunq; ergo ut d̄r hugo in li.
iiij. de archa noe. qui habet caritatem
iam non est alienus a deo. sed ipse in
deo et deus in eo manet. sic familiaris
est deo caritas ut ipse mansionem ha-
bere nolit ubi caritas non est. **S**i ergo
caritas tecum est venit deus ad te et ma-
net apud te. si tu recedis a caritate. re-
cedit et ipse a te. si tu caritatē nunq; ha-
buisti nunq; venit deus ad te nec mā-
sist apud te. **S**i caritatē ceptā deseruisti.
recessit d̄s a te. si in caritate cepta mā-
sisti deus tecū est et permanet apud te.
h3c hugo. **E**t notandum qd̄ non solum
spū sanctus habitat in aīa. sed etiā p
ipsam in corpore. ut et corpa nostra tē-
plum sint sancti spūs quem habemus
a deo. **Q**d̄ affirmat beatus aug. ita di-
cens. **V**ita corporis anima est. vita aī-
me deus est. **S**pūs domini habitat in
anima et per animā in corpore. ut et cor-
pora nostra templum sint sancti spūs
quem habemus a deo. venit enim spū-
ritus ad animam nostram. quia caritas
diffusa est in cordibus nostris per spū-
ritum sanctum qui datus est nobis. et
rotum possidet qui p̄ncipalem prem-
tenet. **T**enens deus qd̄ melius est. id ē

cor tuum. mentem. animam tuam. perfectio
partem meliorem possidet et inferiorem
quod est corpus tuum. hinc aug. **S**ciens
dum etiam quod animam humanam nulla res im-
plere potest propter solum deum cum autem illum habu-
erit plenum est desiderium eius. quia cum deus
sit summum et omne bonum non habet animam
quod amplius desideret. si possidet omne
bonum. implet autem deus eos visitando per
gratiam suam. qui nihil aliud desiderant
propter ipsum. De hoc beatus aug. in libro
soliloquiorum sic ait. Mundum cenaculum
deceat te deus. qui nunquam nisi a multis
cordibus videri potes multo magis nec
haberi. Quos autem predestinasti ipsos et ro-
casti mundasti et sanctificasti. ut dignum
habiraculum sit tue maiestati. cum quibus
et in quibus tu delectaris et iustificas in-
uenturam eorum. habitans cum eis et in me-
dio. id est in memoria et cogitatione eorum.
animam enim nostra ita capax facta est maie-
statis tue. quod a te solo et a nullo alio pos-
sit impleri. cum autem habes te plenus est desi-
derium eius. et iam nihil aliud quod desiderat
exterius restat. dum autem aliud exterius
desiderat manifestum est quod te non habet
interius. quo habito nihil est ultra quod
desiderat. cum enim sis summum et omne bonum
non habet quod desiderat amplius. si pos-
sides omne bonum. implet autem eos qui ni-
hil aliud desiderant propter te. et facis eos
dignos te sanctos. beatos. immacula-
tos et amicos dei qui omnia reputant ut
stercora ut lucrificiant te solum. hinc est be-
atitudo quam homini contulisti. hic honor quo
eum inter omnes creaturas honorasti. **E**cce
domine deus meus inveni locum ubi habi-
tas. quia in anima quam creasti ad similitudi-
nem tuam. que te solum querit et deside-
rat. **E**go erravi sicut ovis qui perijt que-
rens exterius te qui es interius. et la-
boravi multum querens extra me. et tu
habitans in me. si tamen desidero te. hinc au-
gusti. **N**unc etiam excellentissimum ho-

spitem. idem beatus augustinus. advenire in
cor suum desiderabat. cum sic diceret.
Quis mihi det. ut venias in cor meum
domine et inebries illud. ut obliviscar ma-
la mea. et unum bonum meum amplectar
te deus meus. fecisti enim nos et inquietu-
m est cor nostrum donec requiescat in te.
hinc aug. **Q**ui vero secundum beatum ambro-
xium recipit in cordis domicilium. ma-
ximis delectationibus exuberantibus pas-
sionibus voluptatum. et dominus libenter ibi
ingreditur et in eius recumbit affectu. hinc
ambro. **F**elix ergo anima ut dicit beatus ber-
nar. que quotidie cor suum mundat. ut
inhabitans deum suscipiat. **Q**uia bea-
ta anima apud quam deus requiem invenit
quia dicere potest **Q**ui creavit me re-
quieuit in tabernaculo meo. **N**egare ei
siquidem celi requiem non poterit. que
sibi in hac vita requiem in mente pre-
paravit. **S**ed anima deus tuum deside-
rat hospitium. cuius cenaculum plusquam
celestis palatium appetit et exoptat. **D**eli-
cie enim sue sunt esse cum filiis hominum
Hec bernar. **U**n de beatus augustinus
Felix anima gaude quod potes esse ran-
ti hospitis hospita. **S**i ergo cum deo
celestem gloriam possidere queris et de-
sideras. tunc ut ait beatus bernar. **P**ur-
ga cor ut ipse dominus illuminet. ut
quem invocas intus esto domus eius
et erit domus tua habitans in te et habi-
tabis in eo. si eum in hoc seculo excepe-
ris in corde tuo. ille post hoc seculum ex-
cipiet te in vultu suo. hinc augustinus. **D**icit
etiam de hoc petrus damas. **Q**ui possu-
dere cum deo paradisi ianuam querimus
necesse est. ut hic ei nos ipsos prius ha-
bitaculum prebeamus. quatenus dum ipse
in nobis habitat et nos in eo. sic stude-
amus non ignobilis oculi sed laboriose
quietis sabbatum colere. ut ex hoc me-
ream in die dominicum. qui nullo clau-
dit sine transire. hinc petrus da. **E**cce quod fecit

ctuosum est ipsum dñm in cordis bos/
pirium in pñti vita suscipe. qz ipse vi
ceversa post exitū huius peregrinatio
nis suscipiet talem animā in suaz eter
nam mansionem.

Filius.

Uellem etiā scire de gradibz cari
tatis. Et qui gradus sint prior
res et magis validi ad perducendum
ad amorem violentum inducentes ad
languorem spūalem.

Ca. XIII. Pater **U**

Sire dēs scdm

qz dicit thomas de aquino qz di
uersi sunt gradus caritatis fm diuer
sa studia. ad que homo pducit per cari
tatis augmentū. nam prius incumbit
hōi studium principale ad recedendū
a peccato et resistendum p̄cupiscentiis
eius que in p̄trarium caritatis mouēt
et hęc prius ad incipientes in quibus
caritas est nutrienda vel fouēda ne cor
rumpat. Secundū studium succedit.
vt principali ter intendat ad hoc vt in
bono p̄ficiat. et hoc studiū prius ad p̄
ficientes qui ad hoc principali ter intē
dunt vt in eis caritas per augmentum
roboret. Tercium autē studium est. vt
homo ad hoc principali ter intēdat. vt
deo inhereat et eo fruatur. et hoc pertinet
ad perfectos qui cupiunt dissolui et eē
cum xp̄o. hęc thomas **X** Ubi no
tandū qz quanto perfectior est vita in
hōie. tanto amor est vehementior et fer
uentior in corde ipsius ad diligendū
solum deū super omnia. Istexero amor
vehemens et feruens sex hz gradus ex
se. p̄cedentes. Primus gradus est a
mor incompatibilis. et iste est p̄mūnis
omniū electoz. Secundus gradus est
amor incontaminabilis. et iste est mū
di p̄ceptor et religiosoz. Tercius gra
dus est amor infatigabilis. et iste est iu

giter p̄ficientium et xp̄i p̄fessor. Quar
tus est amor inseparabilis. et iste est san
ctoz p̄emplatiuoz. Quintus est amor
insuperabilis et iste ē xp̄i martirz siue vi
ctoz. Sextus est amor insatiabilis et
iste est iugiter desiderantiū et solitario
rum. His sex gradibz decursis sequit
amor violentus inducens languorem
Primus ergo et infimus gradus amo
ris incompatibilis qui est p̄mūnis oībz
electis tante est virtutis vt omne peccat
um mortale ab aīa expellat et deū sup
omne creaturā diligere faciat. Et hic
gradus est necessitatis. vt ostendit dñs
in euange. Mat. vbi sic dicit. Qui dili
git patrem aut matrē plus q̄ me non
est me dignus. ergo super oīa diligens
deus est deus. Unde ansel. dicit qz creatu
ra rōnalis nihil diligere debet nisi sum
mam essentiā. Alia autē p̄pter istā. Rō
istius est. qz in quo summa diligibili
tas summe illud dicit diligi. s; hęc est in
deo. ergo summe dicit diligi deus. Scōs
gradus amoris caritatiui est amor in
contaminabilis. et hic est mundi p̄cep
tor. qui tante virtutis est vt hōiem a
mūdāna p̄uersatōe abstrahat ne mēs
polluat et caritas ab operatōne sua im
pediat. Unde iohannes in sua prima
canonica dicit. Si quis diligit mun
dum non est caritas patris in eo. quo
miam omne qd in mūdo est aut est on
cupiscentia carnis. aut cōcupiscentia
oculor. aut superbia vite. Sed huius
modi p̄cupiscentie mentem per p̄sens
sum p̄uauum non superant que veraci
ter deum amant. Unde dicit bñs gre
go. Ille deū vere amat. cuius mentem
p̄uaua delectatio ex p̄sensu nō superat.
nā tanto quisq; a supno amore disun
git q̄to in infimis delectat. hęc greg.
Et ratio istius est. qz ignis amoris dei
separat omne inconueniens amari ab
amante. Tercius gradus caritatiui

amoris est amor infatigabilis. et ille est iugiter proficientium et christi professorum. qui tante est virtutis. ut et aiam non sinat quiescere. donec inueniat quem diligit. Unde in can. dicitur. In lectulo meo per noctem quesiui. Quod exponens origeni. dicitur. Querendus es domine cum frequentia laboris non in lecto. in lumine veritatis non per noctes. cum seruire caritatis abiecta superstitione naturalis superstitionis. Solus enim amor te inuenit. quod qui te amat te inuenit. habet ut amet. amat ut habeat. ne te in eternum perdat. Quartus amoris caritativi gradus est amor inseparabilis. et hic est assidue contemplantium. Et hic gradus tante virtutis est. ut per inuis stimulis agitet mentem contemplatiuam ad apprehendendum dilectum donec tandem dicat. Inueni quem diligit anima mea. tenui eum nec dimittam. Unde dicit beatus bernardus. Quis non teneat te domine ihesu. qui tenentem sepe fornicas. perfectionem decoras. perseverantia producis. remuneratione producis. Et non dimittam te nisi benedixeris mihi. nunquam dimittam te. quia non benedixisti nisi tenentem te. hec bernardus. Istum gradum videtur habuisse apostolus cum dicit ad romam. viij. Quis nos separabit a caritate christi. Quintus gradus amoris caritativi est amor insuperabilis. et hic est martirium in aduersitate non cadentium. qui est tante virtutis et fortitudinis ut dicit augustinus in libro de moribus ecclesie. quod nihil tam durum tam ferreum. quod non amoris igne vincatur. Et ideo beatus augustinus alibi dicit. Nihil amantibus durius est. Nullus labor difficilis. quia qui amat non laborat. Amemus igitur et nos christum et facile videbitur omne difficile. Ratio huius est. quia secundum eundem beatum augustinum. nullo modo onerosi sunt labores amanti. sed ipsi delectant sicut venantium. aucupantium. piscantium. labores.

In eo enim quod amat aut non laborat. aut labor amat. amor autem reddit minus sensibilem. Sextus gradus amoris caritativi est amor insatiabilis et huiusmodi est iugiter desiderantium et solitarioz et tante fortitudinis est. ut nihil sibi sufficiat preter unum solum quod amat. et id ipsum semper amplius in hac vita fitit et desiderat. Et ratio huius est. quia ut dicit richardus de sancto victore. Caritas ista semper inuenit. quod adhuc percipiscere possit. quia quicquid fiat desiderium ardentis anime non fatiat. Sirit et bibit. bibendo tamen sitim suam non extinguit. sed quo amplius us bibit. eo amplius fitit. auida enim imo insatiabilis anime sitis vel esurientia non sedat sed irritat. Quid queso illo amore molestius et acerbius cum sitim suam non resistendo temperare nec inebriando extinguere possit. hec richardus. Ecce quomodo gradus iste caritatis iam se extendit ad quandam violentiam amoris. De amore violento ex nimio caritatis seruire causato cuius quatuor sunt gradus.

Ca. XIII.

Istis namque seruitur amor violentus qui ortum habet ex nimio seruire caritatis dei. quod cor penetrat atque transfigit. hic vero amor viz violentus. iij. gradus habet. Amorem namque violentum primo cor seu aiam hominum deuotoz vulnerat. secundo ligat. tertio languidum facit. quarto defectum inducit. De his gradibus violenti amoris. loquens richardus. in tractatu de caritate circa principium sic dicit. Magna vis dilectionis. magna virtus caritatis multi gradus in ea et in illis magna differentia. Supra hos tamen omnes gradus dilectionis est amor ille ardens et feruens qui cor penetrat et medullis transfigit.

git. ut veraciter dicat. vulnerata caritate ego sum. Cogitemus ergo que sit supereminētia caritatis xpi que dilectione parentū vincit. siue carnis affectū transcendit. vel etiam extinguit. in superaiam suam in sui odium vertit. **Q**uo violentia dilectionis. o excellentia et supereminētia caritatis xpi. hęc est de qua loqui volumus. Attendo namq; ad opera violēte caritatis et inuenio qd caritas vulnerat. caritas ligat. caritas languidū facit. caritas defectū induc. **Q**uid horū non violentū. quid horū non valū dū. **P**rimus ergo gradus violētie est qn̄ mens de desiderio suo resistere nō valet quin vulneret. nonne tibi corde percussus videt qn̄ igneus ille amoris aculeus mentem hōis medullitus penetrat. affectūq; transuerberat. intransit ut desiderij sui estū cobibere oīno non valeat. desiderio ardet. affectu feruet. estuat. anhelat. pfunde ingemiscens. et longa suspiria trahens ut dicat. vulnerata caritate ego sum. hęc rich.

B Et norandū fm̄ dictū orige. sup̄ cant. qd anima amore celesti agitat. cū perfecta pulcritudine. et de core verbi dei sp̄m eius adamauerit et ex ipso telum quoddam et vulnus accepit amoris. Est enim verbū hoc ymago et splendor dei inuisibilis primogenitus oīs creature. in quo creata sunt que in celo sunt et que in terris siue visibilia siue inuisibilia. **I**git si quis potuerit capaci mēte prinere et p̄siderare horū omniū que in ipso sunt creata dectis et speciem. ipse repleatur venustate percussus et splendoris magnificentia seu iaculo ut ait propheta electis th̄rebitus salutare ab ipso vulnus accipiet. et beato igne amoris eius ardebit. **S**i quis amore dei arserit et iaculis eius dulce vulnus accipiet. et eius amabili p̄fixus fuerit telum ut ad deū desiderij nocturnis diue

niq; suspirijs aliud quid loqui nō possit audire. aliud nolit cogitare. aliud nesciat desiderare p̄ter ipm. aut cupere aliud vel sperare non libeat. istius aīa merito dicere pot. vulnerata caritate ego sum. qd ab illo vulnus accepit. de quo ysa. **P**osuit me iaculū electū. **T**ali vulnere decet deū percutere aīas. talibus telis iaculisq; p̄figere. ac salutariibus eas vulneribus sauiare. ut qd dicitur caritas est dicat et ip̄e. qd vulnerata caritate ego sum. hęc orige. **Q**ui ḡ amore dei sic vulnerat facie sui dilecti dñi sp̄ ymaginat. et ipm̄ intrinsecus inter brachia sui cordis intima amplexat dilectōe. hic talis a p̄cupia sui dilecti et desiderati quiescere nō valet. qd eius cor sagitta quadā diuini amoris dulciter vulneratū est. **D**e hac caritate **J**ohannes abb. in tract. de xxx. gradibus ficat. **C**aritas fm̄ qualitātē est similitudo dei inq̄tum hōibus possibile est. fm̄ vero opatōem est ebrietas aīe. fm̄ aut p̄rietatē fons est fidei. abyssus loquacitatis mare humilitatis. **E**t notandū. qui sine timore est aut caritate non repletus aīam h̄ mortuā. ex perfecta tñ caritate et verus et sc̄us timor gignit. ex sancto et vero timore domini ite amor. beatus ille qui talē ad deū possidet amorē. non em̄ mater ita lactanti puero sicut caritatis filius sp̄ deo adherere naturā h̄. qm̄ qui vere diligit dilecti facie sp̄ ymaginat. et h̄ac in delectatione nimia intrinsecus amplexat. **N**ic talis nec in somnis deinceps a p̄cupiscentia desiderati quiescere valet. sed cū p̄cubitu ibidem exercit. **I**sta sagitta quidā plagatus dicebat. **E**go dormio et cor meum vigilat. ego dormio p̄pter necessitatem nature cor aut̄ meū vigilat p̄pter multitudinē amoris. **S**i dilecti facies manifeste et efficaciter toros nos transmutat et h̄

lares efficit. quantomagis faciet vul-
rus ⁊ facies regis dñi nostri hospitan-
tis in aia mūda. Caritas etiā quosdā
vulnerare psuevit. Unde quidā dixit
vulnerasti cor meū. quosdam autē facit
exultare. nā exultāte corde vultus hy-
larescit ⁊ pullulat. Qñ igit torus ho-
mo dei caritati quodāmodo coaptat
⁊ iungit. tunc exterius in corpe tanq̄
speculo aliquo. anime claritatē oñdit.
Qui dō talem grām accipiūt. multo
ciens cibū corpealem obliuiscunt. Ar-
bitroz autē q̄ nec eundē frequētius ap-
petunt. nec ipm cibuz. quē sumunt cū
delectatione de cetero sumūt. Caritas
etiam est mater pacis. fons sapientie.
immortalitatis ⁊ glorie radix ⁊ q̄ pri-
mum diligit nūq̄ detrahentes sustine-
bit. s; magis fugiet tanq̄ ab igne. hec
ille. Et norandū q̄ amor violentus nō
solū vulnerat aīas amatrices. sed etiā
ipm fontē amoris deū vulnerat. Unde
vercellen. exponēs illō casū. j. Filij ma-
tris mee pugnaverunt contra me sic dī si-
cut pugnantes corpealiter spiculis se-
mutuo feriūt ⁊ pungunt. Sic mentes
p̄templatiue feruentia desideria subri-
lia ⁊ acute penetratiua immittūt. Pri-
mo quidez in panimphos postea eis-
dem p̄transitis in sponsum figūt sagit-
tas acutas ⁊ volatiles acuti. s. amoris
vt dicat vulnerasti cor meū soroz mea
sponsa mea. **D** De secundo gra-
du amoris violēti sic dī richar. in tra-
ctatu de caritate. Primū gradū violē-
ti amoris diximus qui vulnerat. secū-
dum qui ligat nonne vere ⁊ absq̄ vlla
p̄radictōe aīmus ligatus est. qñ oīm
obliuiscit. vt aliud meditari nō possit
qz quicquid agat quicquid dicat sem-
per hoc in mente reuoluit perhenni-
memoria retinet. hoc dormiens somni-
at. hoc vigilans oī hora tractat. Unde
facile ē ppendere vt arbitroz. quō hic

gradus priorē transcendat. qui mentē
hoīs nec ad horā quietā pmittit. Re-
cte itaqz primus gradus sit ille qui vul-
nerat. secundus q̄ ligat. licet em̄ ligari
qñq̄ sit minus q̄ vulnerari. maior tñ
violentiā videt si postq̄ aliquis p̄cus-
sus deticif. deiectus p̄hendit. abdu-
cit. incarcerat. atqz ligat ⁊ iam non
caprius tenet. Quid horz queso ma-
ius est ⁊ violentius. ille liber ē. iste autē
in loco detinet a quo recedere non pōt
Sicutiqz qui ab hoc scdo gradu violē-
te caritatis absorptus est. q̄cquid agat
vel quocūqz severtat. ab illa vna ⁊ inti-
ma sollicitudinis sue cura auelli nō pōt.
qz est ligatus. hec richar. **E** S; que
sint vincula quibus spūs siue animus
cū liber sit ligari possit richar. ibidem
declarat dicens vultis audire de cari-
tate ligate p̄plexa oīseas ca. xi. dī In fu-
niculis adam traham eos in funiculis
caritatis S; qui sunt illi funiculi adā
primi parentis nostri nisi munera dei.
in magna eī gloria creatus fuit Quid
inq̄ sunt ista vincula caritatis nisi dei
beneficia. bona nature. bona gratie. bo-
na glorie. His em̄ beneficentie vincu-
lis debitores nos fecit obnoxios. qz
naturā bonā pdidit. grām obrulit. glo-
riā repromisit Ecce funiculus triplex
funiculus autē triplex difficile rumpit
Adiecit autē dñs ad hęc noua vincula ca-
ritatis manu valida multiplicare sup-
nos vt nos sibi artius astringat q̄ enu-
merari nō pōt. **F** Ubi notandū q̄
oēs res que in mūdo sunt cor hoīs sa-
tiare non pōt. p̄ter vnū bonū solū qd
est deus. qui cordis desideriu impleere
potest. qz in ipso plena ⁊ p̄fecta est satis-
etas oīm bonoz in se habens omne de-
lectamentum suauitatis De hoc hug.
sup celesti terarchia sic ait. Multa in
hoc mundo sunt ⁊ heu omnia cor homi-
nis satiare non pōt. vt p̄bat experientia

Unum autem est bonum et per hoc solum cum percipitur satietas inuenitur ergo non in multitudine sed in unitate satietas est. unum ergo necessarium bonum quod nobis preparauit deus. Sic ergo in mensa dei non nisi ferculum apponitur. sed non inquam preternere. satietas enim multa est. Satiabor inquit propra cum apparuerit gloria tua. noli timere cum audis unum. unum quidem est bonum. sed in illo bono omne bonum est. unam refectorem. unum cibum unum panem preparauit deus nobis habentem in se omne delectamentum suauitatis. Ista vero diuina refectio singularis dicitur. quia cum delectatione aliena et dulcedine non percipitur. Dicitur etiam unificata. quia unum seculum facit omnes quibus se sumendum et percipiendum prebet. hec hugo. Considerandum quoque est quod corpus cum ligatur de loco in quo est mouere se non potest. sic amor spiritualis dum mentem violenter ligat in deum solus et non in res alienas intendere facit. Nam secundum augustinum quod est pondus in corporibus. hoc est amor in spiritalibus. Unum autem pondus meum amor meus eo feror quocumque feror. Primo igitur corpora per pondus in loca sua tendunt. Secundo locis suis ununtur. Tercio locis suis assimilantur. Quarto in eis preseruantur. Quinto ibi quiescunt ut graua. Sic amor spiritualis facit in deum tendere. Nam proprie amor talis est diuinus et in omnibus facit nos habere deum tanquam finem. quia omnia facit nos diligere propter ipsum. et propter consuetudinem facit nos desiderare deum et in ipsum per desiderium tendere. Secundo amor huiusmodi huius deo unum quia hoc est commune amoris quod sit quedam uirtus unitiua amantem cum re amata. Tercio huiusmodi amor habet nos transferre in deum. quia secundum deum nihil amor ponit rem extra se. et collocat ipsam in re amata. Quarto amor diuinus facit nos de deo gaudere. et quilibet

libenter persistit in actu delectabili et quid delectabilius deo. ideo inter cetera signa hoc est valde magnum signum quod homo sit in caritate. et quod habeat huiusmodi amorem quando delectatur in deo. Quinto amor facit nos in deo quiescere. quia mens delectata in aliquo quiescit in illo. et maxime si delectatur in eo finaliter. Erit ergo hic modus quod huiusmodi amor caritatis primo incipit. secundo perficitur. tercio fit perfectus. et sic amantem facit dicere. cupio dissolui et esse cum christo. scilicet ratione delectationis diuine. et esse cum christo. et requiescere in christo. Ergo secundum hunc amorem incipientes per desiderium in deum tendunt. perficientes uniantur. perfecti deiformes existunt. quia in deum transformantur in solo deo delectantur. et delectati in eo requiescunt. Igitur uolenti diligere deum primo opus est toto affectu in ipsum tendere. secundo uniri. tercio in eum transformari. quarto in eo delectari. quinto in eo quiescere. **S** Ad tertium gradum violenti amoris est quidam languor spiritualis et qui animam ex feruentissima dilectione quam habet ad deum languidam facit. Ad hunc gradum tunc anima ascendit quando omnem affectum alium a se excludit quando nihil preter unum vel propter unum diligit. De hoc gradu intime caritatis richardus in tractatu de caritate sic ait. In hoc gradu uolente caritatis nihil omnino satisfacere potest proter unum unum amat. unum diligit. unum sicut. unum percipit. ad unum anxietat. in unum suspirat. uno inardescit. in uno non requiescit. unum solum est in quo reficitur. unum solum ex quo satiatur nihil dulcescit. nihil sapit nisi hoc uno condatur. Quicquid ultro se offerat. quicquid sponte occurrat. cito reuertitur. cito recusat quod suo affectui non militat. vel huiusmodi deseruiat. **S** quis

hūmōi affectus tyrannidez digne descri-
 bar. qm̄ oē desiderū expellit. oē studiū
 excludit. oē exercitiū violenter oppri-
 mit qd̄ sue p̄cupiscencie non p̄spicit.
Quicquid agat. quicquid regat. quic-
 quid cogitat. inutile ymo intolerabi-
 le videt nisi in vno desiderij finem con-
 curret. **C**um aut̄ fieri potest eo qd̄ dili-
 git aīa pariter se habere credit. sine il-
 lo aut̄ abhorret oīa. corpe deficit. corpe
 defatiscit. et languescit. solium nō re-
 cipit. rōm̄ nō acquiescit. nullā solati-
 onem admittit. sed clamat cū sponsa.
Nūciare dilectio. qz amore languet.
Languor aut̄ amoris nihil aliud
 est nisi tedium quōdam impatiens desi-
 derij quo afficit̄ mens vellem̄ter amā-
 tis eo absente quē amat. **V**alde nāqz
 p̄sternat̄ aīmus subtracto sibi tanto so-
 latio nec potest mitigari doloris ama-
 ritudō nisi p̄ntem habeat quē sic amat.
De hoc beatus bern̄. sic ait **Q**uanto pu-
 ras p̄sternat̄ aīmus stupore subtracto
 sibi solatio. **S**ubtractio em̄ rei amate
 augmentū desiderij est. **E**t qd̄ ardentis-
 us op̄rat caret magis egre. **E**t hic lan-
 guor amoris non est aliud nisi tedium
 impatiens desiderij. quo necē est affici-
 mentē vellem̄ter amanti. eo abeū-
 te vel etiā absente. quē amat. nullo igi-
 tur solatio humano mitigat̄ secreti do-
 loris sacra amaritudo. qd̄ dilectus p̄si-
 derans quippe quid eundē languorem
 inspirat ex eo occasione habeat redeū-
 di reuertit̄ loquiturqz ei verba amato-
 ria. verba ineffabilia. verba que non
 licet hōim loqui. **H**ec bern̄. **S**ciē-
 dum aut̄ qd̄ hic languor ex tribus affe-
 ctibz p̄tempat̄. scilicet ex dolore ex pudore
 et ex odore qui affectus confluentes et
 oīa diligentes faciunt hunc languorē.
Primo iste languor nascit̄ ex dolore.
 timet em̄ qd̄ deus ex indignatōe recesserit.
 et offensus nolit ei de cetero suam

presentiam indulgere et hic doloꝝ affli-
 git amantem vehementer. **D**icit em̄ de
 hoc beatus bern̄. **A**nima que didicerit
 et acceperit semel a domino intrare ad
 seipsam et in intimis dei p̄ntiam vide-
 re et suspirare et querere faciē eius. ta-
 lis inqz nescio an gehennā ip̄az experi-
 ri ad tempus horribilius pena sua du-
 car. q̄ post spiritualis studij huius se-
 mel gustataz suauitatem exire de vno.
 ad illecebras et molestias carnis. **D**i-
 co ergo vobis nihil est qd̄ intantū for-
 midet. quisquis hoc beneficiū semel ac-
 ceperit retineat ne gratia derelictus ne-
 cesse habeat egredi de vno ad carnales
 solationes. et rursus carnaliū sensuū
 sustinere tumultus. **H**ec be. **S**ecūdo hic
 languor p̄tingit ex pudore. nāz subtra-
 cta gratia et dei p̄ntia ex cuius virtute
 oīa serena fiunt et fuerūt et ad vna oīa
 puenerunt homo miser relinquit̄ sibi
 et vitia pariter et defectus. q̄ prius oīa
 latitabant p̄gredi incipiunt et erit mis-
 seria illius multa nimis. quibz cogni-
 tis hęc rubore perfundit̄. q̄ tam vilis
 et abominabilis apparet coram deo.
Unde audi beatum bern̄. subtracta gra-
 tia querulantem atqz dicentem **C**urre
 bam bene et ecce lapis offensiois in vi-
 am impegi et corruī et dominus delevit
 in ira a seruo suo. hinc est ista ste-
 rilitas aīe mee et indevotionis. quam
 partor. quoniam ita exaruit cor meus
 factum est sicut terra sine aqua. nec cō-
 pungi ad lacrimas queo. nō sapit p̄sal-
 mus. legere non delectat. orare non li-
 bet. orationes solitas non inuenio. vbi
 illa inebriatio. vbi mentis serenitas
 gaudium et pax in spiritu sancto. **H**ec
 bernardus. **T**ercio hic languor surgit
 ex odore. deus enim subtractus est am-
 me dilecte. reliquit post se virtutis sue
 odorem. qui v̄get animum vt dilecti
 absentiam impatienter ferat. clamās

sine intermissione post tergum abeunt
 tis. reuertere reuertere. **N**am ut ait be
 atus bern. subducto sibi tam dulci spō
 so. interim nihil aliud nō dico deside
 rare. sed nec cogitare libebit. itaq; re
 uocat uerbum sponsus et hoc non desi
 dero aīe sed eius qui aliquoties indul
 serit suauitatē sui. **N**ā gustato aliqua
 liter q̄ dulcis est dñs et cū quasi dere
 licta a dño ad se redierit in cordis pa
 lato sapore retinet. quo fit ut impatiē
 ter ipsum desideret cū languore mira
 biliter pficit aīa eo q̄ suspirijs et in
 quietudinib; uelementer agitara lang
 uere non cessat. donec deus in parien
 tia eius allectus cū maiori fāilia grati
 ap et maiori cumulo reuerit bonozū.
Anima uero tam salubri amore affecta
 et liquefacta nihil extra suum pditorē
 diligit. et que prius ipsam delectabāt.
 sunt postmodū uelementer illi onero
 sa. qz solum dñm quem amat uidere
 desiderat. **D**e hoc beatus grego. super
 illo uerbo **A**nima mea liquefacta ē. sic
 ait. **M**ens hominis pditoris sui speci
 em non querentis maledicta est. qz in
 semetipsa remanet frigida. at si itaq; ex
 desiderio ceperit ad sequendū quez di
 ligat liquefacta per ignem amoris cur
 rit. fit desiderio anxia. uilescūt in secu
 lo cūtra que placebant. nihil est quod
 extra pditorē libeat. et que prius de
 lectabant animū. sunt postmodū uelē
 menter onerosa. nihil eius mesticiam
 solat quousq; adhuc qui desideratur
 non aspiciē. meret mens. lux ipa fasti
 dio est. taliq; igne in mente decoquē
 rubigo culpe. et succensus animus q̄si
 auri moze. qz per usum spēm perdidit.
 per incendium clarescit. **H**oc amore
 arsit quisquis ad ueritatem puenire po
 tuit. hec grego. **I**n hoc etiam gradu a
 moris uolēri plene p̄pescit turba car
 nalium desideriozū. qz mens a seipsa

alienatur dum in illud diuini archani
 secretarium rapit. et ab illo diuini amo
 ris incendio circūdatur. **Q**uod affirmat
 richar. in eodē tractatu de caritate. sic
 dicens **T**ertius gradus amoris est q̄n
 mens rapit in diuini luminis abissum
 ita q̄ animus humanus in hoc statu ex
 teriozū omniū oblitus penitus nesciat
 seipm. totusq; transeat in deum suum
In hoc itaq; gradu plene p̄pescit car
 nalium desideriozū turba et fit in celo si
 lentiū quasi dimidia hora. **I**n hoc ita
 q; gradu dum mens a seipsa alienat.
 dum in illud secretariū diuini archa
 ni rapit. dum ab illo diuini amoris in
 cendio circūdatur et intime penetraē.
 et usq; uaq; inflāmaē. seipm penitus
 exuit. et quendā diuinū affectū induit
 et inspecte pulcritudinis p̄figurata to
 ra in aliam figurā transit. **U**ide quid
 fit inter ferrū ignitum et ferrū frigidum
Primo p̄cipit. p̄culdubio in ignem tā
 nigz q̄ frigidū. sed dum in ignis incē
 dio moram facit. paulatim nigredinē
 deponit. ferrumq; candens paulatim
 in se similitudinē ignis trahit. donec
 totū liquefiat et a seipō plene deficiat.
 et in alterā penitus qualitatem transe
 at. **S**ic anima diuini amoris incēdio
 in ardoris flamma absorpta. eternozū
 desideriozū gloriā vndiq; circum septa
 primo incalescit. postea incandescit.
 tandem autem tota liquefiat et a prio
 ri statu penitus deficit. **U**ltis audire ex
 huiusmodi igne incalescentes et inter
 nozū desideriozū estib; iam inardescen
 tes. **N**onne inquitur cor nostrū ardēs
 erat in nobis de ihesu dum loqueretur
 nobis in uia. **N**onne et illi ex circum
 fusa diuinitatis flamma et inspecta glo
 ria incandescunt. et diuine luci cōfigu
 rati iam quasi in aliam gloriā tran
 seunt. quia reuelata facie gloriā dei
 speculantes in eandē ymaginē trans
 P. iij.

formantur a claritate in claritatem tã
 q̄ a domini spiritu. **Q**ultis audire ad
 huc aiam diuine locutõis igne lique
 factam. liquefacta est aia mea vt dile
 ctus locutus est. statim siquidez vt ad
 illud diuini archani secretũ admirtif
 pre admirationis magnitudine iocun
 ditatisq̄ habundantia in seipam imo
 in ipm qui loquit tota resoluit. dũ in
 cipit audire archana illa vba. que nõ
 licet homini loqui et intelligit incerta
 et occulta diuine sapie manifestari si
 bi. **I**n hoc statu qui adheret dño sp̄s
 vnus est. in hoc statu aia in illũ quẽ di
 ligat tota liquefit. **U**n̄ d̄r **F**ulcite me
 floribz supare me malis. qz amore lan
 guo. hęc richar. **R** Quartus violẽ
 ti amoris gradus vt ait richar. ibidez
 in tractatu de caritate est. qñ estuantis
 aĩmi desiderio nihil iam oĩno satiffa
 cere potest qd̄ ad defectũ ducit. **Q**uis
 huius sup̄emi gradus violentiam di
 gne pensare sufficiat. **Q**uid queso cor
 hõis pfundius penetrer. vehementius
 exagitet. animi fitim suam nec resisten
 do tpare nec inebriando possit exring
 uere **I**n hoc. iij. gradu amoris ẽ amor
 insupabilis. qz alij affectui etiam ma
 iori non cedit. insupabilis est qz a me
 moria nõ q̄ recedit. **S**ingularis est qz
 sociũ non recipit. **I**n faciabilis est. qz
 ei satisfieri nõ potest. **Q**uanta ergo est
 excellentia istius amoris qui omnem
 alium affectũ excedit. **Q**uanto queso
 vehementia. que mentem quiescere nõ
 finit. **Q**uanto obsecro violentia. que
 oẽm aliũ affectum vehementer expellit
Quanta sup̄eminentia emulationis.
 cui omnia nihil sufficiunt. **E**xcellen
 tia amoris **O** violentia dilectõis. **O**
 caritatis vehementia. **O** emulationis
 sup̄eminentia. **I**n primo gradu aque
 multe non poterunt extinguere carita
 tem. **I**n secundo aia ponit dilectũ suũ

sicut signaculũ sup cor suum. eo q̄ illũ
 omnino obliuisci non possit **I**n tercio
 aut gradu si dederit homo oẽm substã
 tiam suã. s. pro dilectione quasi nihil
 despiciet eam eo q̄ in re alia delectari
 non possit. **I**n quarto gradu fortis est
 vt mors dilectio. eo q̄ fit ei dulce om̄
 ne qd̄ p̄ deo facere aut sustinere possit.
 hic em̄ oẽm alium affectũ expellit atq̄
 vincit **S**i em̄ ad aliquid affectũ habe
 amus. qd̄ p̄pter deũ non diligimus. p̄
 fecto adulterinus affectus est. qui sum
 me caritatis p̄stantiã frangit. vitelq̄
 eius minuit. inq̄ntũ ad aliena aiam
 trahit vel impellit **I**n hoc etiam gradu
 fm̄ aliquẽ modũ aia efficit immortalis.
 qz a vita separari non potest **C**ertus
 suz inquit apls q̄ neqz mors neqz vita
 poterit nos separare a caritate dei. impos
 sibile etiaz fm̄ aliquẽ modũ videt. que
 vlla damna non sentit. que in omni in
 iuria hilarescit. et quicquid ei inferẽ
 ad penã. totum presumit ad gloriã vt
 cũ aplo dicat **L**ibenter gloriabor in in
 firmitaribz meis. vt inhabitet in me
 vtu xpi. **E**t de aplis legif q̄ ibat gau
 dentes a p̄spectu p̄siliũ. qm̄ digni habiti
 sunt. p̄ noie iesu p̄umelias pati **I**n ta
 libz aut cordibz. que sic afficiunt cari
 tate dei fortis est vt mors dilectio. qz
 sicut mors exteriores sensus ab omni
 pprio et naturali appetitu interficit. sic
 violenta dilectio in deuotis et religio
 sis viris oĩa terrena p̄temnere et men
 tem ad alia p̄tendere cõpellit. **D**e hoc
 beatus gre. sup cañ. exponẽs illud ver
 bum **F**ortis est vt mors sic ait. **B**ene
 fortis vt mors dilectio esse phibet. qz
 per dilectionem a vitijs mortificamur
 quod enim agit mors in sensibus cor
 poris. hoc agit dilectio in cupiditatis
 bus mentis. **S**unt enim nonnulli qui
 sic diligunt deũ vt omnia visibilia neg
 ligant. et dũ ad eterna m̄te int̄dunt

ad omnia temporalia pene insensibiles sunt. **I**n his enim dilectio ut mors fortis existit. quod sicut mors exteriorior sensus ab omni proprio et naturali appetitu interficit. sic dilectio in talibus viris omnia terrena pretereunt. et mentem ad alia intendere compellit. **M**ortuus mortuus et vivis dicebat apostolus. **M**ortuus enim estis et vita vestra abscondita est cum christo in deo. **N**ihil proculdubio vitam suam in christo abscondunt. quod dum omnia que vident postponunt. in his que videntur in beatitudine tacite et secreta vivunt. **H**ec gregori. **D**e hac etiam morte quedam glo. in libro de divinis nominibus sic dicit. **E**st quedam mors qua quis amoris virtute divini seipsum et omnia excedens fortiter conatu in amatum se ferens. nihil omnino preter eum qui solus anime beatitudinem querens. quam mortem elegit Job ossibus suis. id est vigorosis anime sue affectibus dicens cum apostolo. **V**ivis iam non ego. vivit vero in me christus. **E**t tales amantes non finunt esse suspensum sed amati. **H**ec glo. **U**nde notandum quod solus divinus cum se amabimus nostris infundit facit nos incallescere. suam ferventissimam in nobis caritatem accendendo. **C**um igitur deus ignis consumens sit ex potentia sui fervorem sue caritatis in animam precipit. propter quod incipit ipsa ferventissime incallescere et fervere. **I**n quo fervore stetit iheremias cum dicebat. **F**ervore est in corde meo quasi ignis esuans claususque in ossibus meis et defeci ferre non sustinens. **H**ec fortissima flamma fervoris perficit in nobis gratiam unionis. **S**icut enim ignis materialis convertit in se materiam in quam agit. sic ignis divinus convertit in se animam quam accendit. **E**t quemadmodum varia metalla conflunt in unum soluta. sic deus et anima a se longe diversa in unum conflunt. nam ex hoc corde liquefunt. liquefendo de-

ficiunt. deficiendo transeunt. transeunt in unum. unita perficiunt. dum in illam unitatem transeunt. quam salvator optat et orat pro nobis ad patrem dicens. **R**ogo patrem ut sint unum sicut et nos unum sumus. ex qua unionem illa nobis gloriosa resultat gratia. ut omnia que dei sunt sint nostra et nostra dei. **D**e hac violentia et ferventissima caritate beatus dyonysius sic dicit. **V**iolentia amoris amorem transformat in amatum. quod ubi amor ibi omnis tenor interioris hominis se recipit colligit et se transfert. et sic deo felicitur unimur. ex quo fit ut omnia nostra dei sint. et que dei nostra. sicque fit ut sancti homines deo uniti ex bonis eius dividentur et opera eorum ex eo quod nobiscum sunt per omnia nobilitentur ut dicat nobis dominus illud evangelicum. **O**mnia mea tua sunt. **D**e hac misericordia dei per dominum dicit. **P**ater sanctifica eos in veritate. ut sicut tu pater in me. ita sint ipsi unum in nobis. **E**t beatus Paulus. **Q**ui adheret deo unus spiritus est. **F**elix igitur hora est et desiderabile tempus quando anima in talis dilectionis iocundissimo actu constituitur. ubi ipsa totaliter in deum transformatur et velut sponsa suo celesti sponso caritatis amplexibus coniungitur. **D**e hac excellentissima caritate et tam felici hora beatus Bernardus sic dicit. **S**cio anima mea si deum diligas vi amoris in eius similitudinem transformaris. **F**elix ergo tempus. expectabilis hora. quando anima in homini dilectionis actu iocundissimo constituitur per quam totaliter ipsa in deum transformatur. per quam mens eius ab his que sunt sibi secundum virtutem superioris virtute et nature in lumine incircumscriptibili rapitur ubi mira quadam delectatione anima eius absorbetur. quam nullus sensus potest estimare. nullus sermo valet explicare. quia

tunc in actu iocundissimo pferunt. cū ipsa sponsa celesti sponso caritatis amplexibus coniungit et ad eius osculū inclinatur. et sic ad eius tactū subito quadam celesti dulcedine aīmus pfundit. quā quidē sentire et exprimere non potest. Sic ergo interna suauitas in aīo sentit. pferendi insatiabilis aueritas generatur. ut dicere possit cū beato paulo. **Cupio dissolui et esse cū xp̄o.** hēbern. in tractatu suo de caritate. **Aīmus** qui sic diuino amore inebriatus fuerit. obliuiscit oīa que sunt et totus pergit in deū gustans illud qd nemo nouit nisi qui accipit. **Ar** quorū illā felicitatē participat. istā miseriam nesciat. necessesse est. ut cū vtraq; simul eē non possunt. **Ad** hunc tñ amoris gradū et si mortaliū interdū puenire daf. diu tñ stare p̄hibet donec corruptibilis aīa exuta exuatis. i. vestimentis libere euaserit in libertatē filiorū dei. **Vitū** aut et trahit illius faciei desiderio. quam iuxta p̄phetam pater ut adamantē ponit. ut ferrea quedam corda attrahere possit. **Tractus** ille et si suauē quandā violentiā magis tñ immortalitatis īp̄tēriā notat. qua mole grauata misera aīa a suo volatu sepe decedere cogit et deficere a conatu. **Dabent** em̄ amatorū spūs corporis corruptione disenti crebra. de dei visione leticiā sed nullā copiā. dūz nec plena esse simit nec morosa. **Uñ** et quodā iocūdo ioco interim ludere videtur cū filiis hōim a quibus dūz teneri putat e manibus labit. **Insectatus** se patit p̄tendi et disparens rursus nō videt. donec de nouo lacrimis et p̄cisibus deatus reuertat. **Et** ita licet deleter visitatio. molestat tñ vicissitudo. sed quanto putas pudore pfundit aīa subtracta illa dulcedine. et ad sensuū laqueos captiua retracta. nonne quasi de patria spūs repulsa in vallē corpo-

rum in aliud quoddam ignotum secū sibi cecidisse videt longe p̄iori dissimile. in quo caritas friget. oculus sensualitatis regnat. caligat oculus mentis. et sensus alget cordis. meret ratio et alta suspiria trahens inde miserā beatā effici. nam quo gratiora fuerit expectata. molestius eo sibi fert esse subtracta. **Subtractio** em̄ rei amare augmentatio desiderij est. et quod ardentius op̄as carēs egrius. hēbernat. **Tales** hō qui sic diuino amore inebriantur se cohibere non possunt. quia tempore illius feruentissime deuotionis quam tunc sentiunt in magna suspiria prorumpunt. et in verba quedā inconsueta p̄siliunt. **De** hoc idem beatus bernardus. sic ait **Flagrans** amor p̄fert diuini dū sentit se intra se cohibere nō poterit. nō attendit quo ordine qua lege verborū ebulliat. nec vllas voces requirit solis p̄tentus suspirijs que de pfundissimis affectibus vltro ascendunt que videlicet suspiria ipsa deuotio sibi interrompere interdum nitit volēs effundere p̄ verba sed nō p̄ualens loquitur quidez ex affectu aliquid non ex intellectu p̄siderat quid q̄liter loquat sed quid in buccas venit vrgente amore enūciat sed eructuat. hēbern. **Et** mīx qz fm̄ dictū beati gre. tanta est vementia caritatis. q̄ eum quē semel accenderit extra se p̄stituit et gustu incomprehensibilis dei dulcedinis inebriat et infundit. hēber greg. **Ex** hac igit spūali ebrietate hōi suspiria et gustus inconsueti oriuntur et sic p̄ de. iij. gradibus amoris violenti. **De** fructu hō istorū graduū. richardus. in tractatu de caritate p̄cludendo sic ait. **In** primo gradu dō intra aīam et aīmus redit ad seipm̄ et eleuat ad deū. **In** secūdo ascendit supra seipm̄ et eleuat in deū. **In** tercio eleuat aīmus in deum et

torus transit in ipsum. In quarto erit
 animus ppter deum et descendit sub se
 metipsum. In primo gradu ingreditur
 animus ad seipsum. in secundo transgreditur
 tur seipsum. in tercio pgit ad deum suum.
 in quarto egreditur ppter primū suum.
In primo itaq; gradu spūs ille qui su
 p mel dulcis est intrat aīam et sua dul
 cedine inebriat eū. ita q; habeat mel et
 lac sub lingua sua. hęc est consolatio que
 abrenūciantes seculo recipit. et in bo
 no pposito solidare p̄suevit. hic est ci
 bus ille celestis qui egredientes de egi
 pro. i. de seculo reficere. et per solitudi
 nem pascere solet. hoc est manna illud
 absconditū. qd nemo nouit nisi qui ac
 cipit. hic est dulcor ille spūalis et iter
 na suauitas que quasi modogenitos in
 fantes lactare solet et alere. ad maturi
 tatis robur paulatim pducere. In hoc
 itaq; statu anima a domino in solitudi
 ne ducit ibiq; lactat. vt interna dulce
 dine inebriet. Sed oportet vt egiptū
 hoc. i. seculū non solum corpe deperit
 corde deserat. mundi q; amorem pemi
 nis deponat. q; celestes illos cibos ha
 bere et interna dulcedine satiari deside
 rat. prius necesse est cibos egiptios de
 ficere. i. carnales delectatōes in ablo
 minatōem puertere. q; licet experiri si
 sint ille interne et eterne delicie. Absq;
 dubio amor dei quanto plenius omnē
 alium affectū minuit. tanto sepius tā
 toq; liberius animā interna dulcedine
 reficit. Sub hoc statu animā esurientē
 visitat dñs sepeq; interna suauitate sa
 tiat. spūs q; sui inebriet dulcedine. hęc
 richar. **A** Et notandū q; deus se
 cit rōnalem creaturam ad hunc fines.
 vt summū bonū intelligeret. intelligē
 do amaret. amando possideret. possidē
 do feueret. q; ad nihil aliud facta ē ra
 tionalis creatura q; ad laudandū deū
 et ad deseruiendū ei. et fruendum eo.

De quo hugo in li. d archa noe sic ait
 Deus namq; rōnalem spm̄ creauit so
 la caritate. nulla necitate. vt eū sue be
 atitudinis p̄cipē faceret. porro vt idē
 aptus esset tanta beatitudine p̄frui fe
 cit in eo dilectōem spūalem. palatum
 quodammō p̄ hęc sensificās ad gustū
 dulcedis interne. q̄tenus p̄ ipsam di
 lectōem ei infatigabili desiderio inhe
 ret. Per dilectōem q; copulauit sibi de
 us creaturā rōnalem vt ei sp̄ in hęc do
 ipm̄ quo beatificandus erat bonū dili
 geret. et ex ipso quodamō per affectus
 sugeret et de ipso p̄ desiderū libaret. et
 ipm̄ p̄ gaudiū possideret. Suge o api
 cula sugere et bibe dulcoris tui inenarra
 bilē suauitatē. immergere et replere q; et
 ille deficere nescit si tu nō incipias fa
 stidire. Ad hęc q; et in hęc summe et fru
 ere si sempiternus gustus fuerit sempi
 terna quoq; beatitudo erit. Ergo per a
 morē sociata est factura factori suo. i.
 creatura rōnalis. solūq; est dilectōis
 vinculū qd ligat nos cū deo et tanto fe
 licius q̄to fortius. hęc hugo. **D**
Un fm̄ tho. de aquino. caritas est que
 vnit nos deo. q̄ vniō ē vltimus finis hu
 mane mentis. Sed optet vt valde mū
 da sit aīa que d; deo p̄iungi ac cū ipso
 vni. Qd affirmat origenē. sic dicens
 Valde puram mundā et sinceram ani
 mam requirit deus quā sibi iungat. q; et
 si se iunxerit deo vnus spūs est cum eo
 Nam aīa locus est si bene ago dei. si
 male ago dyaboli. hęc origenē. Debet q;
 quiliber religiosus. ac deuotus homo
 appropinquare deo per vite puritatem
 et sincerū amorem vt illius iocundissi
 me et felicissim eymionis possit esse pri
 ceptus. Nam dicit beatus ambrosius.
 Unicuiq; homini deus per suā imitē
 pietatem. illum q; per eternam ample
 erit vniōnem. qui sibi deuote appropi
 quauerit per amorē. Dicit etiā de hoc

Orosius Luc xps fidelisq; aia eterna
liter vniunt. du xps no solu se aie ap-
plicat. sed et duz xpo toto desiderio ap-
propinquat. hxc orosius Sciendu etiam
q; put dr remigijs. mentes sanctoru
sunt deo summo spui ita iuncte. vt in-
ter illas et deu nulla creatura sit media
q; qui adheret deo vnus spūs est. **P**
Sciendu etiā q; vnusquisq; put cog-
noscit et amat deu fm hoc coniungit illi.
De hoc glo. in libro de diu. noi. sic
dr fm q; deu cognoscimus et amamus
deo coniungimur. Nam p cognitionē ei
coniungimur. eo q; deus est in nobis aut
p amorē eo q; in deo sumus. his enim
duob; modis attendit pfecta coniunctio
q; sicut ex intelligibili et intellectu fit
vnu sic ex amate et amato vnu fit. in-
tra illud beati pauli. Qui adheret deo. s.
p amorem vnus spūs est cū eo. Ex quo
p q; amo incensus collocat hoīem
extra se et ponit ipm in amato. hxc glo.
Quia vt etiā beatus amb. ait Tanta ē
virtus caritatis vt hoīem extra se rapi-
at et in deu trāstret et transmutet. Qui
ergo talē caritatē h; semp facit volun-
tatē dei. q; vnus spūs est cū spū dñi.
De hoc quedā glo. sic dr Semp volun-
tatē dei facere dr qui semp est in carita-
te. talis inq; nō vna caro s; vnus spūs
est cū spiritu dñi. non tñ ydempritate
substantie. sed picipatione gratie vel
glorie. vñ adherere deo bonum est. hxc
glo. Dicit etiā de hoc beatus ber. Qui
adheret deo vnus spūs est et in deum to-
tus mutat. et talis iam non p̄ sentire
aut sapere nisi deu. **U**nde notā-
dum q; maximū signum amoris diu-
ni erga nos p hoc apparet. q; ipse digna-
tur in nobis esse et sibi nos ita cōgluti-
nare vt quadā virtute spūali efficiamur
vnum cū illo. que vno maxie ptingit
in corporis xpi felici susceptione. **D**e
hac etiā excellenti caritate dei erga

hoīes Albertus magnus sic dr. Vari-
mi amoris amplexus est. q; nos dñs si-
bi ita cōglutinat q; ipse in nobis esset. et
nos in ipso tam intime. vt mentib; no-
stris infundere. et nos sibi essemus in-
corporati. q; aiam suā et corpus et dei-
tatē ita p̄funde in nos trāstret et nos
in ipsum vt spirituali virtute vnum ef-
ficiemur. hxc albertus. **S** ad tā excel-
lens bonum assequendum requiritur
cor et corpus bene purgatum. **U**ñ sco-
tus in libro de diu. no. sic ait. impossibile
est quemq; vni deo aut deum quodā
modo fieri nisi cesset a materialiu om-
nium dispositione tam sensu q; mente
vt diuine simplicitati similioz. deo p-
fectioz vniat. **E**st enim deificatio simi-
litudinis et vanitas ad deum quantum li-
cet. nam forti conatu tales seipos pos-
ponentes et relinquentes ad congrega-
ntis patris vnitatem et deificam ip-
sius simplicitatem anhelantes sunt.
hxc scotus. **U**bi notandum q; non so-
lum pfecti viri vniunt p caritatez deo
sed etia penitentes vel incipientes sine
proficientes. **T**ales namq; q; in statu
gratie sunt vniunt xpo et si non semper
per caritatem actualem tñ per carita-
tem habitualement. q; omnes fideles in
statu gratie existentes sunt mēbra xpi
et corpus eius. ergo xpo vniunt sicut
membra corpori. **U**nde. j. ad cor. xij.
Sicut enim corpus vnum est et membra
habet multa. oia aut mēbra corporis cū
sunt multi vnum corpus sunt ita xps.
Etenim in vno spiritu nos esse in vno
corpore baptisati sumus et omnes vno
spiritu potati sumus differenter tamē
Nam scdm eundem apostolum **U**ni-
quisq; pprium donum habet a deo. **A**li-
us quidā sic alius vō sic. q; quilibet put
dñs largire dignat. dona grāz ab ipso
percipit scdm maius et minus. **U**nde
dicit idem ap̄s. **U**nicuiq; nostruz da

ta est gratia sicut mensuram donacionis christi. Ex istis igitur verbis colligere possumus quod omnes fideles in quocumque gradu existant. dummodo sint sine peccato mortali et sint in statu gratie sunt membra christi. ergo vult sunt cum illo. hinc tamen vult magis diuersum vigorem habet sicut dispositio nes singulorum. nam quanto quis sanctior et perfectior est in vita. tanto feruenterior est in dei caritate. tanto vigorosius et valentius cum deitate. quod qui adhaeret deo estonius spiritus per feruendum amorem. Unde de diuersi gradus modo sunt premiis videlicet incipientium et perfectorum et unusquisque sicut suam capacitate exerceat se in illis gratia dei coopante. ut tam excellentibus bonum adipiscivaleat hoc est vult cum deo et inter membra christi computari. et sic per explanatum de caritate christi.

Filius.

Accepta informacione de caritate dei. nunc de dilectione proximi cum pio edoceri.

Ca. XV. Pater R

De dilectione proximi de qua queris. scire debes primo quod diuersi sunt amores. Nam sicut dictum beati. quinq; sunt gradus amoris. Amorem pius quo parentes diligimus. Iocundus quo socios diligimus. Iustus quem erga omnes homines habemus. Violentus quem erga inimicos gerimus. Sanctus siue devotus quem erga deum habemus hinc beatus. Primo igitur patet de beatus aug. diligendus est deus. secundo parentes. deinde filii. postea domestici. qui etiam si boni sunt. malis filiis preponendi sunt. Inimicos autem non sicut teipsum sed simpliciter. sufficit enim quod odio non habes. hinc aug. **S** Et notandum quod sicut beatus greg. vii. morum duo sunt precepta caritatis videlicet amor dei et proximi. et per amorem dei proximi a-

more gignit. et per amorem proximi amor dei nutrit. nam qui amare deum negligit. profecto proximum diligere nescit. et tunc plenius in dilectione proficimus si in eiusdem dilectionis gremio prius proximi caritate lactamur. quod enim amor dei proximi amorem generat dicitur per legem domini. Diliges proximum tuum. premissit. diliges dominum deum tuum ut scilicet in interno peccatoris nostri prius amoris sui radicez figeret. quatenus pramos postmodum dilectio supna germinaret. Et rursum quod amor dei et proximi amor calefcit. testatur iohannes qui increpat dicit. Qui non diligit fratrem suum quem videt. deum quem non videt quomodo potest diligere. hinc greg. Ubi notandum quod sicut de bea beatus. pure diligere proximum nemo potest qui in deo non diligit eum. Propter ergo deum diligere prius ut in deo diligere possit et proximus. Sed namque ab homine diligere proximus in deo in hunc finem vult cum primo habeat et possideatur deus. sed paucorum est ista virtus. Unde de beatus aratus aug. Qui se propter deum habundum diligunt ipsi se diligunt. ergo se diligant deum diligant. non est hinc dilectio in omnibus hominibus. pauci se propterea diligunt ut sit deus omnia in omnibus. hinc aug. Ergo ut deus prosper. Qui propter deum diligit proximum sed deus eternus est. ita in eternum ipsa amici dilectio permanebit. Qui vero amicum vel proximum propter modum quod liber amat amat non amicum vel proximum sed quincif amare modum. quod cum esse desierit amare cessabit. hinc prosper. **D**ebet ergo unusquisque erga proximum suum habere dilectionem sanctam. iustam et veram. De qua triplici dilectione thomas de aquino sic dicit. Triplici modo diligendus est proximus. Primo quidem ex parte finis. scilicet aliquis diligat proximum propter deum sicut et seipsum propter deum debet diligere. ut sic fit dilectio proximi sancta. Secundo ex parte dile-

etionis ne. s. aliquis descendat primo in aliquo malo sed in bono solum sicut et suuoluntati satisfacere debet homo solum in bono ut sic sit dilectio proximi iusta. Tercio ex parte rationis dilectionis ut. s. non diligat aliquis proximum propter propriam utilitatem vel delectationem sed ea ratione quod velit primo bonum sicut si bene sit dilectio proximi vera. nam cum aliquis diligit proximum propter suam utilitatem vel delectationem non vere diligit proximum suum sed seipsum. hxc thomas.

Notandum etiam quod debemus omni cuiusque secundum dignitatem suam et statum suum dilectionem exhibere. ut testatur hugo in hxc verba secundum dignitatem namque alij superiores sunt nobis. alij equales. alij inferiores. superioribus obiam timorem obsequium et reuerentiam debemus exhibere. Cum equalibus pacem et concordiam custodire inimicis obsequio beneficio et honore prouenire in omni actione et verbo superioribus eis locum tribuere. et si quando fortassis in aliquo negotio eos preire cogamur cum omni humilitate et reuerentia que facienda sunt non precipere sed temeritate strare. et si eos precedere contigerit cum omni alacritate et deuotione quasi ex necessitate subiecti obedire. Inferioribus semper beneficium et auxilium impendere. nunquam improbare sine contumelia corripere. sine superbia gubernare. sine crudelitate castigare. cum pietate fouere. reuerentiam non erigere. societatem atque equalitatem amare. Maioribus pro timore subditi. equalibus pro caritatem obsequii. minoribus pro caritatem et humilitatem conuerti precipientibus parati. obedientibus modesti. maledicentibus taciti. laudantibus verecundi. hxc hugo. Debet etiam unusquisque diligens deum erga proximum suum exercere pietatem. quod ut dicit beatus ambrosius. Impossibile est caritatis christi in eo forte dulcedinem. qui non erga proxi-

imum suum exercuerit pietatem. nam secundum quod dicit beatus Beda. Hec est sola probatio integri amoris in deum si erga fratres studuerit quis curam sollicite exercere laboris. nam quicumque fratri pietatis opus quod valet impendere negligit. minus in se se dicit diligere ostendit. cuius mandata in sustinenda proximi necessitate premit. hxc beatus Beda. Non solum autem debet unusquisque opus pietatis in necessitate primo impendere sed etiam illius bonum. siue temporale siue spirituale sit. in omnibus promouere ac diligere. quod qui bonum quod in se non habet in altero diligit de non suo suum facit. de hoc dicit beatus augustinus. Quicquid boni in proximis video. si illud diligo meum facio. Vis ergo mercedem habere de alieno bono. gaude de alieno. pensent igitur inuidi quantum bonum est caritas. que sine labore nostro aliena bona nostra facit. hxc augustinus. Dilectio reuera dei et proximi propria et specialis virtus bonorum animi secundum augustinum. Diligere ergo debet primo quilibet super omnia deum. inde proximum sicut seipsum et hoc in deo. inimicum vero propter deum secundum hoc christus in euangelio prout dicit que dicitur gloria. Ad cuiuslibet dilectionem proximum ponit dicens. diliges inquit deum deum tuum ex toto corde et ex tota mente et proximum sicut teipsum. **I**nimicos tuos non ex tota virtute tua. non sicut teipsum sed simpliciter diliges. sufficit enim quod diligimus et non odio habemus. hxc gloria. Cuius singula ponit beatus ieronimus. super cantica. ibidem subiungendo. Rursum inquit dilige inimicos vestros et non apposuit ex toto corde. Non est inordinatus sermo diuinus nec impossibilia precipit nec dicit. Diligite inimicos vestros sicut vos ipsos. sed tamen diligite inimicos vestros. sufficit enim quod diligimus et non odio habemus. proximum sicut ut teipsum. hxc ieronimus. Quod autem beatus

auguf. in quodam loco ait. **I**nimicos nostros toto corde. ⁊ corpali bus viribus diligamus videt esse perfectionis. ad quam tñ non astringimur ex pcepto. **E**tiam de dilectōe primi ⁊ inimicorum glo. nicolai sup illo verbo Diligite inimicos vestros sic ait. **D**is homo ex caritate diligēdus est in q̄tū ad dei ymaginē factus est. ⁊ capax ipfius per cognitionem ⁊ amorem. amicitia enim caritatis fundat super coīcatione supne beatitudinis ⁊ ideo oīs intellectualis creatura que in actu vel in potentia est beata ex caritate est diligenda. mali autē hoīes q̄d iū sunt in vita sunt in potentia veniendi ad beatitudinē. ⁊ ideo licet eorū malicia fit odienda. ipsa tñ natura possibilis beatificari est diligenda. **H**oc est qd̄ saluator dicit. diligite inimicos vestros bona. s. grē ⁊ glorie eis optando. alia nō sunt eis optanda nisi in quadā generalitate. in q̄rum valēt ad eorū salutem. qd̄ soli deo est notū. quia omnibus alijs p̄t homo bene vel maleviti ⁊ ideo circa hoc non est aliquid determinatū perendū. **S**equit. benefacite. **B**enefacere est affectus dilectionis ⁊ ideo sicut tenemur diligere inimicos quantum ad bona gratie ⁊ glorie. ita tenemur in affectu salutem eorū modo debito ⁊ possibili procurare. **E**t orate p̄ persequentibus. oprando. s. bona gratie ⁊ glorie. **A**lia autē bona in speciali. sed superogationis. **A**d predicta facienda etiā inimicis hortamur exemplo dei qui solet suū facit oriri sup bonos ⁊ malos. hęc nicolaus de lyra. **A**
Et norandū qd̄ dilectio primi ⁊ maxime inimicorū demonstrat hominē esse discipulum xpi. videlicet si diligit amicos in deo ⁊ inimicos p̄pter deum. **D**ilectio autē inimici i nobis nūc veraciter custodit si de p̄fectu illius addicimur. nec de ruina ipfius letamur. **D**e hac di-

lectione ⁊ quō debeat inimicus diligi. beatus greg. xxij. mox. sic dicit. **D**ilectio dei nos eē discipulos sola custodia caritatis p̄bat. que nimis caritas siue dilectō si cor nostrū veraciter replet duobus modis ostendi solet. s. si amicos i deo ⁊ inimicos p̄pter deū diligamus.

Sed sciendū qd̄ inimici dilectio tunc veraciter custodit cum nec de p̄fectu illius addicimur. nec de ruina illius letamur. nam sepe in dilectōis ymagine erga inimicū animus fallit. sepe hunc diligere estimat si eius vite p̄varius nō existat. sed dilectōis vim occulte ⁊ veraciter aut p̄fectus inimici aut casus interrogat. neq̄ em̄ ad plerumq̄ semetipm̄ mens hominis scit nisi eum quem sibi aduersariū credidit in defectu vel p̄fectu muta se modum sui status inuenerit. **S**i em̄ de p̄spirate addicit ⁊ de claritate se odientis letatur p̄stat. qz non amat quē non vult eē meliorem eumq̄ etiā stantem vobis p̄sequitur quem cecidisse gratulatur. **S**ed inter hęc sciendū est. qz euenire plerumq̄ solet vt non amissa caritate etiā inimici nos ruina letificet. ⁊ rursus eius gloria sine inuidie culpa p̄tristet. cū ⁊ ruente eo quosdā bene erigi credimus ⁊ p̄fici ente illo plerosq̄ iniuste opprimi formidamus. qua in re mentē nrām nec eius iā defectus erigit. nec eius p̄fici si recta nrā cogitatio nō quid in ipso de ipso circa alios agat attendit. **S**ed ad hęc seruanda valde necēarium est subtilissime discretōis examē. ne cū nostra odia exequimur fallamur sub specie utilitatis q̄ in re discernendū est eē aliud qd̄ nobis. aliud vero qd̄ sibi ⁊ ceteris. **N**oster inimicus nocet. nā si aliquis bonus est sine nrā forsitan culpa esse nō p̄t nobis malus. nec oīno de eius ruina gaudēdū est. cuius nos solos certū est aduersa tolerasse. nā vero cū nē aut

multorum hostis pimis de ereptione pri-
 morum potius quam de inimici interitu. ne-
 cesse est ut amemus letet. Oportet namque
 ut penite aduersario subtiliter pense-
 mus. quid debeamus ruine peccatoris. et
 quid iusticie ferientis. nam cum puer sum
 quem omnipotens deus percutit et adolen-
 dum est miserie peccatis et gaudendum
 est iusticie iudicis ut nobis et in luctu
 sit pena morientis proximi et rursum in
 gaudium veniat exhibita equitas iudicia-
 tis dei quatenus nec peccanti homini exis-
 mus aduersarij. nec iudicanti deo inue-
 niam ingrati. Sunt etiam nonnulli qui eos
 quos sibi aduersarios estimant. male-
 dictione feriunt. quoniam brute nequaquam possunt
 in quibus patenter apparet. que mala si
 possent facerent. qui ea que facere ne-
 queunt imprecari minime desistunt. morte
 namque aduersario exoptant. quam et si possunt
 inferre metunt. ne aut peccari homi-
 cidij rei teneantur aut iniqui appareant
 etiam cum sint. Quid est ergo dicere deo occi-
 de quem odi nisi ei apertis verbis reclama-
 re hoc fac meo aduersario. quod me in il-
 lum facere nec peccatorem decet. hec gre-
 gorius. Qui idcirco voluerit dominum vestigia sequi
 debet inimicos suos diligere et per ipsos
 orare sicut ipse in cruce oravit. nam in ta-
 li dilectione consistit perfectio. Unde dicit beatus
 augustinus. Si dixeris orare pro inimico
 ambulas in via domini. perfectio dile-
 ctionis est inimicos diligere ut sint fra-
 tres. sicut diligere inimicos ut in soci-
 etate dominum vocent. Magnificentie etiam
 bonitatis est ut tuum inimicum diligas
 et ei qui tibi malum vult et si facere non potest
 semper bonum verbum prebeas atque facias
 cum possis. hec augustinus. Nihil etiam dicit crisostomus.
 est quod ita similem faciat deo sicut mali-
 gnis atque ledentibus esse placabile. hec
 crisostomus. Ergo dicit augustinus. Ego ad dilectionem
 inimicorum commoueo vos. quia ad sananda
 vulnera peccatorum nullum medicamentum

esse melius cognosco. hec augustinus. Nam
 unusquisque tale indulgentias accipiet
 a deo quale ipse primo dederit. Unde
 quicumque non dimittit primo iniuriam.
 cum orat orationem dominicam non solum non
 exaudit sed etiam maledictioem incurrit.
 Unde etiam anastasia. Si non dimittis iniu-
 riam que tibi facta est non facis pro te
 orationem. sed maledictionem incurris.
C Et considerandum quod inimicum dilige-
 re expressius signum est caritatis. quia contra
 motum nature est. nam secundum beatum greg-
 orium una et summa est prebatio dilectionis
 si et ipse diligat qui et aduersarij. Unde dif-
 ficile est inimicum diligere nisi assistat gratia
 per quam vincat natura. Oportet ergo ut am-
 mus coopante gratia odium inimicorum re-
 primat. et in dilectionem conuertat. si per-
 fectionem hominibus virtutis consequi desiderat
 quia omnia que ad perfectionem pertinent ma-
 gis sunt difficultia. De hoc quedam glo-
 sic dicit. Nulli mirum debet videri quod in-
 temur diligere inimicos quia christus non
 precipit impossibilia aut inconuenien-
 tia sed perfecta. Perfecta autem sunt omnia
 difficultia. Unde sic completus modus per-
 fecte caritatis est qui preualet maximo
 amori humano et carnali abstinendo
 a summo delectabili sicut est castitas in
 virginibus. que est perfecta puritas et mu-
 dicia prima deo. ita etiam completus mo-
 dus perfecte caritatis est que preualet ma-
 ximo tristabili tolerando illud vel in
 corpore et corporis dolore ut martirijs vel
 in spiritu et cum dolore deponendo et repri-
 mendo odium inimicorum in dilectionem
 conuersum. hec glossa. **D** Sciendum
 etiam de zelo qui habendus est erga pri-
 mos qui maxime pertinet ad prelatos.
 De hoc super illo verbo. Irascimini et no-
 lite peccare quidam expositor sic dicit.
 Moueri potest questio de ira zeli verum
 meritoria censetur. videtur quod non sit bo-
 na nec meritoria. quia mentem turbat

oculum rationis obumbrat. prepla
 tionē dissipat. que fm beatum aug. mē
 te tranquilla oprime exercef. Hoc est
 ptra beatum grego. qui dr. Si ira zeli
 ex virtute non surgeret. dīne animad/
 uersionis impetū phinees nō placassz
 E Ad qđ sciendū fm beatū greg.
 qđ alia ira est quam impariā excitat. a
 lia est quam zelus format. illa ex vitio
 ista ex virtute generat Ad hanc questi
 onem dicere possumus. qđ ira zeli bōa
 r meritoza experientia r scīa sancto
 rum inuenit Si em̄. p̄imos vt nos di
 ligere precipimur. restat vt reatibz eo
 rum vt nostris irāscamur Et p̄cipuus
 p̄p̄tra dauid ait. zelus domus tue cō/
 edit me. qđ aut̄ beatus Aug. r alq̄ docto
 res dicunt qđ ira per zelū mentem tur/
 bat. p̄templa:ōem dissipat. oculū rari
 omis obūbrat. Ad hoc respondet qđ ira
 per viriū oculum rōnis non solū impe
 dit sed quasi exstinguit. Ira aut̄ per ze
 lum r si ad breuē punctum oculum ra
 tionis turbat. tñ non nocet sed magis
 interiorē visuz clarificat Et etiā ad ex
 pressiozē intelligentiam eoz que dcā
 sunt notandū qđ est quidam zelus qui
 est fm sciētiā Sunt enim aliqui ho
 mines hñtes zelum sed non fm scien
 tiā vt ait apls. r ira huius zeli qui ē
 fm scīam formata caritate tota dircā
 intentōe in bonū finem p̄stat qđ mere/
 tur. nam caritas non agit perperā r a/
 ctio ex intentōe finis boni iudicat bo/
 na. Et ideo licet ira zeli interdum mi
 nus ordinaram passionē habere vide/
 atur. hoc est p̄pter p̄nexionem rōnis r
 potentiaz siue virium que sunt in sen/
 sualitate. qui suis motibz interdū rō/
 nem turbant. Nam hoc est p̄ditio vie.
 qđ etiam homines existentes in carita
 te agentes bona intentōe. quap̄pter
 corpus corumpit interdum turbatio
 nibz grauantur. hoc ille. Deler ergo v

nusquisqz se exercere in dilectōe dei r
 p̄xi. Diligendus namqz est deus a
 nobis idcirco qđ ipse est bonū nostrz.
 ac etiam p̄pter bonum hoc vt ad ipsuz
 veniamus r in ipso eternaliter gaude
 amus. Diligendus vero est p̄xius
 vt illius requiei r gaudij possit esse p̄
 riceps nobiscum. De hac etiam gemi
 na caritate seu dilectione hugo de scō
 victore sic dr. Geminā nobis scriptu
 ra sacra caritatem p̄mendat. de iude/
 licet r p̄xi. Caritatem dei vt sic ip/
 sum diligamus r in ipso gaudeamus
 Caritatem p̄xi vt sic ipsum diliga/
 mus vt non in ipso. sed cū ipso in deo
 gaudeamus. hoc est vt deū diligamus
 p̄pter seipsum. p̄xiū aut̄ p̄pter deū.
 deus aut̄ idcirco p̄pter seipm̄ diligen
 dus est. qđ est bonum nostrū. p̄xius
 aut̄ ideo p̄pter deū diligendus. qđ cum
 ipso in deo est bonum nostrz. Illum di
 ligimus vt ad ipm̄ veniamus r in ipso
 gaudeamus. Istum diligimus vt cuz
 ipso curramus vt cū ipso pueniamus
 Illum vt gaudiū. istum vt gaudij soci
 um. illum vt requiem. istum vt requiei
 p̄sortem. Quid est deum diligere. nisi
 illum velle habere. quod est deum dili
 gere p̄pter seipsum. ideo dilige vt ha
 beas ipsum. Quid est p̄xiū diligere
 p̄pter deum est diligere. qđ habet deum
 Sic diligimus hoīem p̄pter iusticiā
 id est qđ habet iusticiā. sic diligimus
 hominem p̄pter deum. i. qđ habet deū.
 vel si forte nondū habet. qđ habiturus
 est eum. vel vt habeat eum. Sic itaqz
 p̄pter deum hominem diligimus quē
 vtiqz p̄pter deum non diligeremus. si
 deum non diligeremus. Unde dilige
 dus est p̄xius in deo. quia habet deū
 non in diuitijs suis. non in fortitudi
 ne sua. sed in iusticia sua. in sanctitate
 sua. r in bonitate sua. r quādo in istis
 diligit in deo diligit. hoc hugo. f
 Q. q.

De hac etiā duplici caritate dei et primi. beatus gre. x. moral. exponens illud verbū. Et quod multiplex sit lex eius sic ait. quod hoc loco dei lex nisi caritas accipi dicitur. per quam semper in mente leguntur precepta vite. qualiter in actione teneantur. De hac etiā legeritatis voce dicitur hoc est preceptum meum ut diligatis invicem sicut dilexi vos. De hac paulus ait. Plenitudo legis est caritas. Item dicitur Inuicem onera vestra portantes et sic adimplebis legem christi. Lex enim christi quid congruentius intelligi quam caritas potest. Quam tunc vere perficimus cum fraternam onera ex caritate toleramus. Sed hec eadem lex multiplex dicitur. quia studiosa solitudine caritatis ad cuncta virtutum facta dilata. que a duobus quidem preceptis incipit. sed se ad innumera extendit. huius namque legis initium dilectio dei est et dilectio proximi. **S**ed dei dilectio per tria distinguitur. quia ex toto corde ex tota anima et tota fortitudine diligere conditor precipit. Quam in te notandum. quod diuinus sermo cum deum diligere precipit non solum narrat ex quo sed etiam informat ex quanto. cum subiungit ex toto. scilicet qui perfecte deo placere desiderat sibi de se nihil relinquat. **P**roximi autem dilectio in duo precepta diuisa dicitur cum et per quemdam iustum dicitur. Quod ab alio odio tibi fieri vide. ne tu alteri facias. Et per semetipsum veritas dicitur. Que vultis ut faciant vobis homines ita et vos facite illis. Quibus duobus veteri usque. scilicet testamenti mandatis. per unum malitia presciscit. per aliud benignitas preterrogat. ut quod non vult malum pati quisque non faciens. cessera nocendione pere. Et rursum bonum quod sibi fieri appetit impendens erga utilitatem se proximi exerceat ex benignitate. Sed hec nimirum duo sollicita intentione cogitantur. cor ad innumeram virtutum mi-

misteria extenditur. ne vel ab inferenda que non debet desiderari inquietam mens ferueat. vel erga exhibenda que debet ocio resoluta torpescat. nam cum cauet alteri facere que nequa quam vult ab altero ipsa tolerare sollicita se intentione circumspectat. ne supbia euellet. et usque ad respectum proximi animum desiciens exaltet. ne ambitio cogitationem lamiet. cumque hanc ad appetenda aliena dilatat. angustet ne cor luxuria polluat. et subiectum desiderari per illicita corrumpat. ne ira exasperet. et usque ad preferendam contumeliam inflammet. ne inuidia mordeat et alienis felicitatibus emulata sua se face presumat. ne immoderate linguam loquacitas preterbat. eamque usque ad lasciuam obtruncationis extendat. ne odia mala excitet et os usque ad iaculum maledictionis irriter. Rursum cum cogitet ut ea alteri faciat que ipsa sibi fieri ab altero expectat. pensat nimirum ut malis bonorum meliora rependat. erga peccatores mansuetudinem longanimitatis exhibeat ut malicie peste languentibus gratiam benignitatis ostendat ut discordes in pace vincat ut indigentibus necessaria tribuat ut errantibus viam rectitudinis ostendat. ut afflictos verbo et passione mulceat. ut accensos in huius mundi desiderari increpatione stringat. ut minas potentium roinatione mitiget. ut oppressorum angustias contra preualet ope leuet. ut fortis resistentibus opponat patientiam ut intus supbientibus exhibeat animi patientiam disciplinam ut gratia errata subditorum sic mansuetudo zelum temperet quare iusticie studium non enervet. sic ad ultionem zelus ferueat. ne tamen pietatis limitem feruendo transcendat ut ingratos beneficiis ad amorem prouocet ut gratos quoque misteris in amore preseruet. **V** proximo mala cum corrigere non valet

taceat. ut quecumque corrigi loquendo
possunt silentium esse sensum ptime
scar. ut sic ea que tacet tolerat. ne tñ in a
nimo virtus doloris occultet. ut sic ma
liuolis manus benignitatis exhibeat. ne
tñ per grām a iure rectitudinis excedat.
ut cuncta primis quevz impendat. sz
hec impendendo non timeat. ut sic in
bonis que exhibet timoris precipitiuz
pauet. nec tñ a boni exercicio torpes
cat. ut sic que possidet tribuat. qualis
et quanta sit largitas remunerantis ar
tendat. ne cum terrena largitē suā plus
q̄ necesse est inopiā cogiter. et in obla
tione muneris claritatis lumen tristi
cia obscuret. Bene ergo lex dei multi
plex dicitur. qz nimirum cum vna eadēq̄ sit
caritas. si mente plene ceperit hanc ad
innumera opera multiformiter accen
dit. hęc greg. **N**otandū etiā q̄
circa dilectōem primī magna discretio
est exhibenda. Nā nimis diligere ma
lum est. minus etiā diligere malū est.
In cūctis ergo virtutibz requiritē tem
perantia. **D**is enim dilectio que nocet
vitanda est. qz qui aliquid supra deū
diligunt deo non sunt digni. **U**n casto
amore diligendi sunt primī. et hoc in
deo. nā inordinatus amor et carnalis
non est caritas sed stulticia. vera ergo
caritas exigit ut deus super oīa diliga
mus et primos nostros sicut nos ipsos
in dño. **D**e hoc beatus Hieronim. sic dicit.
Sunt q̄ plurimi q̄ diligunt sed male
Incautū eī diligunt aliquē q̄ dilecti
onem dei pdunt. qui eī aliquid supra
deū diligunt. deo nō sunt digni. **I**n
cunctis virtutibz requiritē temperantia.
Virtus spoulet medium. minus diligere
bonū malum est. sed ut ius exigit dili
gere bonū est. **D**is dilectio que nocet
vitanda est. ppter nimiam dilectōem aliq̄
in luxuriā ceciderūt. aliqui ad inuidi
am deuenerūt. **H**oc quippe agit super

flus amor. ut quem diligit sp̄ videre
velit. modū nescit. neq̄ aliud cogita
re p̄t q̄ qd diligit. **I**mpossibile est hoī
nem qui talem hz a moze deo posse ac
ceptabiles orōnes facere. vel placere.
Hic amor non est caritas sed stulticia
Dēs nostros debemus diligere frēs si
cut nosmetipsos. ita tñ q̄ vitia nō di
ligant. p̄mitte maluz caritas est. plus
diligere meliorem iustū est. **V**era cari
tas est ut deū diligamus ex toto corde
ex tota mente et ex totis viribus. et ita
singulariter q̄ cū deo nihil aliud dili
gamus et primū nostrū sicut et nos ipsos
Qui sine caritate est sine deo est. qz de
us est caritas et caritas est deus. et q̄ ma
net in caritate in celo iā h̄itare cepit.
In celo oīm est vna caritas beatorū. **I**n
ibi caritas vera est. ibi inuidia nulla ē.
ibi ambitio nulla cognoscit nec mure
muratio. sed nec detractio nec irrisio.
Hoc scitote frēs qz si nō habetis cari
tatē sub dyabolica p̄tate estis. nec vl
traxobiscū deus h̄itat et qui sine deo ē
in inferno est. hęc ilxro. **D**e ista scā ca
ritate bea. aug. in li. p̄fessi. sic dicit. **B**ea
tus qui amat te. et amicū in te. et prim
ppter te. **S**olus eī nullū cap̄ amittit.
deus cui in illo cari sunt qui non amittit.
et quis est iste nisi deus noster. **D**e
us qui fecit celum et terrā et implet ea.
te nemo amittit nisi qui dimittit et qui
dimittit quo it aut quo fugit. nisi a te
placido ad te iratū. nam quo se verte
rit anima hoīs ad dolores figit alibi. **P**̄
terq̄ in te. et si figit in pulcris extra te
et extra se. quetū nulla essent nisi eēt
abste **U**nde si placent corpa deum in
illis lauda. et in artifices eoz reor que
amorē. ne in his que tibi placēt tu dis
pliceas. **S**i placent aīe in deo amen
tur. qz et ipse mutabiles sunt. et in illo
fixe stabiliunt alioquin irent et p̄irent
In illo ergo amenē et rapē ad deū tecū
R. iij.

quas potes et dic eis. huc amemus ipse fecit hoc et non est longe. non enim fecit et abiit. sed ex illo in illo sunt. Ecce ibi est ubi sapienter itas. intimus cordi est deus sed cor erravit ab eo. Redite prevaricatores ad cor et in heret illi qui fecit vos. **S**tate cum eo et stabitis. requiescite in eo et quieti eritis. Quo itis in aspectu quo itis. Bonum quod amatis ab illo est. Sed quantum est ad illum bonum est et suavi. sed amoris erit iuste quod iniuste amat deserit illo ergo cum adhaesero tibi deus ex opere mea nusquam erit mihi labor et dolor et vicia erit vita mea tota plena te. **N**unc autem quoniam quae impleretur subleuas eum. quoniam tui plenus sum. non oneri mihi sum. **S**ed pro spes mea non nisi in magna valde misericordia tua est. da quod iubes. et iube quod vis. impans nobis continentiam. pro continentiam quippe colligimur et redigimur in unum. quo in multa defluximus. minus enim te amat. quod non propter te amat. **A**mor qui semper ardet et nunquam extinguitur. **C**aritas deus meus accende me iubes certe ut proinea a concupiscentia carnis et concupiscentia oculorum et ambitione seculi. da quod iubes. et iube quod vis. **H**ec augustinus. **D**ebet ergo quilibet fidelis et maxime religiosus se exercere in virtute hac nobilissima caritatis deum videlicet super omnia diligendo proximum vero in deo amando et sibi in adversis tam spiritualibus quam corporalibus patiando. **I**n prosperis autem quibuscumque eidem congratulando. et in quantum facultas rerum supererit subveniando. **I**nimicum etiam propter deum diligendo et si ex affectu eundem putamus amicum amare non potest quod est perfectionis debet ab odio illius propter quod offensus est se continere. et de gloria dei ac gloria et ceteris quae ad salutem illius pertinent. siue sint spiritualia siue corporalia. putamus aie eius expedit favere et non invidere. ut praemia eterna caritatem habentibus praepara

rata valeat assequi et eternaliter possidere. **S**i vero aliqui ita pauperes sunt quod non possunt aliquod beneficium corporale impendere. sicut religiosi vel ceteri pauperes. quibus deest facultas rerum temporalium hi tales debent habere compassionem et bonam voluntatem erga proximos. illis si possent in necessitate subvenient quod deo nihil offerunt dicitur bona voluntate. sed bona voluntas nunquam pleneproficit. nisi huius mundi cupiditas perfecte deserat. **U**nde viri sancti ut proximos possint perfecte diligere studuerunt in hoc seculo nihil amare. **D**e ista bona voluntate et qualis esse debeat beatus gregorius. in quadam oratione. ostendit sic dicens. **A**n te dei oculos nunquam est vacua manus a munere si archa cordis plena sit bona voluntate nil quippe offerunt deo virtus bona voluntate. **V**oluntas autem bona est sic adversa alterius sicut nostra pertimescere. sic de prosperitate proximi sicut de nostro profectu gaudere. et gaudulari. **A**liena damna nostra credere. **A**liena lucra nostra deprecari. amicum non propter mundum sed propter deum diligere. **I**nimicum etiam amando tolerare nulli malum quod pati non vis facere. nulli quod tibi iniuste impendi desideras de negare. necessitati proximi iuxta vires succurre re. sed prodesse etiam ultra vires velle. **S**ed bona voluntatis sacrificium nunquam plene pro soluit. nec mundi huius cupiditas perfecte deserit. nos quicquid in eo percipimus hoc proculdubio proximo iniudemus. **U**idet enim quod nobis desit. quod alter assequitur et quod semper invidia a bona voluntate discordat. moritur hoc mentes cepit illa discedit. **U**nus et sancti ut possent proximos perfecte diligere studuerunt in hoc seculo nihil amare. nihil unquam appetere. **H**ec gregorius. **E**t sic patet de dilectione proximi. **H**abemus itaque nunc de gemina dilectione dei vis

delicet et primi explanatum. et pertinet secundo loco ad perfectos quod ut patuit superius status perfectorum consistit secundo loco in caritate dei et proximi dilectione.

Distinctio tertia terti libri.

Filius.

Distinctio infor-
matus sum de caritate dei et
proximi. ac alijs quibus pluribus que
spectant secundo loco ad statum perfectorum.
Tunc de tertia in quo consistit seu finali-
ter dependet status eorum unde perfectorum
cupio edoceri a te o pater.

Ca. I. Pater

Quid tibi debet

Sicut status perfectorum ut
superius premissum est
consistit tertia loco in
dei contemplatione. in qua
virtute quanto quisque est ferventior tanto
est perfectior. Ad contemplationis vero
dulcedinem qui pervenire desiderat. ne-
cesse est ut per gradus aliarum virtutum
ascendere studeat ac perficere. ut tamen ex-
cellentem virtutem demum apprehendere
valeat ac degustare. **O**portet namque ut
homo per sacre scripture lectionem perfer-
ram meditationem ac devotam orationem
necnon bonorum operum exercitacionem
ad contemplationis sublimitates ascen-
dat ac perveniat. **D**e hoc hugo de
sancto victore sic ait. Quatuor sunt in
quibus nunc exerceat vita iustorum. et qua-
si per illos gradus ad futuram perfecti-
onem subleventur. videlicet. lectio. medi-
tatio. oratio et operatio. deinde sequitur
contemplatio. **D**e his quinque gradibus
primus. id est lectio incipientium est
supremus id est contemplatio perfectorum
est. et de medijs quanto plures
quis ascenderit. tanto perfectior erit.

Verbi gratia. **P**rimo lectio intelligē-
tiam dat. secundo meditatio consilium
prestat. tertia oratio petit. quarto ope-
ratio querit. quinto contemplatio inveni-
t. **H**ec hugo. **B**eatus bernardus in libro
de scala claustralium de hoc sic dicit. **H**ec
est scala claustralium qua homines de
terra in celum subleventur. scilicet lectio. me-
ditatio et contemplatio. **B**eate vite dul-
cedinem lectio inquirat. meditatio in-
veniat. oratio postulat. contemplatio de-
gustat. **L**ectio quasi solidum cibum ori
apponit. meditatio masticat et frangit
orationis saporē acquirit. contemplatio est
ipsa dulcedo que iocundatur et reficit.
Hec bernardus. **D**ebet ergo quilibet re-
ligiosus in studio et in lectione scriptu-
re sacre se exercere. quod dilectio diuino
rum eloquiorum est dulcedo cordis et que-
dam spiritualis refectio anime. **A**d
quod horatius beatus augustinus. sic di-
cens. **N**utri animam tuam lectionibus
divinis. parabunt enim tibi mensam
spiritualem. **D**electatio enim divinarum
eloquiorum dulcedo est palato cordis.
In lectionibus cognoscimus quid age-
re debeamus. in oratione eadem reci-
pimus que postulamus. **I**gitur in pre-
senti vita nil puto iocundius pabulo
scripturarum quo omnia mella superantur
Hec augustinus. **H**oc similiter testatur
hugo de sancto victore. sic dicens. **N**is-
bil in hac vita dulcius sentit nihil aui-
dus sumit. nihil ita mentem ab amore
mundi separat. nihil sic animum con-
tra temptationes roborat. nihil ita ho-
minem exercitat et adiuvat ad omne opus
et ad omnem laborem sicut studium sa-
cre scripture. **H**ec hugo. **E**tiam beatus
ihesus. ad amorem sacre scripture mo-
net cum dicit. **A**ma scientiam scriptu-
rarum et carnis vitia non amabis. nisi
quod de manu tua aut oculis tuis recedat
liber. fac etiam semper aliquid ut dya-

bolus semper te inueniat occupatum. in desiderio est ois ociosus. hxc ilhero. **O**is g̃ deuotus monachus in studio lectiois et oratiois se exerceat. qz cū legit deus secū loquit̃ cū vero orat ipse cum dño sermocinat̃. **Q**ui g̃ vult semp esse cū deo frequenter aut orat̃ aut sacre lectioni intendat. **D**e hoc sic d̃t yfidorus. **O**rationibus mundamur lectionibus instruimur vtrumq; bonū si liceat. si nō liceat melius est orare q̃ legere. **Q**ui cum deo sp̃vult esse frequēter debet orare frequenter et legere. naz cū oramus ipsi cū deo loquimur cū vero legimus deus nobiscū loquit̃. **O**is p̃fectus ex lectione et meditatione p̃cedit. que em̃ nescimus lectione discimus. que aut̃ didicimus meditatione seruamus geminū p̃fert donum lectio sanctarū scripturarum. siue qz intellectum mentis erudit. seu qz a mundi vanitatibus abstractum hōiem ad amorem dei perducit. **E**xcitari em̃ sepe illius sermōe subtrahimur a desiderio vite humane atq; accessi i amore sapie tota vana spes mortalitatis huius euanesce nobis. q̃to amplius legendo spes eterna claruit. hxc yfido. **C**ertis itaq; horis vt ait beatus berñ. lectioni vacandum est sed et de quoridiana lectione aliquid quotidie in ventrē memorię dimitrendus est. qd̃ fidelibus digerat̃. **E**t rursum reuocatus crebrius ruminet̃. qd̃ p̃posito pueniat. qd̃ munitioni p̃ficiat. qd̃ veniat aīm. vt aliena cogitare nō libeat. hauriendus est sepe de lectionis serie affectus. et formanda orō que lectionem interrumpat. nec eam impediāt interrumpendo qui priorē p̃tinuo aīe affectum intelligentia restituat lectionis. hxc berñ. **D**e utilitate etiā lectionum in sacra scriptura scribit beatus gregorius. ij. moral. sic dicens. **S**criptura diuina mētis oculo quasi quod-

dam speculum opponit̃. vt interna nra facies in ipsa videat̃. ibi etem̃ feda ibi pulchra nra cognoscimus. **N**arrat aut̃ gesta sanctorū vt ad imitationem p̃uocet corda infirmorū. dūq; illoz victicia facta p̃memorat. p̃travitorū p̃relia debilia mentē firmat. sicq; verbis illius vt eo minus mens in certamine trepidet quo aī se p̃cedentes tot viroz fortius triumphos videt. hxc greg. **N**onan etiā q̃ sunt nōnulli qui mandata dei et sacram scripturā exquirūt et scrutant̃. non vt faciant ea q̃ legūt s; vt habeant que alijs dicāt. **D**e talibus beatus aug. sic d̃t. **Q**uia sp̃s p̃sciuit multos p̃ter aliud q̃ p̃stitutū est a deo scrutari mandata vel testimonia dei. ideo p̃ ps̃ d̃t. **I**n toto corde exquirūt eū. **A**lq̃ ei scrutant̃. qz volunt magis esse docti q̃ iusti alq̃ aut̃ ad hoc vt habeant que dicant nō que faciant. quoz nulli sunt beati. sed solū illi qui toto corde. s. cū effectu exquirunt vt custodiant et faciant. vñ sancti viri non gaudent quia sacram scripturam intelligunt. sed potius euz illum per bona opera exequentur. **D**e hoc beatus gregorius. xxi. moral. sic ait. **N**on est secreta leticia in diuinis paginis vel fortia vel multa cognoscere. sed cognita custodire. q̃to enim intellectus latius extendit̃ tanto ad explenda opera em̃rius ligatur. **S**ancti etem̃ viri minime exultant cū cognoscunt que faciant sed cum faciunt que cognouerūt. hxc gregorius. **S**unt etiā nonnulli vt dicit idem beatus grego. **Q**ui p̃ter huiusmodi scientiam inflantur et extollunt̃. sed vera scientia afficit non extollit. nec superbientes facit quos impleuerit sed lamentantes facit qua quisq; cum repletus fuerit primo loco se scire appetit. et iam sui conscius tanto pillā robustius sapit. quāto se infirmū ex illa verius cognoscit

atq; ad meliorem viam huius sciētie
peruenerit. tanto ipsa ei humilitatis
formā magis aperit. hęc grego. Debet
ergo quilibet religiosus in studio sacre
scripture se exercere et illa q̄ legit me-
morie commendare et cū vacat a lectione
mentē suā studeat occupare bōa et fru-
ctuosa meditatioe. q̄ meditatio sancta
que habet de rebo spūalib; siue de eter-
na vita facit hōies premere cupias
huius seculi et non grauari obseruātia
mandatorū dei. **De** hac medi-
tatioe dicit beatus bern. Felix cuius medi-
tatio in aspectu dñi sp̄ est. qui in corde
suo delectatōes dextre dñi vsq; in finē
sedula cogitatioe reuoluit. Quid em̄ il-
li graue poterit videri qui sp̄ mēte tra-
ctat q̄ non sint digne passiones huius
tp̄is ad futuram gloriam. Quid p̄cu-
piscere poterit in seculo neq; cuius o-
culus sp̄ videt bona dñi in terra iuen-
tiū. sp̄ videt premia eterna. hęc bern.
Et notandū q̄ per studiū lectionis et
scē meditationis p̄ponit mens hōis et
efficax abilio et deuotio ad exercēdus
opus salubre orōnis. q̄ quāto quisq;
est diligentior in sacre scripture lectō-
ne et pia ac fructuosa meditatioe. tan-
to p̄prioze animum habere poterit et
expeditioze ad fundendas p̄ces deuotio-
ne orōnis. **Oratio** autē s̄m cas-
siodorū est pie mētis et humilis ad deū
conuersio. fide spe et caritate subnixa.
Scdm̄ vero beatū bern. Orō est deuotio
cordis in deū intētio. p̄ remouēdis
malis et adipiscēdis bonis. Vñ vnus
quisq; qui sentit se in aliqua tribulati-
one aut temptatioe seu nccitatē p̄stitū-
tum currat ad remediū orōnis. Nam
ipse dñs dicit. **Petite et accipietis.** q̄
rite et inuenietis. pulsate et aperiet vobis.
Nisi em̄ oēs deus dona sue gratie
et mēte petentib; se dare vellet nequa q̄
hortaret nos ad petendum. **De** hoc dicit

beatus augu. Non tantum hortaretur
nos dñs ad petendum nisi dare vellet.
Erubescat igit pigricia nostra. nā pl̄
vult dare q̄ nos accipere. plus vult il-
le miseri q̄ nos a miseria liberari. hęc
aug. **Oratio** autē ad hunc finē est inue-
ta et p̄stituta. vt per eam venia peccato-
rum obrineat. pena euadat. et gloria
vite eterne obrineat. **Unde** cassio. su-
per ps. de hoc dicit. **Oratio** posita est per
quam ira dñi suspendit. venia p̄cura-
tur. pena refugit. et premio largitas
impetrat. cum dño loquit. cum iudi-
ce fabulat. p̄ntem sibi facit que vide-
re non valet. ad penetralia iudicis pre-
cator admittit. et nullus inde respuit
nisi ille qui in ea tepidus inuenit. **Hęc**
cassio. **Oratio** ergo quilibet deuotus intē-
tere studio orōnis. q̄ ipsa mentes ad
celestia eleuat. et facit hōiem cum deo
loqui. **De** hoc beatus bern sic ait. **Oratio**
est hominis deo adhxerentis affectus et
familiaris quedam et pia allocutio. et
illuminate mentis statio ad fruēdum
deo dulciter q̄ diu licet. **Dicit** etiaz de
hoc beatus iheron. **Multum** valet fre-
quēs oratio et deuota. quia homines a
terra subleuat et ad celestia vehit. et fa-
cit hominē cum deo loqui. gratias ab
eodē obrinet. dū modo fuerit in ea deu-
otio mixta lacrimis. multum em̄ va-
let oratio frequēs conspersa lacrimis
ad p̄merendam diuinam clemētiā.
hęc iheron. **De** efficacia etiaz oratio-
nis sic dicit beatus augusti. **Oratio** ē ani-
me sancte p̄sidium. angelo bono so-
lacium. dyabolo supplicium. deo gra-
tum obsequiū. plerumq; autē hoc nego-
ciū plus gemitib; q̄ orationibus agi-
tur. plus fletu q̄ affatu. pura etiā ora-
tio vice boni nuncij fungit ante deum.
hęc aug. **Ergo** ad orōnem deuotā nos
hortat ysaac abbas ita dicens. **Un-**
da teipm̄ coram dño. et semp habeas

memoriam eius in corde tuo. ne morā
 prealens extra memoriā dei sine secu-
 ritate stas. qz securitas apud deū ex ip-
 sius frequenti colloquio multaqz ora-
 tione. hęc ysaa cabbas. Inde est qd dicit
 abbas effrem. Oratiōes demiqz pfecte
 illoz qui ex toto corde diligunt deum
 cū magna exultatiōe ad celū ascendūt
 Angeli etiā et archangeli cum gaudio
 occurrunt eis et suscipientes eas vsqz
 ad thronū sancti pducunt. Et em mag-
 na gloria sanctoz angeloz est et ineffa-
 bilis leticie. cū sanctissimas et purissi-
 mas orōnes obtulerint. hęc effrem ab-
 bas Hanc etiā virtutē orōnis pmen-
 dans beatus bern. sic ait. Quid orōne
 pretiosius que deo est sacrificiū ange-
 gelis organum. sanctis puiuiū. oranti-
 bus presidium. pccatis vnguentū. reis
 securum. penitentibz remediū. hostibz
 iaculuz. et temptatis omnibz firmamē-
 tum. hęc bern. Et notandū qd deuota et
 humilis oratio cū ad deū effusa fuerit
 celos penetrat atqz alia multa efficaci-
 ter bona impetrabit vt testat beatus ber-
 nar. sic dicens. Que fidelis humilis
 et feruens orō fuerit. celum sine dubio
 penetrabit. vnde vacua redire nō pote-
 rit. ppter ea semp ad manuz habeatis
 tutissimū orōnis refugiū. nemo vestrū
 parvipendat orōem suam. dico em v-
 bis qz ipse ad quē oramus nō puipen-
 dat eam. priusqz sit ab ore vestro. ipse
 scribi iubet eam in libro suo. et vni ex
 duobz indubitanter sperare debemus.
 qm aut dabit qd petimus. aut nouit
 nobis vtilius nō dedisse. nos em quid
 oremus sicut oportet nescimus sed mi-
 seret ille sup ignorantia nra et orōnez
 benigne suscipiens qd nobis aut oīno
 non est vtile aut non tācito dari neces-
 se est minime tribuit oīo tñ infructu-
 osa non erit. qm quidem supre cura est
 deo tuoyt quociens ignorans queris

qd tibi inutile est non te exaudiat sup
 hęc s3 mutet illd vtiliori dono. hęc ber.

Filius

Quam itaqz magnum effectum ha-
 beat oratio desidero vt de oratiōe
 dominica que ceteris est eminentior re-
 lieme informare.

Ca. II. Pater. **Q**

De oratione do-
 minica scire debes qd ipsa est
 quam xp̄us instituit excellens oēs ali-
 as in tribz. viz in dignitate. breuitate
 et secunditate In dignitate primo ex-
 cellit. qz a dei filio edita est et docta In
 breuitate excellit scdo. et hoc ppter. vñ.
 Primovt scias cito. Secundo vt me-
 moret melius. Tercio vt frequentius
 dicat Quarto vt dicens tedio nō affi-
 ciat. Quintovt nemo de eius ignora-
 tia excuset Sextovt dñs cito exaudi-
 re ostendat. Septimo vt magis affe-
 ctu qz voce roget. Tercio orō dominica
 alias orōnes pcellit in secunditate.
 qz in eo oīa petenda ptenent. naz oīs
 petitio aut est de bonis adipiscendis.
 aut de malis amouendis. **R** Om-
 ne aut bonū. aut est celeste. aut spūale.
 aut corpale. celeste petit ibi. adueniat
 regnū tuū. spūale ibi. fiat volūtas tua
 Petit etiā tpale cū dicit. panem nrm etc
 Et sic in hac orōne petit omne bonū
 Item omne malū. aut est pteritū et hū-
 ius amorionē petimus ibi. dimitte no-
 bis debita nra etc. Aut futurū. cuius a-
 morio petit ibi. et ne nos inducas Aut
 p̄sens qd amoueri petit ibi. sed libera
 nos a malo. Septima petitio est quasi
 oīm p̄firmatio. Et notanduz qd p. vñ.
 dona spū sancti et p septem petitōnes
 in oratiōe dominica vitat septem mor-
 tali vitia. et iperrant. vñ. brutudines
 et iō de his sunt pauca dicenda. P̄tia

igitur petitio hec est. Sanctificet nomen tuum. tu qui nos fecisti pater cuius nos filii. dominus cuius nos servi. Confirmet in nobis hoc nomen ut non possimus desinere filii esse tui. non enim potest esse bonus filius nisi patri se humiliet. Per hanc excludit omnis superbia et introducit timorem qui est initium sapientie. Unde sequitur prima virtus. scilicet paupertas spiritus. ex qua sequitur prima merces. scilicet regnum celorum. Secunda petitio hec est. Adueniat regnum tuum. hoc est. veniat totus mundus ad regnum tuum. sic excludit invidia que est dolor felicitatis aliene et introducit donum pietatis. et sequitur secunda virtus que est mansuetudo et impetrat possessionem terre viventium. Tercia petitio est. Fiat voluntas tua. hoc est. oportet sic fiant homines in terra. sicut angeli in celo. et sic excludit ira que impedit ad cognoscendum que sit voluntas dei. et introducit donum scientie que docet equanimiter conversari. Unde sequitur tertia virtus. scilicet luctus pro peccatis propriis et alienis et impetrat solatium eternum. Quarta petitio est. Panem nostrum quotidianum. hoc est. omnem cibum qui pertinet ad refectum anime. sic excludit accidia que est fastidium divini verbi. et introducit donum fortitudinis. Et sequitur quarta virtus. scilicet esuries et sitis hic in presenti temporalium iusticiam vel spiritualium impetrat eterne beatitudinis satietatem. Quinta petitio est. Et dimitte nobis debita nostra. id est. dimittimus proximis debitum si cut nobis desideramus a deo dimitti. que expellit avariciam introducendo presentium quod est. vade et vende omnia que habes et da pauperibus. quam sequitur quinta beatitudo que est misericordia. que impetrat misericordiam dei. Sexta petitio est. Et ne nos inducas in temptationem. et maxime contra gulam. Unde gula excludit et introducit donum intelligentie quod super-

erat crapulam. Et sequitur sexta virtus scilicet mundicia mentis per quam visio dei impetratur. Septima petitio est. Libera nos a malo. hoc est. contra luxuriam et sic excludit hoc vitium. quod per mulieres apostatant etiam sapientes. et introducit donum sapientie. et qui sapor huius gustaverit. a delectationibus luxurie elongabitur. et sequitur pax inter carnem et spiritum. vel inter se et proximum. per quam adoptio filiorum dei impetratur. **S**ic igitur septenarius numerus multum est insignis. Nam septem sunt sacramenta quibus anima purgatur. Sunt et septem dona spiritus sancti quibus anima illustratur. sunt et septem beatitudines quibus anima beatificatur. sunt et septem petitiones in dominica oratione quibus ad deum accedimus. quibus unimur deo in presenti per gratiam et in futuro per gloriam. Dicamus ergo. Pater noster. Dominus quippe noster magis se voluit dici patrem quam dominum. quod ipse amari a nobis appetit non timeri. et ut quasi filii ab ipso celestia et spiritualia. non carnalia et temporalia petamus. De hoc dicit crisostomus. Dominus patrem magis se voluit dici quam dominum. ut fiduciam daret impetrandi. quod servi non impetrant quod petunt. Patrem se vocat non dominum. ut ostendat orantes non servos sed filios esse. qui non cum ysaac mobilem. sed immobilia cum ysaac percipere petunt. **H**ec crisostomus. Dicit etiam de eodem beatus gregorius. Si filium dei te credis. illa pete que tibi expediunt accipere et illum decet dare. si carnalia petis quomodo tibi illa prestabit. que et si habueris precipit tibi ut stemnas. hec gregorius. Non vult ergo conditor ac pater noster. ut ab eo caduca et temporalia petamus sed potius eterna et que ad salutem anime pertinent. Unde abbas ysaac super oratione dominica sic ait. Vide igitur qualis nobis ab ipso qui per il-

lam exorandus est iudice orationis sit
modulus et forma posita. in qua nulla
petitio diuitiarum. Nulla memoria dig-
nitatum. nulla potentatus aut fortitudi-
nis postulatio. nulla corporis sanitatis
seu temporalis vite merito preces. Nihil enim
caducum vult a se nihil vile. nihil tempo-
ralitatis propter ipsozari. Itaque ma-
gnificencie eius ac munificentie eius
maximam irrogauit iniuriam. quisque his
sempiternis petitionibus pretermis-
sis et transitoriis ac caudicibus ab illo malue-
rit postulare et offensam potius quam pro-
piciationem iudicis sui. vtilitate orationis in-
currit. hęc ysaae. Ubi notandum quod mul-
ti sunt. qui vocant deum patrem et filium eius
non sunt. sed potius diaboli. cuius volun-
tatem persequendo faciunt. et tales in
suis orationibus non exaudiuntur. De quibus
richardus. de sancto victore sic dicit. Quam
multi dei donum deum deprecantur ingre-
diuntur. et quibus pauci exaudiuntur. Quam
multi vocant deum patrem in hac oratione
qui eius non sunt filii. sed illius patris
de quo scriptum est vos ex parte diaboli
estis. dei non sunt filii. qui perdidit
gratiam. et diaboli sunt filii. qui genuit eos
et nutrit per culpam. hęc richardus. Per hoc
etiam quod dominus iussit se a suis fidelibus pa-
trem appellari multa bona includit. que
assequuntur hos. qui diligunt deum. De
hoc crisostomus. super mattheum. sic ait. dicendo pa-
ter noster et veniam peccatorum et penarum interi-
um iustificationem et liberationem ac filii-
orum adoptionem hereditatem dei ac frater-
nitatem cum virginem copulatam. sanctique
spiritus dona largissima vno sermone sig-
nificauit. hęc crisostomus. Cum vero dominus in hac
oratione dicit noster vix pater et non meus
ostendit per hoc quod non vnus sed multorum
pater est. Prius enim erat vnus pater. scilicet
christi per naturam. sed ex tempore factus pater
multorum per gratiam. Vult etiam deus vo-
cari ab omnibus communiter pater. ne quis

de nobilitate generis superbiat. Ubi dicit
beatus augustinus. per hoc quod dicit noster inuitat
nos ad humilitatem. ut nemo de nobili-
tate generis superbiat. nemo alium prece-
nat. omnes enim filii dei sumus. hęc augu-
stinus. Qui es in celis. Ubi thomas de aquino
dicit. Ac si diceremus da nobis quod pe-
timus. quod potens es in aula celesti. ubi
omne bonum redundat et effluit. Item de eodem idem thomas dicit. Cum
deus sit ubique dicitur tamen precipue in celis pro-
ter tria. Primo ut in seruire spiritus
adoraret. quod spiritus est deus. et qui ado-
rant eum in spiritu et veritate oportet
eum adorare. Secundo ut mens ado-
rantis ad celestia eleuetur. hoc idem sen-
tit crisostomus. dicens. Qui in celis non ibi
deum cludens sic ait sed a terra abducens
orantem et excelsis regionibus affigens
orantis mentem. hęc crisostomus. Dicamus igitur.
Pater noster qui es in celis sancti-
ficet nomen tuum. Prima petitio in
choas. Super hac dominica oratione ysaae
abbas in prima sua collatione sic ait.
Cum vniuersitatis deum ac dominum pa-
trem nostrum esse voce propria ostendemus
de conditione seruili in adoptione filiorum
nos ostendemus ascetos adiacentes de-
inde qui es in celis. ut memoratio
nez presentis vite. qua in hac degimus ter-
ra velut peregrina atque a patre nostro
longissime nos separantem. toto horro-
re vitantes. ad illam potius regionem
in qua patrem nostrum commorari fa-
temur. summo desiderio properemus
nihilque admitteremus eiusmodi. quod
indignos hac nostra possessione et nobili-
tate tante adoptionis efficiat et heredi-
tate paterna velut degeneres priuet. et
nata faciet nos iusticie eius ac senerita-
tis incurrere vinctam. In que filiorum or-
dinem gradumque profecto illa continuo que est
in filiis bonis pietate flagrabimur et affe-
ctu. ut iam non per neis vtilitatibus sed per

nostri patris gloria totū impēdamus
affectum. dicentes ei. Sanctificet no-
men tuū. nostre desiderii. nostre gaudi-
um. gloriā nostri patris esse restantes.
imitatores effecti illius qui dixit. qui
a semetipso loquitur gloriā ppriā que-
rit. qui autē querit gloriā eius qui mi-
sit illū hic erat ē et iniusticia in eo nō
est. Denique vas electōis hoc repletus
affectū etiā anarxema optat fieri a xpō
dummodo ei familia multa aquirat
et ad gloriā sui patris salus totius isra-
helitice plebis accrescat. hęc ysaac ab-
bas. **¶** Debemus ergo desidera-
re ac petere cū dicimus. sanctificet no-
men tuum vt scitas dei ac gloria eius
omnibz hōibus innotescat. nec quicqz
sanctius a creatura rōnabili extra deū
estimef vel habeaf. De hoc dicit beatus
Augustinus. Sanctificet nomen tuū. qd sic
non petif quasi non sit sanctum dei no-
men. sed vt sanctū habeaf in hominibz
et ita innotescat deus vt nō estiment a-
liiquid sanctius. hęc aug. Pōt etiā pe-
titiō hęc aliter recipi. Unde dicit beatus
Bernardus. Sanctificet nomen tuū. quō san-
ctificari pōt ab hōie qui sanctificat om-
nes hōies. aut sanctū nomen quō san-
ctificari potest in quo sanctificant om-
nes sancti. Sed scificamus deū in no-
bis qn̄ scientes eum sanctū timemus
et sollicitè vigilemus ne forte violē?
nomen sanctū eius in nobis per mala
opera. hęc bern. Dicit etiā de hoc an-
sel. vt sanctificet quotidie deprecamur.
opus est enim nobis p̄tinua sanctifica-
tione. vt qui quotidie delinqm̄s deli-
cta nostra sanctificatōe assidua purge-
mus. hęc ansel. Sanctificet inquā no-
men tuum. vt nois tui sanctificatō eo
plenus cunctis innotescat. quo te p̄se-
ctius agnoscere. amare et reuereri pos-
sumus et scificatōis tue similitudinē
inducendo tibi patri sicut veri filij p̄for-

memur. vt vnus tecū sp̄s efficiamur
in tuam transformari claritatem In-
cipit secunda petitiō. Adueniat regnū
tuum. regnū videlicet future glie. Un-
de thomas de aquino. adueniat regnū
tuum. i. eccia militans vniat triūphā-
ti. Dicit etiā de hoc cyprianus. Re-
gnū nostre petimus aduenire a deo nos-
bis repromissum. et xpi sanguine acq-
situm. vt qui in seculo ei seruimus.
postmodū in xpo regnante regnemus
Et iteque beatus thomas de aquino. Ad-
ueniat regnū tuum iocundum sine p̄-
mutatione. tranquillū sine perturbati-
one. letum sine amissione. et perenne
sine terminatōe. vbi erit vnus amor
omnium electoz. vbi deifica erit visio
cum interna mentis fructōe que est ip-
se deus. hęc tho. **X** Et notanduz
q̄ triplex est regnum dei. Vnum est fu-
ture glorie. de quo modo dictum est et
p̄missum. Secundum est qn̄ xpus in-
habitat et possidet corda fidelū p̄ fidē
et dilectōem suam. De hoc per ipsum
dominum dicit. Regnum dei intra vs
est. Tercium est quod dabit fidelibus
corpōibz iam glorificatis post finale
iudicium. De quo dicit. Venite benedi-
cti possidete regnum. Ista p̄memorat
ysaac abbas in expositōe dñice oratio-
nis ita dicens. Scda petitiō mētis pu-
rissime aduenire iam iā qz regnum sui
patris exoptat. vel illud. i. quo quoti-
die xps regnat in sanctis. qd ita fit cū
dyaboli impio per extinctōem ferenti-
um vicioz de nostris cordibz expulso.
deus in nobis per virtutū bonā flagrā-
riam ceperit dominari deuicta fornicā-
tione castitas. superato furore tranq-
litas. calcata supbia humilitas in no-
stra mente regnauerit vel certe illd qd
prestatuto tpe omnibz est perfectis ac
dei filijs generaliter repromissum. in
quo dicit eis a xpo. Venite benedicti

patri mei possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. hec ysaac abbas. Et considerandus quod anima deuota quasi sponsa dei in ipso unico dilecto suo qui escere desiderat. et eius seui amplexibus ardenter sciens. pro cuius amore omnia inferiora ei uoluerunt. quod desideria sua aliter reparare non sperat. nisi tota illic traseat. ubi eum facie ad faciem irrepussa a facie videat. flagitando precatur citius hoc adimpleri. cum apostolo dicente cupio dissolui et esse cum christo. quod quod diu sumus in hoc corpore. peregrinamur a christo domino. et in multis offendimus omnes. ita ut si dixerimus. quod peccatum non habemus nosmet ipsos seducimus. et ueritas in nobis non est. Cum enim peccatum dicatur auersio a summo bono. et e converso ad malum inferius. in quantum inde aduertimur. in tantum peccato non caremus. Et qui magis auertitur magis peccat et qui minus. minus non autem inde auerti non est peregrinantiu sed puenientiu. quod si uoluntatis intentio ei adhaeret. affectus tamen sepius hinc inde distrahitur. memoria multis alijs occupatur et intelligentia cecutiens ipsam ueritatis lucem non pure intuetur. et ex his fit quod aliquando in istis inferioribus impingimur et impellimur ut cadamus nisi dominus manu sua supponat. ut non collidamus. inde gemens dicit. Sicut enim anima mea ad deum fonte uinum hec oramus cum dicimus Adueniat regnum tuum. Ac si dicamus pondere peccati et corpore pregruati non ualemus ad illud uolare. Adueniat igitur regnum tuum et nos celeriter hinc assumat. ut ab ista miseria liberemur. interim in nobis opere tibi regnum in iusticia et pace et gaudio spiritus sancti. ut eo liberius post hanc peregrinationem celestem regnum possideamus. **A** Incipit tertia petitio. fiat uoluntas tua sicut in celo et in terra. super quo sermo thomas de aquino dicit. i. sicut in ciuibus celi ita

et in ciuibus terre. hoc est sicut illi profertur in uoluntate suam uoluntati diuine sic faciant omnes homines existentes in terra restri habitatione. hec thomas. Dicit etiam de hoc crisostomus. Fiat uoluntas tua quod si dicat. presta nobis domine puerfari onem imitari celestem. quatenus quodcumque tu uis. nos etiam uelimus. Et beatus augustinus. Fiat uoluntas tua etc. ut que odiamus. et que amas diligamus. et que precipis impleamus. et sic uoluntati tue erimus conformes. hec augustinus. De hac tertia petitione etiam abbas ysaac in collatione patrum sic ait. tertia supplicatio filiorum est. fiat uoluntas tua qua non potest iam esse maior quam operare ut terrena iam mereantur celestibus coequari. nam quid est aliud dicere fiat uoluntas tua quam ut sint homines similes angelis. Et sicut uoluntas dei ab illis impletur in celo. ita et hi qui in terra sunt non suam sed eius uoluntati faciunt uoluntatem. hoc quoque ex affectu nostro dicere preualebit. non is solus qui credit deum omnia que uidentur uel aduersa uel prospera pro nostris utilitatibus dispensare. magisque eum pro suorum salute et commodis prouidum atque sollicitum quam nos ipsos esse pro nobis. hec ysaac abbas. Et notandum prout dicit beatus augustinus. quod in illo beatitudinis regno uita beata perficitur in sanctis sicut nunc in celestibus angelis. et ideo post illam petitionem qua dicitur. fiat uoluntas tua. sequitur. Sicut enim in angelis qui sunt in celis uoluntas tua fit ut te perferantur. nullo errore obnubilante eorum sapientiaz. nulla miseria impediante eorum beatitudinem. ita fiat in sanctis tuis. qui in terra sunt. et de terra quantum ad corpus pertinet facti sunt. hec augustinus. Ubi considerandum quod quilibet religiosus ac deuotus

homo quasi filius patri per omnia pa-
tere et placere affectans patrem deuo-
te orat ut eum a voluntatis sue beneplaci-
to in nullo discrepare patiat. in acti-
bus. in voluntatibus. in moribus sibi ita
conformem. ut nihil in eo paternos oculos
offendat. hoc solum sibi reputat solacium
et se desiderans ut pater celestis tantum su-
am cum eo voluntatem perficiat. siue ex-
ercendo in aduersis. siue consolando in pro-
speris. vel quocumque alio modo sibi ma-
gis placet. vere filialis et fidelis affectus.
nulla que sua sunt querere. non com-
moda. non honores. non consolationes
sed solum placitum patris. Magnū
est hoc a deo petere. et magnū obtinere
ut tales nos in hoc peccati corpore fa-
ciat. ut illi summe veritati placeamus
et ab eius directionis regula non deuiemus.
nihil melius. nihil utilius in mun-
do posset nobis conferre summus pater
quod tales nos faceret ut ei per omnia placeamus.
hoc igitur petimus cum dicimus **F**i-
at voluntas tua. ut sicut illi superni ci-
ues ad voluntatem tuam dispositi sunt.
ita et nos pro modulo ad voluntatis tue
beneplacitum disponamur. **B** Inci-
pit quarta petitio. **P**anem nostrum quo-
tidianum da nobis hodie. **S**uper quo ver-
bo **L**eo. de Aquino sic dicit. **P**anis qui
hic petitus est deus qui est cibo angelorum.
et refectio beatorum. qui de celo datus et in
terra comeditur. quo si quis usus fuerit
mortem in eternum non gustabit. **N**am ipse
ait. **E**go sum panis viuus qui de celo
descendit. si quis manducauerit ex hoc
pane uiuet in eternum. **H**ec ille. **Q**uia igitur
per peccatum vulnerati sumus et quoties
die vulneramur. necesse est ut medicinam
spirituale nostris vulneribus adhibeamus.
Medicina vero summa est venerabile
sacramentum corporis domini nostri ihesu christi.
De hoc dicit beatus bernardus. **Q**ui vulnus habet
medicinam querat. vulnus ei habemus

dum sub peccatis sumus medicina est
venerabile sacramentum. quod si quotidie acce-
peris quotidie curaberis. **H**ec ber. **H**oc
intelligendum est de illis qui carent pec-
catis mortalibus et in statu gratie existentes.
secus vero facientes peccatum et indigne ac-
cedentes non salutem sed damnationem
incurrunt. **U**bi orandus est dominus ut pa-
nem hunc vite det nobis cum pura con-
scientia sic in presentia vite sumere. ut parti-
cipes illius in eterna patria existere va-
leamus. **D**e hoc ysaac abbas sic ait.
Panem nostrum substantialiter da no-
bis hodie. id est dum in hoc seculo moramur
presta nobis hunc panem. **N**oui-
mus enim his qui eum meruerint a te et in
futuro esse prestandum. sed rogamus ut
eum nobis hodie largiaris. quod nisi eum parti-
cipere quis in hac vita meruerit. in alia
eius princeps esse non poterit. **D**ec
ysaac abbas. **D**ebet ergo quilibet deuotus
quasi mendicus et pauper coram diuine et
benigno patre procumbens et inopia sua
ostendens flagitare ab ipso. ut panem gratie
amplioris quo confortetur quo solentur et
sustententur ad resistendum malis sibi pre-
stare dignetur. **T**riplici namque pane in-
digemus quem nobis a domino deo no-
stro instanter postulare debemus hoc est
celestis. spiritualis et terestis. **C**elestis est cor-
pus christi. de quo ipse dominus ait. **P**anem
dabo vobis panem de celis. **S**piritualis est
verbum dei et gratia interna mente ab eter-
na inedia virtutum et donorum alimento
reficiens. **D**e hoc dicit per prophetam **E**t panis
cor hominis confirmet. **T**errestis est virtus
et alimentum quo hoc corpus necesse
habet sustentari. **D**e quo dicit crisostomus.
Potest hic panis sumi materialiter.
quem non solum petimus ut habeamus
eo quod communis est iustis et peccatoribus
sed ut quod manducamus de ma-
nu dei accipiamus. quod est tantum bono-
rum. nam illi deus dabo panem. qui cum in

sticia acquirat panē. illi vero diabolus qui cū vira acquirat panem. hęc crisost. Et qz omni hora indigemus vt celesti aut spiritali aut corpali ideo semper iubemur postulare panē tā interioris q̄ exterioris hōis cū in orōne domini ca dicimus Panē nostrū quoridianū da nobis hodie. **E** Sequit̄ quinta petitio Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos. Sup quo dōbo thomas de aquino sic dī. debita dicunt̄ pctā. que nos debitores pene constituūt. que nobis a deo dimitti petimus si in nobis peccātibz offensas relaxamus. hęc thomas. Et notandū sicut ait beatus ang. Si debitozibus nostris. i. eis. qui in nos peccant non dimittimus. n̄pā nostra orōe inculpamur. et deū aduersus nos in iracundiā excitamus. et ipsi super nos inducimus maledictionē. sic qz sit vt orōe euz debeat esse salubris fit gloria et pctā nostra que debuimus minuere orando augemus Dicit etiā de hoc crisost. Qui inimicitia in corde et in ore seruat aduersus ledentē non deum orat sed irritat ipm apud deum gratiā non obtinet sed eternam damnationē sibi postulat. hęc crisost. Inde est q̄ ait beatus bern. Venia dei peccatori nō datur. cuius cor rancore aut liuore inuidie afficit. Si igit̄ vis vt tibi peccata a deo dimittant̄. omnis rancor et indignatio a corde tuo euellatur. hęc bern. Dicit etiam beatus gre. Quō orat qui iracundiā aduersus proximum portat. non em̄ speret apud dñm veniam peccatorū suorū. nisi prius ex corde indulserit proximo offensam culpā. nā putat aī yfido. Sicut nullum pficit in vulnere medicamentū si ferruz adhuc in eo sit sic nihil pficit oratio illius. cuius adhuc dolus est in mente vel odiuz in pectore. hęc yfidorus. Sup hac etiā clausula. Dimitte nobis. ysaac abbas in

collatione patrum sic ait. **O** ineffabilis dei clementia. que non soluz nobis tradidit orōnis formā et acceptabilem sibi in nobis mox nostrorum infirmitatū disciplinā. vt p̄ necessitatē tradite formule qua se precipit a nobis semper orari ire pariter ac tristitie euellit radices sed etiā occasionez rogantibz tribuit. eisqz reseruatiam. qua clemens et pius erga se dei p̄sent iudiciū. pmulgarit vel p̄dire. et que admodū potestātē tribuit. qz iudicis nostri possumus sententiā temperare ad veniā delictorū nostrorū exemplo eū remissionis nostre effectū hortantes cū dicimus dimitte nobis debita n̄ra sicut et nos. Itaqz securus huius orōnis fiducia de suis admissis veniam postulabat. quisquis remissus erga suos dūtaxat non erga domini sui extiterit debitores. Solemus em̄ non nulli qd̄ est deterius erga illa quidem que admittunt̄ ad iniuriam dei quibus magnorū sint criminū placidos nos et clementissimos exhibere erga nostrorū vero vel puissimaz offensionū debita exactores immites atqz inexorabiles inueniri. Quisquis igit̄ in se delinquerit fratri non ex corde remiserit. nō in dulgentiā sed p̄damnationē de peccatione hac sibi met̄ ip̄turbabit. suaqz p̄fectione semetipm̄ p̄scit durius iudicari dicēs. Remitte mihi sicut et ego remisi. Qd̄ cū illi s̄m suam petitionē suū it̄ rep̄itātū quid aliud subsequet̄ q̄ vt exemplo suo implicabili ira et irremissā s̄mā puniat. Ideoqz si clementer volumus iudicari nos quoqz erga illos qui in nos deliquerunt oportet esse clementes. tñ em̄ remitteretur nobis quantum nos remiserimus eis qui nobis quantumqz malignitate nocuerunt. hęc ysaac Unde ea benignitate debemus dimittere in nos quolibet modo peccantibus. qua nobis desideramus dimitti. qd̄

peccauimus. ut eo abundantior in
 dulgentiā nostrorū peccaminū ab ipso
 dño sequi mereamur. **D.** Sequi
 tur sexta petitio. Et ne nos inducas in
 temptatiōem. **Qd** exponens thomas
 sic dicit. i. non pmittas nos succūbere in
 temptatiōe. non em̄ petimus ut non tē
 premur. qz temptari non est malū. sed
 magis est ad virtutis exercitium qñ vi
 riliter resistit. ppter qd̄ dauid dicit. pba
 me dñe et tempta me. sed petimus ne i
 temptatiōem inducamur. i. ne ab ipsa
 temptatiōe deuicamur. **hxc rtho.** Dicit
 etiam beatus augustinus. Non oramus ut
 temptatiōes non veniant. sed ne duca
 mur in temptatiōem. qd̄ est succūbere.
 qz temptatio cui resistit non est pecca
 tum. sed materia exercēde virtutis. **hxc**
augu. **E**t notandū q̄ sine adiu
 torio dei ipsis temptatiōibz resistere
 non valemus. et ideo dōsa nobis vult
 rogari ne inducamur in temptatiōem
 ut erepti a casu temptatiōnū hoc bene
 ficium ab ipso nos habere recognosca
 mus. **Qd** affirmat beatus ambrosius. ita
 dicens. Nihil sit nisi quod deus facit
 aut fieri pmittit. Potens est ergo et a
 malo in bonū deflectere. ac volūtares
 nostras in lapsum p̄nas p̄uerrere et di
 rigere in se planū gressum. Voluit er
 go deus a se posci ne feramur in temp
 tatiōem. qz voluit nos docere q̄ ab ipso
 hoc beneficiū accipimus. qñ dyabolū
 in temptatiōibz supamus. **hxc amb.**
Unde s̄m anselmus. nos monemur hic di
 cere et petere. ne derelicti adiutorio di
 alicui dyabolice temptatiōi vel p̄sen
 tiamus decepti. vel cedamus afflicti.
Sed qz a dyabolo non temptari san
 ctos in p̄ntiuita est impossibile. et ido
 ne in temptatiōibz derelinq̄mur hoc
 a deo flagitemus. qz resistere dyabolo
 non est nostre virtutis. sed est dñe pote
 statis. **De hoc dicit fulgenius.** Mandat dō

minus ut petamus ne inducamur per
 p̄sensum in delectatiōem. s. carnis mū
 di et dyaboli. **Sup** quo etiā verbo. scz
Et ne nos etc. ysaac abb. in collatiōe
 pat̄ sic dicit. Si em̄ oramus ut non per
 mitramur temptari vñd̄ erit in nobis
 virtus p̄stantie p̄probanda s̄m illam
 sn̄iam. **O**mnis vir qui non est temp
 tatus non est p̄batus. Non ergo sonat
 ne inducat nos in temptatiōem quasi
 non pmittat nos aliqui temptari. s̄ ne
 permittat nos in temptatiōe positos
 supari. **Temptatus** est em̄ iob. sed nō
 est inductus in temptatiōem. nō enim
 dedit in sp̄iam deo. nec ad illā ad quā
 traheretur temptatoris voluntatem ore
 impio blasphemus intravit. **Tempta**
tus est abrahā. temptatus est ioseph.
 sed neuter illoz inductus est in temp
 tatiōem. qz nullus eoz p̄sensum p̄rebu
 it temptatori. **hxc ysaac abbas.** **F**
Considerandū aut̄ q̄ p̄ter infernalē
 damnatiōem nulla ira dei grauior est.
 q̄ non descēdere a peccato. hanc vero
 maxime meref̄ superbia. ingraturudo
 et incuria ut homo p̄fundius cadere p̄
 mittat. hoc est enim qd̄ oramus. **Et** ne
 nos inducas in temp. i. ne permittas
 nos cadere in p̄sensum peccari. **I**ndu
 cere deus dicit cū non custodit ne indu
 camur. sicut idurare dicit cor peccatoris
 cū hoc per grām non emollit sue inter
 nevnctiōis. hoc ergo impugnatōis
 et tribulatōis a nobis timendū est ne
 suo pondere nos opprimat. et per p̄ns
 ad eternam damnatiōem perducatur.
Sequit̄ septima. **Sz** libera nos
 a malo. **Qd** exponens thomas de aqui
 no sic dicit. i. a peccato originali et actua
 li. ab amore mundi. a p̄prio sensu. et a
 p̄pria voluntate. quibz depositis fit hō
 pauper sp̄u. quod totuz sit per sp̄m ti
 moris. **U**nde cum dicit. **Sed** libera
 nos a malo. rogas tibi dari sp̄m timo
 R. j.

.i. p. quem factus pauper spiritu libe-
 ratur a malo. hec thomas Item sup eo
 dem dicit beatus aug. Libera nos a malo
 .i. a mundo vel a peccato vel a purgatorio
 vel ab inferno Et notandum qd multa
 sunt mala. quibz humana conditio mole-
 stat et quoz pssura p se minime evade-
 re valet. Que generaliter considerata
 sex modis distinguere possumus. naz
 aliud est malū corpis. aliud aīe Item
 aliud est malū qd est culpa. aliud qd ē
 pena. Item aliud malū pñris seculi.
 aliud est malū futuri. Ab oībz istis et
 ab alijs que p ista pñhendunt vel sub
 istis pñnent petimus liberari qñ ora-
 mus dicētes Libera nos a malo. Sup
 quo etiā dicit thxophi. sic dicit. a malo vi-
 delicet culpe et pene. Culpe quo ad gra-
 tiam. pene quo ad eternā penā et sic in
 hac orōne petimus ab omni malo libe-
 rari. s. a pñri pterito et futuro. et sumo
 bono vñri qd ē ipse deus bñdictus in se-
 cula seculoz Amen. Amen aut nec gre-
 cum nec latinū sed hebraicū est. et qñqz
 accipit dicitur p fiat ut in fine orōis
 dicimus Amen. i. fiat nobis deus qd
 a te humiliter petimus. Qñqz accipit
 tur adverbialiter ut xp̄us ait. Amen a-
 men dico vobis .i. firmiter et fideliter.
 Qñ dicit aug. Amen. i. vere et fideliter.
 vere quo ad intellectū. fideliter quo ad
 affectū. et ideo dñs ponit in fine amen
 qz hec orō potissime ex intellectu et af-
 fectu dicēda est. Et sic patet explanat-
 um de orōne dominica Deinde notā-
 dum qd etiam alie diuerse sunt species
 orationū fm statū conditionū seu indigē-
 riam diuersozum hoīm Aliter em̄ sup-
 plicat quis cū alacer est. aliter cū tristi-
 cie vel desperationis pondere p̄grauat
 Aliter cū spūalibz successibus viget.
 Aliter cū impugnationuz mole depri-
 mitur. Aliter cū veniam peccozū iplo-
 rat Aliter cū acquisitionē gratie seu cuius

libet virtutis exposcit vel certe extincti-
 onem cuiuscūqz virtū deprecatur. aliter
 cū consideratione gelxne ac futuri iudi-
 cij timore p̄pungit. aliter cū spe futu-
 roz bonoz desiderioqz inflamatur. ali-
 ter cū necessitatibz et piculis v̄getur.
 aliter cū in tranquillitate et securitate
 versatur. aliter cū factozū celestiu reuela-
 tionibz illustratur. aliter cum sterilitate
 virtutū ac sensuū ariditate p̄stringit.
¶ Qñ apls paulus orationuz spēs
 quadripartita rōne distinguit dicens.
 Deprecor itaqz primū oīm fieri obse-
 crationes. orōnes. postulationes. gra-
 tiaz actiones. Obsecratio em̄ est pro
 peccatis imploratio. qua pro presentibz
 bus vel preteritis admissis suis vnus
 quisqz compunctus veniam deprecatur.
 Orationes sunt quibz aliquid in pre-
 ce domino offerimus vel vouemus deo
¶ Nam oratio est mentis deuotio scdm
 aug. .i. conuersio mentis in deum per
 pium et humilem affectū. **¶** Affe-
 ctus vero orationis est spontanea que-
 dam et dulcis ipsius aīmi inclinatio.
 quo mouet ad oranduz deum. et istud
 agitur per orationē que fm damasce.
 est ascensus m̄ris in deū De qua etiā
 dicit beatus augustinus. Oratio est ascensio
 anime de terrestribz ad celestia. inquit
 sitio supnoꝝ inuisibilium desiderium.
 Nihil autē ira deū inclinatur ad pietates
 et misericordiam exhibendam homini
 quēadmodum purus mentis affectus
 quez homo gerit erga deum Oramus
 etiam cū renūciamus huic mundo. et
 sponдемus nos tota intentione deo ser-
 uituros. Oramus cū pollicemur secu-
 lari honore p̄empto et terrenis opibz
 sp̄eris in omni contritione cordis ac
 paupertate spiritus nos domino colē-
 suros. Tercio loco vnunqz postulario-
 nes quas pro alijs q̄diu sumus in ser-
 uore spiritus constituti solemus com-

mittere. vel p caris .s. nostris. vel pro
torius mundi pace poscentes. vel fm
verba apostoli p omnibz hominibz qui
in sublimitate sunt positi supplicam?
vel cū perimus affecutionem alicuius
boni vel alicuius mali nos pturbantis
euationē. **R.** Quarto loco grati
arum actōes ponunt quasmens vel cū
preterita dei recolit beneficia. vel cum
presentia ptemplat. seu cum in futurū
que et quanta p̄pauerit deus his qui
diligunt eum. p̄spicit grās dño refert.
Ad gr̄arum actōes p̄inet. beneficia
que accepimus diligēter recolere. sub
tiliter intelligere. fideliter intelligere
fideliter p̄tinere. studiose p̄seruare. be
neficium diligere. ac dei offensam ca
uere. et grām acceptam non ociose ne
gligere. Debet nōnunq̄ quilibet deo
rus perpendere beneficia dei tā eximia
per que in nobis salutē operat. Quid
aut̄ potest dignius aut sublimius eē q̄
corpus et sanguis xp̄i vel gr̄a sp̄s san
cti et gloria regni celestis. que dat fidei
libz suis p̄ter alia que ab ipso p̄cipi
mus iustificatōem a peccato. gratiam
sanctitatis. ad optōnem filioꝝ dei. p̄so
latōem internā. defensionē a piculis.
p̄fortiū angeloꝝ. et beatitudinē corpo
ris et aīe. et visionis dei fructōem. Pro
his igit̄ omnibz gratias agamus dño
deo nostro. non solū aut̄ p his. sed et
am p alijs donis et beneficijs que deus
suis electis quotidie p̄fert gratiarum ac
tio illi est p̄soluenda. Ex quibz quedā
tona p̄memorat beatus ber. ita dicens
Quotiens temptatio superat aut viri
um subiugat. aut imminens periculū
declinat. aut laqueus insidiantis dep̄
hendit aut annosa et inneterata quecū
q̄ animi passio semel p̄fecte q̄ sanas.
aut multū diuq̄ p̄cupita et sepius peti
ta vitrus tandem aliquā dei munere ob
tinet. totiens p̄sonari debet gr̄arum a

ctio et ad singula queq̄ beneficia debet
benedici deus in donis suis. hec bernar
dus. Sunt et alia quedā a dño valde
accepta. vitz vox laudis. Sacrificiū
laudis honorificabit me. istud verosā
crificiū deo nostro p̄soluimus q̄ eum
in psalmis dauidicis et ymnis lauda
mus. Quid enim dignius aut accepti
us os carnis ipsi dño potest deprome
re. q̄ psalmos deus magnificantes de
cantare. per quos creatura tam ratio
nalis q̄ irrationalis ad laudandū de
um excitat. cum d̄. Laudate dñm de
celis vel cum d̄. Benedicite omnia oꝝ
pera domini dño. vel q̄ d̄. Confitemi
ni domino qm̄ bonus. vel cum d̄. Te
deum laudamus. et similia que in can
ticis aut psalmis ymnisq̄ p̄inentur.
per que p̄ditōz noster summe laudatur
Unde sancta ecclesia horas canoicas
de cantare statuit. in quibz maxie psal
mi. ymni et cantica p̄prehendunt. vt si
deles in hac peregrinatōne positi lau
dantes et benedicentes deum post hoc
exilium in celesti patria eo perfectius
cum angelis et ceteris sanctis ibidem
laudare ipsum valeant in eternuz. De
quibz omnibz per psal. dicitur. Beati
qui habitant in domo tua domine. in
secula seculoz laudabunt te.

Filius.

R. Abita informatione de domini
ca oratione. alijsq̄ speciebz ora
tionū. nunc de distractōe mentis et ali
is impedimentis eiusdem orōnis que
orantibz occurrunt cupio edoceri.

Ca. III. Pater

DE hoc qd̄ que
ris scire debes q̄ quidam sunt
qui orant nullo corde. quidā cum me
dio corde. quidā aut̄ cū toto corde. Al
li em̄ orant cū nullo corde qui in orōe
positi nec h̄nt ibi intellectū p̄ intentōz.
R. q̄.

nec affectū p̄ deuotionem De ralibus
 d̄r ysaie. xxix. plus iste labijs suis glo
 rificat me Cor aut̄ eor̄ longe est a me.
 Quidā sunt qui orant cū medio corde
 qui. s. ad ea que dicūt h̄nt intellectum
 sed nō affectū De quibz d̄r osee. x. Di
 uinum est cor eorū. Et q̄ in corde sunt
 intellectus ⁊ affectus. igit̄ illi orāt in
 toto corde qui orant cū int̄rione ⁊ af
 fectione. i. qui attente intelligunt. que
 dicunt ⁊ afficiūt ad ea que dicūt. talis
 erat beatus paulus qui dicebat. Ora
 bo spū orabo ⁊ mente. **U**bi r̄n̄ di
 ligenter est considerandū. q̄ triplex ē ef
 fectus orōnis. Primus effectus orō
 nis est p̄mūnis oībz actibz caritate in
 formatis q̄d est mereri. ad hūc effectū
 non ex necitate requirit̄ q̄ attentio af
 fit orōni p̄ totū. sed vis prime intentio
 nis qua aliquis accedit ad orandū red
 dit totā orōem meritoria sicut accidit
 in alijs actibz meritorijs. Secundus
 effectus orōnis est. prius q̄d est impe
 trare ⁊ ad hūc effectum sufficit prima
 intentio quā deus principaliter inten
 dit. Si aut̄ prima intentio orō nō est
 meritoria nec imperatoria. illā em̄ orō
 nem deus nō audit cui ille qui orat nō
 intendit. Tercius d̄o effectus orōnis
 est quē principaliter efficit q̄dam spū
 alis m̄ris reffectio. ⁊ ad hoc de necita
 te requirit̄ in orōne attentio. Et scien
 dū q̄ triplex est attentio. q̄ orōni vocali
 potest adhiberi. vna quidē qua attēdi
 tur ad v̄ba. ne quis in eis erret. Sc̄da
 qua attēdit̄ ad sensum verbor̄. Tercia
 qua attēdit̄ ad finē orōnis. s. ad deum
 ⁊ ad rē pro qua orat̄ que quidē maxi
 me ē necaria. In spiritu ḡ ⁊ veritate
 orat̄ qui instinctu spūs accedit. etiam
 si aliqua infirmitate mēs postmodum
 euaget. Si quis aut̄ ex proposito in
 oratione mente euaget. hoc peccatus
 est ⁊ impedit orationis fructum. Eua

gatio vero que fit p̄ter p̄positum ora
 tionis fructū non tollit. **U**n̄ basilius
 dicit. Si ex debilitate fixe nequis ora
 re. q̄tum potes. teipsum cohibeas. ⁊
 deus cognoscer. eo q̄ non ex negligē
 tia sed ex fragilitate vr̄ oportet assiste
 re coram domino. hoc basilius. **U**n̄
 unde euagatio mentis peccatum est.
 q̄n̄ fit ex p̄posito vel negligentia est se
 cus q̄n̄ fit p̄ter p̄positum ⁊ cū mente
 quis cohibet quantum potest. Et notādū
 fm̄ q̄ d̄r petrus damia. Cum ad eccle
 siam oraturi ⁊ psallaturi festinamus
 illic tenebrarum principes aduersum
 nos feraliter dimicant̄ p̄ illusiones
 fantasmatum ab his que p̄ labia resus
 unt vagabundas m̄tes euerant. hoc
 pe. da. **N**ā sunt non nulli vr̄ d̄r beda in
 quadam omel. qui intrantes ecclesiā
 sermonibz multis orationem vel psal
 modiam plongat. sed alibi corde intē
 tendo nec ipsi quid dicunt recolunt.
 ore quidem orātes sed mente foris va
 gantes. omni orōnis se fructu priuant
 putantes a deo precem exaudiri. quas
 nec ipsi qui fundunt audiunt. **Q**uanti
 qui hostis instinctu fieri nemo dubitet
 qui animaduertere velit. sciens em̄ v̄ri
 litatē orandi ⁊ inuidens hoībz gratiā
 immittit̄ multimodum oranti bz cogi
 tationū lenium. ⁊ aliquando etiā cur
 pium nocentiumq̄ fantasmata. quibz
 orōnem impediatur a deo. vr̄ nonnunq̄
 tales tantosq̄ discurrentium cogitati
 onum fluctus p̄strati al̄s p̄ferat in ora
 tione toleramus. q̄les nec in lecto ia
 centes tolerare nouerimus. **U**nde nec
 cesse est v̄ragmitam dyaboli curemus
 superare maliciam. ⁊ ipsi v̄delicet ani
 mum ab hm̄oi nebulis quas hostis as
 pergere gaudet in q̄tum possumus fre
 nando. ⁊ p̄ defensoris p̄perum flagi
 tando subsidium. qui potens est q̄uis
 indignis peccatoribz ⁊ pure orandi ⁊

perfecte impetrandi pcedere gratiam
 hec beda. Non solū autē hec distractio
 que fit in orōnibz generat ex deceptio
 ne demonum. vtz etiam ex ppria negli
 gentia hoīm. Nam cū ante pñs oratō
 nis occupamus nos cū vanitatibz mū
 di verbis aut factis. eadem etiam tpe
 orōnis occurrunt nobis. et cū assidue
 cogitamus terrena que pcupiscimus.
 hec eadē in orōne toleramus etiā cum
 volumus. De hoc beatus greg. sic dī.
Iaz namqz rez quas agimus et in v
 su habemus ymagines nobis versantē
 in mēte et puritatē intentionis et deuo
 tionis impediūt in orōne. et recto qui
 dem iudicio qd volētes prius foris egi
 mus hoc demū interi us patiamur in
 uiti. Et mēs nosira que terrena hec as
 sidue cogitat cū vult. hec etiaz tolerat
 in orōne cum non vult. **U**nde
 multi sunt inclusi in monastetjs. aut
 in cellis. qui tñ cū toto mundo p men
 tis distractōem et inutilem occupatio
 nem fabulant. et ideo lōge est a deo eo
 rum animus. qz in orōnibz positi cogi
 tationibz se occupant. De talibz sic dī
 beatus ihero. Incongruū est latere cor
 pore. et mente vndiqz euagare. Multi
 sunt inclusi in ordine. qui tñ fabulan
 tur cū toto mundo. Unde fieri non pōt.
 vt cum deo aliqn loquat. qui tacēs cū
 toto mundo fabulat. hec beda. ihero.
Et sciendū qz hanc mentis in
 stabilitatē humanuz genus ppter pre
 uaricatōem primi hoīs patit. qui pie
 ctus a facie dñi. ppter peccatū inobediē
 tie eo pfundius ad desideria terrena ē
 inclinatus. quo magis gustu superno
 rum bonoz est priuatus. De hoc hugo
 de sancto victo. in lib. de archa noe sic
 ait. Videndū nobis est vnde tanta in
 corde hoīs instabilitas et vicissitudo
 oriat. Primum itaqz homo pditus fuit
 it vt si non peccasset. p contemplationis

pñtiam vultui pditoris sui semper affi
 steret. et eum spvidendo semp amaret
 sp amando semp ei adhreret. semp ei
 qui immortalis est adhrendo viueret
 semp ipse vitā sine termino possideret
 sed. pietus est a facie dñi qñ ppter pec
 catū cecitate ignorantie pclusus ab in
 tima ptemplatōe illius lucis foras ve
 nit. atqz pfundius ad desideria terrea
 mentē inclinavit. quo magis superno
 rum dulcedinem quoz iam gustum p
 diderat obliuisci cepit. Sic itaqz faci
 tus est vagus et pfugus super terrā. va
 gus videlicet ppter inordinatam pcupi
 piscentiā. pfugus ppter peccatricem
 psciam. Cor ergo hoīs qd prius amo
 ri diuino affixū stabile perstitit. et vnū
 amando vnū permansit. postqz per desi
 deria terrena defluere cepit. qñ in tot
 diuisum est quot ea sunt que pcupiscit
Sicqz fit mens que vtz bonū ama
 re nescit nunqz valeat esse stabilis. qz
 desiderij sui finē in his que amplexat
 non inueniens dum sp desiderio se ex
 tendit sequens qd psequi nō valet nū
 qz requiescit. hinc ergo nascit motus
 sine stabilitate. labor sine requie. cur
 sus sine peruentione. ita vt semp fit in
 quietum cor nostrz donec illi adhrere
 ceperit. vbi et desiderio suo nihil deesse
 gaudeat. et ea q diligat sp mansura pfi
 dat. hec hugo. Ex quibz verbis collige
 re possumus qz instabilitas mētis ma
 xime causat ex carētia diuini amoris
 qz quanto minus deus diligitur tanto
 magis res terrene ac sensibiles aman
 tur. que sunt occasiones distractōis ip
 sius mentis. quanto vero magis dili
 git deus cum tranquillo corde ac sta
 bilitate ipse dñs exorat. De hoc maxi
 mus sic dī. Qui familiariter deū amat
 hic sine occupatōe orat. hic et deū pre
 cordialiter amat. non aut orat sine oc
 cupatione qui alicui terrenoz bz men
 R. ij.

tem affiram. non ergo diligit deū. qui mente terrenis alligat. mēs em̄ immo rans rei terrene sine sensibus oīno habet vitium. et nisi rem illā despiciat. a vitio liberari non potest. **h**ec maximus. **N**otandum tñ q̄ q̄d̄iu homo in peregrinatione huius vite morat̄ distractione mentis infra diuinum cultū vel orōnes perfecte carere non potest. q̄ corpus istud corruptibile quod portamus aggrauat aīam et deprimat sensum multa cogitatione. **H**oc affirmat beatus augustinus in libro glo. super psalmistā sic dicens **E**cce stat homo et cantat deo aliquando plerumque. et sepe labia mouent̄ ad cantū cogitatio aut̄ nescit̄ p̄ que desideria uolat. **E**rat ergo mens nostra quodāmodo ad laudem dei. et aīa nostra p̄ diuersas cupiditates vel curas negotiorum hac illacq̄ fluitat. et quasi desuper attendit mens ipsa hac atq̄ illac et ad eius inquietudinem molestia quasi p̄uersa aīam alloquit̄. **L**auda aīa mea dominum. **Q**uid est q̄ de alijs rebus fatigis. quid est q̄ te occupat cura rerum terrenarum atq̄ mortalium. **S**ta mecum lauda dñm. **E**t quasi ipsa pregrauata et non ualens ita persistere ut dignus est respondeat menti **L**audabo dñm in uita mea. quid est in uita mea q̄ modo in morte mea sum. **E**rgo prius exhortare te et dic. **L**auda aīa mea dñm. responde tibi aīa tua laudo quantum possum tenuiter exiliter infirmiter. **Q**uare q̄ q̄d̄iu sumus in corpore. peregrinamur a dño. **Q**uare sic laudas dñm nō perfecte non stabiliter. interroga scripturā. q̄ corpus qd̄ corruptū aggrauat aīam et deprimat terrena inhabitatio sensum multa cogitantes. **T**olle mihi corpus quod aggrauat aīam et lauda dñm tolle mihi terrenam inhabitationem deprimentem sensum multa cogitantem et a multis in unum p̄fluant̄ et laudabo

dominū. q̄d̄iu aut̄ ita sum non possum nā pregrauor. **h**ec augustinus. **Q**uis igit̄ mēs nostra nō possit esse stabilis in orōnibus suis. non tñ p̄pter hoc desperandum est s̄ de magna dei misericordia p̄sidentū. q̄ si habundat infirmitas nostra sup̄habundat etiā et eius misericordia. quam frequenter exhibet nobis et oībus fidelibus suis. **D**e hoc iterum beatus augustinus in glo. super psalmistā sic dicit **A**tendat quisq̄ et uideat quanta agunt̄ in corde humano. quē admodū ipse orōnes plerumq̄ impediunt̄ uariis cogitationibus. ita ut uix stet cor ad deū suū. et uult se tuere ut stet et fugit quodāmodo a se. nec inuenit cancellos. in quibus se includat. aut obices quosdam quibus retineat auolationes suas. et uagos quosdam morus et stet iocundari deo suo. uix est ut occurrat talis oratio inter multas orōnes. et tamen tolerat deus tot corda precantium et aduersas res cogitantium obmitto dicere et noxias obmitto dicere aliquando p̄uersas. et inimicas deo ipsas sup̄fluas cogitare. in iuria est em̄ ei cū quo loqui cepas oratio tua locutio est ad deū quando legis deus loquit̄ tibi. q̄n̄ oras deo loqueris. **S**ed nunq̄ desperandus est de genere humano nec dicendū ad damnationē omnem hominem peruenire cui subrepsit aliqua cogitatio oranti et interrumpit eius orationes. **S**i hoc dixerimus fratres que spes remaneat non uideo. **P**orro est aliqua spes ad deū q̄ magna est misericordia eius. **D**icamus ergo ei illud psalmistae. **R**etifica animam serui tui. quomōdo ad te domine animam meam leuauit. **E**t quomodo eam leuauit. quō portui. quō tu uires dedisti. quō eā fugientem apprehendere ualui. **S**ed quia ut psalmistae. **S**uavis et mitis es tolerabis me. **E**go egritudine defluo cura et stabo confirmatus et firmus ero. donec aut̄ facias toleras me. quia tu suavis es domine et mitis

et multum misericors. abundat enim
 iniquitas mea. abundet et misericordia tua. hec
 aug. Non ergo valde prestandum est si
 quis in oratione distrabit. Sed sicut ait
 iohannes abbas montis sinay. Certa
 inquit et locuta mentem rationem et intentio-
 nem meditando ad seipsum congregans in-
 definitur congregare et easdem revocare
 distractas et recuratas ne cesses. non
 enim in distracta et in recurata deus
 ab obedientibus requirit orationem. non
 praesertim in oratione distractio mentis
 passus sed bono animo esto intellectum
 spiritus revocans et ad christum levans. angeli
 enim solius esse est impudabile. Agonisa
 ergo meditationem sursum ferre et men-
 tem recludere in vobis orationibus. et quis
 arborum propter puerile cadat. iteque eam
 sursum age. quoniam proprium est mentis insta-
 bilem esse. sed in deo est vniuersa posse
 stabilire. Si igitur semper studueris men-
 tem a deo non elongare et in mente ap-
 positione prope tecum erit. Si autem sine prohi-
 bitioe errat nunquam tecum permanere vale-
 bit. Et quid sublimius bonum quam adhe-
 rere domino et indefinenter apud deum in
 vniione perseverare. hec iohannes abb.
 Quia igitur corde stabiles esse non possu-
 mus. nec mens nostra in eodem valet per-
 sistere. interim tamen quod diu in hac pere-
 grinatioe sumus saltim ab immoderata
 distractioe corda nostra colligamus
 ut eo expeditius et deuotius preces ad
 deum fundere possimus. De his refert
 hugo de sancto victo. in. iij. lib. de ar-
 cha noe sic dicens. Dum igitur corda no-
 stra ad appetitum terrenarum rerum immo-
 derate laxamus. ab ora mox inanum
 cogitationum turba ita in diuersa mens
 nostra rapit. ut ipse quoque naturalis
 discretionis ordo prurbit. nam quae res
 mundane quas inordinare appetimus
 infinite sunt. **R.** Cogitationes quo-
 que ex ipsarum memoria rerum intrin-

secus precipimus finite esse non possunt.
 nam dum per singula momenta alie ex
 alijs oriuntur multipliciter procedunt. ut
 nec ipsa comprehendere valeamus. quo
 ordine vel quo modo ad conueniunt. aut
 a corde recedunt. proinde si ordinatas
 et stabiles ac quietas cogitationes habe-
 re volumus ab hac immoderata distra-
 ctioe corda nostra cohibere studeamus.
**Hoc autem fieri poterit si certas quasdam
 et determinatas res nobis prescribamus
 in quibus assidue intentio cordis nostri
 versari et meditatio exerceri possit. Tria
 enim sunt. scilicet per infinita distrabi. in eo-
 dem semper persistere. moderate vagari
 quorum vnum habere non possumus. vnum
 habere debemus. et ideo hoc solum super-
 est ut quare corde stabiles esse non pos-
 sumus. interim saltim ab immoderata
 distractioe corda nostra colligamus ut
 dum spiritum minus instabiles fieri.
 semper magis ac magis viam studea-
 mus veram per hoc imitari. Omnipotens
 enim deus cui nihil impossibile est
 posset vtrique si vellet eis quibus misereri
 proposuit de laboribus et erumnis et picu-
 lis penitentis vite que temptationibus ple-
 na est subito et absque dilatioe ad eterne
 vite stabilitatem transferre. sed vult ut
 electi sui per varias tribulationes et temp-
 tationes plurimas purgandi transeant
 et cum per multos dolores ad eum redeunt.
 discant quod longe ab eo peccato disces-
 serunt. hec hugo. **S.** Et notandum
 quod ad mentis positionem multum valet
 ante tempus orationis a curis rebus temporalibus
 et a cogitationibus immundis et inordi-
 natis nos custodiamus. quia in quibus-
 cunque mens nostra ante horam orationis se oc-
 cupauerit. hec eadem nobis orantibus per
 recordationem se ingerunt et orationem im-
 pediunt. vnde quales orantes volumus
 inueniri tales ante orationis tempus pre-
 parare debemus. vix abstracte nos
R. iij.**

ab actibus illicitis. a finibus ociosis
 a leuitatibus et a ceteris omnibus. que nos
 tempore orationis impedire possunt. De quo habet
 beatus Isaac abbas in prima sua col-
 latione sic dicit. ut eo feruore ac puritate
 te qua deus emitti possit oratio. hec sunt
 omnimode obseruanda. Primo sollicitu-
 do re ipsa generaliter abscondenda
 est. deinde nullius negotii cause ne
 non solum cura sed nec memoria quidem
 penitus admittenda. detractiones va-
 niloquia scurrilitates quoque similiter
 amputande sunt. Ire pro omnibus siue tri-
 stitie perturbatio funditus erudenda. con-
 cupiscentie carnalis affectio. ac philar-
 gie notus fomes radicatus euellen-
 dus. et iras et similibus vitis erru-
 tis penitus et abscisis talibus ut dixi-
 mus repurgati emundatione premissa. que
 simplicitatis et innocentie puritate pre-
 ficat. iacienda sunt primo profunde hu-
 militatis inconcussa fundamenta. que
 sicut turre pulsaturam celos valeat susti-
 nere deinde supponenda virtutum spiri-
 tualis extructio. et ab omni discursu atque
 euagatione lubrica animus inhibendus
 ut ita paulatim ad contemplationem dei ac
 spiritualis inuicis incipiat sublimari.
 Quicquid enim animi orationis nostre horas
 anima nostra precepit mente. est ut hoc ora-
 tibus nobis semper ingestionem recorda-
 tionis occurrat. quod obrem quales orati-
 ones volumus inueniri tales nos animi ora-
 tionis tempus preparare debemus. Et pre-
 cecenti enim statum mentis atque animus sup-
 plicatione format eorumdemque actuum
 precibentibus nobis ad precem verborum
 quoque vel sensuum ante oculos ymago
 preludens aut irasci nos secundum prece-
 tem qualitate faciet aut tristari aut con-
 cupiscentias causas re preteritas re-
 tractare. aut risu fatuo quod etiam pu-
 det dicere cuiusque scurrilis dicti vel fa-

cri titillatione pulsari. vel ad primis
 priores facier voluntate discursus. et id
 circo quicquid volumus ne orationibus
 nobis irripiat. animi orationem te abditis
 nostri pectoris extrudere festinemus. ut
 ita illud applicum possimus implere sine
 intermissione orate. Et in omni loco leui-
 tes puras manus sine ira et discrepatione
 Alis namque mandatum istud perficere non vale-
 bimus nisi mens nostra ab omni vitio purga-
 ta oratione virtutibus tamen velut naturali-
 bus bonis delecta iugiter omnipotentis dei
 contemplatione pascat. Etenim quantitas anime non
 inepte subtilissime plume seu pennule
 lenissime prece que si humoris precepta
 extrinsecus corruptio vitiosa non fuerit.
 vel infusa mobilitate substantie siue te-
 nuissimi spiritus adiumento velut natura-
 liter ad sublimia celestiaque sustollitur.
 Si vero amoris cuiuspiam asperginem vel in-
 fusione fuerit pregrauata non modo in nul-
 los aercos volatus naturali mobilitate
 te captabit. sed etiam ad yma terre precep-
 ti humoris pondere deprimeat. ita mens
 quoque nostra accedentibus curis vitioque ag-
 grauata non fuerit. nonneque libidinis
 humore in corrupta velut naturali pur-
 ritatis siue beneficio sublimata lenissimo
 spiritualis meditationis afflatu sublima-
 bit ad superna et humilia deserens atque re-
 terna. ad illa celestia et inuisibilia trans-
 feret. Unde proprie satis preceptis domini
 cis amonemur. Videte ne grauentur cor-
 da vestra in crapula et ebrietate et seculari-
 ribus curis. Et idcirco si volumus orationem
 non solum celos sed etiam ea que super
 celos sunt penetrare. curemus mentem
 ab omnibus terrenis vitis expurgatam
 cunctisque emundatam fecibus passio-
 num ad subtilitatem perducere natu-
 ralem. ut ita ad deum oratio eius nullo
 vitioz m pondere pregrauata ultra
 celorum vestigia possit ascendere. hec
 Isaac abbas. Et de eodem dicit be-

da in quadam omelia. **V**ultum iuuat
 orōnis puritatē si in omni loco vel tpe
 nos ab actibz tpeius illicitis. si sem
 per ab ociosis sermōibz auditū piter
 castigemus et linguā. si in lege dñi am
 bulare volumus. et testimonia eius as
 suecamus toto corde scrutari. quecūqz
 em̄ sepius agere vel loqui vel audire
 solemus. eadē necesse est sepius ad aīn
 quasi solitā ppriamqz recurrat ad scdē
 etiam tpe orōis. hęc beda. **E**t ergo fm̄
 beatum angu. quicūqz puras affectō
 nes eriger eult in deuz. disungat se a
 sensibz. recedat a corporalibz. claudat
 a uocibz. **I**n istis em̄ sunt omnes cor
 poris passiones in quibz decipimur et
 illudimur tota die. hęc augus. **E**t
 notandū qd si quidā in horis ad q̄s
 tenent hī qui in sacris ordīnibus sunt
 p̄ficturi intermissum fuerit. vel negli
 genter p̄plerum. vel p̄pter somnolenti
 am obmissum tpe oportuno. nequaqz
 transeat hoc irrecensarū. qz ab ho
 ris canōicis nullus potest absolui. **U**n̄
 beatus bern̄. dicit. **S**i quid aliqū inter
 missum fuerit. si quid imperfectuz suo
 loco. suo tpe. suo modo. non transeat
 impunitum vel etiā irrecensarum
 hęc bern̄. **N**otandū etiā fm̄ qd
 dicit beatus gregori. xxiij. mora. qd uera
 orō siue postulatio que fit ad deū nō est
 in oris uocibz sed in cogitationibz cor
 dis. ualētiores nāqz uoces apud secre
 tissimas aures dei nō faciunt uerba no
 stra sed desideria. **E**tenim eternā uirāz
 si ore petimus. nec tñ corde desiderā
 mus clamātes tacemus. **S**i uero desi
 deramus ex corde etiam si ore p̄cesci
 mus tacentes clamamus. **I**ntus est er
 go in desiderio clamor secretus qui ad
 humanas aures non peruenit. et tñ an
 ditum p̄ditōis replet. hęc greg. **N**ul
 ti nāqz ut dicit beatus Augu. uoce sonāt.
 et corde muti sunt. et q̄s multi tacent la

bijs et clamant affectu. qz ad cor hoīs
 aures dei. **N**ulti ergo clauso ore exau
 diunt. et multi magnis clamoribz nō
 exaudiuntur. **U**n̄ affectibz orare debet
 mu. hęc augus. **I**deo amor et desideriu
 faciunt puram orōnem et dirigunt eā
 ad dñm. **S**i quis igit uult sp̄ orare sp̄
 debet desiderare. qz p̄tinuū desiderium
 p̄tinua est orō. **D**e hoc beatus aug. in
 glo. sup ps. sic dicit. **S**ine intermissiōe
 orantes nunq̄ sine intermissiōe genu
 flectimus. corpus p̄sternimus aut ma
 nus leuamus. nō possumus hęc facere
Est alia interior sine intermissiōe orō
 que est desideriu. quicquid aliud agis
 si desideras non intermittis orare. **S**i
 non uis intermittere orare noli inter
 mittere desiderare. p̄tinuū desideriu
 tuuz p̄tinua orō tuoz tua est. **T**acebis
 cum amare destiteris. qz tacuerunt de
 quibz dictū est. **Q**m̄ abundauit iniqui
 tas refrigeret caritas multoz. **F**riget
 caritatis silentiū cordis est. **F**lagran
 tia caritatis clamor cordis est. **S**i sp̄
 manet caritas. semp̄ clamas. si semp̄
 clamas sp̄ desideras. hęc aug. **U**n̄ fm̄
 beatum ber. **N**on clamor sed amor cla
 mat in aure dei. nec tñ p̄pter hoc parui
 pendēda est etiā orōnis modulatio qz
 hęc dicta sanctorū doctoz idō p̄missa
 sunt. ut in dīno officio magis sp̄ intē
 damus deuotiōi q̄ clamori. **N**am qd
 per officiu oris laudandus sit ip̄ deus
 de hoc per p̄phetam dicit. **C**onfitemini il
 li in uoce labioz uestroz. **E**t iterum ps
Cantate ei canticum nouū. psallite ei
 in uociferatōe. **X** **U**nde cum can
 tamus aut psallimus. hoc ip̄m agam?
 cum discretōe et moderamine non mi
 mis clamando. s̄ pur decet religiosos
 mediū modū tenendo. qz dō magis at
 tendit cordis deuotiōem et puritatē. q̄
 uocis sonoritatē. **E**t cum cantamus
 vel psallimus cor nostz quantum pos

sumus dei adiutorio a cogitationibus et distractionibus inutilibus renocemus et proponamus. ut fructum ex hoc spirituale percipere valeamus. nam dicit beatus gregorius. Vox psalmodie cum intentione cordis agit. per hanc omnipotenti deo iter parat. ut intente meri vel prolece misterium vel gratia punctiois infundat. hinc gregorius. **A** Ergo iterum sciendum quod non solum desiderium cordis sanctum laudat deum sed etiam bona vita et iusta. in qua homo se exercet laudat deum. Quicquid egerimus bene agamus et cum timore domini illud faciamus et laudamus deum. ille enim spiritus laudat deum. qui non cessat bene vivere nam tunc desinit quisque laudare. cum ceperit a iusticia declinare. **I**sta commemorat beatus augustinus in glo. super psalmum dicens. **T**ota die laudare deum quis dicat. **S**uggero remedium vni tota die laudes deum seruis. **Q**uicquid egeris bene age et laudasti deum. quoniam cantas ymnus laudas deum. lingua tua quid agit nisi laudet et proficiat tua. **T**u cessasti et ab ymno cantando discedas ut reficiaris. noli febriari et laudasti deum. discedis ut dormias. noli surgere ad maledicendum et laudasti deum. **N**egocium agis noli fraudem agere et laudasti deum. **A**grum colis noli limitem mouere et laudasti deum. **I**n innocentia operum preparaste ad laudandum deum tota die. ille enim semper laudat deum. qui non cessat benefacere. **T**unc desinit laudare deum quoniam a iusticia et ab eo quod illi placet declinas. nam si a vita bona nunquam declines lingua tua tacet. vita tua clamat et aures dei et ad cor tuum inclinas. **Q**uoniam enim aures nostre ad cor nostrum sic aures domini ad cogitationes nostras. **N**on autem potest fieri ut habeat mala facta qui habet bonas cogitationes. facta enim de cogitatione procedunt. **N**ec quisquam potest aliquid facere aut aliquid faciendum mēbra mouere nisi primo precesserit iussio

cogitationis. **E**rgo fratres non tantum ad sonum attendite cum laudatis deum. totum laudate. **C**antet vox cantet et vita. contenta facta. et si adhuc est gemitus et tribulatio et temptatio spera transitoria omnia et illuventurum diem quo sine defectu laudabimus. hinc augustinus. **E**tiam sciendum secundum dictum venerabilis beatus de illud preceptum apostolicum. **S**ine intermissione orate proficere non valeamus nisi omnes actus sermones cogitatus ipsa etiam silentia nostra domino donante dirigamus ut singula hinc cum timore illius respectu temperent circa perpetue nostre salute per futura reddant. hinc beda. **S**ed et hoc notandum quod omnipotens deus illius preces non audit. qui preceptis obedire contemnit. nam ubi prava est actio ibi etiam inanis est oratio. **D**e hoc beatus gregorius sic dicit. **S**i id quod precipit deus facimus. id quod petimus obtinemus. valde namque apud deum vix quod hinc sibi necessario congruunt. ut oratione operatio et operatione fulciatur oratio. nam illius clamorem tempore angustie non audit dominus. qui in preceptis suis clamantem dominum non audiuit. **E**rgo qui ad aures dei viam precibus facere desiderat. voces actibus in unum ferat. quia inanis est oratio ubi prava est actio. hinc gregorius. **U**nde necesse est. quod qui se in suis precibus et orationibus exaudiri desiderat. ut peccatum commissum prius per penitentiam deleat et a similibus caueat ac preceptis domini obediat. **I**sta commemorat beatus gregorius. **m**oral. exponens illud verbum. **S**i non manserit in tabernaculo tuo tunc leuare poteris faciem tuam absque macula sic dicens. **I**nterna facies hominis mens est in qua nimirum recognoscimur. vix ab auctore diligamur. **S**ed eleuata faciem macula iniquitatis si intendente mentem reatus sui conscientia accusat

Diffidit namq; accipe se posse qd ap
petit. qui pfecto remiscit nolle adhuc
facere qd dimittit audire. **H**inc fa
lomon ait. Qui auerit aure suam ne
audiat legē orō eius erit execrabilis.
Cor quippe nos in petitiōe respicit
cū resistere pceptis eius quem postu
lat meminit. et orō eius erit execrabi
lis cū a censuris auertit legis. qz dig
num pfecto est ut ab eius beneficijs sit
quisq; extraneus cuius nimir inssioni
bus non vult esse subiectus. Quia in re
hoc est salubre remediū. ut cum mens
se a memoria culpe reprehendit ut hoc
prius in orōne desinat qd errauit. qua
tenus erroris macula cū fletibus tergif
in petitiōe sua cordis facies ab auctore
munda videat. **S**ed curandū nimis
est ne ad hoc prius priuat q se mūda
se fletibus exultat. ne dū deplorata itez
culpa pmittit in p̄spectu iusti iudicis
ipsa etiā lamenta leuigent. **S**olent
quippe debemus memisse qd dicit. nō ite
tes verbū in tua orōne. **Q**uovidelicet
dicto vie sapiens nequaq; nos p̄hibet
sepe veniam petere. sed culpas iterare.
Et si apre dicat. cū mala gesta de leue
ris nequaq; rursum facias q in preci
bus itez plangas. **U**t ergo ad p̄ces fa
cies sine macula leues. ante orōnis tē
pora sp̄ sollicitate p̄p̄sci quicquid p̄t in
orōne reprobari. talēq; se mens et cur
ab orōne cessat exhibere festinet. qua
lis apparere iudici in ipso oratōnis tē
pore exoptat. **H**ec gregorius.

Filius.

Uellem scire quare omnipotēs de
us nonnunq; etiam deuotoꝝ ho
minum orōnes exaudire dissimulat

Ca. III. Pater

Scire debes qd
plures sunt cāe quare deus nō
statim exaudiat p̄ces clamantiū ad se

Una causa est ppter elationē mentis.
quā incidere possent si effectū petitiō
nis sue cito obtinent et hoc maxime in
virtutibus et rebus sp̄ualibus. **A**lia cā est.
qz post a securōem donoz possent neg
ligētiores existere. **D**e hoc iohēs abb.
montis sinay sic dicit. **N**ō p̄stitemur dū
aliquid postulantes et in longis t̄p̄ibus
nō exauditi fuerimus. qm̄ velle dñs a
virtus fieri mūdos in vno momento tē
poris oēs postulantes et postulatōnes
nō reportantes. penitus ppter vnā ha
rum causarū nō suscipiunt postulātes.
vel qz ante t̄p̄s petunt vel qz indigne et
vane gloriose. seu qz suscipiētes futu
ri erant in superbiā extolli ut deiceps
post petitiōnis possessionē viuerent ne
gligenter. **H**ec iohēs abb. **D**iffert ergo
deus dare qd rogat ut possit donatus
fuerit custodiat diligentius et humili
p̄seruet. **H**oc affirmat cassiodo. sic dicit.
Sicut ignis flatu et ventis impellit ut
viniacius animet. sic oratio dicitur ut
postq; exaudita gratior inueniat. **D**if
fert ergo deus dare qd petit ut dilata
petat ardentius collarū seruet diligentius
et habeat humiliter. **H**ec cassiodo. **E**t
ideo ut dicit quedā glo. deus sepe petita
non exhibet. qz meliora p̄videt. **U**n di
ctū est paulo. **S**ufficit tibi grā mea ad
vincendū stimulū quē refugis. quem
ad inferendū petis. qz virtus sp̄s et
mentis in infirmitate carnis perficit.
scz edocta et expta ad resistendum. **H**ec
glo. **E**tia ut dicit beatus ihero. dñs nē sci
ens clementie pondera atq; mēsuras
interdū non exaudit clamantē ut eum
p̄bet et magis puocet ad rogandū et q
si igne excoctum puriorē et iustiorē fa
ciat. **H**ec ihero. **B**eatus etiam gregori.
xiiij. mora. de hoc sic dicit. **D**eps deus
quid nobis p̄futurū esse valeat sciens.
dissimulat audire dolentium vocem.
ut augeat vtilitatem. ut purgetur vira

Liber .III.**Dist.** .III. **Ca.** .III.

per penā. ⁊ quietis tranquillitas que
hic inueniri non valet alibi querat. ⁊
hanc dispositionis grām nōnulli etiā
fidelīū ignorāt. hxc greg. Et g̃ vt d̃r ibi
dem beatus gre. xxvi. moē. Nemo dis-
ficere d̃z. qui tardius audif a d̃no. nec
credat q̃ a supna cura negligat. sepe
em̃ n̄ra desideria q̃ celeriter nō sūt ex-
audiunt. ⁊ qd̃ impleri citius perimus
ex ip̄a melius traditare. p̄sperat. Desi-
deria itaq̃ n̄ra p̄ dilectionē extendūf
vt p̄ficiant vt ad hoc qd̃ p̄cepturi sunt
p̄ualefcāt prius in tribulationē labor̄ p̄-
trahif p̄ugne. vt crescat corona victo-
rie. Suos g̃ d̃ns cū velociter non exau-
dit quo repellere credif trahit Interi-
us q̃ppe est medicus ⁊ pctōz in nobis
cōragia q̃ inesse medullitus reprobat
secat. abscindit virus putred̄is ferro
tribulationis. ⁊ quo voces egrī audire
dissimulat. eo egritudinis finē p̄curat
Hinc em̃ p̄p̄ra ait. Clamabo p̄ diē ⁊
nō exaudies. ⁊ nocte ⁊ non ad insipi-
mi. ac si diceret nequa q̃ mibi ad insi-
pientia p̄ficit q̃ die ac nocte clamantē
me p̄tine nō exaudis. qz vñ me in tri-
bulatōe t̄pali q̃si deseris. inde ad eter-
nā sapiam plus erudis. hinc etiaz d̃z.
Adiuor in oportunitatibz in tribulari-
one. Tribulationem quippe diciturus
oportunitatē p̄misit. qz sepe ⁊ in tribu-
latione p̄uertim ⁊ tñ oportunū nōdum
est. vt desiderio creptionis adiuuemur
sed cū clamor noster q̃si negligif spes
que cordi inerat infirmat ⁊ supna ad-
iutoria de futura credimus. qz tardius
impetramus. Sed cū nos desperatio-
nis p̄cella p̄turbat. p̄cussa mēs citius
in portū spei se collocat. si causas suas
subtiliter cuz d̃no pensat. si bona eius
ad memoriā reuocat. si mala que bo-
nis eius reddidit apud semetip̄m cal-
lide non excusat. Si p̄pendit quid ab
eo iuste meruit. ⁊ quid clementer acce-

pit. Si vitā suā vitaciter discurit ⁊ an-
dei oculos oē qd̃ agit exaians semetip̄-
sum sibi non abscondit. si faciā se que
nō erat meminit. si illuminatā se atq̃
subleuatā que in tenebris iacebat ag-
noscit. Nec ergo in semetip̄a cūtra res
colligens. dū bona accepti cōsiderat
aduersa que tolerat nō accusat. nec de-
speratione frangif. que tanroz mune-
rum p̄solatione roborat. qz spem de fu-
turis recipit. dum transacta beneficia
recognoscit. Pensandum est igit̃ quā-
ti est periculi transacta munera cerne-
re ⁊ futura desperare. quanti est piculi
si in hac p̄cella tribulationū desperati-
onis naufragio frangimur qui ad por-
tum spei velut immensis fumbz p̄teri-
tis bonis ligamur. hxc gre. **P**lu-
res etiā sunt cause quare orantes in su-
is precibz non exaudiunt. Prima est
p̄pter excessum culpe sicut sunt illi qui
sunt in peccatis mortalibz p̄stituti. De
quibz d̃z ysaiē. v. Cum multiplicauer-
itis orationes non exaudiam vos. Et
subiūgit causam. manus em̄ vestre san-
guine plene sunt. Item p̄pter teporem
orantis qz feruenter ⁊ deuote non orat
Uñ ilxre. ix. Orabit̄ ⁊ non exaudia-
vos cū quesieritis me in toto corde ve-
stro quasi dicat non aliter. nam que sie-
ritis me orando tepide ⁊ negligenter
nō exaudia. Item qz orans non p̄seue-
rat orādo donec obrineat. Luce. xi. Si
p̄seuerauerit pulsans p̄pter improbi-
tatem eius. p̄surgat ⁊ dabit ei. Et iud̄
duth. iij. Scitote qz exaudiet p̄ces ve-
stras si p̄māseritis in ieiunjs ac orōni-
bus in p̄spectu d̃ni. Item p̄pter diffidē-
tiam exauditōnis. vñ d̃z iaco. v. Qui
em̄ hesitat non existimet q̃ accipiat
aliquid a domino. Et eccl. xvij. Ante
orōnem prepara animam tuam ⁊ noli
esse quasi homo qui temptat deum. s.
fidelis audire. Item ex eo qz nociū ⁊

indiscretum est quod petimus ut filij zebe
 dei quibus dicitur. nescitis quid petatis. Et
 iaco. iij. Petitis et non accipietis eo
 quod male petatis. Item ut huiliter orans
 dum tardius exaudif. et sic duo bona pro
 ueniunt. ut viz insolens reprimat elat
 rior et tunc petitionis non caffet affectus
 vel ut in aliud tempus exauditio differat
 magis congruum et utile petenti. Item
 aliquando negat unum quod forte minus ex
 pediat. ut pro eo def aliud utilius et meli
 us ut paulo prigit cui stimulus carnis
 non est ablatu8 ut virtus in infirmitate
 proficeret in eo. Utilior est enim sepe
 exercitatio tribulatio8. quam quies pro
 ritatis. licet hanc plus optemus. Sed
 sublati8 istis et alijs impedimentis que
 sunt orationis bonum impedire. absque om
 nino hesitationis infidelitate precibus est in
 sistendum nobis. obrenturosque nos eaz
 vegetate cuncta que secundum deum poposce
 rimus minime dubitandum. horat enim
 nos dominus volens ea que sunt eterna ce
 lestiaque prestare. ut euz importunitate
 nostra quodammodo coartemus qui im
 portunos nos non solum non respicit
 nec refutat. sed etiam inuitat et laudat
 eisque prestat. se quicquid perseueranter
 orantes sperauerint benignissime polli
 cet dicens. Petite et accipietis. queri
 te et inuenietis. pulsate et aperiet vobis.
 Et iterum. omnia quecumque petieritis in oratione
 ne credentes accipietis et nihil impos
 sibile erit vobis. Et ideo pro certo non ex
 audiendum se supplicans quisque non du
 bitet cum se dubitauerit exaudiri. **E**
Unde in oratione duo maxime sunt
 necessaria. videlicet perseuerantia et confiden
 tia. Perseuerantia ut in precibus stan
 ter perseueremus. Confidentia ut illa que
 petimus a deo obtinere non diffidamus.
 Sic igitur agentes orationis fructu nequaquam
 priuabimur. Et notandum quod miseri
 corum deus aliquando videtur benignè deuote

orante respicere et clementer eius ora
 tionibus sensum prebere et fauorabili
 ter annuere desiderio obsecrantis. et
 hoc deuote mentis perfidia solet iudici
 um exauditio8 esse. nam cum orantes nos
 nulla interpellauerit hesitatio et fiduci
 am nostre petitionis nulla despatio deie
 cerit. sed obtinuisse nos in ipsa orationis
 effusione quod poscimus senserimus non
 ambigamus preces nostras ad deum efficaci
 ter penetrasse. tantum enim quis exaudiri
 atque obtinere merebit quantum vel inspi
 cia deo vel deum crediderit posse prestare.
 irretectabilis namque est dominus nostri illa
 sententia. Quecumque orantes petitis credite
 quod accipietis et eueniet vobis. **H**ec autem
 exauditio8 fiducia maxime de persc
 puritate procedit. quod quanto quis magis
 purgatum cor habuerit. tanto maiorem
 confidentiam ad orationum obtentum habet.
 nec tunc diffidat de exauditio8 quam non sta
 rim propterea succedit oranti. sed perseuera
 re debet pulsando donec amicus quasi pro
 tus improbitate supplicantis det ei quod
 postulat. **N**otandum etiam quod non
 nunquam tempore orationis mentem hominis cogitati
 ones immunde et cure seculares occupa
 pant et impediunt. hoc debet prigit inter
 dum propter peccata prius commissa. interdum
 ex negligentia propria. interdum etiam per
 teptamenta dyabolica propter peccata pre
 terita. tale impedimentum euenire solet. quod
 nouerit ad deum propter peccata commissa versus dum oratione
 mihi insistit mala prius gesta que ad animam ve
 niunt que mentem eius confundunt et multum im
 pediunt. **D**e hoc beatus gre. in quadam omel.
 sic ait. Dum ab hoc modo ardētius animam
 ad deum inuitamus. dum ad orationis opus
 peruenimus ipsa que prius delectabile gessi
 mus importuna atque graua postea in oratione
 ne toleramus. **V**ix eorum cogitatio ma
 sci desiderij ab oculis cordis abigif vix
 eorum fantasmata propter peccata commissa
 sed quanto grauiori tumultu cogitatio8

carnalium p̄mimur. tanto ardentius
orōni insistere debemus. hęc greg. Ex
negligentia vero ppria talia impendi
menta eueniunt. qñ aliquis extra orō
nem positus se illicitis cogitationibz
occupat ⁊ mentem suā curis seculari
bus implicat. Cū autē ad orōem reuer
tis prius cogitata ad memoriam reuo
cantur. ⁊ idcirco p̄ easdē cogitationes
orōnis deuotio impedit. hęc tangit be
atus greg. x. moral. sic dicens Sepe nā
q̄ immunda vel illicita quedā in aīo
versamus. quoriēs a p̄cibz vacamus.
sed cū mens ad studiū orōnis erexerit
se eaz ymagines reuerberata patitur.
quibz libenter prius ociosa p̄mebat. ⁊
qñ iam faciē aīa ad deū leuare nō suffi
cit. q̄ in se nimirū inquinata mēte ma
culas pollute cogitatiois erubescit. sepe
curis mūdi libenter occupamur. Cūqz
post hęc studio orōnis intendimus ne
quaqz se mēs ad celestia erigit. q̄ pon
dus hanc terrene sollicitudinis in pro
fundum merfit. ⁊ in p̄ce facies mūda
nō ostendit. q̄ cogitatiois infime luto
maculat. hęc gre. Immunde etiā cogi
tationes deuotis uiris p̄ rēptamenta
dyabolica eoz cordibz tpe orōnis im
mittit ⁊ q̄uis illis repugnēt. tñ p̄pter
hęc in sua orōe impediunt De hoc idē
grego. ix. moral. sic dicit. Preci itaqz in
tendendū est cū recte agimus ut omne
quo iuste uisimur ex humilitate p̄dia
mus. Sed plerūqz ip̄a nostra de p̄ca
tio tā multis temptationibz quatit. ut
pene a spectu iudicis repulsa uideat.
Et sepe hanc creator misericors perci
pit sed q̄ illibatam se ut uult exercere
non ualet. sup se iudiciū reprobatiois
pauet. An p̄ iob dicit. Et cū inuocantem
me exaudierit nō credo q̄ exaudierit
uocē meam Plerūqz etem mens igne
diuini amoris stimulata accendit. atqz
q̄ intūda celestia ⁊ archana subleuat

tur. sed repentina temptatione p̄cussa
que intentione forti erecta in deo fue
rat. abortis cogitationibz transfixa cur
uat. ita ut seip̄am discernere nequeat
atqz inter uicia virtutesqz de p̄hensa ex
qua p̄te sit ualentior non agnoscat. nā
sepe ad hoc usqz p̄ducit ut miret q̄o
tam summa p̄p̄tendit. quam cogita
tio illicita polluit. ⁊ rursus quomodo
illicita cogitatioem recipit quā ad sup
navalide seruoꝝ sp̄s rapit. Quos al
ternātes cogitationū motus in aīo bñ
p̄s intuens ait. Ascendūt usqz ad cel
los ⁊ descendūt usqz ad abyssos. Usqz
ad celos quippe ascendimus cū summa
penetramus s̄z ad abyssos usqz descen
dimus. cū repente a p̄tēplatiois p̄rui
pia temptamēta det̄icim. motus itaqz
aīe dū inter uicia se alternant. nimirū
sibi rectitudinē exauditionis obnubi
lant Recte igit dicit. Et cū inuocantem
me exaudierit q̄ q̄tumcūqz mens ex
ip̄a sua mutabilitate sit trepida. ⁊ p̄ter
hoc q̄ nolēs patriē repulsam se abiectā
q̄ suspicaf. hęc greg. Tales autē male
cogitationes ut dicit glo. quedā dūmodo
resistit eis ⁊ que sunt p̄ter uoluntatem
nō frustrant. nec tollūt fructū orōnis
faciūt tñ insipidā deuotioem. hęc glosa
Sciendū etiā fm̄ beatū gre. xxxij
moral. q̄ sunt nōnulli intra sanctā ec
clesiā. qui plixas p̄ces ad dñm habent
sed uita ⁊ mores de p̄cantium non ha
bent. nā celestia p̄missa petitionibz se
quunt op̄ibz fugiunt hi nōnūqz lacri
mas etiā in orōne p̄cipiūt. sed cū post
orōnis tpa eoz mentē supbia pulsaue
rit. illico fastu elationis intumescunt.
Cū auaritia instigat mox auide per in
cendia cogitationis exestuant. Cū lu
xuria rēptauerit. illicitis desiderijs an
helāt Cū ira exarserit mox māsfuetudi
nem mētis flamma infamē cōcremat.
ut ergo diximus fletus in orōne perci

piunt. sed expletis precibus cum vitioꝝ
suggestione pulsant. nequaquam eter-
ni regni desiderio se fleuisse meminerunt.
Virtutis ergo pondus oratio non habet
quam nequaquam perseverantia primum amo-
ris tener. Veraciter etiam orare est amo-
res punctio gemitus et non posi-
taverba sonare. hxc greg. Qui etiam pa-
trē temptatōem quocumque modo dicit viti-
do. ille toriens orationem suam fundat. qz
frequens oratio impugnationem vitioꝝ ex-
tinguit. hxc yfido. Dicit etiam beatus
ambro. Bonum secretum est oratio quo ad ver-
sari ignita spicula repellunt. Unum dominus
monet di. Vigilate et orate ne intreris
in temptatōem. vigilate inque viriliter
impugnationes repellendo. et orate divini
nisi auxiliū implorando. ut non intreris
in temptatōem peccati sentiendo. Quo-
tians etiam ut dicit crisostomus. in oratione sumus po-
siti. non voce clamorosa sed est orandus
sed conscientia pura et recta placandus. qz
non est vocis sed cordis auditor. Oratio
nihil novum faciat. vicia aliquos gestus
notabiles que aspiciant homines. nec voce
clamet. nec manus expandat. nec oculos
collat ut notabilis fiat. Oratio eius est
quasi quoddam tributum spirituale quod anima
offert de visceribus suis. Quanto ergo
gloriosior est. tanto cautius servanda
ne propter homines videlicet per vanam glori-
am vilescat. hxc crisostomus. Non au-
tem solum propter vanam gloriam evitanda
est silentio est orandum. sed etiam propter
alias causas quas commemorat cyprianus
ita dicens. Non clamorosa voce ore-
mus deum sed tacito corde. propter tria.
Primo. qz non vocis clamorosa est au-
ditor sed magis cordis. et ergo conscientia
pura et recta in oratione est pulsandus.
Secundo qz secretas petitiones tuas non
oportet alteri scire nisi te et deum. Tercio
qz clamorosa orans non permittit alteri
iuxta te orare. hxc cyprianus. Debemus et

go clauso ostio et cum silentio patrem et
dominum nostrum exorare. Et quomodo hoc fieri de-
beat ysaac abbas. in collatio. patrum decla-
rat sic dicens. Sane ante omnia illud pre-
ceptum evangelicum diligentius est obser-
vandum. ut intrantes in cubiculum nostrum
clauso ostio oremus patrem nostrum. quod a
nobis tunc impletur si intra cordis cubi-
culum supplicemus et cum ab omni cogita-
tionum siue sollicitudinum strepitu cor no-
strum penitus amouentes secrete quodam
modo et familiariter preces nostras domino
referamus. Et clauso ostio oramus cum
strictis labijs omnique silentio supplica-
mus non vocem sed cordium secretatori.
In abscondito oramus quasi corde tantum et
interea mente petitiones nostras soli deo
pandimus. ita ut ne ipse quidem ad ver-
se valeant preces genus nostre petiti-
onis agnoscere. propter quod cum summo est
silentio orandum. non solum ne fratres oran-
tes nostris susurris vel clamoribus au-
demus et orantium sensibus obstupamus
sed ut ipsos quoque inimicos nostros qui
orantibus nobis maxime insidiant la-
teat nostre petitionis intentio. hxc ysaac
abbas. Hoc etiam sciendum quod iustitiam
sunt que orationem deo appropinquare et ad ip-
sum pervenire faciunt. Primum requiritur
virtute merita. Unum actu. x. Oratio est
et elemosine ascenderunt ante deum. et dat
spirituales alas precibus quibus ad deum sanctum
oratio pervenit. Secundo mentis mundicia
quod quanto mens purior. tanto oratio
deo propinquior. Unde beatus augustinus super
illud psalmi. Clamaui in toto corde exau-
di me. sic dicit. Tunc in toto corde clama-
tur. quasi in oratione non aliunde cogitat.
Tercio orandi instantia. quod quasi dis-
fidit qui instare obmittit. Unde domi-
nus dicit. Quicquid orantes petitis
credite quod accipietis. Dicit autem iaco-
bus. Vultum valet de peccato iusti assidua
Quarto cordis humilitas. De hoc dicit

Eusebius Securus de precū suay ob
 tentu ad xpm ꝑt accedere. qui se indi-
 gnū nō cessauerit estimare. Et de dño
 ꝑ ꝑs dñi. Resperit in orōem hūilium ⁊
 nō spreuit ꝑcem eoz. Unde ꝑm dictū
 beati gre. Ille verā orōem exhibet. qui
 semetipsum qui puluis est hūiliter vi-
 det. qui nihil sibi virtutis tribuit. qui
 bona que agit esse de mīa ꝑditoris ag-
 noscit. hęc greg. **R** Sed ⁊ sciendū
 hoc q̄ tres sunt modi orādi. Primus
 fit ꝑ ꝑba ꝑposita ⁊ visitata cū ꝑs. ꝑm-
 nos ⁊ collectas aliasq̄ orōnes vel lau-
 des ꝑpositas ad excitandū deuotionez
 vel ad soluendum debitū vel horay ca-
 nonicay recitamus. legimus. ⁊ decā-
 ramus. Scđs modus orādi est qui fit
 ꝑ ꝑba ex ꝑprio affectu formata ⁊ est ef-
 ficacioꝝ vt qñ homo cū deo familiari-
 ter ꝑfabulat ꝑbis affectui suo ꝑsonan-
 tibus qñ cū deo ꝑsente coz suū effundēs
 vel necessitates suas ei ꝑquerens. vel
 ꝑctā ꝑsitens. ⁊ mīam postulans. gra-
 tiam petens. ⁊ auxilium implorans
 ꝑtra temptacionū ꝑicula ⁊ tribulatio-
 num grauamina vel quascūq̄ suas vel
 suoz necessitates. hic modus orandi
 requirit oportunitatē solitudinis als
 silentij circa se ⁊ ocijꝝ eo plenus ⁊ se-
 curius suū in deum affectum effundat
Tercius modus orandi est mentalis
 cū tacito ore sola mens desiderij suoz
 pandit. ⁊ affectū cordis effundit ⁊ eū
 intus ꝑ amorē amplectit. et cū reuerē-
 tia adorat. ⁊ venerat tanto lacius se in
 deū effundēs q̄to plura valet affectus
 ꝑꝑlexendere q̄ exprimere dicēs. Dñe
 añ te omne desiderij meū ⁊ gemitus
 meus a te nō est absconditus. De hoc
 dñs dñt. Veri adoratores adorabiliter
 adorabūt patrem in spiritu ⁊ veritate
Spūs ē deus. ⁊ qui adorāt in spū oz
 adorare Et hęc orō magis videt ꝑꝑria
 cū deus magis coz attendat q̄ verba.

sed verba ideo apponimus vt cū mēs
 pigra est ad se eleuandum in deū ꝑꝑer-
 ba orōnis suffulta inuef. vt memoria
 deo inlcreat. intellectus sursum tendat
 affectus ꝑ deuotionem inflāmatuꝝ gū-
 stet. q̄ suauis est dñs ex intentione sa-
 cre orōnis inflatus. Valde etiam dele-
 ctabilis deus in hoc vt oret ꝑꝑter multi-
 plicem orātiꝝ vtilitatē. s. vt deo inde-
 finenter inlcreat qđ summe ē hominū
 vtile inter oīa. iuxta illud. **M**aria autē
 optimā ꝑtē elegit. Item vt habundā-
 tiori affectu deuotōis in amore dei ex-
 crescat in deo. benigne ꝑrouidet nobis
 occasionē. qua sepius ad orōem stimu-
 lemur siue ꝑ nobis ꝑsitis siue ꝑ alijs
 orando. aut ꝑ malis amouendis. aut
 ꝑ bonis ꝑsequendis. vt cum affectus
 deuotionis repescit ad vnū. in alio re-
 calefcat. sicut ignis subijciendo ligna
 ꝑtinue ne deficiat restantat. magna sil-
 uia habunde ligna supplicacionū mimi-
 strans sunt ꝑꝑria ꝑctā quotidiana ⁊ an-
 tiqua. **M**agna silua negligētie nostre
 ⁊ miserie ⁊ defectus virtutū ⁊ gratiarū
 ac vitia tam spūalia q̄ carnalia temp-
 tationes ⁊ varij euentus. quibus pul-
 samur incommoda que parimur ⁊ tri-
 memus ꝑ quibꝝ tolemus taz. ꝑ nobis
 q̄ ꝑ alijs. quoz miserijs ꝑparim. hęc
 sunt que multā deuotionis materiam
 qñ ꝑꝑerui ignis nurrimenta ministrāt
 quoz ꝑꝑposito opis holocaustum odorē
 reddat suauitatis. **A**ffectus em̄ amor-
 ris ⁊ sancti timoris cum feruore bone
 voluntatis in spū humilitatis ⁊ moru
 ꝑieratis ⁊ gaudio sp̄i nunq̄ debet in
 corde dei extinguī. **I**sta nāq̄ sunt in
 quibꝝ virtus deuotōnis maxime ꝑsistit
 semꝑ etiam debet mens ꝑ aliquam oc-
 cupationem assuescere se ad deum eri-
 gere. orando supplicando ⁊ deo grās
 agendo laudando ꝑꝑ diuersis causis
 se omni tempe offerentibus. iuxta illud

Oportet semper orare et non deficere. Et ps Benedicā dñm in omni tempore semp laus eius in ore meo. Quāto em̄ quis frequēcius orat tanto fit ei oratio delectabilior. et q̄to rari⁹ tāto infidior et rediosior fit. sicut experientia sepe docet. Qui ergo orationi vult itendere assuescat oratōi aliquādo vacare. deinde sepius ad orationē recurrere. postea diucius in orōe persistere. tandē frequenter orōi incubere. nec p fastidio vel leuitate desistere nisi quādo vel corporalis debilitas. vel vrgens necessitas. aut rōabilis utilitas interueniat et itē reuertatur in idipsum ne p diuinā abstractōz redeat i diuinitudinē orandi et refrigescat affectus. Percurrat ad singulos modos orandi. et diuersis modis petitōes suas format ac diuersas petitōes at̄pret ut tandē in aliqua deuotione affectū cōcipiat et illi inhxreat q̄diu sapiat. si at debilitas capitis aut totius corpis i pedir tunc breuis et sepius orat et euagationes mentis cohibeat et sensus exterioros sub disciplina retineat. et dei auxiliū ad singula humiliter inuocet ut patienter si p̄voto assidue nō succedat sustineat ac in oratōis virtute loquatur et tempore p̄gruo iugiter p̄seueret.

Filius

Desidero etiā scire aliqua de deuotione ac amorosa p̄punctōe que solent ex oratōis virtute nōnūq̄ generari seu procedere.

Capitulum V Pater

Scire debes qd̄ deuotio sepius solet excitari tpe orationis. precipue cū hūiles ad dñm fundunt orōes. Est aut̄ deuotio ip̄a pius et humilis affectus in deū ex p̄scia p̄prie infirmitatis. Pius ex cōsideratōe diuine clementie. De q̄ dic̄

Rich. d̄ sancto victo. Deuotio est feruida mentis in deū dilectio. que virtus magna est. Nam virtus vere deuotio nis hōiem filiū dei facit. animū hūanū deo coniungit. et cū eo quasi vnū spūz efficit. qui em̄ adhxret deo vnus spūs est. **O** Et notādū q̄ deuotio cordis multū valet ad opus orōis. q̄ ip̄a preces que orādo offerunt reddit valde acceptabiles corā deo. nā mens deuoratur ut d̄t beatus Greg. xv. mo. in precibus ad auctoris sui speciem anhelat diuinis desiderijs inflāmata supernis coniungitur. ab inferioribz separatur a mor feruoris sui se aperit. ut capiat et capiens inflāmet et supna amare iaz rursus ire est. dūq̄ magno desiderio ad celestia inhyat. miro modo hoc ip̄s qd̄ accipe querit degustat. lxx gre. In de etiā ē q̄ d̄t beatus Ambro. Cū anime deuotionē cognouerit cristus venit et pulsat ianuam dicens. Aperi mihi foroz mea. Et bñ dicit Quia nupcie spūales sunt verbi atq̄ anime ait ergo Aperi mihi noli apire aduersario neq̄ locū des dyabolo. Aperi te ipsam mihi noli coartari sed dilatare et adimplebo te. Et q̄ de curso orbe terrarū plus molestiaz et offēdēs repi. nec facile habui vbi requiescerem. iō tu aperi mihi. ut filius hōis caput reclinet. cui nō est nisi sup humilē et mansuetū requiescere et si adhuc corpe mihi adesse nō vales. mente adesto. mihi em̄ omnes p̄ntes sunt. quoz fides mecū est. Adē mihi qui exijt de seculo. Adest mihi q̄ me cogitat. qui me intuet. de me sperat. cui ego portio sum. lxx Ambrosi⁹ Et notādū q̄ nō solū deuotio necessaria est in actu orōis verū etiā omne opus bonū qd̄ exercemus necesse est. ut deuotōis gratia impinguet et i hylaritate cordis oīa faciamus. Sed q̄ hanc grām hōie desiderat oportet ut se

cularia desideria relinquat qz non miseret vera pnt vanis eterna caducis . spūalia corporalibus bono modo vni ri poterunt. **U**nde animuz secularibz et carnalibus desiderijs pccupatu de uotio et spiritalis declinat delectatio . **N** De hoc beatus ber. ita dicit. **N**ecessesse est vt querat deuotōis grām quis quis seminauerit bona operū semina vt bona opa feruore deuotōis et dulcedine spūali condiantur. **N**imiruz pntie opera et labores abstinentie deuotionis gracia necesse est impinguari . **O**portet em̄ vt in hūilitate omnia faciamus . **N**empe res cordis est gracia deuotionis . sed hoc munere ipse se priuat qui internū ei dissimulat recepta culum exhibere . pccupatum nempe secularibus desiderijs animū delectatio sancta declinat nec misceri poterūt vtravā eterna caducis spūalia corporalibus . summa ym̄s vt pariter sapias que sursum sunt et que sup̄ terram . **R**enuat anima tua solari in alijs si vis in dei memoria delectari . preciosa quidē diuina solatio est . nec omnino tribuitur admittentibus alienam **C**uius mens ad alienas solationes inhyat et non permitit rēnuir i caducis et transitorijs cōsolari ipse sibi . pfecto subtrahit graciā solationis celestis . **E**rrat omnis si quis celestem dulcedinem huic cineri diuinū illud balsamū huic vermi carismata illa spūs misceri posse huiusmodi illecebris arbitratur . **L**ongo putes te posse illū meracissimū spūm suscipere . nisi carnis istis solationibus renunciaueris . **H**ec bern̄ . **N**ulla etiā vt dicit Eusebius excogitari poterunt in hac vitā ueriora gaudia q̄ sint mentis ipsa tripudia que ex deuotione internā delectatōis et ex laude ptingūt diuina . **H**ec Eusebius **O** Et norandū q̄ pfecta deuotio tūc per

ficitur in hōie . cū perfecte fuerint anime rationalis potentie hoc est cū rō fuerit ueritatis luce illustrata uolūtas affectione caritatis inflāmata . memoria uero in deo stabiliter put in uia licz q̄ etata . nam in creatiōe hōis rō ei data fuerat . vt deum pgnosceret . uolūtas vt deū pgnitum diligeret . **M**emoria vt in deo pgnito et amato dulciter req̄ esceret . **S**ed per peccatū ratio facta ē cecavit sepe uelut malum p bono uolūtas feda et memoria instabilis vt magis uelit in fediis delectari et uilibus occupari q̄ deo vacare . **H**ec uero tres potentie anīe sic deformatē cū p spiritalia exercicia et p̄tinuū conatus bonoz operū reformate fuerint . tunc dicitur deuotio hōis interior esse pfecta . **E**st aut̄ ratio pfecte reformata cum p̄ mentis excessum sup̄ se rapit et lumine diuine intelligētie illustrata purissima mente deū q̄tum in hoc mortali corpe possibile fuerit p̄templat . **P**rimo uolūtas pfecte reformabitur cū ipsa trāsmutata in amorem dei fuerit . et deo adhxrens p conformitatem uolūtatē vnus cū deo spūs efficiat . **I**tem memorie reformatio tunc plene perficitur cū tota hōis memoria in dō ē absorpta p̄ mētis excessū q̄tū i hac pegrinatione possibile est sui q̄ ipsi et oīm que sūt obliuiscerā iā gustās sapientia et inebriata ab ueritate dom̄ dei feliciter requiescit . **P** De iis uidentū est de p̄punctōe . q̄ etiā frequenter generari solet ex uirtute orōis . hō nāq̄ deuotus cū i actu oratōis fuerit p̄stitutus occurrūt mēti eius peccata p̄terita . p quibus p̄pungit uel si iā p̄pugatus est ab eis dē facinoribus tūc cōcipit spē futuroz bonoz . et magno desiderio afficit diuine caritatis . nā quis quis ad deū p̄uertit . prius timore p̄p̄ne deinde amore celestis patrie p̄p̄un

gū. De hoc in quodā sermōe sic dicitur. Quisquis dñō p̄uersionē iūgū. p̄uisionem timore. post amorē p̄uisionem iūgū p̄ungit. Uñ peccata nostra flebiliter amarissimis diluamus ut in spe venie robusti p̄surgamus. Cūq; lōgo vsu penitentie minutus fuerit metus penarū succedit desiderū sedū beatarū. Percutiet illapsu suauissimo cor nostrū totus ipeditus diuine caritatis. quaz prius totā nō admittit pondus formidulositatis. Ubi p̄siderandū q̄ post peccata p̄petrata s̄m maius et minus requirit penitētia et p̄punctio seu effusio lacrimarū añq; hō reformetur ad spem venie et ad fidutiā beatitudinis eterne. Habita vō fidutiā multo anxius et veltimencius ingemiscit ex desiderio futurorū bonorū q̄ prius fecerat ex formidine malorū aliqñ p̄missorū. Hoc affirmat rich. de sanc. vic. ita dicens. Post multas penitentie lacrimas tantam ad spem venie reducim. vix aliquid quando multis fletibus gemitibus et suspiriis inenarrabilibus ad beatitudinis certitudinē reformam. semel autē sumpta eternorū fidutiā. multo anxius melius vberius ingemiscim? et fleamus q̄ p̄ fecimus sub formidine malorū qñ cum primus dissolui esse cum xp̄o certi de reposita nobis corona iusticie. Amorū ei lacrimae et acrius vberius decurrunt et afficiunt. Hinc p̄quendā dicitur. Ecce in pace amaritudo mea amarissima magna nāq; amaritudo est in conuersione qñ quis renuncians seculo ad religionem p̄uertit. maior autē in temptatōe qñ abnegans semetip̄m in numeris inimici tēptatōib; fatigatur. Marie autē in eterne atq; interne dulcedis expectatōe. et in ipacientis desiderij dilatione. qñ in pace illa que exuperat omnē sensum ex pte degustata ad illā tam plene nō admittitur. Multū

quidem verat hōies cū dereliquit amor mundi multo amplius siue arcibus tūc cruciat cū calcaat amor suiveruntū sup omnia trāffigit et penetrat cor hōis et excoquit desiderij estibus amor dei. Uñ est vox illa. Situit anima mea ad defon. vi. Beatus etiā gre. de hac duplici p̄punctōe sic ait. **N**otandū q̄ p̄ncipaliora grana cōpunctōis sunt duo. qz deūsciens anīa prius timore p̄pungitur. postea amore prius ei sese in lacrimis afficit. qz dū malorū suorū recolit. p̄ his pati supplitia eterna per timescit. Sed cū longa meroris anxietate formido fuerit p̄sumpta quedaz iaz de p̄sūptōe venie securitas nascitur. et in amore gaudiorū celestium anīa inflāma. et qui prius flebat ne duce retur ad suplicij postmodū flere amarissime incipit qz differet a regno. Cōtemplat em̄ mens qui sunt illi angelorū chorū. que ipa societas beatorū spirituum. que maiestas interne visibōis dei et aplius plāgit qz a bonis p̄bēnibus deest q̄ flebat prius cum mala eterna metuebat sicq; fit ut p̄fecta p̄punctio formidinis trahat anīm ad p̄punctōz dilectōis. Sed ipa gratia lacrimarū querenda est a creatore nostro cū magno cordis gemitu. lxx gre. **N**otandū etiā q̄ p̄punctio timoris amaritudinē habet p̄punctio vero amoris dulcedinē naz p̄punctio timoris tristes lacrimas p̄ducit. amor autē letas lacrimas mouet. De hoc dicit Rich. de sanc. vic. Prius omnis homo p̄pungitur timore. postmodū vō compungit amor. Cōpunctio timoris amaritudinē hz. conpunctio amoris dulcedinē. Qui igit solo adhuc timore p̄pungit cibus qui dem spiritalibus minime tū dulcibus pascit. qui vero iā eternorū gaudiorū desiderio lacrimas fūdit ip̄e p̄fecto dulcibus cibus spiritalibus se reficit. Cū g

cepit homo ille interior domesticū suū talibz cibis reficere. pōt de covera ceter psallere. Qui mecū dulces capi ebas cibos talibz g studijs q̄brovter q̄ hō ad puritatē āplius p̄ficat. rāto vti q̄ alacrius currit. hxc Mich. **Beatus** etiā gre. de hoc sic dicit. **Aliter** em̄ quisq̄ p̄pūgit. cū interna incuens maloz suoz pauore terref. **Alif** cū gaudia supna p̄spiciēs spe q̄dā ⁊ securitate roborat. illa p̄pūctō afficientes ac tristes hxc vero leras lacrimas mouet. **Om̄i**⁹ potens nāq̄ dñs vnde mentē nostraz visitans ad amorē suū sublimiter erigit. in hanc p̄ lacrimas suauiter affligit. ⁊ dū p̄pletū intus ad sūma rapit. penā suā libens gaudensq̄ mirat. ⁊ dulciter cruciet ⁊ penaliter p̄soletur. **Compunctō** em̄ cordis nostri dies sepius ē dñō. cū i lacrimis p̄ amore ei⁹ assidue mens mouet. hxc gre. **Sed** et hoc norandū q̄ lacrimae deuotōis non querūt remissionē peccatoz. sed potius bñplacitū ⁊ grām dei patris. **Unde** differentia est inter lacrimas deuotōis atq̄ lacrimas p̄nitē ⁊ confessionis. **Longe** tñ amplius p̄cellūt lacrimae q̄ p̄cedūt ex affectu supne cōpassionis. **De** hoc bea. ber sic dicit. **In** lacrimis deuotōis nō indulgētia peccatoz s̄ bñplacitū querit̄ dei patris. cū descendit in nos spūs adoptōis filioruz testimoniū p̄hibens spūi nō q̄ filij dei sumus ⁊ mellis suā de celo mereamur vocē audire. **Quia** vere deus pater in nobis p̄placet sibi nec p̄p̄distat inter lacrimas deuotōis ⁊ lacrimas p̄nitē ⁊ confessionis. **Verūtñ** longe amplius vtrisq̄ p̄cellūt. **Alie** quidē lacrimae quibus infundit̄ sapoz vini. illas vō lacrimas in vinū mutare dixerit. que frater ne p̄passionis affectu in seruoze p̄deūt caritatis. p̄ qua etiā ad horaz rui p̄si⁹ imemor esse sobria quadā ebrietate p̄

deris. hxc ber. **Teste** nāq̄ beato Gre. **Qui** p̄ peccatis alienis interueniūt ⁊ p̄pūgnant. sua añ dei oculos tergiūt. q̄ ipsa caritate se iustificat. qua p̄ alienis iniquitatibz se in lacrimis maculant. nec duz d̄ esse. p̄ alienis peccatis lacrimas fūdere. q̄ cristus nostra p̄tauit in cruce. hxc gre. **Acceptioz** est q̄ orō corā deo quā nō necessitas sed caritas fraternitatis transmittit. **Un̄** crisost. sup mathe. de hoc sic dicit. p̄ se necessitas orare cogit. p̄ alijs autē caritas fraternitatis hortat. **Dulcior** autē est añ dei orō nō quā necessitas rāsmittit. sed caritas fraternitatis p̄mendat. **Hec** crisost. **S**ūt etiā. iij. genera p̄punctōis quibz añia iustavehement afficitur. **De** quibz beatus gre. xxiiij. moralium sic ait. **Quatuor** quippe sunt qualitates quibz iustivivi añia in cōpunctōe vehementer afficit̄ cū aut maloz suoz reminiscit̄ p̄siderans vbi fuit aut iudicioz dei sententiā metuens ⁊ secū querens cogitat vbi erit aut cum malavite p̄fētis solerter intendens merēs p̄siderat vbi est. aut cū bona superne patrie p̄templat̄ que q̄ necdū adipiscit̄. lugens conspicit vbi non ē. **Malozum** suoz **Paulus** meminerat ⁊ ex eis se in quibus fuerat affligebat cum diceret. non sum dignus vocari aplus q̄ persecutus sum ecclesiā dei. **Rursum** diuinū iudiciū pensans i futuro mala esse metuebat dicēs. **Cassio** corpus meū ⁊ in seruitutē redigo. **Rursum** mala p̄nitē vite pensans ait. **Dū** sumus i copore pegrinam̄ a dñō **Et** video aliā legez in membris meis repugnantē legi mentis mee. **Et** rursum bona eterne vite p̄siderabat dicēs. **Videmus** nunc p̄ speculū i enigmate tunc aut facie ad faciē. **Tunc** cognosco ex p̄te. tūc aut p̄gnosca sicut ⁊ cognosmitus sum. hxc gre. **Et** norandū q̄ per

hæc duovicz p fernidã devotionez 7 p
 amozosã punctionẽ sentiã 7 agno
 scitur deus aduenisse et p principaliter
 adesse in corde 7 aniamvniuscuiusq; de
 uori hõis dilectum dñm suum adue
 nisse senserat. cū deuotione fernida es
 set pstitutus bea. **Augu.** cuz sic diceret
Quid est illud dulce qd in recordatõe
dei mei me tangere solet 7 tam suauẽ
afficere. vt iam totus quodãmo a me
meripso alienari videoz 7 nescio quo
abstrahi incipiã subito innouoz 7 to
tus imutoz 7 bene mihi esse incipit vlt
tra qd dicere sufficiã. ex hylarã psciẽ
cia in obliuionem. venit omnis pteri
toz dolor 7 miseria. exultat animus. cla
rescit intellectus. cor illuminã. desi
deria iocundãtur. iam iamq; alibi ne
scio vbi me esse video 7 quasi amplex
ibus amoris intus teneoz 7 nescio qd
illud sit 7 tñ illa retinere semper 7 nũ
q; p dere toto misu laboro. lucraf qdã
modo delectabiliter animus. ne rece
dat ab eo qd semp amplecti desiderat
quasi in illo desiderio oim finem in
uenerit summe 7 ineffabiliter exultat
nihil amplius querẽs. nihil vltra ap
petens. semper sic esse volens. Nun
quid ille est dilectus. vere ille est dile
ctus meus. qui visitare me venit. s; ve
nit inuisibilis. venit occultus. venit
vt tangat me. non vt videat a me venit
non vt totũ se infundat. sed vt gustan
dum se pbeat. non vt impleat desideriu
sed vt trahat affectũ. hæc Augu. q; etiã
amozosa p punctõ sit signũ aduentus
dñi in animã. De hoc beatus ber. i tra
ctatu de scala claustrali. sic ait. Osten
de qñ hæc facies. qñ experient. 7 quod
signũ aduentus tui. nunquid h? solat
ionis 7 leticie nuncij 7 testes sunt sus
spira 7 lacrimæ. Et si ita est noua est
ista significatio 7 inusitata. que em est
duencioz solationis ad suspiria 7 leti

cie ad lacrimas si tñ iste sint lacrimæ 7
 non potius toris interioris desuper in
 fusi superfluens habundat ad interio
 ris hõis indicium 7 exterioris hominis
 expurgamentũ. **Uñ** sicut in baptismo
 puuloz p exterioris hõis ablutionem
 figurat 7 significat iteriozis aie abso
 lutio ita ecõũso ex iterioze ablutõe ex
 terioz pcedit purgatio. **¶** felices la
 crime p q; iteriozes macule purgãt p
 quas peccatoz incendia extinguũt. be
 ati qui sic lugeris q; ridebitis **¶**
In his lacrimis agnosce ania sponsũ
tũ amplectere desideratũ. nũc torren
te voluptatis te inebria. fuge ab vtere
psolarõis lac 7 mel. hæc sunt em mun
da munuscula 7 solatia. que tibi cõtu
lit sponsus sc; gemitus 7 lacrimæ 7 at
tulit tibi potũ in his lacrimis in men
sura. hæc lacrimæ sũt panes tibi die ac
nocte. panes itaq; pfirmantes cor hõ
minis 7 dulciores sup mel 7 fauũ. ¶
dñe Iesu si ado vlces sunt iste lacrie
que ex memoria tua 7 desiderio tui ex
citantur q; dulce erit gaudium qd ex
manifesta tua visione capiet. si a deo ẽ
dulce flere de te q; dulce erit gaudere.
hæc Bernũ ¶ Duo aut lxxvicz fer
 uida deuotõ 7 amozosa p punctio max
 ime pñent ad arrã desponsatiõis. q
 geritur inter cristũ 7 aniam. nã ille q; i
 futuro se nobis ad videndũ 7 ppetuo
 ad possidendũ dabit. nũc i pñti vira a
 liqñ vt q; dulcis sit agnoscamus se no
 bis in gaudiũ prebet. vt eo fernetiuz
 ipm in hac peregrinatõe diligamus
 7 ad eũ puenire ac ipz eternaliter pos
 sidere pcupiscamus. **¶** Consideranduz
 etiã q; sunt multa deuotõnũ vel p punc
 tionũ genera. possunt tñ in. viij. distig
 ni differentias. iuxta singuloz affecti
 onum varietates. aut em surgit deuot
 tio ex timore. aut ex dolore. aut ex desi
 derio. aut ex ppassione. aut ex amore.
¶ .iij.

aut ex gaudio. aut ex admiratōis stu-
pore. Ex timore. ut cū q̄s p̄pūgīf̄ rō-
re futuri supplicij. vel cū timet delin-
qui. p̄pter demeritū peccatorū suozū di-
cens deo. **N**e remiscaris dñe pecca-
ta mea neq̄ vindictam sumas de pec-
caris. **S**cōdo ex dolore cuz quis dolet
se offendisse et grām eius amisisse. vel
cū dolet se tam paz̄ p̄fecisse et tam pui-
meriti esse se apud deū et in tantis dei
oculis displicere. **T**ercio ex desiderio
cū spirat et anhelat ad gratiā virtutum
ampliorē et ad familiaritatē diuine su-
auitatis. vel ad xp̄i p̄nciam in celo v̄l
ad talia sancta desideria adimplenda
Quarto ex cōpassione vt cristo passo
p̄p̄parimur et gladius ille anīaz deo
fidelē trāsuerberat et vulnerat. qui ma-
rie matris eius anīam p̄transiuit. aut
cū p̄rimoz incommodis aut anīaz picu-
lis p̄parit. et zelus domus dei et iniu-
rie deo illate p̄medunt eā. nec finit eā
dormire somno dissimilatōis. quino-
ratur ad singuloz scandala et torquea-
tur ad singuloz calamitates. **Q**uinto
ex amore diuino cū recolit q̄ benigne
secum egerit. et quanta sibi beneficia i-
digno et imerito p̄tulit. v̄l cū pensat
generalia bñficia omni humano gene-
ri ip̄sa p̄ incarnatōis et passōis bñfi-
cia et sacri altaris et sp̄s sancti sacroz
sācta carismata. **S**exto ex gaudio sur-
git deuotio cum homo exultat in dño
memoz beneficiorū eius vel cum in spe
gratie eius p̄fidit se esse d̄ numero sal-
uandoz vel gratulat̄ saluti et p̄fectui p̄-
rimoz. vel cū exultatōe sp̄s p̄gaudet
glorie beatorū. **S**eptimo ex admiratō-
nis stupore cū illuminato intellectu ful-
gore sapientie stupet magnitudinē po-
tentie dei. p̄funditatem sapientie. et
suauitatē benignitatis eius vel distric-
tionē iudiciorū e⁹. et quicquid de natu-
ra diuinitatis ei⁹ et gloria maiestatis

eius menti occurrerit. **E**x tali inq̄ cō-
sideratione obstupescit animus et pio-
quodā affectu erga eū accendit et affi-
citur. **A** Sed et hoc notandum q̄
plerūq̄ hoīes deuoti etiā duz magis
conant̄ habere deuotōis gratiā min⁹
habeant. et cū vehementius instant ari-
diores et duriores corde sunt. **E**t m̄-
ri ex hoc grauiter p̄stant̄ inter p̄ran-
tes et asserentes q̄ forte idigni sint vi-
sitatōe diuina. **S**ed cū h̄mōi incertuz
estoz sint digni amore diuini vel odio p̄-
sumus tñ fm̄ p̄dicturas aliquas colli-
gere ratōes cur deus subtrahit bonis
gratiā deuotōis cū eā libenter haberēt
et instancius querunt et possunt super
hoc quinq̄ assignari rōes. **P**rima ē bu-
miliatio. qz magis humiliat̄ homo cū
nō habet tunc deuotōis gratiā q̄ eaz
diligenter querit et eam desiderat ha-
bere. v̄t puta in diebus solemnibus vel
q̄ vult cōicare. naz tali tpe in seipso
confunditur p̄pter carentiā gratie diui-
ne et ideo hūiliat̄. **E**cōda rō est purga-
tio peccati. qz forte per aliq̄ exercitia
minus purgatus est homo vel aliq̄ ha-
bet d̄licta. que nō recolitur dignus ac-
cedat ad eucharistiā et amplius purge-
tur a peccato in hoc punitur i quo ma-
gis dolet qz quilibet deuotus maxime
dolet de subtractōe gratie et iō quanto
dolor est grauior tanto purgatio est ef-
ficatior et maxime qz forte alto tempo-
re min⁹ studiose q̄huit deuotōis gra-
ciā vel oblatā negligencius ēcepit nec
dignas p̄ ea gratiaz actōes retulit. pu-
nit̄ mō in quo peccauit. vt tūc illa care-
at gratia cū desiderat quā añ neglexit
cū h̄e poterat et cautior d̄ cetero i hac
p̄te fiat. **T**ercia rō est vt ex priuatione
gratie fiat eruditio magna hoīm. q̄ a
deo sit ip̄a grā nō ab hoīe et nō p̄ eam
hō p̄uolūtate arbitrij sui h̄e sed a deo
qui dat ex se et q̄n vult infundit et quā

to vult subtrahit, put sibi placet et put
 accipienti videt provenire. Ergo ex gra
 tia sua dat affectum devotiois non pro me
 rito hominis quod si semper daret cum querit
 et non daret nisi quereretur, putaretur
 ideo dare tantum quantum merita require
 rent, et non secundum libertatem. ideo quoniam sunt
 diose querentibus negat ex iustitia et non
 querentibus quoniam datur ex gratia ut ad se
 trahat. Quarta ratio negat devotiois
 est, cum quoniam vehementius et studiosius
 querit, quod querenda est, quod quoniam ex im
 petuoso cordis conatu libertas mentis
 obstruitur, dum quasi per violentiam et ex
 tortione accelerat affectum devotiois ex
 mere, et si non iuxta desiderium cordis
 statim potest elicere gratiam quaesitam con
 tristatur, et amplius ex hoc indurat et
 quo impetuosius se cupit ad devotum
 cogere minus proficit et amplius arescit
 sic qui botros in torculari et olivas in
 pilo subito et nimis vehementer comprimit,
 liquor magis turbidus et insipidus
 fluit quam si paulatim et moderatius con
 pressisset, quo enim liberior eo pinguior
 devotiois affectus. Ideo alio tempore sepius
 devotior, quod tunc spiritus sue libertati
 relictus sponte se elevat in sublime, vi
 olenta namque acceleratio provocat spiritum
 sicut in corpore morosa respiratio cor
 dis refrigerat est. Quinta ratio esse po
 test meritum maiore gratie et glorie, dum
 desiderium non adimpletum affligendo pur
 gar animum pro patientia desolatiois quod
 humilis sustinentia meroris quasi lima
 reddit animam clarior, et magis sus
 ceptibile splendoris divini et ampli
 oris gratie et glorie capacem, lux enim vul
 tus dei et fulgor claritatis eius omnibus et
 qualibus supfulget. Qui a vicio obscu
 rate liberior est et purior, magis capax
 est luminis et illuminatiois desuper in
 fluentis, sicut vitrum clarum vel metallum bene
 limatum et politum radios luminis ampli

us recipit et splendidus, quod ergo afflic
 tio lima est anime, que rubiginem vicio
 abradit ut detergo peccato quod sua ob
 scuritate radios divini fulgoris velut
 oculus ab anima excluderat, lucem gratie re
 cuperat. Purgat enim deus aliquem devotio
 nis corda pro subtrahendo gratie et illius
 solationis, cuius carentia maxima est
 eius afflictio, ut sic purgati aptiores fi
 ant habundantioris gratie recipiendi
 in patriam et glorie in futuro, si in afflictio
 ne hanc quam patitur homo propter devotio
 nis defectum spiritualis, pro culpe meritum
 et negligentiam propria non retrahit.

Filius

Habita informatio de virtute orationis
 et quibusdam alijs, que videntur
 dant ad actum contemplationis, nunc de
 ipsa contemplatione cupio edoceri.

Capitulum VI Patet B

DE vita contemplativa

platina super qua informari desideras,
 primo hoc scire debes quod duplex est
 vita activa scilicet et contemplativa
 De qua duplici vita. Bona in quadam
 omel. sic dicitur Activa vita est studiosum
 cristi famulum insistere iustis laboribus
 et prius quidem seipsum ab hoc seculo in
 maculatum custodire mentem manum linguam
 ac cetera corporis membra, ab omni
 inquinamento culpe rempamētis continere,
 ac divinis perpetuo subiugare fructibus.
 Deinde primis in necessitatibus
 succurrere esurienti cibum, potum sicienti,
 argentum vestitum ministrando, ac ceteris
 se mancipando fraterne dilectionis obsequijs.
 Contemplativa autem vita
 est cum longo quiete boni actus exercitio
 edoctus divine orationis dulcedine instru
 ctus crebra lacrimarum punctio a se
 factus, cunctis mundi negotijs vacante
 et in sola dilectione mentis oculum intē
 dere didicerit, gaudiumque eterne beati

S .iiij.

tudinis quod in futuro suscepturus vita
etiam in presenti cepit ardentem desiderans
et gustare. et aliquando etiam quantum mor-
talibus probas est in excessu mentis sub-
limiter elevari hęc beda. **Ysidorus** eti-
am de hac duplici vita sic ait. Actiua est
que in operibus iustitie et proximi utilita-
ter versatur. Contemplatiua est. que vacans
ab omni negotio in sola dilectione
dei figuratur. vna in operatione bone pueri
satis. Altera in contemplatiua immutabi-
lis veritatis. Actiua vita mundanis
rebus bene vritur. Contemplatiua vero mun-
do renuncians soli deo vivere delectatur
hęc ysidorus. **Ubi** considerandum quod ad
vita contemplatiua desiderat descendere
oportet quod prius in vita actiua ex-
erceat. quia merito ad virtutem contemplati-
onis suscitatur. qui in actiua vita utilis
inuenitur. **De** quo idem ysidorus sic ait.
Actiua vita innocētia est bonorum operum
Contemplatiua speculatio supernorum
illa enim cōis multorum. ista vero paucorum
Actiua vita rebus mundanis bene vritur
Contemplatiua vero mundo renunci-
ans soli deo vivere delectatur. **Qui** prius
in actiua vita proficit ad contemplationem
bene ascendit. Merito enim in ista sus-
citur. qui in illa utilis inuenitur. **In** ista
enim prius per exercitium boni operis cūtra
exhaurienda sunt vitia. ut illa iam pura
mentis acie ad contemplandum deum quis
pertransseat. **Et** licet peruersus statim
ad peruersionem aliam ad contemplationem con-
scendere cupiat. tamen ratione cogitur ut prius
in actiue vite operatione versetur. hęc ysi-
dorus. **C** Et notandum putat dicit
beatus gre. quod sine contemplatiua vita non
sunt intrare homines ad celestem patriam. que
bona que possunt operari non negligunt
sine actiua autem vita intrare non possunt
si negligunt operari bona que possunt.
Et tamen contemplatiua vita maior est meri-
to quam actiua. quia actiua in usus presentis tenet

poris laborat. Contemplatiua vero sa-
tis in intimo iam venturam requiem degu-
stat. quod contemplatiua vita maior sit
merito quam actiua sacris euangelij ver-
bis ostenditur. in quo mulieres diuerse
egisse memorantur. **Maria** quippe
ba redemptoris nostri audiens ad pedes
illius residebat. **Martba** autem corpora-
libi ministerijs insistebat. Cūque contra
marie oculum martba quereretur audiuit
Martba martba sollicita es et turba-
ris erga plura. **Quid** enim per mariam
quereretur domini refidens audiebat nisi con-
templatiua vita exprimitur. **Quid** per
martbam exterioribus obsequijs occupa-
ta. nisi actiua designatur vita. **Sed** mar-
the cura non reprehenditur. **Maria** vero
laudatur. quia magna sunt actiue vite
merita. sed contemplatiue potiora. **Ute**
nec auferri vultus marie potest. quia ac-
tiue vite opera cum corpore transseunt. **Contem-**
platiua vero vite gaudia melius ex se
nequalescunt. **Et** bene et breuiter eze-
chiel propheta exprimit cum volentia animalia
contemplatus ait. Similitudo manus homi-
nims sub pennis cooperat. **Quid** enim
per pennas animalium nisi contemplationes pos-
sumus sentire sanctorum. quibus ad sum-
ma transvolant et terrena deserentes
se in celestibus librant. **quid** per manus
nisi operationes accipimus. **Quia** cum in
primorum amore se dilatant. bona que
preualent etiam corporaliter administrant.
Sed manus eorum sub pennis eorum sunt.
quia actus sue operationis virtute contemplationis
vincunt. hęc gre. **D** Sed et hoc no-
tandum quod non omnibus vita actiua nec
etiam contemplatiua eque expedit. quo-
nia multi ita quietas mentes habent.
qui si laboribus et occupationibus exterio-
ribus implicentur in suis actionibus suc-
cumbant. **Sic** e converso multi sunt ita
inquieti ut si eos vacare contingerit graui-
us laborant. **Ergo** quietis cordibus vi-

ta contemplatiua expedit inquietis ho-
 mentibus puenit vita actiua. De hoc
 dicit beatus gre. in li. vi. mora. valde in-
 ter se diuerse sunt pperfiões aīoz. nō
 nulli nanq̄ ita ociose mentis sunt. vt
 si eos labor occupatōis excipiat. in ip-
 sa opis inchoatōe succumbāt. Et sunt
 nōnulli ita inquiete mentis. vt si oc-
 cupatōz laboris nō habuerunt. grau-
 us laborant qz tāto deteriores cordis
 tumultus tolerant. q̄to eis licentius
 ad cogitatōes vacat. **U**n̄ necesse ē vt
 nec quietamens ad exercitationem se
 imoderari opis nec dilaret nec inqui-
 era ad studiū ptemplatōis angustet. se-
 pe em̄ qui ptemplari deū quiete pote-
 rant occupatōibz ipressi ceciderūt. et
 sepe qui occupati bene hūanis vsibus
 viuerent. gladio sue quietis extincti
 sunt. **h**ec gregorius **Filius**

Scire etiā vellē quid est quod im-
 pedir vitam ptemplatiuam.

Capitulum VII Pater E
DE hoc scire de-

bes. q̄ vitam ptemplariuam
 maxime impedit vita ociosa. qui em̄
 vt ait quidā ad apicem diuine ptem-
 placōis aspicit necesse est vt se ab om-
 nibz peccatis r̄ vicijs debeat elongare.
 oīa terrena sub pedibz pculcare. boīs
 opibz se exercitare. affectū suū sāctis
 desiderijs inflāmare. crebris suspirijs
 enagatōz mentis ad deū reuocare. et
 ad hanc gratiā ptemplatōis sp̄ aspira-
 re. r̄ visitationē sancti spūs vel men-
 ter desiderare. r̄ in his oībz quousq̄
 accipiat cōtenciose laborare. **h**ec ille.
Un̄ hō deuotus ptemplatōi insistens
 sola celestia meditat. sepa a terre-
 nis. a turba carnaliū cogitationū elō-
 gatur. dulces carnis refugit affectus.
 vagos sensuū motus restringit. in do-

mino delectat angelica dulcedie frui-
 tur. Et ergo q̄diu sapore scelerū p̄mi-
 tur. illā inestimabilē iocunditatē cele-
 stiū nec desiderare nec gustare poterit
 in eternū. **O**portet nāq̄ p̄m̄ dictū casti-
 siāi oēs sensus velari. carnē macerari
 p̄sciam turbari aīq̄ aīa celestia vale-
 at meditari. ac dei dulcedie oblectari
 nec solū ab illicitis r̄ etiā a necessa-
 rijs nōnūq̄ cura carnis est postponen-
 da vt humanus affectus eo liberius ce-
 lestia possit ptemplari. **U**n̄ pur dicit beatus
Richar. de sancto victo. nūq̄ huma-
 nus affectus ad etermitatis desiderij
 pfecte inflāmat. nūq̄ hūanū intellectū
 ad eternoz ptemplationē plene acui-
 tur. nisi carnis cura in rebz etiā licitis
 multūq̄ necessarijs frequenter fortitē
 q̄ repellat. **h**ec richa. **S** Beatus
 etiā bern̄. quedā enumerat que mūdi-
 ciā cordis efficere solent. ita dicens.
Ad r̄ lumen ptemplandum que ocu-
 los mentis emundant. vt ad lumē ve-
 rū subleuari possint. sunt h̄c seclarijs
 vite abscofio. carnal afflicō. cordis
 p̄ritio. frequens pura delicti p̄fessio
 lauachzū fletus. r̄ cū foris amissa fue-
 rit omnis imūdicia. surfū eos atrollūt
 meditatio admirabilis dei. r̄ caste ve-
 ritatis inspectio. ozo munda r̄ valida
 iubilus laudis. r̄ desiderij ardens in-
 deū. **h**ec bern̄. **D**icit etiā hugo sup. iij.
 ca. angelice **Jerarch.** **O**portet inquit
 q̄ mens que deum vult ptemplari pri-
 mum purgetur. postea illuminetur. et
 deinde perficiatur. quia nisi precede-
 ret purgatio nō sequeatur illumina-
 tio. **E**t nisi esset illuminatio non veni-
 ret consumatio siue perfectio r̄ tales
 magis appropinquāt diuinitati. et q̄n-
 to magis appropinquant tāto verius
 cōtemplantur. **h**ec hugo. **E**t
 notandum q̄ ad actum contemplatō-
 nis multū valet iocūditas eterne deo

tōis sed illā frequenter ipedit leticia
 siue solatiois spalis delectatō. **U**n̄ d̄r
 beatus Iero. subtrahit tibi solatio
 diuina si solatione spanea gaudes.
Dicit etiā de hoc fulgen. Dulcedinē
 iocunditatis interne sola reprimit d̄r
 cedowluptatis illicite et imunde. naz
 vt d̄r Orosius iuste ei dulcis dei cōso
 latio denegatur. qui in hūano solum
 modo solatio delectat. **h**ec Orosius.
Sed valde diligenda et querenda ē de
 uocio cordis. qz nūq̄ p̄t homo bona
 spalia p̄ternere nisi interiora bona p̄
 gustū spūalem meruerit sentire. **E**t de
 hoc dicit rich. de sanc. vic. **N**ō potest
 ad p̄fectam exteriorū bonorū fastidium
 p̄ringere. qui interiorū bonorū dulcedi
 nem nōdū meruit gustādo sentire. pu
 to q̄ p̄p̄ta nisi prius gusta sset q̄ sua
 uis est d̄s et q̄ magna multitudo d̄s
 cedis eius. **P**uto nisi hoc exp̄metuz
 didicisset illud omnino ex sentētia vi
 cere n̄ posset. **R**ēnuuit solari aīa mea
hec rich. **O**portet ergo vt non solum a
 grauioribz verū etiā a leuioribz pecca
 tis absteineat. quisquis in hac pegrina
 tōe spūali dulcedine inebriari deside
 rat. **T**estaf hoc idē rich. **N**ihil leuita
 ris in se habeat. nil caducū. nil carnale
 sapiat. et ad magnā maturitatis gra
 uiratē anīm cōponat. qui esurit et sitit
 de petra melle saturari de torrente vo
 luptatis in via bibere et inebriari. **h**ec
 richar. **D** **E**t p̄siderandū s̄m dic
 tū beati gre. q̄ inter delicias cordis et
 corpis hoc distare solet. q̄ corporales
 delicie cū nō habent graue in se deside
 riū accendunt. **C**ū vero habite edunt
 comedentē prius in fastidiū p̄ facie
 ratem vertunt. **A**t contra spūales deli
 cie cū nō habentur in fastidio sunt cuz
 vero habent in desiderio. **T**ātoq̄ a co
 medente amplius esurit q̄to ab esuri
 ente amplius p̄medit. in illis appeti

tus placz. experiētia displicz. **I**n istis
 aut̄ vilis est appetitus experientia ma
 gis placet. **I**n illis appetitus fame p̄e
 stat saturitas fastidiū generat. **I**n istis
 appetitus saturitatem saturitas autē
 appetitū parat. **A**ugent em̄ spiritalis
 delicie desiderii in mente dū satiāt.
 qz q̄to magis eoz sapor p̄cipit eo am
 plius p̄gnoscitur qd̄ auidius ametur.
Et idcirco nō habite delicie amari nō
 possunt qz eoz sapor ignoratur. nullū
 ei amare valet quod ignorat. **P**roide
 nos p̄s. ammonet dicens. **G**ustate et
 videte qm̄ suavis est d̄s. **h**ec greg. **E**t
 sup eodē verbo p̄s. p̄sequit quedam
 glosa sic dicens. **G**ustate. quasi dicat
 illud exp̄imentum p̄bate qm̄ suavis
 est dominus. **E**t loquitur ad modum
 hoīm dulcedinē vim potantiū qz p̄rio
 modicū gustant. et exinde eius dulce
 die p̄gnita alliciunt ad amplius degu
 standum. **S**ic hoīs deuoti primo p̄
 cipientes aliquid de dulcedine. all
 ciunt ad amplius fenciendū. **S**ed at̄
 aduertendū q̄ p̄bantes dulcedinez vi
 m̄ illud modicū qd̄ degustant sup l̄s
 uam diu retinent. **S**ic fenciētes di
 uinā dulcedinez d̄nt eā q̄ diu possunt
 retinere. qz **h**ec dulcedo est qd̄ daz plu
 diū beatitudis future. nā talis p̄gusta
 tio diuine dulcedinis auget spes beati
 tudis future. et talibz ex eo q̄ fenciūt
 in se diuinā p̄nciā sufficit eis. p̄ omni
 bono ymmo oīa alia bona eis desipi
 unt nisi q̄tū necessitas exigit. **h**ec glo.
Quidō dulcedinem diuine gratie de
 gustant hi frequenter in d̄no gaudent
 quia eorū gaudium ipse deus est. **D**e
 hoc beatus Augusti. in libro confessi
 onū sic ait. **A**bsit vt quocūq̄ gaudio
 beatū me putet. **E**st em̄ qd̄ non datur i
 p̄is. sed eis qui te gratis colunt quoz
 gaudium tu ipse es et ipsa est beata vi
 ta gaudere ad te de te propter te ipsa

ē et nō altera. Beata quippe vita ē gau-
diū de veritate. hoc est gaudiū de te qui
es veritas vera vita es deus meus. Lu-
dulce lumen. verū bonū et securitas.
suauitas salus anīe mee. **Q**uerebā eē
sine offensione iocūdari tibi hoc pos-
sem nō inueni preter te dñe. **H**ec augu.
Hoc est verū gaudiū vīcī in dño gaude-
re. **A**d qđ horat aplūs dicens. Gau-
dere in dño. **L**etitia vero seculi. putat
Beatus augu. quid est nisi īpunita ne-
quitia. **L**uxuriari. inebriari. p̄messari
omnibus vacare. vanitatibz intendere.
et p̄ his in hac vita sustinere securi-
tas est. **P**utant em̄ securos se mali in-
delitq̄s. cū nō corrigūt et ignorant qz
nī infelici? felicitate peccantiū. **U**nd
p̄m beatū bern̄. **F**idere et gaudere cum
hoc seculo nō est hōis sensati. sed fre-
netici. qz mundū cor nō cū hoc seculo
sed cū deo iocundū est et letū. nā illud
solum verū ē gaudiū qđ nō de creatura
sed de creatore qui omnes res p̄didit
p̄cipit et habet. **D**e hoc idē beatus ber-
nar. sic ait **I**llud reuerenter est gau-
dium et solū qđ nō de creatura sed de
creatore p̄cipit qđ cum conceperis et
possederis nemo tollet a te. cui p̄para-
tū omnis aliunde iocūditas meror est. et
oīs suauitas dolor et omne dulce ama-
rū et omne de cor fedū est. et omne aliū
qđ delectari possit molestū. **H**ec bern̄.
Bonū est gaudere in dño. qz ip̄e solus
est qui cor hōis faciare pōt et nō crea-
tura alia teste **H**ugone q̄ sic ait. **O**m-
nis iocunditas. omnis suauitas. oīs
opulētia. omnis creatura afficere cor
humanū possunt. faciare nō possunt.
Hec hugo. **E**t qz sine deo esse nō possunt
mus necesse est vt illi p̄ fidem et dilec-
tionē inhereamus. ac in ip̄o gaudea-
m. vt eū nobiscū sp̄ habere valeam?
Nam. putat dicit augu. **M**agna homi-
nis miseria est cū illo nō esse. sine quo

non potest esse. in quo em̄ est. p̄culdu-
bio sine illo non est. et tamen si ei? nō
meminit eumqz nō intelligit. nec di-
ligit cum illo non est. **H**ec Augustin?
Filius

Sic etiam affecto. que sunt illa.
que p̄parāt mentē hōis ad diu-
norum p̄templationē. **E**t super hoc a-
te pater cupio edoceri.

Capitulū VIII Pater I

Ad contempla-

tionem diuinorū sex sunt p̄pa-
rancia. **P**rimū est exercitatio in opibz
vite active. qz nō potest ad diu-
cōtēplationē aliquis puenire nisi ī bonis
operibus prius se studuerit exercere.
Und dicit ysidorus. **N**ō potest facere bo-
num nisi correctū fuerit malus. nec po-
test quisqz ad p̄templationem profice-
re. nisi se studuerit prius in bonis acti-
bus exercere. **H**ec ysidorus. **E**t beatus
grego. vi. moralium. **P**rius mens ab
appetitū glorie tēporalis. atqz ab omni
carnalis p̄cupiscentie delectatiōe ter-
genda est. et tunc ad aciem p̄templaci-
onis erigenda. **Q**ui igitur perfectōis
culmen apprehendere nituntur. cū con-
templationis arcem tenere desiderāt
prius se in campo opis p̄ exercitium
probent vt solcite sciant. si nulla iam
mala proximis irrogant. si irrogata a
proximis equanimiter portant. si obie-
ctis hōis t̄palibz neqz mēs leticia sol-
uit. si subtractis nō nimio merore sau-
ciatur et deinde perpendant. si cū ad
seip̄os introitus redeunt in eo qđ spi-
ritalia rimātur nequaqz secū verū cor-
poraliūz ombrastrahunt. vel forte se
tractas manu discretionis abigunt. si
ī circūscriptū lum̄ videre cupiētes cū
etas circūscriptōis sue ymagines dep-
māt et p̄ eo qđ sup̄na p̄tigere appetūt vī

cant quod sunt vir quippe perfectus pri-
 us arte vite opera congregat et postmodum
 carnis sensum contemplatione mortu-
 um huic mundo funditus occultat.
 hec gre. **R** Secundum quod disponit
 ad gratiam contemplationis est solitudo siue
 vita solitaria que apta est ad speculan-
 dum siue contemplandum. **U**n dicit **Isa.** 4.
 ca. **D**uca eam in solitudine et loquar
 ad cor eius. **p**s etiam videns non posse
 vacari orationi in turba. id dicit **Elonga**
 ni fugiens et mansi in solitudine. **A**d
 hanc vitam solitariam sequendam. **B**eatus
 bernardus. vnaquamque deuotam animam hor-
 taf ita dicens. **O** sancta anima sola esto
 ut soli creatori omnium seruias te ipsam
 que ex omnibus tibi elegisti publicum
 fuge et ipsos domesticos. secede ab
 amicis. an nescis verecundum te habe-
 re sponsum. qui nequaquam suam tibi indul-
 gere poterit presentibus ceteris.
 hec bernardus. **O**portet igitur qui desiderat
 vacare deo. ut turbas hominum fugiat. et
 curas seu occupationes terrenas abiciat.
 ut eo liberius possit mente contempla-
 tionem insistere. **A**d quod faciendum mouet
Anselmus cum sic ait. **E**ya nunc hominum
 fugi paululum occupationes tuas ab-
 sconde occupationes tuas. absconde de
 te modicum a cogitationibus tuis. abice
 nunc onerosas curas vaca aliquantulum
 deo tuo et requiesce aliquantulum in eo. fu-
 ge occupationes operancium in homine exteri-
 ore. abice curas rationis. postpone dissen-
 siones voluntatis ut possis aliquantulum
 vacare mente deo. vaca igitur ut videas
 vide intellectum ut concupiscas affectum.
 hec **Anselmus**. **T**ertium quod promouet
 ad gratiam contemplationis est mentis humi-
 litas. **N**am cordis humilitas libenter a
 spiritu sancto inhabitatur et ideo per presentiam su-
 am mentes hominum que visitat erigit ad di-
 uina contemplanda. **U**n ipse dominus ait. **C**on-
 fiteor tibi domine patris. quia abscondisti hec a

sapientibus et prudentibus et reuelasti ea
 paruulis. **P**er sapientes enim et prudentes
 intelliguntur superbi. per paruulos
 vero humiles. quibus dominus per suam gratiam
 reuelat ea que sunt spiritualia et ad actum con-
 templationis pertinentia. **D**e hoc beatus bernardus
 sic dicit. **S**ub oculo deus non videtur
 sincero patet. **A**bsconditur enim a sapi-
 entibus et prudentibus. et reuelatur paru-
 uulis. **M**agna fratres gratis et subli-
 mis virtus humilitatis que promeretur quod
 non docetur. digna adipisci quod non va-
 let addisci digna a verbo et dicitur co-
 cipere. quod suis ipsa verbis non potest
 explicare. hec **Bernardus**. **E**tiam de hoc in li-
 bro **Job** sic dicit. **N**on audebunt cum con-
 templari omnes qui sibi videntur esse sapien-
 tes. **Q**uod exponens beatus gregorius sic ait.
Contemplari dei sapientiam non possunt
 qui sibi sapientes esse videntur quia tanto
 ab eius luce elongati sunt. quanto apud
 semetipsos humiles non sunt. quia dum in
 eorum mentibus tumor elationis crescit. ac-
 tum contemplationis claudit. et non se pre-
 ceteris lucere estimant. inde se lumine ve-
 ritatis priuant. si ergo veraciter sapien-
 tes esse atque sapientiam contemplari appera-
 mus. stultos non humiliter agnoscamus
 hec gre. **Q**uartum quod reddit
 hominemabilem ad actum contemplationis
 est puritas seu mundicia cordis ut dicit
Luce. xvi. **B**eati mundo corde quam ip-
 si deus videbunt. **O**portet namque ut cor
 mundum habeat. qui in summum bonum
 hoc est in deum mentis intuitum fige-
 re desiderat. **Q**uia sicut dicit beatus
Augustinus. **S**ummum bonum non
 nisi mentibus purgatissimis cernitur
 mentis enim humane inualida acies in tam
 excellenti luce non figuratur. nisi per in-
 stitiam fidei nutrita purgetur a se purge-
 tur. hec **Augustinus**. **U**n deo dicitur
 fidus. non potest ad contemplan-
 dum deum mens esse libera que desiderat

huius mundi et cupiditatibus inhiat. nec enim alia inspicere poterit oculus. quem pulvis claudit. *lx c ysidor?* **U**bi notandum secundum quod habetur in libro de spiritu et anima. quod oculus anime est mens ab omni labe corporis pura. **B**ertrandus aspectus est ratio. intellectus visio. **T**ria hec anime necessaria sunt. ut sanos oculos habeat cum a mortalium cupiditatibus est purgata atque immota. **A**spicit cum in lumine dei oculos figit et videt cum in illa contemplatione respicit. quanta sunt gaudia quanta leticia. quanta iocunditas. quanta serenitas. **S**erenitas facit illam securam. aspectus rectas visio beatam. **C**um enim ab omni sece fuerit libera maculisque diluta. tunc indigentia quadam et incredibili fiducia pergit in deum id est in ipsa contemplatione veritatis. *lx c in libro de spiritu et anima.* **I**stos oculos interioris hominis sui id est anime. **B**eatus augustinus mundari et illuminari a domino desiderabit. cum in libro soliloquiorum desideraret. **Q**uis est iste ignis. qui calcificat cor meum. nonne tu es domine. **I**gnis sempardens et non extingueris accende me. **L**ux que spiritus lucet illi. **U**t in a ardere ex te ignis sana me. **U**t in a ardere ex te ignis sana me. **Q**ue dulciter ardes. que secrete lucet que indefinenter aduris. **U**t his qui non illuminantur ex te. **U**t his qui non ardent ex te. **U**t caligantibus oculis qui te non possunt videre. **U**t avertentibus oculos ut non videant veritatem. **E**t non avertentibus oculos ut non videant veritatem. nequeunt enim oculi tenebris consueverunt sumos veritatis radios intueri nec sciunt de lumine aliquid aut sentiunt. **Q**uorum est in tenebris habitatio. **L**ux beatissima que non nisi a purgatissimis oculis videri potest. **M**unda ergo oculos meos ut sanis te contempler oculis quem non nisi sani intuentur oculi. **A**ufer squamas caliginis antique et radios il-

luminationis tue splendor inaccessibilis super me cadat. ut te videre valeas irreuerberatis obrutibus. et in lumine tuo videam lumen. *lx c Augu.* **Q**uintum quod disponit hominem ad gratiam contemplationis est fervor caritatis. **U**nde dicit beatus Augustinus. **D**uo multum preparant ad contemplationem scilicet puritas et fervens caritas. **D**ebet namque semetipsam diligenter discutere quantum amat quisque ad contemplationis studium festinat. ac pervenire desiderat semetipsum prius subtiliter interroget quantum amet. **M**achina quippe mentis est vis amoris. que hanc dum amando trahit in alta subleat. prius ergo discutiat si summa inquirens diligit. si diligens timet. si novit incognita. aut amando apprehendere. aut non apprehensa timere de venerari. in contemplatione enim mentem si amor non excitat torpor sui obscurat. *lx c gregori?* **Q**uanto autem propinquius est amans amato. tanto verius subtilius et perfectius sibi revelatur amatum. **U**nde hugo in libro. vi. angelice Hierarchie de hoc sic dicit. **P**rostat quod qui ardentius diligunt profundius perspicunt et subtilius discernunt. **E**t qui evicino magis respiciunt. perculdubio. evidencius cognoscunt. **E**rgo rectissime quanto eterna magis amant. tanto perfectius cognoscunt. *lx c hugo.* **E**t notandum secundum eundem hugonem quod per studium divine dilectionis aperit via cordi nonnullis ad contemplandum lumen divinitatis ut illuc quasi de fonte vite aqua spiritualium donorum descendant per radii contemplationis ad irrigandum et splendendum sinum mentis nostre. **H**ec hugo. **S**extum quod valet ad virtutes contemplationis est mentis stabilitas. quia mens distracta per terrenas cupiditates seu occupationes non est habilis ad spiritualium rerum contemplationem. **N**am cum per diversas concupiscen-

Liber. III.

cias rapitur. per multas etiā spēsa se
metipā abducta dissipat. De hoc bea.
gre. xxxi. mo. sic ait. Cum mens corpo
re frigescit. intrinsecus amore dāna
bili mollescit. virtus foris. seq̄ seip
sam p̄siderare nō valet. q̄ cogitare se
minime studet. cogitare vero se nō po
test q̄ tota ap̄d semetipā nō ē. Totā
vō ap̄d semetipā esse nō sufficit per
quorū cupiditas rapit̄ prot̄ a seip
sa spēsa dissipat. et sparsa in infimis
iacet que collecta ad sūma p̄surgeret.
si vellet. vñ iustorū mens q̄ p̄ custodia
discipline a cunctorū visibilium fluxu
appetitū cōstringitur collecta apud se
metipā mens intrinsecus integrat̄ q̄
lis deo esse debeat plene se p̄spicit. q̄
nil suū exterius dereliquit. et q̄to ab
exterioribz exterius abstracta p̄pesci
tur. tanto aucta in int̄mis inflamma
tur. hęc gre. Oportet ergo ut mens di
stractōe rez mutabiliū se excuriat. et i
fima hęc deserens paulat̄q̄ se in vñ
colligat. ut tandē aliq̄n in diuine cō
templatōis lumine intuitū figere va
leat. De hoc habet̄ sic in libro de sp̄i
tu et anīa. Deus est in sūmo. mundus
est in ymo. ille in eodē statu eternita
tis sue semp̄ p̄sistit. iste cursum muta
bilitatis sue semp̄ instabilis fluit. hu
manus animus quasi i quodā medio
collocatus. p̄ditōis sue excellentia et
huic mutabilitati sue que deorsus est
sup̄eminet. et ad illā que est apud deū
verā imutabilitatē necdū p̄rigit. Si
vero his que deorsus transeunt se per
cupiditatē imersit. statim p̄ infinitas di
stractōes rapit̄. et semetipō qdā mo
do diuisus dissipatur. Si aut̄ ab hac
infinita distractōe que deorsum est se
erexerit et hęc infima deserens. atq̄ pau
lat̄ in vñ colligens. secū esse dedice
rit. tanto amplius in vñ colliget̄. q̄
tomagis cogitatione et desiderio sur

Dist. III. Ca. VIII.

sus eleuabit̄. donec tandē omnino im
mutabilis sit. et ad illā verā et vnicam
que est apud deū imutabilitates pue
riat̄ vbi p̄peruo sine omni mutabilita
tis vicissitudine requiescat. Ab hui
modi ergo mundi distractōibz cor no
strum colligamus et ad interna gau
dia reuocemus et si cor nostrum semp̄
terinere nō possumus saltem ab illiciti
s et vānis cogitationibus restringa
mus ut aliquando in diuine p̄templa
tionis lumine frigerere valeamus. hęc ē
em̄ requies cordis nostri. cū i dei amo
re p̄ desiderium figitur. hęc est vita cor
dis nostri cū deū suū p̄templat̄ et i ip
sa sua contemplatione suauiter reficit̄
tur. et dulce est illi semper ad desiderā
dum amandū et laudandū est semper
suauē. Nihil em̄ ad beatā vitam p̄stāt
tius esse videtur. q̄ velut clausis car
nalibus sensibus extra carnē mundū
q̄ affectū quempiā intra semetipsum
conuerti alienūq̄ affectū a mortalibz
cupiditatibz sibi soli et deo loqui. hęc
in libro de sp̄u et anīa. Rich. etiam de
sanct. victo. sic ait. Quādiu amor ad
multa spargitur et ad yma derivat̄. nū
q̄ ad plenā pacē cor perducitur. nūq̄
ad vere serenitatis tranquillitatē fere
natur. O anima infelix et misera. vsq̄
quo sollicita es. et turbaris erga pluri
ma. porro cū vñ sit necessariū tan
tem aliq̄n fige desiderū ad vñ. di
lige vñ. hęc Rich. P̄ Sunt et
alia qdā q̄ p̄mouēt ad p̄templationē
diuinorū quorū primus est p̄sideratio
creaturarū quas deus p̄didit. Nā cum
anima p̄ oculos cordis respiciens cre
aturarū pulchritudinē et ex tali intuitu
intelligit deū. q̄ illā creauit opa e p̄mira
tur. laudatq̄ eū. qui cūcta plasmanit.
Ad hmoi animā vita ingreditur p̄ se
nestras oculoꝝ. hoc attestatur Origen
nes super cantica dicens. Cum anīa

intuens mundi ornamentū et pulchritudine creaturarū. conditorē omnium intelligit deū. et opa eius mirat. laudatque opum creatorē. Ad hanc animā vitā ingreditur per fenestras oculorum hęc **O**rigenes. De hoc etiā beatus bernardus. sup. can. sic ait. Quid hęc tāta formarū varietas. et numerositas specierū in rebus conditis sunt. nisi quidā radiū diuinitatis demōstrantes quidē quod vere est a quo sunt. nō quid sit diffinitio mentes itaque de ipso vides sed nō ipsum vñ hoc genus videnti cōe est ī p̄mpto vt iuxta apostolū. Omnes vtentes ratione inuisibilia dei per ea que facta sūt intellecta possint asp̄icere. hęc **B**ern. Et notandū put **D**ugo de sanc. vict. dicit. q̄ tria sunt inuisibilia dei videlicet. potentia sapientia benignitas. Potentia manifestat reip̄mensitas. Sapientia decoret. Benignitas vtilitas. īmensitas creaturarū p̄stat in multitudine et magnitudine. decor creaturarū est in situ motu specie et qualitate. Vtilitas creaturarū constat in grato ap̄modo et necessario. Vñ mundus iste sensibilis quasi quidāz liber est scriptus digito hoc est virtute diuina creatus. et singule creature quasi figure. **U**ñ duo sunt genera p̄tēplationis vnus quod primū est et incipientius in creatura tum p̄sideratione. Aliud quod vltimum et p̄fectoꝝ est. in consideratione et p̄tēplatione p̄sistit creatoris. **S**p̄semim reip̄ visibiliū quasi vne quedā t̄m̄mōdo sunt. per quas inuisibilis pulchritudo se manifestās ad nos vsq̄ emanat. et tō cū ita sensum nostrū atq̄ affectū naturaliter puocant nō quidē desiderii replēt. s̄ ad inquirendū p̄ditōis sp̄m et eius pulchritudinē p̄cupiscendam irritant. hęc **D**ugo. Sciendū etiā am̄or d̄t ysidorus in libro de sūmo bono. q̄ sicut ars laudē torquet in artifi-

cem. ita reip̄ creator per creaturam suāz laudatur. et quōto sit excellencioꝝ ex ipsa operis conditōe monstratur. ex pulchritudine circūscripte creature pulchritudine suā que circūscribi nequit facit deus intelligi. vt ip̄is vestigijs reuertatur homo ad deū. quibz auersus est vt quod p̄ amorē pulchritudis creature a creatoris forma se abstulit. rursum per creature d̄corē ad creatoris pulchritudinē reuertatur. quibusdam gradibus intelligencie. Per creaturā em̄. p̄greditur homo ad intelligendū deum creatorē id est ab insensibilibz surgēs ad sensibilia ad rōnalia a sensibilibz cōsurgens. a rationalibz surgens ad creatorē. Intelligibilia per se collaudāt deū. Irrōnabilia nō per se et visibilia s̄ per nos dū ea p̄siderantes deū laudamus. Et dicuntur laudare ip̄a quod eandem laudē eoz p̄turit causa. hęc ysidorus. **R** Itē scōm quod p̄mouet ad diuinorū p̄tēplationē est sup̄ius cognitio. Vñ d̄t bea. ber. Quantū in cognitione mei p̄ficio tantus ad cognitionē dei accedo. Sed fm̄ interiorē hōiem tria in mente mea inuenio per que deus recolo asp̄icio et p̄cupisco. Sunt autē tria hęc. memoria intelligentia et volūtas siue amor. per memoriā reminisco per intellectum intueor. per voluntatē amplector. Per memoriā patri similes sumus. per intellectus filio. sp̄i sancto nihil in nobis tā simile est quō volūtas siue amor. hęc **B**er. Si igit̄ ex cōsideratōe creaturarū irrationabiliū ip̄e deus intelligi seu cognosci possit. quōto magis hō per sup̄ius cognitōz qui ad ymaginē di creatus est poterit p̄uenire ad cognitionē dei. Ip̄e nāq̄ hō. put d̄t glo. in libro de diuinis nominibz nō solus ex consilio sancte trinitatis a conditore p̄ditus est. sed etiam ad ymaginē et similitudinē suā creator oim

Liber. III.

enim creauit. qđ nulli alteri ex creaturis donauit. que ymago diligentius interioris hōis nobilitate p̄sideranda est. nā sicut deus vnus semp̄ ubiq; totus est. ita anima in suo corpore. Et sic nec crescentib; creaturis deus crescit nec decrescentib; creaturis decrescit. sic anima nec minutis membris minuitur nec adauctis auget. *lx* glosa. **S** Unde ymago dei p̄sistit in anīa quantum ad p̄prietates naturales scz memoria intelligenciā et uoluntatē. Similitudo autē in gratia est. Et ideo similitudo est quedā p̄fectō ymaginis. q̄a gratia p̄ficit naturam. q̄ autē anīa fit creatura ad ymaginē et similitudinē sancte trinitatis. **Beatus bernardus** ita dicit. Beata est illa et sempiterna trinitas pater et filius et spūs sanctus vnus deus scz sūma potentia. sūma sapientia. sūma benignitas creauit quādā trinitate ad ymaginē et similitudinē suam. anīam uicē rationalē. que in eo p̄ferat uestigiū quoddā illius summe trinitatis. qđ ex memoria rōe et uoluntate p̄sistit. **Sed** hęc trinitas creata cecidit p̄ suggestiōē delectationē et cōsensum ab illa summa et pulchra trinitate in quādā p̄uariā et fedā trinitatem scz infirmitatem cecitatē et imundiciā et memoria em̄ facta est impotēs et infirma. ratio impotens et ceca et tenebrosa. uoluntas impura. *lx* **Bern.** Quisquis igit̄ desiderat cordis oculum erigere ad uidentū deū. priō cognoscere discat seip̄. p̄t̄ et quedā alia p̄memorat **Rich.** de sancto victo. sup **Benyamīn** adolescentulus sic dicit. Frustra cordis oculū erigit ad uidentū deū. qui nōdum ydoneus est. ad uidentū seip̄. Prius discat uideri homo inuisibilia sua q̄ p̄sumat agnoscere inuisibilia diuina. si uero non potēs agnoscere te. qua fronte p̄sum

Dist. III. Ca. VII.

mis apprehēdere ea q̄ sūt sup̄ te. **Pri**ncipale em̄ speculū ad uidentū deū absq; dubio est animus rōalis inueniens seip̄m. Si inuisibilia di p̄ ea que facta sunt p̄spiciuntur ubi queso q̄ in ei; ymagine agnitōis uestigia expressus impressa reperientur. hō em̄ p̄m animā ad dei similitudinē factū et legimus et credimus idcirco qđ diu p̄ fidē et sp̄e ābulamus et adhuc p̄ speculū et in enigmate uidemus ad eius ueritatem dixerim ymaginariam uisionē apertius speculū q̄ sp̄m rationalem inuenire nō possumus. **Tergat** ergo speculū mundetq; sp̄m suum. quisquis scilicet uideat deū suum. hoc itaq; speculū non desinit uerus penitens tenere tergere et indefinenter insp̄cere. **Tenere** ne deorsum corruens terre p̄ amorem inhereat. tergere ne in animum cogitōnum puluere sordescat. **Insp̄cere** ne ad inania studia intentōis sue oculū reflectat. **Exterso** autē hoc speculo mundato et diligenter insp̄cto. incipit ei quedam claritas diuini luminis interlucere et imensus quidā insolite uisionis radius oculis eius apparere. hoc lumen oculis eius irradiauerat. qđ dicitur. **Signatū** est sup̄ nos lumen uultus tui domine dedisti leticiā et. **Ex** huius igitur luminis uisione quā admittatur in se mirum in modū accendit̄ animus et animatur ad uidentū deū qđ est supra se. **Uis** ergo uideri deū discere cognoscere teip̄m. uides igitur qđ uultis sit sup̄sp̄s plena cognitio. **Sed** ad celsitudinē huius agnitōis sine triplici studio nō p̄ducimur. scilicet per studium operis. per studium meditationis et per studium orationis per ista paulatim promouemur et quando qđ perducimur ad perfectionem cognitionis. multa em̄ experimur op̄ando multa inuenimus inuestigando. *mlra*

extorquemus orando Innumera siqui-
dem que neq; per experientia operis .
nec per inuestigatōem rōnis inuenire
valeamus . per importunitatē orōnis
edoceri meremur ex reuelatōe diuine
inspiratiōis . Sed qm multos vide-
mus studiosos in lectōe . desidiosos in
ope . tepidos in orōe . psumentes tñ co-
gnitōem suūp̄suis posse apprehendere .
Sed qñ queso apprehendēt qui duces
xpm non hñt . neq; em ducit eos xps
q; ascendere nō vult nisi cū trib; disci-
pulis . Jungat igit studio lectōis stu-
diū operatiōis et orōnis qui puenire
desiderat ad suūp̄suis cognitōem et sic
tandem ad dei p̄templatōem Sed sci-
endū q; qui ad huc cogitatōe vel p̄uer-
satōe in ymo sunt huius muneris dig-
natōe indignos se esse oñdunt . Nam
mens que adhuc p̄varia spargit desi-
deria . que vanis cogitatiōib; huc il-
lucq; distrabit . qñ putas hanc gratiā
accipere merebit . que nondū pōt se ip-
sam in vñū colligere . que nondum no-
uit ad se ipsa; intrare . qñ poterit ad ea
que sup̄ ipsam sunt p̄templatōe ascen-
dere . Studeat ergo euagatōnes men-
tis restringere . assuescat in intimis su-
is immorari . exteriora oīa obliuisci .
qui ad celestiū p̄templatōem anhelat .
qui in diuinorū noticiam suspirat . Di-
scat v̄z bonum solum amare et ipsum
solum indefinenter cogitare . Et si per-
fenseris desideria tua circa exteriores
delectatōes affici et cogitatōes tuas in
eis iugiter occupari . cū magna sollici-
tudine p̄pelle intrare . Quotiens enim
euagatōes mentis in vñū colligimus
et oēs cordis motus in vno eternitatis
desiderio figimus . quid aliud q̄ de illa
interna familia synagogam . i . p̄gre-
gatōem facimus . Sed cuz illa deside-
riorū nostrorū cogitatiōnūq; frequētia
illius interne dulcedinis degustatiōe

allecta ad nutum ratōnis sponte occur-
tere et in intimis fixa stare didicerit ec-
clesia . i . puocatio digne censeri pore-
rit . Discamus q̄ sola interiora bona a-
mare . discamus sola illa frequētius co-
gitare et ecciam in nobis deo efficim;
In hac siquidē ecclesia xps libēter im-
morat et mirabiliter delectat . Cū ip̄e
per sapientem d̄t . Delicie mee est esse
cum filijs hoīm . hęc richard . **L. S.**
et hoc attendendū diligenter q; aīa de-
uota et p̄templatiua per desiderium sp̄
debet se ad sup̄na extendere . diuineq;
visitatiōis horū oīm tempe expectare
p̄out hęc et quedā alia idem Rich . in
iij . lib . p̄templatiōis sic p̄memorat
di . Debemus cordis nostri illas sp̄ per
desideriū extendere et diuine reuelatō-
nis horam sub oī hora imo sub oī mo-
mento expectare . vt quacumq; hora di-
uine inspiratiōis aura mentis nostre
nubila deterferit . vt iq; solis radios a-
mota oīs caliginis nube detexerit . ex-
cussis statim cōtemplatiōis sue aliis .
mens se ad alta eleuet et auolet . et fixis
obrutib; in illud eternitatis lumen qd̄
desup̄ radiat in aquile volātis impetu
oīa mūdane volubilitatis nubila trās-
uolat atq; transcēdat . vt cū rps bñ pla-
citi dei aduenerit et aura spirantis ḡe
afflauerit ydoneus possit inueniri . qui
ad illud diuinorū secretorū spectaculū
v̄z admitti . debet em̄ aīa sancta et veri
sponsi amica ad dilecti sui aduentum
sp̄ cum desiderio inbiare . p̄ata sp̄ r̄o-
canti occurrere et pulsanti ap̄ire . Des-
bemus inq; sp̄ in hoc sollicita esse et p̄a-
ta inueniri . ne subito et inop̄iate adue-
niens minus ornatā inueniat . vel diu
exclusus diuine p̄stolatiōis vllā mo-
lestiaz sustineat . Molestia satis verba
sunt estuantiq; desiderio multū onero-
sa . Vanda remāda . expecta reexpecta
modicū ibi modicū ibi . v̄ba sane sunt
L. j.

anime. pigre a se tepide minus circū-
specte et nimis ingrata. **S**aiā vocē di-
lecti tui audi pulsantis. **A**pi mihi so-
ror mea. amica mea. colūba mea **A**udi
vocantē api pulsanti. cur nō statim ex-
illis occurris apprehendis. et oscula iū-
gis **Q**uid adhuc dicis expecta. **E**cce
iterum vocat **S**urge prope amica mea
formosa mea et veni **Q**uid tu dicis re-
expecta adhuc modicum **S**aiā ingrata
S viscera dura usquequo fatigas dile-
ctū tuū. pulsat et non vis apire. vocat et
nō vis exire pulsat semel et iterum et tu eū
expectare et reexpectare iubēs modicum
et modicum protrahis in longū et in hunc
modū fraudas amicū tuū et fatigas di-
lectū tuū. **L**aceo de illis qui foris sunt
quod spūalem dilectiōem necdū scire po-
terūt. qui dñi mādata ex doctorū dictis
audiunt quotidie. nec tñ acquiescunt
quotidie peccātes pñe tpa quotidie si-
bi dari postulantēs **E**x q̄b dū quidaz
v̄bavite libenter audiūt. q̄d aliud q̄ p
studium nisi māda remāda dicūt. **E**t cū
quotidie p̄c̄s p̄c̄tā accumulāt **Q**uid
aliud q̄ expecta reexpecta p̄ desiderium
clamāt. quotidie spaciū pñe postulan-
tes. et resipiscēdi tps quotidie p̄ponē-
tes quotidie plangentes **C**erte ad fas-
tiantū desiderium suū totū huius vite
spaciū carnali als corpali m̄te vidēt
p̄modicum **E**t cū eiusmodi aīa que modo
in novitio. nō in altero multa tpa ex-
pandit. totūq̄ tñ velut momētaneum
reputat **Q**uid q̄so aliud in dīne patie
aure q̄ modicum ibi. modicum ibi reso-
nat. **S**ed de his interim tacētes
quid de nobis obsecro dicturi sumus
qui habitum religionis suscepimus.
qui spūalibz exercitijs mancipari sus-
cepimus. qui diuine dilectiōis assidue q̄s-
dā velut arras accepimus. qui nil ali-
ud iniūcti officij habemus nisi legere.
psallere. orare. meditari speculari et

premeditari vacare et videre q̄ suavis ē
dñs **N**ū. quid nō nos pudebit eadē di-
cere. et dilectū nostrū in his v̄b̄is fati-
gare. manda remanda. hinc sepe fit ut
vitā nostrā corrigere disponamus. sp̄-
tñ differimus et dū in futuro p̄ponim⁹
fit ut illud futurū semp fit futurū. v̄mo
fortassis nunq̄ futurū. **S**epe autē aliq̄d
certū futurū determinat. quo corrigat
vita n̄ra. et d̄: iterum dilecto nostro ex-
pecta et cū illud futurū in p̄s̄ vertit ite-
rum in aliud futurū transferet et d̄: reex-
pecta **S**z vere dilecta mea et vere dile-
cti mei amica. ut dictū est supra semp
parata esse debet et p̄mpta. et pulsantē a-
micū absq̄vulla dilatoriis iniuria susci-
pere et vocantē cum omni alacritate oc-
currere. **S**cimus autē q̄ singularis a-
moris p̄fortem non recipit sociū non
admittit. **V**ide q̄ ne tñc primū incipi-
as p̄strepentium turbas eijcere velle.
cū iā ipse cepit ad hostiū pulsare. alio-
quin quid iam eris dictura cuz apud
te tñc tps fuerit eiusmodi turba inue-
ta. **Q**uid inq̄ erit dictura nisi expecta
reexpecta. **E**xpectandū sane itemq̄ re-
expectandū ad efficiendaz turbā extra-
neoz ad efficiendā familiā tuoz. **D**ēs
cogitatus tā boni q̄ noxij extranei in-
dicandi sunt. qui mille nostre utilitati
deserviunt. **Q**m̄vero singularis amor
solitudinē amat solitariū locū querit
totam h̄mōi turbā non solū cogitatio-
num verūeriam affectionū oz eijcere.
ut dilecti nostri amplexibz q̄ro liberi
ustanto iocundius liceat inlaxere. **I**xx
richardus.

Filius
Habita informacione de his que
disponunt et preparant ad virtutū
temprementationis. nunc de ipsa vita
premeditativa et quid sit premeditatio pe-
to informari.

Ca. .IX. Pater X

Scire debes quod
 contemplatio secundum Augustinum est mentis
 suspensio in deum quedam elevatio. eterne
 dulcedinis gaudia degustans. Vita ve
 ro contemplativa ut dicitur per spiritum sanctum esse re
 tum latentium futurorum que noticia siue
 vacatio ab omnibus mundi occupatio
 nibus. siue divinam studium literarum siue
 quod his probatur perfectius dei visio. De
 contemplativa etiam vita Gregorius super eze
 chie. sic dicit. Contemplativa vita est ca
 ritatem quidem dei et proximi retinere. sed
 ab exteriori opere quiescere. soli deus
 terio conditoris adhaerere. ut nihil iam
 agere libeat sed calcatis curis omnibus
 ad videndum faciem sui creatoris ani
 mus inardescat. ita ut iam non verit car
 nis corruptibilis pondus cum merore
 portare. rotis desiderij appetere. illis
 ymudicis choris interesse. admisceri
 celestibus ciuibus. de eterna incorruptio
 ne in conspectu dei gaudere. Contempla
 tiva etiam vita amabilis valde dulcedo
 est. que semper ad seipsam rapit animam
 celestia aperit. terrena autem debere esse
 contemptui ostendit. spiritalia mentis oculo
 patefacit. corporalia abscondit. hinc
 Gregorius. Debet autem anima deuota appo
 pinguare deo per contemplationem. quod ut
 dicitur Fortunatus. nequaquam deus deuote
 anime se applicat aut inclinatur nisi se to
 tam in contemplatione positam erigit.
A Cum igitur eterna felicitas invisibilis
 one dei consistat. necesse ergo est ut dicitur da
 maseenus ut qualis in futuro esse debe
 at. talem in presenti se exhibeat et cum fu
 tura nostra felicitas in contemplatione di
 vine essentie consistat. ad hoc necesse est ut
 in contemplatione quisque nostrum spiritum se exer
 ceat. hinc Damascenus. Et notandum quod deus
 carnalibus oculis non conspiciuntur sed men
 te et ideo deum videre intuitu mentis que
 tum possibile est poterimus. si cor pur

gatum et mundum habuerimus. Quod
 affirmat Johannes anachorita sic di
 cens. Si mundi corde ante deum steter
 rimus. deum videre poterimus quantum
 possibile est eum videre. Videbimus enim
 eum invisibilem mente non corpore. scien
 tie intellectu. non carnis aspectu. Ne
 mo enim putet se posse ipsam sicut est di
 vinam substantiam intueri ut spiritum sibi ali
 quam vel ymaginem corpoream in corde
 figuret. Nulla enim forma in deo est.
 nulla circumscriptio. sed sensus et mens
 qui sentiri quidem possit et mentis affe
 ctu perstringi nec carne prehendi aut
 describi aut enarrari. ideo oportet cum
 omni reverentia et metu accedere et ita
 vibrari in eum mentis intuitum ut quic
 quid potest splendoris claritatis maie
 statisque mens humana conspiciat. super
 hec omnia sentiat eum spiritum esse. Sopor
 tet autem vacare. unde dicitur. vacate et vide
 te quem ego sum deus. Et quanto purior
 in eo mens fuerit. tanto plura ei de
 us revelabit et misteria eius cognoscet
 hec iohannes. Ergo patet dicitur Gregorius super
 libro celestis ierarch. Intellectualis
 visio est mentis intelligentia qua di
 vinum lumen invisibiliter videtur. Si
 cut igitur lucem visibilem valentius con
 spicit qui sermores habet oculos. qui autem
 aliquantulum debiles minus acute pre
 platur ea. qui vero cecus est pene vix eam
 tenuiter videt. qui autem ex toto cecus est
 nec in modico valet eam cernere. quod quod
 lux ipsa quantum in se est equaliter omni
 bus luceat. Sic de creatoris lumine sen
 tiendum est. nam divina et paterna boni
 tas est in se superabundans. sui tantum lumine
 dona unicuique prout dignus est distribu
 it. nam secundum uniuscuiusque mores ac studium
 unicuique adiacet deus. et sicut magis
 et minus de deo quisquis intelligit. sic et
 lux divina vel maior est illi vel minor.
 Qui vero deum ignorat lucis eius splen
 dorem.

dozem nec in modico videt **U**nde
 oꝑs deus menti nostre que ob culpam
 cecata est ⁊ ad verū lumē aspiciendum
 inualidum. ignem ꝑpunctionis ⁊ tri-
 bulatōis immitrit. vt oīs impuritas
 vitiōꝝ in ea cremet. ⁊ sic interioribꝫ
 oculis mūdatis postmodū manifestius
 celestia possit ꝑꝑlari. **D**e hoc beatus
 greg. xxiij. moral. sic ait **V**eri nostre
 de ꝑꝑderatione cecitatis sue ꝑꝑius ig-
 nis tribulatōis immitrit. vt oīs vitiō
 tū origo ꝑcremet. ⁊ tūc mūdatis ocu-
 lis cordis illa leticia patrie celestis a-
 perit. vt ꝑꝑius purgemus lugendo. qđ
 fecimus. ⁊ postmodū manifestius ꝑꝑe-
 plēꝫ ꝑ gaudia qđ queramus. **P**ꝑius
 eñ a mentis acie exurente tristitia in-
 terposita malaꝝ caligo detergit. ⁊ tūc
 resplendente raptim choruscatione in-
 circūscripti luminis illustrat quo vtrū-
 qꝫ ꝑꝑpecto in gaudio cuiusdā securita-
 tis absorbet. ⁊ qđ post defectuꝝ ꝑꝑit-
 vite vltra se rapta aliquo modo in qua-
 dam nouitate recreat. ibi mens ex im-
 merso fonte infusione supꝫ roꝝis asp-
 git. ibi se non sufficere ad id qđ rapta
 est ꝑꝑemlat ⁊ veritatē sentiēdo videt
 quia quanta est ipsa veritas non videt
Cui veritati tāto magis se longe existi-
 mat. quāto magis appropinquat. quia
 nisi illā vtrūqꝫ conspiceret. nequaqꝫ eā
 ꝑꝑpicere se nō posse sentiret. **A**d misus
 g animi dū illo tendit imensitate eius
 choruscante circūstantia reuerberatur.
Nō sū quippe cūtra implens cūtra cir-
 cūstā ⁊ idcirco mens nostra nequaqꝫ
 se ad dei ꝑꝑhendendam incircūscrip-
 tam dilatat substantiā. qꝫ eam in opie
 sue circūscriptōis angustat **U**ñ ⁊ ad se
 metipam citius labit ⁊ ꝑꝑpectis quasi
 quibusdā vitatis vestigijs ad suā yma-
 ginē aꝫ ad sua yma reuocat. **H**ec greg.
De hac etiam compunctione qđ fit vna
 ad grāꝝ ꝑꝑemlatōis. hugo de sancto

victo. in. iij. libro de archa noe sic dē
Compunctio est quasi palus acurus.
 qui terram nostri cordis fodit. ⁊ qua-
 si ignis rubiginē exurit. ⁊ qđ splēdor
 tenebras pellit. **P**ostqꝫ aut ꝑꝑ ignem
 ꝑꝑpunctionis rubigo fuerit a mente cō-
 sumpta. ⁊ ille interior fulgor in corde
 micare cepit ꝑꝑfestim aīnus in quedā
 ꝑꝑtemplatiōis specula subleuat. ibiqꝫ
 quodammodo seꝫꝫ aliorꝫ effectus.
 quā dā vt ita dixerim lucidā regionē
 ⁊ terram nouam eminus ꝑꝑspicit. qua-
 lem nūqꝫ antea vel vidisse se meminit
 vel esse estimat **V**itaf ⁊ ipse qui videt
 ⁊ ꝑꝑe gaudio ꝑꝑitatis luminis ꝑꝑteritas
 ignorantie sūt tenebras accusat. mira-
 tur sup se in summo quo eleuatus ten-
 dit. **E**t fit grā diuina aspirante vt curꝫ
 ꝑꝑfecte aīnus a corporeis passiōibꝫ ⁊
 terrenis desiderijs exutus fuerit. qđdam
 statim insolita leticia ꝑꝑfundat. vt eo
 amplius amaꝫ esse cognoscat. qđ dese-
 ruit. que magis dulce sentit quod inue-
 nit. **S**opira etiā terrenorꝫ desideriorꝫ
 strepitu ꝑꝑtinuo mens ad quietēꝫ inter-
 ne pacis ꝑꝑponit. ⁊ vt capax esse possit
 celestis gratie ex ipsa sua tranquillita-
 te ꝑꝑparat. **S**apīa eñ que est xꝑꝫ ha-
 bitare nescit. nisi in corde pacifico. ⁊
 ideo illi in quibꝫ adhuc terrena deside-
 ria perstreperunt. que sit dulcedo gratie
 dei nō nouerunt. **H**ec hugo. **C**oꝫ
 tet igit qui ꝑꝑtemplatiōi vacare desi-
 derat vt cogitationes mūdanas ⁊ ter-
 rena desideria ꝑꝑstponat. **U**nde dē bea-
 tus greg. **N**ecessē est vt cor intus habe-
 at. qui lumē ꝑꝑtemplatiōis habere desi-
 derat. nā qui adhuc exteriora immote-
 rarius cogitant. que sunt de eterno lu-
 mine diuine ꝑꝑtemplatiōis ignorāt. qꝫ
 dum sola visibilia cogitant lumen in-
 uisibile ad mentem non admittit **S**i
 ergo interna ꝑꝑtemplari volumus. ab
 eterna implicatōne dormiamus. qui a

dei secreta non cognoscimus. si inter
tenis desiderijs vigilemus. hxc grego.

D Et notandū qd oēs deus men
tes electoꝝ ad cognoscenda celestia se
creta illuīat. sed a reproboꝝ cordibꝝ
iusto suo iudicio occultat. De hoc bea
tus greg. xxx. mora. exponens illa vba
Quis enarrabit celoꝝ rōem ꝛ ꝑcentū
celi quis doꝝ mire faciet. sic ait. Celoz
rōnem dñs narrat. dū nunc insinuan
do superna secreta. electoꝝ suoz men
tes illuīat. Concentū vero celi doꝝ mi
re facit dum ꝑ cordes ymnos angeloz
atqꝫ illa celestium virtutū gaudia a re
pboꝝ cordibꝝ iusto iudicio abscondit.
Qui ꝑcentus celi quis in se intrinse
cus vigilet. in ipsa tñ reproboꝝ igno
rantia extrinsecus doꝝ mit. Narrat er
go celestis secreti ratio. ꝛ tñ cōcentus
celi doꝝ mire permittit. qꝫ ꝛ alijs ꝑ in
spiratōem superne retributionis scien
tia pandit. ꝛ alijs que sit interne lau
dis suauitas occultat. Narrat celoꝝ
ratio. qñ electoꝝ mentibꝝ que sit eter
na siue superna retributio indefinēter
aperit. vꝛ nimirꝫ sine cessatōe ꝑficiant
ꝛ transcurretes visibilia sese ad inuis
ibilia extendant. Omne em̄ visibile
qd in hac vita reproboꝝ figit. hoc ele
ctos ad aliam impellit qꝫ dum bona q̄
facta sunt respiciunt. in eum a quo fa
cta sunt inardescunt tantoqꝫ eū ꝑstā
rius amant. quantum illū hoc qd ipse
bonum ꝑdidit ꝑreire ꝑsiderāt. Loqui
tur quippe hoc eis intrinsecus silenter
inuisibilis lingua ꝑpunctionis. qꝫ ran
to plenius intus audiunt. q̄to ab exte
rioz desiderioꝝ strepitu ꝑfectius auer
tunt. **D**is namqꝫ ꝑcentus celi non doꝝ
mit. qꝫ eaz mens que sit laudis supne
suauitas apposta a moꝝis aure cognos
cit. Intus enim qd appetant audiunt
ꝛ de celestiu bonoz ꝑm̄is ipso diuini
tatis desiderio instruunt. **U**n ꝛ ꝑntem

vitam non solum aduerfantē. sed etia
am fauentem grauitet tolerant. qꝫ eis
onerosum est omne qd cernit. dum ab
eo qd intus audiunt differunt. omne
qd sibi ꝑstestō est graue estimant. qꝫ il
lud non est ad qd anxiant. Qui tñ cō
centus reproboꝝ doꝝ mit. qꝫ eoz cordi
bus nequaqꝫ ꝑ ꝛcē ꝑpunctionis in
notescit. non em̄ ꝑsiderare illam delcā
bilem supnoꝝ ciuium frequētiā stu
dent. nullo ardoris radio illa solēnita
tis interne festa ꝑspiciunt. nulla in in
timis ꝑtemplationis penna subleuan
tur. Solis namqꝫ visibilibꝝ seruiunt.
ꝛ idcirco nihil superne suauitatis in
trinsecus audiunt. qꝫ oēs in aure coꝝ
dis curaz secularium surdum tumultus
ꝑremunt. hxc greg. **E**tia ꝑfides
randū est ꝑut dñs richard. de scō victore
qꝫ multi sunt qui sciunt vacare coꝝpore
minime tñ ꝑreualent vacare coꝝde. ne
scientes facere sabbatū ex sabbato. ꝛ
idcirco nō valentes implere qd legē
in ꝑs. Vacate ꝛ videte qm̄ ego sum de
us. Vacantes siquidē coꝝpore. sed va
gantes vbiqꝫ coꝝde. Nequaqꝫ videre
merent qꝫ dulcis est dñs. ꝛ qꝫ bonus
isrl̄ deus his qui recto sunt coꝝde. **U**n
necesse est vt discant requiescere nō so
lum ab opibꝝ malis sed etia a cogita
tionibꝝ supuacuis vt possint eo liberiꝫ
deo vacare. nā absꝫ dubio nihil sic coꝝ
ab oī mundano amore mundat. nihil
sic aīm ad celestiu amorē inflammat.
quemadmodū ꝑtemplatio Ipsa itaqꝫ
est que emundat. ipsa q̄ sanctificat. vt
per assiduā veritatis ꝑtemplatōez fiat
mundus per ꝑemptū mundi ꝛ scūs ꝑ
dilectōez dei. hxc rich. **S**z etia
dꝫ sensus suos exteriores hō ab illiciti
tis restringere ꝛ seipm̄ in vnū collige
re. deinde videre q̄lis sit collectus. vt
possit aīa eius siue mens supra semet
ipsam surgere ꝛ ꝑreplari sui autoꝝis
L. iij.

intendere. **I**sta memozat beatus gre. sup ezechielē sic dicens. **S**epe volumus oīporentis dei naturā inuisibilē p̄siderare. sed nequa q̄ valeamus sed et ip̄is difficultaribz fatigata aīa a semetip̄a recedit. sibiqz de seip̄a gradus ascēsiōnis ut primū semetip̄am sivalet p̄sideret. ut tūc illā naturā que sup ip̄am est in q̄trum potuerit inuestigar. **S**z mēs si carnalibz ymaginibz fuerit sparsa. nequa q̄ vel se vel aīe naturā p̄siderare sufficit qz p̄ quot cogitationes ducit. q̄si p̄ tot obstacula cecat. **P**rimus ergo gradus est ut se ad se colligat. **S**e cūdus ut videat se qualis sit collecta. **T**ercius ut sup seip̄am surgat ac se auctoris inuisibilis p̄templationi intendendo subijciat sed se ad se nullo mō colligit nisi prius didicerit terrenarū atqz celestiu ymaginūz fantasmatā ab oculo mentis p̄pescere. **Q**uicquid de visu. quicquid de auditu. quicquid de odoratu. de tactu. et gustu cogitatio occurrerit. respicere atqz calcare dēmus. **H**ec gre. **E**t sciendū q̄ humana aīa hōim vitio a paradisi gaudij expulsa lucem inuisibilitū pdidit et totā se in amorem visibilitūz fudit. tantoqz ab interna speculatione extranea est. quanto foris deformiter sparsa. vñ sic ut ita dixerim palpando cognoscit. hōmo em̄ qui si p̄ceptum seruare voluerit etiaz carne spiritali futurus fuerat peccando etiam factus est mēte carnalis ut sola cogitet que ad animū p̄ ymagines corporeas trahit. **C**orpus quippe celi et terre a quā. aīa alium. cunctarū rez visibilitūz quas indefinenter intuetur in quibz dū totā se delectata mēs p̄p̄cit. ab interne intelligentie subtilitate grossescit. et quia ad summa erigi non valet in his infimis libenter iacet. **C**ū dō miris conatibz ab his exurge

te nitit magnū valde est si ad cognitio nem suā repressa corpali specie anima perducatur. ut semetip̄am sine corporea ymagine cogitet et cogitādo se sibi visū vsqz ad p̄siderandā eternitatis celsitudinē parat. hoc igit mō q̄si q̄dam scalam exhibet semetip̄am. p̄ quā ab exterioribz ascendendo nisi transeat et a se in auctorē tendat. **C**uz em̄ corporeas imagines deserit in semetip̄am veniens non modicū ascendit. nec tūc debet aīa ibi quiescere sed debet ulterius p̄cedere sanctorū angelorū agmina rimanda qualia sunt et que sit in eis sine fine sc̄stuitas visionis dei. que leticia sine defectu. et quo modo p̄templando semper eternitatē sint eterni. **S**ed et hos videlicet choros angelorū transeat et omnē ne qd creatum est deserens. ultimo in sui conditoris lumine fidei oculos figat. et in eius contemplatione dulciter requiescat. **I**stos. nūq. ascēsus siue gradus tangit beatus greg. exponens illō ezechielis. **C**um fiat vox super firmamentum quod erat super caput eorum stabat et submittebant alas suas ita dicens. **Q**uerendū nobis est que sit vox que supra firmamentum sit sed eandē vocē melius intelligimus. si ab ymnis ad superna gradientes quasi quibusdā passibz ascendamus. **S**icut em̄ auditus corporis excitatur voce. ita sensus mentis excitatur intellectu. **V**ox ergo in mente est quasi sonus intelligentie. **S**z sciendum est qz nostris sensibz aliquādo vox carnis loquit. aliquando vox anime. aliquādo vox firmamenti. aliquādo vox que supra firmamentum est. **P**otnamus em̄ ante oculos q̄ qui sp̄ia fit lesus a primo. qui ex humana ratione cogitat ut vicez lesioni reddat. malum pro malo retribuatur huic vox carnis loquit in mente. qz cū diuina mandata p̄cipiant bene nos facere his qui

oderunt nos. quisquis malefacere se odientibus cogitet. in eius aīo vox carnis clamat. **U**ltra etiā terrena quoti die agimus. post hoc ad orōnem redimus. accedat ad p̄punctōnem animi. sed earū reꝝ quas egimus ymagines & fantasī in mente & intentōnem p̄punctio nis p̄p̄ediunt in orōne. & quod volētes foris egimus hoc iterius patimur inuiri. vt quedam cogitationū fantasīa mentes per ymagines corporeas disp̄gant. ne strictā se totam in orōne colligat. hęc quoq; vox carnis est. **C**uz vero & ista subigimus atq; ab oculis mētis cunctas ymagines corporeas effugamus. ipsam in nobis in ipsis naturas aīe querentes qualis sit que carnem viuificare p̄t inuenimus quendā intellectualem sp̄m per creatoris potentias viuente corpus qd̄ sustinet viuificatē. sed tñ obliuioni subditū. mutabilitati subiectū. quem sp̄rimoz afficit leticia extollit. **I**psē namq; intellectus aīe vox eius est. qz sonat qd̄ est. que tñ ad huc vox sub firmamento est. sed trāscēdens aīam vocem de firmamento querimus. cū illa sanctorū angelorū innūera multitudo in omnipotentis dñi d̄spectu qualis sit inuestigamus. que sit in eis sine fine festiuitas visionis dei. que leticia sine defectu. qui amoris ardor non crucians sed delectans. quantum in eis sit desideriu visionis dei cū sarietate. & sarietas quanta cum desiderio. **I**n quibus nec desideriu penā generat. nec sarietas fastidiū parit. quō in herēdo sint beati. quō p̄emplando sp̄ etermitatē sint eterni. quō diuini vero lūmī facti sunt lux. quō aspicientes sp̄ incommutabilē murati sunt in incōmutabilē. **S**ed cū ista de angelis cogitamus adhuc vox de firmamento est sup firmamentū **T**ransseat ergo animus & ab ipso transseat omne qd̄ creatum est

in solo creatoris sui lumine fidei oculos figat. q̄ vnus viuificet omnia qui ea creauit deus q̄ vbiq; est & vbiq; totus est. q̄ incircūscriptus & incomplexfibilis sentiri p̄t. videri non p̄t. q̄ nusq; deest. & tñ ab iniquorū cordibus vel cogitationibus longe est. q̄ nec ibi deest vbi longe est. qz vbi deest per grām adest p̄ vindictam. q̄ omnia tangit nec tamē oīa equaliter tangit. quedam enim vt sint. nec tñ viuant vel sentiant. vt sunt cuncta insensibilia. **Q**uedā tangit vt sint. viuant. sentiant. & discernant. sicut est humana natura & angelica. cuz ipse nunq; ipsi sit dissimilis. dissimiliter tñ tangit dissimilia. q̄ vbiq; p̄sens est & inueniri vix potest. q̄ stantes sequimur & apprehendere nō valemus **D**onamus ergo ante oculos mentis que illa natura sit. que tenet oīa & implet oīa. circumplectit omnia. supercedit omnia. sustinet oīa. neq; alia supercedit. neq; alia ex p̄te sustinet. implet. atq; alia circumplectit sed circūplectendo implet. implendo circūplectitur. sustinendo supercedit. supercedendo sustinet. **D**uius nature potentia cū stricte in ea cogitat animus vox sup firmamentū sit. qz eius intellectus p̄cipit qui & angelorū sensum sua incōprehensibilitate transcēdit. **C**uz ergo vox sup firmamentū sit stant aīalia & submitunt alas suas. qz sanctorū mētes cū creatoris sui potentiam intenta p̄emplatōe p̄siderant. vilescunt eorū aīo virtutes quas hñt. & tanto faciunt apud se humiles. q̄to eis illud altius est qd̄ sup angelos sonat. hęc greg.

Notandū etiā q̄ quantalibet intentōe mens humana tetenderit. etiā si iam fantasias ymaginū corporealium a cogitatōe p̄pescat. si iam oēs circumscriptos sp̄s ab oculis cordis amoueat. adhuc tamē in carne mortali posito

videre gloriam dei non valet sicut est. Unde paulus dicit videmus nunc per speculum in enigmate. Neque enim opus deus iam in sua claritate respicit. sed quedam sub illa in presenti vita speculari anima unde recreata et refecta perficiat. et post resolutionem corporis ad visionis eius gloriam pertrahat. De hoc dicit beatus bernardus. Quicquid de dei visione hic fidelibus impetratur speculum est et enigma. tamen distans a futura vita. quantum a veritate fides. tempus ab eternitate et hoc ipsum breviter et rapit. De hoc etiam dicit beatus gregorius. viij. libro moralium. super illo verbo. vultus quo non parcis mihi nec dimittis me ut glutinam salivam meam. Saliva in os ex capite labitur ab ore vero ad ventrem ducitur. dum glutinatur. Quid itaque est caput nostrum nisi divinitas. quid venter noster nisi mens. quid salivae nomine nisi sapor intimae contemplationis significatur. Sed saliva que ad os labitur a divinitate labitur. ut vero ad ventrem veniat non glutinatur. quia divinitatis contemplatio sensum tangit sed plene mentem non reficit. quia animus perfecte respicere non valet. quia adhuc caligo corruptionis prepediit. sed rapit videt. Et ecce enim electorum mens iam desideria subicit. iam cuncta que considerat preterire transcendit. iam ab exteriori delectatione suspenditur. et que sunt bona inuisibilia rimatur. atque hoc agens plerumque in dulcedine supernae contemplationis rapitur. iamque de intimis aliquid quasi per caliginem respicit. et interesse spiritualibus angelorum ministerque ardenti desiderio conatur. gustu incircumscripti luminis partem et ultra severta ad semetipsum reuehi redignatur. Sed quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam inherere diu lucino valet. quam rapit videt. Ipsa quippe carnis infirmitas transcendentem se animam retrahit ad cogitanda ymagines ac ne-

cessaria suspirantem reducit. Saliva ergo defluens a capite os tangit. sed ad ventrem non peruenit. qui rigore supernae contemplationis iam quidem intellectus noster infunditur. sed nequaquam mens plene faciat. in ore enim gustus est sed in ventre facietas. Salivam igitur glutire non possumus. quia superno claritatis bono faciri non permittimur quod adhuc extenuitate gustamus. Sed quia hoc ipsum quod vtrumque iam superna cognoscimus ex pietate parcens est. quod vero hoc percipere perfecte non possumus adhuc extenuata est veritate damnationis. hec gregorius. Unde et dicit beatus gregorius. xxj. moralium. exponendo illud. oculi eius de longe respiciunt. Quotolibet in hac vita positus quisque profecerit necdum deum per speciem sed per enigma et per speculum videt. Enigma namque cum respicimus verius cernimus. cum vero longius aciem tendimus sub incerto caligamus. Et igitur sancti viri in alta contemplatione se erigunt. et tamen deum sicut est videre non possunt. Unde dicitur. Oculi eius de longe respiciunt ac si diceret. Intentio nis aciem fortiter tendunt. sed nedum propinquum aspiciunt cuius claritatis magnitudinem nequaquam est penetrare possunt. a luce enim incorruptibili caligo nostre corruptionis obscurat. Cuius et videre aliquatenus potest. et tamen videri lux ipsa sicut est non potest. quia longe sit in dicat. quam si mens ut cumque non cerneret. nec quia longe esset non videret. Si autem perfecte iam cerneret. profecto hanc quasi per caliginem non videret. Igitur quia nec omnino cernitur recte dictum est quia de longe deus videtur. hec gregorius. Ergo deus per quasdam ymagines in hac corruptibili vita videri potest. sed per nature sue speciem videri non potest. Si vero a quibusdam potest in hac adhuc corruptibili carne videri

tibus quodam contemplationis acumine
 dei claritas videri. oportet ut tales inest
 stimabili virtute polleant. **S**z quisquis
 deum quantum licet lumine contemplationis
 videt. huic mundo funditus moritur.
 nec ultra eius amore teneat. **I**sta pme
 morat beatus greg. xvij. mora. sic di
 cens. **Q**uandiu hic mortaliter vivitur
 videri per quasdam ymagines deus pot
 sed per ipsam nature sue spem non pot.
 ut aia gratia spu sancti afflata p figu
 ras quasdam deum videat sed ad ipsum vim
 essentie non ptingat. qz in hac morta
 li carne p sistentibus videri pot p quas
 dam circumscrip tas ymagines. et vide
 ri non pot per incircumscrip tum lumē
 eternitatis. **S**i vero a quibusdam pot in
 hac adhuc corruptibili carne viventi
 bus sed tñ inestimabili virtute crescē
 tibus quodam contemplationis acumine
 eterna dei claritas videri. p nature tñ
 sue spem videri non pot. **S**z quisquis
 deum in quantum p has est in luce ptepla
 tionis videt. huic vite funditus mori
 tur. nec iā eius amore teneat. **N**ullus
 quippe eum videt qui adhuc carnalis vi
 vit. qz nullus pot amplecti deum et seculum
Qui em deum videt eo ipso mori quod
 vel intentione cordis vel effectu operis
 ab huius vite delectationibus tota men
 te sepatur. **N**ullus vnqz deum videt spi
 ritualiter et mundo vivit carnaliter. **V**n
 paulus qui adhuc de invisibilibus sic
 ipse testat ex parte cognoverat. iā huius
 mundo totum se mortuum perhibebat di
 cens. **S**i mi mundus crucifixus est. et
 ego mundo. **I**xc greg. **E**t quis
 p m cōem cursum divina essentia in p
 senti vita pspici non valeat. tñ illā cre
 dere et ardentem cupiscere quodam o
 do est illam videre. **Q**d affirmat bñs
 aug. sic dicens. **Q**uod illa summa et in
 cōmutabilis lux vera. lux indeficiens
 angelorum a nemine pspici valeat in hac

vita. que solum sanctis reservat in ces
 lesti patria. illud tñ credere et intelli
 gere et sentire et ardentem cupiscere vel
 inhyare quodam o illud cernere ē et te
 nere. **I**xc aug. **D**e contemplatione etiā mo
 yses abbas in prima collatione. **C**ontem
 platio inquit dei multipharte p cipit.
 nā deus non solum incomprehensibilis il
 lius substantie sue ammiratōe cogno
 scit. qd tñ adhuc in spe pmissionis ab
 sconditū est. **S**ed etiā creaturaz suaz
 magnitudine vel equitatis sue p sidera
 tione vel quotidiane dispensationis au
 xilio pvidetur. qñ. s. que cū sanctis su
 is per singulas generatōes egerit mē
 te purissima pstramus **C**ū potentia
 eius q vniuersa gubernat moderat ac
 regit. cum immensitate scie eius et o
 culū quem secreta cordiū latere nō p
 trementi corde miramur. cū arenatū
 maris vndaqz nūmēz dimensuum
 et ei cognitū pauidi cogitamus. cum
 pluuiaz guttas. cū seculoz dies et ho
 ras. cū preterita futura vniuersa ob
 stupescentes scie eius assistere ptepla
 mur. **C**ū ineffabile clementia eius q
 innūera flagicia. q singulis quibusqz
 momentis sub ipsius pmittunt aspectu
 indefessa longatate sustentat. **C**ū in
 tuemur vocatōem qua nos nullis pre
 cedentibus meritis gratia sue miserati
 onis asciuit. **C**um demiqz quot occasio
 nes salutis tribuit adoptandis cū quo
 dā ammirationis intuemur excessu q
 ita nos nasci pcepit. ut ab ipsis cuna
 bulis gēa nobis legisqz sue noticia no
 bis traderet. q ipse aduersariū vincēs
 in nobis p solo bonitatis ascēsu eter
 na bñtudine ac ppetuis nos p m m m
 nerat. ac postremo dispensatōz incarna
 tōis sue p nra salute suscepit. ac mira
 bilia misterioz suoz in cūctis gentibus
 dilatavit **S**ūt aut alie quoqz bñdī in
 numero pteplationes q p qlitate vite ac

puritate cordis in nostris sensibus oritur. quibus deus vel videtur mundis obtutibus vel tenetur. quas profecto nullus prope tuo retentabit in quo adhuc aliquid carnalium vivit affectum. quod non poteris aut deus videre faciem meam. non enim videbit me homo et vivit. scilicet mundo huic deditus affectibusque terrenis. hoc moyses in prima collatione. **Sed** hoc considerandum quod perfecti viri cum in oratione vel in gratia contemplationis sunt constituti si mentibus eorum interim cogitationes vane vel improbe occurrunt valde moleste hoc ferunt. et ideo quicquid ab illo vero lumine mentis aspectum retrahit execratur. fastidiunt enim universa in quibus mundus iste versatur. sed tamen impossibile est ut non ad eum videlicet mundum tempore orationis vel contemplationis vel brevi cogitationum rapiantur excessu. De hoc et quibusdam alijs Cassianus in collationibus patrum sic ait. **Quo** enim beato paulo quem ad summum perfectionis culmen pervenisse constat illud poterit pervenire quod dicitur. **Non** enim facio bonum quod volo. Sed quid sit principaliter bonum quod apostolus non proferit perficere cum vellet diligentius indagemus. Est enim bona caritas. laudabilis continentia. miranda prudentia. larga humanitas. circumspecta sobrietas. modesta temperantia. sancta iusticia que omnia in apostolo paulo eiusque confortibus ita plena atque perfecta fuisse non dubium est. ut virtutum potius quam verborum magisterio ab eis religio doceretur. **Sed** una et sola est theoria. id est contemplatio dei cui merito omnia iustificationum merita. universa virtutum studia postponunt. et eius contemplatione fuscantur. Bonus ergo summum. id est dei conspectu frui. id est christo iugiter inherere. quod ut perfecte amplius possit adipisci dissolvi oportet corpore quod caducum et multum fragilitatis sue necessitatibus impeditum non potest a christi consortio auelli. **Quod** tam primarum

studium sanctorum quod tam arduum potest esse propositum cui non aliquando ille insidiatos infidiatos illudat. **Quis** itaque solitudinem sectatus est. ut nunquam a cogitationibus superfluis laberetur. **Quis** tam familiaris est deo tanquam coniunctus qui apostolicum imperium quo sine intermissione nos orare precipit vel uno die gaudeat se executus. **Que** licet anima non nullis qui sunt gravioribus virtutibus innotuit levia atque a peccati pena alienaverunt. scientibus tamen perfectionis bonum etiam mirarum rerum multitudo gravissima est. **Multis**que sibi maculis videntur aspersi. si non dicam vane cogitationis improbitas in atria mentis irrepsit. **Sed** vel psalmi qui dicitur. **Recordatio** orationis tempore intentionem supplicantis avertit. **Nec** levi peccato astringitur qui deo prope fundens subito a conspectu eius quasi ab oculis non videntis nec audientis cogitationis improbe vanitatem secutus abscesserit. **Unde** qui summam rationis voluntatis gaudij et beatitudinis sue in divinarum spiritualium rebus tamen contemplatione constituunt. cum ab ea vel invidiis vel paululum violenter cogitationibus abstrahuntur. velut quoddam in se sacrilegij genus presentis plenitudinis ultione puniunt ac vilissimam creaturam ad quam fit detorsus mentis introitus. creatori suo se preterulisse lugentes. pene impietatis sibi crimen ascribunt. **Et** quicquid ab illo vero lumine mentis aspectum retrahit execrantur. fastidiunt ergo universa. in quibus mundus iste versatur. **Sed** impossibile est. ut non ad eum vel brevi cogitationum rapiantur excessu. nullusque etiam nunc minimum excepto salvatore nostro naturalis pervagationem mentis ita testis in dei contemplatione continuit. ut nunquam ab ea raptus mundaneque cuiusdam

Liber III. Dist. III. Ca. IX.

te dilectionem desiderans peccat. di-
cente scriptura. **S**idera ipsa non sunt
munda in conspectu eius et inter sanctos
eius nemo mundus. **C**um ergo semetip-
sos quotidie sentiant sancti cogitationis
terrene pondere pregrauatos. ab illa
mentis sublimitate decidere. et inuiri-
mo etiam nescientes in lege peccati mor-
tisque transduci. bene profecto per quibus ad
deum ingiter ingemiscant. et in uitate hu-
militati atque puncti ad gratiam dei que
impios iustificat uolantes cum apostolo per-
testant. **I**nfelix ego homo quis me libe-
rabit de corpore mortis huius. et dele-
ctant quidem legem dei secundum interiorum ho-
minum qui uisibilia uniuersa transcen-
dens conatur deo spiritum. sed uidet aliam
legem in membris suis. uere enim lex pec-
cati est quam humano generi per uicari-
um induxit. quia maledicta in operibus nostris
post agnitionem boni et mali cogitatio-
nis spinas cepit ac tribulos germinare.
quam aculeis naturalium uirtutum se-
luffocant et prefocant. ne illum panem
qui de celo descendit et confortat cor hominis
edere absque uultu nostri sudore possu-
mus. hoc ergo in euirabile corpus est mor-
tis. per quod profecti quique qui gustauerunt
quod dulcis est dominus quotidie sentiunt cum
aperta quam malum sibi et amarum est discede-
re a domino deo suo. hoc est corpus mortis
quod celesti eos intuitu retrahens et ad ter-
rena reducit quod per fallentes eos uel ordo-
ni perstratos. uel humanas effigies uel
sermones uel negocia uel actus facit su-
perstus retractare et uolentes deo iugiter
inlaxere. perfecti enim huius uolunt
quia mortis corpus obstitit inuenire
non possunt sed faciunt malum quod uolunt. et
traducunt mente etiam ad illa que ad pro-
fectum non pertinent. idcirco quotidiana
suspensionis sue fragilitatis puncti dum
cogitationum uarietates et proficere late-
bras perscrutant suppliciter clamant.

No intres in iudicium cum seruo tuo
Et illud quis gloriabitur castum cor se ha-
bere. et ita infirmam hominum imperfec-
tamque iusticiam. ac sine misericordia dei
se indignam esse sentiunt. proinde quia
omnibus ociosis atque superfluis rebus uo-
lucrum humane mentis excursus fate-
mur carere non posse. per hoc utique con-
sequitur sine peccato nos non esse ueraci-
ter profiteri. **Q**uanto magis profecerit
mens humana et ad interiorum pre-
plationis puenerit puritatem tanto se
immundiorum quasi per speculum sue pu-
ritatis inspiciet. **Q**uia necesse est ut dum
animus ad sublimiorum se tendit intui-
tum. ad maiora quam agit prospiciens con-
piscit illa in quibus est inferiora sper-
nat. uiliora atque despiciat. plura siquidem
denorat sincerior obtutus. pariterque
maiorum reprehensionis dolorem irrepre-
hensibilis uita et multiplicat gemitus
atque suspiria emendatio morum et emula-
tio attentat uirtutum. **N**emo enim illo in
quo est potest esse pretus. et quanto fur-
erit quis mente purgatus. tanto se for-
didiorum uidens magis humilitatis
quam elationis inueniet causas. quantoque
magis ad sublimiora ascenderit. tan-
to amplius preuenit sibi superesse quo-
tendat. **D**emum qui carnem suam cru-
ciferunt cum uirtutibus et concupiscentiis.
et quibus uere crucifixus est mundus cum
de cordibus suis non solum radicibus
uicia uniuersa pulserint. uerum cogita-
tiones ac memoriam peccatorum conen-
tur excludere. nihilominus tamen quo-
tidie fideliter profitentur ne una quidem ho-
ra macula se posse carere peccati. nec tamen
ex eo debemus nos a dominice promissi-
one suspendere. quia nos cognoscimus
peccatores. sed ad eam magis ac magis
esse propter anime medicinam et purifi-
cationem spiritus aude festinandum. **U**-
tunt enim ea humilitate mentis ac fide ut

indignos perceptione tante gratie in
dicantes potius nostris remedia vulne-
ribus expectamus. Alioquin nec annuer-
saria quidem digna presumenda est coio
ut quidam faciunt qui ira sanctorum celesti-
um dignitate et sanctificatione menti-
unt. ut estimet ea non nisi sanctos et im-
maculatos debere presumere et non poti-
us ut sanctos mundosque nos sua precepti-
one perficiant. Qui perfecto maiore arro-
gantia presumptione quam declinare sibi
vident incurrunt. quia tunc cum ea precipi-
unt dignos se eorum iudicant preceptio-
ne. Vultis autem iustus est ut cum cordis
humilitate credamus et fateamur illa
sacrosancta mysteria nunquam pro merito
nos posse tingere. quod ut una persuasio
cordis elati vel post annum dignos eo-
rum preceptone nos esse credimus. hinc
cassianus. **N** debent etiam hi qui
studio contemplationis intendunt curare
magnope ut mentem in humilitate sem-
per custodiant et nunquam se de gratia que
infunditur extollant. Quia hi qui vere
speculatores sunt semper sensum in hu-
militate custodiunt atque ad eorum men-
tes intelligentia contemplationis intrat
sed iactantia elationis non intrat. quia
et apta est in mentibus gratia qua replen-
tur. et tamen aduersarium ingredi pro super-
biam non permittit. Nullum etiam donum
se veri luminis habere estimet priuatum
qui in eo quod se habere precipuum est
mat sepe alter ditior est. quem habere
apud se bonum aliquid non purat. hinc gre-
gorius. **Filius**

Quam itaque contemplatio sicut ex pre-
cedentibus intelligo sit quedam men-
tis directio siue intuitus in deum. nunc
ergo desidero ut de deo trino et vno vel
lis mihi aliqua enarrare.

Ca. X. Pater
DE deo trino et

vno ut informationem habeas. primo
scire debes quod summa contemplationum
genera sunt duo. Primum versatur circa
diuinitatis unitatem. Secundum vero
circa personarum trinitatem. De hoc richardus.
de sancto victore dicit. Summa contemplati-
onis genera sunt duo. pro duo clarebit
designata. qui extenti fuerunt super apici-
atorium. Primum est super rationem nec tamen
preter rationem. Secundum vero est super
rationem et tamen videtur esse preter rationem.
Primum versatur circa diuinitatis unita-
tem. Secundum autem circa personarum tri-
nitate. Illa sane supra rationem sed preter
rationem non sunt. que quibus ratio pa-
titur esse. nulla tamen humana ratione in-
uestigari possunt. ut est de unitate tri-
nitatis. Illa autem dicimus et super rationem
esse quibus videtur omnis humana ratio preter-
ire qualia sunt ea que de trinitatis unita-
tate credimus. et multa que de corpore
christi sunt in dubietate rationis. fidei au-
toritate tenemus. quod enim in vna sim-
plici essentia triplex persona sit vel quod
vnum idemque corpus eodem tempore in diuer-
sis locis esse possit nulla humana ratio pati-
tur. et his assertionibus omnis ratio absque ra-
tione reclamare videtur. hinc richardus.
Nunc igitur videndum est de pri-
mo genere contemplationis videlicet de diuinitatis
unitate. De hoc idem richardus. in
libro de contemplatione sic ait. Primum ge-
nus contemplationis versatur circa diuini-
tatis unitatem. Deus enim est simplex et
summe vnus et in illo vno et simplici bo-
no est omne bonum. quantum ad essentiam
nihil illo simplicius. quantum ad effica-
ciam nihil illo multiplicius. Deus quippe
omnipotens est et ubique potest. Potentia
liter ubique et ubi locus est et ubi locus
non est. Si vero potentialiter et essen-
tialiter quia non est alia eius poten-
tia et alia eius essentia. Essentialiter
ergo est intra omnia. et extra omnia.

infra omnia. et supra omnia. Si infra
omnia nihil eo secretius. si extra omnia ni-
hil eo remotius. si infra omnia nihil illo
occultius. si supra omnia nihil illo subli-
mius. Quid ergo illo incomprehensi-
lius quo nihil secretius. nihil remoti-
us. nihil occultius. nihil sublimius.
Ite si non est aliud eius prae et aliud
eius felicitas. ubicumque est eius sum-
ma potestas ibi et summa felicitas. Su-
ma ergo felicitas ubique est. quod ergo in
inferno summe miserie esse potest locus.
vel quod potest quisque miser esse. cui nu-
quam potest abesse summa felicitas nec un-
quam deesse. Haec omnia mira et vere incom-
prehensibilia sunt. Multa et pene innume-
rabilia circa diuinitatis unitatem et re-
vinitatis considerandae ratio approbat
que tamen non comprehendat. haec richardus. Bea-
tus etiam bernardus de deo et eius effectibus ad
eugenium papam sic ait. Quid est deus vo-
luntas operis. benignolentissima virtus. lu-
men eternum. incommutabilis ratio. sum-
ma beatitudo creans mentes ad se perti-
cipandum. vivificans ad sentiendum. affi-
ciens ad appetendum. dilatans ad capi-
endum. iustificans ad promerendum. accen-
dens ad zelum. fecundans ad fructum. di-
rigens ad equitatem. formans ad beni-
volentiam. moderans ad sapientiam. robo-
rans ad virtutem. visitans ad consolandum.
illuminans ad cognitionem. perpetuus ad
immortalitatem. implens ad felicitatem
circumdans ad securitatem. haec bernardus. De
deum etiam per quendam sic dicit. Deus
est cuius totum esse est inseparabile. quod
dam sine fine substantie pelagus. nul-
lis terminis nullis limitibus circumda-
tus. omnem sensum. omnem creaturam. omnem
naturam. omne tempus supergrediens. nec
quod est augeri potest qui immensus est. nec
minui qui unus est. nec loco mutari qui
ubique est. nec tempore qui eternus est. nec af-
fectu qui optimus est. Ipse longitudo
propter eternitatem interminabilis. ipse
latitudo propter caritatem immensurabi-
lem. sublimitas propter maiestatem inat-
tingibilem. profunditas propter sapientiam
inscrutabilem. haec sancti secundum apostolum compre-
hendunt. haec ille. Non est quod dicit beatus augustinus.
Nihil dignum de re deo humanus ser-
mo loquitur. quod nec secundum qualitatem aut quod
ritatem. situm vel hunc seu motum alio-
quid de re dicit. Et tamen latitudo. longitudo
altitudo et profunditas tibi inesse quodam-
modo leguntur. sed altitudo caritatis qua
nos ab errore colligit et praevenit in veri-
tate. Longitudo vero quae nos tua longa
nimitate malos peccatos nec emenda-
tos future patrie restituas. Altitudo
autem qua omnem sensum hominum et angelorum
immensitate scire supercellis. Profun-
ditas quoque qua damnandos inferius
iuxta equitatem dispositionis atque recto
iudicio iudex iustus praeparat. Om-
nem igitur supergredias creaturam et men-
tis intuitum ultra omnia dirigat. qui aliquid
voluerit de tua prelibare proprietate sum-
ma boni veritas. **Q** Secundum ge-
nus contemplationis versat circa perso-
narum trinitatem. De hoc richardus de sancto vi-
cto. in libro contemplationum sic ait. Secun-
dum genus contemplationis versat circa per-
sonarum trinitatem trinitatisque speculato-
rum nam multa firmiter credunt veraciter as-
serunt quae tamen non solum supra rationem. sed
etiam contra rationem esse videantur. Credi-
mus unum deum patrem et filium et spiritum sanctum
patrem a nullo. filium a patre so-
lo. spiritum sanctum a patre et filio. filium na-
scendo. spiritum sanctum procedendo. Credi-
mus unum eundemque in personis trinum et in
substantiis unum. Unde alius est pater. alius
est filius. alius est spiritus sanctus. nec ta-
men aliud pater quam filius. nec aliud pa-
ter vel filius quam ambo spiritus. nam
alia est persona patris. alia filii. alia spi-

trinitatis cū sit oīb; vna substātia ea-
dem eēntia ⁊ sola natura. hęc oīa credi-
mus. hęc oīa p̄stentur ⁊ p̄stant veraci-
ter esse. ⁊ tū in oīb; si iuxta humanaz
estimationē pensent. videt hūana rō
fortiter repugnare. hęc rich. **R** Et
notandū q̄ pater qui est fontalis oīm
bonitas. q̄ potuit ⁊ voluit filium dile-
ctum genuit. cui beatitudinis sue deli-
cias plenissime cōicaf. Coeternum ge-
nuit. q̄ nūq̄ sine illo fuit. Consubstan-
tiales quoq̄ ne diuinitatis substantia
duplicet. Dicit tū genuisse alterz a se.
s. alterā p̄sonā que est hoc qd̄ ip̄e. Ex
vtrōq̄ etiam spūs. p̄cedit vt ambo se-
mutuo diligentes terciū quoq̄ p̄dile-
ctū haberent. cui caritatis sue delicias
oīno cōicarent. in quo etiā ⁊ p̄ quem
creature rōnales. p̄ modulo sue capa-
citat̄ eisdē p̄ticiparēt. ip̄e em̄ est cari-
tas vtrūq̄ p̄iūgens nosq̄ subiūgens
a fonte. A fonte igif bonitatis q̄ pater
est. p̄cedit donū amoris. qui amor sp̄-
ritus est. Si aut̄ a patre p̄t̄ ⁊ a filio q̄
pater nihil sibi retinuit qd̄ nō filio suo
gignendo dederit sicut ip̄e ait. Oīa
que pater h̄z mea sunt. p̄pterea dixi q̄
de meo accipiet ⁊ annuntiabit vobis.
Est aut̄ spūs sanctus equalis vtrūq̄. q̄
ex summa libertate oportuit summum
donū. p̄cedere. q̄ ⁊ summū bonum. Et
etiā deus q̄ donū intrinsecū est ⁊ quic-
quid est in deo deus est. Ob hoc ⁊ vtri-
q̄ coeternus est q̄ donū intrinsecum
prius in deo fuit q̄ esse vel aliud quic-
q̄ creaturis cōmunicat et exterius vel
distribueret. **S** De p̄prietatib; p̄so-
naz q̄ i dīna natura p̄sistūt. th̄o. de aq̄.
sic d̄t. In dī natura tres p̄sone subsistūt
⁊ hi tres sunt vnus deus ⁊ solis relati-
onib; distingunt̄. Paternitas a rōne
filiationis. Pater aut̄ ⁊ filius a spūs san-
cto spiratōe vt tra dicant̄ spūs sanctus
a patre ⁊ filio p̄cessiōe amoris qua ab

vtrōq̄ p̄cedit. p̄ter has nō est quar-
tam in diuina natura ponere p̄sonam
Dicit etiam de hoc beatus augustinus
in libro de v̄bis apostoli. Audiuimus
d̄m dicentē. ego suz qui sum. ⁊ deus
sum me bonus est. Cū audis deus sum
me bonus noli putare de deo patre t̄m
dictū sed de deo patre ⁊ filio ⁊ spūs san-
cto. hęc em̄ trinitas vnū ē ⁊ vn̄ d̄s est ⁊
summe bonus est. Ita plane vnus est
deus. vt quando de ipsa trinitate inter-
rogatus hoc respondens ne forte cum
audieris est deus p̄tes ipsum esse pa-
trem. ipsum esse filium. ipsum esse spi-
ritum sanctum. non est ira. Sed qui pa-
ter est in illa trinitate nō est filius. qui
filius est in illa trinitate. non est pater
qui spiritus sanctus est in illa trinitate
nec filius est nec pater sed spiritus pa-
tris idemq̄ spiritus filij ip̄e em̄ est
vnus spūs sanctus ⁊ patris ⁊ filij coe-
ternus patri ⁊ filio consubstantialis ⁊
qualis hęc tota trinitas vnus d̄s sum-
me bonus. hęc augustinus. Est igitur
solus ⁊ verus deus eternus immensus
⁊ incōmutabilis om̄s ineffabilis pa-
ter ⁊ filius ⁊ spūs. Tres quidem p̄so-
ne sed vna essentia substātia seu natu-
ra simplex omnino. pater a nullo. filij
us a patre solo spūs sanctus ab vtrōq̄
absq̄ initio ⁊ absq̄ fine. p̄t̄ generans.
⁊ filius nascens. spūs sanctus a patre
⁊ filio p̄cedens. hęc tres persone sunt
⁊ p̄substantiales coeternę omnipoten-
tes coequales vnū vn̄ uer̄ foruz prin-
cipium creator oīm visibilium ⁊ inui-
sibilium spūalium ⁊ corp̄alium crea-
turarum. hęc aut̄ sancta trinitas scdm̄
suam essentiam est indiuidua ⁊ p̄m p̄-
sonales p̄prietates ē discera ⁊ nature
sue simplicitate nō admittens diuisio-
nem nec in p̄sonali p̄prietate recipiēs
vn̄itatem. Sed semper in essentia vn̄i-
tatis ⁊ in personis pluralitas inuenit̄

a qua omnis profusio et mutua admixtio remouetur. quia cum alius sit pater. alius filius. alius spiritus sanctus. pater non poterit esse filius. nec filius pater vel spiritus sanctus. Est ergo pater qui generat. filius qui gignitur. et spiritus sanctus qui procedit ut simplex distinctio sit in personis et in natura unitas teneatur. Unde licet alius sit pater. alius filius. alius spiritus sanctus. non tamen aliud. quia idem quod est pater est filius est spiritus sanctus. Pater vero generando totam substantiam ei dedit sine diuisione et tamen totam retinuit sine diminutione. et sic una et eadem res est pater gignens et filius nascens et spiritus sanctus ab utroque procedens.

De hac sancta trinitate beatus augustinus sic dicit. Trinitas diuinarum personarum est summum bonum et purgatissimum mentibus cernitur. una est enim indiuisibilis essentia. persone tres. et he tres persone sunt una essentia et unus deus. et quilibet earum est una essentia et unus deus. pater a nullo. filius a patre nascendo. spiritus sanctus a patre per filium procedendo. Pater filium generat. filius gignitur et pater cum filio spiritum sanctum spirant. Et quod filius spiritum sanctum spirat. hoc habet a patre. Quicquid enim persona habet vel facit hoc a persona habet a qua est. et ideo quod filius est a patre et ab ipso omnia habet. et quod spiritus sanctus est a patre et a filio. ideo hoc quod habet communiter ab utroque habet. Sed propter hominum nascibilitatem pater non est maior filio nascente vel spiritus sancto procedente. quia unitas diuine essentie est equaliter in ipsis.

Et notandum quod quicquid ad se dicuntur pater et filius non dicitur alter sine altero. id est quicquid dicuntur quod substantiam ipsorum omnem dat simul dicuntur. non ergo pater est sine filio. nec filius sine patre. sed ambo simul deus etiam et unus deus. Quo circa quicquid secundum substantiam vel eter-

nitatem de eis dicitur. ambo simul sunt. Et quis de filio dicat deus de deo. lumen de lumine. ambo tamen simul et spiritus deus et unum lumen. Unde sciendum primum et filium et spiritum sanctum unum esse naturaliter deum. nec tamen ipsum primum esse qui filius. nec filium ipsum esse qui pater est aut spiritus sanctus. una est enim essentia patris et filii et spiritus sancti. in qua non est aliud pater. aliud filius. aliud spiritus sanctus. Quis personaliter alius sit pater. alius filius. alius spiritus sanctus. Et notandum quod tota deitas est in parte tota in filio. tota in spiritus sancto. nec minor in patre solo quam simul in patre et filio et spiritus sancto. simile de filio et de spiritus sancto intelligendum est. De hoc et quibusdum alijs ad sanctam trinitatem spectantibus. hugo in libro de sacramentis sic ait. Creator omnium rerum unum profutur deum et eternum. trinum in personis quia essentia deitatis una est. et in essentia una tres persone. Pater et filius et spiritus sanctus trinus est sine diuisione unitatis. et unus sine profusione trinitatis. Tres autem personas nihil esse quam essentiam unam. quia propter tres unum sunt. sed tres unus non sunt. quia si tres unum non essent. una essentia trium non esset. si tres unus esset tres non essent. idcirco tres unum sunt ne substantia diuidatur et tres unus non sunt ne persone profundantur. Quod ergo pater est filius est. quia una est natura patris et filii et spiritus sancti. Sed non qui pater filius est. quia alia est persona patris. alia filii. Item que de deo secundum substantiam dicuntur. equaliter dicuntur de patre et filio et spiritus sancto. quoniam substantia patris et filii et spiritus sancti una est. et equaliter. Deus nomen est substantie et hoc deo esse est quod substantiam esse. Ideo pater deus est. filius deus est.

spūsanctus deus est. Non tres dñi sed vnus est deus qm̄ vna est substātia. Et similiter alia que de deo s̄m substātia dicunt equaliter dicunt et de oibus s̄m mul nō pluraliter s̄ singulariter et eq̄liter. Et cū de singulis singulariter dicunt nō minus d̄r. Et cū de oibus vnus m̄ter dicunt. nō amplius p̄nūciat. Cū em̄ d̄r pater est deus nō minus d̄r q̄ cū d̄r pater et filius et spūsanctus ē deus. Tota em̄ veritas in patre et in filio tota. et tota in spiritu sancto est. nec minor in patre solo q̄ simul in patre et filio et spiritu sancto intelligendum est.

X Notandum etiam q̄ cum potentia patris aliud non sit q̄ essentia eius nec sapia filij aliud sit q̄ essentia eius nec amor spūsancti aliud q̄ essentia eius. Necessario oīno est vbi vna est essentia vna eē potentia et vna sapiam. Dicit ei pater potēs et nō solus pater potens q̄ potens ē pater et filius et spiritus sanctus et non tres potentes sed vnus potens. q̄ potentia vna in natura vna et substantia vna. Et est filius sapiens sed nō solus q̄ sapiens est pater et filius et spūsanctus et nō tres sapientes s̄ vnus sapiens q̄ sapia vna in natura vna et substantia vna. Et d̄r spūsanctus benignus et bonus et est quidē benignus et bonus spūsanctus s̄ nō solus q̄ benignus et bonus est pater et filius et spūsanctus nec tamē tres benigni et tres boni sed vnus benignus et vnus bonus. q̄ benignitas vna et bonitas vna in natura vna et i substantia vna. Ixc hugo. Sciendū etiā q̄ pater non est maior filio nec pater et filius maior spiritu sancto nec maius aliquid due persone sunt simul q̄ vna. nec tres simul magis aliquid q̄ due. nec maior est essentia in tribus q̄ in duabus. nec in duabus q̄ in vna q̄ tota est in singulis. Unde dicitur masculinus ait. Cōfitemur diuinitatis

naturā omnem p̄fecte esse in singulis suarum p̄postasum. i. personarum omnem in patre omnem in filio omnem in spiritu sancto. Ideoq̄ perfectus deus pater. perfectus deus filius. perfectus deus spūsanctus. Et inde est q̄ pater dicitur esse in filio et filius in patre et spūsanctus in vtroq̄ et singuli in singulis. Unde aug. in libro de fide ad petrus sic d̄t. Pater vnitatis nature totus pater in filio et spūsancto ē. totus quoq̄. s. in patre filius est. nullus eorū extra quemlibet illoz est p̄ter nature diuine vnitatē. A Ecce hic apparet aliquatenus. non em̄ plene potest tantum referari ab homine archanum ex qua intelligentia dicat singula personarum tota esse in alijs. Unde etiam hylarius ista interius p̄quirens in libro de trinitate ait. Afferit plerisq̄ obscuritatem sermo domini cū dicit. Ego in patre et pater in me est. nec immerito. natura em̄ intelligentie humane rationem huius non capit dicit nec exemplum aliquod in rebus diuinis p̄paratio hūana p̄stabit s̄ quod in intelligibile est homini deo possibile est. Cognoscendum itaq̄ intelligendum est quid sit illud. Ego in patre et pater in me est si tñ cōplēdere hoc ita v̄t est non valebimus. Patrem ergo in filio et filium in patre esse credamus et plenitudo in vtroq̄ diuinitatis p̄fecta est. Unde eandē in vtroq̄ et virtutis similitudinem et diuinitatis plenitudinem p̄stitemur. Dicit em̄ filius accepit a patre nam si patre eiusdem qui genuit accepit. neuter ergo p̄fectus est. deest em̄ ei vnde deest sit nec plenitudo inerit qui ex portione p̄stiterit. neuter ergo p̄fectus est si plenitudinem suam et qui genuit amittit nec qui natus est p̄sequit. Fateamur ergo q̄ pater est in filio et filius est in patre. deus in deo. Et his verbis p̄t

humana pmitit infirmitas potest intelligi ex quo sensu dixerit xps se esse in patre et patrem in se. Ex eodem sensu etiam intelligit spūs sanctus esse in utroque et singula personarum in singulis quod scilicet in singulis est eadem plenitudo divinitatis. quod non est maior natura divina in aliqua harum personarum. sed unius et indifferentis nature sunt hęc tres persone. ideoque una in altera esse dicitur predictum est. Unde beatus ambrosius. predictorum verborum sententiam nobis aperiens super illud verbum Deus erat in xpo mundum reconcilians sibi sic ait. Per hoc intelligit pater esse in filio et filius in patre. quod una est eorum substantia. ibi enim est unitas ubi nulla est diversitas. Ecce trium illustrius virorum testimonium. scilicet augustini. hylarionis et ambrosij. in idem currentibus relatione spūs sancti in eis loquentis pie credere volentibus ostendit tamen quasi per speculum in enigmate qualiter accipiendum sit cum dicitur. Pater in filio vel filius in patre vel spūs sanctus in utroque. Nec etiam est aliqua trium personarum pars dei vel divine essentie. quia singula harum plenus et verus deus est et tota et plena divina essentia. et ideo nulla istarum in trinitate pars est. Unde ergo tres qui unus sunt propter ineffabilem conjunctionem divinitatis qua ineffabiliter copulantur unus deus est. Pars ergo trinitatis esse non potest quicumque est unus in tribus. In trinitate ergo qui deus est et pater deus est et filius deus est et spūs sanctus deus est et simul hi tres unus deus. nec huius trinitatis tercia pars est unus. nec maius aliquid duo quod unus est ibi. nec maius aliquid sunt omnes quam singule persone. quod spiritiva lis non corporalis est illa magnitudo. Qui potest capere capiat. qui autem non potest capere credat et ore et corde credat

etiam intelligat. **U**terque est enim quod per prophetam dicitur. **N**isi credideritis non intelligetis. **B** Nam secundum beatus augustini. inquirere de trinitate pueris curiositas est. credere et tenere sicut sancta ecclesia docet fides et securitas est. **U**tere autem eam sicut est summa et perfecta felicitas est. hęc augustinus. **U**nde sciendum quod acies mentis humane invalida est ad aspiciendam divine maiestatis excellentissimam lucem nisi iusticie fidei et dilectionis divina donante gratia illustretur fide. **Q**ua propter divina veritas omnibus postulanda est gratia. ut mundetur oculi cordis ad videndum quod proprie trinitas sit unus deus et solus et verus deus et quod recte pater et filius et spūs sanctus unus eiusdemque substantie vel essentie dicatur credatur et intelligatur. **A**d huius sacrosanctissime visionem beatitudinis nemo nisi per fidem mundato corde attingere potest. dicente ipsa veritate. **B**eatam mundo corde. quam ipsi deum videbunt. **E**t quod per fidem venimus ad agnitionem. ergo per beatus hortatur **A**ugustinus. credendum est pariter in patrem et filium et eorum spiritum et in singulos et simul in tres. quod singulus pater et singulus filius et singulus eorum spiritus est summa essentia. et simul pater et filius cum spūs sancto sunt una eademque summa essentia. in qua solum omnis homo credere debet. quia est solus finis quem homo in omni cogitatione et actu suo per amorem debet intendere. **H**ęc augustinus. **H**anc summam trinitatem beatus augustinus in suo speculo profiteatur sic dicens. **C**onfiteor te patrem et filium et spūs sanctum in personis trinum. in substantia unum verum deum omnipotentem. visibilem et invisibilem. patrem et filium. non corpus aut in corpore positum. nec ex diversis speciebus admixtum. aut membro tum propagimibus effigiatum. sed unum simplicis et incorporee invisibilis et in-

circumscripte nature. **T**e quidem verum patrem summe bonitatis et totius divinitatis principium incircumscripte et ingemite maiestatis deum ex nullo initium ducentem sed omnino initium dantem **C**redo et profiteor non corpali progeneratione neque extrinsecus non necessitate neque voluntate sed natura filium generantem **C**onfiteor et verum te filium ex patre sine initio ineffabiliter verum deum unigenitum per quem omnia facta sunt et verbum patris verbum non factum non creatum non adoptatum sed genitum et unius cum patre substantie vere atque ita per omnia equalem deo patri. ut nec tempore. nec gradu. nec parte esse possit inferior. tamen te esse profiteor. qui genitus es quibus est ipse qui genuit te **N**on autem quod dico genitum a patre filium divine ineffabili generationis aliquid tempus ascribo sed nec patrem aliquando cepisse nec te filium quod semper fuit pater. nunquam igitur non fuisti filius. non enim aliter profiteri possumus eternum patrem nisi te etiam profiteamur coeternum filium. **E**x filio enim pater dicitur et quia spiritus pater fuit semper habuisse filium dubium non est. **T**e quoque credo spiritum sanctum verum deum non factum nec creatum nec genitum neque ingentum sed ex patre filioque inenarrabiliter procedentem et in patre simulque filio substantialiter permanentem **S**ic igitur ab utroque procedis. ut inseparabiliter in utroque permanens. atque ita per omnia deo patri et filio equalis coeternus et substantialis. ut neque potestate neque voluntate neque eternitate neque substantia differre possis ab eis vel precidi a quibus procedis. **I**gitur eternum patrem sine natiuitate. eternum filium cum natiuitate. eternum spiritum sanctum cum processione sine natiuitate totum patrem in filio et spiritu sancto totum filium in patre et spiritu sancto. totum spiritum sanctum in patre et filio permanentes patrem et filium et spiritum sanctum unum

deum omnipotentes una potestate unoque regno. una maiestate. una eternitate. et nunc et semper ubique pregnantem corde credo. ore confiteor et mente diligo **H**ec augustinus. **U**nde secundum quod dicit richardus de sancto victore in. iij. libro de contemplatione. **C**aute nobis est observandum et diligenter precauendum ut sic in summis illis et divinis asseruamus substantie unitatem et tamen non euacuemus personarum trinitatem. et sic asseruamus personarum trinitatem ut tamen non dissipemus substantie unitatem. **Q**uia multi in eo quod de summe divinitatis unitate sentiunt veram trinitatis fidem euacuare intendunt **E**t item quia multi in eo quod de trinitate asserunt diuine essentie unitatem dissipare volunt **A**rrius dicit aliud est pater. aliud est filius. aliud est spiritus sanctus. **R**ecte quidem diceret si alius diceret non alius. **I**s utique in eo quod dicit aliud diuinitatis unitatem dissoluit **S**abellius dicit **I**dem deus quoniam vult pater est. quoniam vult filius est. quando vult spiritus sanctus est. ipse tamen vnus est. **E** **I**ste autem in eo quod loquitur vere trinitatis fidem euacuare conatur. **D**ebet igitur dicitur illi chelrubin per quos duo summa genera contemplationum designant se ipsos mutuo respicere. nec vlla intelligentie sue processionem a mutuo procedie sensu speculationis sue oculos in contraria diuertere. **S**ed secundum predictos hereticos chelrubin nostri ab alterutro aspectu faciem auerunt. quod contraria assertione multum diuersis et sibi ipsis oppositis intendunt et acquiescunt. **S**ecundum primum chelrub dicimus quod vnus et solus deus est qui cuncta ex nihilo creauit. **I**uxta secundum dum chelrub affirmamus. quod alius est qui genuit. alius est quem genuit. et alius est qui ab utroque procedit. **S**ed chelrubin isti duo respiciant se mutuo et dicamus quod vnus idemque deus sub

stantialiter vnus et psonaliter trinus
Dicimus p̄m p̄mū ch̄rubin q̄ p̄ et
filius et sp̄s sanctus vnum sunt in sub
stantia. vñ in essentia. vñ in natura
vna. Dicimus iuxta ch̄rubin secū dū
q̄ alius est pater in p̄sona. alius est fi
lius in p̄sona. alius est sp̄s sanctus
in p̄sona. Respiciant se ch̄rubī mu
tuo et p̄stemur absq̄ dubio q̄ nō sunt
aliud pater et filius et sp̄s sanctus. q̄
uis veraciter sit alius. et alius. Alius
itaq̄ est pater. alius filius. alius ē spi
rituscūs iuxta ch̄rub secū dū. nec tñ
aliud est pater. aliud filius. aliud spi
rituscūs. Juxta ch̄rub p̄mū et secū
dum mutuū respectū veraciter affirme
mus. q̄ pater et filius et sp̄s sanctus.
nō tñ tres dī sunt. sed vnus deus. Jux
ta secū dū ch̄rub p̄stemur q̄ filij sub
stantia n̄e substantie vnita in vna p̄so
na vnita est. Juxta p̄mū ch̄rub indu
bitanter affirmamus. q̄ patris et filij
et sp̄s sancti substantia vna et indivi
dua est. veruntñ iuxta mutuū respectū
p̄stemur q̄ solus filius d̄aciter incar
natus est. Ch̄rub itaq̄ respicit quādo
vnus dicit alius non p̄tradicit. et illa
que sue sunt p̄sideratōis sic vnus asse
rit. vt tñ que alterius sunt omnino eua
cuare nolit. Ch̄rubin se mutuū respi
ciunt qñ summa duo p̄templationum
genera inuicem sibi et occurrunt et mu
tua sibi veritatis p̄cordia alludunt. Et
notandū si illa que de p̄sonarū trini
tate. et substantie vnitate in deo credi
mus per mentis excessum videre et pu
ta perspicuaq̄ intelligentia capere ne
quimus. Nihilominus tñ ea q̄ in cat
holica traditōe accepimus fide tene
mus. put nobis possibile est in frequē
tem p̄sideratōem adducamus vt eius
modi studio diuinarū reuelationū cor
p̄m p̄mereri possimus. puto siquidē
q̄ diuinarū reuelationum p̄solatio nō

omnino peregrina erit eis qui diuino
rum sacramentorū archana fidei oculo
tam frequenter q̄ libenter aspiciūt. q̄
romagis illis maxime familiaris erit
qui eam intelligentie oculo assidue cō
templando per mentis excessū sepe vi
dendo desiderio suo satisfacere nō p̄nt
Heerich. **S** Et notandū p̄sequit̄
p̄m thomā de aquino q̄ deus cū omni
no sit simplex et inuisibilis nō determi
nat ad aliquem locum. vt esse dicatur
vbicq̄. q̄ videlicet vna p̄eius sit hic.
alia illic. sed immensitate virtutis sue
tangit omnia que sunt in loco. cum sit
causa vniuersalis essendi. Nouēs em̄
et motū oportet esse simul. deus autem
omnia mouet ad suas op̄ationes igit̄
est in omnib. Unde sciendum q̄ res
corporea est in aliquo loco p̄m p̄tractū
quantitatis dimensue. sed res incor
porea p̄m p̄tractum virtutis cum careat
omni quantitate dimensua. Si autē
esset aliquod corpus habens quantita
tem. dimensiuam infinitā oporteret il
lud esse vbicq̄. Ergo si sit aliqua res in
corporea habens virtutē infinitā oport
et q̄ sit vbicq̄. deus autē est h̄mōi. ergo
est vbicq̄. Et quis sit vbicq̄. tñ a nullo
eorū que sunt p̄prehendit̄. Unde dicit
scotus. deus est in omnib. sup̄ omnia.
Ipse quidem essentia omnium quare
re solus. Et cum in omnibus totus sit
extra omnia totus esse non desinit. dū
enim per omnia que sunt diffunditur a
nullo eorū que sunt p̄prehendit̄. Quia
esse quidem de deo predicat̄. quid autē
sit p̄mitus ignorat̄. h̄c scotus. Ergo
put dicit augustinus intelligamus de
um si possumus quantum possumus si
ne qualitate bonum. sine q̄nitate ma
gnum. sine indigentia creatorem. sine
situ p̄sentem. sine habitu omnia p̄ri
nentem. sine loco vbicq̄ rotum. sine tē
pore sempiternū. sine vlla mutatione
U. ij.

mutabilia facientē. nihilq; patientes
Hec aug. **S** De hoc autē quō deus
 voluntate sua cūtra creauit et quō in ip
 so oīa fuerunt anteq; ad formaz suaz
 visibiles pcederent spēs et quō p mo
 les corpis nusq; ē. et tū p incircūscrip
 tā substantiā nusq; deest **De his et qui
 busdā alijs ad dimitatis potētiā pīnē
 ribz.** **Petrus da.** sic ait. **V**olūtas dei
 oīm rez siue visibiliū siue invisibiliū cā
 esset existant a deo pdira queq; anteq;
 ad formaz suarū visibiles pcederent
 species. iaz veraciter atq; essentialiter
 viuerent in sui opificis volūate qd fa
 ctum est in ipso vira erat. **E**t idem in a
 pocal. **Tu creasti oīa et ppter tuā volun
 tatem erant et creata sunt. prius d; qz
 erant et postmodū fuisse creata. qz que
 foris expressa sunt p additionē opis iā
 intus erant in puidētia et p siliō p dī
 toris **Constat itaq; deum oīpotentem
 oīa solū interne sue sapie thesauro cō
 cludere. vt nec ad se quid accedere nec
 a se quicq; p rpm valeat momēta trā
 sīre. Illa igit inēffabili sue maiestatis
 arce p sistentis sic oīa in pīrie sue p sītu
 ra p spective vno ac simplici p remplatur
 intuitu. vt sibi nūq; penitus vel p tēra
 transeant vel futura succedant **Cui dū
 semp esse ad idem esse est p tēritatē
 dū oē qd labīr circūscribit. et intra se
 inetipsum oīm cursu tempoz claudie
 Et sic intra se sine transira cohibet oīa
 tempora. Ita nihilominus intra se si
 ne spacio vniuersa continet loca hinc
 est qd ait **Celum et terram ego impleo.
 Item p pphetam dī **Celū mihi sedes
 est. terra aut scabellū pedū meoz. Fur
 sumq; de eo scriptum est. **Celum meri
 tur palmo et oēm terrā pugillo conclu
 dit. Sedi quippe cui p sīdet interior
 et superior manet. nam celū palmo me
 tiens et terram pugillo p tinentis et pclu
 dens ostendit. qd ipse sit circūquaq; re************

bus cunctis quas creauit exterior **I**d
 nam quod interius pcludit a pcluden
 te exteriori continet. p sedem ergo cui
 p sīdet esse interius ac supra p p dī
 tur **Per pugillum vero quo cūtra esse
 exteriori subterq; signant demonstrat
 tur. quia em ipse manet intra omnia.
 ipse extra omnia. Ipse infra omnia et
 superior est p potentiam et inferior est
 per sustentationem. et exterior p mag
 nitudinem. et interior per subtilitatem
**Ubi ergo sit aliquid absq; eo. qui cum
 per molem corpis nusq; est per incir
 cumscriptam substantiam nusq; deest
 De quo ait aplos **Quia in ipso p sīant
 omnia **E**t rursus qm ex ipso et per ipm
 et in ipso sunt oīa. **E**st em vt ira dīxer
 rim locus inlocalis. qui sic in se conti
 net omnia loca. vt non moueat ipse p
 loca et tamen omnia simul impleat. nō
 per partes sui occupat partes loci sed
 totus vbiq; est. nec per ampliora loca
 distractio. nec per angustiora contra
 ctio. nec alior in excelsis nec plus bu
 miliatus in infimis nec maior in ma
 gnis sed vnus idemq; simplex et equa
 lis vbiq; nulla indigens creatura. nā
 et antequam virtutes angelicas con
 didisse anteq; tempus aut temporale
 aliquid exstitisset plenas atq; pfectas
 immortalitatis glorie diuitias possi
 debar. **A**d creandum igitur quod non
 erat non eum alicuius inopie necessi
 tas impulit. s; sola pprie clementie bo
 nitas prouocauit. nec beatitudinis re
 rum conditio sibi conferre aliquid po
 tuit cum ita p se et in se sit plenus atq;
 perfectus. vt nec existente creatura ali
 quid sibi accedat nec ea pereunte rece
 dat. **Hec petrus dami. **U**nde considerā
 dum qd deus non loco continet. ipse
 enim est sibi locus. quia in se habitat
 et existit. et ideo in se continet omnia
 loca. nec tempore variatur. nec alicubi********

Liber III. Dist. III. Ca. X.

est. qz corpus non est. sed omnia in ipso
et ipse in omnibus non partialiter diui-
sus. sed ubique totus. intra omnia non
inclusus. extra omnia non exclusus. su-
per omnia non elatus. infra omnia non de-
pressus. Ubiqz namqz est per diuinita-
tis pñtiam. in sanctis aut familiariter
per inhīratōem. ppter qd nō dicimus
Pater noster qui es ubiqz. licet hoc sit
vex. sed qui es in celis. i. in sc̄tis quo-
dam. s. excellentiori mō. Celum autē
qd dicitur trinitatis non est aliquis locus
corporeus extra mundū vel intra. s. vbi
habitat trinitas sicut angeloz in ce-
lo empirreo. s. est ipsa trinitas excel-
lens maiestas que ubiqz est et omnia im-
plet p̄tinet et excedit et sup̄ omnia non
loca p̄tione. sed nature dignitate. et
omnipotentie sublimitate. Un̄ lucifer
ait. In celum ascendā. i. ad equalitatem
dei. Et sciendū qz deus incompara-
biliter in se existit p̄tialiter. essentialiter
et potentialiter est in omni creatura si-
ne sui diuisione et in omni loco sine cir-
cumscriptōe et in omni tpe sine sui mu-
tabilitate. Unde yfido. in lib. de sum-
bono. Diuine magnitudinis immen-
sitas est ista vt intelligamus eaz intra
omnia sed non inclusum et ideo exteri-
orem als̄ cum incircūscripte magnitu-
dinis immensitate oīa p̄cludat. per il-
lud qd exteriōr est oñditur eē creator.
per id vero qd interiōr gubernare om-
nia demonstratur. ac nec ea que creata
sunt sine deo essent. Intra oīa deus est
entia ne extra deū essent. Deus exteri-
ōr est vt omnia extra p̄cludant ab eo.
Et norandū qz intelligibiliter quodā-
modo dei essentia sciri p̄t̄ dum esse
credif. h̄c yfido. **S**ciendū eti-
am vt dicit beatus greg. xxi. mora qz om-
nipotens deus sic intendit omnibus. vt
assit singulis et simul omnibus nunqz de-
sit. nam et si quosdam peccantes dese-

rit. eisdem tamen adest per iudicium.
quibus desse cernit per adiumentum.
Sic itaqz exteriora circumdat vt inte-
riora impleat. sic interiora implet. vt
exteriora circūdet. sic summa regit vt
yma non deserat. sic ymis p̄ns est vt a
superioribus nō recedat. fit latet in sua
specie vt tñ cognoscat in opatione. sic
cognoscat in suo opere vt tñ p̄prehendi
non valeat agnoscentis estimatiōe. sic
adest vt videri nequeat. sic videri non
valet vt tñ eius p̄ntiam ipsa sua iudi-
cia testent. sic se nobis ad intelligēdū
p̄bet. vt tñ ipsum nobis radiū sui in-
tellectus obnubilet. Et rursum sic cali-
gine ignorantie nos reprimat vt tamē
mēti nostre claritatis sue radiū inter-
micet. quatenus et subleuata quippias
videat et reuerberata p̄tremiscat. Et qz
eum sicut est videre non potest. aliquā-
do videndo agnoscat. h̄c greg. **D**e
hoc etiā qz deus ubiqz est intra om-
nia. extra omnia. supra omnia. et infra
omnia. beatus greg. ij. moral. exponēs
illud dictum. Egressus est sathan a fa-
cie domini. sic ait. Quid est qz sathā a
facie domini egressus dicitur. Quomō em̄
erit ab eo qui ubiqz est. ipse enim ma-
net et intra omnia. et extra omnia. ipse
supra omnia et infra omnia. et superior
est per potentiam. et inferior p̄ susten-
tationem. et exteriōr per magnitudinē
et interiōr per subtilitatem. Sursum
regens et deorsum p̄tinentens. extra cir-
cumdans. interius penetrās. nec alia
ex parte superior. alia inferior. aut alia
ex parte exteriōr atqz ex alia manet in-
teriōr. sed vnus idemqz totus ubiqz p̄-
sidento sustinens. sustinendo p̄sidentis
circūdando penetrans. penetrando cir-
cumdans. vnde superius p̄sidentis in-
ferius sustentans. et vnde exteriōr ambi-
ens inde interius replens. Sine in-
quietudine superius regens. sine labo-
re. **U. ij.**

propterea negativa in diuinis significa-
tionibus preponit affirmatiue. et vere di-
cimus ipsam que supereminet omnia non
esse aliquid eorum que sunt. quia ignora-
mus quid ipsa sit eius superessentiali-
tas et inuisibilitas et ineffabilitas et in-
finitas. Quod enim infinitum est scia hu-
mana estimari non potest. quod ineffabile est
non dicitur. quod inuisibile est non cognosci-
tur. quod uero superessentialiale non pro-
prehenditur. Qui uero recto ratiocinandi ite-
nere deum querunt. eum super omnia subli-
matum esse cognoscunt. At per hoc eorum
ignorantia uera est sapientia. et nesciendo
deum in his que sunt melius eum sciunt
super omnia que sunt et non sunt. Unde
augustinus. Qui melius nesciendo scit. Et de-
omnibus. cuius ignorantia est uera sapi-
entia. Quia creatoris immensitas om-
nem creature possibilitate transcendit.
cum ad semetipsam apprehendendam ne-
quaquam creatura sufficiat. De ipso ergo
mens aliquid humana capere potest. ip-
sum non potest. ergo nulla ratio uel intel-
lectus est qui similitudinem ipsius (quam
incomparabilis possit attingere. De se-
rit ergo et uilescit omnis creatura uisibi-
lis dum comparatur summe et supernaturali
nature que est super omnia. Deus enim
nihil est aliud quam infinitum pelagus quod
dam perfectionis in quo reseruantur esse
et uiuere et intelligere et simul omnes per-
fectiones. Et quod intellectus noster non po-
test apprehendere illud esse diuinum quod
est infinitum pelagus uno conceptu. uocat
eum ipsum multis nominibus nunc ipsum
uiuere. nunc ipsum intelligere et cetera. Nam
nulla res creata potest recipere illud pel-
agus infinite perfectionis. sicut nec tota
aqua maris se commendare modico uasi
Sed unaqueque creatura de esse recipit
sibi modum suum. nam ignis ipse diui-
nus illucet quidem mentibus uiatorum.
sed per naturam innominabilis. ut pro-
-

inuisibilis. nam qui in effectibus suis
quod est multipliciter discitur. quid secundum
naturam sit penitus ignorat. hec glo.
Et notandum quod cum aliqua cor-
poralia in sacra scriptura dicuntur de
deo. ut puta de oculis uel auribus et cete-
ra similia. ut etiam psalmus ait. Oculi domini
super iustos et aures eius et cetera. Hec et hu-
iusmodi occultam quandam et spiritualementem
intelligentiam habent. Unde damascenus
de deo loquitur et appellat dei oculos
et palpebras consideratiuam uirtutem uir-
tutum aures et auditum eius propriam
onem et nostre deprecationis susceptio-
nem. Os et loquelam uoluntatis sue de-
monstrationem. cibum et potum nostrum ad
eius uoluntatis percursum. Orationum
eius acceptationem. faciem eius propa-
tionum demonstrationem. manus eius
per operationum perfectionem. Dexteras
auxilium eius in prosperis. palpationem
eius deuotionem et exquisitorem eorum que
apud nos sunt. pedes incessum auxili-
um indigentium uel uisionem inimicorum
Iuramentum intransmutabilitatem con-
sistit eius et uoluntatis. Iras et furores
peruersionem ad malitiam et iniquitatem
uindictam. Oblivionem autem et som-
nium et dormitionem dilacionem eius que
est ad inimicos uisionis et auxilii retar-
dationem aliter recordationem. Et simpli-
citer dicendo omnia que corporaliter
dicuntur de deo occultam habere quan-
dam intelligentiam ex his que sunt a-
pud nos ea que sunt supra nos edocen-
tem. Quod de angelis similiter modo
suo licet incomparabiliter inferiori in-
telligendum est. hec damascenus. De
Circa quod etiam sciendum quod in homine qui
ad ymaginem dei est creatus duo sunt
sensus. Unus exterior. et alius interio-
rior. uterque bonum suum habet in quo refi-
cit. Sensus exterior reficit exterius in
contemplatione humanitatis. sensus inte-
-

rior in contemplatione diuinitatis. ppter
ea em̄ deus homo factus est vt totum
hōiem beatificaret ⁊ tota puerfio eius
esset ad ip̄m ⁊ tota delectatio eius eēt
in ip̄m. cū a sensu corporis videt p car
nem ⁊ a sensu mētis videt p contempla
tionem. hoc est totū bonū hōis vt siue
ingrederef siue egrederef pascua inue
nirer in suo scōre. Pascua facis in car
ne saluatoris. pascua interioris in verita
te recreatoris. Cū aut̄ homo existat ex
carne ⁊ aīa ⁊ in carne sunt quinq; sen
sus. s. visus auditus gustus olfactus
⁊ tactus quos tñ nō mouet sine aīe so
cietate ita aīa simili modo hz quinq;
sensus suo modo qz spūales res corpa
libz non scrutant sed spūalibz sensibz
rimande sunt vnde diuina vox in deu
tro. ait. Videte qz ego sum solus deus
ecce spūalis visus Et in apocal. qui hz
aures audiēdi audiat quid spūs dicat
ecēqs ecce spūalis audit? Et in ps Gu
state ⁊ videre qm̄ suauis ē dñs ecce gu
stus spūalis Et apostolus Xpi bonus
odor sumus. ecce spūalis odor als olfa
ctus. Et in euan. Mulierem fide se te
tigisse magis q̄ corpe ostendit dicēs
Quis me tetigit. ecce tactus spūalis.
Sic ergo cū omni cautela obseruāduz
est quid ad corporis sensus ⁊ quid ad di
gnitatem aīe p̄m sensus interioris pri
ner Ex his plane patet q̄ sicut expien
tia corporatum fit sensibz corporalibz. ita
expientia spūalium fit in mente sensibz
spūalibz Vñ sicut gustus exterior
sensus cū attingit gustabile vel attingi
tur ab illo tñc vere habet noticiā expi
mentalem illius. Sic est de gustu in
teriori ⁊ alijs sensibz spūalibz. nā cum
aliquis legerit vel audierit ab aliquo
q̄ dulcis fit dominus ppter hoc tñ non
habet noticiā expimentalē de hoc nisi
gustus spūalis attingat dulcedine di
uina. vt dicere possit fructus eius dul

cis gutturi meo Cañ. ij. vbi loquit de
gustu spiritali vt d̄ glo. Quid nāq;
pdest multum cognoscere nec illa ex
periri nec aliq̄ visum. **¶** Illa ha
bere ad hanc expientia exhortat. Pe
trus in sua cano. j. dicēs Si tñ gusta
stis qm̄ dulcis est dñs. Isti aut̄ sensus
nostri interiores spūales impediuntur
ab illa expimentali noticia. ⁊ hoc du
plici impedimento. vnum impedimē
tum pcedit ex natura corrupta. aliud
ex negligentia ppria **¶** De impe
dimēto nature d̄ beatus bern. sup cañ.
Sapozē interiorē pdidimus ab ip
so pene exordio generis nostri ex quo
cordis palatū sensu carnis p̄ualete
inerat virtus serpentis antiqui extūc
cepit nō sape bonum ac sapoz noxius
subintrare ⁊ insipiētia mulieris ⁊ sen
sualitas sapozem boni excludit. qz ser
pentis malicia ⁊ asturia mulieris insi
pientiam circūuenit. hoc bern. **¶**
Ille namq; morsus serpentinus fecit
sensus languescere interiores ⁊ tabes
cere. extūc eī visus spūalis interior ob
tenebre scit. auditus surdescit. olfactus
tabescit. gustus amarescit. ⁊ tactus
grossescit. Vñ clamat p̄p̄ta Oculos
hñt ⁊ nō videbūt aures hñt ⁊ c. Tales
em̄ manēt in tenebris exterioribz car
nis De scdo impedimento d̄ in libro
de spiritu ⁊ anima hoc bonū magnum
quod habuit homo ex duplici sensu. s.
exteriori ⁊ interiori bene ordinato ma
gnum malum secutum est. quoniam p
dito bono quod intra erat egressa est
anima ad bona aliena que foris erant
⁊ pactum fecit cū delectationibz secu
li requiescens in illis non attendens
boni sui interioris absentia. eo q̄ p̄so
lationes suas cernebat in bonis alienis
nam cū exterior sensus carnalis bono
suo vtit. interior sensus q̄si obdormit
nō eī cognoscit bona interioris sensus

qui iocunditate exteriorum bonorum rapitur. Hec in libro de spiritu et anima. Qualiter autem huiusmodi sensus interiores reformantur et reparantur de hominis impedimentis. De hoc sciendum quod primum impedimentum scilicet corruptionem nature tollit Christus qui suam sapientiam et gratiam infundit cordibus et per eam exterminat concupiscentiam malam et consequenter intellectum hominis et affectum purificat et cordis palatum sanat. De hoc beatus Bernardus super cantica sic ait. Sapientia assidue vincit malitiam. id est concupiscentiam in mentibus ad quas intraverit. Sapor enim mali quem illa inuenerit saporem meliorem exterminans. Intrat enim sapientia dum sensus carnis infirmat. Intellectum cordis purificat. palatum sanat et reparat. sanato iam palato iam sapit bonum. sapit et ipsa sapientia qua in bonis est nihil melius. Hec Bernardus. Contra impedimentum secundum. id est nostram negligentiam necesse est ut sensus exteriores sopiantur et a sua vagatione restringantur. quia tunc sensus exteriores excitantur et exercitantur. Unde dicit beatus Gregorius. Si exterius euagatione sensus claudis interior sensus aperitur. Cuius rationem reddit hugo de sancto victore. in libro de archa noe ita dicens. Venientes quas cure carnales exagitant non apprehendunt sapientiam sapientiam. sed qui minoris actu ille inuenit eam. quia dum animus ab exterioribus abstrahitur et ad semetipsum colligitur et robustior ad eternam contemplanda subleuatur et cum a delectatione carnali abstrahitur et ad seipsum colligitur necesse est ut statim inde aliquid gaudij spiritualis preguustare incipiat. ne si mens omnino a delectatione remanserit aliena. quasi in se sit arida et sine humore ad germen sapientie non possit peruenire. Fir ergo diuina gratia aspirante et mens sic abstracta et a terrenis desiderijs exuta statim quasi insolita leticia perfundatur. et amplius amarum cogit

noscit esse quod deseruit. quo magis dulce sentit quod inuenit. Hec hugo. Ex quibus colligere possumus quod quanto magis sensus exteriores a carnalibus desiderijs retraxerimus. tanto validius sensus interiores et spirituales ad gustandum diuina et celestia conualescunt.

Filius.

Desidero etiam scire quod modis species siue qualitas contemplationis varietur.

Ca. XI Pater

Scire debes quod tribus modis contemplationis variatur qualitas. Primo enim modo contemplatio agit mentis dilatatione. Secundo mentis subleuatione. Tercio modo mentis alienatione. Mentis autem dilatatio est quando spiritu sanctus cor hominis ingreditur. et per suam gratiam omnes affectiones carnales. siue seculares de ipsa mente eliminantur. et cor magno ardore amoris dei inflammatur ac etiam dilatatur. modus tamen humane industrie non supergreditur. Mentis vero subleuatio est quando intelligentie viuacitas diuinitus irradiata humane industrie meta transcendit. nec tamen in mentis alienationem transit. ita ut et supra sit quod videat et tamen ab assuetis penitus non recedat. Mentis autem alienatio est quando presentium memoria menti excidit et in peregrinum quendam humane industrie status diuine transfiguratione transit. **U** Prima species contemplationis agit mentis dilatatione. Exclusis namque vitijs de cubiculo cordis et decenter virtutibus adornato subintrat dilectio dei. Qui vero deum diligit. et mandata eius seruat videlicet peccatis resistendo et honeste viuendo. illius mentem libenter

deus visitare dignat. ac in illa mansio-
nez desiderat facere. Telle dicitur q̄ ait
Si quis diligit me sermonē meū ser-
uabit. Et pater meus diliget eū ⁊ ad eū
ueniemus ⁊ mansionem apud eū facie-
mus. Cuius dō cor oēs deus p̄ suam
p̄ntiam sic visitat. illius mentem diu-
nus amor inflammat ⁊ exclusis oīb;
cupiditatibus feruens caritas dei oīa
interiora anime occupat. ⁊ p̄ suam di-
lectionē dilatat. Talis vero p̄ amorem
dei sic dilatarus videt deū qd̄ p̄tingit
cum deus qui spiritus est visitans ani-
mam principaliter adesse sentit ⁊ in-
telligit. Unde dicit beatus ber. Oculis
meis intelligentia mea. Videre ergo
deum dicimur. cū eius p̄ntiam in aīa
p̄ intellectū vtrūq; percipimus ⁊ senti-
mus. Cum ergo sentis grām cognosce
dei p̄ntiam. nam put̄ dicit beatus greg.
Qui mente integra deū desiderat. p̄fe-
cto iam habet quem amat. Neq; enim
quisq; posset deum diligere si eū que-
re diligit non haberet. Ite greg. Anima
vero p̄ grām sibi infusam sentiens ad
esse p̄ntiam sui creatoris. suū intuitus
⁊ totum affectum dirigit in ipsum su-
per oīa amando. In quo aut̄ talis lati-
tudo caritatis est fortiter currit viam
mandatorum dei. Un̄ dicit ps̄. Quā man-
datoꝝ tuozum cucurri cū dilatasti cor
meū. Ad hanc latitudinē cordis habē-
dam hortat̄ dñs per ps̄ dicens. Dila-
ta os tuū ⁊ implebo illud ac si dicat.
Extende ⁊ dilata per desideriuū sanctū
ostiuū cordis vīz ⁊ ego implebo illud
multiplici dono spūs mei. Aīa dō de-
uota que sic a dño visitat̄ habens ⁊ p̄ti-
nens illum in seipm̄ intruet p̄templa-
tionem amplectat̄ p̄ dilectionem de-
osculat̄ per deuotionē. De hoc richard.
de sancto victore in. iij. libro contem-
plationum sic ait. Deus auditur vide-
licet ab anima per reuelationem videf

per p̄templationem deosculat̄ per de-
uotionem astringit̄ per dulcedinis sue
infusionem. Audif̄ p̄ reuelationem do-
nec voce eius paulatim inualescēte ro-
ta p̄strepentiū tumultuatio solaq; illi-
us vox audiat̄ donec oīs illa randē tur-
bulantiū turba dispeat. solusq; cū
sola remaneat ⁊ solū sola p̄ p̄templati-
onem aspiciat ⁊ p̄ p̄templationē vide-
at donec ad solite visionis aspectū pul-
critudinis admirationē paulatim aīa
incalescat. ac randē aliquū tota incan-
descat. donec ad verā puritatē internā
q; pulcritudinem tota reformet̄ ⁊ ille
interne habitationis thalamus vndi-
q; virtutibus adornetur. Tandem ali-
quando adornato thalamo ⁊ intro ex-
istente dilecto fiducia iam inualescen-
te desiderioq; perurgente. cū se vlteri-
us cohibere non valet. subito in oscula
ruit ⁊ impressis labijs intime deuotio-
nis oscula figat. p̄ deuotionē sepe ⁊ mul-
tiformiter deosculat̄. dum interim cubi-
culum sternit̄. donec intimus anime
finis ad summā pacem ⁊ tranquillita-
tem p̄ponat̄. Donec randē dilecto in-
ter vbera collocato ad ineffabilem quā-
dam diuine dulcedinis infusionem in-
illius desideriuū liquecat. ⁊ spūs ille
qui domino adhaeret vnus spūs fiat. pu-
to q; experta tanta dulcedine cum in-
tima suauitate de cetero iam nō possit
aīa illa pulsanti dilecto aliquas mo-
lestias innectere. vel illa expectatione
fatigare p̄sertim cum sibiq; omnis
mora nimis longa sit ⁊ expectatio vici-
tur onerosa. Deinceps vt arbitroz ad
habitationis sue introitum libēter ob-
seruabit vt ad dilecti sui susceptionē
semper parata sit. Sed quis iam pa-
rata sit. tunc temporis huiusmodi ad-
uentem suscipere nescit si ⁊ eque pa-
rata sit ⁊ expedita vocanti occurrere.
Puto enim non esse eiusdem facul-

tatis suscipere venientem et sequi voca-
 rem. Aliud est cum ipso introire. atque a-
 liud est exire ibi anima ad seipsum rever-
 titur et cum dilecto suo usque ad intima cor-
 dis sui penetralia ingreditur. hic extra
 semetipsam et ad sublimia preplan-
 da subleuat. Quid namque est eius in-
 troire nisi se totam in seipsum collige-
 re. quid vero est eius exire. nisi seipsum
 extra semetipsam totam effundere. Ni-
 hil itaque aliud est animam cum dilecto suo
 in cubiculum introire et sola cum solo mo-
 rari dulcedineque profui. nisi exteriorum
 omnium obliuisci et in eius dilectione sum-
 me et intime delectari. se solam cum dile-
 cto videt. quam exteriorum omnium oblita ex-
 propria consideratione in dilecti sui dilectione
 desiderium suum purget et ex his que in in-
 timis suis considerat animam suam in eius
 amore affectum inflammat et tam ex ma-
 loque bonorum suorum consideratione in grati-
 arum actionem assurgit. hinc per impensa-
 gra et hic per indulgentiam intime devo-
 tionis victimas exolvit. usque in intimum
 dilectus perducitur. et in optimo collo-
 cat quam ex intimo affectu et super omnia dili-
 git. Cogita quid sit quod in vita tua ar-
 dentius dilexisti. anxius cupisti. quod
 te iocundius afficiebat. ceterisque omnibus
 profundius delectabat. Considera ergo
 si eandem affectionis delectationisque ab-
 bundantiam sentias. quam in summi dile-
 ctoris desiderium inardescis quam in eius
 dilectione requiescis. Cui dubium sit quod
 intimum illum affectionis tue finem nec-
 dum teneat. si intime dilectionis acule-
 us animam tuam in divinis affectibus
 minus penetrat. tepidius exagitat quam
 in alienis affectibus aliquando penetrare vel
 exagitare solebat. Sed si tantam persus-
 vel forsitan validiore dilectionis vel de-
 lectationis violentiam in intimis tuis
 circa divina profunderis quam alio vndeque exp-
 tus fueris vide ad huc si forte aliquid

aliud sit in quo delectari vel consolari
 possis. Certe quod diu possumus ex aliena
 qualicumque consolatione vel iocundi-
 tatem percipere. nondum audeo dicere eum
 intimum ardentissimi amoris finem te-
 nere. **Sarage. festina. traxeris adhuc**
 ad interiora tua et secretiora cordis tui
 penetralia quecumque eiusmodi omnia es
 Certe si alienam aliquam consolationem que-
 ris vel recipis. deum tuum quem vis fortasse
 summe nondum alio tamen tam singulariter
 diligis. Nondum ergo in intimum perdu-
 cif. nondum in optimo collocas. Si er-
 go non satagis introducere eum ad inti-
 ma tua. quomodo credas te posse sequi eum ad
 sublimia sua. Certum ergo signum tibi
 fit quecumque es anima quod dilectum tuum
 minus diligis. vel ab illo minus dili-
 geris. si ad theoreticos illos excessus non
 dum vocari vel vocante sequi nondum me-
 rueris. **hec rich. X** Secundus modus
 siue species contemplationis agit men-
 tis subleuatione. mens enim presentia sui crea-
 toris visitata. et ex eius amore dilata-
 ta. propter ferventem caritatem dei quam
 in se sentit ultra non valens se continere
 interiori ac spiritali intuitu sursum se li-
 berat. desiderans illum videre a quo tam
 dulciter visitatur ac consolatur. cum vero mens
 siue anima sic sursum elevata per ferven-
 dum amorem christo inhaerit. incipit
 inter brachia eius aliquo modo conso-
 piri. ut non solum delectabiliter sed et
 tenaciter deo inhaereat. et quasi vi abstra-
 hat ab omnium visibilium sensu et me-
 moria. sic tamen ut non plene suimet obli-
 ta. nec tamen vere proprius sit sui. Juxta illud
 cantu. Ego dormio et cor meum vigilat.
 Est enim talis iste somnus illorum qui inci-
 piunt dormire. et tamen non vident si-
 bi ea que circa se sunt aliquo modo sen-
 tire et intelligere. sed pro sopore non ad-
 uertunt. Sic amor dei cum intelligen-
 tia conditus inebriat mentem et ab exte-

rioribus abstractam suavitute deo conglutinat et coniungit. et quanto amor vel mentior et intelligentia lucidior. tanto validius mentem in se rapit quousque tandem omnem que sub deo sunt abijcit. ut in solo divine contemplationis radio libere figuratur. licet breviter velut in quodam chrysolite lumine celitus emicantis. Quia corpus quod corruptum aggravat animam et deprimat. terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Sensus enim hominis per se pauca sunt et vix tenuiter cogitare subleuatus autem a statu superni luminis tanto plura simul intuetur. quanto supra se sublimius eleuatur. Sed corruptio terreni corporis et vere huius vite occupationes deprimunt animas et renouant ad seipsas ut gemens cogat clamare cum apostolo. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. Quanto enim plus mens puerfa est ad ista inferiora et humana cogitanda et tractanda. tanto plus a superioribus et celestibus per deuotionis intimam elongatur. et quanto feruentius ab inferioribus memoria affectu et intellectu ad superiora sustollitur. tanto perfectior est deuotio et purior contemplatio. quia simul perfectio et puritas contemplationis esse intenta. que ab inuicem sicut lux a tenebris sunt diuisa nam qui deo inhaeret in lumine versatur. Qui vero inhaeret mundo in tenebris est. Et notandum putat beatus gregorius. v. moralium. quod mens cum in contemplatione suspensa dicitur cum carnis angustias superans per speculationis verum deliberate aliquid intime securitatis rimatur. stare diu supra semetipsum non potest quia et si hanc spiritus ad summam euehit. caro tamen ipsa adhuc corruptionis sue pondere deorsum premit. unde in libro iob dicitur. Et cum spiritus me presente transiret quasi inuisibilia cognoscimus et tamen hoc non solide sed raptim videmus. neque enim in suauitate contemplationis intime diu mens figitur. quia

ad semetipsum ipsa immensitate luminis reuerberata reuocatur. Cumque internam dulcedinem gustat amore estuar ite supra semetipsum nititur sed ad infirmitatis sue tenebras fracta relabitur et magna virtute proficiens videtur. quia videre non potest hoc quod ardentem diligit. nec tamen ardentem diligere nisi aliquantulum videret. Non ergo stat sed transit spiritus quia supra nam lucem nobis contemplatio inhiabitibus aperit et morum infirmitatibus abscondit. De hoc iterum beatus gregorius super ezechielem sic ait. Sepe animus ita in diuina contemplatione suspenditur ut iam se precipere de eterna illa libertate quam oculis non vidit nec auribus audiuit aliquid per quandam ymaginem letetur. sed cum mortalitatis pondere reuerberatus ad ymaginem relabitur quasi quibusdam pene vinculis ligatus tenetur. humana quippe mens cum superiora atque celestia utriusque in enigmate aspiciat. iam de claustro habitationis corporee per subleuatam cogitationem erit atque illum humiliter adorat. cuius et videre substantiam non valet iam tamen mentis potentiam per illuminatio nem spiritus rimatur. hoc gregorius. Ubi sciendum quod sancta anima cum ad superiora subleuatur. puula ibi facta mora statim ad inferiora relabitur. et postmodum ex memoria illorum que vidit suauiter pascitur. De hoc beatus bernardus. Anima que prius in scola humilitatis sub magistro filio dei ad semetipsum intrare et se cognoscere didicit et de scola humilitatis duce spiritu peruenit ad cellaria caritatis. deinde suffulsa floribus et fructibus ad regium tunc cubiculum digna admittitur. cuius amore languit ibi motum quasi hora media silentio factum in celo. inter desideratos amplexus suauiter quiescens ipsa quidem dormit. sed cor eius vigilat. quousque iterum

veritatis archana rimatur. quoz post
modū memoria statim reditura pasca
tur. **Felix** em̄ ista hora. sed pua moza.
ibi videt ineffabilia. carpit invisibilia
hec ber. **Uñ** etiā deuotiviri quibz mēte
a p̄emplarōe eleuari. de incircūscrip
to lūe furtim aliquid ⁊ tenuiter artin
gunt. tñ statim ad seipos reuerfi. ab ea
luce quā viderunt ad suas tenebras su
spirando redeunt. **Qd̄** beatus greg. tā
git. exponens illud **Genes.** Jacob in
via angelū inuenit. ⁊ ecce vix luctabaſ
cum eo. sic dr̄. **I**s qui certat in luctaie
aliquñ se superiozem. aliquñ eū cuz quo
p̄tendit inuenit inferiozē. **Est** em̄ p̄tē
platiua vita magnamimitaris p̄rentio
cū se p̄templatoz ad celestia erigit. cuz
in rebz sp̄ualibus aīm tendit. cū trans
gredi m̄tis omne qd̄ corruptibile vide
tur. cū sese angustet vt dilates aliquñ qz
vincat. ⁊ quidē reluctantes tenebras
sue cecitatis exupat. vt de incircūscrip
to lūe quiddā furtim ⁊ tenuiter vide
at. sed tñ ad seipsam p̄tinus reuerbera
ra reuertit ab ea luce a qua respirando
transit ad sue cecitatis tenebras suspi
rando redit. **Quasi** ergo vincit angel?
quñ intellectu intimo apprehendit d̄s.
qz intelligendo ⁊ sentiendo de incircū
scrip̄to lūe aliquid degustat. **Quasi**
etiam deuotiviri homo. quñ subtracta in
tima luce nolens remittensqz ad assue
tas tenebras redit. **Si** igit ad partes
alio p̄ntes p̄prios. i. ad scōs in celo re
dire cupimus. teneamus in via ange
lū vt suauitate intima apprehendamus
deū. **Tenentes** vero angelum vno clau
dicamus pede. ⁊ sit nervi refractio. p
qd̄ intelligit carnaliū desiderioz res
pressio siue extinctio. **Omni** p̄tēs em̄
deus cū iam per desiderū ⁊ intellectu
p̄gnoscat oēm in nobis voluptatē car
nis restringit. ⁊ qui prius q̄si duobus
pedibz innitentes ⁊ deū videbamur q̄

tere ⁊ seculum tenere. post agnitōnem
suauitatis dei vn̄ in nobis pes sanus
manet. atqz alius claudicat. qz necesse
est vt debilitato in nobis amore seculi
solus p̄ualeſcat amor dei. vno claudis
camus pede. qz dñ̄ crescit in nobis for
titudō amoris intimi. infirmas p̄ocul
dubio carnis fortitudō. qz oīs qui clau
dicat vno pede soli innitit quem sanus
h̄z. qz cui terrenū desiderū iam arefa
ctum fuerit in solo pede amoris dei to
tavitute se sustinet ⁊ in ipso stat. qz pe
tem amoris seculi quē ponere in terre
na p̄sueuerat. iam a terra suspensū por
tat. **hec grego.** **A** **Et** sciendum q̄
etiā diuerſe sunt deuotionum sp̄s qui
bus sacra scriptura nota diuerſa impo
nit. vt sunt. iubilus. ebrietas sp̄s. li
quefactio ⁊ sp̄ualis iocunditas. **Jubi**
lus vero quid sit oñdit beatus greg. **xx**
xiiij. moral. sic dicens. **Jubilus** d̄z qñ
ineffabile gaudiū mente p̄cipitur. qd̄
nec abscondi potest. nec sermonibz a
periri. ⁊ tñ quibusdam moribz p̄ditur
quibz nullis p̄prietatibz exprimat̄.
Unde dauid p̄p̄ta intruens electoꝝ
animas tantum gaudiū mente p̄cipere
quantum non valet sermone apire ait
Beatus populus qui scit iubilationem
Non enim ait qui loquit̄. sed qui scit
iubilationem. quia sciri quidem iubi
latio mente potest. sed dictu exprimi
non potest. **Sentit** per illaz quippe qd̄
vltra sensum est. ⁊ cum vix adhuc cō
templandum sufficiat conscientia sci
entis quñ ad hoc exprimendum nō suffi
ciceret ⁊ lingua dicentis. **hec gregori.**
Iste aut̄ iubilus nasci solet ex sc̄tā me
ditatione. deuota oratione. ac cordis
iocunditate. que de p̄scientie procedit
puritate. **De** hoc beatus bern̄. sic dicit
Rennuat consolari anima mea nisi in
deo viuo. **Hec** enim consolatio est sua
uissimus radius quo anima per cincin

num capitis eleuat cū meditatione ex
ardescence et oratione inualecente Ex
tali em̄ meditatiōe orōe et p̄templatiōe
nascit̄ in corde iubilus quidā melliflu
us et cordis risus. quem nemo scit nisi
qui sentit. nemo sentit nisi qui exptus
est. qui cito trāsit. **Felix** hora s̄ breuis
est mora **Narrant** ex p̄ri que dico qui
hęc magis ex p̄ria didicerunt q̄ in
corde. q̄ feruor orōis cū admisceat ar
dori meditationis erūpit ille p̄templa
tionis radius de media caritate q̄ si spe
cies electri hoc est de medio ignis su
spirioꝝ. s̄. p̄scie iubilantis. hęc bernar.
Ubi norandū q̄ sancti viri p̄m dicitur
cassiani. felicitatis sue gaudia tam in
p̄nti accipiūt q̄ in futuro **In** p̄nti qui
dem p̄ iubilū iocūditatis interne. **In**
futuro d̄o p̄ plenitudinē beatitudinis
sempiternę. hęc cassia. **Hūc** iubilū sua
uissimū beatus ber. desiderabat hēre cū
diceret **D** si ueniat sup̄ cor meū facies
illa que uidet̄ in iubilo. quid dulcius
quid suauius. quid uē iocūdius in me
epulare domine iesu xp̄e et post epulas
reclina sup̄ aīam serui tui. si p̄mis nō
grauor. si grauor non lassor. iuguz em̄
tuū suauē est et onus tuū leue. hęc bern̄.
B ebrietas aut̄ spūs d̄ici p̄t queli
bet amoris et magni gaudij deuotio. ex
qua q̄ si ex uim̄ fortitudie feruor spūs
intantuz crescit q̄ se intra se cohibere
non ualeat. **Uñ** apli sancti spūs feruor
re estuantes musto pleni dicebāt **De**
hoc in libro iob d̄r. **Venter** meus q̄ si
mustum absq̄ spiraculo qd̄ languen
las nouas distūpit nouas d̄r non uere
tes. q̄ ueteribz cordibz non infundit̄
talis deuotio. sed nouis. s̄. in nouitate
uirt̄ ambulātibz uel nouas d̄r q̄ talis
feruor spūs nouis. i. nonduz exercita
tis mentibz nup̄ infusis minus ualeat
se cohibere. quin erumpat in inuisita
tos gestus uoces uel singultus sicut uir

num in uase ebullit. quod in ueteratum
quiescit **Nec** etiam mirum si ex mag
na spiritus hylaritate quam spiritus
sanctus cordi infundit. aliquando erū
pit in aliqua apra hilaritatis indicia.
uel si q̄nq̄ singultibz et fletibz apertis
impare non ualeat et h̄mōi interne de
uotionis motus abscondere cū uidea
mus aliquos sepe ex stulta leuitate a ri
su et insolentibz cachinnis nō posse co
hibere se etiā ubi pudor hūanus impat
disciplinā. **Et** aliquñ ex humana tristitia
aborra fletui nō possit homo q̄ uis
libenter faceret imperare **Cū** em̄ scrip
tum sit. **Deus** ignis p̄sumens est et ues
us caritas **Ergo** quid mirum si feruor
diuine caritatis cordi infusus totum
hominem commouet. si ut p̄dictuz est
leuitas aut tristitia tantam uim in ho
mine operari potest. nam cor diuini a
moris gaudio uel diuine feruorionis de
siderio inflammatur in se dilatatur et ex
tendit̄ et q̄ si inter angustias pectoris
se capere nō sufficiens p̄pter ardoris
uolentiaz extra se erumpit et amoris
magnitudinem quem in se p̄tinet p̄ ex
teriora indicia euaporat. **Liquefactio**
d̄o anime aliud non uidet̄ esse nisi que
dam emollitio a sua duricia per quam
flexibilis reddit̄ et uoluntaria ad amā
dum deum et liquefscens ad diuine uir
tutis recipiendā impressionem. ut si
cut liquor liquorī ita spūs dei spiritui
hominis influens misceat̄. ut unus fi
at spūs anima cū deo **De** hoc sup̄ cassi.
Orosius sic dicit. **Animam** uiri d̄r lique
facta. dū in dulcedine celestis gl̄e celis
tus fuerit resoluta et suo d̄no dilecto af
fixa et inseparabiliter anera. hęc orosius
Unde scdm̄ dictum origenis. **Diui**
ne contemplationis felicissimus effe
ctus est liquefactio. liquefcit em̄ mens
dum deuotione mollescit. ut sponsus
in ea suauiter cubet et nihil duri ei

obfistat. Liquefcit dum deuotione cal-
 lefcit. vt dilectus in ea calores diuini
 amoris inueniat & quasi quidam pra-
 ctus fpūalis fiat. qui maximā delecta-
 tionem generat. Liquefcit dū deuotō
 ne superfluit. vt deus solus solū domi-
 niū & plenum in ea obtineat. tunc oīs
 motus. omnis visus. oīs imper? eius
 feliciter in eternitatē terminat. hec ori-
 ge. **U**n̄ beatus bern. sup cantica expo-
 nens illud. **A**īa mea liquefacta est. sic
 ait. **D**ulcis pfabulario dei in aīa.
 cum aīa que sine lingua & labiorū for-
 mat strepitu. & sine aure percipit in fili-
 tio. solus qui loquit & cui loquitur audi-
 unt & alienus excludit. quoz virtute
 & auditu corda liquefcunt. liquefcendo
 deficiunt ab eo qd fuerunt. & deficien-
 do perficiunt in eo in quē fluunt. **H**ec
 bern. **E** Spūalis aut iocunditas
 dici potest gaudium qdlibet in spūscō
 qd a spūsancto infundit gaudet aīus
 in deo p pceptis bñficis vel pmissis.
Notandum qd spūalis leticia duplici-
 ter accipit. generaliter & specialiter.
Generaliter. qñ est generalis motus
 gaudij in spūsancto ex intuitu benefi-
 ciorū dei & future glorie ac bonitatis di-
 uine. **S**pecialiter qñ est quedā mētis
 hilaritas & confidentia bona ad deum &
 de bono pscie testimonio reddens ho-
 minem beniuolū & deuotū. & ad omnia q
 agenda & sufferenda p deo & omnia q
 dei sunt diligenda & pmouenda. **I**do
 bis dicit apls. **G**audete in dño semp
 itez dico gaudete. primo generaliter.
 scōo specialiter. **D** **H**is ergo de
 cursis videndū est de tercio mō ptem-
 plationis. **T**ercius modus siue spēs
 ptemplationis agit mentis alienatōe
 mentis aut alienatō ex triplici causa
 hz pcessum. **A**liqñ em̄ pze magnitudi-
 ne deuotionis. nōnunq̄ pze magnitu-
 dine admirationis. inter dū etiam pze

magnitudine exultationis. **D**ostres
 modos rich. de scōvicto. in. v. li. de cō-
 templatōe declarat ita dicens **E**
Tribo de causis in mentis alienatōem
 abducimur. nā mō pze magnitudie de-
 uotionis. mō pze magnitudie admi-
 rationis. mō pze magnitudie exultati-
 onis vt semetipam mens oīno non ca-
 pīat. se d supra semetipam eleuata in
 alienatōem transeat. **M**agnitudie de-
 uotionis mens hūana supra semetip-
 sam eleuat qñ toto celestis desiderij ig-
 ne succendit. vt amoris intimi flāma
 ultra humanū modū excrefcit que aī-
 mam humanā ad cere filitudinem liq-
 factā a pristino statu penitus resoluat.
 & instar fumi extenuata in supua ele-
 uet & ad summa emittat. **M**agnitudi-
 ne admirationis aīa humana supra se-
 metipam ducit qñ diuino luce irradi-
 ata & in summe pulcritudis admiratō-
 ne suspensa tā velamenti stupore pcuti-
 tur. vt a suo statu funditus excutiat. &
 in modū fulguris chozu scātis quantū
 pfundius p respectū sui immēse pul-
 critudis respectu in yma deijcit. tanto
 sublimi. tanto celerius p summoz de-
 sideriū reuolueratā & supra semetipam
 rapta in sublimia eleuat. **M**agnitudi-
 ne iocunditatis & exultatōis mēs hoīs
 a seipā alienat qñ in intia illa interne
 suauitatis abūdātia potata imo plene
 inebriata qd fit qd ve fuerit penitus ob-
 liuiscit & i alienatōis excessū tripudij
 sui nimitate traducit. & insup supra
 mundanū quendā affectū sub quodaz
 mire felicitatis statu rapri trāformat.
Quādiu igit hmoi excessus in nobis
 metipf nō sentimus qd aliō de nobis
 sentire dēm us nisi q? min? diligim̄ nisi
 q? minus diligimus. **S**i ei qdqs esple-
 ne pscēq̄ diligeres forte dilectōnis tue
 nimitas estuāsq̄ desiderij anxietas i e-
 iusmōi rapiet excess? qles tibi expte d

scripsimus iam sane si diuina dilectio-
ne plene dignus extitisses. si tanta di-
gnatione te ydoneus exhiberes. forte
tanta luminis sui claritate intelligētie
tue oculos irradiaret. tanta intime dul-
cedinis sue suauitate cordis tui deside-
riū inebriaret. que temetipm super tes-
metipm raperet. et p mentis excessum
in superna eleuaret. **H**os aut anagogi-
cos excessionis modos mystice quidez
descriptos in canticis canticorū inueni-
mus. **D**e primo quidē recte illd intel-
ligit quo dicit. **Q**ue est ista q̄ ascendit p̄
desertū sicut virgula fumi ex ar. mir.
et thui. et vni. pul. pig. **D**e secūdo que
est ista que p̄gredit q̄i aurora p̄surgēs
De tercio. que est ista que ascendit de
deserto delictis afluēs inmixta sup dile-
ctū suum. **H**ec richar. **N**ūc de vno
modo ipsius excessus mētis dicendus
est in sp̄ali. **E**t primus excessus mētis
vt dicit richar. in eodem libro. v. fit ex de-
siderij anxietate et magnitudine deuot-
ionis fumus qui semp̄ surgit de igne
Quis aut neget amorē sp̄alem ignē
eē. **R**ecte itaq̄ illa mētis in supna ele-
uatio. q̄ ex seruoze dilectionis orif̄ fu-
mo mi fallat p̄paf. **Q**uid aut̄ intelli-
mus p̄ h̄mōi fumū nisi deuote mentis
desideriū. **Q**uasi q̄ aīa in supna eleuat̄
et ascēdit q̄n dilectioe seruēte et in hoc
ipm v̄gēte suū desiderium per semet-
ipsum rapit. **E**st aut̄ virgula vt oēs no-
uimus et gracilis et recta. vt q̄ v̄gule si-
militudinē in se trahat ascētio tua. sit
anxiū sit vnicū desiderij tuū et surgēs
ex intentione recta. **S**i aut̄ p̄mirram
carnis p̄ritionē. p̄ thus dō cordis de-
uotionē. p̄ muersum dō pigmentarij
puluerē virtutū oīm intelligimus cō-
summationis artē. de quo h̄c omnia
in eandem sententiam p̄currunt. que
omnia p̄ se facile intelligunt̄ nam hoc
facis constat. qz quisquis caritate ple-

nus est cetera virtutū insignia non ha-
bere non potest. **S**i em̄ apostolo credi-
tur. consummatio virtutis est caritas
Illud sane notādum q̄ anima sancta
tunc veraciter quasi fumus et per deser-
tum ascendit. quando suum affectum
in celestis spon̄i desiderij accendit.
Maior aut̄ sed quantum ad meritum
inesse videt̄ mentis eleuatio illa. que
fouente quidē gratia surgit ex intensi-
one et intentione p̄pria q̄ illa que sur-
git ex sola reuelatione vel aliqua inspi-
ratione diuina. vt erga digna inuenia-
tur anima. oportet primo quasi p̄ deser-
tum ascendere. **V**eruntamē vt eadez
ip̄a velut virgula fumi fiat q̄uis p̄ de-
sertum fieri incipiat oportet vt supra
ipm desertum assurgat. alioquin mētis
ip̄a in mentis excessum non rapit nisi
supra semetip̄sam eleuet̄. nisi semetip̄-
sam in ymo deserat et seipsam deserenti-
do desertum faciat. que deserta in mo-
rem fumi magis magisq̄ in sublimia
transcendat. **S**olet tū h̄mōi mētis ex-
cessus fieri mō ex sola desiderij feruen-
tis estuatione q̄ ex adiuncta sibi diu-
na reuelatioe. sic em̄ sp̄alis ille ignis
et incorporeus diuine dilectiois candēz
vim nō obrineat in sp̄alibz. quā ille
ignis corporeus in rebz corp̄alibz h̄e
cōsuevit. **S**atis nouimus q̄ ignis iste
corporeus in vase q̄nis modico liquo-
re perfuso operari soleat. primum qui-
dem incipit liquorem ipsum ab ymis
euertere. postea vero in hanc prem̄ nūc
in illam nunc sursum nunc deorsum iā-
ctare. et paulatim quidem ad superio-
ra attollere. totūq̄ vas ex modico quo-
uis vsq̄ ad summū replere. tandē aut̄
supra illum attollere. et cum violen-
tiam quadam interiora euacuarē et fo-
ras effundere fortiterq̄ eijcere. **S**ic
sane animus humanus diuino igne
succēsus vt seipso in seipso p̄tra seipm̄

feruens et fremens estuans sibi ipsi irascens seipsum despiciens sibi quae vellemus indignans semetipsum vehementer pculcans sumis ibyans. et cum est motus estu diuini vultus per inferiora ptempus ab infimis repellit et per superiora desiderium ad superiora trahit. sic sepe ut ipse spiritus impellente desiderio extra semetipsum et supra semetipsum erectus suique penitus intus oblitus et in extasi subleuatus torus in superiora rapitur. In hunc modum celestis desiderii ardor cum vehementer exestuat animam humanam diuino amore feruida super semetipsum leuat. hinc rich. Qui igitur diuino amore sic accenduntur. et supra semetipsum ad illa superiora rapiuntur. hi pculdubio ab omnibus viciis et maculis moribus se exeunt. seculum cum mundi cupiditatibus premunt. et spe ad inuisibilia se extendunt. De talibus beatus greg. super cant. exponens illa verba superius promissiva. Que est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi. sic ait. In deserto itaque aut est in hoc mundo ecclesia siue queque anima sancta vivit. dum a regno exul inter bestias demones degit. hinc et si omnino a sponso non deserit. tamen quod diu in carne est nodum ad certam eius visionem admittit. dum ab eo pericula et temptaciones peregrinat. et quod adhuc cum eo non regnat deseri sibi ab eo videtur. Ob hoc semper laborat ut ascendat ut que valde diligit magis ac magis sentiat et quod perfecte eum in deserto non revolabit ab ipso eius desiderio se reficiat. ut sic in via roborata quaeque ad hoc quod diu conueniat perveniat. Sunt enim nonnulli qui dum omnia visibilia fastidiunt. mentem in celestia erigunt. et quod in infimis nihil quod eis dulcescat percipiunt. torus cor ad supna pvertunt. Hi ab omnibus malis moribus se exeunt censum mundi cum cupiditatibus premunt. spe ad in-

visibilia tendunt. et quo ampliori desiderio illis iterum. eo magis ac magis molestie corruptorum ferunt quaeque habent hi nimis per desertum descendunt quod dum in hoc mundo inter temptaciones vivunt quo amplius dum hic morantur deseri metuunt eo fortius ista deserunt. et ad ea gradiuntur in quibus cum fuerit nihil amplius quod eos amoveat iam timebunt. Bene autem sicut virgula fumi ascendere videtur non autem quarumlibet rebus fumus esse iste dicitur sed ex aromatibus mirre et thuris et universi pulveris pigmentarii esse se declarat. Virra quippe mortuorum corpora condunt. ne putrescant. Thura vero accenduntur ut redoleant. Per mirra ergo carnis mortificatio designatur per thuris odor mundicia intelligitur. Sancta igitur anima carnem suam a putredine viciorum mortificat. dum omnes voluptates mundi per continentiam abnegat ut per iudicium a corruptione eterna libera permaneat. Cum vero ad celestia maiori desiderio accendit. et cum a cordis cubiculo omnes cogitaciones superfluas abicit. quasi thuribulum cor suum coram deo facit in quo cum dilectione et virtutes congregat quasi carbones in thuribulo coaptat quibus seipsum mens in prospectu dei igne caritatis accendat. Dumque ferventes et mundas orationes ad deum emittit quasi fumum aromatatum ex thuribulo educit ut coram dilecto redoleat suaviter et proximos ad eius amorem per bona exemplaritate non desinat. hinc greg. De mentis etiam alienatione et fructu quem tales assequuntur qui homini gratia potius rich. de sanc. vic. sic ait. Quae contemplationis dulcedinem supra nosmetipsos rapimur. quoddam quasi suavitatis vinum fumentes inebriamur et humanum quodammodo sensum excedentes in divinum quendam affectum a nobismetipsis alienamur. nihil in hac vita hac dulcedine

Liber .III.

socondius sentitur. nihil sic animū ab amore mundi elongat. nihil ita mentem contra temptatōes roborat quez talis gustus iebriauerit ad omne op⁹ et ad omnē laborē bilarescit laborat nec lassessit. festinat nec deficit. tolet nec sentit. lacerat et nescit. irridet nec aduertit. hęc rich. Et hęc de mentis alienatōe que surgit ex deuotōis magnitudine. **S**ecundo videndum ē in spēali de mentis excessu que euenire solet ex admiratōis magnitudine. De hoc rich. idem in .v. li. de p̄tēplatiōe sic ait. Quis nesciat inde admiratōis fieri cū aliquid cernimus p̄ter speciem et supra estimatōz. **F**louitas itaqz rei et visionis vix credibilis adducere solet admiratōz mentis qm̄ aliquid incēpit videri qd̄ vix possit credi. hic mentis excessus bene describit̄ i eo qd̄ dicitur. Que est ista que p̄gred̄it̄ quasi aurora surgens. Aurora siquidē paulatim eleuatur eleuando dilatat̄. dilatādo clarificat̄. Sed m̄zo modo dū tantem in diem definit p̄p̄mōtōis sue incrementa ad defectuz venit. vt in accipiat̄ vt maior sit tādē qz etiā accipit vt omnino non sit. Sic itaqz hūana intelligentia diuino lumine irradiata. dum intelligibiliū p̄tēplatiōe suspendit̄ dū in eoz admiratōe distēditur. quanto semper ad altiora et mirabiliora ducit̄. tanto amplius tanto copiosius dilatatur et vñ i simis remotior i de i semetipsa purior et ad sublima subtilior inuenitur. Sed in eiusmodi subleuatione dū mens hūana semper ad altiora crescit dum diu crescendo tantem aliquñ hūane metas transcendit. **F**it demū vt a semetipsa sic penitus deficiat. et insuper mundanū quendā affectū trāsformata tota supra semetipsam eat. Et sic matutina lux crescēdo definit nō quidem esse lux sed esse lux

Dist. III. Ca. XI.

matutina vt ipsa aurora iā non sit aurora. ita humana intelligentia ex dilatatiōis sue magnitudine qm̄ accipit vt ipsa iam nō sit ipsa nō quidem vt non sit intelligentia sed vt iam nō sit humana. **D**ūmodo mirabiliter mutatōe qz incōp̄rehensibili efficiat̄ plusqz humana dū gloriā dñi speculando in eandē ymaginē trāsformatur a claritate in claritatem tāqz a dñi spū. Et notādū qd̄ si vas aque. solis radio sup̄ponas ipsam mox aquam videbis lūm̄is splendore ex se in superiora trāsferre et claritatem quidez absqz calore tñ in summa leuare. Et quid est aqua nisi cogitatō humana que semper ad inferiora labitur nisi sub discretōis magne moderamine cobiteat̄. **A**qua i va se collecta cogitatio meditatōi intenta et p̄ intentōz defixa. **A**que collectio cordis meditatio. Eiusmodi aque solis radius se infundit. qm̄ diuina reuelatio meditatōi occurrit. Sed cuz aqz radiū in se sup̄ni luminis accipit fulgorem quoqz luminis et ipsa ad superiora emittit et mirū i modū illic vt qz radiū luminis ex se leuat. quo ipsa per se nullo modo ascendere valet. Et cū tanta sit differentia aque et luminis radiū ei tñ quē de se luminis emittit. nō nihil sue similitudis imprimat̄. ita vt tremula tremulū. queta quetum. purior puriorē. diffusior diffusiorē efficiat̄. **J**uxta hanc sane similitudinē tñ i accessibilis illius et eterne luminis in humanū cor reuelatio irradiat humanam intelligentiaz supra semetipsam ymmo supra omnē humanū modum leuat et illuc intelligentie radius diuine luminis infusione admiratōis qz reuerberatione de ymis ad summa reflit. vbi nulla ingenij perspicacitas. nulla artis industria. aut humana ratiocinatio ascēdere sufficit. et quo me

lius mentem hominis diuine claritatis splendore profundius penetrat. eo alcius stuporis sui magnitudine excussa et per rasm subleuata in diuinorum archanoꝝ sublimitatibus sublimius resultat. illud autem omnino constare dicitur. quod quanto plenius atque perfectius ad intimam animus pacez et tranquillitate proponere se preuenit. tanto firmitus tantoque tenacius in hac subleuatione summe luci per contemplationez adhaerebit. Et proculdubio quanto purior ad integritatez quanto diffusior ad caritatem. tanto perspicacior tanto capacior inuenit ad supernudano riu et supercelestium contemplationez. hinc rich. **I**sta vero ruz excellens contemplatio que in extasim et in excessum metis perducit requirit cor mundum et bene purgatum. Quod affirmat bea. ber. ita dicens **P**recipua et maxima contemplatio est amicitio maiestatis. hinc requirit cor purgatum a vicij liberatum atque exornatum a peccatis. ut se facile possit ad superna leuare ut in se dum per aliquas maculas stupore et extasi suspensum teneat admiratorem hinc ber. **Q**ui etiam sic a semetipso alienatur ea que interim in spiritu cernit verbis exprimere non valet. **D**e hoc bea. gre. sic dicit. **T**unc dei maxime maiestatem miramur cum in contemplatione eius obstupescere obmutescimus plus inuisitare cupientes quam verbis exprimere valeamus non inuenientes verba idonea ad ruz sublimia exprimenda hinc gre. **H**ic etiam excessus mentis siue alienatio figuratur per reginam Saba. que videns sapiam salomonis non habebat ultra spiritum. Quod exponens rich. de sancto vict. de anima deuota ac contemplatiua in vno libro contemplationum sic ait **R**egina austri a finibus terre venit audire sapientiam salomonis. **Q**ue est ista regina nisi quilibet anima sancta sensibus et appetitibus carnis cogitationibus et affectibus mentis forti

ter presidens et summi regis verique prorsus salomonis dilectione feruens. vnde dicitur desiderio ardens huiusmodi regina summe sapientie reges propositis enigmatibus et frequentibus interrogatibus imperit. quoniam quilibet anima deuota de diuino adiutorio presumens inuestigandere ruz studio vehementer insistit audit quod querit. quoniam et illa que ex propria industria non sufficit habere sepe inter orationum suspiria ex diuina reuelatione cognoscit videamus adhuc quod de hac regina dicatur **V**ides autem regina saba omnes sapientias salomonis et domum quam edificauerit etc. non habebat ultra spiritum. prius querit et audit. postea videt et intelligit. tandem autem obstupescit et deficit **I**nterrogat quod discat. contemplatur quod miretur. stupet ut mente excedat mentemque excedat. **P**rimum est meditatio. **S**ecundum est contemplatio. **T**ercium est extasis **E**cce quibus gradibus subleuat animus humanus. **M**editatione perfecto surgitur in contemplationem. contemplatione in admirationez. **A**dmiratone in metis alienationem. **M**anifestum est ergo quod ex magnitudine admirationis incidat homo in excessum mentis. **Q**uid ei aliud illi fuit spiritum non habere nisi mente excedere vel vni ei hoc accidit nisi ex multa admiratione. **Q**uomodo queso regina sine spiritu fuit nisi quia spiritus eius a semetipso alienatus fuit. **E**t illud hoc loco in memoriā venit. quod iohannes dicit. **E**go inquit iohannes fui in spiritu **E**cce iohannes in spiritu se esse restatur et regina austri spiritum non habere asseritur. **U**bi notandum quod hoc est spiritus in spiritu esse semetipsum intra semetipsum totum colligere et ea que circa carnem seu etiam in carne geruntur interim penitus ignorare. spiritum autem sine spiritu esse in semetipsum extra semetipsum et supra

semetipsum totum effundere et que sub ipso vel in ipso sunt omnino inter se ignorare et illud diuinitatis archanum totum intrare. nonne in spiritu spiritus esse tunc recte asserit. quoniam exteriorum omnium obliuiscitur pariter et ignarus eorum omnium que in corde corporaliter aguntur et in illis solis interest per memoriam vel intellectum que in spiritu vel circa spiritum accitantur. Cur non recte dicatur spiritum semetipsum non habere quoniam incipit a semetipso deficere et a suo esse in supernum quendam transire plerumque humanum statum transire. et mirabili transfiguratione spiritus ille ab humano videatur in diuinum deficere ita quod ipse iam non sit ipse eo dumtaxat tempore quo domino incipit alius inherere. Qui enim ad heret dominus spiritus est cum eo et psallere potest qui huiusmodi est. Defecit in salutem tuam anima mea. In spiritu itaque est quod summum mentis ascendit et quasi a suo spiritu deficit qui summum mentis transcedit. **¶** Tercio videndum est de mentis excessu qui euenire solet ex magnitudine exultationis. De quo idem richardus. in eodem. v. libro sic ait. **¶** Restat tercio loco ostendere quomodo ex iocunditatis et exultationis magnitudine mens humana soleat in excessum cadere et semetipsum excedere. hic sane excessionis modus videtur mihi satis puenienter expressus in illis verbis. **¶** Que est ista que ascendit de deserto delicias affluens in mira super dilectum suum. Si per desertum recte intelligitur cor humanum. quis erit iste de deserto ascensus nisi mentis humane excessus quasi de deserto humanus animus ascendit quoniam supra semetipsum mentis alienatione transcendit quoniam semetipsum in ymaginem deserens et ad celum usque pertransiens solis diuinis se totum per contemplationem et deuotionem immergit. Sed huius ascensionis causa sequenter annectitur in eo

quod hec que ascendit delicias affluere debet. **¶** Quid est affluere delicias nisi spiritualium gaudiorum plenitudine affluere. Quid inquam est hec deliciarum affluentia nisi vere et interne suauitatis habundantia celitusque data uberrimam infusa leticia harum deliciarum copiam sicut necesse est gaudiorum fallaces diuitie exhibere non possunt alioquin fallaces non essent si veras delicias et eorum affluentiam veraciter exhiberent. **¶** Has sane exteriores fallacesque diuitias etiam impii habere possunt. qui tamen gaudium omnino habere non possunt nisi forte mendacem eum facimus quem in prolixitate veraciter protestantem audimus. **¶** Non est impius gaudere dicit dominus. Quocirca etiam si exterioribus diuitiis habundans cum prolixitate veraciter psallere potest. quoniam in opes et pauper sum ego hanc itaque deliciarum affluentiam verorumque gaudiorum habundantiam non expectare debeas. non enim vnde habere valeas. nisi ex intima illa animi iocunditate diuinitusque infusa dulcedine. **¶** Que est ista inquit que ascendit de deserto delicias affluens non dicit delicias habere sed delicias affluens eo quod non quilibet deliciarum harum experientia sed earum affluentiam etiam huiusmodi ascensus qui de deserto fit gignit atque perficiat. **¶** Constat autem quod quantumcumque proficimus. has delicias in hac dumtaxat vita perinuas habere non possumus. **¶** Eo itaque tempore quo huiusmodi affluentia anima caret. ad hunc de quo modo loquimur ascensus surgere vel assurgere delicias affluere oportet. **¶** Puto autem quia aliud sit affluere ascendere et ascendente affluere sicut aliud est affluentiam esse causam affluendi. Deliciarum itaque affluentia ascensionis tunc causa existit quoniam ex illa diuine dulcedinis infusione

quam in intimis sentit seipam anima sancta pre gaudio et exultatione non capir. intm vt exultationis et iocunditatis sue magnitudo eam extra semetipsas effundat. et supra semetipsam rapiat. Et sane sic vellemus imēsaq; leticia dū sup hūanū modū excreuit toties sup hōiem extollit et supra humana subleuata in sublimibus suspendit. Huius sane rei formā in piscibus videmus. nam pisces dū in aquis ludunt supra aquas exiliunt et nature illius als nature habitatōis sue terminos excedūt dū seipos vel ad modicū paera suspēdunt. Sic pculdubio aīa sancta dum interno quodā tripudij sui applausu a semetipsa excutit. dum supra semetipsam ire mentis alienatōe vrget. dū celestibus tota suspendit. dum angelicis spectacul' tota imergit. nature als nature possibilitatis terminos supgressa videt. nemo aut tantam cordis exaltationē vel subleuationē de suis viribus psumat vel suis meritis ascribat. Constat sane nō meriti hūani sed meritis esse diuini. Quā et illa quecūq; ē aīa que de deserto ascendisse describitur dilecto suo inmixta phibet. Quid est em dilecto suo inmixta nisi virtute illius nō p'p'is viribus pmoueri. Quid inq; est illi dilecto suo incubere q; de p'pria virtute p hac pte nihil omnino psumere. Quantū mibi videt nihil d' p'pria industria nihil de p'pria puidencia recte psumitur. presertim in eo loco vbi de deserto ascenditur sed nec in deserto quidē qn p desertum itur. Scit hoc sane ipse dilectus eius et idcirco d' ducit eā in nube diei et tota nocte in illuminatōe ignis. Quo em modo sustineret pondus diei et est? nisi sub umbra illius quem diligit aīa sua sederet vel quis ei locus tutus a timore nocturno p'sertim in loco horrois erua

ste solitudinis nisi ipse emittat lucē suā et veritatē suā. Deniq; nō hēet quo est? p'cupiscēcie temptaret. virtus sibi altissimi obumbraret illi mblominus d' esset vñ ignorantie sue tenebras illūinaret. nisi in lumine illius videret lumen. Quā est qd ille d'it. Quā tu illuminas lucernā dñe deus meus illu. re. m. Accipit itaq; dilecta ex munere dilecti sui et bñficio sponsi suo duo imedia p'ra duo p'ncipalia mala. refrigerij nubem p'ra p'cupiscēcia carnis. et reuelatōis nubem p'ra ignorantia mentis. Et notādū q; uis sponsi dilecta sp' et vbiq; dilecti sui adiutorio egeat. ita vt sine ipso nil facere valeat. nisi q; tam coopanti grati exlemencius incubit vel incubere oportet q; eo loco vbi de deserto ascendit. tunc ipis maxime cū delicias affluit. Si em p' desertū inteligit cor hūanū quid erit d' deserto ascēdere nisi supra semetipsam ire. Quid ergo homo ibi possit vbi homo supra hominē ascēdit vbi humana natura humane possibilitatis metas transcēdit nullo tñ tpe dilecto suo vel xemencius innititur q; cū spiritalibus delicias aīa sancta affluere videt. Et sciendum q; spiritalis delicie animam delicatā afficiunt vultis audire q; delicatā facere p'sueuerunt pene supra id quod credi possit. In tantum deniq; q; nulla exterior delectatio possit et aliquatinus sapere. nec aliqua huius mundi gloria aliquid p'solationis afferre. ita vtraciter audeat profiteri et dicere. Rēnuic' solari anima mea eo q; vtraciter sentiat et p' certo diffiniat q; omnis caro fenum et omnis gloria quasi flos feni. Deniq; tēdet animam suam vite sue quociens non dat consuetas leticias p'voto habere. et quociens illa iterne solēnitatis gaudia aliq; diu subtrahūt. Sed quicquid ad eius

Solatōz quicquid ad eius iocundita-
tem valeat ex alieno arbitrio ex alie-
no beneficio. Recte ergo illius viribus
imitatur. de cuius munificentia totus
recte psumit qd speratur desideratur.
amatur. hęc rich. Euz vero mens pur
dicitur in libro d spū r aīa semeti pāz
ppurā intelligentiā excedere intuef
r in illā incorporee lucis claritatē to-
ra intrare. in hoc mentis excessu par-
illa que exuperat omnē sensum inuēi-
tur atq; obinetur vt fiat silentiū in ce-
lo quasi media hora. ita vt pēplātis
animus nulla alternantiū cogitantiū
tumultuacōe perturbetur. sed intra pē-
plātōis tranquillitatē totus collectus
intromittit eē ī quendā affectū mul-
tū inuicratū mersus. Et nescio quā dī-
cedinē. qui si sic semper sentiret. pfecto
magna felicitas esset vbi nihil agit
sensualis ymaginatio sed omnis īse-
rior vis aīe. pprio interim viduat offi-
cio. superior aut vis aīe in illud itime
quietis secretū r sūme trāquillitatis
archanū flectitur. hęc in libro de spū r
anima. Et notandū q pur-
mentis excessus in deū siue pius descē-
sus dei in animā fit in spū. qz deus est
spūs r pcupiscit decorē anime que in
spū ambulat r carnis curā nō facit in
desiderijs. De hoc beatus bern. super
cañ. sic ait. Fidelis panympbus scili-
cet angelus vniuersusq; anime q mu-
tui amoris psciens sed nō inuidus nō
suam querit gloriā sed dñi. discurret
medius inter dilectam r dilectū vota
offerens referens bona excitat illam
placat illū interdū quoq; licet raro re-
presentat eos pariter sibi siue hanc ra-
piens siue illū adducens. Siquidez
domesticus est r notus in palatio nec
veretur repulsam r quotridie videt fa-
ciē patris Vide aut rñ ne quid me in
hac vrbī aīe q; p mīxtōe corporeuz qd

sentire existimes id loquimur qd apo-
stolus dicit. Qui adheret deo vnu? spi-
ritus est. Excessum pure mentis in de-
um siue dei piū descensum in aīaz. qui-
bus possumus exprimimus verbis.
Itaq; in spū fit ista pūctio. qz spū
tus est deus r pcupiscit decorē anime
illius quā forte aduertit in spū ambu-
lantem r curā carnis nō pcientē ī de-
siderio. r pferetis si sui amore flagrā-
tem pspexerit habetq; aīa talis pfecto
quē desiderat non figuratum sed infu-
sum non apparentem sed afficientem.
nec dubiū quin eo iocundiorē quo in-
tus non foris. Verbū quippe est nō so-
nans sed penetrans. nō loquax sed ef-
ficax. nō obstrepens auribus sed affec-
tibus blandiens. facies nō formata s;
formās s; pstrigens oculos corporeis
sed faciē cordis letificās. grata quip-
pe amoris munere non colore. non tñ
adhuc illum dixerim sicuti est q; nō
omnino ad hoc mō exhibeat q; qd est.
Necq; eī vel sic pūctio pūctio erit q; nō
deuotissimis mentibus sed nec vni for-
miter omnib. Sporet nāq; p varijs
anime desiderijs diuine presencie gu-
stum variari r infusum saporem super-
ne dulcedinis diuersa appetenda ante
aliter atq; aliter oblectare palatū. hęc
bern. Considerandū est s; m di-
ctum richard. de sancto victo. q mens
cuiuslibet pfecti ad celi secreta tunc ra-
piē cū eterne illius felicitatis pelago
absorbet r supcelestis torrente volup-
tatis eozsq; inebriat. vt non soluz ex-
teriora p memoriā nesciat sed ipse eti-
am sibi in obliuionē veniat ita vt post
modum ad se reuersus cum apostolo
proclamat r dicat. Siue in corpore
siue extra corpus nescio deus scit. In
de quando cum intentio penitus auer-
titur a sensibus corporeibus ita q nec
presencia videt nec audit tūc dicitur

extasis. hoc rich. **O** Hoc vero tam excellens donū p quod videlicet nonnulli vsq; ad excessum mentis rapiuntur alij hoc accipiūt ex solavacante gratia. Alij autē vt hoc possint sibi pparant cū adiutorio tñ gratie ex magna aī industria. De hoc rich. de san. vict. in. iij. libro ptemplatōnū sic ait **Q**ui in suis ptemplatōib; sup semet ipsos ducuntur vsq; ad mentis excessus rapiunt et alij hoc expectant et accipiunt ex solavacante grā. Alij vero et hoc pparant cū gratie tñ adiutorio et copante ex magna animi industria. Et illi quidē hoc donū quasi fortuitū hñt isti vero iaz quasi ex virtute possident. Quasi fortuitū cuiq; est qd qñ vulvel putat nullo mō potest velut fortuitum. Igit̄ hoc habent qui in hoc nihil ex ppria industria valent sed solavacantis gratie horā expectant. iam vero velut ex virtute hñmōi gratie efficaciam habere dicendi sunt. qui ex magna iaz pte id possunt cū volunt sed ad tantaz grāz nō nisi cū magno labore pueniūt. **U**n et moyses i mōte. vi. dieb; moratur et in. vij. de medio nubis ad dei colloquiū vocat. Sex dieb; vt notuz est opa nostra pagimus et i septimo req̄escimus. Quasi. vi. ergo dies transimus in hoc monte. qñ cū magno labore et magna animi industria in hñmōi sublimitatis statu assuescimus diuici pmanere. tunc aut̄ quasi ad septimū diem veniūt qñ tanta mentis subleuatō menti in oblectamentū vertitur et sine vllō labore subscit. quasi ad septimū iam diē pringit. qñ in illo sublimitatis statu tandē aliqñ ad summaz anī tranquillitatē pponitur. vt non solum omnē curam et sollicitudinē deponat ymo vniuersas pene hñane possibilitatis metas accedat ad colloquiū comiūni dñi vocante admittim. non ex diui

na inspiratōe et reuelatōe in illā diuinorū iudiciorū abyssum intramittimur **I**n mediū nebule Moyses ingredit̄ qñ humana mens ab illa diuini lūis immensitate absorpta summa sui obliuione sopitur. ita vt mirari valeas et iuste mirari debeas quō ibi concordet nubes ignorantie cū igne illuminate intelligentie. ignorantia et obliuio vtorum et exptorū cū reuelatōe et intelligēcia prius ignotoz et eoz vsq; in exptorū nā vno eodēq; tpe humana intelligēcia als mens et ad diuina illuminatur et ad humana obnubilat. hanc subleuatōem cū pacem obnubilatōz et subleuatōem ps. paucis verbis pprehendit. cū dicit. **I**n pace in idipsum dormiā et requiescam. Veraciter tunc anima pacem inuenit qñ supra semetipam ducta humane passibilitatis molestias animo nō sentit. **I**n hac obdormit quādo ad summam tranquillitatem consopita quicquid sobria cogitare p̄suevit et in obliuionē venit. **Q**ui em̄ dormit que circa ipm sunt ymmo et seipz non nouit. Recte ergo per soporē mentis alienatō exprimit. p quā ab assuetis absentat et quasi p somnum occupata a rebus humanis diuinaz rerū ptemplatōe pegrinatur. **E**t tunc quietem in idipz obdormit quando in eo per ptemplatōz et admirationē requiescit. cui vnū idemq; est esse omne qd est. qui solus veraciter dicere potest. **E**go sum qui sum. **P** Et notandum q per mentis excessum supra sine itra nosmetipos i diuinorū p̄tēplationem rapimur. exteriorū oīm statim ymo nō solum eoz que extra nos vtz etiā eoz que intra nos sunt omnū obliuiscimur. **E**t recte cum ab illo sublimitatis statu ad nosmetipos redimur illa que prius supra nos vidimus i ea veritate et claritate qua prius p̄spexi

mus ad nostrā memoriā reuocare omnino non possumus. Et quibus in aliqd in memoria teneamus et quasi p̄ mediū velū et velut in medio nebule videamus. nec modū quidē viuendi nec quilitatē visionis p̄prehendere vel recordari sufficimus. Et in ip̄i modū remiscientes nō reminiscimur, dū videntes nō p̄uidemus et aspicientes nō p̄spicimus et intendentes non penetramus. hec rich. Tantā talemq̄ gratiā absq̄ dubio, put̄ idēz rich. dr. Nemo accipit sine ingenti studio et ardenti desiderio. nemo etiā existimet ad illiū diuini luminis claritatē argumētādo posse penetrare nemo se credat humane illud racinonaciōe posse p̄prehēdere. Si em̄ aliqua argumentatōe adiri potuisset lumen illud diuinū. vtiq̄ inaccessibile nō fuisset. Deniq̄ apostolus ad illud se gloriā non quidem isse sed raptū fuisse. Scio inquit hōies siue ī corpore siue extra corpus nescio deus scit raptū vsq̄ ad terciū celum. Ad hoc itaq̄ celū hōies rapiunt. ascēdere aut̄ nō possunt. **P**ossumus tñ illam que ī hac vita haberi potest dei p̄gnitōz tripliciter distinguere. Aliter siquidē deus videt p̄ fidem. aliter p̄gnoscit p̄ rationē atq̄ aliter certitur per p̄templationem. Prima ergo uisio ad p̄mū. Secūda ad scōz. Tercia ad terciū. Ad primū itaq̄ p̄templatōis celum et scōz hōies ascendere possunt. sed ad id quod est supra rationē nisi p̄ mentis excessū supra semetip̄os rapti nūq̄ pertingunt. Cum ḡ mens hōis sic supra semetip̄as rapit omnes humane racōcinaciōis sup̄gredif angustias. ad illud em̄ quod se eleuata et in extasim rapta de diuinitatis lumie p̄spicit. omnis humana ratio succumbit. et nisi humane racōcinaciōis angustias deserat ad capiendum diuine ac

chanū intelligentie finū non dilatat. Quisquis etiāz huius dilecti dñi desiderio flagrat q̄to em̄ familiaris notuit tanto amplius amat. eoq̄ frequentius eius desiderio estuat. Eius siquidem frequens cōturbemur solet sane desiderium non minuere sed augere et amoris incendiū acrius inflammare. **Q**ui igit talis sponsi et dilecti dulcedine fruitur et inter humeros illiū refquiescens eius amore iugiter delectatur q̄ puras frequentes mentis excessus paritur q̄ sepe in extasim raptus supra semetip̄m ducitur pulchritudine eius magnitudine attonitus ī eius admiratōe suspendif. cuius nimirum aīa cū seip̄am p̄re gaudio iam capere nō poterit supra seip̄am ducit et p̄ excessum mentis in supna eleuatur. hec rich. Quivero p̄ excessum mentis aliquid de supne felicitatis dulcedine degustant tales interim a miseria h̄ frāgilis vite liberi existunt qz felicitas et miseria simul esse nō possunt. hec p̄bat beatus bern. in libro de gratia et libero arbitrio ita di. **F**atendum ē eos qui p̄ excessum p̄templatōis rapti qñ q̄ in spū q̄stulūm cūq̄ de supne felicitatis dulcedine degustare sufficiūt rociēs eē liberos a miseria quociēs sic expcedunt. **N**i plane qd negandum non est et in hac carne licet raro rapti q̄ cōplaciti libertate fruunt. qui cū maria optimā p̄tem elegerunt que non auferret ab eis. **Q**ui em̄ iam tenent qd auferendū non est. experientur vtiq̄ qd futurū est sed qd futurū est felicitas est. Porro felicitas et miseria eodē tempore esse nō p̄nt si quociēs igitur p̄t spm̄ illā p̄cipiant rociēs istā nō sentiunt. **I**taq̄ in hac vita soli p̄templatiui possunt vtraq̄ frui. libertate p̄laciti et hoc ex p̄te et parte satis modicaviceq̄ rarissima. hec ber. **S**ed miruz

Liber .III. Dist. III. Ca. XI.

videat cum deus propinquus sit omnibus hominibus et quod tam pauci sunt qui ipsi in seipsum speculant ac etiam in contemplatione extra seipsum rapiunt. Sed ratio est in primo quod mens humana sollicitudinibus distenta non intra ad se per memoriam fantasmatibus obnubilata non redit ad se per intelligentiam percipientis illecta ad seipsum neque reveritur per salutis desiderium interne et spiritualis leticie. ideo taliter in his sensibus iacens non potest ad se tamquam ad dei ymaginem reverti. Et quod ubi quis cederit necesse habet ibidem iterum habere. Non poterit ergo anima nostra ab his sensibus relevari ad intuitum sui et eternitatis in seipsum. nisi veritas asumpta forma humana in christo fieret sibi scala repans prioris scalam que fracta fuerat in adam. Ideo quicumque quis illuminatus lumine nature et scientie acquisite non potest intrare in se. ut in seipso delectetur et in domino nisi mediante christo qui dicit. Ego sum hoc scilicet per me si quis introierit salvabitur et ingredietur et egredietur et pascua inveniet. Ad hoc autem hostium si appropinquamus nisi in christum credamus speremus et amemus. Necessesse est igitur si intrare volumus ad fructus veritatis tanquam ad paradysum. quod ingrediamur per fidem et spem et caritatem mediatoris dei christi. Ihesu qui est tanquam lignum in medio paradisi plantatum. Superest igitur ymago mentis nostre tribus virtutibus theologis quibus anima purificatur illuminatur et perficitur et sic ymago reformatur et conformatur celesti iherosolymis efficiatur. Anima igitur credens et sperans et amans ihesum christum qui est verbum increatum inspiratum et incarnatum scilicet via veritas et vita dum per fidem credit in christum tanquam verbum increatum quod est verbum et splendor patris recuperat spiritalem visum et auditum suscipiendi christi sermones. Visum

ad considerandum illius lucis splendorem. Dum autem anima suspirat ad suscipiendum verbum inspiratum per desiderium et affectum recuperat spirituales olfactum. Dum vero anima amplectitur verbum incarnatum suscipiens ab ipso dilectionem. et transiens per extaticum amorem recuperat spirituales gustum et tactum. Quibus sensibus repletis dum sponsum videt et audit odoratur et gustat ac amplectatur decantare potest talis anima tamquam sponsa dilecta a christo illud canticum. Dilectus meus mihi et ego illi. In hoc namque gradu repletis sensibus interioribus ad suscipiendum summe pulchrum. ad audiendum summe armoniacum. ad odorandum summe odoriferum. ad degustandum summe suave ad apprehendendum summe delectabile disponit anima ad mentales excessus. et erit spiritus noster ierarchicus ad ascendendum sursum ad illam iherosolimam supernam ad quam nemo intrat nisi gratia prioris ipsa in cor descendat. Tunc autem ad cor descendit quoniam per reformationes theologicas virtutes et prolectationes spiritualium sensuum et suspensiones excessuum efficiatur spiritus noster ierarchicus scilicet purgatus. illuminatus. et perfectus. Anima autem sic purgata et illuminata et perfecta intrat seipsum intrando in seipsum intrat in supernam iherosolimam ubi angelorum ordines considerans videt in eis deum qui habitans in eis omnes eorum operum operationes. **S**icut dicitur ad euege. **S**eraphi amat ut caritas. in cherubi novit ut veritas. in thronis sedet ut equitas. in dominacionibus dominatur ut maiestas. In principibus regit ut principium. In potestatibus tuetur ut salus. In virtutibus operatur ut virtus. In archangelis revelatur lux. In angelis assistit ut pietas. Ex quibus omnibus videtur deus omnia in omnibus per contemplationem ipsius in mentibus in quibus habitatur per dona effluensissime caritatis

Lib. III

Dist. III. Ca. XI.

Et notandū p̄r dicit Rich. de sancto victore. q̄ duo sunt p̄templarō num excessus vnus in intellectu alter in affectu vnus in lūmīe alter in amore. vnus in agnitōe. alter in deuotiōe. Cuiusq̄ horū copia dat̄ de dicere p̄t Introdūxit me rex in cellā vinariam lxx rich. De hac etiā affectōe p̄gnitiōne quedā glo. sup̄ illo verbo Gustate et vide. sic ait. In gustare. diuinorū affectionē. In videre. eorūdem p̄gnitiōis infinuans. Magna sunt quippe ista duo bona et nō repiunt̄ eis maiorā nec felicitati creature intellectualis et rōalis plus p̄moda q̄ lumen p̄gnitiōis et dulcedo affectōis. nam si illuminaris lūmīe p̄gnitiōis et nō faciaris dulcedine affectōis magnū bonū est sed nō plenū. Si autē econuerso faciaris affectōe et nō illuminaris p̄gnitiōe magnum bonū itē est sed non p̄fectū vtrumq̄ igit̄ ad gaudiū plenū diuine refectiōis exigif. vt p̄ bonū bono additū beatitudis felicitas p̄fectius cumuletur. lxx glosa. **U**bi tamē p̄siderandū q̄ actus dilectōis excellit actum p̄gnitiōis in aliquo gradu. Dātur nāq̄ xōi a deo diuersi habitus sup̄ naturales ad suū finē p̄sequendum. q̄ est sup̄naturalis. dantur etiā intellectui habitus sup̄naturales ad suū finē p̄gnosendum vt fides scīa diuinorū et c. dantur etiā voluntari habitus sup̄naturalis ad deū diligendum. vt caritas siue amor gratuitus. sed habitus caritatis excellit omnes habitus intellectuales vt fidem spem et c. Quod expresse ostendit ap̄lus ad cor. xij. vbi primo enumeratis aliquibz actibz. intellectus et voluntatis infert maior autēz hoc p̄est caritas. Et ostendit ibidem q̄ nullus habitus vel actus est meritorius sine actu voluntatis q̄ est caritas et habitus intellectus aliq̄liter euacuabunt̄

p̄pter ip̄fectōz eorū in p̄tia habitus at̄ caritatis p̄pter suā p̄fectōz manebit̄ in patria. S3 p̄fectiores habitus p̄fectiores eliciunt actus et iō actus dilectionis p̄ferf̄ huic actui p̄gnitiōis tāq̄ p̄fectiōz. **U**n̄ mat̄. xxij. Dilectio est p̄mū et maximū mandatū. Itē actui dilectōis p̄uenire v̄n̄ et t̄āfformare cōuenit vel videt̄ vt d̄t̄ dyonisius. Nā diligere nihil aliud ē q̄ copulare crīsto se amantē cū amato. qz caritas est v̄n̄ta copulans amantes cum amato. Et h̄is p̄z sane q̄ actus dilectōis excellit et excedit actū p̄gnitiōis intellectualis in aliquo gradu inq̄t̄r̄ aut̄ excellit in t̄m̄ excedit eum in attingendo deū in aliquo gradu dilectōis ad quē actus p̄gnitiōis intellectualis nō potest extēdi qz sup̄ intellectual̄ est. **U**t d̄t̄ augu. Incognita nequaq̄ p̄sunt amari iō est ibi aliqua noticia non intellectual̄ sed affectualis seu experimentalis. **X** Cum predictis p̄cordat hugo super. vij. libro angelice ierarchie ita d̄cens. Sic intelligas quanta est vis amoris et dilectōis si t̄m̄ intelligi potest qm̄ dilectio sup̄eminet scīe et maior est intelligentia plus em̄ diligif q̄ intelligitur Intreat em̄ dilectio et appropinquat vbi scīa foras stat. Et reddit rationē qz maior inquit p̄sumēs et confidens amato sua acncie penetrat omnia et impetum sequens ardētis desiderij sui nec dissimilare valēs donec ad amatum pueniat et eo amplius adhuc sitiens intrare ip̄m et esse tam p̄p̄t̄ fieri possit hoc idēz sit quod ip̄e. Ecce expresse dicit q̄ verus amor v̄n̄t̄ deo i mediaci q̄ intellectus et q̄ hoc intellectus non capit. Ergo talis noticia affectualis est superior intellectuali. Cū h̄is concordat excellē. super cant̄. dicens. q̄ intellectus et affectus fil̄ coambulāt vsq̄ ad nominissimū intellectū

ubi habet sue cognitionis et sui luminis
 summationem affectus adhuc tenet
 principalia in deum suspiria et supintel-
 lectuales extensiones et immissiones scilicet
 feruidos fulgores et fulgidos fervores.
 ad quorum omnium sublimes excessus
 et extendentes sublimitates intelligere
 et trahi non potest sed solum principalis
 affectus deo vmbilis. **Hec** excellens
A Diuina namque caligo est inaccessi-
 bile lumen in qua habitare deus dicitur et
 inuisibilis quidem existens propter exce-
 dentem claritatem. et inaccessibilis propter
 excessum. super substantiali lumine propter ef-
 fusionem in hoc fit omnis qui deum cognos-
 cere et videre dignus est habitus. **Qui**
 igitur intrat hanc caliginem vmbis diuine
 incomprehensibilitati. quam non penetrat
 intelligentia. querere est omnium clausu-
 ra et in se claudit et secretissime celat
 omnes cogitationes apprehensivas tamquam
 in propria omnium causa et pro eam omnis ille
 vmbitur deo. qui super omnia constituitur in ex-
 cellentia. quam nec ratio inuestigat nec
 intellectus speculat. et ab omnibus et quibus
 si a seipso segregat et promissionem dilectio-
 nis. que effectiua est vere cognitionis
 vmbitur deo intellectualiter. ignara cog-
 nitione multo meliori quam sit cognitio in-
 lectualis et quod intellectuales cognitio-
 nem derelinquit super intellectum et men-
 tem cognoscit. **De** hoc excellens super causa.
 super illo verbo **Quasi** et non inueni eum
 sic ait. **Cum** hoc modo deum querere exten-
 dendo me ad mihi possibilia vigilans
 id est celestes panymphi qui custodiunt
 ciuitatem id est infinitam diuinitatis
 plenitudinem primum suis contemplatio-
 nibus inuenerunt me querentem et ex of-
 ficio suo sursum me longe duxerunt. quod
 dixi in ipsa admiratione mea non vidi
 stis quem diligit anima mea. quod ad deum est oculis
 et sublimis et gloriosus mihi et om-
 nimenti. **Igitur** cum paululum transisset

eos ascendendo super eminentiam anime
 et caliginem quam dominus inhabitat quod est
 inaccessible lumen pro capacitate mea
 intransisset inueni pro desiderata et abso-
 lute unionem super intellectualis cogniti-
 onis et amoris quem diligit anima mea
 excellens. **Si** autem querat aliquis
 quomodo hec fiant talis interroget gratiam non
 doctrinam. desiderium non intellectum. gemitum
 orationis non studium lectionis. sponsum non
 magistrum. deum non habet caliginem non cla-
 ritatem non lucem sed ignem totaliter in-
 flammantem et in deum excessiuis unioni-
 bus et ardentissimis affectibus transfe-
 rentem. hoc enim misterium est secretissimum
 et nemo nouit nisi qui accipit nisi qui
 desiderat. nec desiderat nisi quem ignis
 spiritus medullitus inflammat. quem Christus
 misit in terram. hic igitur nihil valet natu-
 ra. modicum valet industria. parum dandum
 est inquisitioni et multum vinctum. parum dandum
 est lingue et plurimum eterne leticie
 parum dandum est verbo et scripto sed totum
 dei dono hoc est spiritus sancto. parum
 aut nihil est creature sed totum creaturi
 ci patri et filio et spiritui sancto. **H**
Et notandum putat dicit Dionysius. **Modum**
 quo intellectus noster deo coniungi potest
 est in quantum coniungitur ei ut ignoto. **Unde**
 dicit beatus Augustinus. **Deus** omnem
 formam intellectus nostri subterfugit quia
 quicumque formam intellectus noster con-
 cipiat illa forma non pergit ad rationem
 diuine essentie. et ideo ipse non potest
 esse prius intellectui nostro sed pro
 hoc eum perfectissime cognoscimus in sta-
 tutio quod scimus eum esse super omne id
 quod intellectus percipere potest. et sic ei coniungi-
 mur quasi ignoto sed in patria ipsius
 per formam que est essentia sua ipsius
 videbimus et coniungemur ei quasi noto. **De**
 hac diuinitate gratie. **Thazzenus** expo-
 nens illud verbum. **Qui** est misit me ad
 vos sic ait. **Esse** enim ipsius totum est

et semper esse quod nec cepit unquam nec a
 liquando cessabit insupabile quoddam
 ac sine fine substantie pelagus nullis
 terminis limitibusque circumdatum su-
 pergrediens sensum omne rursus atque om-
 ne naturam. quod solo mentis contemplari
 possit intuitu. et hoc subtili admodum
 et perigua inspectione non ex his que cir-
 ca ipsum sunt veritatis species non tam
 ex ipsa veritate quam ex his que veritati sunt
 prima contemplat. Effugit enim prius quam
 teneri queat et prius quam apprehendi possit
 fit elabatur. tamen se cordi offerens et hoc
 si purus sit quantum humanos oculos ictus
 chorusci perstringentis et eo cito pretere-
 untis illuminat. Idcirco ut ego arbitror
 quod per hoc quod omnino quantumlibet ex
 hominibus lumine prospici potest nec appetere
 di nec inquirendi tribuit spiritum. Quod autem
 vel ex parte sentiri potest admirationis est et
 quod in admiratione est desiderari copiosius
 potest. cum autem desideratur desiderantes pu-
 rificat tunc eos velut proprios iam et dome-
 sticos facit etiam in colloquiis et sermonibus
 principes. Absque ulla ergo est sine cre-
 denda divinitas et ad sciendum etiam
 ipsi difficultis menti et hoc est solum quod ex
 ipsa apprehendimus. quod apprehendi non po-
 test. hec gre. **C**um deus id quod
 est nec cogitatur nec apprehendi potest.
 nam si apprehenditur deus non est. potest tamen
 cordis oculus si purus est quoddam tactu
 incorporeo et spirituali visu attingere sed
 non apprehendere. Qui ergo desiderat
 deum videre et mente pertingere cor purget
 et mundus faciat oculum cordis. De
 hoc beatus augustinus. in libro de verbis do-
 mini sic ait. Cum de deo loquimur quod
 mirum si non comprehenditur. Si enim
 comprehendis non est deus. attingere
 aliquantulum mente deum magna be-
 atitudo est. apprehendere autem omnino
 impossibile. Quis enim oculus cordis
 apprehendit deum. sufficit ut attingat si

purus est oculus. Si autem attingit tactu
 quoddam incorporeo et spirituali attingat
 non tamen apprehendit et fit beatus homo con-
 tingendo corde illud quod spiritus beatus ma-
 net. et est illud ipsa beatitudo. non homo
 mo fit vita perpetua. Si vis ergo
 illum mente pertingere. purga mentem
 purga cor tuum. mundum fac oculum cor-
 dis. Beati enim mundo corde quam ipsi
 deum viderunt. hec augustinus. Beatus etiam
 bernardus. in epistola ad carthusium. de hoc sic
 dicit. Deus id ipsum quod est cogitari
 omnino non potest. nisi quantum ad hoc
 sensu illuminati cordis et amoris at-
 tingi potest. Certe enim sensu humili et
 illuminati amoris quam quolibet cogita-
 tu rationis attingit. Et semper melior
 est quam cogitatur. melius tamen cogitatur quam
 dicitur. ipse est summa essentia a quo omne
 esse proficiscitur in quo esse nostrum non
 moritur. intellectus non errat. amor non
 offendit quod si querit ut dulcius inveni-
 niatur. dulcissime invenitur ut diligen-
 tius queratur. hoc ergo ineffabile cum non
 nisi ineffabiliter videatur qui vult cor
 mundet quod nulla cordis similitudine
 dormienti nulla corporea specie vigilan-
 ti nullo tactus indagare nisi mundo cor-
 de humiliter amatis videri potest apprehen-
 di. hec enim est facies dei quam neminem
 videre potest et vivere vivendo. hec est species
 cui contemplando suspirat omnis qui
 affectat diligere dominum deus suum in toto
 corde suo et in tota anima sua et in totis
 viribus suis. Ad quod etiam non desi-
 nit excitare proximum suum si diligit
 eum sicut seipsum. hec bernardus. **S**ed et
 hoc notandum quod excessus siue alienatio
 mentis extasis et raptus omnia in scriptu-
 ris per eodem accipiuntur et significant ele-
 vationes quandam ab exterioribus sensi-
 bus. quibus naturaliter intendimus ad
 aliquid que sunt supra hominem potest tamen
 inter raptum et extasim aliquid interesse

nam extasis importat simpliciter excessum a seipso sicut quibus aliquis extra suam ordinatorem ponit. sed raptus super hoc addit violentiam quandam et mentem excedentem suam virtutes. De qua dicit paulus. Sine mente excidimus deo. glosa. Excessum mentis dicit quod mente leuatur ad intelligenda celestia.

En excessu vero mentis duo intelleguntur vel pauor vel intentio ad superna. ut ait quodammodo a memoria elaboratur inferiora. In hoc mentis excessu fuerunt omnes sancti quibus archana dei mundum istum excedentia reuelata sunt. De hoc mentis excessu paulus dicit. seipsum insinuans soli deo excidisse. Excedens enim mente apertus omnem humanam fragilitatem omnem seculi temporalitatem omnia quecumque nascendo et occidendo euanescent transiuntia. habitabat in corde in quadam ineffabili contemplatione ubi audit ineffabilia verba que non licet homini loqui. Sed queritur utrum in illo excessu viderit deum per essentiam. De hoc beatus augustinus ad paulinum sic dicit. Quibusdam sanctis deus non in sua natura sed in qua voluit spiritum dignatus est apparere sic abrahe ysaac ceterisque similibus. inuisibilis est igitur natura deus non tamen pater. sed ipsa trinitas unus deus et quod non tamen inuisibilis est etiam incommutabilis sic apparet quibus voluerit spiritum ut apud eum integra maneat inuisibilis incommutabilisque natura. desiderium autem veraciter propter quod videre deum cupiunt inhyantem inardescit non opinor in eandem speciem prouendam flagrat qua ut vult apparet quod ipse non est sed in eam substantiam qua ipse est quod est. Huius enim desiderii sui flamma moyses fidelis famulus eius ostendit ut ait deo cum quo ut amicum facie ad faciem loquebatur. Si inueni gratiam apud te ostende mihi teipsum. Quid ergo ille

non erat ipse. Si non esset ipse non diceret ei ostende mihi teipsum sed ostende mihi deum et tamen si eius naturam substantiamque prospiceret et multominus diceret ostende mihi teipsum ipse ergo erat in ea specie qua apparere voluerat non autem ipse apparebat in natura propria quam moyses videre cupiebat. Ea quippe permittitur sanctis in alia vita. unde quod respensum est moysi est quod nemo potest videre faciem dei et viuere id est nemo potest eum in hac vita viuens videre sic curi est. Unde iohannes ait. Dilectissimi filij dei sumus et non dum apparuit quod erimus. scimus cum apparuerit similes ei erimus. quoniam cum videbimus sicuti est non sicut eum homines viderunt. quoniam voluit in specie qua voluit non in natura qua in semetipso etiam cum videre se latuit sed sicut est quod ab eo petebatur cum ei diceretur ostende mihi teipsum ab eo quod cum eo facie ad faciem loquebatur. Sed potest moueri questio quomodo de substantia videri potuit a quibusdam in hac vita positus propter illud quod dictum est ad moysen. Nemo potest faciem meam videre et viuere nisi eo modo quod potest mens humana diuinitus rapti ex hac vita ad angelicam vitam ante quam per istam communem mortem carne soluantur. Et sic raptus fuit paulus qui audiuit illic ineffabilia que non in vobis que ad opera facta ab huius vite sensibus quedam rationis auersio ut siue in corpore siue extra corpus ante omnia resolutio facta fuerit que hic in morte contingit nescire se diceret. Ita fit ut illud verum sit quod dictum est nemo potest faciem meam videre et videre quia necesse est abstrahi ab hac vita mentem. quando in illius ineffabilitate visionis assumitur. hoc augustinus super geneseos dicit idem. Cur non credam quod tanto apostolo doctore genitum raptum usque ad excellentissimam visionem voluerit

de? demonstrare vitā in qua post vitā
istam viuendū est in eternū hec august.
Et notandū q̄ i raptu pauli nō
fuit necessariū vt aīa eius totaliter se-
paret a corpe sed manēte hoc statu ab-
lata ē ab anima eius actualis puerfio
ad fantasinata sensibilia. ne impeditur
eius eleuatio in id qd̄ excedit om-
nia fantasinata. et ideo in raptu eius nō
fuit necessariū vt dictū est vt aīa eius
separetur a corpe vt ei non vniret vt
forma fuit aut̄ necessariū eius abstra-
hi a fantasmatibz et sensibiliū p̄cepti-
one. nam oportet cū intellectus hoīs
eleuat̄ ad altissimā diuine essencie vi-
sionem vt tota mentis intentio illuc
aduocetur. ita q̄ nihil itelligat ex fan-
tasmatibus sed totaliter ferat̄ in deū
Unde et paulus ab oībz abstractus of-
fendiculis vn̄tue p̄templatōis mēte
tm̄ excessit vt vere amatoz trāslatus in
amatus nō aut̄ vt exanimatus et corpi
subductus. p̄terea apostolus dicit il-
lud bene. **V**iuo ego iam nō ego. viuū
vero in me cristus. nam totā mentem
attractus isup̄ itellectuales extēsiōes
diuinōz inuisibiliū vsqz ad feruidos
fulgores et fulgidos feruores ad quo-
rum omnīū sublimes excessus et exce-
dētes sublimitates intelligētia trahi
nō potuit s̄ sola p̄cipalis affectō deo
vn̄ibilis. **D**ixit se iam et extunc viue-
re sed non vita sua sed amari. cuius quo
fuit effectus vn̄us spiritus. **C**or̄ nāqz
eius diuina absorptū dulcedie sic iso-
lutū diuini amoris extirrit hquamine
vt appetitus cum appetibili mirabili
vn̄iretur amicicie vinculo. et ideo in
sup̄substāciali et sup̄lucēti diuini splē-
doris caligine factus ascēdit p̄prio in-
tellectu se esse icōp̄hensibilē et vite sue
nō viuētem dicens viuo ego iam non
ego et̄. **S**icut em̄ ferrū p̄latū in igne
in liquore soluit̄ nil de natura eius re-

manente sensibz videtur sed totum in
igneam qualitatē vertit̄ sola vero rōe
naturā suam quibz liquefactā ferua-
te p̄gnoscentis. **S**icut ḡ totū ferrū
liquefactū ignituz ymo ignis apparet
manēre eius substātia. ita mēs Pau-
li caritatis igne liquefacta et in deum
transformata manente natura tota fa-
cta est deus. **U**n̄ etiā mens deuorōz et
p̄fectōz viroꝝ cum p̄t̄m̄plationem
et alienationez p̄iuncta et vn̄ita fuerit
deo dormit quodā mō et quodā modo
vigilat dicens illud canticū. **E**go dor-
mio et cor meum vigilat. **S**ola effecti-
ua tunc dormit et silenciū alijs impōit
omnibz potentijs. **E**t tunc alienatus
est a sensibus et in extrahi positus et au-
dit verba que nō licet hoī loqui qz tm̄ ē
in affectu et talia sunt solum mō p̄ gra-
tiam. **Q**uia sol ille diuinus per suas i-
flāmatōes et ardores quos emittit i il-
las aīas que habent excessus mētales
nullus p̄t explicare. **S**i ei scōz aposto-
luz gemit̄ sunt enarrabiles qbz p̄ no-
bis postulat spūs quid sunt excessus
quid et ardores. **U**nde sol ille diuinus
et eternus illam celestem ierarchiaz et
istā hūanaz irradiat et inflāmat trifor-
mi amore illā p̄t̄m̄plationē et fructi-
onē. hāc p̄ caritatē de corde puro p̄sci-
encia bona et fide nō ficta. **S**ed quid
est q̄ radi? iste excecatur cū potius de-
beat illuminare sed ista excecatio est sū-
ma illuminatio. qz est in sublimitate
mentis ultra hūani intellectū inuesti-
gatōz. vbi intellectus caligat. qz nō po-
test inuestigare qz transcendit omnes
potentiā inuestigatiuā. **E**st ibi ḡ cali-
go iaccessibilis qn̄qz tm̄ illuminat mē-
tes q̄ pdiderūt inuestigatōes curiosas
vn̄ p̄s d̄t. **P**osuit tenebras latibuluz
suū **S**piritus autem sanctus leuat am-
mā ad ista obscura et docz ip̄sonisa et
hic ē digit? dei ad quē mag? p̄barao

Liber .III. **D**ist. III. Ca. XI.

nis nō potest attingere scz intellectus
noster sed affectus. **I**ste autē amor ē se
questratiuus separatiuus ⁊ sursum acti
uus. **S**equestrat emz ab omni affectu
alieno ppter sponfi affectus vnitionez
Soporat ⁊ quietat omnes potētiās
⁊ silentiū imponit. **S**ursuz agit quia
ducit in deū ⁊ est sic homo quasi mor
tus ⁊ iō foris est vt morō dilectio. qz
separat ab omni casu oportet eī homi
nem mori p illū amorē oībz terrenis
vt sursum agat ⁊ deo vniamur in q̄ vnio
ne intrat in tenebras radiū. **D**icitur te
nebra qz intellectus nō capit ⁊ tñ anī
ma sūme illustrat ⁊ qz mens oculis i
tellectualibz illū radiū respicere n̄ po
test ideo amouendi sunt. vñ d̄ in cā
ticis. **A**uerte oculos tuos a me ipi me
auolare fecerūt. **T**unc xp̄s cedit qz
mens oculis intellectualibz miratur il
lam sapiām aspiciere qz non ibi intel
lectus sed affectus vadit ad pfunduz
crusti. **Q**ui vero tantū grāciam a domi
no p̄cipiunt quodam mō deificantur.
nam duas naturas rōis capaces crea
tor noster pdidit angelicā scz ⁊ huma
nā quas ad similitudinē suā creans i
eternū subsistere voluit. **E**t qz beate si
ne illo esse nequibant sui p̄cipariōz
illis largiri dignatus ē vt vicz hoc ha
berent p grām qd̄ deus est p naturam.
Hoc autē fieri aliter nō potest nisi bī q̄
saluandi deificentur. qz saluari non
possunt nisi bī qui deificati sunt.
Deificatio autē est assimilatio ⁊
vnico ad deū s̄z possibilitatē creature
Assimilatio vero fit p virtutes seu ope
rationē bonā vnicio autē fit p carita
tis feruorē. **Q**uanto autē quisqz ē vir
tuosior ⁊ caritate plēior tanto est deo
filiōz ⁊ eius vnio cū deo p̄fectior. **U**n
fcti ⁊ p̄fecti viri qz sunt virtuosī ⁊ cari
tate plēni in suis p̄tēplatiōibz extra se
ipos ⁊ eo p̄fectius cū deo vniantur. q̄

to magis p̄vitam virtuosam ⁊ carita
tem feruidā deificant qz p̄ ardorē di
uini amoris quē in excessu mentis dul
citer d̄gustant in deū quodāmō trans
formāt. **S**z d̄z circa hoc vnusqzqz cō
sciam suam discutere ⁊ si domis spūali
bus quibus ad amicitia dei puenit se
carere conspexerit debet gemere ⁊ per
penitentie remediū illa a dño studeat
obtinere. **S**i autē aliqua dona mino
ra habuerit. maiora i alijs n̄ inuideat
sed potius diligat et dñm suppliciter
exoret vt illius doni qd̄ alter p̄fectius
possidet euz p̄cipem faciat vt dicere
possit cū ps. **P**articeps ego sum om
niū timenciū te ⁊ custodienciū māda
ta tua. **N**otandū qz his qui p̄
gratiā p̄tēplatiōis celestis vite dul
cedinē gustauerint ac p̄gnouerint trā
sitoria vilescunt omnia deserunt habi
ta ⁊ eo p̄ animus solū desiderijs celesti
bus inardescit. **D**e hoc beatus gre. in
quada omelia sic ait. **Q**ui celestis vi
te dulcedinē iōtrū possibilitas admit
tit p̄fecte p̄gnouerit ea que in terris a
mauerat libenter cuncta derelinquit i
comparatione eius vilescunt omnia.
deserit habita. congregata dispergit. in
ardescit animus in celestibz in terre
nismil libet. deforme p̄spicitur quicqd̄
d̄ terrene rei placebat sp̄. qz sola cele
stis patrie claritas fulget i mente naz
quem p̄fecte absorberat ad terrena
desideria foris velut insensibilem red
dit. **H**ec gre. **O**mnis etiā ani
ma. put d̄r beatus bernardus. que vel
semel gustauerit spiritus sancti dulce
dinem p̄nciam ipsius impossibile ē vt
non toto corde desideret imo oīs ani
ma in spiritu ambulans sponsum vel
in amplexu vel in affectu osculo ⁊ desi
derio etiam cum manducat vel bibit
impossibile est nō habere. **H**ec Bernar
dus. **H**āc vero dulcedinē spūalē ⁊ gau

diuinae mundi voluptatum carnalium amatores percipere non possunt. quia homo dulcedo est cordis et non carnis. **U**n ea agnoscere non potest quilibet carnalis. De hoc rich. de sancto victo. in tractatu suo super Benjamin adolescentulus sic ait. **Q**ui enim in bonis falsis atque deceptoris spem figunt qui sint vera bona inuenire non possunt. Non ergo est mirum si ea quilibet amator mundi nescit. quam deus diligentibus se abscondit est enim manna absconditum et nisi gustantibus omnino ignotum. Est namque homo dulcedo cordis non carnis. **U**n nec eam nosse potest quilibet carnalis. **O**rdinatum vero gaudium veraciter tunc habemus. quando de veris et eternis bonis gaudemus. **A**d tale gaudium apostolus nos hortatur dicens. **G**audete in domino. **E**t post Letamini in domino et exultate iusti. **M**ens autem que in laude hominum delectatur quid sit internum gaudium experiri non meretur. nec mens humana nisi per abstinentiam et paciam ad verum gaudium pertingit. **O**portet enim non solum falsam delectationem sed etiam vanam perurbationem eius excludere qui vult de veritate gaudere. **Q**ui enim in infimis adhuc delectatur internamque iocunditatem indignus est et qui vano timore perturbatur spirituali dulcedine percipi non potest. **F**alsa leticia veritas damnabat cum dicebat. **G**erobis qui nunc ridetis. vanam perurbationem increpabat cum dicebat. **N**olite timere eos qui occidunt corpus. **N**on autem unum sustinendo superamus. **A**lterum patiendone toleramus. **Q**uid igitur pro laboribus nisi verum gaudium querimus. sed huius mercedem tocies quasi quasdam primicias velut artem quandam accipimus quoties ad illud internum domini nostri gaudium intramus et ex aliqua parte gustamus. **D**anc autem interne dulcedinis de

gustationem scriptura sacra nunc gustum nunc ebrietatem vocat. ut quod sit parua vel magna ostendat. **P**arua quidem ad pacem future plenitudinis magna autem in comparatione cuiuslibet mundane iocunditatis. **P**resens autem spiritualium virorum delectatio future vite gaudij comparata quod cuiuslibet ex crescens inuenitur. in cuius tamen comparatione omnium exteriorum delectationum est nulla. **O** dulcedo miranda dulcedo tam magna dulcedo tam parua quod non magna que terrenam omnem excedis quod non parua que de illa plenitudine vix stillam modicam decerpis. **M**odicum quidem de tanto felicitatis pelago mentibus instillas mentes tamen quas infundis plene inebrias. **V**erito tantillum de tantillo gustus quidem de meri. nihilominus que mentem a se ipsa alienat ebrietatem nominatur. **G**ustus ergo est et ebrietatem vere dici potest. **G**ustate et videte quam suavis est dominus dicit propheta. **E**t de ebrietate quidem dicit. **V**isitasti terram et inebriasti eam. **H**ac itaque dulcedine inebriari non merentur qui adhuc carnalium desideriorum fluctibus agitantur. **V**isitasti inquit terram et inebriasti eam. **Q**uare ergo solum terram inebriari dicit. **D**eus cur etiam non mare. **S**ed scimus quia mare quod per varia discordia fluctuat quam adhuc secularium curarum cella exagitat. in illud internum gaudium non admittitur et illo torrente voluptatis non potestur quod homo inebriatur. **Q**uid ergo per terram nisi fixam cordis stabilitatem debemus accipere. **D**ebemusque fluctuationem cordis restringere et ad verum veri gaudij desiderium cogitationum affectionumque motus colligere. qui se cupit vel credit illo vere ebrietatis poculo inebriandum fore. **N**ec est illa vere beata recta mentis vicia stabilitas tranquilla. quando mens in seipsa tota colligi

tur et in vno eternitatis desiderio imo-
 biliter figitur. Hec est illa terra quam veri-
 tas promittebat cum diceret. Beati mi-
 tes qui ipsi possidebunt terram quam
 ysachar percipuit et in eius amorem ex-
 arsit ut legit ysachar asinus fortis ha-
 bitans inter terminos vidit requies quae
 esset bona et terram quae esset optima et super-
 posuit humerum suum ad portandam. De-
 ne iste ergo non plene hanc morientium
 terram deseruerat. pene non plene illam
 viuencium terram apprehenderat qui in-
 terminos habitabat quod viliissimis quod pau-
 cissimis huius vite bonis contentus habet
 terre misere extrema tenebat. quod per fre-
 quentes mentis excessus per huius vite
 bona per gustabat illius beate terre ini-
 ciam rangebat. quod huius vite bona ad neces-
 sitatem non respuebat. hanc terram non
 penitus desererebat. Quia future vite non
 nisi nouissima quedam capere poterat il-
 las omnino non apprehendebat et idcirco
 inter terminos habitabat istas sole-
 rabat ad necessitatem illam percipierat ad
 iocunditatem. Satagebat istam penitus
 deserere nec poterat ambiebat in illas
 totos intrare nec valebat. Fecit ergo
 quod potuit inter terminos habitabat
 quotidie ad illam nitentur quotidie
 relabebatur. Hanc terram ut ait propheta.
 Mansueri hereditabunt et delecrabunt
 in multitudinem pacis. Ecce qualis ter-
 ra pax ibi est pax plena requies bona
 quies pacifica. In illa labor non est sed
 ad illas sine labore perueniri non potest
 propter illam laboratur sed in illa non la-
 boratur. Mens etiam que ad internus
 gaudium non colligitur tota que sit vera
 requies minime experitur. Hec richardus.
 Qui qui gaudium et consolationem voluit
 habere in domino necesse est ut vanam consolationem
 huius mundi permittant nam qui
 consolatur hic indigni sunt consolatione di-
 uina. **Nemo enim potest in vtro-**

que seculo consolari. quod oportet vtrumque per-
 dat qui alterum voluerit possidere. hoc aff-
 firmat beatus augustinus in libro soliloquiorum
 ita dicens. Tu domine solus es consolatio
 nostra sempiterna que solus illi
 te tribuis. qui consolator huius mundi
 per consolationem eternam permittunt. Nam qui
 hic consolantur indigni tua consolatione ha-
 bentur sed qui hic cruciantur a te conso-
 lantur et qui hic participant passionibus
 participant et consolationibus. Nemo potest
 in vtroque seculo consolari nec potest quis
 hic et in futuro gaudere sed vnum neces-
 se est ut perdat qui alterum voluerit possi-
 dere. Hec ubi confidero domine consolator me-
 reuinit consolari in alia anima meam dig-
 na habeat consolationibus tuis eternis.
 quia iustum est ut amittat te quicumque
 in alio aliquo consolari magis eligat
 quam in te. Ergo obsecro te ut non per-
 mittas me in aliqua alia consolatione va-
 na consolari quam in te. Sed omnia mihi
 peto amarescant. ut tu solus dulcis ap-
 pareas anime mee qui es dulcedo in-
 estimabilis per quam cuncta amara dul-
 corantur. Tua enim dulcedo craticulas
 Laurencio dulcem fecit. Tua dulcedo
 Stephano rorentis lapidem dulcora-
 uit. Pro tua dulcedine ibant apostoli gau-
 dentes a conspectu patris quod digni habitari
 sunt pro nomine ihesu christi melius pati. Ibat
 andreas ad crucem securus et gaudens
 quam ad dulcedinem perperabat. Hanc
 gustavit petrus inferioris oblitus cla-
 mauit quasi ebrius dicens. Domine bonum
 est nos hic esse si vis faciamus tria ta-
 bernacula hic moriemur te contem-
 plumus quo habito nullo alio indigebimus.
 Sufficit tamen nobis videre te. sufficit in
 gratia dulcedine tua faciarum nullam
 illam iste dulcedinis tue gustauit et omnem
 aliam dulcedinem fastidivit. Quid putas
 dixisset si magnam illam multitudinem di-
 uinitatis tue gustasset quam abscondisti
 aa .i.

diligentibus te. **Hec aug.** Ubi considerant
dum quod sancti viri cum visitantur per gra-
tiam dei interdu dulcedine et iocun-
ditate perveniunt ut gaudia seu premia
nollent recipere poriora. **De hoc beatus**
Iheronimus. sic dicit. **Hanc deus dulcedinem**
in tuos filios demonstrasti quod tuo tacti
dono et gratia ad tantam interdum mo-
ueretur dulcedis voluptate. ut premia
seu gaudia iam nollent recipere poriora
quam semper esse in dicta dulcedis redun-
dancia quam in illa sancta senserant hora
hec iheronimus. **De hac etiam dulcedine spua-**
li. **beatus aug.** sic dicit. **Tantam anime**
mee divine cuiusdam dulcedis incidit
delectatio. que si iam beata vita non est
tunc nescio quid est. **hec aug.** **Beatus**
etiam bernardus. semper desiderans ardere in
dei amore a quo ista spiritualis dulcedo pro-
cedit ad dominum sic colloquendo ait. **Ver-**
bum mihi ad te est. o rex secretorum cri-
ste Ihesu ausu caritatis alloquor presumit
te factura manus tue. et adire gemen-
ti desiderio cordis mei. usquequo susti-
nebo absentiam tuam. expectationem fa-
ciei tue. quanto tempore feram usquequo inge-
miscam et stillabit post te oculus meus
Amabilis dominus ubi habitas ubi est di-
versorium tuum. in quo letus recumbis
inter carissimos et facias eos manifes-
statione glorie tue. Quam felix quam sanc-
tus quam appetendus est percipiscentia lo-
cus iste deificae voluptatis. locus pluri-
mum deliciae si accessit oculus meus
nec appropinquavit cor meum usque ad
multimodam dilectionem dulcedis tue
quam in te secus abscondisti filius. so-
lo eius odore foris intusque sustentor
Spiramem suavitatis tue de longinquo
venit ad me. et est mihi super odorem bal-
sami et flagrantiam thuris et mirre et con-
cupiscentias mundas parit in me quam
est adusio delectabilis. Quid enim mi-
hi est in celo. Quis est thesaurus meus

in illa caelica cella. que est hereditas mea
in terra vivencium. **Nonne christus dominus**
meus unica salus mea totum bonum meum
plenum gaudium meum. et quod perire po-
tero cor meum dominus non amet te. Si non
amaveris te quid amabo. Si transu-
leris amorem meum a te ubi illud digne
collocabo. Desiderabilis dominus ubi ex-
tra te requiescent desideria mea. Si us-
que extra te pedes extenderit amor me-
us pollutus est. Si ad te non declina-
verit desideria mea vana erunt. nonne
tu amabilis et desiderabilis es super
omnia que amari possunt et desiderari
Abs te enim haec omnia creatura quicquid
haec decoris Tu inquam sole excellenti cla-
ritate vestisti et clarior sole tu es. ymo
quid est sol quid omnis creatura quid
ipsa lux nisi tenebre ad tui comparationem
Quid ergo melius quid amabilius te
estimavi. ut abstraherem cor meum a te
ad premeditandum quidquam in mundo abs-
te Cur amavi quare percipivi in omni
vita mea quicquam praeter dominum ihesum me-
um. Quare distuli quare intermisi ul-
lo tempore te Ihesum versari in corde meo
te tota mente percipere et delectari in tua
dulcedine omnia interiora spiritus mei. ubi
eram quando tecum mente non eram. Quo de-
fluxerunt quando te solum non audierunt de-
sideria mea. Deus vite mee quam vane
consumpta sunt quam infructuosa illapsa
sunt a me peccata mea que dedisti mihi ut
facerem voluntates tuas in eis et non feci
sed iam ex hoc nunc omnia desideria
mea incalescite et exfluere in dominum
meum Ihesum christum. corrite satis.
hactenus tardastis. De corde mei et
parte mea ihesu criste deficiat obsecro
per te cor meum in spiritu suo caro mea a
percipiscentiis suis. ut vivas tu in me
et convalescat in spiritu meo carbo amoris
tui et excreseat in ignem perfectum foueat et
enutriet illum in me gratia tua ut ardeat

ingiter in ara cordis mei et ferueat in absconditis anime mee apud te in die que erunt exui me iubebis tunica ista mortali quam nunc circumfero circumdet me dilectio mea et fiat anime quasi vestimentum de coris. ut non nuda sed vestita inueniatur et habeat non abscondat infirmitas eius ab oculis tuis. igne alienum que adu sarios tuos presumit dilectionis tue feruor elonget a me et animam meam ad te currentes sursum attollat et quantum phas est tuo diuino lumine immergat. Domine ihesu omnes qui te diligunt repleantur benedictionibus tuis et sit pax eis in uelamento alarum tuarum per eum. **Hec Bernardus**

Sed et hoc notandum quod omni potens deus etiam omnibus tenoris subtrahit interdum dulcedinem contemplationis manet tamen cum eis quantum ad gubernationem et quantum ad uisionem. De hoc laicus beatus Bernardus in libello de scala claustrali um sic ait. Sponsus diu desideratus subtrahit se non omnibus uicibus anime quantum ad contemplationis dulcedinem. manet tamen pennis quantum ad gubernationem quantum ad gratiam et quantum ad uisionem. Sed ne timeas. Sponsa ne despes. ne estimes te committam si paulisper subtrahit faciem suam sponsus tuus omnia ista cooperant tibi in bonum. et de accessu et de recessu lucet tibi acquirit tibi uenit tibi recedit. uenit ad consolatio. recedit ad cautelam ne magnitudo consolationis extollat te. ne si spiritus sit apud te sponsus. incipias contemnere sodales et hanc pristinam uisitationem iam non gratie tribuas sed nature. **Hec autem gratia quam uult et cui uult a sponso tribuit non quasi iure hereditario possidetur uulgare puerbium est nimis familiaritas parit contemptum. Recedit ergo nemis assiduus contemnat ut absens magis desideret et desideratus auidius queratur. diu quesitus graciosus inueniatur. inuentus strictius teneatur. Pre**

terea si nunquam deesset hec consolatio que respectu future glorie que telenabitur in nobis enigmatica est et ex parte forte putarem hic habere ciuitatem manentem et minus inquireremus futuram. **Ne ergo exilium putarem pro patria aram pro precepti summam uenit sponsus uicissim et recedit nec consolatio afferens nunc uersum stratum nostrum in infirmitate mutans paulisper permittit gustare que suavis est dominus et ante que plene facietur se subtrahit et ita alio expansis super nos uolirans prouocat nos ad uolandum quasi dicat. **Ecce paruus gustate que suavis sum et dulcis. sed si uultis plene faciri hac dulcedine currite pro me in odore unguentorum meorum. sursum habete corda ubi ego sum in dextera dei sedens. Sed caue tibi. Sponsa quam absentat se sponsus non longe abijt et si non uides eum ille tamen spiritus uidet te. plenus enim oculis ante et retro. nusquam potest ei latere. habet et circa te nuncios suos spiritus. quasi sagacissimos exploratores ut uideant quomodo absente sponso conuerseris et accusent te coram ipso si aliqua signa lasciuie et securitatis in te deprehenderit. Zelotus est sponsus iste si forte alium amatorem recepis si alius magis placere studueris statim discedet a te et alius adhaerebit adolescentulis. Delicatus est sponsus iste et nobilis diues et speciosus forma pro filiis hominum et ideo non nisi speciosam dignatur habere sponsam. Si uiderit in te maculam siue rugam statim auerit oculos nullam enim potest inmundiciam sustinere. **Esto ergo casta esto uerecunda et humilis ut sic a sponso tuo frequenter uisitari merearis. Hec Bernardus******

Filius
Desidero etiam scire quomodo deus loquatur angelus et a iacob sanctis ac dyabolo et conuerso. **Et de uisionibus que**
 aa .ij.

phæris solēt apparere et cū gratia pte
platōis vel deuorōis de fuerit. quō dōe
at se homo tunc habere et de his cupio
informati.

Capitulum XII Pater et

Sire debes fili

p primo quesito q̄ talis locu
cio non sit corporaliter sed spūaliter.
Uñ beatus gre. ij. mor. de huiusmodi
spūali colloquio sic dicit. Sciendum q̄
ipsa natura incorporea cū loquit̄ eius lo
curio nequaquāna et eadem qualitate
format. Aliter em̄ loquit̄ de angelis.
aliter angeli ad deū. aliter deus ad san
ctorū aīas. aliter sanctorū aīe ad deum.
Aliter deus ad dyabolū. aliter dyabo
lus ad deū. nā q̄ spūali nature ex corp
porea oppositōe nil obstat. Loquit̄ de
ad angelos sanctos eo tpe quo eorum
cordibus occulta sua inuisibilia osten
dit et quicquid agere debeant in ipsa cō
templatōe ueritatis legunt. ut uelut q̄
dam pcepta sint uel ipsa gaudia cō
templatōis. Quasi em̄ audientibus dicit
q̄d uidentibus inspirat. vñ cū cordibus
eorū deus p̄tra humanā supbiā aīadu
sionē uictoris infunderet. dicitur et
descendamus et pfundamus ibi ling
uam eorum. Ascendunt angeli in eo q̄
creatore aspiciunt. Descendunt ange
li in eo q̄ creaturā sese in illicitis eri
gentem examine districtōis premūt
Dicere ergo dei est descendam et pfū
damus linguas eorum. in seipso. eis hoc
q̄d recte agat ostendere et p̄xim inter
ne uisionis eorum mētibus exhibenda iudi
cia occultis moribus inspirare. **O** Ali
ter loquuntur angeli ad deū sicut p̄ io
hānem in apoc. dicūt. Dignus est ag
nus qui occisus est accipere uirtutē et di
uinitatem et sapiam. Vox nāq̄ ange
lorū est in laudem p̄ditoris ipsa admira
tio intus contemplatōis. quibus uirtu

tis diuine miraculo obstupuisse dixit
se est q̄ excitatus cum reuerencia mo
tus cordis magnus est ad aures incir
cumscripti spūs clamor uocis. que uox
se quasi p̄ distincta uerba explicat uox
se p̄ innumeros modos admiratōis
format. Deus ergo angelis loquit̄ cū
eis uoluntas eius intimauit uolenda ma
nifestat. Angeli aut̄ tunc loquit̄ dñō
cū p̄ hoc q̄ supra semetipsos respiciūt
in motū admiratōis surgant. Aut̄ de
ad sanctorū aīas loquit̄. Aliter sancto
rum aīe loquuntur ad deū. Uñ i iohā
rursū apoc. dicit. Audi iubere altare dei
aīas interfectorum p̄ter uerbus dei et cla
mabant uoce magna dicētes usq̄ quo
domine sanctus et uerus non uindicas
sanguinē nostrū. Quid est em̄ animas
uindictę petitionem dicere nisi diem
extreme iudicij et resurrectōis extinc
torū corpus desiderare. Magnus q̄p
pe eorum clamor magnū est desiderium. tā
to em̄ quisq̄ minus clamat quāto mi
nus desiderat et tanto maiore uocem i
aure incircūscripti lūs exprimit. q̄p
to se in eius desiderium plenus infūdīt
Animarū igit̄ uerba ipsa sunt desideria.
nā si desiderium sermo nō esset p̄ltra nō
diceret. Desiderium cordis eorum audiuit
auris tua. De ipso ergo bibunt q̄d ab
ipso sitiunt et mō nobis adhuc incon
prehensibili in hoc q̄ petendo esuriūt
presciendo faciantur. Discordaret er
go a uolūtate p̄ditoris si q̄ eū uident
uelle nō peterent ei q̄ minus illerēt
si uolente dare desiderio pigriori pul
sarent. Quibus p̄sponsum dñi dicit̄
Requiescite adhuc modicum donec cō
pleatur numerus fratrum uestrorū. Desi
derantibus aīabus adhuc requiescere
modicum dicere est inter ardorē ex ipsa
p̄ntia solatia aspirare uox et animarum
uox sit hoc q̄d amantes desiderant. et
respondentis dei sermo sit hoc q̄d eas

retributōis certitudinē iter desideria
 pfirmat. **P** Aliter loquitur de
 ad dyabolū. aliter dyabolus ad deum
 Sed sciendum q̄ quattuor modis lo
 quitur deus ad dyabolū tribus modis
 dyabolus ad deū. Quattuor modis
 loquitur deus ad dyabolum. q̄ r̄ iū
 stas vias eius arguit r̄ electorū suorum
 iustitiā p̄ra illā p̄mittit r̄ temptandaz
 eorū innocentiā ei p̄cedendo permittit
 r̄ aliqui eū ne temptare audeat p̄hibet
 In iustas em̄ vias suas redarguit cum
 dicit. v̄dextemis Electorū suorū contra
 illū iusticiam p̄mittit cuz ait. Conside
 rasti seruū meū Job q̄ non sit ei simi
 lis sup̄ terram. Temptandam eorum
 innocentiā p̄cedendo p̄mittit quā
 do dicit. Ecce v̄niuersa que habz ī ma
 nu tua sunt. Rursumq̄ a temptatiōe
 p̄hibet cum ait t̄m̄ in eum ne extēdas
 manū tuā. **T**ribus autē mo
 dis loquit̄ dyabolus ad deum cum vel
 vias suas insinuat vel electorū innocen
 tiā fictis criminibus accusat. vel temp
 tandā eandē innocentiā postulat. Vi
 as suas q̄ppe insinuat q̄ ait Circuīst̄ ter
 ram r̄ p̄ ambulauī eam. Electorū inno
 centiā accusat qui ait. Nunquid iob
 frustra timet deū. Temptandam ean
 dem innocentiā postulat cū d̄r Extēde
 manū tuā r̄ tange cuncta q̄ possidet
 h̄c gr̄e. **R** Et notandum put
 idem bea. gr̄e. xxvij. mo. dicit. q̄ duo
 bus modis diuina locutio distinguit̄
 aut em̄ p̄ semetip̄m d̄ns loquit̄ aut p̄
 creaturaz angelicā eius ad nos verba
 forman̄ sed cū p̄ semetip̄m loquitur
 sola nobis vis interne īspiratōis ape
 ritur cū p̄ creaturam angelicā loquit̄
 de verbo eius sine verbis r̄ sillabis cor
 docef. q̄ virtus eius intima quadam
 subleuatōe p̄gnosceif. ad que mēs ple
 na suspenditur. vacua grauat̄. **P**ō
 dus em̄ quoddā est q̄d omnē aiāz quā

replet leuat̄ incorporeū lum̄ est r̄ q̄d ī
 teriora repleat r̄ repleta exterius cir
 cumscribat. sine strep̄tu sermo est q̄ r̄
 auditū apit r̄ habere sonitū nescit. h̄c
 gr̄e. **S** De visionibus r̄ reuelati
 ombus que facte sunt p̄lxtis vel etiaz
 alijs p̄fectis viris. Sciendūz p̄mo
 q̄ misteria dei siue secreta nemo scire
 potest nisi cui sp̄s dei reuelauerit. q̄z
 ip̄e solus illa nouit. h̄c autē reuelatio
 fit diuersis modis vel p̄ sensibile appa
 ricionē r̄ allocutionē sicut oliz fiebat
 patrib̄ vt legitur de abrahā gen. xij.
 Dixit d̄ns ad abrahā Egredere de
 terra r̄ p̄gnatōe tua. vel p̄ ymaginariā
 visionē exterius cū insinuatōe interī
 intelligencie. sic reuelatio facta fuit p̄
 phetis. v̄n̄ d̄r dañ. x. Invisiōe opus ē
 intelligencia. vel p̄ solā intīmā īsp̄ra
 tōz sicut d̄r iob. xxxij. Inspiratio om̄
 nipotentis dat̄ intelligenciā. vel per in
 spiratōz r̄ reuelatōz cū raptu a sensib̄
 bus sicut de Paulo legit̄. ij. ad cor. xij
I Signanter t̄n̄ tres sunt visio
 nū sp̄s scz corp̄ea ymaginaria r̄ itel
 lectualis. Corporalis est cū quedā cor
 poraliter videntur d̄i munere que aliq̄
 videre nequeūt vt balthasar vidit ma
 num scribentis in pietate. dañ. v. Yma
 ginaria est q̄n̄ aliquis ī exta siue som
 no vider non corpa sed ymagines re
 rum dei reuelatōe vt petrus super quē
 cecidit mēt̄is excessus vidit celū aper
 tum. Actū. x. Intellectualis est quā
 do nec corpa nec ymagines rerū vi
 dentur sed in substantijs incorporeis
 intuitus mentis mira dei potētia figi
 tur. talis fuit visio beati pauli Er notā
 dum sicut dicit glo. super libro d̄ diui
 nis noīb̄ q̄ q̄to magis nostra mens
 ad p̄templanda sp̄alia eleuatur. r̄ t̄o
 magis abstrahit̄ a sensibilibus.

Ultimus autē terminus quo
 p̄templatio p̄tingere potest est diuina
 aa .iij.

substantia. **U**n̄ oportet mentē que diuinam substantiā videt totaliter a corporalibus sensib⁹ esse absolutā vel per mortē vel p̄ aliquē raptū. **H**ic est qd̄ d̄r ex p̄sona dei. **E**xodi. xxxiij. **N**ō vidit me homo & uiuet. q̄ aut̄ in sacra scriptura aliqui deum uidisse dicunt̄ oportet itelligi hoc fuisse p̄ aliq̄ ymaginariā visionē seu etiā per corpalem s̄z per aliquas corp̄as sp̄s vel exteri⁹ apparentes vel interius formatas per quas ymaginarie diuine virtutis p̄ncipia demonstrabaf. **X** **E**t sciendum q̄ duplex est mod⁹ apparitiōis siue manifestatiōis diuine reuelatiōis theologorū & p̄phetarū in infusus per visiōes & demonstratiōes quas greci theophanias appellāt id est diuinas apparitiōes. **Q**uā aliqui per signa sensibus similia demonstrant̄ inuisibilia. aliqui per solā anagogen id est mentis ascensum in sup̄na pure cōtemplata. **E**x his duob⁹ generib⁹ visionū duo s̄ scriptōis genera in sacra pagina sunt formata. vnū quo formis & figuris & similitudinib⁹ re⁹ occultarū veritas obumbrat̄. aliud quo nude & pure sicut est absq̄ tegimento exprimit̄. **C**ū itaq̄ formis & signis ac similitudinib⁹ manifestatur qd̄ occultū est vel qd̄ manifestum describit̄. simbolica demonstratio est. **C**ū vero pura & nuda reuelatiōe vel plana & aperta narratiōe ostendit̄ & docetur anagogica. **H**ec glo. **A** **D**einde etiā p̄siderandū cū homo priuatur vel caret gratia p̄templatiōis seu deuotiōis. quō tunc se habere debeat. **D**e hoc sciendū primo q̄ cū animus p̄senserit se p̄templatiōis gratiā nō habere. debet seip̄m cū aliqua salubri meditatiōe occupare & impensa sibi diuinorū b̄nificiorū munera an̄ recordatiōis sue oculos reuocare. & ex tali recordatiōe seip̄m ad deuotā gratiā p̄actionē

instigare. **H**ec & similia valent ad gratiam p̄templatiōis p̄ negligentiā amissam reformare. **D**e hoc rich. de sanc. vict. sic dicit. **N**otandū q̄ ille qui ad gratiā p̄templatiōis p̄ficiū cum eas sibi ultra solitus subtrahi sentit & quid facere debeat. **U**n̄ ad eā recuperandam multū p̄ omnē modū adiuuari valeat & nō aīm suū in id negotiū q̄rū in se ē ydoneus efficiat. **D**ebet itaq̄ animus qui h̄mōi est p̄p̄t̄s meditatiōibus cordis in se exultatiōis reparare. & impensa sibi diuinorū b̄nificiorū munera an̄ recordatiōis sue oculos reuocare. & ex hui⁹ modi recordatiōe seip̄m ad p̄fundam & deuotā gratiā actōis instigare. & aliq̄ illud internuz tandem sp̄ualis armonie organū ex itimo affectu in diuinas laudes relaxare. **D**ū itaq̄ h̄mōi suo dio intima cordis affectio ī diuine cōfessionis magnificentia plena deuotiōne resoluitur quid aliud q̄ quoddam vt ita dicā spiraculū ap̄itur p̄ quod in illud cordis nostrū vasculū celestis dulcedinis emanatiō diuineq̄ suauitatis habundancia infunditur. **H**inc est q̄ heliseus p̄p̄ta verba d̄ni requisit⁹ cū sensisset sp̄m p̄p̄cie tunc ip̄s nō habere. fecit sibi psalten adducere quo p̄sente atq̄ psallente statim sp̄m p̄p̄cie cū hausit. osq̄ suū ad v̄ba p̄p̄tica relaxauit. **A**uditaq̄ melodia p̄p̄te facti quid aliud q̄ quandā scalā facit q̄ eū ad p̄suetā gaudia leuauit. & que carnalibus causa ruine esse solet huic occasio ascensiois extitit. **S**ed & tu que cūq̄ es o aīa que soles h̄mōi spiritalibus delicijs affluere & delectatiōe sepe ad theozicos quosdam excessus subitaneo quodā & inopinato gaudiorum tripudio subleuari. & quasi quibusdā p̄p̄ticijs reuelationib⁹ diuinitus subleuari. p̄p̄tico disce exēplo. qd̄ tu facere debeat. vt sub necessitatis articulo

lo quasi ad manū habeas quo aīn tuū ad assuetas dīlicias reparare valeas forte non erit inutile et te sub simili necessitate psaltē adducere. Sed quid aliud dicimus psalten istū q̄ exultationem cordis in deū. Cuiusmōi psalten p̄ntes habere nos voluit. qui dixit **L**etamini in dño et exultate iusti. Quid est autem huiusmōi psaltē adducere nisi p̄ uita meditatōe cordis exultatōz reparare et ex diuinorū recordatione cordis deuotōez excitare. **H**unc tūc p̄culdubio psalten psallere facimus. q̄n ex magno tripudio cordis ī diuina p̄comia iubilamus. et in gr̄ap̄actionē assurgētes ex intimis uisceribz in diuinas laudes cū magno cordis clamore resonamus. **H**ec itaqz agentes quid aliud q̄ uiam sterminus. p̄ quā ueniētes uisitātemqz nos dñm excipiamus. **S**acrificiuz iquit laudis hono rificabit me. et illic iter parabo quo ostendaz illi salutare dī. **P**sallēdo itaqz et laudādo iter domio paraf p̄ quod ad nos uenire et miris quibusdā misteriorū suorū reuelatōibz reuelare dignes. **S**tudeamus ergo cū magna mētis alacritate ī dño gaudere. **S**atagamus corā ipso cū intima deuotōne psallere. **A**d huiusmōi psalmodiā spiritalēqz armoniā aīa p̄tēplatiua spiritalibz theorijis assuetata incipit tripudiare. et p̄ gaudij nimitate se a terra terrenisqz omibz suspendere et ad celestiuū p̄tēplatoz tota mētis alienatione transire. **H**oc igitur ē ut diximus quod ad mentis eleuatōz ualet hoc est qd̄ ad amisse gracie recuperōnem maxie ualere solz. **H**ec rich **B** Est et alius modus p̄ quē gr̄a amissa recuperari potest uicē p̄pūctio q̄ de deuoto corde p̄cedit. nam sancti et deuotiviri cū dulcedinez spiritalē. quā ex uisitacione et p̄sencia domini ī suis cordibus p̄ceperūt pdunt et post

modū eadem gr̄a et p̄solatōe priuatos esse p̄senserint p̄ lacrimosaz p̄pūctiozem cristū dñm et suū dilectū ad se iturū uisitādum reuocare studēt. **H**ec p̄memorat beatus ber. sup̄ cantica ita dicens. **S**i cui uestru cū sancto p̄p̄betā adherere deo bonum est et ut loquar manifestius. si quis in uobis ira est desiderij uirtut cupiat dissolui et esse cum cristo. cupiat autē uelēmētē. ardentē fieri. assidue meditetur. **I**s p̄fecto nō secus q̄ in forma sponsi suscipiet uerbum in t̄p̄e uisitacionis horā uidelicet qua se astringi intus q̄busdā brachij sapiencie atqz inde sibi infundi senserit sancti suauitatez amoris. **S**i quid desiderij cordis eius tribuet ei. et si adhuc p̄egrinātī in corpe ex parte tñ idqz ad tempus et tēpus modicū. naz cū uigilijs et obseruatōibz et multo ymbre lacrimarū questus fuerit. subito cū teneri putat elabitur et rursus lacrimanti et insectanti als affectari occurrens p̄prehēdi patit. sed minie teneri **D**um subito iterū quasi e manibus euolat et dū insteterit p̄cibz et fletibz deuota anima. de nouo reuertet. et uoluntate labiozū eius non fraudabit eū. et rursus mox dispārebit et nō uidebit nisi iterū toto desiderio requirat. **T**ra ergo et ī hoc corpe potest esse de p̄ficia sponsi frequens letitia. sed non copia que et h̄ uisitāto letificat. s̄ molestiat uicissitudo et hoc tādū nece sse ē pati dilectionez donec semel deposita corpee sarcine molis euolet et ipsa leuata peninis desideriorū suorū libere iter capēs p̄ campos p̄tēplatois et mēte sequēs expedita dilectuz quocūqz ierit. **N**ec tamē uel in trāsitu p̄esto erit sic omni anime nisi illi dumtaxat quā ingeris deuotio et desiderium uelēmētē et p̄dulcis affectus sponsaz p̄bat et dignā ad quam graciā uisitandi accessurum

verbum decorē induat. formā sponsi accipiens. Qui em̄ nondum inueniē ita affectus et punctus magis actuus suoz recordatōe loquens in amaritudine anime sue dic̄ deo noli me p̄demnare. Et etiā forte adhuc piculose tēpratur. aut p̄pria p̄cupiscentia abstractus et illectus. **D**icit talis sponsum nō requirit sed medicū et p̄ hoc nō oscula quidē non amplexus sed t̄m̄ remedia vulneribz accipiet suis i oleo vtrigv̄n guentis. **h**ec ber. **E** Notandum etiā q̄ gr̄a p̄templatōis seu deuotiōis vel alia quecūq̄ sine labore et sollicitudine haberi nō potest. teste beato aug. qui sic d̄r. **I**mpossibile est ad gr̄am p̄uenire sine sollicitudine et labore. vñ qui vult deo p̄templatōz seu deuotiōnem ac orationē deuotā adhx̄rere. oportet vt cum labore mentis euagacōnes reprimat et ad deum colligat et deinceps ex studio et vsu tali ac p̄suetudine facilius cor suū iā cob̄rere et secuz habitare discit. int̄m̄ q̄ non solum facilius et delectabiliter valet deo adhx̄rere vt auulsus ab hm̄ōi q̄ete fit ei de solatio non modica. sed semper velle si posset talibus delicijs habundare. **D** Sed et hoc norandū q̄. iij. sunt que impediunt p̄templationē. **U**ñ d̄r bea. ber. sup̄ can. **I**n hoc archano p̄templatōis et in hoc sanctuariū dei si quē nostrā aliqua hora sic rapi et sic abscondi p̄rigerit. vt minime auocet aut perturbet vel sensus egens vel cura p̄ugēs vel culpa mordēs vel certe ea que difficilius amouent irruentia ymaginuz corporaz fantasmata. poterit quidem hic cū ad nos redierit gloriari et dicere. **I**ntroduxit me rex in cubiculū suū. **E**t aut̄ hęc impedimenta melius intelligamus de hoc videamus. **P**rimū igit̄ impedimentū d̄r qd̄ est sensus egens scz corporis in t̄m̄ anima ad

corpus afficit q̄ eo in aliqua sui parte vel sensuum defectū notabilē patiente p̄templari non delectat. tpe em̄ i h̄rimitatis non est locus p̄templatōis nisi si dñs hoc fecerit de gratia sp̄ali. **S**imile p̄ringit cū valida fames vel sitis vel frigus im̄inere vel aliud corporis impedimentū. **S**ecundū impedimentū d̄r qd̄ est cura pungens id est sollicitudo curaz et occupatōnū. **U**ñ idē beatus bernardus dicit. **S**icut puluis iniectus in oculum corporale impedit visum eius. sic cura terrenoz actū oculuz intelligencie p̄fundit. ac p̄templationē veri luminis excludit. **T**ercium impedimentū dicit qd̄ est culpa mordens id est peccatū. **E**t hoc duobz modis p̄ringere potest. **P**rimū cū peccatū est in aīa. **S**ecundo cū fuit et deletum est p̄p̄ritionē et p̄fessionē sed i memoriā reuocat vtz q̄ em̄ impedit p̄templationē. qz sicut tenebre impediunt visum corporale. sic peccatū cū est in aīa impedit ipsam. qz sic tenebrosa est sed ad p̄templationē requirit puritas et pulchritudo aīe et sic tunc nō est locus p̄templatōis. **S**imiliter sic sanguis et humor p̄tentus fluens in oculū impedit visum eius. sic peccatū nō si redit in memoriā influit in aīam et impedit visum eius. **E**t p̄pterea cauere debemus tpe p̄templatōis cogitare super peccatis. oī quidez tpe nos debemus nos reputare peccatores. sed sp̄aliter nō debemus cogitationē nr̄am reflectere super aliquo peccato. tempore quo volumus p̄templari. **Q**uartū impedimentū dicit qd̄ sunt fantasmata corporalium ymaginum et hoc est difficilius sup̄radictis alijs. **E**t p̄pterea p̄mē datur in hoc statu solitudo. **O**portet em̄ p̄templantem esse mutū surdum et cecum v̄videns nō videat audiens nō intelligat nec loqui delectet. nisi quā

do necessitas ad hoc cogit. non secum
reporret ymagines q̄ p̄ has fenestras
intraant ad animā nostrā. **U**n̄ nō sic in
heredas exterioribz rebus volūtate vel
dilectōe. vt inde reporretes ymagines.
ne postea vacans deo impediatis.

Et sciendū q̄ p̄templator q̄uis
soli deo vacare debeat ac cetera obmit
tere hoc scire debemus vt esse nō sem
per. nā tribz ex causis iocunda p̄tēpla
tione se ad tps sepat et se recipit in vi
tam actiuā. **U**na causa est p̄pter lucrū
animay. **U**n̄ beatus bern̄. Sciens bo
na sponsa voluntatē sponsi zelantis a
mimay salutē exit ad tps vicz cū est ne
cessariū ad ipsam opandā et postea re
dit ad p̄tēplationē. **S**ecunda cau
sa intermittende p̄tēplationis est cum
talis intermissio agit rōe im̄inentis
officij. nam cū p̄relatus subditorū ne
cessitatibz intendere habet. obmittit
tunc p̄tēplatorz similiter et subditus
cū p̄relatum suū iubetur in aliquibz
transitorijs rebus occupari. p̄pter quē
bona debet p̄pter obedienciam illo tpe
postponere p̄tēplationē. **T**ercia cau
sa intermittende p̄tēplationis est quā
do more suo recedente sponso non fen
tit anima solitas p̄solatōes. vadit em̄
et redit sponsus p̄ suo velle. cū em̄ re
cedit aīa languet ex desiderio ipsius et
toto conatu reuocat eum dicens. **R**e
uertere dilecte mi nec tunc redit inuo
cat angelos in auxiliū suū et dicit.
Adiuro vos filie ierusalē vt annuncie
tis dilecto. qz amore languet. **S**ivo
nec sic redire dignat aīa sciens volū
tatem sponsi reducit se in actiuā vitay
vt sic fructificet sponso. **N**on em̄
debet p̄templatorz esse desidiosum.
Unde religiosus quisqz cum gratiam
p̄tēplationis vlt deuotōis senserit sibi
deesse in bonis opibz actiue vite se ex
erceat ac p̄seueret tam diu quousqz

minovisitante gratia cōtemplatiōis
iterum ad mentem redeat. **D**e hoc be
atus ber. super cant. sic ait. **E**x bonis
opibz recipit p̄solatōnē mens assuetā
quietis. quociens sibi lux vt affolet cō
templatiōis subtrahitur. **Q**uis em̄ nō
dico p̄tinue sed vel diu dū in corpe ma
net lumine contemplationis fruatur.
Ac quotiēs conuirit p̄tēplatiua. toctēs
in actiuam se recipit inde mimirū tam
q̄ evicino familiaris reditura i id ip
sum quoniam sunt inuicem p̄ubernas
les et cobabitant hē due p̄iter. **E**st q̄p̄
pe soroz marie martha. **N**eqz enim et
si a p̄tēplatiōis lumine cadit patitur
tam vllatenus se incidere in tenebras
peccati seu ignauiam oclj sane in lumi
ne opationis se retinens. **D**ec bern̄.
Beatus etiā gre. x. libro mora. de hoc
sic dicit. **S**ciendū est qz nonnulla bo
na sunt ad que indefesse p̄fici scimur et
rursus nonnulla sunt a quibus quo
tidie deficientes labimur. atqz ad hoc
magnis conatibz p̄ interualla tempo
rum reformamur. **I**n actiua etenim
vita defectu mens figitur. a p̄tēplati
tiua autē infirmitatis sue pondere vi
ta lassatur. **Q**uod bene ezechiel ī sinu
at narrans motus animalium sic di
cens. **N**on reuertebantur cum incede
rent. **E**t paulo post animalia ibant et re
uertebantur. **S**ancta quippe animalia
aliquando vadunt et minime redeūt et
aliquando vadunt et protinus reuertū
tur. qz electorum mentes per oblatam
sibi actiue gratiam erroris viam dese
runt. **C**um vero per p̄tēplatiōis acies
et ab hac se eadem vita actiua suspē
dunt eunt et redeunt. qz per hoc q̄ diu
persistere minime i p̄tēplatione suf
ficiunt. se iterum ad operationem fun
dunt vt in his que sibi iuxta sunt se ex
ercenda refoneant. et super se surgere
iterum contemplando conualescunt.

Sed dū hęc eadem p̄tēplatio more de
bīto post tempoz̄ interualla reperit̄ in
definēter. p̄culdubio in eius soliditate
p̄ficiat̄. q̄z̄ si infirmitatis sue pon
dere sup̄ara mens deficit. hanc tamen
iterū p̄tinuis conatibz̄ repata p̄prehē
dit nec stabilitatē in ea p̄didisse dicē
da est a qua si semp̄ deficit hanc et cū
p̄diderit semp̄ inquit. hęc Gregori?

F Debet ergo quilibz̄ religiosus
nūq̄ vacare ocio sed semper in bonis
opibus se exercere videlicet p̄tēplādo
aut orando meditādo legendo studen
do vel scribendo vel aliquē laborē fruc
tuosuz̄ exercēdo. Sed sunt nōnulli in
sancta religione. qui postq̄ horas ad
quas tenēt̄ p̄pleuerit. q̄s eē satis neg
ligēter et distracta mente p̄ficiunt resi
duam p̄tē diei totā inuuliter expēdūt
vacando colloquēdo ociosis et scurrili
bus aut alijs leuitaribz̄ aut seculi vani
tatibus. h̄y tales multū sunt reprehē
sibiles. Unde bea. ber. vñūquēqz̄ fide
lem ac seruū xp̄i hortatur ad spiritua
lia exercicia ita dicens. Nulluz̄ vnq̄
seruū dei inueniat nō dico dies s̄z̄ nec
hora nisi v̄l̄ i exerciciū labore occupatū
vel p̄ficiendi studio vel i exp̄iencie dul
cedine vel fruendi gaudio. hęc bernaz̄.
Et sic habemus de p̄tēplatiōe q̄ virtū
nobilissima p̄inet tercio loco ad vi
ros p̄fectos vt sup̄ius p̄missuz̄ est. Nā
q̄to quisqz̄ in vita religiosa ac virtuo
sa fuerit p̄fectioz̄. t̄āto magis p̄tēplati
onis erit seruētioz̄ et ad speculādūz̄ di
uina abilioz̄ et exp̄ditioz̄. **E**t
notādum put̄ dicit thomas de aquino
q̄ triplex est p̄fectio. vna assoluta que
attendit̄ sc̄dm̄ totalitatē diligentis
et diligibilis et p̄fectio hęc nō est possi
bilis alicui creature pure. Vñ hęc p̄fec
tio p̄perit̄ soli deo qui se totū totuz̄ dil
igit. Secūda p̄fectio attendit̄ secun
dum totalitatē ex p̄te solius diligentis

fm̄ totuz̄ suū posse semp̄ actualiter tē
dit in p̄ium deū. et talis p̄fectio nō est
possibilis in via sed habetur in patria
Tercia p̄fectio est q̄ n̄ attendit̄ s̄z̄ totali
tatē diligentis nec fm̄ totalitatez̄ dili
gibilis q̄tuz̄ ad hoc q̄ semper actu se
ratur in deum. sed quantū ad hoc q̄ ex
cludantur ea que repugnant mori di
lectōis in deuz̄ sicut dicit beatus aug.
q̄ venenū caritatis est cupiditas et tal
p̄fectio potest haberi in via et vira ista.
et hoc dupliciter. Vno modo quantū
ab affectu hominis excluditur omne id
quod cōtrariatur caritati sicut est pec
carum mortale sine tali p̄fectiōe cari
tas esse non potest. Unde talis p̄fectio
est de necessitate salutis. Alio mō po
test haberi p̄fectio in quantum ab af
fectu hominis excluditur non solum
id quod est caritati p̄trarium sed etiā
omne id quod impedit ne affectus mē
tis totaliter dirigatur in deuz̄. hęc tho
mas. Unde p̄fecti viri vt suuz̄ amorē
et affectum possint expedicius dirige
re in deum etiā a peccatis leuibz̄ seu
venialibz̄ q̄tum possibilitas admittet̄
bat seipos retrahēbat. De hac p̄fectiōe
in q̄dā glo. sic d̄. P̄fectio virtutū ē ad
hūc statū aī p̄scendere. q̄ gratiā p̄dito
ris vel i modico timeamus offendere
nihil eius memorie p̄ponētes. p̄fectio
igit̄ virtutū est in hac vita vt caste time
amus deū. finis virtutū erit in futuro vt
diuicias p̄missas hereditatis et regni
celestis gloriā et vitā p̄cipiamus. hęc
glo. Vñ fm̄ dictū bea. ambro. Nihil a
liud q̄rit p̄fectus nisi solū et p̄fectū bo
nū qd̄ est deus. Et p̄fectus cristi suus
vt d̄t bea. iheromi. nihil p̄ter cristū ha
bet. ac si qd̄ p̄ter cristū h̄z̄ n̄ ē p̄fectus
cū se p̄fectū deo pollicitus sit mēritus
ē. hęc iher. Et q̄z̄ q̄libz̄ eligios? sub obe
diētia p̄lati p̄stitit? tenet̄ i q̄tū v̄z̄ la
borare ad p̄fectōz̄ iō nos q̄ ad hoc habi

toꝝ religionis accepimus ad hoc toto conamine tēdamus. vt sic p̄soluam? vna nostra que distinxerunt labia nostra. nō em̄ p̄fectionē sed conatum ad p̄fectōz p̄missimus et ideo qui ad conatum fecerit qd̄ potuerit videri vti sui transgressionē euasisse. Cū autē conatus que p̄missimus tēdat ad p̄fectionē videamus in quo p̄sistat p̄fectio vt et sic p̄gnoscamus in quo statu nō sit conatus sit p̄pletus. **P**rop̄ter hoc sciendū q̄ iuxta diuisionē aliā duplex est p̄fectio. vna intentōis siue p̄gressionis. alia est termini p̄uencio nis. Prima est q̄ p̄fectio cū auida deuotione semp̄lterius p̄cedimus nō contenti q̄tumcūq̄ iā p̄fecimus. Talis conatus p̄ficiendi quantum est de affectōe et intentōe et cū poterit ab op̄atione nunq̄ cessat nobis p̄ p̄fectōe reputatur. Et hoc innuit nobis i gen̄. cū d̄r. Ambula corā me et esto p̄fectus. Ac si dicat deus. Ambula corā me id est p̄fice et hoc tibi p̄ p̄fectione reputatur. Ambulare p̄ur d̄r beatus bern̄. p̄ficere est. h̄c ap̄l̄us dicit. Nō arbitror me p̄prehendisse sc̄z p̄fectōz. Sed qd̄ vnum est necessariū que retro sunt oblitus ad ea que p̄iora sunt me extēdēs. Ac si dicat licet nō iudicē me p̄fectū p̄fectōe termini ad eandē t̄m̄ p̄fectionē conabor et talis conatus p̄fectio iudicaf. Et ideo sequit̄ quotquot aut̄ p̄fecti sumus id ipsū sentiamus. Ecce in hoc verbo sumus alijs se cōnu merans d̄r se iā p̄fectus ergo solo conatu que iā non longe supra p̄m̄it̄ arbitrat̄us est se p̄fectionē nōdū p̄prehendisse. Quod exponens beatus bern̄. dicit. In verbo isto manifeste ap̄lo dicente declarat q̄ p̄fecta eoz que t̄ro sunt obliuio et p̄fecta in anteriora extensio ipsa est iusti h̄is in hac vita p̄fectio. **H**inc itē beatus bern̄. d̄r. **I**nter

fessum p̄ficiendi studiū iugis conatos p̄fectō iudicatur. **D**e hoc etiā leo papa sic ait. **H**ec ē p̄fectoz vera iustitia vt nunq̄ p̄sumant se esse p̄fectos nēdum ab itinere nondū finiti intentione cessantes ibi incidant deficienti periculū. vbi p̄ficiendi deposuerūt appetitum quia nemo ita p̄fectus aut sanctus est vt p̄fectior sanctiorq̄ eē non possit ideo omnes simul sine differentia graduum sine discretōne meritoꝝ ab his in quem p̄uenimus ad ea que nondū p̄prehendimus pia auiditate curramus. **H**ec leo pap̄. **T**am q̄tumcūq̄ ac vbiq̄ lassari vel attriati desistimus p̄ficere. ibi necessario deficimus. **U**nde dicit beatus bernardus. **M**onach̄ non vis p̄ficere ergo vis deficere. **D**icit etiā beatus augustinus. **S**emper displiceat tibi qd̄ es si vis p̄uenire ad id quod nōdū es nam vbi tibi placuisti remansisti. **S**i autem dixeris sufficit peristi. **S**emper adde. **S**emper ambula. **S**emper p̄fice noli in via remanere. noli retro redire noli deuiare. **R**emanet qui non p̄ficit retro redit q̄ ad ea reuolu it vñ iā cessat deuiat q̄ ap̄statat. **H**ec aug. **U**nd̄ iacob patriarcha videt scalā attingētē celos et in ea angelos d̄scendentes et ascendentes nullūq̄ ibi subsistentē vel etiā residentē q̄tū palā dare itel ligi inter p̄fectū et defectū in hac vita nullū mediū inueniri. **S**ed quō corp̄ nēm crescere p̄stat aut deficere sic oportet sp̄m̄ nēm filr̄ aut p̄ficere aut deficere. **E**t iō ne deficiam? oportet nos p̄tinue ad bonū conari. **C**ur aut tal̄ conat̄ ad p̄fectōz p̄sequēdā p̄ p̄fectōe immo p̄fectō reputet̄ rō est. q̄ tal̄ conat̄ maximi desiderij iudicij est. nullus em̄ tam in defesso labore p̄tinuo possit conari nisi maximū desiderium ipsuz impelleret ad conandū. **Q**ui aut̄ vlt̄

menti desiderio ad habendū aliquid
estuat hoc iaz habet. hxc pbari possūt
p auctoritates sanctorū. De primo eī
bea. aug. sic dicit. Non quid sis sed quid
esse desideras attendit deus si tū in q̄
tum potes satagis ut qd nōdū es me
rearis. Et ait bea. bern. Sunt multi q̄
totā vitā tendunt ad pfectōz sed nūq̄
tū p̄tendunt quibz tū si pie p̄seueraue
rūt statū cum de corpore exeunt redditur
qd in hac vitā dispensatōe est negatū
illuc pducēte eos sola gratia quo p̄t
tendebant ip̄i cum gratia. hxc berna.
Ex quibz verbis colligere possumus
q̄ p̄tinuus conatus ad pfectōz reputa
tur hōi perfectio. **R** Consideran
dum etiā q̄ p̄fectivirivt dñm seq̄va
leant viam artā et angustam sequunt.
De qua veritas in euange. dicit. Angu
sta est via que ducit ad vitam. Quod
beatus gre. exponens. xxv. mo. sic dicit
An non quasi quedam angustā via est
itineris in hoc quidez mundo vivere
sed de huius mundi p̄cupiscētia nihil
habere aliena non appetere p̄pria non
tenere laudes mundi despiciere et p̄ dō
obprobriū amare. gloriā fugere. de
spectum sequi. adulātes despiciere. ho
norare despicientes mala nocentium
ex corde dimittere. et erga eos dilec
tionis gratiā immobilem in corde re
tinere. Que vie q̄tū in p̄nī vitā p̄ ip̄a
viuendi custodia anguste sunt. tanto
amplius in eterna retributōe dilatan
tur. hxc greg. Et s̄m beatum augu. An
gustam et artā cristianoꝝ viā due res
faciunt. p̄temptus voluptatū et tolerā
cia passionū. Quisquis p̄sigerit hxc
duo vincat et vicit mundum. Si vis v̄
trare p̄ angustam portā claude portāz
cupiditatis et timoris. **U**n duplicem
aciem pducit mūdus p̄tra milites cri
sti. blandit em̄ ut decipiat terret ut frā
gat. Non nos teneat voluntas p̄pria n̄

nos terreat crudelitas aliena et victus
est mundus. hxc aug. Et quis hxc via
que dicitur laboriosa esse videat tū ve
ris p̄fectis et in amore dei feruentibz
nō est difficilis sed potius desidiōsis.
Un cris. sup illo verbo. **A**tra est via sic
dicit. Si quis viam que ducit ad vitā
laboriosam existimet sue desidie ipu
tet n̄ vie. Si tū tempestas pelagi nau
ris. vulnera militibz. frigora et glaci
es agricol leuia et portabilia sūt. p̄p̄
spem p̄remij temporalis. multo magis
cui celū placet nullum debet sentiri pi
culum. Nullus ergo aspiciat in viam
q̄ atra sit. sed quo ducit id est ad celū
nec aliā aspiciat q̄ lata sit sed quo du
cit id est ad infernū. hxc Cris. **D**eber
quiliber homo deuotus et religiosus in
q̄tū valet dei adiutorio conari ad per
fectionē et ut hanc assequi possit stude
at vitia subicere dñi o rōis et corp̄ ani
mo aīz vero deo. p̄ hāc at viā obrine
tur p̄fectio. De hoc prosper sic dicit.
Domine si victis ratio subiciatur cor
pus aīo et animus deo et impleta est ho
minis p̄fectio. hxc prosper. **I** **S**
et hoc notandū q̄ ad culmen p̄fectōis
nemo peruenire potest nisi per virtutes
ac bonā opacōz. necesse est ut virtutes
ip̄e si efficaciter ad statū p̄fectū hōie
debeant pducere q̄ p̄rineantur et habe
ant in se q̄tū ex pte hōis vicē forti
tudine. rectā intentōz. discretionē ac
p̄seueraciā finalē. **D**z nāq̄ hō p̄ficiēf
i virtutibz et volēs p̄uenire ad p̄fectōz p̄
mo h̄e fortitudinē. fortis em̄ oportet
eū aggredi viāz salutis viriliter se in
operibz bonis et virtuosis exercendo et
nō per negligenciam seu accidias tor
pescendo. Ad hoc hortatur ps̄ dicens
Viriliter age et p̄fortes cor tuū et susti
ne dñm. **S**cdo homo p̄ficiens in vir
tutibz h̄e debet intencionem rectam.
ut videlicet bona que facit n̄ propter

vanaz gloriā faciat aut aliquod com
modū corpale sed simpliciter ad glo
riam dei ppter salutē aīe sue ac etiā cū
cordis humilitate illa p̄ficere studeat
Uñ aplūs. Omnia in gloriā dei faci
te. Tercio homo totaliter in virtutib⁹
p̄ficiens habere debet discretionē vt n̄
excedat mēsurā virtū suarū minis agēs
do nec etiā minus q̄ vt facultas suppe
rit virtuosā opa exercendo. Uñ aplūs
rōnabile fit obsequium vestrū. Quarto
habere debet p̄seueranciā finalē vt nō
ppter aliq̄ temptatōz aut tribulatiōz
vitā derelinquat virtuosā sed p̄stan
ter in opib⁹ bonis vsq̄ i finē vite deo
coop̄ate p̄seueret. Uñ ip̄e dñs dicit.
Qui p̄seuerauerit vsq̄ in finē hic sal
tus erit. hęc igit. iij. vicz fortitudo. i
tencio recta. discretio. ac finalis p̄se
uerancia hōiem virtuosuz ad statū p̄
fectuz p̄ducere solent ⁊ eterna gloria
cū omnib⁹ sanctis remunerari. Et sic
habemus de statu p̄fectoz ac de virtuti
bus ad eosde⁹ p̄inentib⁹ vicz cordis
puritate caritate ac p̄templatione ex
positum atq̄ explanatū **Filius**

Postq̄ instructus sum a te **P**ater
de statib⁹ incipientiū p̄ficiēs
tium ⁊ p̄fectoz nunc ergo finaliter de
morte. ad cuius debitū p̄soluendū nō
solum p̄fecti sed omnes hōies obliga
ti noscuntur cupio edoceri.

Capitulū XIII Pater

Sire debes fili

q̄ triplex est mors. Est itaq̄
mors aīe quā ipsa incurrit p̄ peccatus
mortale. Et est mors cū quis moritur
peccato ⁊ viuif deo. Tercia vō ē mors
vicz separatio aīe a corpe ad quaz om
nes generaliter tenentur. sed paucos
delectat. Et defectus iste n̄ est ex vicio
mortis sed ex fragilitate humane cō
dictōis. qz homo diligens corpi⁹ vo
luptatē cursum b⁹ vite formidat fini
re. in qua plus est amaritudinis q̄ vo
luptatis. De hac triplīce morē sic
dicit beatus ambrosi. Tria sunt morē
tis genera. Una mors peccati est que
p̄cio damnatiōis infertur. De q̄ dicit
Anima que peccauerit ipsa morietur ⁊
hęc est mala. Secūda est q̄ quis pecca
to moritur ⁊ deo viuif ⁊ hęc est bona
Tercia mors est media naz ⁊ bona iu
stis videt ⁊ plerisq̄ metuēda paucos
q̄ delectat sed nō hoc mortis est viciū
sed nostre infirmitatis. qui voluptate
corpis ⁊ delectatōe vite huius rapim⁹
⁊ cursum hunc p̄sumare trepidamus
in quo plus amaritudinis q̄ voluptatis
est. Quid est em̄ hęc vita que delectat
plena erumnarū ⁊ sollicitudinū in q̄
innumere sunt calumpnie ⁊ molestie
multe ⁊ lacrimę infinite eoz que affli
guntur molestis. nā i hac vita homo
in vmbra viuif nec expleri potest cupi
ditatib⁹ suis ⁊ si expleat diuicijs fruc
tum quietis amittit. qz cogitur amitt
tere qd̄ auditate misera queherat. hęc
ambrosi. De morte etiam corpis q̄ sit
fructuosā iustis per quendā sic dicitur
Mors nihil aliud est q̄ exitus de car
cere. finis exilij. laboris p̄sumatio. ad
portum applicatō. peregrinatōis finis
oneris grauissimū idest corpis depositio.
de furioso equo idest carne descen
sio. de domo ruinosā liberatio. omnū
egritudinū terminatio. oīm piculoz
evasio. oīm maloꝝ p̄sumatio. omnū
vinculoꝝ disruptio. debilis nature
dissolutio. reditus ad patriam. ingres
sus ad gloriā. hęc ille. Unde consi
derandum prout dicit Beda. q̄ mor
tem carnis timet omnis homo et mor
tē aīe pauci formidant. ⁊ laborāt ho
mines. ne moriantur. exterior homo
morif ⁊ non vt non moriatur homo i
terior semp victurus. Dicit ec̄d̄ hoc

beatus aug. Vera mors est quā hoīes
nō timent ⁊ hęc est sepatō aīe a deo. q̄
beata vita est animarū. Deber autē qui
liber fidelis hanc duplicem mortem
ante oculos mentis frequēter habere.
q̄ multū valet talis meditatio ad rep̄
mēdā vitia ⁊ ad terrena desideria cō
rēnēda. De hoc bea. gre. xij. lib. mo
fic dr. Qui p̄siderat qualis erit i mor
te sp̄ fit pavidus in opatōe atq̄ bene i
oculis sui p̄ditōis viuit nil qd̄ tranfit
appetit cunctis p̄ntis vite d̄siderijs cō
tradicit ⁊ pene mortuū se p̄siderat. q̄
morituz se minime ignorat. Perfec
ta em̄ vita est mortis ymitatio. quā dū
iusti sollicitē pagunt. culpaꝝ laqueos
euadunt. De hoc etiā cassia. sic dicit.
Si id qd̄ futurus es sedula cogitatōe
cogitaueris pensaueris ruminatus fu
eris. credo raro aut nūq̄ peccabis hęc
cassia. Ad hanc vero fructuosāz medi
tatōz mortis hortat̄ beatus ber. ita di.
Filioli mei memorēm nouissima n̄a
ne peccemus. Nūm̄ hęc recordatō fa
cit timoratū. timor̄ expellit peccatum
negligentiā nō admittit. Nouissima
nostra sunt. mors. iudiciū. gehēna et
gloria. Quid horribili⁹ morte. Quid
iudicio terribilius. ⁊ gehenna nihil
potest inolerabilius cogitari. Quid
metuet si quis ad ista nō trepidat. nō
expauescat. nō timore p̄curit. hęc ber.
Mortis etiā memoria facit hoīez p̄p̄
nere oīa transitoria ⁊ sollicitū facit eē
in boni opis executōe. Un̄ beatus ille
rominus. Facile p̄temit oīa qui sem
per se cogitat morituz. Bea. etiā gre.
de hoc sic dr. Valde se sollicitat in bo
no ope. q̄ sp̄ cogitat de extremo fine.
Notandū etiā qd̄ deus horam mortis
voluit nobis eē incognita. vt sp̄ possit
esse suspecta. Un̄ beatus grego. sic ait
Ad hoc p̄ditōz noster later voluit finē
nostꝝ vt dum incerti sumus qm̄ moria

mur sp̄ pati ad mortēz inueniri debē
mus. beatus aug. de hoc sic ait. Latet
vltimus dies vt obfuet̄ omnis dies.
Ideo nāq̄ dñs noster tps̄ exitus suū
nicuiq̄ nostꝝ voluit esse incertū vt ma
iori diligētia simus erga nosmetip̄
sos in vita nostra solliciti quousq̄ est
in nostra potestate quatenus ad diem
exitus nostri in bonis nos opibz dño
nos vocanti occurrere p̄paremus. vt
penduli expectatōis incerto sp̄ creda
mus eū esse ventuz quem ignoramus.
qua hora vel tpe ad nos vocados sit ip̄
se venturus. hęc augu. **N** Cum
mors ista sit certa oībz ⁊ hora mortis
incerta debet unusquisq̄ sic viuere. vt
illā intrepidus possit expectare. Un̄
dicit seneca. Certū qd̄ morieris sed in
certū qm̄. vbi. quō. qd̄ mors vbiq̄ re
expectat. ⁊ tu si sapiens fueris vbiq̄
eam expectabis. hęc seneca. Un̄ stultū
est in tali statu viuere in quo quis non
audet mori. Sed pro choloꝝ sunt plu
res qui cū sani sunt tps̄ p̄ns in vanita
tibus ⁊ peccatis expendunt. Sivo egrit
tudo aliqua mortē vicinā esse denunci
ans eos pulsauerit. cum magno deside
rio sup̄uiuere p̄cupiscūt vt peccata sua
desleant ac peniteant. qui tam tps̄ vite
modo acceptū. p̄ nullo reputant. De
hoc bea. gregorius. Semper fratres ca
rissimi. extremū diem debemus expa
uescere. quē nunq̄ possumus p̄reui
te. Ecce ip̄m hunc diem in quo loqui
mur ad iducias p̄uersionis accepim⁹
et tamen mala que fecimus flere recu
samus. Non solum p̄missa non plan
gimus sed etiam que desleantur auge
mus. At si aliqua corporis nos corri
piat si signa egritudinis vicināz mor
tez denunciant iducias viuendi que
rimus. vt peccata nostra desleamus ⁊
eas coz magno estu desiderij perimus
quas acceptas mō. p̄ nullo habemus.

Nunc ergo carissimi. sollicitè cogite
 mus. ne nobis in vanū tpa peant vñd
 tunc queramus ad bene agendum vere
 cū iā cogimur d corpe exire. qz igitur
 momenti suis hore fugiunt agite fra
 tres vt in bona opis mercede tenean
 tur. Qui igitur tventure mortis temp
 ignoramus. et post mortē opari n̄ pos
 sumus. supest vt ante mortē tpa iou
 ta rapiamus. Sic em̄ mors ipa cū ve
 nerit vincit si priusq̄ veniat sp̄ timeat
 Sed sunt nōnulli qui i peccatis mori
 talibus iacere nō formidant. et tps pe
 nitentie differūt vsq̄ ad horā mortis
 quod valde piculosum est. quō em̄ tal
 les possunt agere p̄niam. cū omnes po
 tentie et virtutes ante in illa hora per
 mortis dolorē grauiter sunt occupate
 De hoc bea. Aug. sic dicit. Plane nō
 inueneris mortis i tpe te aliq̄le p̄nias
 posse facere tunc em̄ omnes potetie a
 nime et virtutes mortis sunt v̄ticia
 occupate. destitute quoq̄ sunt oī mo
 da libertate. hxc Aug. Vñ valde timē
 dū est qz mala vita hōis raro fortis bo
 nū finē in extremis. Qd affirmat bea
 tus Hiero. ita dicens. Qui dū sanus
 est et iuuenis deū offendere nō formi
 dat. in morte nō meretur diuinā obri
 nere indulgenciā. Que dilectissimi fi
 lij est p̄niam. quā nō solū quis accipit qz
 se viuere amplius nō posse cernit. qz si
 ex infirmitate p̄ualeretur peior q̄ pri
 us fieret hoc teneo hoc verus puto hoc
 multiplici expiencia didici. quod ei
 n̄ bonus est finis cuius semp̄ mala vi
 ta fuit qz peccare nō timuit sed mun
 di vanitatibz semp̄ vixit. Vñ psalmi.
 Mors peccatorū pessima. hxc Hieroni.
 Sicut igitur malam vitam sequit mala
 mors. Ita qui bene vixerit nō p̄t male
 mori. **S** Festinandum est ergo
 nobis ad penitentiā agendā et ad bene
 viuendū. qz vnūquēq̄ in quo inuene

rit suus nouissimus dies cū de hoc se
 culo migrauerit talis i nouissimo die
 iudicabitur. De hoc beatus aug. dicit
 sic **S** homo vide d̄ditōz tuā vides vñ
 qz sed non times. Nō est inquis sic s̄
 timeo. **S** miser mentiris plane. **S**i
 times quare nō caues. illud potius i
 me qd si nobis nō erit quid peccare ri
 me quod si amaueris peccare i alterā
 prem irrues. quā posses non inuenire
 si nō amasses peccare. **I**gitur mori ma
 le times. viuere male non times. vix
 bene moritur. qui male vixerit. **C**orri
 ge ergo male viuere. time mali mori
 cum em̄ correxeris male viuere noli ri
 mere. **N**ō potest male mori qui bene
 vixerit. hoc age vt bonā vitāz habeas
 et quecūq̄ occasio venerit. vt ex eas de
 corpore hoc exis ad requiē exis ad beā
 titudinē. que n̄ habet timorē nec finez
Merces em̄ bone vite eterna vita est.
Igitur quisquis futurū iudicē times p̄
 sentem p̄sciam corriige. **V**ñ quotidie
 ad penitentiā festinemus semper an
 te oculos nostros v̄sel vltimus dies
 et cū diluculo surrexerimus d̄ lucis n̄
 presumamus aduentū. nihil em̄ sic re
 uocat a peccato q̄ frequens mortis
 meditatio. **S**ñ q̄ vnusquisq̄ de die no
 vissimo formidare debet. qualē em̄ v
 nuūquēq̄ inuenerit suus nouissimus
 dies cum de seculo hoc egredif. tal in
 nouissimo die iudicat veruntū bonū
 opus fiat non timore pene sed amore
 iusticie. ipsa enim vera et summa liber
 tas est. Et quidem signū profectus est
 caritatis als p̄fectus iminucio timō
 ris signū p̄fectōis nullus timor. **C**ō
 summata enim caritas foras mittit ti
 morē. hxc augustinus. **H**ugo d̄ sancto
 victo. exponens illud Beati mortui
 qui in domino moriuntur. de hoc sic
 ait. **I**n domino moriuntur qui in car
 ne quidem morientes in domino tamē

Lib. III Dist. III. Ca. XIII

viuentes inueniunt. Quid est in dño
viuere nisi in fide spe ⁊ caritate. Per
ista em̄ uiuunt in illa uita qua uiuunt in
dño. Est quedā uita qua corpus uiuit
ex aīa. ⁊ est quedā uita qua aīa uiuit
ex teo. nūc quidē fide spe ⁊ dilectōe
Postea dō p̄ fide ⁊ spe p̄replatōne re
manente ⁊ dilectōe. Nō ei nocere po
test aīe si corpus uitā suā pdit qñ ip̄a
uitā suā in fide spe ⁊ caritate p̄sistens
nō amittit. Sed d̄t quisquis securus
potest esse post hanc uitā in incertū p̄
gens. hoc aut̄ solū incertū esse non d̄t
q̄ bonā uitā mala mors sequi nō pōt
Qui ergo uult bene mori bene uiuat.
hxc hugo. Cū igit̄ uita bona ⁊ uirtuosa
nō possit recipere finē malū. necesse est
ut hō studeat uirtuose ⁊ sancte uiuere
ut cū fiducia ⁊ hilaritate possit extre
mū diē expectare. q̄ nemo mortē gau
deat suscipit. nisi qui se ad illā dum
adhuc uiuere p̄ uideat meritū diligēter
p̄parauit. De hoc be. ber. sic d̄t. Intel
lige q̄ uentē mortē nullus letus et
hilaris suscipit nisi qui se ad ip̄am dū
uiueret bonis operibz p̄parauit. bona
em̄ est mors iusti p̄pter requiē. melior
p̄pter nouitatē. optia p̄pter securitatē
Contra mors peccatorū pessima. Ma
la in amissione mūdi. peyor in carnis
⁊ aīe separtōe. pessima in uermis ⁊ ig
nis p̄ritōe. ⁊ qd̄ oīm pessimū est in di
uine p̄replatōis amissione. hxc bern.
Etiā de hoc p̄quendā d̄t. Sic in q̄ ui
ta iugiter disponat ut mors tibi nō as
mara sed adoptabilis uideat. Un̄ s̄z
dictū bea. gre. Qui de sua spē ⁊ opaci
one securus est dño pulsanti p̄festi ap
it. q̄ letus iudicē sustinet. ⁊ cū tps p̄
pinque mortis aduenerit. de gloria re
tributōis hilaris erit hxc gre. Nā qui ⁊
sāctē uixerit mors illū n̄ terreat. Un̄
dicit yfidorus. Nec mors te terreat si
bene ⁊ pie uixeris. nō solum aut̄ talis

mortem nō formidabit sed etiā uere
mat exoptabit. Un̄ beatus ber. O uita
secura in pura p̄scia ubi absq̄ formi
dine mors expectatur ymmo exoptat
cū d̄cedine suscipit ⁊ excipit cū dño
tōe. hxc ber. Un̄ p̄fecti uiri qui uitā p̄
sentē patienter sustinent. mortē uero
in desiderio h̄nt. Un̄ beatus gre. Per
fectoꝝ est uitā h̄e in paciēcia ⁊ mor
tem in desiderio. Sed peccatoꝝ aī
mīe p̄cognoscentes causam sue dam
natōis p̄pter peccata prius p̄tracta de
corpe exire trepidant ac p̄mescunt.
Un̄ d̄t bea. Iero. in extremo mortis ar
ticulo p̄renoscit aīa causam damnaci
ōis sue. quā p̄uidēs a carne exire for
midat. Nec mirz q̄ d̄t hyamo. Nul
la maior acerbitas cuiuscūq̄ amaritu
dis ⁊ dolor q̄ mors ip̄a h̄is in pecca
to tam miserabiliter morientis. Etiā
de hoc egippus sic dicit. Nulla ratio
apprehendere nulla quoq̄ lingua exp
mete poterit. quātus horroz ⁊ miseria
peccatoribus uol̄ hanc uitā iminebit.
Nā s̄m beatū ber. Malum triplex sup
peccatoꝝ manet. manet em̄ sup eos
horroz in exitu. dolor in trāsitu. pudor
in cōspectu glorie magni dei. hxc ber.
Ex dictis igit̄ colligere possumus q̄
illi mortē timēt qui in peccatis iacet
⁊ nullum bonum in futuro sp̄ant pre
sentibusq̄ radicatus inhxrent. Illi uo
qui mundū ⁊ seculi uanitates ac uolup
tates p̄ cristo contemnunt nec timent
mortem nec p̄ncipia diligūt. sed potius
futura desiderant. Nec mirz q̄ s̄m cri
so. sup mat̄. Nil dolorosius morte ē
pioꝝ. Sed e contrario nil dulciꝝ mor
te obituꝝ iustoꝝ. mors nāq̄ a malis
minimū formidat. a iustis autem uir
expectatur. hxc crisostomus. Unde p̄
fecti uiri non solum non timent mori
sed desiderantur dissolui ⁊ esse cū cri
sto. ex q̄b̄ uiciz bea. Iero. sic d̄t. Tibi

mibi iam foret dulcius q̄ mori in cor-
 pore. ut in suo sic anima mea saliat cre-
 atore eiusq̄ foueat solacio ⁊ dulcore.
 atq̄ iocundet eius beatissimā visione.
 hec ilxroni. Nec immerito sancti gau-
 dent de mortis aduentu ⁊ mali pertur-
 banf. q̄ ut dicit beatus grego. bonis exi-
 turis de corpore occurrit odor celestis
 patrie. malis vero fetor gehenne eter-
 ne. Unde beatus est qui in hoc seculo
 sic uiuit ut post cursum huius uite cuz
 fiducia ⁊ gaudenter cora3 deo summo
 possit assistere. ac in eius uisione eter-
 naliter delectari ac gaudere. De hoc
 effrem sic dicit. Beatus qui mente habu-
 erit die3 exitus sui ante oculos. ⁊ festi-
 nauerit in illa patens esse ⁊ sine aliquo
 timore peccati vel p̄tatiē p̄scie inueniēti
 Beatus qui inuenierit fiducias in hora
 exitus sui q̄n anima separatur a corpore
 Cum magnis fletib⁹ ac dolorib⁹ sepa-
 tur. ueniunt em̄ angeli a ssumere eā ⁊ se-
 rabunt eam a corpore ⁊ p̄ducent eaz an-
 te tribunal immortalis ⁊ metuēdi iudicis.
 at illa p̄memorans opa sua mi-
 serabiliter p̄tre miscit Grandis timor
 est fr̄s in illa hora mortis ⁊ separatōis
 anime a corpore. Assistent em̄ tunc ipsi
 anīe opera eius que die noctuq̄ bona
 vel mala egisset. ac illa audiens actus
 suos egredi p̄tmescit. q̄ peccatrices
 anime cū metu magno ⁊ timore horē
 do separant a corporib⁹. ⁊ trementes
 p̄gunt ad eternum iudiciū **E**a ergo ho-
 ra cum aīa diuidit a corpore uidens vni-
 uersa opa sua dicit eis. tonate mibi
 in hoc spaciū donec egrediar. Et re-
 spondentes oēs actus eius dicēt ei. tu
 nos egisti. tua opa sumus. tecū semp̄
 ibimus. tecumq̄ p̄gemus ad iudicē.
 Sancta uero anima a corpore nō timet
 exire. nec metuit. sed magis gaudens
 cum fiducia pergit ad deū euecta offi-
 cīs angeloz. hec effrem abbas. **P**

Ubi notandum q̄ quilibet deuotus ac
 p̄tuosus q̄diu in hac peregrinatione
 p̄sistit ut est de desiderare debet introitu3
 celestis patrie. q̄ lxxvira tota tribula-
 tio ⁊ temptatio est. Unde beatus aug.
 in glo. super ps. sic ait. Uira ista tribu-
 latio est. ⁊ si tibi tribulatio non est aut
 paruz patriam diligis. aut sine dubio
 tribularis Qui enim non tribulat nō
 se esse sciat de eo qd̄ desiderat. unde ti-
 bi uidet uira ista tribulatio nō esse qd̄
 non amas. Ama alteram uitam. ⁊ ui-
 debis q̄ ista tribulatio est quacunq̄ p̄-
 speritate fulgeat. quibuslibet delictis
 abundet circūfloreat. qm̄ nondum est
 illud gaudiū sine vlla temptatōne cer-
 tissimū. qd̄ nobis in fine seruat deus.
 sine dubio tribulatio est. hec aug. Nō
 enim in ista miserayita in qua peregrini-
 namur potest esse felicitas vel gaudiū
 v̄r. Qd̄ testat Maximus ita dicens
 Nemo se credat aliqua3 felicitatē aut
 aliquod v̄r gaudium in hoc seculo possi-
 dere. beatitudo hic p̄parari potest possi-
 deri non p̄t **Q** Duo sibi tempora
 ordine suo succedunt. tempus. s. fletu-
 di. ⁊ tempus ridendi. nemo se circū-
 ueniat. non est in mundo hoc tps ridē-
 di Scimus aut̄ q̄ omnis homo gaudere
 desiderat. sed non omnes ibi q̄runt
 gaudium vbi oportet inquiri. V̄r in
 hoc mundo gaudium non fuit. nec est.
 nec esse poterit. hec maximus **R**
 Unde sancti uiri ut liberior p̄uenire
 possint ad celestem patriam in hac pe-
 grinatione in labore ⁊ gemitu fuerūt
 ⁊ ad illam p̄spiciendam suspirauerūt
 De hoc beatus aug. in quadā ome. sic
 ait. Non desiderat patriam peregrina-
 tio sine lacrima. sed desideras qd̄ non
 habes funde lacrimas. Quis iustus n̄
 habuit istas lacrimas. qui non habu-
 it peregrinum se esse non uoluit. Qua
 fronte ad patriam uenit qui nō absens
 bb. j.

Liber .III. Dist. III. Ca. XIII.

suspirauit. hxc augu. Et inde est qd dicit beatus bern. Desideremus qto possu-
mus desiderio celestē patriā. cū mag-
no rubore nāq; et p̄fusione ad illam p̄-
ueniet quisquis eā vel x̄mēter modo nō
desiderat. Quicūq; ingi orōm̄ assidua
meditatioe necnō et sollicita p̄uersatio-
ne in illa versat securus hinc egrediet̄
et cū magna exultatione in ea suscipie-
tur. hxc bern. Ad tale etiā desideriu vi-
delicet pueniendi ad regnum celoꝝum
vñāquamq; deuotaz aīam Anselmus
horat̄ ita dicens. O aīa tantus dicitur eē
amor tuus in hac mortali vita et deside-
riu pueniendi ad illud ad qd facta es et
dolor qz ibi nōdū es et timor ne forte
non puenias vt nullam leticiā sentire
valeas nisi de his que tibi auxilium et
spem p̄ferunt perueniendi. hxc ansel.
Et vt aīa liberius possit celestia
desiderare et p̄n̄r ad eternam felicitatē
peruenire. necesse est cū adhuc in car-
ne retinet̄ vt afectionib; inordinatis
reluctet ac etiam ab illis mūdet̄. vt si
ne obstaculo seu impedimēto puenire
valeat ad xp̄m. De hoc in libro de spū
et aīa sic dicit. Si anima a corpe corpalium
afectionū hic non mutat̄. corpe
eruta corpalib; tenet̄ passionib;. Stru-
teat ergo in hac vita ab hmōi petulan-
tia mundari. q̄tenus cū hinc exierit ni-
hil corruptū secum trahat et a corpali
passione imunis existat. hxc in libro de
spū et aīa. **O**portet ergo vt aīa non so-
lum a p̄sensu abstineat verū etiam ab
omnib; p̄cupiscencijs se excutiat p̄ut
declarat beatus bern. latius sup̄ can. sup̄
primo vbo. **E**n ipse stat post pietē. sic
dicens. **P**rope est dñs sanctis et ele-
ctis etiam cū longe esse videat̄ et nō e-
qualiter omnibus. s; alijs plus. alijs
minus p̄ meritoꝝum diuersitate. nam
et si p̄pe est dominus omnib; inuocan-
tib; cum in veritate non tñ omnib; for-

san vt dicere possint qz ipse est post pie-
tem. **S**ponsuero q̄ p̄pe ē que vno tñ
pariete diuidit. **P**ropterea namq; cu-
pit dissolui et rupto medio pietē eē cū
illo. quem post parietem esse confidit.
Ego aut̄ qui peccatoꝝ sum dissolui nō
cupio sed formido sciens qz mors pec-
catoꝝ pessima. **Q**uō nō pessima mors
vbi non subuenit vita. formido exire
et ipse p̄remisco portus ingressum. dū
non p̄fido p̄pe existere qui excipiat ex-
euntem. **Q**uid em̄ securus exeo si non
dñs custodiat exitū meū. **I**xi ero ludu-
brio demonū si nō assisiat qui redimat
neq; qui saluū faciat. **N**il tale erendū
anime pauli cui ab aspectu et amplexu
dilecti vnus tñ modo pies obfistebat
videlicet lex peccati quā inueniebat in
membris suis. **I**psa est oīs carnis p̄cu-
piscētia qua carere omnino nō potuit.
donec in corpe fuit hoc sane interiecto
pariete vno non longe pegrinabat a
dño. **U**nde et oprando clamat. **Q**uis
me liberabit de corpe mortis huius.
sciens se mortis p̄pendio p̄tinuo p̄nē-
turum. **H**ac ergo paulus se fatebatur
vñā lege teneri p̄cupia. s. quā carni sue
immobiliter insitā tolerabat inuitus.
De cetero nihil mibi p̄sciens sum inq̄t.
Uerū quis similis paulo qui non vice-
licet huic interdū p̄sentiat p̄cupiscen-
tie ad obediendum peccato. **N**ouerit
p̄inde quis is qui peccato p̄senserit et
alterum sibi opposuisse pietem ipsum
vtriq; illicitū p̄sensum nec potest glori-
ari qui hmōi est. qz stet sibi post parie-
tem sponsus. quando iam parietes in-
terfint nō paries multo minus si p̄sen-
sus puenierit ad effectum tūc certius
iam pies sponsi impediatur accessum ad
ctus videlicet ipse peccati. qz si p̄ctm̄
in vsum p̄suetudo forte aurosus etiaz
in p̄temptum p̄duxerit. **N**ōne ita erie-
tis miles ante a rugienti p̄paris

ad escā poteris deuorari q̄ puenire ad
sponsū. non vno siquidē iam sed tan
ta a te parietū numerositate interclu
sum. Primus siquidē p̄cupia. secun
dus p̄sensu. tercius a ctus. quartus
consuetudo. quintus p̄emptus Cura
igif̄ p̄iori p̄cupie toris resistere visce
ribz vt non cades in p̄sensum. ⁊ oīs de
inceps malignitatis fabrica euanescit
Nec est oīno qd̄ sponsū appropinq̄
te verat tibi p̄ter solū parietē corpis.
q̄tenus gloriari poteris ⁊ dicere de il
lo. En ipse stat post pietē. hęc ber. **T**
Notandū est etiā vt ait bea. aug. q̄ nō
sumus in hac vita sine pct̄is aut p̄cupi
scentiis q̄uis etiā scī. sed exhibimus
hinc sine pct̄o. q̄ vnusquisq̄ cū de cor
pore exierit dimittunt ei qui talia ha
bebat vt dimittentē debita. q̄ quori
dianis p̄cibz dimittunt ⁊ exit mun
datus. hęc aug. Et vt beatus gre. d̄t su
per can. Cum aīa scā a peccatis quori
dianis ac minutis se p̄p̄mā mūdāt.
dū quotidie pct̄ā minuta cū lacrimis
abluit. ⁊ a maioribz se obseruat q̄uis
freq̄nt peccet per assiduā tñ p̄māz mū
diciā suā assidue seruat. q̄uis enim
mor vt peccata iusticia declinet. dū tñ
sp̄ credit in eū qui iustificat impiuz ⁊
assidue sub eius fide pct̄ā suā deslet. p̄
assiduas ablutōes iusticiā suā retinet.
hęc greg. **Q**uisquis etiā in ius
ticia p̄siterit. ⁊ p̄cepta dñi seruare
non obmiserit. antiquuz hostē in hora
sui exitus nō timebit. Qd̄ a firmat be
atus greg. vj. mora. sic dicens. Quis
quis ad vite p̄cepta dirigit. p̄iusq̄
eterna p̄mia p̄cipiat. hic iam initia
securē imp̄peruū felicitatis degustat.
vt antiquū iam non metuit vt interne
mente mortis articulo violentos eius
impetus non phoretat. Istis namq̄
initū est retributionis ipsa plerūq̄ in
obitu securitas mentis. **U**n̄ recte in li

bro Job d̄t. Et bestiam terre nō formi
dabis. Callidus quippe aduersarius
bestia terre d̄t. q̄ ad rapiēdas mortis
tempe peccatorū animas violentia cru
delitatis effrenat. Quos em̄ viuentes
blandiens decipit moriētes seuius ra
pit. Que p̄tra de electorū ecclesia per p̄
plexam pollicet dñs dicens. Mala be
stia non offendet per eā. Illi igif̄ terre
bestiā moriētes timent. qui p̄ditōris
sui potentia viuentes non timent. Sā
cti etenim viri qui diuine se formidini
medullitus subdunt. omne de aduer
sarij aduentu pondus timoris abijciūt
q̄ viuentes perfecte electi timent iudi
cem. ne moriētes metuant accusatorū
rem. Bene ergo d̄t. Et bestia terre non
formidabis. Ac si aperte diceret. quia
blandiente hoste non vinceris. hunc
seuiēte postmoduz non timebis. hęc
grego. **X** Impioꝝ vero aīas in
hora sue egressiōis de corpore magnus
terroꝝ inuadit. ⁊ amarissime angustie
⁊ pauores illas circūstant p̄pter remoz
sum p̄scie. De quoz̄ miserabili anxie
tate petrus da. sic ait. Pensandū quip
pe est cū iam peccatrix aīa vinculis in
cipit carnis absolui. q̄ amaro terroꝝ
p̄curit. quantis mordacis p̄sciētie sū
mulis lacerat. recollit vetera que p̄mi
fit. videt mandata que solito cōplere
p̄emptit. dolet indulta p̄mē tēpa sese
inaniter p̄cepisse. ploꝝat immobilē di
stricte vltionis articulū inenitabiliter
imminere. manere satagit ⁊ exire p̄pel
litur. recuperare vult perditā ⁊ nō audir
tur. Post terga respiciens totius trās
actē vite cursū velut vnū breuissimū
deputat itineris passū ante se oculos
dirigit. ⁊ infinite perhenmitatis spacia
deprehendit. ploꝝat itaq̄ q̄ intra tam
breue spaciū acquirere potuit omne
seculorū leticiā. Deslet etiā se tam
p̄pter breuis illecebris voluptatē ineb
bb. ij.

narrabilem perpetue sanitatis amisse dulcedine Erubescit qz ppter illa substantia que vermibus erat obnoxia. illa neglexit que choris erat angelicis inferenda. Ideo radios mentis attollit et cum diuitiis immortalium gloria contemplant eam ppter vite homini inopia perdisse profundit. Cumqz sub se reflectit oculos ad huius mundi puallem terra qz caligines sup se mirat eterni luminis claritate. Liquido deprehendit qz nox erat et tenebre qd amauit. **S**i rediui uiu. pme tps mereri posset qd dure conuersationis iter arripet. qz et qualia pmitteret quantis se deuotionu vinculis innodaret. Interea du oculi patet scut du pectus palpitar. raucus guttur anhelat. dentes paulatim ingrescunt. palpescut ora. membra cuncta rigescunt als angescunt. **D**u huc itaqz et homini tam qz vicini morti pcedentia famulantur officia. assunt oia gesta simul et verba. nec ipse etiam cogitationes desunt et cuncta huc amara aduersus auctorem testimoniu reddunt. Coaceruant oia an respicientis oculos que respicere refugit et eo modo coactus et inuitus attendit. **A**dest pterea huc horrenda demonu turba illuc virtus angelica. In illo qui medius est liquido replendit cui parti iure possessio vendicet. nam si pietatis in eo videtur insignia inuitationis angelice bladicis delinif atqz armonice melodie dulcedine. vt exeat puocatur. qz si eu finistre parti merito nigredo et feditatis squalor adiudicet. intolerabili mox terrore percutit. repente impetus violentia perurbat precipitater inuadit. ac de misere carnis erga sculo violenter euellit. vrad eterna supplicia iam cum amaritudine perurbat. **J**amdo post egressionem de corpore quis explicare valeat quot armature spuum iniquorum acies insidit lateat. quot fre-

mentes cunei feralibus telis instructi iter obsident. et ne transire libere possint aia velut militari more stipare legionibus oppugnant. **H**ec et homini frequenter in corde versare quid est aliud qz lenocinantia vite huius blandimenta respicere. mudo repudium dare illicitos carnis motus elidere. solusqz perfectionis adipiscende. positus indeclinabiliter custodire. **H**ec petrus dami. **A** **H**ortandū etiā qd diabolus grauissime temptat fideles cum iam mori appropinquant. **T**estatur hoc anastafius qui sic dicit. **D**emon siquidem fortissimis aggressionibus suis temptat. dum ipse homo mortis sue foribus appropinquat et maxime in duobus viz in fide et in spe. **I**n fide temptat qz valde conat quomodo possit hominem tunc a via veritatis et a fide catholica euertere. et in errores infidelitatis inducere. et sic sequenter in perditionem pertrahere. **U**nde optima consuetudo in ordine cisterciensium inoleuit. nam cum aliquis fratrum in extremis laborat percutitur tabula lignea. et occurrentibus fratribus expressa voce dicit ac proclamaf **C**redo in vnum deum vt ille frater qui in articulo mortis est constitutus audies verba symboli ad seipsum redeat et si forsitan temptat peritium incredulitatis positum errore infidelitatis in fide catholica solideat. **U**nde necesse est vt homo cum adhuc in corpore subsistit et icolumis est pericula que in mortis hora euentire solent frequenter meditet et sic viuuat vt illa cum venerint non timeat sed cum dei adiutorio vincat. **D**e hoc damas. sic dicit **T**emptabit nos hostis antiquus mira obliquitate veritatis et fidei in extremis ppter qd animus quidem noster in meditatione eorum que in morte futura sunt terribilium iugiter est exercendus. et prescientia futurorum euentuum imbuendus. **H**ec damas. **B** **S**ecū

do malignus spūs temptat hōnem in illa vltima hora ī spe. qz laqueos desperationis in cor hōis tunc rēpīs immittere solet. per quos decipiat et in desperationem inducat. ac postmodū in eternam damnationem pertrahat. Contra hoc etiā periculū debet vnusquisqz per vite sanctimoniam ac bonam puerfarōem se munire vt aduente teptationis turbine p durare valeat. **Uñ** beatus greg. **O**bijciat tibi spūs malignus mortis in tpe infinita desperationis prestigia et erroris q̄ nullatenus effugies nisi duz vnus te premunias et pfirmes. hxc greg. **D**ebet ergo quilibet fidelis adhuc dū viuūt corpore timorē dñi p̄ oculis cordis habere et virtuose viuere. vt in illa vltima necessitate fiduciam in deo et p̄solatōem mereat ab ipso percipere. **Uñ** dicit ecci. j. **T**imēti deū bene erit in extremis et in die de functionis sue benedicef. **U**bi etiam norandū vt dicit beatus greg. xxij. moza. **D**ū viuimus debemus bona nostra a memoria repellere ne extollant. et appropinquante exitu plerūqz ea humiliter ad memoriam reuocemus vix qz fiduciam p̄beant et de speratū timorē premant. hxc greg. **I**n de etiā est qd idem beatus greg. xxiiij. moza. sic dicit. **N**onnunqz aīa etiā iusta solutioni carnis appropinquans retrose vindicte turbat permittente. s. deo. **E**t si quid tranquillū in hac vita sape potuit mortis articulo interueniente pcutif. sed iustoz aīe a leuibo quibz cōtagis ipso sepe mortis pauore purgatur. et eterne retributionis gaudia ias ab ipsa carnis solutōe percipiūt. **P**lerumqz vero p̄templatione quadā retributionis interne etiā p̄iusqz carne exsolient bilarescunt et dū vetustatis debilitū soluunt noui iā muneris p̄feruntur. hxc gre. **E**t cū itaqz vnusqz maxime in illa hora extrema indigeat

p̄solatōe diuina vbi tot picula occurrunt. necē est vt hō dū adhuc sanus ē talem dñm et amicū sibi q̄rat et eligat. qui eum a tot malis liberet et defendat. **I**stexero dñs et amicus est dñs nē quē sibi q̄libet in amicū et p̄em eligere d̄z et eidē fortiter adhxere per fidē. p̄ dilectōem. p̄ vite sanctimoniam et puritatem vt in illa tremenda mortis hora mereat ab ipso de insidīs demonū liberari et ad eterna gaudia p̄duci. **D**e hoc beatus aug. sic dicit. **E**lige inqz illū amicū p̄ omnibz amicis tuis xp̄m vix. qui cū aīa subtracta fuerit tibi solus fidē seruabit in sepulture tue hora. **C**ū amici tui recedēt a te. ille te nō derelinq̄t. sed tuebit te a rugientibz p̄patis ad escā et p̄ducat te ad ignotā regionē atqz p̄ducat te ad plateas celestis iherosolym et ibi collocabit te cū angelis ante faciem maiestatis sue vbi est cumulus felicitatis supeminens glā. supabundās leticia et oīa bona. hxc aug.

Filius.

Quēpiō etiā scire cū aīe soluant a corpibz ad que loca ferant vel vbi locent aut subsistant.

Ca. XIII. Pater D

De hoc scire debet q̄ excepto lym. bo pueroz sine baptismi sacramento decedentiū in quo est pena damni et nō sensus tria sunt potissima loca. ad que aīe statim post absolutionem a corpibz ferunt videlicet infernus purgatorium et regnum celoz. **I**n quibz locis aīe scdm meritum vel demeritū recipiunt. **D**ec vero loca qualia sint nō possunt nobis esse nota. sunt tamen substantis spūa lib. i. animabus congrua et conuenientia. **D**e hoc thomas de aquino sic dicit. **Q**uamuis animabus post mortem non assignēt aliqua corpora quoz sine

bb. iij.

forme et determinati motores. deter-
minant tñ eis quedam loca corporalia
fm quandam congruentiam fm gradus
dignitatis eoz. in quibz sunt quasi in
loco eo modo quo incorpalia in loco
esse pñt fm q magis vel minus acce-
dunt ad primā substantiam. cui locus
superior congruentiā deputat. s. deum
cuius sedem celū scriptura esse denun-
ciat. et ideo aīe que sunt in principatio-
ne pfecte deitatis in celo esse possumus
Alias dō que a principatione hōmō im-
pediunt loco prario dicimus depura-
ri. **E**t sciendū q incorpalia nō
sunt in loco aliquo modo nobis noto
et suero. fm q dicimus corpora prae
in loco esse. sunt tñ in loco mō substan-
tīs spūalibz puenienti. qui nobis ple-
ne manifestus esse non p̄r. Et sicut in
corpore est gravitas vel leuitas qua
ferunt ad suum locū. qui est finis mo-
tus ip̄oz. ita etiā est in aīabz meritum
vel demeritum. quibz pueniunt aīe ad
p̄m̄ium vel penā q sunt fines actionū
ip̄az. **U**n̄ sicut corpus p gravitatem vel
leuitatē statim fert in locū suū nisi p̄bi-
beat. ita et aīe statim soluto vinculo car-
nis p qd in statu vie detinebant statim
p̄m̄ium psequunt vel penā. nisi aliquid
impediat sicut interdū impedit p̄secu-
tionē p̄m̄ij veniale peccatū qd prius pur-
gari oī. ex quo seq̄t q p̄m̄iū differat.
Et qz locus deputat fm cōgruentiam
p̄m̄ij vel pene statim ut aīa soluit a cor-
pore vel in infernū demergit. vel ad ce-
los euolat. nisi impediat aliquo reatu
quo oportet euolutionem differri. ut
prius aīa purget. Et huic veritati au-
tōritates sacre scripture canonice at-
testant et patrū documenta scōz. unde
prarium p heresi est habendum. hec
thomas **E**x p̄dictis cognoscimus tria
esse loca animabus deputata scdm me-
ritum vel demeritum. **F** **E**t scien-

dum consequenter de pena infernali
q pena ipsa infernalis est in loco cor-
porali deorsuz. in quo eternaliter affli-
guntur omnes reprobi tam homines
q̄ spiritus mali. affligent aut eodem
igne corporali qui cremabit et spūs et
corpora. nec tamen illa corpora consu-
met sed semper affliget alia plus alia
minus fm exigentiam demeritorum.
Ignis namq̄ infernalis non omnes
equaliter cruciabit. qm̄ ab eodez igne
alij plus alij minus torquebunt fm q
plus vel minus peccauerunt. Quāvis
aut ille sit corporeus nec possit agere
in spūm ipsum calefaciendo. agit tñ
in ipsum vt instrumentum diuine ius-
ticie ipsum ledēdo et ille dolor est ma-
ximus tum ppter potentiaz diuine ma-
nus illum ignem mouentis. tum ppter
sensibilitatē patientis. tum etiā ppter
immediationem diuinitatis. **D**e cui-
us ignis acerbitate beatus aug. sic dī.
Quantū distat ignis materialis ab ig-
ne p̄cto. tñ distat ignis infernalis ab
igne materiali. cuius tanta est violen-
tia q si marium vniuersitas flueret in
ipsum nec ad modicū refrigeraret **E**t
notandum q reproboz aīe que in pre-
senti vita moriunt per culpaz in infer-
no p̄sente earuz mors eternaliter viuet
in pena. in qua ex̄s non solum maio-
ra p̄ctā verumeriam minora tormenta
patiēdo persoluent. **D**e hoc beatus
gregori. xv. mora. sic dicit Cuius hic
vita mortua fuerit in culpa. illius etiā
mors viuet in pena licet que fecit om-
nia nec tñ p̄sumet quia cruciat et non
extinguitur. moritur et viuit. reficit et
subsistit finitur semper et sine fine est.
hec solo auditu valde terribilia sunt q̄
to magis passione. grauiora tñ tormē-
ta recipiunt illi qui multas iniquita-
tes ex suis prauis desiderijs p̄traue-
rūt **D**istricta oīpotētis dei iusticia sup

placium a reprobis exigit p peruersis actibus. et eis mala vsq ad verborum retributionem reddit. vt qui de magnis malis debitores sunt. supplicij traditi etiam nouissimi quadrantē solunt. Illis em̄ minima p̄cunt qui maiora in se mala districte defleuerunt. Nam quos magna premunt etiā minima pariter in gehenna affligūt. lxx greg. **S** De igne etiā infernali hugo de scō viro. sic dicit In inferno dicitur ignis esse inextinguibilis. et qui vt sp̄ ardeat nutrimentum non eger. et ab initio mundi demonibus eternaliter cruciandis preparatus In quo. s. igne etiā hoīes maligni cū demonibus eternā penā passuri. q̄ in hac vita positi ad culpaz eis p̄senserunt. Ad hunc infernū aīe sceleratorū a corpibus egressi statim retrudunt. lxx hugo. In quo etiā inferno erit et est calor ignis. stridor frigoris. tenebre. fumus. lacrimae interiores. aspectus demonū. clamor. improperiū. ariditas sitis. fetor sulphuris. vermis p̄scie. vincula carcer. timor. dolor. putor. rancor. tristitia. carentia visionis dei. ablatio spei oīs salutis In quibus etiā penis erit afflictionis varietas et cū varietate acerbitas interminabilis vt ad reproborū supplicij tormentorū fumus ascendat in secula seculorū. **U**bi etiā p̄siderandū. p̄t dicit thō. de aquino q̄ spūs dānari nunq̄ sunt extra infernū. nisi ex dispensatōe dīna vel ad instructōez vel exercitiū electorū. vbi cūq̄ aut̄ extra infernū sunt spūs t̄i vident eternum ignem inferni. Cū cū ista visio sit immediate affligens. vbi cūq̄ sunt ab igne infernali affliguntur Unde sicut glōria electorū non minuit si aliqui extra celos em̄p̄erū sint. ita etiā in nullo minuit pena damnatorū si extra infernū diuina dispensatōe ponant̄ ad p̄s. Similiter et dyabolus vbi cūq̄

fit. siue in aere. siue sub terra. secū trahit tormenta flammaz suarū. lxx thō.

De purgatorio etiā sciendum est primo q̄ ille ignis purgatorius sc̄z est corporalis ignis. per quem t̄m̄ modo spūs iustorū qui in hac vita p̄m̄iam non implerunt ac satisfactōem p̄dignaz affligunt̄ s̄m plus et minus. s̄m q̄ pl̄ de cremabili ex hac vita traxerint. Affligunt̄ t̄m̄ minus grauius q̄ in inferno et grauius q̄ in hoc mundo. non t̄m̄ ita grauius quin sperent et sciant se in inferno non esse. licet forte p̄ penarū magnitudine hoc aliquotiens non aduertant. Hac aut̄ pena ab igne corporali afflictā purgant̄ spūs a reatibus. scorpijs et reliquis peccatorū. quibus sufficenter expurgatis immediate euolant et introducunt̄ ad glōriam paradisi.

Et notandū q̄ diuine iusticie ordo hoc exigit. vt spūs ab igne materiali habeat purgari. vt sicut s̄m ordinē nature anima vniū corpori vt influat vitā sic vniū igni materiali s̄m ordinē iusticie vt punibile punienti a quo suscipiat penas. Et q̄ viri iusti qui sunt in gratia nō sunt digni nisi pena transitoria et tanto maiori pena sunt digni. q̄n̄to maiora p̄miserunt p̄cā et minorem egerūt p̄m̄iam. Hinc est q̄ ab igne materiali puniunt̄ t̄paliter. quidā t̄m̄ diutius. quidā breuius. quidā acerbius. quidā leuius s̄m q̄ reatus exigit offensaz. Nec est em̄ vt dicit beatus augustinus. q̄ t̄m̄ v̄rat dolor quantū h̄serat amor. Tāto em̄ difficilius quisq̄ purgat̄. quanto medullis cordis eius intrinsecus amor h̄serat mundanorū. et iō tanto vnusquisq̄ torquet̄ diutius q̄ro eius affectus v̄malibus ad h̄serat fortius. Unde itē beatus augustinus. de hoc sic dicit. Post hanc vitā incredibile nō est nōnullos fideles per ignem quendam purgatorij quāto magis minusue p̄uentia di

Liber .III. **D**ist. III. Ca. XIII.

lexerunt. tãto tardius citiusq; saluari.
Un non frustra illa tria distingit
apls lignũ fenũ stipulã q̄ illi edificat
qui ⁊ si aliena nõ rapiũt. reb; tñ mun-
danis hoĩb; p̄cessis aliqua dilectione
inherent. q; s; in suos amandi modos
diutius vt lignũ vel minus vt fenũ vel
minimũ vt stipulã ignem sustinebunt
Qui ho supedificant auz argentũ la-
pides p̄ciosos de vtroq; igne securi
sunt. nõ solũ de illo eterno qui crucia-
tus est impios in eternũ. s; etiã de illo
mundatorio quo purgabunt quidã sal-
uandi. **I**n auro intelligit p̄templatio
dei. in argento dilectio p̄imi. in lapidẽ
de p̄cioso bona opa. **D**ic obijci p̄t **S**i
p lignũ fenũ stipulã venialia intelligã-
tur peccã ⁊ nullus a deo p̄fectus ẽ quin
venialiter nõ peccet q̄ qui edificant au-
rum. argentũ. ⁊ lapides p̄ciosos edifi-
cant etiã lignũ fenũ ⁊ stipulã q̄ p ig-
nem transibũt. **D**e hoc sciendũ q̄ non
oĩs qui venialiter peccat lignũ fenũ ⁊
stipulã edificat. **L**ignũ quippe fenũ ⁊
stipula accipi p̄nt seculariũ rez ama-
tores q̄ quis licite p̄cessat. tales cupidi-
tates vt amari sine omni dolore nõ pos-
sunt. **H**ec ẽ edificat is qui cogitat que
mũdi sunt quõ placeat qui circa diuĩ-
cias suas quodã carnali affectu tenet
⁊ tamẽ ex eis multas elemosinas facit
nec p eis aliquid fraudis vel rapine
molit. **E**x his igit patet q̄ non homo
idem simul hec ⁊ illa edificat. **I**lla em̄
edificatio p̄fectoꝝ tñ est. qui nõ cogi-
tant placere mundo sed tñ deo qui ⁊ si
venialiter aliqñ peccant seruoze carita-
tis ira absumit in eis peccã. sicut a que-
gutta in camino ignis ⁊ ideo nõq; vel
raro portant secum cremabilia **S**i ho
mundũ deo p̄ponerent non supedifica-
rent sed destruerẽt fundamentũ. **A**ffe-
ctõnes igit quib; carnales dediti sunt
omib; piugib; possessionib; ita vt mil-

preponat cristo illis trib; signant que
in mentes p̄fectoꝝ nõ cadunt **E**t si cri-
minalia nõ admittant. **I**n sordib; ho-
minozum interdum durant vsq; in fi-
nem qui cũ talib; edificijs transeũt s;
dissoluent in igne **I**pi ho merito fun-
damẽti salui erũt. grauissimã tñ penã
sentient. **E**x quo apparet quantam hie
miam exhibet deus. ⁊ quantã exerce-
at ibi seueritatẽ cũ p eodem p̄cõ mul-
to grauius ibi puniat q̄ hic. **U**
Ubi etiã notandũ q̄ sunt nõnulli qui
capitalia crimina p̄miserunt vel si fe-
cerũt p̄p̄iam ⁊ satisfactiõẽ licet in-
sufficientem in venialia p̄mutauerũt ⁊
multa venialia addiderũt **H**i tales qui
nõ hũt capitalia euadũt infernũ s; q;
hũt venialia non statim transeunt in ce-
lum. sed in locũ mediocrem hoc est in
purgatorium. vbi tam diũ detinentur
quousq; ip̄a venialia p ignẽ purgatori-
um p̄sumunt vel p suffragia sanctorũ
rediment **U**nde d̄t beatus augu. **Q**ui
capitalia crimina non admittunt sed
ad minuta p̄p̄trãda faciles sunt ⁊ ad
redimenda negligentes ad vitam eter-
nam sine dubio venturi. s; p̄ius in hoc
seculo p dei iusticiãz amarissime sunt
torquendi. aut p multas elemosinas
⁊ orõnes liberandi. aut certe illo igne
de quo d̄t apls **H**ic quasi per ignẽ lõ-
go tempore cruciandi **Q**ue autẽ sunt
illa venialia **I**dem beatus augustinus
enumerat dicens. **Q**uamtu aliquis
in cibo ⁊ potu plus accipit q̄ necesse
sit quotiens flagello dei impatiens fu-
erit. quotiens plus loquit q̄ oportet.
plus tacet q̄ expedit. quotiẽs malas co-
gitationes sine p̄sensu admiserit. quotiẽs
in diuino seruitio negligens fue-
rit. quotiẽs terrena dilexerit citra deũ
hec ⁊ similia ad minuta peccata p̄ine-
re nõ dubiũ ẽ **E**x quib; peccõs lscera iã
nõ damnet tñ velut quibusdam pustu

lis et horrida scabie deformant animam
 ut ad amplexus dei in celo nullatenus
 admittat. Et ideo quicquid de his minu-
 tis primum omnibus. elemosinarum largi-
 tionibus. misericordiarum. missarum. orationi-
 bus. ieiuniis et indulgentiis eorum qui in
 nos peccauerint assidue redemptum non
 fuerit. aut hic multis tribulationibus
 expiatur vel illic in purgatorio depurat.
 hoc ipsum tamen anima plus patitur et minus.
 quam diuersitate apostolus insinuat cum vo-
 cat eadem minuta lignum. fenulum et stipulam.
 non quod sint talia. sed quod cruciatur plus et
 minus. **S**ciendum etiam quod ignis
 purgatorius valde durus et acerbus est
 ita quod nulla pena huius mundi dolori illius
 usque pene parari possit. Et hoc probat beatus
 augustinus. sic dicens Ignis purgatorius du-
 rior est. quam quicquid in hoc seculo videri
 aut cogitari potest. Omnis enim tribulatio
 quantumcumque magna vel longa in hac
 vita modica est respectu purgatorij et ideo
 totius viribus vnusquisque laborat. ut capi-
 talia crimina possit euadere et minuta
 peccata ita operibus bonis redimere. ut de
 ipsis nihil videatur remanere quod ille ignis
 possit absumere. Illi autem qui capi-
 talia crimina committunt si quidem viuunt ea
 penitentiam medicamentis redimere noluerint
 ad illum ignem peruenient de quo dominus dicit.
 Ire in ignem eternum. Et ideo qui ab ista
 perpetua pena et ab illo purgatorio igne
 desiderant liberari. crimina capitalia non
 admittant. aut si iam commiserint. fructu-
 osam agant penitentiam. addentes lacrimas
 rugitus et gemitus longo continuatos
 tempore. et illa pua vel quotidiana peccata bo-
 nis operibus redimere non desistant. hoc
 augustinus. Et quod dicitur est ad modicum illa tor-
 menta sentire. ideo tutius est et salubri-
 us ut in presentia vita homo subeat purga-
 tionis remedium et penitentiam. ut illas penali-
 tates euadere possit in futuro. De hoc
 hugo de scoto victo. sic ait. Est ignis qui

tem qui purgatorius dicitur. ubi purgantur
 et mundantur qui hic corrigere ceperunt
 et non profecerunt. Qui autem in hac vita
 nec incipere voluerunt. ibi resummare non
 possunt. Quibus autem hic correctionem suam in-
 cipe datur. illic correctionis perfectio
 refusa. Tamen tutius omnino est ut hic incipe
 et proficere intendas ut illic nihil tibi fa-
 ciendum vel patiendum super sit. Dicitur est
 tormentum illud vel modicum vel ad momen-
 tum sentire. propterea tibi tutius omnino est
 ut hic incipias et proficias quod facere de-
 bes. quod si proficere non poteris tamen si incho-
 aueris noli desistere saluus eris. sic tamen
 quod per ignem ardebis quidem donec resump-
 tum fuerit quod cremabile portas. tu autem
 saluus eris quoniam fundamentum vite in te
 permansit quod caritas dei est. hoc hugo.
Sciendum pur dicitur richardus de scoto vi-
 cto. quod tribus modis purgatio peccatorum
 agit. aliquando per solam seueritatem. aliquando
 per solam pietatem. aliquando per solam mo-
 derationem vtriusque. ut miseratio ipsa
 non sit sine nonnulla seueritate. nec se-
 ueritas sine miseratioe. Siquidem in
 igne purgatorio intolerabilis afflictio
 sine totius consolationis remedio. Inuo-
 luntaria satisfactio est afflictio cum
 multiplici consolatione. In lauacro re-
 generationis plena emundatio nihil
 habens afflictionis. Prima purgatio
 agit per incendium. secunda per flagel-
 lum. tertia per lauacrum. Per incendi-
 um purgatorij ignis scoria peccati ex-
 coquitur. per flagellum satisfactiois pa-
 lea peccati excutitur. per lauacrum re-
 generationis peccati macula absque pe-
 na diluitur. Sunt autem multi qui in ex-
 tremis veraciter penitent. sed morte pre-
 uenti tempore satisfaciendi non habent.
 Ex his quidem malis quod iniquitatis
 et impietatis est. ad veram eorum peni-
 tentiam remittitur. quod vero turpitu-
 dinis et impietatis est purgatorio igne

excoquit. et his dictus intellige quod in ps. habes Beati quorum remissa sunt iniquitates. Alij cum magna deuotione ad confessionem veniunt et cum omni studio et sollicitudine satisfactionem solvunt et rursus diuine suae caritatis operibus et virtutum varietate obducunt. fit itaque in eis quod a se legis. Caritas operit multitudinem peccatorum. In his adimplet illud ps. Beati quorum tecta sunt peccata. Plures post multa flagitia et blasphemias de iudeis et gentibus venientes in christo regenerati. qui bustum pro peccatis malis nihil satisfactionis iniungit. quod renatis in christo de ante actis peccatis nihil imputat. pro talibus esse dictum pura. Bonus vir cui non imputavit dominus peccatum. Et sunt nonnulli qui tantum profunde et intime penitent et tanto deuotionis ardore in ipsa sua peccata feruent. et tamen de domini pietate presumunt. ut hoc ipsum in eis ad peccatorum suorum expiationem sufficiat et dominum sibi potius placabilem reddant. Testis hoc tam sero penitens latro ille qui statim audire meruit. Hodie mecum eris in paradiso. Cuiusmodi quilibet in eorum currit numerum quibus a domino non imputatur peccatum sed dimittunt eis peccata multa quam diligunt multum. hec richardus. **U**bi etiam considerandum quod in peccato duo sunt remittenda culpa videlicet et pena. Culpa remittitur confessione et cordis contritione. Sed culpa dimissa adhuc remanent peccata remittenda quantum ad penam ad cuius remissionem requiritur satisfactio. que fieri solet per bonum opus caritate formatum. Et hoc fit plus et minus propter unumquisque in peccatis et facinoribus excessit. **E**t notandum quod remissio culpe aut nulla est aut totalis. Sed remissio pene fit per partes et non tota simul de consuetudine licet aliquando fiat tota simul propter feruorem penitentis et ex liberalitate dei. Et hoc fit maxime cum operis deus cor hominis per gratiam contritionis accendit. et feruentes lacrimas pro peccatis effundere facit que ita habundantes esse possunt quod peccata omnia non solum contritionis ad culpam verum etiam quantum ad penam valent abluere. **U**nica maria magdalena ex feruida cordis dilectione lacrimis suis christi rigavit pedes. et ideo ab ipso domino audire meruit dimittunt tibi peccata tua non solum quantum ad culpam sed etiam quantum ad penam propter vehementem amorem caritatis dei quam dilexit multum. Simile etiam legitur de beato petro. qui post negationem trinam egressus foras est et flevit amare. cui statim dimissum est totum peccatum et in signum huiusmodi minus post resurrectionem suam dignatus est sibi singulariter apparere et in eadem apparitione ipsum mirabiliter consolari. Ex quibus colligere possumus quod ad perfecte delendum peccatum quantum ad culpam et quantum ad penam nihil ita efficax est quemadmodum lacrimosa contritio. que ex feruido et humili corde procedit. Quod exhortando affirmat beatus bernardus. sic dicens. **O** homo una lacrima de puro corde et contrito procedens plus purgat animam tuam quam ignis purgatorum infra spacium decem annorum. hec beatus bernardus. **U**nica vere penitentes non solum emendant vitam suam virtuose et religiose vivendo verum etiam dominum deprecantur ut gratiam contritionis et lacrimarum illis donec ut a suis excessibus in penitentia perfecte abluant mereantur. Quam etiam gratiam se obtinere a domino confidentes cum ps. dicunt. **E**stabis nos pane lacrimarum et potum da nobis in lacrimis in mensura. ac si dicant. **T**antum sufficiens etiam equipollentem lacrimarum des nobis ut sufficiant ad delendum perfecte peccatum. quantum ad culpam et quantum ad penam. ut purgari et mundari post hanc penitentionem sine impedimento ad te

pendit. et feruentes lacrimas pro peccatis effundere facit que ita habundantes esse possunt quod peccata omnia non solum contritionis ad culpam verum etiam quantum ad penam valent abluere. **U**nica maria magdalena ex feruida cordis dilectione lacrimis suis christi rigavit pedes. et ideo ab ipso domino audire meruit dimittunt tibi peccata tua non solum quantum ad culpam sed etiam quantum ad penam propter vehementem amorem caritatis dei quam dilexit multum. Simile etiam legitur de beato petro. qui post negationem trinam egressus foras est et flevit amare. cui statim dimissum est totum peccatum et in signum huiusmodi minus post resurrectionem suam dignatus est sibi singulariter apparere et in eadem apparitione ipsum mirabiliter consolari. Ex quibus colligere possumus quod ad perfecte delendum peccatum quantum ad culpam et quantum ad penam nihil ita efficax est quemadmodum lacrimosa contritio. que ex feruido et humili corde procedit. Quod exhortando affirmat beatus bernardus. sic dicens. **O** homo una lacrima de puro corde et contrito procedens plus purgat animam tuam quam ignis purgatorum infra spacium decem annorum. hec beatus bernardus. **U**nica vere penitentes non solum emendant vitam suam virtuose et religiose vivendo verum etiam dominum deprecantur ut gratiam contritionis et lacrimarum illis donec ut a suis excessibus in penitentia perfecte abluant mereantur. Quam etiam gratiam se obtinere a domino confidentes cum ps. dicunt. **E**stabis nos pane lacrimarum et potum da nobis in lacrimis in mensura. ac si dicant. **T**antum sufficiens etiam equipollentem lacrimarum des nobis ut sufficiant ad delendum perfecte peccatum. quantum ad culpam et quantum ad penam. ut purgari et mundari post hanc penitentionem sine impedimento ad te

peruenire valeamus. Talis vero anima exuta a corpore non habet impedimentum culpe vel penitentialis debite statim euolat ad gloriam. Hoc etiam patet ratione. quia talis anima per gratiam quam habet digna est glorie. et non habet impedimentum proprie passionis vel totius nature. quia illud impedimentum per christi mortem fuit ablatum. quia per mortem suam amouit impedimentum nature. et ascendens ad celos misit donum gratie que ambo erant necessaria ad presenciam glorie. **Sed** et hoc notandum quod peccatum veniale minuit feruorem caritatis in homines et potentias anime in operibus bonis lassat et retardat post hanc vitam a gloria qui homo deberet et posset statim post mortem euolare cogitur propter peccata venialia ad tempus in purgatorio expectare. **Hunc** enim ab aliquo facies dei videbit donec soluat per penas minimam quadrantem venialium peccatorum. **Oporet** enim quilibet ita mundum esse in introitu paradisi sicut fuerat in innocentia baptismali. **Unde** est necesse quod diu sumus in corpore secundum dictum apostoli mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus proficientes sanctificationem in timore dei. ut purgati et mundati ac virtutibus deceter adornati post hanc vitam sine lesione ac molestia possimus cum pace videre faciem dei. **De** hoc beatus augustinus sic dicit. **Qui** temporalibus bonis digna gesserunt per flumen ignis non transibunt. quanta fuerit peccati materia tanta et pertranserunt mora. quantum stulta iniquitas gessit. tantum sapiens pena discutiet. que omnia ab anima separari per elemosinas et lacrimas preciosa transactione potuerunt. **Conuertamus** ergo nos ad meliora dum in nostra parte sunt remedia. hic extinguamus mortem moriendo peccatis. hic iam vitam vite meritis comparemus. **hxc** augustinus. **Terccio** videndum est de celesti patria ad quam sanctorum anime

que sine impedimento sunt statim postquam soluantur a corpore perueniunt et sanctorum angelorum ceteris siue consortio iungunt. **De** hoc beatus gregorius. ix. mora. super illo verbo. **Qui** facit interiora austeri. sic ait. **Quid** namque austeri nomine nisi feruor sancti spiritus designat. quo dum repletus quisque fuerit ad amorem patrie spiritualis igne scit. **Interiora** ergo austeri sunt oculi illi angelorum ordines. et secretissime patrie celestis quos implet calor spiritus sancti. **Illuc** quippe sanctorum anime et nunc corporibus exute et postea corporibus resitute perueniunt. et quasi astra in abditis occultant. **hxc** gregorius. **Erich** de sancto victore. de hoc sic ait. **Anima** iusti de ergasculo et vinculo carnis egrediens liberata de seculi temptacionibus transibit ad gloriam filiorum dei. **Felix** ille transitus quo iustus post actiones bonam stulam primam et euadens miseriam intrat gloriam et post laborem inuenit requiem. **Beati** namque mortui qui in domino moriuntur. **Ammodo** iam dicit spiritus. id est deus ut requiescant a laboribus suis. **Argent** enim ibi diem solemne cum angelis coram altissimo domino. ibi gaudentes cum bonis spiritibus in gaudio solemnitatis illius glorificationem suorum corporum ibi habitantes in excelso vident reges in deo coram suo. **hxc** erich. **Tam** anime sancte in illa eterna beatitudine fruuntur dei visionem quia vident deum per essentiam. **Unde** dominus in cruce dixit latroni. **hodie** mecum eris in paradiso. **Ubi** paradisi nomine notat dei fructio. quia per acta passionem. tam ipse latro quam alij qui in limbo fuerunt per essentiam vident deum. **Et** ideo consequenter omnes anime innocentes et beate. nec habentes aliquod impedimentum postquam a carne solute fuerint ad celestem patriam perducuntur et fruuntur dei visione. **Unde** beatus gregorius. in moralibus. sic dicit. **Amis** cuiusque sancti anime corruptione carnis

exuta ad deum mox ducit. qui pro nobis
in morte sua sponte se satisfecit cecidit
et de morte resurrexit. **U**n nos qui redē
ptoris gratia redempti sumus hoc iam cele
stis muneris habemus. ut cum carnis nostre
habitatione subtrahimur. mox ad celestia
promissa ducamur. **I**te gregorius. **P**remium
vero celestis patrie quod aliud est quam visio
sancte trinitatis ac fructus dilectionis il
lius. qua fruuntur omnes anime sancte in illa
felici requie consistunt ad quam totum dissi
mum requie anime innocentes aut per penitentiam
satis purgati a domino post istam peregrina
tionem suscipiunt. **D**e hoc per beatus augustinus
sic dicit. **A**ne sancte que in hoc seculo aut
per vite innocentiam pure sunt aut per
purgationem satisfactione a nostro saluatore
resuscipiuntur. et cum eo credende sunt esse
sicut dicitur apostoli. **C**upio dissolui et esse cum
christo. **I**te augustinus. **B**eatus etiam gregorius in libro
dialogorum sic dicit. **L**uce clarius constat quod
perfectorum anime mox cum huius carnis clau
stra exeunt in celestibus sedibus capiuntur.
Quod ipsa per se veritas testatur dicens
Ubi cumque fuerit corpus illuc congrega
buntur et aquile quia ubi ipse redemptor
noster est corpe illuc perculdubio colliguntur
et anime iustorum. **E**t paulus dissolui cu
piebat et esse cum christo. **Q**ui ergo christum in celo
esse non dubitat nec pauli animam in ce
lo esse negat. **Q**ui et de solutione sui cor
poris atque habitatione patrie celestis
dixit. **S**cimus quoniam si terrestis domus
nostra habitationis dissoluitur. quod edificatio
nem habemus a deo domum non manufa
ctam sed eternam in celo. **S**ed si nunc in
celo sunt anime iustorum quid est quod in die iudicij
per sue iusticie retributionem recipiant.
Doc eis minime crescit in iudicio
quod nunc anime sola postmodum vero corpo
rum beatitudine proficiant. ut in ipsa quo
que carne gaudeant. in qua dolores pro
domino cruciatusque perulerunt. **I**te gregorius.
Ubi tamen notandum quod anime sanctorum ante res

sumptionem corporum quibus sunt in eterna
felicitate et in visione dei tamen adhuc cogi
tant de resurrectione proprium corpus et
ideo propter tale desiderium quod ad corpus
habet eorum beatitudo non est ita perfecte ple
na sicut erit post resurrectionem corporis
U De hoc beatus bernardus sic dicit. **A**ne a
carne exute iam pane doloris non cibantur
sed vinum amoris post cibum plenius
haurire permittunt. **N**on tamen purum sed cum
lacte mixtum ut quilibet illarum dicere
possit illud canonicum. **B**ibi vinum cum lacte
meo. vniom enim diuini amoris miscetur
etiam tunc dulcedinem lactis. id est natura
lis affectionis. qua resumere corpus
suum glorificatum desiderant. **E**stuar ergo
anima in vino sancte caritatis potata sicut
plane non ad ebrietatem celicam quin
tamen interim ardores diuine caritatis
permixto humani lactis. id est naturalis af
fectionis. **E**brietas tamen corporalis so
let euertere mentes atque omnino imme
mores reddere sui sed non ex toto obli
ti sui. que adhuc de proprio corpore cogi
tant suscitando. propter quod desiderium anime
perfecte beatitudinis esse non potest sicut per resurrectionem
corporis cum resumantur. **I**te bernardus.
Flam anima propter talem affectionem quas
gerit ad corpus retardat quodammodo
ne tota intentione pergat in illud sum
mum bonum quod est deus nec tamen propter hoc
desinit esse beata quibus non resummate
nec etiam aliquem dolorem sentit ex huiusmodi
desiderio naturali. **D**oc affirmat beatus
augustinus super genesim dicens. **A**nime in
est quidam naturalis appetitus corpus
ministrandi quo appetitu retardat quod
dammodo. ne tota intentione pergat in
illud summum celum alibi bonum. quod diu non
subest corpus. cuius administratione
appetitus ille quiescat. non obstante
tamen illo desiderio anime in patria est beata
licet non resummate et tamen nullum do
lorem sentit ex illo naturali appetitu.

De augustinus:

Filius

Desidero etiam ultimo scire de resurrectione mortuorum de finali iudicio ac gloria eterna quam possidebunt electi in illa celesti patria.

Ca. .XV. Pater

Scire debes de resurrectione mortuorum quod si-

cut deus est potentissimus in collatione gratiarum. ita est et iustissimus in retributione stipendiorum. Quia igitur meruit homo vel demeruit ut in anima simul et in corpore puniatur. vel in utroque simul a domino presertim quatenus ideo in eisdem omnibus ipsum resurgere. Ad hoc autem tunc resurgent mortui sicut dicit apostolus. **X** Dupliciter deo intelligitur illarum. secundum quosdam enim illarum tunc est imperium christi resurgere in partibus secundum alios vero tunc est manifestatio christi apparitio. Unde dicit beatus gregorius. Tu bam sonare non est aliud quam mundo indicem filium dei demonstrare. De resurrectione autem corporum hoc tenendum est quod omnium corpora resurgent in resurrectione generali nulla in eis existeret differentia quantum ad ordinem temporis. sed magis quantum ad ordinem dignitatum. Nam mali resurgent cum corporum deformitatibus penalaribus. miseris et defectibus quos habuerunt in statu vite. quod malis resurrectio non est ad vitam sed ad supplicium ideo necesse est quod ipsi cum suis infirmitatibus deformitatibus et defectibus suscitentur. Boni vero suscitabuntur in optimis conditionibus et per hoc necesse est quod in eis vitia terrabantur et natura serventur. Deo vero tam boni quam mali resurgent in integri corpore debita statura secundum etatem plenitudinis christi. Resurrectio igitur tercia corriget in natura. scilicet defectum sicut in pueris et in mutilatis. superfluum. scilicet vnguium et crinium et huiusmodi. Errorem

sicut monstruositatem membrorum. Resurgent quoque corpora eadem in numero quam prius erant ex eodem pulvere ad quem redacta fuerant. ita quod in quascumque auram vel sinus terre pulvis ille dispersus fuerit ad eandem animam redeat que ipsum primus dum cresceret et viveret animavit. Non solum autem resurgent corpora quantum ad membra principalia. sed etiam salvis capillis et ceteris membris que sunt ad decorem. **A** Nota dum etiam quod duplex est mors. videlicet anime per culpam. et corporis per penam. Hinc rursus duplex resurrectio. anime. scilicet per gratiam. et corporis per gloriam. Et sicut in primis parentibus mors culpe intulit mortem pene. ita resurrectio anime per gratiam causabit resurrectionem corporis per gloriam. Deinde considerandum quod statim post resurrectionem erit iudicium in quo deus pater per dominum nostrum Iesum christum iudicabit vivos et mortuos. bonos et malos. reddendo unicuique secundum exigentiam meritorum. In hoc autem iudicio fiet aperitio librorum. scilicet presertim quibus merita et demerita universorum scriptis et ceteris innotescunt. faciente hoc virtute illius libri vite. scilicet incarnati qui in forma veritatis non videtur nisi a bonis. In forma vero humanitatis in qua et sententiam promulgabit videbitur tam a bonis quam a malis. licet terribilis in eadem forma appareat reprobis et blandus iustis. Sed quis existimare poterit quod horribile erit peccatoribus illud ultimum iudicium ex omni parte. quod supra erit iudex iratus. subtus infernus patens. intus conscientia remordens. extra torus mundus ardens. a dextris peccata accusantia. a sinistris infinita demonia ad supplicium trahentia. miser peccator tot malis involutus quid faciet. latere erit impossibile. apparere intolerabile. Torus etiam mundus tunc accusabit peccatorem.

q̄z offenso creatore offendit oīs crea-
tura. **A**stabunt etiā oēs corā illo in tre-
mendo iudicio vt referat vnusquisq̄
q̄d gessit in corpe siue bonū siue malū
Presto erit diabolus vt recitabit vitā
p̄fessionis n̄e et obijciat nobis in faci-
em quicquid fecerimus. in qua die in
quo loco peccauerimus et quid operis
tunc t̄p̄is facere debuimus **E**t si tales
inuenti fuerimus exultabit ille aduer-
sarius noster in p̄spectu iudicis sup̄io-
rem se nobis exclamās agens talē cau-
sam apud talē iudicē. **D**icet nāq̄ dia-
bolus. equissime iudex iudica istum
meū esse ob culpā. qui noluit eē tuus
per gratiam. hoc tremenduz iudicium
vnusquisq̄ fidelis timere deberet. et
q̄d̄iu est in p̄nitivita p̄stitutus semetip-
sum d̄iudicet et p̄vite innocentiaz pu-
ram p̄sciam acquirere studeat que in il-
lo metuendo iudicio plus valebit quā
oēs thesauri mundi **D**e hoc ber̄n. sic d̄r
Quid tā panendū quid tā plenū anxi-
etatis excogitari p̄t q̄ iudicādū astare
illi tanti iudicis tribunali. et incertaz
adhuc sub districto iudice expectare
fīnēz **V**eniet inq̄ dies iudicij vbi plus
valebūt pura corda q̄ astuta verba. cō-
scientia bona q̄ masubia plena. quā
do quidē iudex ille iudicabit qui non
fallet v̄bis nec flectet domis **V**erendū
est valde cū adhuventū fuerit. ne taz
in subtili examine multe nostre iusti-
cie vt putant p̄ctā appareant. **N**unz est
t̄n si nosmetip̄os d̄iudicauerimus nō
vriq̄z iudicabimur **B**onum iudicium
q̄d me illi districto diuinoq̄z iudicio
subducit et abscondit **V**olo vultui ire
in iudicio eius p̄ntari non iudicādus
iudicem interim fratres et terribilem
illam expectationē studeamus p̄nti de-
clinare iudicio. **Q**uicūq̄z em̄ iudicari
dissimulant eo iudicio q̄d nunc est in
quo p̄nceps mundi huius eijciat fo-

ras expectent iudicem vel timeant ma-
gis a quo cū ipso p̄ncipe suo eijcient
foras et ipsi. **L**xc ber̄n. **U**bi notā
d̄n̄ q̄. iij. erunt ordines in futuro iudi-
cio. **Q**uidā em̄ iudicabunt et damna-
bunt sicut illi qui fidē habuerunt sine
opibz **Q**uidā iudicabunt et saluabun-
tur. vt hi quoz merita bona permixta
erant aliquibz venialibz malis **Q**uidā
non iudicabunt et damnabunt. sicut hi
qui caruerūt fundamēto fidei **Q**uidā
non iudicabunt sed saluabunt et iudica-
bunt. sicut p̄fecti viri et p̄tempores mū-
di. **D**e hoc habet in. vj. als in. x. mor.
vbi beatus gre. sic d̄r. **D**ue quippe par-
tes sunt electoz. s. et reproboz **S**z bo-
ni ordines hi in singulis p̄tibz p̄tinent
als p̄tinent **A**lij nāq̄z iudicant et p̄nt
quibz voce dominica d̄r. **E**surini et non
dedistis mihi māducare. **A**lij v̄o in ex-
tremo iudicio p̄nt et nō iudicabunt
De quibz d̄ns d̄r **Q**ui non credit iam
iudicatus est **E**x electoz v̄o p̄re alij iu-
dicant et regnant qui v̄ite maculas la-
crimistergunt. qui mala precedentia
sanctis seq̄ntibz redimētes quicquid
illicitū aliquñ fecerūt ab oculis iudicis
elemosinaz sup̄additione coopiunt.
quibz interueniens in d̄extra p̄sistenti-
bus dicat. **E**surini et dedistis mihi mā-
ducare **A**lij non iudicantur et regnant
qui p̄cepta legis p̄fectione v̄rutū trāsp̄-
cendunt. qz nequa q̄ hoc solū q̄d cum-
cris diuina lex precipit implere p̄nt
ti sunt. s. p̄stantiori desiderio plus ex-
hiberi appetūt q̄ p̄ceptis generalibz
audire meruerūt quibz dominica voce
d̄r v̄s qui reliquistis oīa et securi estis
me. cū sederit filius hoīs in sede maie-
statis sue sedebitis v̄s sup̄ sedes. xij.
iudicantes. xij. tribz israhel. **S**i itaq̄z
in extremo iudicio non iudicant et re-
gnant. qz cū auctore suo etiāz iudices
venit **R**elinquentes quippe oīa plus

pmptra deuotione exequunt q̄ inberi
 generaliter audierūt. **hxc greg. C**
Sciendū etiā q̄ due s̄nie in illo iudi
 cio ferunt. vna p̄ bonis. alia p̄ malis
Snia p̄ bonis p̄inet. vij. clausulas.
Prima est amabilis xp̄i vocatio. ibi.
Gemite. **S**ecda diuina benedictio. ibi.
 benedicti. **T**ercia paterna dilectō. ibi
 patris mei. **Q**uarta est remuneratōis
 retributio. ibi p̄cipite. **Q**uinta regni
 assignatio ibi. regnū **S**exta est glorie
 p̄paratio. ibi. qd̄ parum est vobis **S**e
 ptima eterna p̄destinatio. ibi. ab origi
 ne mundi. **I**te s̄nia p̄tra malos p̄inet
 sex clausulas **P**rimo a deo sepatōez.
 cum d̄z. **I**te. **S**ecdo maledictōem ibi.
 maledicti. **T**ercio incarceratōis in
 clusionē. ibi. in. **Q**uarto pene acerbi
 tarē. ibi. ignē. **Q**uinto liberationis de
 speratōnem. ibi. eternū. **S**exto demo
 num associatōem. ibi. qui p̄paratus ē
 dyabolo et angelis eius. **U**bi
 etiā notandū q̄ sunt nōnulli reprob̄i
 qui finē suis p̄ctis imponere nō curāt.
 q̄ finē habere futura supplicia suspicā
 tur. **D**e talibz beatus greg. xxiij. moē.
 sic d̄t. **S**unt quidaz q̄ idcirco p̄ctis su
 is ponere finem negligūt. q̄ h̄c q̄nq̄
 finē super se iudicia dei suspiciant. qui
 bus breuiter r̄ndemus. **S**i q̄nq̄ finē
 da sunt supplicia reprob̄oz. q̄nq̄ etiā
 finē da sunt gaudia beator̄. **P**er semet
 ipsam em̄ veritas d̄t. **I**bunt hi in sup
 pliciu eternū. iusti aut̄ in vitā eternam.
Si ergo non est v̄p̄ hoc qd̄ minaf. ne
 q̄ illud v̄p̄ est qd̄ p̄misit. **A**c inquit.
Ideo eternā penam peccatoribz mina
 tus est vt eos a peccator̄ perpetrōne
 p̄p̄scerz. q̄ creature sue eterna supli
 cia minari debuit non inferre. **Q**uibz
 citius r̄ndemus. **S**i falsa minatus est
 vt ab iniusticia corrigat. etiā falsa pol
 licitus est vt ad iusticiā puocaret **Q**ui
 dum p̄missionibz suis reprob̄oz sup

plicia. finiri asserunt. a s̄rtōne sua eri
 am electoz p̄mia remuneratōnesq̄
 p̄fundunt. **Q**uis hant etiam v̄saniaz
 toleret qui conant̄ asserere. v̄p̄ nō eē
 qd̄ veritas de eterno minata est. et dum
 fatagunt deū phibere minime nō verē
 tur predicare fallacē. **A**t inquit sine
 fine non d̄z p̄m̄i culpa que cū fine p̄
 petrata est. **I**ustus miniz est op̄s deus
 et qd̄ non eterno p̄ctō p̄missum ē eter
 no non d̄z p̄m̄i tormento. quibz citi
 us r̄ndemus q̄ recte dicerent si iustus
 iudex districtusq̄ veniens nō corda ho
 minū sed facta pensaret. imqui em̄ cū
 fine deliquerunt. q̄ cū fine vixerūt. vo
 luisse quippe sine fine viuere. sine fi
 ne in iniquitatibz possent p̄manere. nā
 magis appetūt peccare q̄ viuere et hic
 sp̄ viuere cupiunt vt nunq̄ desinat̄ pec
 care cū viuunt. **A**d districti ergo iudi
 cis iusticiā p̄tinet. vt nunq̄ careant
 supplicio. quoz mens in hac vita nūq̄
 voluit carere p̄ctō et nullus def̄ iniquo
 terminus vltionisq̄ q̄ diu valuit al̄
 vixit noluit habere terminū criminis
Op̄s em̄ deus q̄ pius est miseroz cru
 ciatibz non pascit. q̄ autēz iustus est
 ab iniquoz vltione imp̄petuū nō seda
 tur. **hxc greg. C** **D**e eterno etiā
 supplicio reprob̄is p̄parato. et q̄ pena
 inferni finē nō habeat. oñt bea. bern̄. in
 tracta. de miseris hoīs ita dicēs **Q**uis
 putas tūc meror̄ est. quis luctus. q̄ tri
 sticia cū iniusti sepabunt a p̄sortio ius
 toz et a visioe dei et tradent̄ in p̄ratem
 dyaboli et ibunt cū eo in ignē eternuz.
 ibi erunt sine fine in luctu et gemitu p̄
 cul quippe exulari a beata patria padī
 si. **C**ruciabunt in gehenna p̄petua nū
 q̄ requiē adepturi. nunq̄ lucē visuri.
 s̄ p̄ milia milū annoz in inferno cru
 ciandi. nec tñ vnq̄ inde liberādi. vbi
 nec qui torq̄t fatigat. nec q̄ torquet a
 liq̄n liberabit. sic em̄ ignis ibi p̄sumit
 cc. ij.

ut semper referret. sic tormenta agunt
 ut semper renouent. Iuxta vero qualitate
 culpe unusquisque penam sustinebit. bene
 et similes culpe rei suis similibus iungun-
 tur cruciandi. Nihil aliud ibi audire nisi
 fletus luctus gemitus ululatus et plau-
 ctus merores et stridores dentium nihil
 quod ibi videtur nisi vmes et laruales facies
 estortorum atque teterrima monstra demo-
 num. ardebuntque miseri in igne eterno in
 eternum et ultra. In carne cruciabunt per
 ignem in spiritu proscie vmem. Ibi erit do-
 lor intolerabilis. fetor incompatibilis
 timor horribilis. mors corporis et anime si-
 ne spe venie et misericordie. Sic tamen moriuntur ut
 semper uiuant. et sic viuunt ut semper morian-
 tur. ita ipsa anima peccatoris aut in inferno
 pro peccatis cruciabitur. aut in paradiso pro bonis
 operibus collocabitur. Tunc ergo alter ex duobus
 eligamus aut semper cruciari cum impijs
 aut in perpetuum letari cum sanctis. Bonum si-
 quidem et malum mors et vita animam nos sunt
 ut ad quod voluerimus manus extendamus
 et si tormenta non terrent saltem pre-
 mia inuitent. hec bernardus. **¶** Deinde
 videndum est de gloria beatorum quare ipsi
 post resurrectionem possidebunt. De qua
 primo notandum ut dicit thomas de aquino.
 Beatitudinem sanctorum post resurrectio-
 nem augeri quidem exte siue manifestum
 quod beatitudo tunc erit non solum in anima sed
 etiam in corpore. Anima etiam beatitudo exten-
 siue augebitur in quantum anima non solum gau-
 debit de bono proprio sed etiam de bono cor-
 poris. Corpus namque quod corrumpitur
 in partem aggrauat animam. Si vero a corpore
 remoueat omne illud quod per actionem anime re-
 sistit. simpliciter anima erit perfectior in ta-
 li corpore existens quam per se separata. Quarto
 autem aliquid est perfectius in esse. tanto potest
 perfectius operari. Unde et operatio anime con-
 iuncte tali corpori erit perfectior quam operatio
 anime sepe. huiusmodi autem corpus est corpus
 gloriosum. quod omnino subdest spiritui. Cui

perfectior erit beatitudo anime post res-
 surrectionem corporis quam ante. Sicut enim
 anima separata a corpore corruptibili perfecti-
 us potest agere quam ei coniuncta ita postquam fue-
 rit coniuncta corpori glorioso perfectior
 erit eius operatio quam quando erat separata.
¶ Omne autem imperfectum appetit suam per-
 fectionem et ideo anima separata naturaliter
 appetit coniunctionem corporis. et propter
 hunc appetitum et imperfectionem procedentem
 eius operatio qua qui in deum fertur est
 minus intensa. Et hoc est quod dicit alexander.
 quod ex appetitu corporis retardatur ne tota
 intentio pergat in illud summum bonum.
¶ Hec thomas. Unde considerandum quod
 anima post resurrectionem generalem. re-
 sumpto iam glorificato corpore. libera-
 bitur ex hac imperfectione. quod tunc absol-
 uetur a desiderio naturalis affectus quam
 nunc gerit erga corpus per gloriam res-
 surrectionis. Et ideo sine omni obsta-
 culo alicuius impedimenti eternaliter
 tunc feretur in amorem dei et inebriabitur
 plenissime ebrietate diuine caritati-
 tis nec unquam a visione seu amplexu dei
 totius sui imperpetuum auellatur. De hoc
 beatus bernardus. ita dicit. Rediuiuis igitur
 corporibus et sumptis in vita mortali
 inebriamur mira plenitudine exuberantes
 post resurrectionem tanquam carissimi
 et merito inebriantur. qui ad nuptias
 agni introduci merentur edentes et bibentes
 super mensam illius in regno sapi-
 entie quam sibi exhibet gloriosam ecclesi-
 am. tunc prosumus inebriat carissimos suos
 tunc de torrente voluptatis sue potet eos
 quam in amplexu illo artissimo sponsi et
 sponse fluis imperius letificat ciuitatem
 dei. ut delectentur in leticia in eternum.
¶ De ista superhabundantia diuine cari-
 tatis idem beatus bernardus. in libro de
 diligendo deum sic ait. O amor sanctus
 et castus. o dulcis et suavis affectus cari-
 tatis. o pura et deifica intentio volu-

ptatis et eo certe deificatio et purior. quo in ea de proprio nihil mixtum relinquit. eo suavior et dulcior quo totum diuinum est quod sentit. sic affici deificari est. quomodo stilla aque modica multo infusa vino puro a se deificere tota videtur et saporis vini induit et calorem. et quomodo ferax canis ignitus simile igni fit. pristinaque forma erutum. et quomodo solis luce aer perfusus in eandem transformatur lucis claritate adeo ut iam non illuminatus sed ipsum lumen esse videatur. sic in omnem modum tunc in sanctis humanam affectionem quo dum ineffabili modo necesse erit a seipsa liquefcere. atque in diuinam penitus transformari voluntate. Alioquin quomodo erit deus omnia in omnibus. si in homine aliquid de homine supererit. manet quidem substantia sed in alia forma in alia gloria atque potentia et quando erit quando veniam et apparebo ante faciem dei mei. Iuxta bernardum.

S Et sciendum quod in celesti patria opus deus electos suos totabit diuersis donis tam in anima quam in corpore. Dotes vero anime quibus anime gaudebunt sunt tres. scilicet cognitio. dilectio et inhesio sive tenentio que a quibusdam appellatur apprehensio. a quibusdam vero fructio. Dantur totum numerus multipliciter accipiuntur. Primo ex parte virtutum theologiarum. quia cognitio succedit fidei. dilectio caritati. comprehensio autem spei. Alio modo accipiuntur ex parte potentiarum anime. Cognitio namque potest appropriari intelligentie. dilectio voluntati. comprehensio memorie. Sunt etiam predictae dotes accipiuntur secundum tria que tribus personis appropriantur ita ut comprehensio respiciat potentiam patris. cognitio vero sapientiam filii. et dilectio benignitatem spiritus sancti. Prima igitur dote anime est cognitio. quia diuina essentia videbitur ab omnibus tota sed non totaliter. id est. potest esse in finita. videbitur tamen essentia diuina limitius ab uno quam ab alio. et iste defectus

erit ex parte videntis non visus. quia idem erit visum. **S** Secunda dote anime est dilectio. sed inter dilectionem virtutem et dilectionem dote duplex est differentia. Nam una est secundum habitum. quia virtus est id proprie quod transit de statu gratie in statu glorie. Dote autem est quod supra meritum datur in introductione sponse. Alia est differentia penes obiectum. quia deus erit obiectum virtutis in quantum est summa bonitas. obiectum autem dote in quantum vmbilis in unum spiritum. Et notandum quod fides et spes secundum rem euacuabuntur in patria. Caritas vero nec secundum rem nec secundum actum eius euacuabitur. sed solummodo secundum modum imperfectio iustitiae et ideo augebitur in patria. Tercia dote anime est comprehensio que est tenentio visus et amari. vel est tenentio veri et boni primi. et hoc est potest comprehendere summi per attingere et non potest complecti diuinam immensitatem.

N Notandum consequenter quod quatuor sunt dotes corporis. quarum numerus sic habetur. Nam ad hoc quod corpus perfecte sit subiectum anime nec eam impediatur in operibus quatuor requiruntur. quorum duo pertinent ad sensum. alia duo ad motum. Primum quod ad sensum requiritur est ut sit facile receptibile specierum sensibilium ad quod disponit claritas. Alterum ut non sit receptibile passionum ignobilium ad quod disponit impassibilitas. Duo ad motum etiam duo requiruntur. Unum est ut per prariam inclinationem non resistat suo motori. ad quod disponit agilitas. Aliud est ut corpora per que mouentur non resistant ei. ad quod disponit subtilitas.

R Item iste dotes sumuntur secundum quatuor defectus quos habet corpus humanum a quatuor elementis ex quibus componitur. Habet enim corpus humanum ab igne caliditatem. et inde nigredinem. a terra grossiciem. ab aere passibilitatem

cc. iiij.

Ab aqua frigiditate et inde tarditate
 Sed ista tolluntur per quatuor vires corporis.
 Una proem generalis bonorum corporum
 propter progatiuis siue dignitatibus seu
 donis gloriabuntur. scilicet claritate impassi-
 bilitate agilitate et subtilitate. De prima
 vires claritate dicitur ecclesiasticus. Fulgebunt ius-
 ti sicut sol. De secundavires impassibili-
 tate dicitur apocalypsis. Jam non erit amplius
 luctus neque clamor sed nec ullus dolor.
 De eadem etiam vires dicitur beatus augustinus.
 In tantum corpora nostra glorificata erunt
 impassibilia. ut si ponerentur in inferno
 nullatenus paterentur. De tertia vires
 scilicet agilitate. idem beatus augustinus sic dicit.
 Corpora glorificata erunt tam agilia.
 ut ubi esse volunt sine mora sine ullo
 obstaculo statim erunt. De quarta vires
 vires subtilitate. idem beatus augustinus.
 Corpora glorificata erunt tam subtilia
 ut non obstantibus quibuscumque obstacu-
 lis transeunt ubi volunt. Unde dominus
 resurgens a mortuis ex virtute corporis
 glorificati surrexit de sepulchro clauso
 et ad discipulos in transitu in clauis
 clausis. hanc glorificationem corporum
 operabitur christus in fidelibus et elec-
 tis suis post resurrectionem generalem.
 Unde dicit apostolus. Salvatorem expectamus
 dominum nostrum iesum christum. qui re-
 formabit corpus humilitatis nostre
 figuratum corpori claritatis sue. Unde etiam
 beatus gregorius. Erunt electorum corpora clari-
 tati dominici corporis figurata. que et si equi-
 litatem glorie eius non habent per naturam.
 Similitudinem tamen figuracionis eius
 habebunt per gratiam. hec gregorius. **¶** Ubi
 etiam notandum quod post resurrectionem
 generalem et glorificationem corporum in ce-
 lesti patria sancti et electi ipsam dimen-
 sionem non videbunt per oculos corporales
 quibus etiam glorificati sed per spiri-
 tum hoc est per animam. De hoc beatus
 augustinus in libro de ciuitate dei sic dicit. Con-

siderandum est quantum vix dicebat.
 Ex parte scimus et ex parte propter scimus. Et
 videmus nunc per speculum in enigmate
 tunc autem facie ad faciem. Premium itaque
 quod fidei nobis visio ista seruat. Facies
 autem dei manifestatio eius intelligen-
 da est non tale aliquod membrum quale
 nos habemus in corpore. Unde illud quod
 ait apostolus. Facie ad faciem non vult ut
 deum per hanc speciem corporalem ubi sunt
 oculi corporales nos visuros esse cre-
 damus. que spiritu sine intermissione vi-
 debimus. nisi enim esset interioris hominis
 facies non disceret idem apostolus nos autem re-
 uelata facie gloriam domini speculantes in
 eandem ymaginem transformamur de
 gloria in gloria tanquam a domino spiritu. Et in
 psalms. canit. Accedite ad eum et illumina-
 mini et facies vestre non confundent. Fide
 quippe accedit ad deum. quam cordis con-
 stat esse non corporis. In futura enim vita deus
 nobis erit ita notus atque conspicuus ut
 videat spiritum a singulis nobis. hec gregorius.
 Sed omnipotens deus ubique et in omnibus volens per
 videre saluti nostre. unigenitum filium su-
 um in hunc mundum misit et carnem
 assumere voluit. ut per suam passionem
 et mortem non solum ab eterna damnatione
 nos redimeret. sed etiam ut in celesti
 patria post corpus glorificationem a sen-
 su nostre carnis videret in sua humanitate
 et a sensu nostre carnis hoc est per spiritum siue ani-
 mam videret in veritate et sic totum ho-
 minem nostrum interiorum vires et exteriorum
 reficeret eterna sua suauitate ac le-
 tificaret. **¶** De hoc in tractatu
 de spiritu et anima sic dicitur. Duo sunt sensus in
 homine unus interior alter exterior et
 uterque bonum suum habet quo reficitur.
 Sensus interior reficitur contem-
 platione veritatis. exterior in contemplatione
 humanitatis. Propterea enim deus
 homo factus est ut hominem totum beati-
 ficaret in se. ut tota puerio hominis esset

ad ipsuz & tota dilectio esset in illo cū a sensu carnis videret per carnē & a sensu mentis per veritatis contemplatōem. hoc erat totum bonū hōis siue ingrederet siue egrederet foras in suo creator te pascua inuenit. pascua foras in carne saluatoris. pascua interius in veritate creatoris. hxc in li. de spū & aīa

A Sed & hoc notandū q̄ sancta trinitas que est vnus deus a neīne in hac vita p̄prehendi p̄t. In celestivero p̄tia ab electis & sanctis apte videbit & cognosceat. De hoc beatus aug. alloquēdo dñm in quodā tractatu qui speculū dicit sic ait. Quis in hac vita positus vel cristallino pectore sufficiat penetrare sui ipsius trinitatis misteria. quō pater & filius & spū sanctus tres p̄sone estis & vna natura. quō tu pater diceris ingemitus. filius genitus. spū sanctus nec genitus nec inginitus. sed p̄cedens dicat. Quō filius de te patre natus est. & spū sanctus de te p̄cedit & filio. quō filius nascendo non p̄cedit. spū sanctus p̄cedendo non nascit. quō filius nō de se. s̄ de te est. nec tñ tui est posterior de quo est. Quō spū sanctus de te p̄cedit & filio. nec tñ a vobis p̄scindit a quibz p̄cedit. Quō tria vnū estis & vnū tria. Quō inuicē relative tria estis essentia liter vnū. quō trinus & vnus deus vbiq̄ es & non p̄cularim vbiq̄ es. sed vbiq̄ totus. vbiq̄ p̄s sine situ. motu. & loco. Quis ista rogo p̄sideret. quis hoc apprehendat. quantalibet p̄bitate vel scia p̄ditus. hoc tñ in spe p̄missi omis repositū est. q̄ videbimuste dñe. & tanto vnusquisq̄ p̄spicacius quāto hic vixerit purius. q̄ mundo corde te ste scriptura deū videbunt. Apte nāq̄ videbimus cuncta mentis ias de terra caligine quō filius qui oriēdo est tibi o pater de quo oriē subsequeus nō est. & quō spū sanctus amboz qui p̄ p̄ces

tionem p̄ducit a vobis p̄ferentibz nō p̄reī. Quō & vnū diuifibiler tria. & tria indiuisibiler vnū estis. visa em̄ claritas ad patefactā nobis tue maiestatis sp̄m p̄p̄ amantis intuitū mentis rapiens subleuabit. Que nimirū visio nūc fide inclinat sed tunc in specie p̄ficiet. non em̄ ibi vllis misterijs cuz facie ad faciē videbimuste. q̄ nos latere tunc nō poteris quā tu deus vita uentū te nobis clara visione insinuas. hxc aug. **C** Considerandus etiā q̄ in illa celesti p̄tia vnusquisq̄ p̄p̄iam mercedē accipiet p̄m suū laborem & meritū. q̄ q̄to quis in p̄iti fuerit & ruiosior. & in caritate dei p̄fectior. tanto eius gl̄ia in eterna retributione erit copiosior. De hoc bea. grego. iij. mora. sup illo verbo. p̄uus & magnus ibi sunt. sic ait. Q̄ in hac vita nobis est discretio op̄ez. erit in illo p̄culdū bio discretio dignitatū. vt quo hic alius aliu merito supat. illic alius alium retributōe trāscendat. Vñ in euange. veritas d̄t. In domo p̄tis mei mansiones multe sunt. Sed in eis multis mansionibz erit ipsa retributionuz diuersitas p̄corz. q̄ tanta vis in illa p̄te nos sociat vt quid in se quisq̄ non accepit hoc se accepisse in alio exultat. Er̄ em̄ cunctis beatitudo leticie. q̄uis nō vna sit oībz sublimitas vite. hxc greg. **P** Circa q̄d notandū q̄ tres sunt status sublimes hōim quibus aureola debet. Aureola em̄ est mentis speciale gaudiū veniens ex ope p̄cellenti & p̄uilegio. Tribz em̄ generibz hōim vt dictū est debet aureola. vīcz martiribz. & gimbz & p̄dicatozibz. Q̄d p̄z multiplici rōne. Primo ex operibz excellētissimis viriū aīe. Excellentissimū at opus rōnabilis est p̄dicatō veritatis. Excellentissimū opus p̄cupiscibilis est obseruatio castitatis & ginalis. Ex cc. iij.

Liber .III. Dist. III. Ca. XV.

cellentissimum opus irascibilis est per
fessio corporalis. **U**n p3 q̄ p̄dicatozibz
7 virginibz 7 martiribz debet aureola.
Scdō p3 hoz nūerus ex hostibz quos
p̄ pugnas manifestas vincūt. qui sunt
mundus. caro. 7 demonia. **M**artires
em̄ vincūt mundū. virgines carnē p̄e
dicatores diabolū. **T**ercio p3 p̄
victoriā tripliciū passionū. **S**unt em̄
passiones innate. illate. 7 in cordibz
alienis. sed passiones innatas supant
virgines. illatas vero martires. illas
aut̄ que sunt in alienis cordibz vincūt
p̄dicatores. **E**x istis ḡ colligere possu
mus q̄ tres sunt gradus excellentis p̄
fectionis sanctorū quibz debet aureola
7 sumis sm̄ effectū gratie causantē me
ritū excellentis p̄m̄ glorie penes sum
me arduū viriū aīe. vt p̄missum ē que
sunt rōnalis irascibilis 7 cupiscibilis.
Meritū nāq̄ p̄m̄ excellentis q̄
tum ad summe arduū virtutis cupisci
bilis est v̄ginalis p̄tineria cui debetur
aureola virginū. p̄pter singularē victo
riam quā de carne obrinent p̄tra quaz
p̄tinue bellū gerit. **Q**uis em̄ vidue vel
p̄tinentes post p̄tīm pugnent p̄tra car
nem. p̄fectius tñ v̄gines triumphant
q̄ nobilissimū est genus victorie nun
q̄ cessisse hosti. **M**eritū v̄o q̄trum ad
summe arduū virtutis rōnalis est p̄di
cationis doctrina cui debet aureola p̄
dictoz q̄ p̄fectissima victoria p̄tra dy
abolū obtinet q̄ non solū aliquis res
pugnans non cedit sed etiaz de regno
illius eū expellit. nō a se solū sed etiaz
ab alijs. **M**eritū v̄o quantum ad sum
me arduū virtutis irascibilis ē p̄ x̄p̄o
passionū 7 mortis tolerantia. cui debet
tur aureola martirum que summa est
Quia sm̄ beatū greg. ad magnaz clari
ratē que in regno x̄p̄i aspiciť p̄ effusio
nem sanguinis veniť. nā inter oēs pas
siones illatas exterius p̄cipuuz moꝝ

tener locū. **N**on solū hi sancti qui has
p̄rogativas a dño p̄secuti sunt. verum
etiā oēs beati 7 electi cuiuscūq̄ status
sint qui post resurrectionem 7 finale iu
diciū ad gloriā celestē assumēť gau
debunt inenarrabili iocunditate inē
ternuz. **G**audēbūt inq̄ supra se de dei
visione. infra de celi 7 aliaz creaturaz
pulcritudine. intra se de corpis 7 aīe
glorificatione. extra se de angeloz 7
hoīm societate. **R** De hac eterna
felicitate beatus aug. sic dť. **O**vita vi
ralis dulcis 7 amabilis. vbi summa se
curitas. secunda trāquillitas. tranquil
la iocunditas. iocūda felicitas. felix
eternitas. eterna beatitudo. 7 beata vi
ra sine fine visio atq̄ laudatio dei **I**bi
est affluentia diuitiaz. influentia deli
ciaz. p̄fluentia oīm bonoz. **I**te aug.
Ad has delicias tam felices. ad hanc
refectionē tam desiderabilē quā deus
p̄parat suis electis bñs est q̄ illic pue
nerit. qm̄ ibi x̄p̄s dei fili? eternas epu
las illis ministrabit. **D**e hac mirifica re
fectione bñs bñs. sic ait. **M**utatio
ammirabilis. o refectio desiderabilis.
o inebriatio exoptabilis vbi dapifer
est dei filius. p̄ncerna spiritus sanctus
vbi in habitatione sancta mater 7 vir
go intemerata transit 7 ministrat disci
pulis. **I**te bñs. **D**e p̄mio aut̄ 7
felicitate eterne p̄cie idē bñs bñs. in
tractatu de miseria hoīs sic dť. **P**remi
um ē videre deū. vivere cū deo. esse in
deo. q̄ erit oīa in oībz. habere deuz qui
est summū bonū. 7 vbi est summū bo
nū ibi est summa felicitas. summa iocū
ditas. vera libertas. p̄fecta caritas
eterna securitas. 7 secunda eternitas.
ibi ē vera leticia. plena scia. 7 oīs pul
critudo 7 beatitudo. vita pleniss. requi
es 7 p̄cordia dulcis. **S**ic cū deo bñs
erit in cuius p̄scia peccatū inventū nō
fuerit. videbit em̄ eum ad voluntatē

tem .habet ad voluptatem . fructus ad iocunditates . in eternitate vigebit . in veritate fulgebit . in bonitate gaudebit . Sicut habebit permanendi eternitatem . sic cognoscendi facultatem et requiescendi securitatem . Cuius siquidem erit illius sancte civitatis cuius angeli sunt ciues . **O** civitas celestis . mansio segura . patria totum continentis quod delectat . populus sine murmure . incole quieti . homines nullam indigentiam habentes . **O** quam gloriosa dea sunt de te civitas dei . sicut letantium omnium habitatio in te omnes letantur . cuius aspectus pulcher et facies decora . eloquium dulce . delectabilis est ad videndum . suavis ad habendum . dulcis ad fruendum . ipse per se placet et per se sufficit ad meritum . sufficit ad premium . nec extra illum quicquam querit . quia totum in illo invenit quicquid desiderat . spiritus liber illum aspicere spiritus habere . spiritus in illo delectari . et illo perfrui . in illo clarificat intellectus et purificant affectus ad cognoscendam et diligendam veritatem . et hoc est totum bonum hominis . nosse vicem et amare creatorem suum . **V**idimus enim et videbimus quam dulcis est dominus et quam magna multitudo dulcedis eius . **C**ognoscemus patris potentiam . filii sapientiam . spiritus sancti benignissimam clementiam . et ita habebimus illius summe trinitatis noticiam . hoc erit summa illius felicitatis quam intelliget in suo puro esse sincera divinitas et apprehendet incomprehensibilis trinitas . patebunt archana divinitatis . videbit et amabit deus . et hoc visio et dilectio totum cor hominis implens et satians totum erit illius beatitudinis summatio . una erit omnium lingua . iubilatio indefessa . unus affectus . amor eternus . patebit veritas . implebit caritas . et erit integra corporis et anime societas . fulgebit sicut sol humanitas glorificata . quia erit corpus carnis et spiritus caritas angelorum et hominum . unum erit gaudium .

unum colloquium . unum convivium . non languebit amor . non liquefiet dilectio . presentibus omnibus bonis nulla erit dilationis afflictio quam beatifica divine maiestatis presentia omnibus erit omnia . **I**n tota mente illius voluptatis nihil appetit ultra cumulata societas . ubi eterna erit felicitas . supereminens gloria . superabundans leticia . **H**ec ber . **E**cce cum igitur homines sint puenturi ad celestem patriam et similes effecturi angelis dei congruum est ut de amore illorum quo eternam feruntur in deum aliquid videamus . et quis similes actus caritatis nequam quam nos exercere in hac vita possumus . non imitari eos aliquantulum quantum nostra fragilitas permittit in dei amore studeamus . **D**e hoc ergo primo sciendum quod amorem divinum angelorum intelligere oportet immaterialiter qua est super mentem et desiderium indeclivabile in aliud et irremissibile a proprio fervore preemplationis divine . ac per excessum omnis substantie in solos sponsum si amplexus tendentis et nulla anxietate afflictivo accidit in desiderio carnalium voluptatum . quare appetitus plenus est anxietate et pena . propter quod ipsi angeli pure et singulariter deum desiderant . et nihil est quod eos possit ab eius amore revocare vel retardare . **E**t quia deus est spiritusiformis . equaliter bonus et pulcher . etiam qui in se habet simplicissime omnes speciem desiderabilem . ut sapientiam . bonitatem . pulchritudinem . eternitatem . omnipotentiam . et secundum omnia hoc est totus desiderabilis . ideo plenarie . intime et irrevocabili in se trahit omnium suorum apprehensorum desideria omnia . **U**nde angeli ex ratione abundantiam scientes id quod appetunt super omnia esse desiderabile . idcirco amore puro et non in aliud tendente in illud summum lumen ita fortiter et inavertibiliter intendunt quod ista intentio a nulla potentia intercidi

potest vel impediri. Et notandum quod in sacra scriptura non inueniuntur amores angelici distincte traditi nisi de seraphin. De quorum amore dicitur. ca. vii. angelice ierarchie ponit quinque gradus aut proprietates ita dicens. Mobile eorum semper diuina et incessabile et calidum et acutum et superferuidum. ubi dicitur glo. Interpretatio huius nominis seraphin. scilicet incendentes vel calefacientes. iuxta naturales proprietates ignis qui incendit et calefacit nobis. significat sempiternam mobilitatem substantiarum illius circa diuina et incessabilitatem et caliditatem et acutum ac extendentem feruorem sempiternae motionis eorum in deum que attentissima est et irremissibilis et in aliud desiderabile non quae declinat. haec verba occultissima sunt. Ideo lyncomien. commentator exponens ea ita dicit. Ad hos deiformes habitus tam excessos et a nostra infirmitate longinquos. ac visui nostro tam absconditos exponendos omnino minores sumus. verisimile est enim hoc esse de archaemicis verbis quae paulus in raptu sic audiuit. que quis non licet homini loqui. hoc tamen dionysio spiritualissimo discipulo et quasi celesti sermone locutus est. que iste ut estimo non coiter omnibus sed puritate intelligentie et diuinis illuminatibus et gratia privilegiatis ac per hoc ut supra hominem eleuatis decreuit coiccare. haec lyncomien. **U** Prima igitur proprietates vel gradus seraphici amoris secundum dionysium. est semper mobile de quo commentator lyncomien. et hugo commentator concorditer ibidem dicunt. quod auctor volens ostendere proprietates amoris quo feruent seraphin significauit per ignem. sic eorum dei formos habitus significat per ignis proprietates. Ignis proprietates sunt sempiterna non interrupta mobilitas. caliditas. acumen penetrantium. acutum et superferuidum. Eandem igitur proprietatem quam dicitur

motionem amoris ut estimo significat actionem. id est. amotionem non interruptam nec infinitam quietem vel pausationem ab agendo. Que enim alia esse potest amoris semper motio nisi spiritus actualis celestibus substantiis. non sicut in nobis quibus quiescit aut finit sed sempiternae agitantis intentio ut non desistat aliquando ab agendi motione. ac per hanc intentionem irremissibilem ab amandi intentione et indeclinabilis seu inflexibilis ab amando ordinate amatum et indeclinabile ad aliquid aliud inordinate amandum. De hoc etiam glo. super eodem. vii. ca. sic dicit. Quia igitur deus caritas et quomodo caritas ex deo est. homo et angeli ad ymagines dei facti sunt. quod si ista dilectio defuerit totius imaginis species figuramque soluetur. Quomodo ergo deus caritas est. nihil itaque est apud deum preciosius caritate. ea autem caritate maxime viget primus ordo angelorum. unde et seraphin. id est. ardentes appellantur. Interpretatio igitur nominis seraphin insinuat mobile semper eorum. id est. quod semper mouentur circa diuina. nam iugiter flagrant et ardent ineffabili dulcedine diuini amoris. et circa dilectionis eius affectum est quodam delectabili mouentur. Mobile ergo eorum vim vel eminentissimi amoris insinuat. unde et ipsum nomen eorum de quo nunc sermo est seraphin id est incendium dicitur. nam de ipso omnium auctore scriptum est. Deus noster ignis consumens est. Deus quippe ignis dicitur quia flamma sui amoris mentes quas replet incendit. Et seraphin idcirco incendium dicuntur. quoniam haec potestates ex parte supra ceteros ineffabili dilectione eius successe sunt. haec glo. **X** Secunda proprietates vel gradus seraphici amoris est incessabile vel inflexible. et haec proprietates amoris differt a prima sicut dicitur commentator lyncomien. et reddit rationem dicens

Hec particula sp mobile tollit inter-
ruptionem motionis in amorē et hoc
adiunctū incessabile vel infimibile tollit
terminatiōem in duratiōe. vel forte
p hoc q̄ autor dicit incessabile vel infimibile
tendit exprimerē hanc proprietatez
amoris ad similitudinē proprietatis ignis.
vitz q̄ sicut ignis nō hz terminus
in agendo dū inuenit auctā materiam
in quā p̄t accendi. sed sp̄ crescit in ma-
ius. Sic amor et eius actio non hz ter-
minū in agendo dū inuenit materiam
auctā in quā possit transire. Deus autē
infinitus est. qz infinite sapie. potētie.
bonitatis. iusticie et mē de ip̄o dicitis
Igitur amor in ip̄m transiens sp̄ inuenit
auctam materiā in q̄tum naturalē ap-
tus natus est transire. et ignis qui est a-
mor aptus natus accēdi. Amor igitur et
amoris motū in diuina natura terminū
nō hz in agendo. significat ergo p mo-
bile sp̄ sempiternitas priuans interru-
ptiōem et duratiōis interminatōem.
Per incessabile vero seu infimibile a-
moris et amatoris et motionis signifi-
cat augmentabilitas priuans terminū
augmentatiōis seu intentiōis
et magnitudinis. vt verus sit p̄suetus
sermo de quo dicitur. Modus amandi deū
est sine modo et mensura. Vñ motio il-
loz sp̄um summe diuinitati appropin-
quantū incessabilis dicitur et intenta. imi-
ta et inflexibilis qz a se per amoris de-
sideriū in deū tendēs et mobilis sp̄ est
vt nunq̄ in se subsistat. et intenta vt i-
illum pergat. et intima vt ad exteriora
non effluat. et inflexibilis vt ad aliud
extra ipsum et p̄ter ip̄m non diuertat.
Mobile nāq̄ ad inquisitiōem excitat.
Incessabile vero ad p̄seuerantiā p̄sum-
mat. lxx lynco. A Tercia proprietatez
vel gradus seraphici amoris ē calidū
nā caritas eoz frigescere nescit. qz taz
valido amoris igne calent vt nunq̄ in

eis eberudo mentis locum habeat qz ip̄
si tam feruenter tāq̄ subtiliter diuinitatis
amore inflāmarū illusiones eius
primi suscipiūt. De hoc calido dicitur
Hugo Tercio in loco p̄uenienter ponit ca-
lidū. qz sicut mobile p̄cedit vt ad inq̄-
sitiōem excitet. et incessabile sequit vt
ad p̄seuerantiā p̄firmet ita calidum se-
quit vt ad sensum viuificet. et acutū vt
ad p̄prehendendū penetrat. et vltimo
superuidū sequit vt ad p̄prehensionē
et amplexū quietū manifestet. lxx bu.
De proprietate seu ardore seraphin etiā
bea. greg. in quadā omel. sic dicit. Sera-
phin vocant illa scōz sp̄um agmina
que ex singulari p̄pinq̄itate sui p̄dito-
ris incompatibili ardent amore. Sera-
phin nāq̄ ardentes vel incendēs vo-
cant. Que qz ita deo p̄iūcta sunt vt in-
ter deū et hos nōnulli alij sp̄s iter sint
tanto magis ardent q̄to hūc vicinūs
vidēt. quoz p̄fecto amor flāma amor
est. qz quo subtilius claritatē diuinita-
tis aspiciūt. eo validius in eius amore
flāmesunt. lxx gre. Et qz celestis p̄tie
sp̄s in dei amore sp̄ flagrāt. idō inces-
santē gustāt q̄ suauis est dñs. Naz. p̄
ut dicit rich. amor est dulcedo saporis in-
rim. vñ q̄to quis ardētius amat. tan-
to suauius gustat. et cingulū quo cingit
tur amor est gaudiū sp̄i. qz vbi amor
ibi sp̄s. et vbi sp̄ialis dilectio ibi gau-
diū. Etiam hoc notandū qz gaudiū et
desideriū beatorū sp̄um est incessabi-
le et eternū. quoz etiam desideriū est si-
ne labore. qz satietas desideriū comi-
tat. et satiant sine fastidio. qz illa sati-
etas ex desiderio semper accenditur.
Est itaq̄ eis delctabiliter impressa si-
tis simul atq̄ satietas. Longe abest a-
siti satietas. longe a satierate fastidiū
qz et sitientes satiant et satiati sitiunt.
B Quarta proprietatez vel gradus
seraphici amoris est acutum. Quod

exponens hugo. commentator sic dicit **A**cutum significat quendam impetum amoris et vehementiam amoris ardentis desiderij et penetrantis. ut ibi sit ubi est ipsum quod amat. et cum ipso et in ipso. ut non solum ab illo calidum sit. sed transeat acutum in ipsum. poterit enim calidum esse et quali de loco calefieri cui hoc satis esset amare. **S**ed non erat iste amor perfectus. nisi acutum faceret sibi et transiret omnia et penetraret. ymo porius ad dilectum iret. **S**i enim in dilectum non vadis. adhuc foris amas nec acutum habere diceris. sed ebres et torpens diuisus es manens extra et alius tunc cum illo non efficeris. **A**mor autem tunc te vult facere cum ipso et idcirco penetrat et propinquat quantum potest ad unum ipsum. **U**n propterea ait. ubi erat impetus spiritus illuc gradiebantur. **I**mpetus acutum est. **A**cutum vero non quiescit donec intret et penetret et dicat **T**enui eum nec dimittam donec introducam eum in domum matris mee et in cubiculum gemetricis mee. **T**unc enim ipse ad te ingreditur quoniam amor illius cor tuum penetrat et ad intimum cordis tui illius perstringit. **I**gitur tu te ipsum ad te introducto non solum in domum tuam quia hoc non est magnum magne dilectioni nisi usque ad thalamum perveniat et cubiculum ingrediat et usque ad interiora penetret et in intimis tuis requiescat. **A**cutum ergo penetrat omnia et impetum sequens ardentis desiderij sui nec dissilare valens donec ad amatum perveniat et eo amplius adhuc fitiens intrare ad ipsum et esse cum ipso. et tam prope et si fieri possit hoc de ipso sit quod ipse. nunquid non acutum valde est hoc omnia penetrare et ad intima intrare. nec repellere posse aliquam virtute donec perveniat ubi amat. **Q**uis inquit amplius separabit nos a caritate christi. persecutio. an famemes et cetera. multa que impedimento esse potuissent si dilectionem obstiterent. **D**ilectio autem quia acutum habuit teneri non

potuit sed pertransiit et penetravit eum et dicitur libere ac currens ad desiderium suum. **H**ec hugo **C** Quinta proprietatis seu gradus seraphici amoris est superferuidum quod lyncon. exponens ostendit primo quid sit feruidum et quid superferuidum. **D**icit ergo sic **F**ervere dicuntur que in presso calore sursum supra se ferunt et proprio pondere in se recidunt. huius supra se elevationis et in se relapsus vicissitudinarie fervere dicuntur. **S**ancti itaque viri qui ex accepta spiritus sancti gratia supra se efferunt in deum. ex proprio pondere recidunt in se ab actuali supra se elevatione hec vicissitudinates proprie potest dici spiritus ferventes. et qui in hoc supereminet superferuidi sunt. **S**ed questio oritur. si angeli quorum amor defixus in deum tepescit. aut remittit. aut alio quo modo declinat ab ipso quomodo dicuntur ferventes. et si ferventes dici non possunt quomodo feruidi dicuntur. **R**espondet lyncon. quod potest dici quod sicut dei cognitio in se est velut mane et cognitio ipsius in creaturis est velut vespe. sic amor in se est elevatio. et amor ipsius in creaturis est velut depressio. et in hoc utroque ipsius amore sese naturaliter ad invicem consequere quasi quedam vicissitudinario fervor est spiritualis cuius eminentia est esse in termino possibilis sibi intentionis. **U**el forte potest dici quod amor quo deum angeli amplectantur superferuidus est qui intensus ad summum non lentescit neque remittit sed immobiliter prestat intentionis sue summitatem. hec lynconiensis. **D**ugo vero commentator exponens predictum verbum. scilicet superferuidum dicit **A**mmonet nos hec res aliquid maius cogitare de superferuido quam de calido et acuto. **N**ostis enim quoniam id quod fervet quadam caloris et incendij sui violentia iactat extra se totaliter supra se et facit motionem magnam inuisibili estimatione

Liber .III. **Dist.** .III. **Ca.** .XV.

quod enim prius acutum fuit in dilectione
abstinentia omnia penetrans superferuidum
fit iam buliens in seipso stare non valens
Acutum enim amoris est cum omnia transce-
dendo despicit. superferuidum autem cum
etiam seipsum contemendo relinquit. nam
ille qui hoc solum appetit quod amat. in il-
lius operatione etiam seipsum despicit quod
amat. neque enim vere id solum appeteret. si
vel seipsum cum illo amaret. Non enim
hoc facere potest nisi magna et singularis
dilectione pro amore illius quod solum di-
ligit. ille etiam qui amat quodammodo a
seipso despiciatur. Fit ergo miro modo
dum per dilectionis ignem in illum suffollit
qui est supra ipsum primum amoris expel-
lat et exeat a se. Quod ergo feruet et quod
bulit corde. qui post perceptum superni
amoris ignem dum in illum solum qui sur-
sum est appetendum fertur cogitatione et
desiderio extra se proficit et supra se ele-
uat. nec se cogitat dum illum solum amat
Hec hugo. **E**t notandum per de
glo. super eodem. vij. ca. celestis ierar-
ch. quod quanto seraphin vicinior claritate dei
aspiciunt. tanto manifestius quod in crea-
tura sunt penetrabiliter vident. aspicien-
tes enim in circumscriptum omnia continentem
omnia in eius visione aspiciunt. nam luce
visionis intime mentis laxatur sinus
Cumque in dei interioribus super se in interio-
ribus ampliat. tantumque expandit ut an-
gusta fit ei omnis creatura. non solum autem
seraphin. sed et quicumque sancti in illa ce-
lesti patria omnipotentis dei claritate vi-
dent. Nullo modo credendum est quod foris
sit aliquid quod ignorent quilibet partem de
luce creatoris aspexerit breue fit ei om-
ne quod creatum est. namque in deo rap-
turi videre sine difficultate possunt omne quod in-
tra deum est. Cum ergo facultas hanc omni-
bus sit deum cernentibus. seraphin tamen ea
specialiter obtinent. sicut et omnes ange-
lici spiritus amore creatoris coiter ardent

Et tamen propter incompatibiles caritatis ar-
dorem seraphin ardentes dicuntur quod vel
tra quod dici prevel estimari possit diuino
ardent amore. hanc glosa. Quod autem beati
spiritus videntes deum penetrant et vident
omnia que sunt in creatura beatus ber. de
hoc sic dicit. Celestis illius curie lapides
vini et rationabiles vicem illi angelici spiri-
tus diuinis intersunt consilium et trinita-
tis misteria noverunt. audiuntque verba in-
effabilia que non licet homini loqui. quanto
enim plus vident tanto plus intelligunt.
et quanto plus cognoscunt tanto plus dili-
gunt. ut duplici colorent sibi lapides
illi glutino cognitionis plene et perfecte
dilectionis. Tanto siquidem maiore di-
lectione ad se inuicem copulantur. quanto ipsi
dilectioni que deus est viciniores existunt
Sed nec vlla separe ab inuicem suspensio
probi nihil omnino quod fit in altero alteri
latere patitur penetrantes omnia radios ve-
ritatis quod qui adhaeret deo unus spiritus
est cum deo. nihil dubium est quin perfecte
adhaerentes ei beati spiritus cum eo pariter
et in eo penetrant vniuersa. hanc ber. **F**
Ubi notandum quod non solum hanc proprieta-
tes quas describit dyoni. vicem mobile
incessabile. calidum et acutum et superferui-
dum pertinent ad seraphin. ut etiam ad
omnes spiritus celestes qui proficiunt visi-
one dei. quod et ipsi mouent sine cessatone
et intermissione in amorem sui creato-
ris. et hoc acute et feruenter. non tamen equi-
li modo. quod digniores et magis propinqui
deo partem sunt seraphin et ceteri ordines
sublimiores angelorum secundum suam digni-
tatem et excellentiam quam a deo habent
feruentius secundum plus et minus et arden-
tius feruntur in sui creatoris felicissimum
amorem. Hoc idem intelligendum
est etiam de omnibus sanctis et beatis qui
post resurrectionem generalem et glorifi-
cationem corporum ad eternam gloriam
sunt perueniuri. nam et ipsi secundum plus et mi-

nus. put in pñti vita fuerunt virtuosiores. et in dei caritate feruentiores. motuebunt et ferent incessanter et sine intermissione absqz omni obstaculo et impedimento eternaliter in amorem dei ac cum angelicis spiritibus eternam felicitatem possidebunt. Et sic habemus de gradibus et proprietatibus seraphici amoris. prout per doctores dici potuit. **G** Et quibus etiam de gaudio patrie celestis multa in sacra scriptura habeant et per doctores sanctos in diuersisqz libris et tractatibus. nullo tamen modo illa ineffabilia bona prout veraciter sunt aliquo sermone explicari possunt. nec etiam minimum gaudium quod beate anime in celesti regno possident aliquis in presentis vita possit intelligere. prout quanto minus vobis enarrare. **U**n beatus augustinus. scire desiderans animarum gloriarum beatarum. de hoc volebat scribere epistolam beato iheronimo qui iam fuerat egressus de corpore et celestibus gaudiis sociatus. quid de hac materia sentiret ab eodem beato iheronimo. in visione mirificam in formationem super hoc habuit et responsum de quibus visione responsa idem beatus augustinus. in epistola ab iheronimo sic dicit. **D**um prope in cella mea requiescerem. auide cogitans qualis inesset animabus beatorum qui cum christo gaudent glorie et letitiarum quietas. cupiens inde ex hac materia breuius proponere tractatum. carta calamo pugillariqz in manibus susceptis breuius velle scribere epistolam sanctissimo iheronimo. de finandis. ut quicquid ex hoc sentiret responderet. Sciebam enim in tam difficili questione a nullo alio uiuentium me posse euidentius edoceri. cumqz iam scribens salutaris exordium iheronimo. in ineffabile lumen subito nobis inuisum temporibus nobisqz linguis minime declarandum cum ineffabili inauditaqz odorum omnium fragrantia celulula in qua stabam intrauit hora iam completorum. **I**nter hec autem meis me prestrepens

tibus cogitationibus quid hoc esset. de luce hec dicens. **V**bi vox emicuit Augustine augustinus. augustinus quid queris. putas ne breui immittere vasculo mare totum. breui cludere pugillo terrarum orbem. celum firmare neysitatos cursus exerceat. **Q**ue oculus nullius hominum videre potuit tuus videbit. que auris nulla per sonum hausit audiet tua. que cor humanum nullatenus intellexit nec etiam cogitauit existimas te posse intelligere. infinitum te rei quod erit finis. infinita qua mensura merieris. potius totum mare in artificum mo clauderes vasculo. potius terrarum orbem paruus teneret pugillus. potius a motu continuo celum desisteret. quam gaudiorum et glorie quibus beatorum anime sine fine potiuntur minorum intelligeres particulam nisi uti ego experientia docereris. **D**iscurrere adhuc breui temporis spacium. impossibile facere non teneris. donec impleatur vite tue cursus. hic non queras que non alibi nisi quo tam feliciter speras. inueniri possunt. hic sarage talia exercere opera ut postmodum ibi qui hic aliqualiter cupis rationabiliter in eternum habeas. in te qui intrat nullatenus exeat. **H**ec beatus beatus iheronimo. ad augustinum. **B**eatus etiam bernardus. enumeratis quibusdam gaudiis celestis patrie ultimo concludit nequaquam posse illa in cor hominis ascendere ita dicens. **O**mnes habitatores iherusalem letissimi et iocundi quod leticia semper preterna super capita eorum gaudium et exultationem obrinebunt. non erit ibi mors neque luctus. neque fletus. neque dolor. neque languor. sed nec semium. neque terror hostium. **S**ona vox letantium. vnus ardor cordium. o quam securi. quia se tenent in pulcritudine pacis et in raberitaculis fiducia et requie opulenta. **O** opulenta nimis multa et eternitas. quicquid delectat ad votum adest. quicquid prestat. precul abest. ibi sonant iugis

ter organa sanctorum. ibi dulcis simplicitas resonat musicorum. ibi angeli et archangeli ymnium deo decantant ante thronum dei. ipse enim deus populo suo est ibi fectum exultationis et corona leticie. ipse eorum merces. ipse pastor et pascua. ibi pascunt nec fastidiunt. fruuntur nec deficiunt. sed se frui magis ac magis sitiunt. Est enim eis ipse ois iocunditas. omnis suauitas omnis libertas. et breuiter dicamus est eis omnia in omnibus. Quia dulcia coram deo resonant cantica caritatis. audis hominibus Magnus dominus et laudabilis nimis. Et dicamus breuiter. non est ibi locus ubi non cantet canticum leticie. et per oes vicos eius ab vniuersis dicitur. laus honor et gloria. benedictio et omnis gratiarum actio deo nostro in secula seculorum. Amen.

Nec vidimus et loquimur vtrumque. quod velut in parabolis. sed ea que in veritate sunt. nec oculi videre. nec aures audire. nec vniuersum in corda hominum ascendere potuerunt. hec beatus. Nec igitur celestis patrie bona per fidem et caritatem dei contra opera virtuosa acquiri possunt. sed quanta sint estimari non possunt.

De hoc augustinus sic dicit. Extendat anima cupiditatem suam et sinu capaciore querat comprehendere quod oculus non vidit. nec in cor hominis ascendit. desiderari potest. suspirari in illud potest cogitari digne et verbis explicari digne non potest. Quicquid vis cogita. quicquid exopta. si esset comprehensibile defineret esse laudabile. Et quid dicimus. fide non attingit. spe non comprehenditur. caritate non capis. desideria et vota transgredis. acquiri non potest. ibi satiaberis cum pueneris. hic te oportet esurire cum peregrinaueris. Et qui non gemit peregrinus non gaudebit civis domesticus. Quale patria. et miseri sunt peregrinantes ab illa. Suspiremus et suspirio

gemamus et libertate domus eius inebriati. illam saltem cordis desiderio attingamus. quod potuit lingua sonare. cetera mente cogitent. Et his verbis sanctorum doctorum colligere possumus quod gaudium eterne felicitatis nulla humana ratio comprehendere potest. quanto minus sermone quis poterit explicare.

Ad illa ergo festa celestis patrie omnium studio ac diligentia pervite sanctimoniam unusquisque putat valere domino cooperante se debet preparare. nam secundum dictum beati fulgentii. arbores sumus in agro dominico. id est in sancta religione constituti. deus autem noster est agricola. In qua videlicet religione et si non possunt omnes arbores. scilicet omnes fratres et religiosi equales fructus afferre. nulla tamen in agro dominico id est in sancto ordine sterilis debet permanere. Unde laborare debemus cum omni sollicitudine ut in statu incipientium et vere penitentium aut in statu proficientium vel etiam perfectorum. qui tres status in hoc tractatu pro parte descripti sunt ante exitum mortis inueniri valeamus et post hanc transituam vitam ad eternam mansionem et ad illa ineffabilia celestis patrie gaudia pervenire mereamur. De quibus ineffabilibus gaudiis apostolus ait. Oculis non vidit. nec auris audivit. nec in cor hominis ascendit. que preparavit deus his qui diligunt eum. Ad que inenarrabilia bona eterne glorie perducant nos dominus noster Iesus christus. qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

ExPLICIT DIALOGUS DICTUS MALOGRANATUM SPILATUS A QUODAM VENERABILI ABBATE MONASTERII AULE REGIE IN BOHEMIA ORDINIS CYSTERCENSIS.

Anno domini. M. cccc. lxxxvii.

177

178

179

180

181

182

